Vol. XXXV.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST.

BHADANTACARIYA BUDDHAGHOSA MAHA THERA'S

PAPANCASŪDANĪ

OR

THE COMMENTARY TO THE

MAJJHIMA NIKĀYA.

OF THE

SUTTA PITAKA

PART I.

හදන්තාචරිය බුද්ධඝොස මහාථෙරවර විරචිතා

පපඤ්චසූදනී

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා.

පඨමො භාගො

මුද්‍රණය:
එස්. ඇන්ඩ් එස්. ප්‍රින්ටර්ස්
නො. 49, ජයන්ත වීරසේකර මාවත,
කොළඹ 10.

බු. ව. 2558

ක්‍රි. ව. 2014

මිල රු. 220/-

හදන්තාචරිය බුද්ධඝෝස මහාථේරවර විරචිතා

පපඤ්චසූදනී

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා.

පඨමෝ භාගෝ

Vol. XXXV.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST.

BHADANTACARIYA BUDDHAGHOSA MAHA THERA'S

PAPAÑCASŪDANĪ

OR

THE COMMENTARY TO THE

MAJJHIMA NIKĀYA.

OF THE

SUTTA PITAKA

PART I.

EDITED BY

Tipiṭaka Wācissarācariya

DHAMMAKITTI SIRI DHAMMANANDA

Padhāna Sanghanāyaka Mahā Thera,

Colombo & Chilaw Districts,

Principal of Vidyālankāra Oriental College,

Peliyagoda, Kelaniya.

Printed by:

S & S Printers
No. 49, Jayantha Weerasekara Mawatha
Colombo 10

B. E. 2558
C. E. 2014

තුන්වන මුද්‍රණය - 2014 (500)

Published by
Somawati Hewavitarane Trust,
130,
Rev. Hikkaduwe Sri Sumangala Nahime Mawatha,
Colombo 10,
Sri Lanka.,
Tel: 011 2 695012
E-mail: somawatitrust@sltnet.lk
web: www.somawatitrust.com
14 November 2014.

(ත්‍රිපිටකබුද්ධඝෝස පඤ්ඤත්ති.සත්තිම. පොත්ත.)

භදන්තාචරිය බුද්ධඝෝස මහාථෙරවර විරචිතා

පපඤ්චසූදනී

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා.

පඨමෝ භාගෝ

විජ්ජාලඞ්කාර මහාපරිවෙණාධිපතිනා

තිපිටකචූළාභයත්ථෙරෙන

ධම්මකිත්ති සිරි ධම්මානන්දාභිධානෙන

ලඞ්කායං පවත්තිදිසානුදිසාසු

පධාන සඞ්ඝනායකත්ථෙරෙන

සංසොධිතා.

සයිමන් හෙවාවිතාරණ සොගතාණතෙනන

සිරිනාථ කුමාරදස මුනසිංහාභිධානෙන

තිපිටකබුඤ්ඤලයෙ මුද්‍රාපිතා.

සරසිඛරිසිඳෙ සිරිසුගතවසෙකි.

1933.

PUBLISHERS NOTE

The late Mr. SIMON ALEXANDER HEWAVITARANE, who in his life time had begun to publish the TRIPITAKA, left a bequest for its completion after his death. He died suddenly on 17th January 1913 and in accordance with his wishes his Trustees had published the Commentaries on the Text in 49 volumes. After seventy years these books are no longer readily available.

His widow Mrs. SOMAWATI HEWAVITARANE who passed away on 10th January 1982 at the age of 94, had prior to her death, created the SOMAWATI HEWAVITARANE TRUST to carry on the good work started by her late husband and bequeathed her entire estate to this Trust.

We the Trustees of the Somawati Hewavitarane Trust, having seen the need to re-print the Commentaries, have undertaken this task to help both the student and teacher of the Dhamma and in the hope that this act of ours will help to preserve the Noble Teachings of the Blessed One for the benefit of the future generations and thereby prolong the life of the Buddha Sasana by many more thousands of years.

May the fruits of this meritorious act help the late Simon Alexander Hewavitarane and Somawati Hewavitarane Maha Upasikawa in Sansara and towards their final attainment of Nibbana.

Noel Wijenaike
Nanda Amerasinghe
Tissa Ratnatunge

23rd July 1986.
Somawati Hewavitarane Trust Office,
130, Maligakanda Road, Colombo-10,
SRI LANKA.

- විඤ්ඤාපනං -

සම්මාසම්බුද්ධස්ස පරිනිබ්බාණසමයතෝ වතුපඤ්ඤාසාධිකෙ ද්‍යවසත-
සංවච්ඡරෙ මහානාම රජ්ජෙ සමයෙ ජම්බුදීපා ලඞ්කාදීපමාගතොඃ පරම
විසුද්ධ සද්ධාබුද්ධිපතිමණ්ඩිතෙන අනුබුද්ධබුද්ධඝොසත්ථෙරවරෙන ච ධම්ම-
පාලත්ථෙරෙණ ච උපසෙනත්ථෙරෙන ච මහානාමත්ථෙරෙන ච බුද්ධදත්ත-
ත්ථෙරෙනාචා'ති බුද්ධිමන්තෙහි එතෙහි ථෙරවරෙහි තිණ්ණං පිටකාන
මත්ථවණ්ණනාවසෙනාඨ කථායෝ ලිඛිතාති වදන්ති. තා පනෙතා අට්ඨකථා,
නෙවමුද්‍රාපිතා. තස්මා ඉච්ඡති කාලෙ තා අට්ඨකථාඃ'ති දුල්ලභා අහොසුං.
තස්මා දීඝතාතස්ස ධම්මදස්සි පුඤ්ඤදි පරිපුණ්ණත්ථාය සයිමන් හේවාවිතාරණ
මහාසයසසප්පාසාදෙවසෙන තස්ස ධනබ්බයෙන ච්‍යනාණත්තෙන ආඛ්‍යාලවෙ-
ජ්ජාචරියෙන සිරිමතා සී ඒ. හේවාවිතාරණ මහාසයනෙ ච සිරිනාථමුණිඝ
මහාසයෙන ච ඛඞ්ගිවූ. ඩී හේවාවිතාරණ මහාසයෙන ච, පාල්‍යට්ඨකථාඃයෙ
මුද්‍රාපිතා ච පාකටී කතා ච. තථාපි මුද්‍රාපිතා තා අට්ඨකථාඃයොපි ඉදනී
සුදුල්ලභා භවන්ති. තස්මා තාසමට්ඨකථානං සුලභභාවමපෙක්ඛමානෙන
සද්ධාබුද්ධිසම්පන්නෙන සද්ධම්මට්ඨිතිකාමෙන සිරිලඞ්කාධුරජෙජ ලඞ්ඛ
පරික්ඛකාධිකාරිනා නීතිවෙදිනා නොයෙල් විජේනායක මහාසයෙන ච
තිස්සරත්නතුඛ්‍ය මහාසයෙනාචා'ති එතෙහි දීඝි මහාසයෙහි නාඳ අමරසිංහ
මහාසයස්ස සංවිධායකතෙජාන සම්බුද්ධසාසන චිරට්ඨිතිකාමාය සද්ධාබුද්ධි
සම්පන්නාය මහොපාසිකාය දිවඩතාය සෝමාවතී හේවාවිතාරණ මහාතිනිය
ධනබ්බයෙන සම්බුද්ධපරිනිබ්බාණා අඩසහස්ස පඤ්චසතාධිකෙ අඨාවිසති-
මෙවස්සෙ එසාපනඨකථා නිලකමුද්දණාලයෙ මුද්‍රාපිතා ච පාකටීකතා ච,
භවති.

ලිඛිතාමිදමම්භං දෙසියන්දර වැවලපියද්දේ සුවිසුද්ධාරාමාධිපතිනා
විජ්ජාකිත්ති පරිවෙණාධිකෙනෙන විජේජදය පරිවෙණෙ උපපඩිතා-
චරියෙන රාජකීයපණ්ඩිත සඤ්ඤපති උපධිධාරිනා පවිනාචරියෙන පලලාවෙල
සිරිසද්ධාතිස්සනිධානෙන නායකසෙථරෙනාති.

2529

23rd July 1986.

THE LATE

MR. SIMON ALEXANDER HEWAVITARNE.

BORN 20TH MARCH, 1875. DIED 17TH JANUARY, 1913.

සෝමාවතී හේවාවිතාරණ මැතිනිය

THE LATE

VEN'BLE ANAGARIKA DHARMAPALA.

(SIRI DEVAMITTA DHAMMAPALA)

Director of Tripitaka Muddrana Sabha

BORN 17TH SEPTEMBER, 1864. DIED 29TH APRIL, 1933

PREFATORY NOTE.

It is with the greatest sorrow I have to announce the death of Ven'ble Siri Devamitta Dhammapāla, at Sarnath, Isipatane on the 29th April. His remains were cremated at the Holy spot in accordance with his last wish. At a Meeting held by the Tripiṭaka Mudrana Sabhā in June 1929 at "Taxsilā" the residence of Mrs. S. A. Hewavitarne, he was appointed Director to fill the vacancy caused by the death of Dr. C. A. Hewavitarne. He had been a propagator of the Dhamma for the last forty years, and his untimely death will be mourned by all the Buddhist world. *Sabbe Sankhārā Aniccā.*

With the issue of the Papancasudanī part I. the commentary to the Majjhima Nikāya, I have much pleasure in placing before the public the 3 rd volume of the Simon Hewavitarne Bequest Series The editing of this volume has also been done by Ven'ble Lunupokune Siri Dhammānanda Nāyaka Thero, Principal of Vidyālankāra Oriental College, Peliyagoda, Kelaniya. In 1917 part I and II of this commentary was edited by the Ven'ble Dhammakitti Siri Dhammārāma Nāyaka Thero, Late Principal, Vidyālankāra Oriental College, Peliyagoda, and issued by the Royal Asiatic Society at the expense of Lord Chalmers, Ex-Governor of Ceylon. I am glad to announce that the 2nd edition of the Paramattha Jótikā or commentary of the Suttanipāta is ready and will be issued within a few months. I beg to convey my heart felt thanks to the Ven'ble editor, who had already helped the Sabhā by editing parts I and II of the Manórathapurani. Owing to the financial depression still prevailing the printing of these Texts is very much handicapped.

S. K. Moonesinghe.

6th May, $\frac{2476}{1933}$.

Tripitaka Publication Office,
Maligakanda, Colombo. (Ceylon.)

LIST OF ABBREVIATIONS.

A. Asgiri Vihāra Mahānāyaka, Library.

B. Burmese Manuscript.

D. 1. Dīgha Nikāya Aṭṭhakathā, Vidyālankāra College, Kelaniya.

D. 2. ,, ,, Siamese Manuscript.

L. Lankā Potthaka (Ceylon Books).

M. 1. Miripenna Vihāra, Galle.

M. 2. Malwatta Vihāra, Sangharāja Library, Kandy.

P. 1. Paranātala Nilame's Library, Kandy.

P. 2. Late Pilimatalauwa Mahanilames.

R. Ratmalāna Purāna Vihāra, Mount Lavinia.

S. Siamese Manuscript.

T. 1. Tenumpata Vihāra, Dikwella, Mātara.

T. 2. Tīkā Dharmapprāsāda Vihāra, Colombo.

V. Vijayārāma Vihāra, Kumbalwella, Galle.

W. 1. Waskaduwa Abhinawārāma Library, Kalutara.

W. 2. Wattegama Vidyādarsana Pirivena, Mātale.

PREFACE.

පඤ්චවස්සුදනියා පටිසඞ්ඛරණවිඤ්ඤත්ති.

1. වන්දමහෙ මහන්තං වීරං තං වීරමාරවිජිතාවිං,
මුනුවහෙසුමමරු යස්සපමුඛෙ වතුම්මුඛපමුඛා.
2. පහවාමසෙ හවහවෙ සවාකඛාතං ධම්මමනුවිධාතුං තං,
පහවාමහෙ හවන්තං යාතුං යස්සානුභාවවිභවෙන.
3. පයතාමහෙ යතන්තං සඞ්ඝං තං විහසඞ්ගමනුගන්තුං,
පයතා මහෙසයො යෙ යතිංසු ජනතාහිතාය භුවි සතතං.

---

4. ජයනති තෙ සන්තමන්තා මනසම්
යසසසිනො **කස්සප**ථෙරමුඛ්‍යා,
සඞ්ගායනං තෙපිටකස්ස සාධු–
කථස්ස යෙ'කංසු විරචිතත්ථං.
5. සදසයා විතහවාසයා තෙ
ඝොසාදයො'පිත්ථවිරා ජයනති,
සඞ්ගායනං යෙ දුතියං විධාය
තඞ්කාලජාතං මලමොසසජිංසු.
6. ජයනති තෙ **මොග්ගලිපුත්ත**තිස්ස–
ත්ථෙරාදයො වාපි දයොපසුත්තා,
පුනො'පි ධම්මං විමලීකරිංසු
සඞ්ගායනං යෙ තතියං විධාය.
7. සො සද්ධකපො ජයතීහ ථෙරෙ
මහාමහින්දෙ, සමගාමහින්දෙ,
සමානසිච්චානසමානධම්මං
සම්මානනං යො ලහතෙ'ත්‍ර සම්මා—
8. යො දීපභාසාය විභූසිතාය
භුවිසසුතාය වඤ්ඣකථා කථෙසා,
සිසෙසභාවිඤ්ඣපමුඛෙහි සෙහි
වතුත්ථසඞ්ගීතිමකාරයිත්ථ.
9. විධායකාපිත්ථවිරා සදසයා
සඞ්ගීතියා පඤ්චමියා ජයනති තෙ,
ආලොකලෙණෙ සහිතං හිතාය යෙ
ගන්ථෙසු ආරුළහමකංසු සිහළා.

10. සිද්ධත්ථසුද්ධත්ථවිසුද්ධබුද්ධ-
සිද්ධත්තසාරං භුවනොපකාරං
විසුද්ධිමග්ගක්ඛකථං විධාය
විසුද්ධිමග්ගං විසදීකරොනෝ—

11. යො භාතිහාසං භුවනෙකහාසං
ආරොපයිත්ථක්ඛකථා විසිට්ඨා,
ස බුද්ධඝොසොඝි‘විසුද්ධඝොසෙ
ථෙරෙ‘නුබුද්ධො ජයතිපයිධො—

12. එසාපි යෙනෙව **පපඤ්චසූදනී**
නාමා පණ්හිතාඛ්‍යාථා පණීතා,
යසුත්තමා බුද්ධි මහත්තරී සදූ
භූමණ්ඩලස්සත්ථවතී පවත්තති.

13. ජයන්තිමෙ සිඟළවායිනොඝි
මමාඝමාතා රතනත්තයස්ස
යාවජ්ජ ධම්මං පරිරක්ඛමානා
පාණායමාතාතිමනා සමානා.

---

14. කරුණාපූරිතහදයෝ පූරිතසමතිංසපාරමීධම්මෝ
ධම්මසෘංමි පඤ්චුත්තරවත්තාලීසවස්සානි

15. ලොකත්ථං සාධෙන්තා යං යං දෙසෙසි දෙසනාකුසලෝ,
ඉධා සඞ්ඝං ගච්ඡති ධම්මෝ මීනයොති සකලමෙව හි තං.

16. පුනරපි පිටකවසෙන තෙධා විභජන්ති විභජ්ය කුසලා,
සුත්තාභිධම්මවිනයෙඛෙවං පරියත්තිභාජනවෙන.

17. පාවචනං තං නිඛිලං පඤ්චනිකායෙසු සඞ්ගහමුපෙති
බුද්දඝනිකායමජෙඛ සාඛා විනයං තථෙව අභිධම්මං.

18. නෙඤවපි පඤ්චසු දුතියං වදන්ති **මජ්ඣිමනිකාය**නාමෙන,
යස්මිං සියුං දියඩ්ඪ-සතසුත්තන්තා දුවෙ ච සුත්තානි.

19. හෙසං සම්මුඛතෝ වා නිවාසතෝ තංඛණිත්පමාණානං
භාණානමෙන පවුච්චති **පණණාසත්තය**පරිමිතෝ සෝ.

20. **මූලපණ්ණාස**ත්ථුතිං ගවිත්ති යස්මිං ච පඤ්චාරසවක්ඛා,
යං සාධෙන්ති මුනයෝ නිගදන්ති අයිති්භාණවාරෙති.

21. සඞ්ගාසිච්චා ථෙරා නිසසිඛතෝ **සාරිපුත්තස්ස**
යං ච පවිජ්ජාථපුං හුමෙහ පරිඝාරථ එහනති.

---

22. තිකඛත්තුං සඞ්ගීතා වසිති හසසවවණණ“නෙතාය
අත්ථෝ කථියත්ථ”ති අඨඝාථානිඃසුතාසඳ්ඝනාමෙන,

23. ආනෙත්වානිධ ධම්මං ථෙරෙනිසිනා **මහාමහින්දෙන**
සඞ්ඝරපරිහාරත්ථං සිඟලවාවා යථෙත්තන

24. සිසෙසති සෙති සද්ධිං ඨපිතා සීහළතිරුතතියා නිපුණා;
අරහනෙතහථ ගනථෙ ආරුළහාලොඛලෙණසමිං.

25. අථ ව මහානාමමහා-රජිති පාලයති ලඛකමකලඛකං
ආණතතියා සුමතිනො තිජාවරියරවනසස ථෙරසස

26. අටඨකථාකරණතථං ජමබුදීපා ඉධාගමම
ථෙරියහදනතසඛස-පාලතථෙරමුපසඛහමම

27. නිසසෙසාගතසීහළ-අටඨකථාථෙරවාදෙන
සාටඨතථෙ නෙපිටකෙ'පවිහතසඤඤුණපහාවෙන

28. ථෙරානුතථෙරානං මහාවිහාරාධිවාසිනං
ලඛකාලඛකාරානං වංසාලඛකාරභූතෙන

29. ආසාසනමවිනාසි-භාසුරකිතතිපවතථෙන
වාදිවරෙන සනතත-මතිගරුනා බුදධසාසෙන

30. ථෙරෙන මහාකවිනා සිලාචාරාදිගුණසමුදිතෙන
අටඨකථාචරියෙන සංසරණීයාතිවාරුචිරිසෙන

31. ආයාචනමධිවාසිය ථෙරසස භදනතබුදධමිතතසස
පරිවතතිතා මතොරම-මාගධභාසාය සබබජසතුසුය

32. අවිලොමෙතවා සමයං ථෙරානං ථෙරවංසදීපානං
සාධුජනතොසනතථං ධමමසස විරටඨිතතථසඤඤ

33. නෙවත්ථං සාධයති යසමා සා සිහළවඨකථා
දීපනතරවාසිනං භාසනතරකොවිදානමපි.

---

34. තෙන විරචිතා සිහළ-මූලටඨකථාය සාරමාදාය
සත්ථුත්තරසතපමිතා භවති හි සා භාණවාරෙහි.

35. එතුනසටඨිවිමිතො විසුදධිමගෙහා'පි තෙහි තෙනෙව
අත්ථපකාසනත්ථං සඞගිතීනං කතො යසමා,

36. තසමා තෙනාපි සද්ධිං මජඣිමසඞගීතිවණණනා එසා
සමධිකජසටඨිසතමිති මනතබබා භාණවාරානං.

37. අනිත්ථමිදං තසසා විත්ථාරත්ථපසූදනත්ථෙන
පරිවතෙතතා මාගධභාසාය පපඤචසූදනිනාමං.

38. මාගධභාසායෙව බහුව සා පත්ථා තතොපභුති
සොගතසාසනිකෙසු දීපන්තරිකෙසු දීපිකෙසු අපි.

39. ලඛකාය වටටගාමණී-අභයනරින්දස්ස කාලතොපභුති
භික්ඛූ'සි භික්ඛුසඞඝා නිකායභෙදෙන විරකාලං.

40. තෙසං භින්නනිකායිඛ-භික්ඛූනං ධම්මගණ්ඨිපි
භින්නාභෙසුං කත්ථචි විරාය පරිසිලනෙන මිථො.

41. එකුද්දෙසාභාවා භවති ති පාඨන්තරූපපත්ති;
අට්ඨකථාගතපාඨන්තරෙහි තසිදමනුමීයතෙ සඛහි.

42. තෙනට්ඨකථාපායං නානාපාඨන්තරෙහි ගහණාසි.
ලෙඛකපමාදපාඨා-පාසුමනෙසෙ පරම්පරායභා.

43. ගනෙසු දිසසමානා පාඨා භියෝ මිථො විසදිසාසුං.
තෙසඩපි සොත්ත සාළා ආසුං සොත්ත නිරත්ථකා වාපි.

44. අංසා සාළා බහවො ලුත්තානෙසුං නිරත්ථකාපාසංසා
අබහුනතරිතා සොතිවි ආසුං භියෝ තතිං තතිං ගනෙ.

---

45. නානාදෙසෙහි චිරං මිලිනාය **පපඤචසූදනියම්හඩං**
පුබ්බාපයිතබබා සා සොධාපෙඩාහි මඤඤමානෙන

46. කාරෙතබබා සොහං-ති විචාරිය සුධී තස්ස ගත්ථස්ස
කාලුයියම්පගතස්ස නිද්ධාරිතගංසම්හව්‍යතෙතත්ත

47. මාගධභාසාවිදූනා අතීතලඞ්කිස්සරෙන අභිගරුනා
සරූපාධිධරෙන රොබ්ව-වාමර්ශ්නාමෙන සාමිනෙතරහි,

48. විදූරවරසෙඛරාහො සුවිදිතසත්ථාගමෙ'තිනිපුණමති
නිබ්බිලජ්ජතාය පාතො සංසරණියාතිවාරුභරණියො

49. විජ්ජාලඞ්කාරසම්හි **විජ්ජාලඞ්කාර**නාමසම්හි
පරිවෙණසම්මඩිසො තිපිටකාවාවිස්සරෙ සෝ'ගං

50. අමහාකං ආචරියො මහාවිහාරියසඝානිමූපජඣායො
ආසාය පවත්තිමායං පවත්තිමවිදිසාය වෙව යතිනාථෙ

51. අභවිත්ථ **ධම්මකිත්තිසහිදිධම්මාරාමනායකතෙරෙ**
සකලඞ්කිස්සරසමයෙ සාදරමාරාධිතො විසුද්ධත්ථං,

52. සිසසාසභො කුසගහිය-මතිස්ස ගුණමයසරිරධාරිස්ස
ඉදිධම්මාලොකස්ස ගණපධානස්ස සම්පාදස්ස

53. ලඞ්කාලඞ්කාරය **විජ්ජාලඞ්කාරසඤඤාය**
ආරම්භකස්ස සඵලා-රම්භයසුහතූඛභාරුවරිතස්ස.

54. ආරාධිතො පතෙවං බහුකරණියෙ'පි දුල්ලභාවත්‍යරෙ
සාසනකිවවසෙන තදත්ථමුසුකකමාපතෙනා

55. අඤකඛරමනුපදමනු-වාඤ්‍යං සුවිනිච්ඡිතං විනිවඡිත්වා
පවත්තිමිකානං නානා-දුපපාඨානං නිරසනෙන

56. **අභිභූතො** ගෙලඤඤ-ප්‍යඛිතඤ්ච මහතතමායාසං
ගන්ථස්ස පූරිමභාගං ස **මූලපණණාභවණණනං** යාව

57. සොධෙසි සුපධාරිත- ම්පධාරෙත්වා යථාවතො සාධු.
මුදූපෙසි ච සොළස-වසෙහි පුර'**ගිරාතිඤඤමිනි**'තං.

---

58. කිනාතු සා දුතියඅධිඤ්ඤා-නාරඩ්ඩයෙව සොධනෙ'ම්හාකං
ආචරියඤාම්පාදෙ දිවිමගමාසිව දිවසකරෙ අසේං

59. ලඞ්කං විධාය රුදතිං විලාපයනෙතා විරං මහාපඤ්ඤු
පඤ්ඤිතනීරජනීසකරං සඞ්ඛාරානං අහො! විඤ්ඤරතා.

60. අථ තඤ්ඤුරං දධාතා තදඤ්ඤසිඤ්ඤා තමඤ්ඤුවිධාතාරෙ
අවසිට්ඨඤ්ඤාධිඤ්ඤ මයමඤ්ඤිඨඤ්ඤාහවිම්හ සඞ්ඛරණ.

61. ආවෙරවරෙනාමෙහ නියොජයනෙතනිවාසිට්ඨසම්ං
විඤ්ඤුතතියමම්හාකං පඤ්ඤායිතා තදුපඤ්ඤාරතා යසමා,

62. තඤ්ඤා මනඤ්ඤාවඤ්ඤං ඤාරඤ්ඤියා ඉති බහුකරඤ්ඤියාපි
සුද්ධියමහුමහ පසුතා ගුරුපවෙණිමනතිකමිඤ්ඤාන.

63. අහවිංසු මජ්ඣිමොපරි-පණ්ණාසාසු බහුසො විරයාතා
සවිසෙසමනෙසාවිධා පවිජිම්ලෙඛපමාදජා දෙසා.

64. ඌනාගෙසුං ඤාසා පාඨා කාළවි නිරවසිතා වාසුං.
අහවිංසු යත්ථ කාළවි ගාථාබන්ධාපි පාඨතයා.

65. අපරාඝට්ඨකථාහි සංසන්දෙත්වා කදුවි ථිකාය,
තෙ වජ්ජයිම්හ දෙසෙ පුරුලිඛිතගණ්ඨිගරුකාව.

66. ඔසානද්ධො'පෙවං විමලිහුතො **පපඤ්චසූදනියා**
සත්තාහි වසෙහි පුරා සහාය මුදුපිතො'සි තායෙව.

---

67. එත්ථන්තරෙ විරට්ඨිති-මිච්ඡනෙතා ස පරියත්තියා සනෙතා
විතරණපසුතො සුතවා **සඞ්ඝමන්තෙවාචාරණෝ** විසුතො

68. විමලිකාරුපෙත්ථ සාට්ඨකථං තිපිටකං පකාසෙතුං
විඤ්ඤති දූනාතිරතො පහුතවිභවො භවභයදස්සාවී,

69. ධම්මපවාරනිරතො දෙසෙ දෙසන්තරෙ දිවාරත්තං,
සිරිදෙවඤ්ඤත්තධම්ම-පාලෝ'පි භවති යදඤ්ඤා භික්ඛු.

70. කිනාතු ස සයමත්තනිජ්ජං පූරියමානං අපස්සමානොව
දත්වාන සොදරානං ඉච්ඡාපූරණපහොනකං විභවං

71. සහජෙ නියොජයිත්වා තස්මිං කම්මනි නිජං විරට්ඨාසිං
සෙසෙත්වානිධ නාමං ජගාම තිදිවං අහො ! මහාසද්ධො.

72. අථ තංඤාණිට්ඨභාතා තදත්ථමුස්සුකකාමාපජ්ජි,
වාර්ලස් අල්විස් සෙවා-විකාරණෝ අතිවිසාරදෙ සත්ථෙ.

73. අඛලවෙජ්ජාචරියො වරිතාමිතුවාරුපුඤ්ඤකිරියො සෝ
නිපිටකමුදදනඤ්ඤිං සමාරභි මනොරථස්ස සුපථාභං.

74. සංසොධෙසුං ඔතයො තස්ස සමාරද්ධනෙන අට්ඨකථා.
සංසොධයිම්හ මයම්පි **අඞ්ගුත්තරවණ්ණනං** තදඤ්ඤිට්ඨා.

75. අමෙහ **පපඤ්චසූදනි**-පටිසඞ්ඛරණම්පි යාචිතා තෙන
පුනරපි සොධනපසුතා අහුම්හ තස්සා යථාගුරුපදෙසං.

76. කිත්තිවත්තවසිතෙතිස්සා සඞ්ඛරණෙ සෝ'ප්‍යහා අහෝ!කිදිවං
ජනහිතකතතා සතතං සමතතසතෙත රුදමඹුබෙ කතිා.

77. තසසවචඔන තසසං සහාගමජඣකඛහං පතෙහා
මුදුපෙය්‍යවසිටඨං සිරිනාථ කුමාරදුස මුනසිඝහා.

78. 'එතපරමෙනිමිසසා පඨමෝ හාගෝ සමාපනියෝ'ති
ආරාධිගමානතතා එතාවතෙතන නිට්ඨිතෝ එසෝ.

79. මූලපරියාසවගහට්ඨකථානා එව එතතහෙ පුණණා.
සුතතානමධ දසතතං අතෙථා වණණීයතෙ සාධු.

80. සරසිධරිසිඤ්චරණෙ සොගතවසෙස සමාපිතා සුදධි
භාගසසිමස සාදුනි සිරිඝනසාසනවිරටඨිතියා.

81. මුදුනමටඨකථානං සමාරභිය යෙ පවාරිතවනතං,
තෙසං ඉතථමසතු සුදුලලහෝ සෝ'නිසධි විරූතතං.

---

82. විජජාලවාලඟුතෙ **විජජාලඞ්කාර**මණ්ඩිරෝ'ධිසෝ
ආසාය පවතිමාගං පවතිමවිදිසාය වෙව සඞ්ඝසෝ.

83. **සෙඛඛණඛසෙලනගරෙ** ලඞ්කාසාසනධුරං දධානාගං
සිරිසුපටාරාමමහා-විහාරගතිවරසහතිමුපජඣායෝ

84. පොරාණකෙ විහාරෙ ගාමසමිං '**රත්මලාන**' නාමසමිං
කොලම්බපුරෙ ධම්මපාසාදෙ වාධුනා සාමී

85. ඉමං සංසොධෙතා තිපිටකවාවිසසරෙ සෝ'යං
ඤපයති **ධම්මකිතතිසසිරිධම්මානඤතායකතථෙරෝ.**

---

86. බුදධඝොසසාමිනා කතා **පපඤචසූදනී**
මජඣිමාගමට්ඨකථාණණා සදත්ථසූදනී
සුදධියාසිමාය සොභිතා ඉතත්ථසාධනී
යාව සාසනං විරාජතං මනපබොධනී.

87. යමාවිනිමහනෙන ගත්ථසොධනෙන දුලලහං
විරාය තාය පුඤඤසම්පදාය දෙවමානුසා
යථිච්ඡිතං ලභනතු සම්පදං ගුරූහතමාපි තෙ
ගණිසසරා ඝතිසසරා පරත්ථමාචරිංසු යෙ.

88. ලොකතාථසාසනසස
සඞ්ඛථාවසිදධිරත්‍රු.

2475.
27-2-1933.

CONTENTS.

සූචිපත්‍රං.

පිටුඅංකය.

1. ගන්ථාරම්භෝ
3. නිදානවණ්ණනා
14. මූලපරියායසුත්තවණ්ණනා.
55. සබ්බාසව ,, ,,
81. ධම්මදායාද ,, ,,
99. භයභෙරව ,, ,,
124. අනඞ්ගණ ,, ,,
138. ආකඞ්ඛෙය්‍ය ,, ,,
149. වත්ථ ,, ,,
163. සල්ලෙඛ ,, ,,
177. සම්මාදිට්ඨි ,, ,,
203. සතිපට්ඨාන ,, ,,

මූලපරියායවණ්ණනා පඨමා.

THE PALI ALPHABET

IN SINHALESE CHARACTERS.

VOWELS.

අa ආā ඉi ඊī උu ඌū එé ඔó

CONSONANTS.

කka	ඛkha	ගga	ඝgha	ඞṅa
චca	ඡcha	ජja	ඣjha	ඤña
ටṭa	ඨṭha	ඩḍa	ඪḍha	ණṇa
තta	ථtha	දda	ධdha	නna
පpa	ඵpha	බba	භbha	මma
යya	රra	ලla	වva	සsa	හha	ළḷa	ංaṃ

කා ka කෘ ká කි ki කී kí කු ku කූ kú කෙ ké කො kó

ඛ kha ඛා khá ඛි khi ඛී khí ඛු khu ඛූ khú ඛෙ khé ඛොkhó

ගga = = = = = = =

කක kka ඤඤ ñña ත්ව tva, ත්‍ර tra ම්ප mpha

ඛඛ kkha ණ්ණ ṇṇa ද්ධ ddha ම්බ, ඹ mba

ක්‍ය kya ඤ්ච, ඤ්ඤ ñca ද්ධ, ඹ ddha ම්භ mbha

ක්‍රි kri ඤ්ඡ, ඤ්ඤ ñcha ද්‍ර dra ම්ම mma

ක්ව kva ඤ්ජ, ඤ්ඣ ñja ව්, ද්ව dva ම්හ mha

ඛ්‍ය khya ඤ්ඣ ñjha ධ්ව dhva ය්‍ය, ය්‍ය yya

ඛ්වkhva ට්ට ṭṭa න්ත nta ය්හ yha

ග්ගgga ඨ්ඨ, ඪ්ඨ ṭṭha න්ථ ntha ල්ල lla

ඝ්ඝgha ඩ්ඩ ḍḍa ඳ්ද nda ල්‍ය lya

ඹ්‍ර gra, ඞ්කṇka ඪ්ඨ ḍḍha ඬ්ධ ndha ල්හ lha

ඞ්ඛ ṅkha ණ්ණ ṇṇa න්න nna, න්හ nha ව්හ wha

ඞ්ග ṅga ණ්ඩ ṇṭa ප්ප ppa ස්ස ssa

ඞ්ඝ ṅgha ණ්ඨ ṇṭha ප්ප ppha ස්ම sma

ච්ච cca ණ්ඩ, ඬ් ṇḍa බ්බ bba ස්ව swa

ච්ඡ ccha ණ්ඪ ṇḍha බ්භ bbha හ්ම hma

ජ්ජ jja ත්ත්ත tta භ්‍ර bra හ්ව hva

ජ්ඣ jjha ත්ථ ttha ම්ප mpa ළ්හ ḷha

ාá ැi ෑí ුu ූú ෘṛ ෙé ොó

පපඤ්චසූදනී

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

1. 1. 1.

කරුණාසීතලහදයං පඤ්ඤුපජ්ජෝතවිහතමොහතමං,
සනරාමරලොකගුරුං[1] වන්දෙ සුගතං ගතිවිමුත්තං.

බුද්ධොපි බුද්ධභාවං භාවෙත්වා චෙව සච්ඡිකත්වා ච,
යං උපගතො ගතමලුං වන්දෙ තමනුත්තරං ධම්මං.

සුගතස්ස ඔරසානං පුත්තානං මාරසෙනමථනානං,
අට්ඨන්නම්පි සමූහං සිරසා වන්දෙ අරියසඞ්ඝං.

ඉති මෙ පසන්නමතිනො රතනත්තයවන්දනාමයං පුඤ්ඤං,
යං සුවිහතන්තරායො හුත්වා තස්සානුභාවෙන.

මජ්ඣිමපමාණ[2] සුත්තඞ්කිතස්ස ඉධ[3] මජ්ඣිමාගමවරස්ස,
බුද්ධානුබුද්ධසංවණ්ණිතස්ස පරවාදමථනස්ස.

අත්ථපකාසනත්ථං අට්ඨකථා ආදිතො වසිසතෙහි,
පඤ්චහි යා සඞ්ගීතා අනුසඞ්ගීතා ච පච්ඡාපි.

සීහළදීපං පන ආභතා[4]ථ වසිතා මහාමහින්දෙන,
ඨපිතා සීහළභාසාය දීපවාසිනමත්ථාය.

අපනෙත්වාන තතොහං සීහළභාසං මනොරමං භාසං,
තන්තිනයානුච්ඡවිකං ආරොපෙන්නො විගතදොසං.

සමගං අවිලොමෙන්නො ථෙරානං ථෙරවංසදීපානං.[5]
සුනිපුණවිනිච්ඡයානං මහාවිහාරාධිවාසිනං.[6]

භිත්වා පුනප්පුනාගතමත්ථං අත්ථං පකාසයිස්සාමි,
පුජ්ජතාය ච තුට්ඨත්ථං විරචිතත්ථණ්ඩ ධම්මස්ස.

සීලකථා ධුතධම්මා කම්මට්ඨානානි චෙව සබ්බානි,[7]
වරියාවිධානසහිතො ඛ්‍යානසමාපත්තිවිත්ථාරො.

---

1. ලොකගරුං b. e. s
2. මජ්ඣිමපපමාණ l. s
3. සුත්තඞ්කිතස්ස. e.
4. ආභතා ච s.
5. ව.ංසපදීපානං. b. ව.ංසපපදීපානං. l. c.
6. මහාවිහාරෙනිවාසිනං. b
7. සබ්බ. e.

සබ්බං ච අභිඤ්ඤෙය්‍යං පඤ්ඤාසඛන්ධකලතානිවග්ගෙය්‍යං[1] චෙව,
ඛන්ධා ධාතායතනින්ද්‍රියානි අරියානි චෙව චත්තාරි.

සච්චානි පච්චයාකාරදෙසනා සුපරිසුද්ධනිපුණනයා,
අවිමුත්තතනතිමග්ගා විපස්සනාභාවනා චෙව.

ඉති පන සබ්බං යස්මා විසුද්ධිමග්ගෙ මයා සුපරිසුද්ධං,
වුත්තං තස්මා භිය්‍යො න තං ඉධ විචාරයිස්සාමි.

මජ්ඣිම විසුද්ධිමග්ගො එස වතුත්ථනමපි ආගමානං හි,
ඨච්චා පකාසයිස්සති තත්ථ යථාභාසිතං අත්ථං.

ඉච්චෙව කතො තස්මා තම්පි ගඵෙත්වාන සද්ධිමෙතාය,
අට්ඨකථාය විඤ්ඤූ[2] මජ්ඣිමසඞ්ගීතියා අත්ථනති.

තත්ථ මජ්ඣිමසඞ්ගීති නාම පණ්ණාසතො මූලපණ්ණාසා මජ්ඣිම පණ්ණාසා උපරිපණ්ණාසාති පණ්ණාසත්තයසඞ්ගහා; වග්ගතො එකෙක[3]පණ්ණාසාය පඤ්ච පඤ්ච වග්ගෙ කත්වා පඤාරසවග්ගසමා යොගා; සුත්තතො දියඩ්ඩසුත්තසතං වෙ ච සුත්තනතා; පදතො තෙළ සුත්තරපඤ්චසතාධිකානි අසීතිපදසහස්සානි, තෙනාහු පොරාණා :-

අසීති පදසහස්සානි භිය්‍යො පඤ්චසතානි ච,
පුන තෙවීසති වුත්තා පදමෙවං වවත්ථිතනති.

අක්ඛරතො[4] සත්ත අක්ඛරසතසහස්සානි චත්තාලීසඤ්ච සහස්සානි තෙපඤ්ඤාසඤ්ච. අක්ඛරානි; භාණවාරතො අසීති භාණවාර තෙවීසතිපදාධිකො ච[5] උපඩ්ඪභාණවාරෙ; අනුසන්ධිතො පුච්ඡානුසන්ධි අජ්ඣාසයානුසන්ධි යථානුසන්ධිවසෙන සංඛෙපතො තිවිධො අනුසන්ධි;[6] විත්ථාරතො පනෙත්ථ තීණි අනුසන්ධිසහස්සානි නව ච සතානි හොන්ති, තෙනාහු පොරාණා :-

තීණි සන්ධිසහස්සානි තථා නව සතානි ච,
අනුසන්ධිනයා එතෙ මජ්ඣිමස්ස පකාසිතාති

තත්ථ[7] පණ්ණාසාසු මූලපණ්ණාසා ආදි; වග්ගෙසු මූලපරියාය වග්ගො,[8] සුත්තෙසු මූලපරියායසුත්තං, තස්සාපි **එවමෙම සුතං** නති ආදිකං ආයස්මතා ආනන්දෙන පඨමමහාසඞ්ගීතිකාලෙ වුත්තං නිදානමාදි.

සා පනෙසා පඨමමහාසඞ්ගීති සුමඞ්ගලවිලාසිනියා දීඝනිකායට්ඨ කථාය ආදිමහි විත්ථාරිතා; තස්මා සා තත්ථ විත්ථාරිතනයෙනෙව වෙදිතබ්බා.

---

1. සබ්බකලනවිඤ්ඤෙය්‍යං a. m1. p1. p2. r. t. v. w1. w2. සබ්බකලවිඤ්ඤෙය්‍යං s.
2. විඤ්ඤාථ b m1. r. t. v. w1.
3. එකෙකාය b.
4. අක්ඛරතො පන a. e. m1 p1. t. v. w1. w2.
5. තෙවීසතිපදවීසතො m1. t. v.
6. නිවිධානුසන්ධි e. i. නිවිධෙඅනුසන්ධි s.
7. තස්ස s.
8. වග්ගො ආදි b.

යම්පනෙතං **එවංමේ සුතං**නන්ති ආදිකං නිදානං තත්ථ **එවං**නි නිපාතපදං; **මෙ**ති ආදීනි නාමපදානි; **උක්කට්ඨාඝං විහරතී**ති එත්ථ **විහ**ති උපසග්ගපදං **හරතී**ති ආඛ්‍යාතපදන්ති ඉමිනා තාව නයෙන පදවිභාගෝ වෙදිතබ්බෝ; අත්ථතෝ පන **එවං**සද්දෝ තාව උපමූපදෙසසම්පහංසනගරහනවචනසම්පටිග්ගහාකාරනිද්දෙසනාවධාරණාදි අනෙකත්ථප්පභෙදෝ, තථා හෙස[1] “එවං ජාතෙන මච්චෙන කත්තබ්බං කුසලං බහූ”නන්ති එවමාදිසු උපමායං ආගතෝ; “එවං නෙ අභික්කමිතබ්බං එවං පටික්කමිතබ්බ”න්ති ආදිසු උපදෙසෙ; “එවමෙතං භගවා එවමෙතං සුගතා”ති ආදිසු සම්පහංසනෙ; “එවමෙවමපනායං[2] වසලී යස්මිං වා තස්මිං වා තස්ස මුණ්ඩකස්ස සමණකස්ස වරණං හාසති”ති ආදිසු ගරහනෙ; “එවම්හාපෙතානි ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතෝ පච්චෙස්සුං”න්ති ආදිසු වචනසම්පටිග්ගහෙ; “එවං ව්‍යා ඛෝ[3] අහං භන්තෙ භගවතා ධම්මං දෙසිතං ආජානාමී”ති ආදිසු ආකාරෙ; එහි තිං මාණවක[4] යෙන සමණෝ ආනන්දෝ තෙනුපසඞ්කම උපසංකම්මිත්වා මම වචනෙන සමණං ආනන්දං අපාබාධං අපාතඞ්කං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසු විහාරං පුච්ඡ: සුභෝ මාණවෝ තොදෙය්‍යපුත්තෝ භවන්තං ආනන්දං අප්පාබාධං-පෙ-ඵාසුවිහාරං පුච්ඡතීති, එවඤ්චි වදෙහි: සාධු කිර භවං ආනන්දෝ යෙන සුභස්ස මාණවස්ස තොදෙය්‍යපුත්තස්ස නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමතු අනුකම්පං උපාදායා”ති ආදිසු නිදස්සනෙ; “තං කිං මඤ්ඤථ කාලාමා ඉමෙ ධම්මා කුසලා වා අකුසලාවාති; අකුසලා භන්තෙ, සාවජ්ජා වා අනවජ්ජා වාති: සාවජ්ජා භන්තෙ විඤ්ඤුගරහිතා වා විඤ්ඤුප්පසත්ථා වාති:[5] විඤ්ඤුගරහිතා භන්තෙ සමත්තා සමාදිණ්ණා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්තීති නො වා කථං වො[6] එත්ථ හොතීති: සමත්තා භන්තෙ සමාදිණ්ණා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්තීති; එවං නො එත්ථ හොතී”ති ආදිසු අවධාරණෙ; සවාසම්ඵ ආකාරනිද්දෙසනාවධාරණෙසු ද්විත්ථබෙධෝ; තත්ථ ආකාරත්ථෙන එවංසද්දෙන එතමත්ථං දීපෙති: නාඤාතඤාතිපුණ්ණමෙනෙක[7]ඤාණසතසමුට්ඨානං අත්ථබ්‍යඤ්ජනසම්පන්නං විවිධපාටිහාරියං ධම්මත්ථදෙසනාපටිවෙධගම්භීරං සබ්බසත්තානං සකසකභාසානුරූපතො සොතපථමාගච්ඡන්තං තස්ස භගවතෝ වචනං සබ්බපකාරෙන කෝ සමත්ථෝ විඤ්ඤාතුං; සබ්බඤ්ඤුතාමෙන පන සොතුකාමතං ජනෙන්තාපි **එවංමේ සුතං** මයාපි එකෙනාකාරෙන සුතන්ති; නිදස්සනත්ථෙන: නාහං සයම්භූ න මයා ඉදං[8] සච්ඡිකතන්ති අත්තානං පරිමොචෙන්තා **එවංමේ සුතං** මයාපි එවං සුතන්ති ඉදානි වත්තබ්බං සකාලසුතත්තං[9] නිදස්සෙන්ති.

---

1. තථා හි l.
2. එවමේව පනායං. b. e
3. එවං ව්‍යා ඛෝ b s
4. මාණව e s.w.2.
5. විඤ්ඤුප්පසත්ථාවාතිද.
6. කථං.වා.e.l.
7. නාඤාතයතිපුණ්ණ-
8. න මයා s අනෙක b
9. සකාලං සුත්තං. b. e

අවධාරණත්ථෙ: "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං බහුස්සුතානං යදිදං ආනන්දො සතිමන්තානං, ගතිමන්තානං, ධිති මන්තානං, උපට්ඨාකානං යදිදං ආනන්දො"ති එවං භගවතා: "අයඤ්හි ආනන්දො අත්ථකුසලො ධම්මකුසලො බ්‍යඤ්ජනකුසලො නිරුත්ති කුසලො පුබ්බාපරකුසලො"ති එවං ධම්මසෙනාපතිනා ච පසත්ථ භාවානුරූපං අත්තනො ධාරණබලං දස්සෙනෙතා සත්තානං සොතුකම්මයතං[1] ජනෙති; එවමෙම සුතං තඤ්ච ඛො අත්ථතො වා බ්‍යඤ්ජනතො වා අනූනමනතිරිත්තං; එවමෙව; න අඤ්ඤථා දට්ඨබ්බන්ති.

මෙසද්දෙ නීසු අත්ථෙසු දිස්සති තථා හිස්ස "ගාථාභිගීතං මෙ අභොජ්ජෙය්‍ය"න්ති ආදිසු මයාති අත්ථො; සාධු මෙ භන්තෙ භගවා සඞ්ඛිත්තෙන ධම්මං දෙසෙතූ"ති ආදිසු මය්හන්ති අත්ථො; "ධම්මදායාදා මෙ භික්ඛවෙ භවථා"ති ආදිසු මමාති අත්ථො; ඉධ පන මයා සුතන්ති ච මම සුතන්ති ච අත්ථවසෙ[2] යුජ්ජති.

සුතන්ති අයං සද්දෝ[3] සඋපසග්ගෝ අනුපසග්ගෝ ච ගමනවිසුත කිලිඤ්ඤානුපචිතානුයොගසොතවිඤ්ඤෙය්‍යසොතවාරානුසාර විඤ්ඤත්ත දිඅනෙකත්ථප්පභෙදෙ; තථා හිස්ස "සෙනාය පසුතො"ති ආදිසු ගච්ඡනෙතාති අත්ථො; "සුතධම්මස්ස පස්සතො"ති ආදිසු විසුත ධම්මස්සාති අත්ථො; "අවස්සුතා අවස්සුතස්සා"ති[4] ආදිසු කිලින්නා කිලින්නස්සාති අත්ථො; "තුම්හෙහි පුඤ්ඤං පසුතං අනප්පක"න්ති ආදිසු උපචිතන්ති අත්ථො; "යෙඛිණාසවපසුතා ධීරා"ති ආදිසු ඛීණා නුයුත්තාති අත්ථො; "දිට්ඨං සුතං මුත"න්ති ආදිසු සොත විඤ්ඤෙය්‍යන්ති අත්ථො; "සුතධරො සුතසන්නිචයො"ති ආදිසු සොත වාරානුසාරවිඤ්ඤුතධරොති අත්ථො; ඉධ පනස්ස සොතවාරානුසා රෙන උපධාරිතන්ති වා උපධාරණන්ති වාති[5] අත්ථො; මෙසද්දස්ස හි මයාති අත්ථෙ සති එවං මයා සුතං සොතවාරානුසාරෙන උප ධාරිතන්ති යුජ්ජති; මම්ති අත්ථෙ සති එවං මම සුතං සොතවා රානුසාරෙන උපධාරණන්ති යුජ්ජති.

එවමෙතෙසු නීසු[6] පදෙසු එවන්ති සොතවිඤ්ඤණාදිවිඤ්ඤණ කිච්චනිදස්සනං; මෙති වුත්තවිඤ්ඤණසමඞ්ගිපුග්ගලනිදස්සනං; සුතන්ති අසම්මොහාභාවපටිකෙඛපතො අනූනානධිකාවිපරීතග්ගහණ[7] නිදස්සනං; තථා එවන්ති තස්ස සොතවාරානුසාරෙන පවත්තාය විඤ්ඤණච්චියා නානපපකාරෙන ආරම්මණෙ පවත්තිභාවපකාසනං; මෙති අත්තනපකාසනං; සුතන්ති ධම්මපකාසනං; අයං හෙත්ථ සං ඛෙපො: නානපපකාරෙන ආරම්මණෙ පවත්තාය විඤ්ඤණච්චියා

---

1. සොතුකාමතං b.
2. අත්ථවසං e.
3. අයං සුතසද්දෝ b e. s.
4. අවස්සුතාවස්සුතස්ස e. b
5. උපධාරණන්ති වා b. s.
6. එවං මෙ සුතන්ති නීසු s.
7. අනූනාධිකාවිපරීතග්ගහණ b. (අනූනාවිපරීත s, t2.

මයා න අසුඤ්ඤං කතං ඉදං පන කතං අයං ධම්මෝ සුතොනි; තථා එවන්ති නිද්දිසිතබ්බපකාසනතං; මෙති පුග්ගලපපකාසනතං; සුතනන්ති පුග්ගලකිච්චපපකාසනතං; ඉදං වුත්තං හොති යං සුත්තං නිද්දිසිසාම් තං මයා එවං සුතනන්ති; තථා එවන්ති යස්ස විත්ත සන්තානස්ස නානපපකාරපපවත්තියා[1] නානත්ථබ්‍යඤ්ජනගහණං හොති තස්ස නානාකාරනිද්දෙසෝ; එවන්ති හි අයං ආකාර පඤ්ඤත්ති; මෙති කත්තාරනිද්දෙසෝ; සුතනන්ති විසයනිද්දෙසෝ; එතනාවතා නානපපකාරපපවත්තන විත්තසන්තානෙන කංසම්බනි නෝ කත්තු විසයෙ ගහණසන්නිට්ඨානං කතං හොති; අථවා එවන්ති පුග්ගලකිච්චනිද්දෙසෝ; සුතනන්ති විඤ්ඤණකිච්චනිද්දෙසෝ; මෙති උභයකිච්චයුත්තපුග්ගලනිද්දෙසෝ; අයං පනෙත්ථ සංඛෙපෝ: මයා සවනකිච්චවිඤ්ඤණසම්බයිනා පුග්ගලෙන විඤ්ඤණවසෙන ලද්ධසවනකිච්චවොහාරෙන සුතනන්ති.

තත්ථ එවන්ති ච මෙති ච සවනිකඩ්ඩ[2] පරමත්ථවසෙන අවිජ්ජ මානපඤ්ඤත්ති; කිං හෙත්ථ තං පරමත්ථතො අත්ථි යං එවන්ති වා මෙති වා නිද්දෙසං ලභෙථ; සුතනන්ති විජ්ජමානපඤ්ඤත්ති; යං හි තං[3] එත්ථ සොතෙන උපලද්ධං තං පරමත්ථතො විජ්ජමානන්ති; තථා එවන්ති ච මෙති ච තං තං උපාදාය වත්තබ්බතො උපාදාය පඤ්ඤත්ති; සුතනන්ති දිට්ඨාදීනි උපනිධාය වත්තබ්බතො උපනිධාය පඤ්ඤත්ති;[4] එත්ථ ච එවන්ති වචනෙන අසම්මොහං දීපෙති; න හි සම්මූළ්හෝ නානපකාරපවිවෙචසමත්ථෝ හොති; සුතනන්ති වචනෙන සුතස්ස අසම්මොසං[5] දීපෙති; යස්ස හි සුතං සම්මුට්ඨං[6] හොති න සො කාලන්තරෙන මයා සුතනන්ති පටිජානාති; ඉච්චස්ස අසම්මොහෙන පඤ්ඤාසිද්ධි; අසම්මොසෙන සතිසිද්ධි තත්ථ පඤ්ඤා පුබ්බඞ්ගමාය සතියා බ්‍යඤ්ජනාවධාරණසමත්ථතා; සතිපුබ්බඞ්ගමාය පඤ්ඤාය අත්ථපවිවෙචසමත්ථතා; තදුභයසමත්ථතායොගෙන අත්ථ බ්‍යඤ්ජනසම්පන්නස්ස ධම්මකොසස්ස අනුපාලනසමත්ථතෝ ධම්ම භණ්ඩාගාරිකත්තසිද්ධි.

අපරෝ නයෝ: එවන්ති වචනෙන යොනිසෝ මනසිකාරං දීපෙති; අයොනිසෝ මනසිකරොතෝ නානපපකාරපවිවෙචාභාව තො; සුතනන්ති වචනෙන අවික්ඛෙපං දීපෙති විකඛිත්තචිත්තස්ස සවනාභාවතො; තථා හි විකඛිත්තචිත්තතා පුග්ගලෝ සබ්බසම්පත්තියා වුච්චමානොපි[7] න මයා සුතං පුන් භණථාති භණති; යොනිසෝ මනසිකාරෙන චෙත්ථ අත්තසම්මාපණිධිං පුබ්බෙ ච කතපුඤ්ඤතං සාධෙති;[8] සම්මා අපණිහිතත්තස්ස පුබ්බෙ අකතපුඤ්ඤස්ස වා

1. නානාකාරපපවත්තියා. b.
2. සවිකඩ්ඩ්ත්ථ b, s,
3. යඤ්හිතං. s,
4. උපනිධාපඤ්ඤත්ති. b.
5. අසම්මොහං l.
6. සම්මුට්ඨං. t w1. පම්මුට්ඨං, a. ml. v.w2
7. වුච්චමානෙපි a, ml. m2 p1.
8. දීපෙති m', s. t. (s. t. v. w1. w2.

තදභාවතෝ; අවිකෙඛපෙන[1] සද්ධම්මසවනං සපුරිසූපසඞ්ගමඤ්ච[2] සාධෙති; නඤ්ච විකඛිත්තෙනා[3] සොතුං සක්කොති න ච සපුරිසෙ අනුපසඞ්ගමානස්ස සවනං අත්ථි.

අපරෙ නයෙ: යස්මා[4] එවනති යස්ස චිත්තසන්තානස්ස නානපකාරපවත්තියා[5] නානත්ථබ්‍යඤ්ජනගහණං හොති තස්ස නානාකාර තිදෙසොති වුත්තං: සො ච එවං හදයකො ආකාරො න සම්මා අපණ්හිතත්තනො පුබ්බෙ අකතපුඤ්ඤස්ස වා හොති; තස්මා එවනති ඉමිනා හදයකෙන ආකාරෙන පච්ඡිමවක්කවයඝමපත්තිමත්තනො දීපෙති; සුණනති සවනයොගෙන පුරිමවක්කවයඝමපත්තිං; නඤ්ච අපතිරූපෙ දෙසෙ වසතො සපුරිසූපසඞ්ගවිරහිතස්ස[6] වා සවනං අත්ථි; ඉච්චස්ස පච්ඡිමවක්කවයසිද්ධියා ආසයසුද්ධි සිද්ධා හොති; පුරිමවක්කවයසිද්ධියා[7] පයොගසුද්ධි; තාය ච ආසයසුද්ධියා අධිගම ව්‍යත්තිසිද්ධි; පයොගසුද්ධියා[8] ආගමව්‍යත්තිසිද්ධි; ඉති පයොගාසය සුද්ධිඤාගමාධිගමසම්පන්නස්ස වචනං අරුණගගං[9] විය සූරියස්ස උදයතො යොනිසො මනසිකාරෙ විය ච කුසලනම්මස්ස අරහති භගවතො වචනස්ස[10] පුබ්බඞ්ගමං භවිතුනති ඨානෙ නිදනං ඨපෙනෙතා එවමෙම සුතනති ආදිමාහ.

අපරෙ නයෙ: එවනති ඉමිනා නානපකාරපරිවෙඛදීපනෙන වචනෙන අත්තනො අත්ථපටිලාභපටිසම්භිදාසම්පත්තිසම්භවං දීපෙති; සුතනති ඉමිනා සොතබ්බභෙද[11]පරිවෙඛදීපකෙන ධම්මනිරුත්ති පටිසම්භිදාසම්පත්තිසම්භවං; එවනති ච ඉදං සොතිසො මනසිකාර දීපකං වචනං භාසමානො එතෙ මයා ධම්මා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධාති දීපෙති; සුතනති ඉදං සවනයොගදීපකං වචනං භාසමානො බහූ මයා ධම්මා සුතා ධතා වචසා පරිචිතාති දීපෙති; තදුභයෙනාපි අත්ථබ්‍යඤ්ජනපාරිපූරිං දීපෙනෙතා සවනෙ ආදරං ජනෙති; අත්ථබ්‍යඤ්ජනපරිපුණ්ණං හි ධම්මං ආදරෙන අසුණන්තෙතා මහතා හිතා[12] පරිබාහිරෙ හොතීති ආදරං ජනෙත්වා සක්කච්චං ධම්මෙ සොතබ්බා.[13]

එවමෙම සුතනති ඉමිනා පන සකලෙන වචනෙන ආයස්මා ආනන්දො තථාගතපවෙදිතං ධම්මං අත්තනො අදහන්තෙතා අසපුරිස භූමිං අතික්කමති; සාවකත්තං පටිජානන්තෙතා සපුරිසභූමිං ඔක්කමති; තථා අසද්ධම්මා චිත්තං වුට්ඨාපෙති; සද්ධම්මෙ චිත්තං පතිට්ඨා

1. අවිකෙඛපෙන පන b,
2. සපුරිසූපනිඤ්ඤයඤ්ච b
3. විකඛිත්තවිත්තෙනා s.
4. තස්මා a. m2. p2. r,
5. නානාකාරපවත්තියා b
6 සපුරිසූපනිඤ්ඤයවිරහිතස්ස b
7. සිඛියාච b.
8. සම්මාපයොගසුඛියා
9. අරුණුග්ගං. b.(a. m2. p2. r. v. w1. w2.
10. පාවචනස්ස a. m2. p2. r w1. w2.
11. සොතබ්බපභෙද s.
සොතපපභෙද m2. p2. r. w1.
12. මහතොඛිතස්ස b. මහතොඛිතාය w2
13. සොතබ්බානි. b.

පෙති, කෙවලං සුතමේවෙතං මයා තඤ්ඤේව පන[1] භගවතෝ වචනන්ති දීපෙන්තෝ අත්තානං පරිමෝචෙති; සත්ථාරං අපදිසති; ජිනවචනං අපෙති; ධම්මසඞ්ගහං පතිට්ඨාපෙති; අපි ච එවමේව සුණන්ති අත්තනා උපපාදිතභාවං අපජ්ඣානත්ථං පුරිමසදිසත්තං[2] විවරණත්ථා සම්මුඛා පටිඤ්ඤාතම්පි දං මයා තඤ්ඤ[3] භගවතෝ වචනං රජ්ජවිසාරදඤ්ඤ දසබලධරඤ්ඤ ආසභඨානට්ඨායිනෝ සීහනාද නාදිනෝ[4] සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස ධම්මිස්සරස්ස ධම්මරාජස්ස ධම්මාති පතිනෝ ධම්මදීපස්ස ධම්මසරණස්ස සද්ධම්මවරචක්කවත්තිනෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස; න එත්ථ[5] අත්ථෙ වා ධම්මෙ වා පදෙ වා බ්‍යඤ්ජනෙ වා කඞ්ඛා වා විමති වා කාතබ්බාති[6] සබ්බදෙවමනුස්සානං ඉමස්ඤ්ච ධම්මෙ අස්සද්ධියං විනාසෙති සද්ධාසම්පදං උපපාදෙතීති;[7] තෙනෙතං වුච්චති :-

විනාසයති අස්සද්ධං සද්ධං වඩ්ඪති සාසනෙ,
එවමෙ සුතම්ඉවෙවං වදං ගොතමසාවකොති.

එකානන්ති ගණනපරිච්ඡෙදනිද්දෙසෝ; **සමඤ්ඤානන්ති** පරිච්ඡින්නනිද්දෙසෝ; **එකං සමඤ්ඤානන්ති** අනියාමිතපරිදීපනං; තත්ථ **සමඤ්ඤාසද්දෝ**:-

සම්වායෙ ඛණෙ කාලෙ සමූහෙ හෙතුදිට්ඨීසු,
පටිලාභෙ පහානෙ ච පටිවෙධෙ ච දිස්සති.

තථා හිස්ස "අපෙපවනාම සෙවිපි උපසඞ්කමෙය්‍යාම කාලඤ්ච සමයඤ්ච උපාදාය"ති එවමාදිසු[8] සම්වායෝ අත්ථෝ; "එකොව ඛො භික්ඛවෙ ඛණෝ ච සමයෝ ච බ්‍රහ්මචරියවාසාය"ති ආදිසු ඛණෝ; "උණ්හසමයෝ පරිළාහසමයෝ"ති ආදිසු කාලෝ; "මහා සමයෝ පවනස්මි"න්ති ආදිසු සමූහෝ; "සමයොපි ඛො තෙ භද්දාලි අපපටිවිද්ධෝ අහොසි භගවා ඛො සාවත්ථියං විහරති භගවාපි මං ජානිස්සති භද්දාලි නාම භික්ඛු සත්ථු සාසනෙ සික්ඛාය න[9] පරිපූරකාරීති අයම්පි ඛො තෙ භද්දාලි සමයෝ අපපටිවිද්ධෝ අහොසී"ති ආදිසු හෙතු; "තත්‍රා ඛො පන සම්බහුලෙන උග්ගාහමානෙන පරිබ්බාජකෙන සමණමණ්ඩිකාපුත්තෙන[10] සමයප්පවාදකෙ තින්දුකාචිරෙ එකසාලකෙ මල්ලිකාය ආරාමෙ පටිවසතී"ති ආදිසු දිට්ඨි.

"දිට්ඨෙව ධම්මෙ යෝ අත්ථෝ යෝ චත්ථෝ සම්පරායිකෝ,
අත්ථාභිසමයා ධීරෝ පණ්ඩිතොති පවුච්චතී"ති.

ආදිසු පරිලාහෝ; "සම්මා මානාභිසමයා අනන්තමකාසි දුක්ඛස්සා"ති ආදිසු පහානං; "දුක්ඛස්ස පීළනට්ඨෝ සඞ්ඛතට්ඨෝ සන්තාපට්ඨෝ විපරිණාමට්ඨෝ අභිසමයට්ඨෝ"ති ආදිසු පටිවෙධෝ;

---

1. තඤ්ඤෙව s.
2. පුරිම. සවනං b. e. w2.
3. තඤ්ඤෙව පන a. w1,
4. සීහනාදනාදිනෝ b. e.
5. එත්ථවෝ. b.
6. කත්තබ්බාති b. e. w2.
7. උපපාදෙති e.
8. ආදිසු s
9. අ e.
10. සමණමුණ්ඩිකාපුත්තෙන b.

ඉධ පනස්ස කාලෝ අත්ථෝ; තෙන සංවච්ඡරඋතුමාසඩ්ඪමාස රත්තින්දිවපුබ්බණ්හමජ්ඣන්හිකසායන්හපඨමමජ්ඣිමපච්ඡිමයාමවුට්ඨානා දිසු[1] කාලපරිභෙදතුතෙසු සමයෙසු එකං සමඤ්ඤන්ති[2] දීපෙති; තත්ථ කිඤ්චාපි එතෙසු සංවච්ඡරාදිසු සමයෙසු යං යං සුත්තං[3] යම්හි යම්හි සංවච්ඡරෙ උතුම්හි මාසෙ පක්ඛෙ රත්තිභාගෙ දිවසභාගෙ වා වුත්තං සබ්බං තං ථෙරස්ස සුවිදිතං සුවව්ත්ථාපිතං පඤ්ඤාය; යස්මා පන එවමෙව සුතං අසුකසංවච්ඡරෙ අසුකඋතුම්හි අසුකමාසෙ අසුක පක්ඛෙ අසුකරත්තිභාගෙ[4] දිවසභාගෙ වාති එවං වුත්තෙ න සක්කා සුඛෙන ධාරෙතුං වා උද්දිසිතුං වා උද්දිසාපෙතුං වා බහුඤ්ච වත්තබ්බං ඉච්ඡති; තස්මා එකෙනෙව පදෙන තමත්ථං සමොධානෙත්වා එකං සමඤ්ඤන්ති ආහ.

යෙ වා ඉමෙ ගබ්භොක්කන්තිසමයෝ ජාතිසමයෝ සංවෙග සමයෝ අභිනික්ඛමනසමයෝ දුක්කරකාරික[5] සමයෝ මාරවිජය සමයෝ අභිසම්බෝධිසමයෝ දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරසමයෝ දෙසනා සමයෝ පරිනිබ්බානසමයෝති එවමාදයෝ භගවතෝ දෙවමනුස්සෙසු අනිච්චපකාසා[6] අනෙකකාලපභෙදා එව සමයා තෙසු සමයෙසු දෙසනාසමයසඞ්ඛාතං එකං සමඤ්ඤන්ති දීපෙති; යෝ වාඋ[7] සදිස කරුණාකිච්චසමයෙසු කරුණාකිච්චසමයෝ; අත්තහිතපරහිතපටි පත්තිසමයෙසු පරහිතපටිපත්තිසමයෝ; ඤාතිපතිතානං කරණීයවය සමයෙසු ධම්මකථාසමයෝ;[8] දෙසනාපටිපත්තිසමයෙසු දෙසනා සමයෝ; තෙසුපි සමයෙසු අසදිසතරං[9] සඤ්ඤං එකං සමඤ්ඤන්ති ආහ.

කස්මා පනෙත්ථ යථා අභිධම්මෙ "යස්මිං සමයෙ කාමාවචර"න්ති ච ඉතෝ[10] අසදිසස්ස සුත්තපදෙසු "යස්මිං සමයෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහී"ති ච භුම්මවචනෙන නිද්දෙසෝ කතෝ; විනයෙ ච "තෙන සමයෙන බුද්ධෝ භගවා"ති කරණවචනෙන; තථා අකත්වා එකං සමඤ්ඤන්ති උපයොගවචනෙන[11] නිද්දෙසෝ කතොත්ති: තත්ථ තථා ඉධ ච අසදිසථා අත්ථසම්භවතෝ; තත්ථ හි අභිධම්මෙ ඉතෝ අසදිසස්ස සුත්තපදෙසු ච අධිකරණභෙදා භාවෙන භාවලක්ඛණභෙදා ච සමභවති; අධිකරණං හි කාලභෙදෝ[12] සමූහභෙදා ච සමයෝ; තත්ථ වුත්තානං ඵස්සාදිධම්මානං ඛණසම්භාරහෙතුසංඛාතස්ස ච සමයස්ස භාවෙන තෙසං භාවෝ ලක්ඛියති; තස්මා තදත්ථජොතනත්ථං තත්ථ භුම්මවචනනිද්දෙසෝ කතෝ; විනයෙ ච[13] හෙතුඅත්ථෝ කරණත්ථෝ

1. ඔඝුත්තාදිඃ m1. m2. p1. p2 r. w1.
2 සමයඃ e.
3. යං සුත්තං s
4. අසුක දිවසභාගෙ. b.
5. දුක්කරකාර s.
6. සුපකාසා b
7. යෙ වාඋඃ a p1. p2. r w1..
8. ධම්මිකථාසමයෝ. b.
9. අසදිසතරං සඤ්ඤං. e.
10. ඉතො පරං. t. r. w1. a. m1.
11. උපයොගවචන a. m1. m2. p1. p2. s. w1 w2. b. c.
12. කාලභෙදෝ ච b. e. w1.
13. විනයෙ පන a. c. m2. p2. r.

ව සමවෙති; යො හි සො සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිසමයො සාරිපුත්තාදීහිපි දුවිඤ්ඤෙය්‍යො තෙන සමයෙන හෙතුහුතෙන කරණහුතෙන ව සික්ඛාපදානි පඤ්ඤපයතෙතා සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිහෙතුඤ්ච අවෙක්ඛමානො[1] භගවා තත්ථ තත්ථ විහාසි; තසමා තදත්ථජොතනත්ථං තත්ථ තත්ථ කරණවවතෙන නිද්දෙසො කතො. ඉධ පන අඤ්ඤසම්ඤ්ච එවං ජාතිකෙ අවත්‍ථාසංයොගත්ථෙ සම්භවති; යං හි සමයං භගවා ඉමං අඤ්ඤං වා සුත්තන්තං දෙසෙසි අවත්‍ථානමෙව තං සමයං කරණවිහාරෙන විහාසි; තසමා තදත්ථජොතනත්ථං ඉධ උපයොගවවනනිද්දෙසො කතොති. තෙනෙතං වුච්චති:-

තං තං අත්ථමවෙක්ඛිවා[2] භූමෙන කරණෙන ව
අඤ්ඤත්‍ර සමයො වුත්තො උපයොගෙන සො ඉධාති.

පොරාණා පන වණ්ණයන්ති "තස්මිං සමයෙති වා තෙන සමයෙනාති වා එසා සමයන්ති වා[3] අභිලාපමත්තභෙදෙ එස සබ්බත්‍ථ භූමමෙව අත්ථො; තසමා එකං සමයන්ති වුත්තෙපි එකස්මිං සමයෙති අත්ථො වෙදිතබ්බා"ති.

භගවාති ගරු;[4] ගරුං හි ලොකෙ භගවාති වදන්ති; අයඤ්ච[5] සබ්බගුණවිසිට්ඨතාය සබ්බසත්තානං ගරු; තසමා භගවාති වෙදිතබ්බා.

පොරාණෙහිපි වුත්තං:-

"භගවාති වචනං සෙට්ඨං භගවාති වචනමුත්තමං,
ගරු ගාරවයුත්තො සො භගවා තෙන වුච්චතීති.[6]

අපි ච:-

"භාග්‍යවා භග්ගවා යුත්තො භගෙහි ච විභත්තවා,
භත්තවා වන්තගමනො භවෙසු භගවා තතො"ති.

ඉමිස්සා ගාථාය වසෙනස්ස පදස්ස විත්ථාරතො අත්ථො වෙදිතබ්බා; සො[7] විසුද්ධිමග්ගෙ බුද්ධානුස්සතිනිද්දෙසෙ වුත්තොයෙව

එත්තාවතා වෙත්ථ එවමෙමසුතනන්ති වචනෙන යථාසුතං ධම්මං දෙසෙනෙතා[8] භගවතො ධම්මසරීරං පවත්තකං කරොති; තෙන නාසිදං අනිත්තකන්තසභ්ඩකං පාවචනං අයං වො සත්ථාති සත්ථු අදස්සනෙන උක්කණ්ඨිතං ජනං සමස්සාසෙති;[9] එකං සමයං භගවාති වචනෙන නසම්ං සමයෙ භගවතො අවිජ්ජමානභාවං දස්සෙනෙතා රූපකායඤ

1. අපෙක්ඛමානො b. s
2. මපෙක්ඛිත්වා b.
3. තංසමයන්තිවා b p1. p2. r. s. t. v. w1. w2.
4. ගරුවචනං. s.
5. අයම පන a. m1. p1. r. v. w1. w2
6. පවුච්චතීති l.
7. සො ච b
8. දස්සෙනෙතා b.
9. සම්සාසෙසීති a. p1. p2. r.

පරිනිබ්බානං සාරෙති;[1] තෙන එවංවිධස්ස නාම අරියධම්මස්ස දෙසෙතා[2] දසබලධරෝ වජිරසඞ්ඝාතසමානකායො සොපි භගවා පරිනිබ්බුතෝ කෙනඤ්ඤේන ජීවිතෙ ආසා ජනෙතබ්බාති ජීවිතමේව මත්තං ජනං සංවෙජෙති; සද්ධම්මෙ වස්ස උස්සාහං ජනෙති; එවන්හි ච භණ්ඩෙතා දෙසනාසම්පත්තිං නිද්දිසති; මෙ සුතන්ති සාවක සම්පත්තිං; එකං සමයන්ති කාලසම්පත්තිං; භගවාති දෙසකසම්පත්තිං.

උක්කට්ඨාසං විහරතීති එත්ථ උක්කාති දිට්ඨා; තඤ්ච නගරං මඞ්ගලදිවසෙ[3] සුධණ්ණ සුනක්ඛත්තං මා අතික්කමීති රත්තිම්පි[4] උක්කාසු කිතාසු[5] මාපිතත්තා උක්කට්ඨාති වුච්චති; දණ්ඩදීපිකාසු ජලෙත්වා ධාරියමානාසු මාපිතත්තාති වුත්තං හොති; තස්සං උක්කට්ඨායං; සම්පටෙ[6] ඝුම්මවචනං; **විහරතීති** අවිසෙසෙන ඉරියාපථදිබ්බබ්‍රහ්මඅරියවිහාරෙසු අඤ්ඤතරවිහාරසමඞ්ගිපරිදීපනමෙතං;[7] ඉධ පන ඨානගමනාසන[8] සයනපණිධෙදිසු ඉරියාපථෙසු අඤ්ඤතර ඉරියාපථසමායොගපරිදීපනං; තෙන කිඤ්චාපි ගච්ඡන්තොපි නිසීදන්තොපි සයාන්තොපි භගවා විහරතිචෙව වෙදිතබ්බෝ; සො ඛි" එකං ඉරියාපථබාධනමඤ්ඤත්ත[10] ඉරියාපථෙන විවජිත්තිා අපරිපථන්තමත්තභාවං[11] හරති පවත්තෙතීති තස්මා විහරතීති වුච්චති.

සුභගවනෙති එත්ථ සුභගත්තා සුභගං; සුන්දරසිරිකත්තා[12] සුන්දර කාමත්තා වාති වුත්තං හොති; තස්ස හි වනස්ස සිරිසම්පත්තියා[13] මනුස්සා අත්තපානාදීනි ආදාය රත්තින්දිවං[14] තත්ථෙව ඡණසමජ්ජ උස්සවෙ කරොන්තා හොගසුඛං අනුභොන්ති; සුන්දරසුන්දරෙ වෙත්ථ කාමෙ පත්ථෙන්ති පුත්තං ලභාම ධීතරං ලභාමාති; තෙසං තං තත්ථෙව හොති; එවං තං සුන්දරසිරිකත්තා[12] සුන්දරකාමත්තා ච සුභගං; අපි ච බහුජනකන්තභාවපි සුභගං; වනයන්තීති වනං; අත්තසම්පදාය සත්තානං භත්තිං කරොති[15] අත්තනි සිනෙහං උප්පාදෙන්තීති අත්ථෙ; වනුතෙ ඉති වා වනං; නානාවිධකුසුමගන්ධසමොමද මත්තකොකිලාදිවිහඞ්ගවිරුතෙහි[16] මඤ්ජමාරුත[17] වලිතරුක්ඛසාඛා විටපපල්ලවපලාසෙහි ච එථ මං පරිභුඤ්ථාති සබ්බපාණිනො යාචන්ති විය්‍යාති අත්ථෙ; සුභගඤ්ච තං වනඤ්ච[18] සුභගවනං තස්මිං සුභගවනෙ; වනඤ්ච නාම රොපිමං සයඤ්ජාතන්ති දුවිධං; තත්ථ වෙළුවනජෙතවනාදීනි රොපිමානි; අනිවනමහාවනඅඤ්ඤාතවනාදීනි

---

1. සාධෙති b සාවෙති s.
2. දෙසකො b.
3. දිවසෙ b.
4. රත්තිං. b.
5. උක්කාපිතාසු s.
6. සම්පඨෙ වෙතං. b. e.
7. පරිදීපනමෙතං. e.
8. ඨානගමනනිසින්නා b.
9. සොභිභගවා b.
10. ඉරියාපථබාධනං අඤ්ඤත්ත b
11. අපරිපන්තත්තමත්තභාවං. b.
12. සරීරකත්තා e. p1. p2. r. t. w1. w2
13. සරීරසම්පත්තියා e. p1 t. w2.
14. දිවසං. b.
15. කාරෙති b. [මාකිරුතෙහි b
16. විහඞ්ගමවිරුතෙහි c. විහඞ්ග
17. මඤ්ජමඤ්ජමාරුත a. e. m2. p2.r w1.
18. වෙහි b

සඤ්ඤාතානි; ඉදමපි සඤ්ඤාතනන්ති වෙදිතබ්බං, **සාලරාජමූලෙති** එත්ථ සාලරුක්ඛොපි **සාලොති** වුච්චති; යථාහ "යෙඅපාපි භික්ඛවෙ ගාමස්ස වා නිගමස්ස වා අවිදූරෙ මහන්තං සාලවනං තඤ්චස්ස එලණෙඣි සඤ්ඤාත"නති "අන්තරෙන යමකසාලාන"නති ච.[1] වනපතිජෙට්ඨකරුක්ඛොපි; යථාහ:-

"තවෙව දෙව විජිතෙ තවෙවුය්‍යානභූමියා,[3]
උත්තරංසා මහාසාලා නිලොභාසා මනොරමා"ති.

යො කොචි රුක්ඛොපි; යථාහ: "අථ ඛො තං භික්ඛවෙ මාලුවා[4] බීජං අඤ්ඤතරස්මිං සාලමූලෙ නිපජ්ජෙය්‍යා"ති. ඉධ පන වනපතිජෙට්ඨකරුක්ඛා අඤ්ඤත්‍රාපි "සුපතිට්ඨිතස්ස වො[5] බ්‍රාහ්මණ ධම්මිකනිග්‍රොධරාජස්සා"ති. තත්‍ර වෙධා සමාසෙ; සාලානං රාජාතිපි සාලරාජ; සාලො ච සො ජෙට්ඨකට්ඨෙන[7] රාජා ච ඉතිපි[8] සාලරාජ.

මූලනති සමීපං; අයං හි මූලසද්දො, "මූලානි උද්ධරෙය්‍ය අන්තමසො උසීරනාළමත්තානිපී"ති[9] ආදිසු මූලමූලෙ දිස්සති; "ලොභො අකුසලමූල"නති ආදිසු අසාධාරණහෙතුම්හි; "යාව මජ්ඣන්හිකෙ කාලෙ ඡායා එරති නිවාතෙ පණ්ණානි පතන්ති එත්තාවතා රුක්ඛමූල"නති ආදිසු සමීපෙ; ඉධ පන සමීපෙ අධිප්පෙතො; තස්මා[10] සාලරාජස්ස සමීපෙති එවමෙත්ථ අත්‍ථො දට්ඨබ්බො. තත්‍ර සියා යදි තාව භගවා උක්කට්ඨායං විහරති සුභගවනෙ සාලරාජමූලෙති න වත්තබ්බං; අථ තත්‍ර[11] විහරති උක්කට්ඨායනන්ති න වත්තබ්බං; න හි සක්කා උභයත්‍ර එකං සමයං විහරිතුන්ති. න ඛො පනෙතං එවං දට්ඨබ්බං. තත්‍රුප්පත්තිකා[12] අවොචුම්හ සම්පටෙච්ඡ භූමමවචනන්ති; තස්මා යථා ගඞ්ගාය මූලානි ගඞ්ගාය සොත්‍ථානි ගඞ්ගාය වරන්තානි ගඞ්ගාය වරන්ති යමුනාය වරන්තීති වුච්චන්ති; එවම්ඛොපි යදිදං[13] උක්කට්ඨාය සම්පෙ සුභගවනං සාලරාජස්ස මූලං[14] තත්‍ර විහරන්තොපි වුච්චති උක්කට්ඨායං විහරති සුභගවනෙ සාලරාජමූලෙති.

ගොචරගාමනිදස්සනත්‍ථං හිස්ස උක්කට්ඨාවචනං; පබ්බජිතානුරූපනිවාසට්ඨානනිදස්සනත්‍ථං සෙසවචනං; තත්‍ර උක්කට්ඨාකිත්තනෙන ආයස්මා ආනන්දෙ භගවතො ගහට්ඨානුග්ගහකරණං දස්සෙති; සුභගවනාදිකිත්තනෙන පබ්බජිතානුග්ගහකරණං; තථා පුරිමෙන පච්චයගහණතො අත්තකිලමථානුයොගවිවජ්ජනං; පච්ඡිමෙන වත්‍ථු

1. යමකසාලානන්ති e. w2.
2. වනපතිජෙට්ඨ e. w2
3. තවඋය්‍යානභූමියා e.
4. මාලුව b.
5. යථාහ b.
6. ඛො b.
7. ජෙට්ඨකට්ඨෙන w2.
8. රාජාතිපි e.
9. නාළිමත්තානිපීති b w2.
10. තස්මිං s.
11. යදි තත්‍ර s.
12. තන්‍රුත්ති b.
13. යම්දං s.
14. සාලරාජමූල b. e.

කාමූපභාතතෝ කාමසුඛල්ලිකානුයෝගවිවජ්ජනූපායදස්සනං;[1] පුරිමේන ච ධම්මදෙසනාභියෝගං;[2] පච්ඡිමේන විවෙකාධිමුත්තිං; පුරිමේන කරුණාය උපගමනං; පච්ඡිමේන පඤ්ඤාය අපගමනං; පුරිමේන සත්තානං භිතසුඛනිප්පාදනාධිමුත්තතං;[3] පච්ඡිමේන පරහිත සුඛකරණෙ නිරූපලෙපනං;[4] පුරිමෙන ධම්මිකසුඛාපරිවච්ඡ නිමිත්තං[5] ඵාසුවිහාරං; පච්ඡිමෙන උත්තරිමනුස්සධම්මානුයොග නිමිත්තං; පුරිමෙන මනුස්සානං උපකාරබහුලතං; පච්ඡිමෙන දෙවානං; පුරිමෙන ලොකෙ ජාතස්ස ලොකෙ සංවද්ධභාවං; පච්ඡි මෙන ලොකෙන අනුපලිත්තතං; පුරිමෙන "එකපුග්ගලෝ භික්ඛවෙ ලොකෙ උපපජ්ජමානෙ උපපජ්ජති බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය ලොකානුකම්පාය[6] අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං කතමෝ එකපුග්ගලෝ තථාගතෝ අරහං සම්මාසම්බුද්ධෝ"ති වචනතෝ යදත්ථං භගවා උපපන්නෝ තදත්ථපරිනිප්පාදනං; පච්ඡි මෙන යත්ථ උපපන්නෝ තදනුරූපවිහාරං; භගවා හි පඨමං ලුම්බිනී වනෙ දුතියං බොධිමණ්ඩෙති ලෝකියලොකුත්තරාය උපපත්තියා වනෙයෙව උපපන්නෝ තෙනස්ස වනෙයෙව විහාරං දස්සෙතීති එවමාදිනා නයෙනෙත්ථ අත්ථයොජනා වෙදිතබ්බා. තත්ථාති දෙස කාලපරිදීපනං; තං හි යං සමයං[7] විහරති තත්ර සමයෙ යස්මිඤ්චා සාල රුජ්ජුලෙ විහරති තත්ර සාලරුජ්ජුලෙති දීපෙති; භාසිතබ්බයුත්තෙ වා දෙසකාලෙ දීපෙති; න හි භගවා අයුත්තෙ දෙසෙ කාලෙ වා ධම්මං භාසති, "අකාලෝ බො තාව බාහියා"ති ආදි වෙළඳ සාධකං. භොතීති පදපූරණමත්තෙ අවධාරණෙ ආදිකාලෙළඳ වා නිපාතෝ; භගවාති ලොකගරුදීපනං භික්ඛූති සත්ථාසවනයුත්තපුග්ගලවචනං; අපි වෙළඳ "භික්ඛතොති භික්ඛු භික්ඛාචරියං අජ්ඣුපගතොති[8] භික්ඛූ"ති ආදිනා නයෙන වචනත්ථෙ වෙදිතබ්බා; ආමන්තෙසීති ආලපි අභාසි සම්බොධෙසිති[9] අයමෙත්ථ අත්ථෝ; අඤ්ඤත්ර පන ඤූපනෙසි හොති; යථාහ: "ආමන්තයාමි වො භික්ඛවෙ පටිවෙදයාමි වො භික්ඛවෙ"ති පකෙකා සනෙපි; යථාහ: "එහි ත්වං භික්ඛු මම වචනෙන සාරිපුත්තං ආමන්තෙහී"ති භික්ඛවොති ආමන්තණාකාරදීපනං; තඤ්ච භික්ඛන සීලතාදිගුණයොගසිද්ධතතා වුත්තං; භික්ඛනසීලතාගුණයුත්තොපි හි භික්ඛු භික්ඛනධම්මතාගුණයුත්තොපි[10] භික්ඛතෙ සාධුකාරිතාගුණ යුත්තොපිති සදදවිදූ මඤ්ඤන්ති; තෙන ච නෙසං[11] භික්ඛනසීල තාදි ගුණයොගසිද්ධෙන වචනෙන හිතාධිකජනසෙවිතං වුත්තං

1. විවජ්ජන. s. විවජ්ජනූපායපදස්සන. e. විවජ්ජනූපායනිදස්සන. b.
2. ධම්මදෙසනාභියොග. s.
3. විමුත්තිත. b.
4. නිරූපලෙපනත. e.
5. ධම්මිකසුඛපරිවච්ඡනිමිත්තං. l s.
6. ලොකානුකම්පාය b. e.
7. යං නංහි සමය. w2.
8. අජ්ඣුපගතොති e
9. සම්බොධෙසි l e
10. භික්ඛු e.
11. තෙන පනෙස. s.

පකාසෙන්තෝ උභතෝනිද්දාවනිග්ගහං කරොති; භික්ඛවොති ආමන්තා
ච කරණවිපල්ලාසොමහදයතාදයතනිපාතපුබ්බඞ්ගමෙන වචනෙන
තෙ අත්තනො මුඛාභිමුඛෙ කරොන්තො[1] තෙනෙව ච[2] කථෙතුකම්යතාදීපකෙන තෙසං වචනෙන[3] සොතුකම්යතං ජනෙති; තෙ
තෙව ච සමොධානෙන්තෙන[4] සාධුකං සවනමනසිකාරෙපි තෙ[5]
නියොජෙති; සාධුකං[6] සවනමනසිකාරායත්තා හි ඝාසනසම්පත්ති;
අපරෙසුපි දෙවමනුස්සෙසු විජ්ජමානෙසු කස්මා භික්ඛූයෙව
ආමන්තෙසීති වෙ; ජෙට්ඨසෙට්ඨාසනානසදිසනනිග්ගහාභාවතො; සබ්බ
පරිසාධාරණා හි භගවතො ධම්මදෙසනා පරිසාය ච[7] ජෙට්ඨා භික්ඛූ
පඨමුප්පන්නත්තා;[8] සෙට්ඨා අනාගාරියභාවං ආදිං කත්වා සත්ථුවරි
යානුවිධායකත්තා සකලසාසනපටිග්ගාහකත්තා ච; ආසනඤ්[9] තත්ථ
නිසින්නෙසු සත්ථුසනතිකත්තා; සදිසනතිග්ගිතා සත්ථුසනතිකාව
වරත්තාති. අපි ච තෙ ධම්මදෙසනාය භාජනං යථානුසිට්ඨ[10] පටි
පත්තිසබ්භාවතො;[11] විසෙසතො ච එකවෙව භික්ඛූයෙව සඤ්ඤාය
අයං දෙසනාතිපි තෙ එව ආමන්තෙසි; තත්ථ සියා කිමත්ථං පන
භගවා ධම්මං දෙසෙන්තො පඨමං භික්ඛූ ආමන්තෙසි න ධම්මමෙව
දෙසෙසීති; සත්ථජ්ඣාසත්ථං හි අසුස්සූසං විනෙතුන්නාපි විකිඛිත්ත
චිත්තාපි ධම්මං පච්චවෙක්ඛන්නාපි කම්මට්ඨානං මනසි කරොන්නාපි
නිසීදන්තා හොන්ති; තෙ අනාමන්තෙත්වා ධම්මෙ දෙසියමානෙ අයං
දෙසනා කින්නිදානා කිම්පච්චයා කතමාය අට්ඨුප්පත්තියා දෙසිතාති
සල්ලක්ඛෙතුං අසක්ඛොන්තා දුග්ගහිතං වා ගණ්හෙය්යුං න වා
ගණ්හෙය්යුං; තෙන තෙසං සත්ථජ්ඣාසත්ථං භගවා පඨමං[12]
ආමන්තෙත්වා පච්ඡා ධම්මං දෙසෙති.

භදන්තෙනති ගාරවවචනමෙතං; සත්ථුනො පටිවචනදානං වා
අපි මෙත්ථ භික්ඛවොති වදමානො භගවා තෙ භික්ඛූ ආලපති;
භදන්තෙනති වදමානා තෙ භගවන්තං පච්චාලපන්ති; තථා භික්ඛ
වොති භගවා ආහාසති; භදන්තෙනති තෙ පච්චාභාසනති; භික්ඛ
වොති පටිවචනං දදෙති; භදන්තෙනති පටිවචනං දෙන්ති; තෙ
භික්ඛූති යෙ භගවා ආමන්තෙසි; භගවතො පච්චස්සොසුන්ති භග
වතො ආමන්තණං පතිදස්සොසුං අභිමුඛා භූත්වා සුණිංසු සම්ප
ටිච්ඡිංසු පටිග්ගහෙසුන්ති අත්ථො; **භගවා එතදවොචාති** භගවා
එතං ඉදානි වත්තබ්බං සකල සුත්තං අවොච.

---

1. අත්තනො අභිමුඛෙ කරොති. b.
2. තෙනෙව a. e. m2. p2. r. t. v.
3. වචනෙනෙසං s වචනෙනෙසං. b.
4. නත්ථෙන b.
5. සෙ. b.
6. සාධුකා. b.
7. පරිසාසු. e.
8. පඨමං උපපන්නත්තා b.
9. ආසනානෙන. e.
10. යථානුසිට්ඨං. b.
11. යථානුසිට්ඨං පටිපත්තිසම්භවතො a. m1. m2. r. v. w1. w2.
12. පඨමං භික්ඛූ e. p2. r. w1. w2.

එත්තාවතා ච යං ආයස්මතා ආනන්දෙන කමලකුවලයුත්ත විමල සාදුරසසලිලාය පොක්ඛරණියා සුඛාවතරණත්ථං නිම්මලසිලා තලරවන්‍ය විලාසිසොපානං[1] විපසික්ඛණමුත්තාජාලසදිස[2] වාලිකා කිණණ[3] පණ්ඩරභූම්භාගං නිත්ථං විය සුවිභත්තනිත්තිවිත්තවෙදිකා පරික්ඛිත්තස්ස නක්ඛත්තපථං ථුසිතුය්‍යාමතාය විය පවිත්තිමහිතසමුස්සයස්ස[4] පාසාදවරස්ස සුඛාරොහත්ථං දන්තමයසණ්හමුදුඵලක කඤ්චනඵලතා විතඬ්ගණ්ඩපහාසමුදයුජ්ජලසොභං සොපානං විය සුවණ්ණවළය නූපුරාදිසඞ්ඛටනාසද්දසම්මිස්සං[5] කවිතහසිත[6] මධුරසර ගෙහජනවිවරිතස්ස උළාරඉස්සරියවිභවසොභිතස්ස මහාකරුණා[7] සුඛපවෙසනත්ථං සුවණ්ණරජතමණිමුත්තාපවාළාදිදුන්නි[8]විජෝතිත සුපතිට්ඨිතවිසාලචාරබාහං මහාචාරං විය අත්ථබ්‍යත්තසමපනනස්ස බුද්ධානං දෙසනාඤාණගම්භීරභාවසංසුචකස්ස ඉමස්ස සුත්තස්ස සුඛාවගාහනත්ථං කාලදෙසදෙසකපරිසා[9]පදෙසපනිමණ්ඩිතං නිදානං භාසිතං; තස්ස අත්ථවණ්ණනා සමත්තා.

ඉදානි **සඞ්ඛිත්තමමූලපරියායන්ති**[10] ආදිනා නයෙන භගවතා සඞ්ඛිත්තස්ස සුත්තස්ස වණ්ණනාය ඔකාසෝ අනුප්පත්තෝ; සා පනෙසා සුත්තවණ්ණනා යස්මා සුත්තනික්ඛෙපං විචාරෙත්වා වුත්ත වා මතා පාකටා හොති තස්මා සුත්තනික්ඛෙපං තාව විචාරයිස්සාම; වත්තාරෝ හි සුත්තනික්ඛෙපා අත්තජ්ඣාසයෝ පරජ්ඣාසයෝ පුච්ඡා වසිකෝ අට්ඨුප්පත්තිකෝති; තත්ථ යානි සුත්තානි භගවා පරෙහි අනජ්ඣිට්ඨෝ කෙවලං අත්තනෝ අජ්ඣාසයෙනෙව කථෙසි;[11] සෙය්‍යථිදං ආකඞ්ඛෙය්‍යසුත්තං වත්ථසුත්තං මහාසතිපට්ඨානසුත්තං මහා සළායතනවිභඞ්ගසුත්තං අරියවංසසුත්තං සම්මප්පධානසුත්තන්ත හාරකෝ ඉඞ්ගිතාදඉද්ධිය බලඛොජ්ඣඞ්ගඉන්ද්‍රියසුත්තන්තහාරකොති එවමාදීනි තෙසං අත්තජ්ඣාසයෝ නික්ඛෙපෝ; යානි පන "පරිපක්කා ඛෝ රාහුලස්ස විමුත්තිපරිපාචනියා[12] ධම්මා යන්නූනාහං රාහුලං උත්තරිං[13] ආසවානං ඛයෙ විනෙය්‍ය"න්ති එවං පරෙසං අජ්ඣාසයං ඛන්ති මනං අභිනීහාරං බුජ්ඣනකාවම අවෙක්ඛිත්වා පරජ්ඣාසයවසෙන කථිතානි; සෙය්‍යථිදං චූළරාහුලෝවාදසුත්තං මහාරාහුලෝවාදසුත්තං ධම්මවක්කපවත්තනං ධාතුවිභඞ්ගසුත්තන්ති එවමාදීනි තෙසං පරජ්ඣාසයෝ නික්ඛෙපෝ; භගවන්තං පන උප සඞ්කමිත්වා වතසෝ පරිසා වත්තාරෝ වණ්ණා නාගා සුපණ්ණා

---

1. රවත විලාසසෝභිතරතනසෝපානං. b
2. මුත්තාදලසදිස මුත්තාඵලසදිස b
3. වාලිකාවුණ්ණ a. b. m1. m2. p1. p2. t. v. w1. w2.
4. සුවිජානිතසමුස්සයස්ස. b
5. සම්මිස්සිත. b.
6. භාසිත. c.
7. මහාසයනස්ස. s.
8. ජුතිවිසද. b.
9. කාලදෙසදෙසකාවජ්ජපරිසා. b.
10. පරියායං වොහි. b.
11. කථෙති. b.
12. පරිපාචනියා. b
13. උත්තරි. b.

ගඞ්ගඛා අසුරා යක්ඛා මහාරාජානො තාවතිංසාදයො දෙවා මහා බ්‍රහ්මානී එවමාදයො "බොජ්ඣඞ්ගා බොජ්ඣඞ්ගාති භගවතා වුච්චතී" "නීවරණා නීවරණාති භගවතා වුච්චතී" ඉමෙ ත්‍වඩ භගවතා පචුපාදානක්ඛන්ධා" "කිංසුධ විත්තං පුරිසස්ස සෙඨ"න්ති ආදිනා නයෙන පඤ්හං පුච්ඡන්ති; එවං පුට්ඨෙන භගවතා යානි කථිතානි බොජ්ඣඞ්ගසංයුත්තාදීනි[1] යානි වා පනඤ්ඤම්පි දෙවතා සංයුත්තෙ මාරසංයුත්තෙ බ්‍රහ්මසංයුත්තෙ[2] සක්කපඤ්හෙ වුළ්ලවෙදල්ල[3] මහාවෙදල්ල සාමඤ්ඤඵල ආළවක සුචිලොමසුත්තාදීනි[4] තෙසං පුච්ඡාවසිකො නික්ඛෙපො; යානි පනෙතානි[5] උපනාහං කාරණං පටිච්ච කථිතානි; සෙය්‍යථිදං ධම්මදායාදං චුළ්ලසීහනාදං චන්දූපමං පුත්තමංසූපමං දාරුක්ඛන්ධූපමං අග්ගික්ඛන්ධූපමං ඵෙණපිණ්ඩූපමං පාරිච්ඡත්තකූපමන්ති එවමාදීනි තෙසං අට්ඨුප්පත්තිකො නික්ඛෙපො එවම්මෙසු වතූසු නික්ඛෙපෙසු ඉමස්ස සුත්තස්ස අට්ඨුප්පත්තිකො නික්ඛෙපො; අට්ඨුප්පත්තියඤ හි ඉදං භගවතා නික්ඛිත්තං; කතරාය අට්ඨුප්පත්තියා; පරියත්තිං නිස්සාය උපජ්ඣාය මෙ; පඤ්චසතා ඛීර බ්‍රාහ්මණා නිණ්ණං වෙදානං පාරගා[6] අපරභාගෙ භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා කාමෙසු ආදීනවං නෙක්ඛම්මෙ ච ආනිසංසං සම්පස්සමානා භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා න විරස්සෙව සබ්බං බුද්ධවචනං උග්ගහණිත්වා පරියත්තිං නිස්සාය මානං උපපාදෙසුං; යංයං භගවා තථෙති තං තං මයං ඛිප්පමෙව ජානාම; භගවා හි තීණි[7] ලිඞ්ගානි වත්තාරි පදානි සත්ත විහත්තියො මුඤ්චිත්වා[8] න කිඤ්චි කථෙති එවං කථිතෙ ච අම්හාකං භණ්ඩිපදං නාම නත්ථි; තෙන භගවති[9] අගාරවා හුත්වා තතො පට්ඨාය භගවතො උපට්ඨානම්පි ධම්මසවනම්පි අභික්ඛණං න ගච්ඡන්ති; භගවා තෙසං තං චිත්ත චාරං[10] ඤත්වා අඹබා ඉමෙ ඉමං මංඛාඩිලං අත්‍රපඟව්ව මඤ්ඤං වා ඵලං වා සවජ්ජිකාතුන්ති තෙසං සුතපරියත්තිං නිස්සාය උපජ්ඣාං මානං[11] අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා දෙසනාකුසලො භගවා මානහඤ්ඤත්ථං සබ්බධම්මමූලපරියායන්ති දෙසනං ආරභි.

තත්‍ර සබ්බධම්මමූලපරියායන්ති සබ්බෙසං ධම්මානං මූලපරියායං; සබ්බෙසන්ති අනවසෙසානං; අනවසෙසවාවචනෝ හි අයං සබ්බසද්දො; සො යෙන යෙන යම්බන්ධං ගච්ඡති තස්ස තස්ස අනවසෙසතං දීපෙති; යථා "සබ්බං රූපං අනිච්චං සබ්බා වෙදනා අනිච්චා" "සබ්බසඞ්ඛාරයපරියාපන්නෙසු ධම්මෙසූ"ති. ධම්මසද්දො පනායං පරියත්තිසච්චසමාධිපඤ්ඤාපකතිසභාවසුඤ්ඤතාපුඤ්ඤපත්ති

1. බොජ්ඣඞ්ග සුත්තාදීනි. e
2. දෙවතාසංයුත්තාබ්‍රහ්මසංයුත්ත
3. චුල්ලවෙදල්ල. l. [මාරසංයුත්ත e,w2.
4. සුචිලොම බරණෙ සුත්තාදීනි b.
5. පන. e—6. පාරඟු. b
7. තිණි ච m1. m2. p2. r, s. t.
8. මුමෙත්‍ථ a. m2. p2 r.
9. තෙ භගවති. b. m1.
10. චිත්තාචාරං. b. e. l.
11. උපපත්තානමානං. e. l

සෙය්‍යාදිසු දිස්සති; "ඉධ භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති සුත්තං ගෙය්‍ය"න්ති ආදිසු හි ධම්මසද්දෝ පරියත්තියං වත්තති; "දීඝධම්මෝ"ති ආදිසු සභෙවසු "එවං ධම්මා තෙ භගවෙනෝ"ති ආදිසු සමාධිම්හි.

"යසෙසතෙ චතුරෝ ධම්මා වානරින්ද යථා තව
සච්චං ධම්මෝ ධිති චාගෝ දිට්ඨං සෝ අතිවත්තතී"ති--.

ආදිසු පඤ්ඤය; "ජාතිධම්මා ජරාධම්මා"ති[1] ආදිසු පකතියං; "කුසලා ධම්මා"ති ආදිසු සභාවෙ; තසම්ං ඛෝ පන සමයෙ ධම්මා හොන්තී"ති ආදිසු සුඤ්ඤතායං;[2] "ධම්මෝ සුචිණ්ණෝ සුඛමාවහාතී"ති ආදිසු පුඤ්ඤං; "වෙ අනිච්චතා ධම්මා"ති ආදිසු ආපත්තියං; "සබ්බෙ ධම්මා සබ්බාකාරෙන බුද්ධස්ස භගවතො ඤාණමුඛෙ ආපාථං ආගච්ඡන්තී"ති ආදිසු ඤෙය්‍යෙ; ඉධ පනායං සභාවෙ වත්තති; තත්‍රායං වචනත්ථෝ; අත්තනො ලක්ඛණං ධාරෙන්තීති ධම්මා; මූල සද්දෙ විත්ථාරිතො එව; ඉධ පනායං අසාධාරණහෙතූති දට්ඨබ්බා. පරියායසද්දෙ "මඤ්ජිට්ඨකපරියායොති නං ධාරෙහි"ති ආදිසු දෙස නාය වත්තති; "අත්ථිඛෙවස බ්‍රාහ්මණ පරියායො යෙන මං පරියා යෙන සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය අකිරියවාදො සමණො ගොතමො"ති ආදිසු කාරණෙ "කස්ස නු ඛො ආනන්ද අජ්ජ පරියායො භික්ඛු නියො ඔවදිතූ"න්ති ආදිසු වාරෙ; ඉධ පන කාරණෙපි දෙසනා යපි[3] වත්තති[4]; තස්මා සබ්බධම්මමූලපරිඝාතන්ති එත්ථ සබ්බසං ධම්මානං අසාධාරණහෙතුසඞ්ඛාතං කාරණන්ති වා සබ්බසං ධම්මානං කාරණදෙසනන්ති වා එවමත්ථො දට්ඨබ්බා; නෙය්‍යත්ථතා වස්ස සුත්තස්ස න වත්තුමත්තකාපි සභාවධම්මා සබ්බධම්මාති වෙදි තබ්බා; සඞ්කාදිපරියාපන්නා පන තෙහුමකා ධම්මාව[5] අනවසෙ සතො වෙදිතබ්බා; අථමෙත්ථ අධිප්පාෙයාති.

වෙනි අයං වොසද්දො පවත්තනුපයොගකරණසම්පදානසාමි වචනපදපූරණෙසු දිස්සති. "කච්චි පන වෙ අනුරුද්ධා සම්මග්ගා සමෙමාදමානා"ති ආදිසු හි පවත්තනෙ දිස්සති; ගච්ඡථ භික්ඛවෙ පණාමෙම් වෙ"ති ආදිසු උපයොගෙ; "න වෙ මම සන්තිකෙ වත්ථබ්බ"න්ති ආදිසු කාරණෙ; "වනපත්ථපරියායං වෙ භික්ඛවෙ දෙසෙස්සාමී"ති[6] ආදිසු සම්පදනෙ; "සබ්බෙසං වෙ සාරිපුත්තා[7] සුභාසිත"න්ති ආදිසු සාමිවචනෙ යෙහි වෙ අරියා පරිසුද්ධකාය කම්මන්තාති ආදිසු පදපූරණමත්තෙ; ඉධපනායං සම්පදනෙ දට්ඨබ්බා; භික්ඛවෙති පවිස්සවෙනා[8] අභිමුඛීභූතානං පුන ආල පනං; දෙෙසස්සාමීති[9] දෙසනාපටිජානනං; ඉදං වුත්තං හොති

1. ජාතිධම්මො ජරාධම්මොති ජාතිධම්මා ජරාධම්මාඅථොරෙණධම්මෙ
2. සුඤ්ඤතාය. w2. 6. දෙසිස්සාමීති. e. [නොති. b.
3. දෙසනායපි b. 7. සාරිපුත්ත b. e. w2.
4. "වචවේ" e I. 8. පවිස්සවෙන. b.
5. "තෙහුමකධම්මාව"ති, e, mI. p2. v. w2. 9. දෙසිස්සාමීති. w2.

භික්ඛවෙ සබ්බධම්මානං මූලකාරණං තුම්හාකං දෙසෙස්සාමීති[1]; දුතියෙන නයෙන කාරණදෙසනං තුම්හාකං දෙසෙස්සාමීති[1]; තං සුණාථාති තං අත්ථං තං කාරණං තං දෙසනං මයා වුච්චමානං සුණාථ; සාධුකං මනසි කරොථාති එත්ථ පන සාධුකං සාධූති එකන්තමෙතං; අයඤ්හි සාධුසද්දො[2] ආයාචනසම්පටිච්ඡනසම්පහංසනසුන්දරදළ්හිකම්මාදීසු[3] දිස්සති. "සාධු මෙ භන්තෙ භගවා ධම්මං දෙසෙතූ"ති ආදීසු හි ආයාචනෙ දිස්සති; "සාධු භන්තෙති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දිංසු අනුමොදිංසූ"ති ආදීසු සම්පටිච්ඡනෙ; "සාධු සාධු සාරිපුත්තා"ති ආදීසු සම්පහංසනෙ

"සාධු ධම්මරුචි රාජ සාධුපඤ්ඤඤවා නරො,
සාධු මිත්තානමද්දුබ්භො පාපස්සාකරණං සුඛ"නන්ති:—

ආදීසු සුන්දරෙ; "තෙන හි බ්‍රාහ්මණ සාධුකං සුණාහී"ති[4] ආදීසු සාධුකසද්දොයෙව දළ්හිකමෙව; ආණත්තියනන්තිපි වුච්චති; ඉධාපි අයං එත්තෙව දළ්හිකමෙව ච ආණත්තියඤ්ච අත්ථෙ[5] වෙදිතබ්බා සුන්දරත්ථෙපි වට්ටති;[6] දළ්හිකරණත්ථෙන හි දළ්හම්මං ධම්මං[7] සුණාථ; සුග්ගහිතං ගණ්හන්තා ආණත්තිඅත්ථෙන මම ආණත්තියා සුණාථ; සුන්දරත්ථෙන සුන්දරම්මං හද්දකං ධම්මං සුණාථාති එවං[8] දීපිතං හොති. මනසි කරොථාති ආවජ්ජථ[9] සමන්නාහරථාති අත්ථො; අවික්ඛිත්තචිත්තා හුත්වා නිසාමෙථ චිත්තෙ කරොථාති අධිප්පායො;

ඉදානෙත්ථ තං සුණාථාති සොතින්ද්‍රියවිකෙපවාරණමෙතං; සාධුකං මනසි කරොථාති මනසිකාරෙ දළ්හිකම්මනියොජනෙන මනින්ද්‍රියවිකෙපවාරණං; පුරිමඤ්චෙව ඛ්‍යඤ්ජනවිපල්ලාසගාහවාරණං; පච්ඡිමං අත්ථවිපල්ලාසගාහවාරණං; පුරිමෙන ච ධම්ම සවනෙ නියොජෙති; පච්ඡිමෙන සුතානං ධම්මානං ධාරණූපපරික්ඛා දිස්සු; පුරිමෙන ච සබ්‍යඤ්ජනො අයං ධම්මො තසමා සවනියොති දීපෙති; පච්ඡිමෙන සාත්ථො[10] තසමා මනසි කාතබ්බොති; සාධුකපදං වා උභයපදෙහි යොජෙත්වා යසමා අයං ධම්මෝ ධම්මගම්භීරො දෙසනාගම්භීරො ච තසමා සුණාථ සාධුකං; යසමා අත්ථගම්භීරො පටිවෙධගම්භීරො ච තසමා සාධුකං මනසි කරොථාති එවං යොජනා වෙදිතබ්බා. භාසිස්සාමීති දෙසෙස්සාමි;[11] තං සුණාථාති එත්ථ පරිසුද්ධං දෙසනා[12] න සංඛිත්තතොව දෙසෙස්සාම අපි ච ඛො විත්ථාරතොපි තං භාසිස්සාමීති වුත්තං හොති; සඞ්ඛෙපවිත්ථාරවාචකානි හි එතානි පදානි; යථාහ වඩ්ඪිසත්ථෙරො.[13]

---

1. දෙසිස්සාමීති. w2
2. "සාධුති සද්දෙ" ml P1 t. v. w2. "සාධුති සාධුසද්දෙ" a. m2. p2. r. wl. අයං සාධුනිසද්දෙ. b.
3. දළ්හකම්මාදිසු. pl t v.
4. "සුණොහීති" a. m2. p2. r.
5. ආණත්තියඤ්ච. b.
6. වත්තති. b.
7. දළ්හම්මං. b
8. "එතං" s.
9 ආවජ්ජථ. b.
10. "සත්ථො" m I. t. v. wl. wl.
11 "දෙසිස්සාමි" a. b. m2. pl p?r t.
12. "පරිසුද්ධදෙසනං" a. m2. p2. r
13. යථාහ. e.

"සඞ්ඛිත්තෙනාපි දෙසෙති විත්ථාරෙනපි භාසති
සාළිකාගිව[1] නිග්ගාළෝ පටිභානං උදීරයී"ති.

එවං වුත්තෙ උස්සාහජාතා හුත්වා එවං භත්තෙති බො තෙ භික්ඛූ භගවතෝ පච්චස්සොස්සුං සම්පටිච්ඡිංසු පටිග්ගණ්හෙසුනති වුත්තං හොති; අථ නෙසං භගවා එතදවොච එතං ඉදනි වත්තබ්බං. ඉධ භික්ඛවෙති ආදිසකලසුත්තං.[3] අවොච; තත්ථ ඉධාති දෙසාපදෙසෙ නිපාතො; සවාඝං සත්ථවි ලොකං උපාදාය වුච්චති; යථාහ: "ඉධ තථාගතො ලොකෙ උපපජ්ජතී"ති කත්ථචි සාසනං; යථාහ: "ඉධෙව භික්ඛවෙ සමණො ඉධ දුතියො සමණො"ති. කත්ථවි ඔකාසං; යථාහ:-

"ඉධෙව තිට්ඨමානස්ස දෙවභූතස්ස මෙ සතො
පුනරායු ච මෙ ලද්ධා එවං ජානාහි මාරිසා"ති.

කත්ථවි පදපූරණමත්තමෙව; යථාහ: "ඉධාහං භික්ඛවෙ භුත්තාවී අස්සං පවාරිතො"ති ඉධ පන ලොකං උපාදාය වුත්තොති වෙදිතබ්බා.

භික්ඛවෙති යථාපරිසුද්ධං දෙසනං දෙසෙතුං පුන භික්ඛූ ආලපති; උභයෙනාපි භික්ඛවෙ ඉමස්මිං ලොකෙති වුත්තං හොති; අස්සුතවා පුථුජ්ජනොති එත්ථ පන ආගමාධිගමාභාවා ඤෙය්‍යං අසුතවා ඉති; යස්ස හි ඛන්ධාතුආයතනපච්චයාකාරසතිපට්ඨානා දිසු[4] උග්ගහපරිපුච්ඡාවිත්ථාරවසෙන සුට්ඨු විදිතතතා මඤ්ඤනාපරිසෙධනො[5] නෙව ආගමො පටිපත්තියා අධිගතබ්බස්ස අනධිගතත්තා[6] නෙව අධිගමො අත්ථි සො ආගමාධිගමාභාවා ඤෙය්‍යෙ අසුතවා ඉති සවාඝං:-

පුථූනං ජනනාදීහි කාරණෙහි පුථුජ්ජනො
පුථුජ්ජනෙනෙතාගධත්තා පුථූ වාඝං ජනො ඉති.

සො හි පුථූනං[7] නානාපකාරානං කිලෙසානං[8] ජනනාදිහිපි[9] කාරණෙහි පුථුජ්ජනො; යථාහ: "පුථූ කිලෙසෙ ජනෙන්තීති පුථුජ්ජනා; පුථූ අවිගත[10] සක්කායදිට්ඨිකානි පුථුජ්ජනා; පුථූ නත්ථාරානං මුඛ්ඛලේලාකකානි[11] පුථුජ්ජනා; පුථූ සබ්බගතීහි

1. "සාළිකාගෙව" s. "සාළිකාය ච" a. m2. p2. r. සාළිකාගීව. b.
2. "සත්ථවචනං" ඉවෙවතං බහූසු සීහළපොත්ථකෙසු න දිස්සති.
3. "සකල. සුත්තං." a, e. p1. t v. w1. w2. ආදිකං සකලං සුත්තං. b.
4. අයතනතතපච්චයාකාර සතිපට්ඨානාදිසු. b. m1. s.
5. පඤ්ඤාපරිසෙධනො. a. m2. r. අඤ්ඤනතතා අඤ්ඤණපරිසෙධෙනා.
6. පත්ත විරහිතත්තා m1. p1. t. w2. පුනවිගතත්තා. a. m2. p2 r. w1.
7. පුඤ්ඤලො. e. l. 9. ජනනාදීහි. b.
8. කිලෙසාදීනං. b. l, s. 10. අවිගත. a. m2. p2.
11. මුඛ්ඛලොකිකානි s. මුඛමුලොකිකානි b.

අවුට්ඨිතාති පුථුජ්ජනා; පුථු නානාභිසඞ්ඛාරෙ අභිසඞ්ඛරොන්තීති පුථුජ්ජනා; පුථු නානා ඔඝෙහි වුය්හන්ති පුථු නානා සන්තාපෙහි[1] සන්තපන්තීති පුථුජ්ජනා; පුථු නානා පරිළාහෙහි පරිඩය්හන්තීති පුථුජ්ජනා; පුථු පඤ්චසු කාමගුණෙසු රත්තා ගිද්ධා ගථිතා මුච්ඡිතා අජ්ඣොපන්නා[2] ලග්ගා ලගිතා පලිබුද්ධාති පුථුජ්ජනා; පුථූ පඤ්චහි නීවරණෙහි ආවටා[3] නිවුතා ඔවුතා[4] පිහිතා පටිච්ඡන්නා පටිකුජ්ජිතාති පුථුජ්ජනා"ති. පුථූනං වා ගණනපථමතීතානං අරියධම්ම පරම්මුඛානං නීවධම්මසමාචාරානං ජනානං අනොආගධත්තාපි පුථුජ්ජනා; පුථු වා අයං[5] විසුංයෙව සඞ්ඛං ගතො විසංසට්ඨො සීලසුතාදිගුණයුත්තෙහි අරියෙහි ජනොතිපි[6] පුථුජ්ජනො; එවමේතෙහි අසුතවා පුථුජ්ජනොති ඒහි පදෙහි සෙ තෙ:-

"දුවෙ පුථුජ්ජනා වුත්තා බුද්ධෙනාදිච්චබන්ධුනා
අන්ධො පුථුජ්ජනො එකො කල්‍යාණෙකො පුථුජ්ජනො"ති-

වෙ පුථුජ්ජනා වුත්තා තෙසු අන්ධපුථුජ්ජනො වුත්තො හොතීති වෙදිතබ්බො. **අරියානං අදස්සාවිති** ආදිසු අරියාති ආරකත්තා කිලෙසෙහි අනයෙ න ඉරියනතො[7] අයෙ ඉරියත්තතො සදෙව කෙන ච ලොකෙන අරණීයතො බුද්ධා ච පච්චෙකබුද්ධා ච බුද්ධසාවකා ච වුච්චන්ති; බුද්ධා එව වා ඉධ අරියා; යථාහ: "සදෙවකෙ භික්ඛවෙ ලොකෙ-පෙ-තථාගතා අරියොති වුච්චති"ති. **සප්පුරිසාති** එසා පන[8] පච්චෙකබුද්ධා තථාගතසාවකා ච සපුරිසාති වෙදිතබ්බා; තෙ හි ලොකුත්තරගුණයොගෙන සොභනා පුරිසාති සපුරිසා; සබ්බෙව වා[9] එතෙ චෙධාපි වුත්තා; බුද්ධාපි හි අරියා ච[10] සපුරිසා ච; පච්චෙකබුද්ධබුද්ධසාවකාපි. යථාහ:-

"යො වෙ කතඤ්ඤූ කතවෙදි ධීරො
කල්‍යාණමිත්තො දළභත්ති ච හොති
දුඛිතස්ස සකඤ්ඤව කරොති කිච්චං
තථාවිධං සපුරිසං වදන්ති"ති.

කල්‍යාණමිත්තො දළභත්තී ච හොතීති එත්තාවතා හි බුද්ධසාවකා වුත්තා; කතඤ්ඤූතාදීහි පච්චෙකබුද්ධාබුද්ධාති.[11] ඉදානි යො තෙසං අරියානං අදස්සනසීලො න ච දස්සනෙ සාධුකාරී සො අරියානං අදස්සාවීති වෙදිතබ්බො. සො ච චක්ඛුනා අදස්සාවී

1. වුය්හන්ති සන්තාපෙහි e. l
2. අජ්ඣොපන්නා ml. pl. r. v. w2. අජ්ඣොසන්නා. ලග්ගාලගිතා b.
3. ආවටා. b.
4. ඔවුතා b.
5. පුථුවාඝ. a, pl. p2, r, t.
6. ජනොතිපි b.
7. ඉරියනතො. e.
8. එසා ච, s.
9. සබ්බෙ ච්ච. e. w2.
10. අරියසාවකා ච, l.
11. පච්චෙකබුද්ධාතිපි a. m2. p2. r. පච්චෙකබුද්ධබුද්ධාතිපි m1, v w1

සුණෙන අදස්සාවීති දුව්ඩෝ; නෙසු සුණෙන අදස්සාවී ඉධ අධිපෙතෝ; මංසචක්ඛුනා හි දිබ්බචක්ඛුනා වා අරියා දිට්ඨපි අදිට්ඨාව හොන්ති නෙසං චක්ඛුනං වණ්ණමත්තගහණතෝ න අරිය භාවහොවරතෝ; සොණසිඟාලාදයොපි ච චක්ඛුනා අරියෙ පස්සන්ති න ච තෙ අරියානං දස්සාවිතෝ; තත්‍රිදං වත්ථු; විත්තලපබ්බත වාසිනෝ කිර ඛීණාසවත්ථෙරස්ස උපට්ඨාකෝ බ්‍රහ්මපබ්බජිතෝ එකදිවසං ථෙරෙන සද්ධිං පිණ්ඩාය චරිත්වා ථෙරස්ස පත්තචීවරං ගහෙත්වා පිට්ඨිතෝ ආගච්ඡන්තෝ ථෙරං පුච්ඡි අරියා නාම භන්තෙ කිදිසාති; ථෙරෝ ආහ: ඉධෙකච්චෝ මහල්ලකෝ අරියානං පත්ත චීවරං ගහෙත්වා වත්තපටිවත්තං කත්වා සඟ වරන්තොපි නෙව අරියෙ ජානාති එවං දුජ්ජානා ආවුසෝ අරියාති; එවං වුත්තෙපි සෝ නෙව අඤ්ඤාසි, තස්මා න චක්ඛුනා දස්සනං දස්සනං; සුණෙන දස්සනමෙව දස්සනං; යථාහ: "කිං තෙ වඤ්ඣකාලි ඉමිනා පූතිකා යෙන දිට්ඨෙන යෝ ඛො වඤ්ඣකාලි ධම්මං පස්සති සෝ මං පස්සතී"ති. තස්මා චක්ඛුනා පස්සන්තොපි සුණෙන අරියෙහි දිට්ඨං අනිච්චාදිලක්ඛණං අපස්සන්තා අරියාධිගතඤ්ච ධම්මං අනධිගච්ඡන්තා අරියකරධම්මානං අරියභාවස්ස ච අදිට්ඨත්තා අරියානං අදස්සාවිති වෙදිතබ්බා. අදියධම්මස්ස අකොවිදෙති සතිපට්ඨානාදිභෙදෙ අරියධම්මෙ අකුසලෝ; අදියධම්මෙ අවිනීතොති එත්ථ පන :-

දුව්ඩෝ විනයෝ නාම එකමෙකෙත්ථ පඤ්චධා,
අභාවතෝ තස්ස අයං අවිනීතොති වුච්චති.

අයං හි සංවරවිනයෝ පහානවිනයෝති දුව්ඩෝ විනයෝ;[1] එත්ථ ච දුව්ඩෙපි විනයෙ එකමෙකෝ විනයෝ පඤ්චධා භිජ්ජති; සංවරවිනයොපි හි සීලසංවරෝ සතිසංවරෝ ඤාණසංවරෝ ඛන්ති සංවරෝ විරියසංවරොති පඤ්චවිධෝ; පහානවිනයොපි තදඞ්ගප්පහානං වික්ඛම්භනප්පහානං සමුච්ඡෙදප්පහානං පටිප්පස්සද්ධිප්පහානං නිස්සරණප්පහානන්ති පඤ්චවිධෝ; තත්ථ "ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරෙන උපෙතො හොති සමුපෙතො"ති අයං[2] සීලසංවරෝ; "රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති"ති අයං සතිසංවරෝ

"යානි සොතානි ලොකස්මිං(අජ්ඣත්තානි)හගවා සති තෙසං නිවාරණං
සොතානං සංවරං බ්‍රූමි පඤ්ඤායෙතෙ පිථියරෙ"ති :-

අයං ඤාණසංවරෝ; "ඛමෝ හොති සීතස්ස උණ්හස්සා"ති අයං ඛන්තිසංවරෝ; "උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති පජහති"ති අයං විරියසංවරෝ; සබ්බොපි වායං සංවරෝ යථාසකං සංවරි

1. දුව්ඩෝ a. m2. p1. p2. r. 2. අයං චුච්චති s.

තණ්හානං විනෙතබ්බානඤ්ච කායදුච්චරිතාදීනං[1] සංවරණතො සංවරෝ විනයනතො විනයොති වුච්චති; එවං තාව සංවරවිනයෝ පඤ්ච්ඡා හිජ්ජතීති වෙදිතබ්බා තථා යං[2] නාමරූපපරිච්ඡේදාදිසු විපස්සනාඤාණෙසු පටිපක්ඛභාවතෝ දීපාලොකෙනෙව තමස්ස තෙන තෙන විපස්සනාඤාණෙන තස්ස තස්ස අඛ්ගස්ස[3] පහානං; සෙය්‍යථිදං; නාමරූපවවත්ථානෙන සක්කායදිට්ඨියා; පච්චයපරිග්ගහෙන අහෙතුවිසමහෙතුදිට්ඨීනං; තස්සෙව අපරභාගෙන කඩ්ඛාවිතරණෙන කථංකථිභාවස්ස; කලාපසම්මසනෙන අහං මමාති ගාහස්ස; මග්ගාමග්ගවවත්ථානෙන[4] අමග්ගෙ මග්ගසඤ්ඤාය; උදයදස්සනෙන උච්ඡෙදදිට්ඨියා; වයදස්සනෙන සස්සතදිට්ඨියා; භයදස්සනෙන සභයෙ[5] අභයසඤ්ඤාය; ආදීනවදස්සනෙන අස්සාදසඤ්ඤාය; නිබ්බිදානුපස්සනෙන[6] අභිරතිසඤ්ඤාය; මුඤ්චිතුකම්‍යතාඤාණෙන අමුඤ්චිතුකම්‍යතාය; උපෙක්ඛාඤාණෙන අනුපෙක්ඛාය; අනුලොමෙන ඛන්තිආදීසු නිබ්බානෙ ච පවිලොමභාවස්ස; ගොත්‍රභුනා සඞ්ඛාරනිමිත්තග්ගාහස්ස පහානමෙතං[7] තදඞ්ගපහානං නාම.

යං පන උපචාරප්පනාභෙදෙන[8] සමාධිනා පවත්තිභාවනිවාරණතො ඝටප්පහාරෙනෙව උදකපිට්ඨෙ සෙවාලස්ස තෙසං තෙසං නීවරණාදීනං[9] ධම්මානං පහානං එතං විඛම්භනප්පහානං නාම.

යං[10] චතූහාං අරියමග්ගානං භාවිතත්තා ත. තං මග්ගවතො[11] අත්තනෙ සන්තානෙ "දිට්ඨිගතානං පහානාය"ති ආදිනා නයෙන වුත්තස්ස සමුදයපක්ඛිකස්ස[12] කිලෙසගණස්ස[13] අච්චන්තං අප්පවත්තිභාවෙන පහානං ඉදං සමුච්ඡේදප්පහානං නාම.

යං පන ඵලක්ඛණෙ පටිප්පස්සද්ධත්තං කිලෙසානං එතං පටිප්පස්සද්ධිප්පහානං නාම. යං සබ්බසඞ්ඛතනිස්සටත්තා පනිනඤ්ච සඞ්ඛතං නිබ්බානමෙතං[14] නිස්සරණප්පහානං නාම. සබ්බම්පි චෙතං පහානං යස්මා වාගටෙඨන[15] පහානං විනයනටෙඨන[16] විනයොති තස්මා පහානවිනයොති වුච්චති; තං තං පහානවතො[17] වා තස්ස තස්ස විනයස්ස සම්භවතොපෙතං පහානවිනයොති වුච්චති; එවං පහානවිනයොපි පඤ්ච්ඡා හිජ්ජතීති වෙදිතබ්බා.

---

1. නායවිදුච්චරිතාදා. s.
2. යථාසං. a p2. r
3. අනඤ්ඤස්ස b
4. සුතාවවත්ථානෙන b
5. භයෙ a. p2. r.
6. නිබ්බිදානුපස්සනාය b
7. පහානං එතං b
8 උපචාරයම්භිවිභෙදෙන s.
9. නීවරණාදි b e l s 10 යං පන s
11. මහබ්භතෝ l. -මිහභත වත්තා s. මිඤ්ඤතෝ e.
12. පක්ඛිකස්ස b.
13. කිලෙසඝහණස්ස a. i. m2. p2. r.
14. නිබ්බානං එතං b
15. පහානටෙඨන e.
16. ඔනයටෙඨනා, ඔනඤටෙඨන p1. r.1
17. තංතංපහානවතෝ l s

එවමයං සඞ්ඛිපතෝ දුවිධෝ භෙදතෝ ච දසවිධෝ විත්ථතෝ ඛීණාසංවරත්තා පහාතබ්බස්ස ච අපහීනත්තා යස්මා එතස්ස අස්සුතවතෝ පුථුජ්ජනස්ස නත්ථි තස්මා අභාවතෝ තස්ස අයං අවිනී තෝති වුච්චතීති. එස නයෝ සප්පුරිසානං අදස්සාවී සප්පුරිස ධම්මස්ස අකෝවිදෙ, සප්පුරිසධම්මෙ අවිනීතොති එත්ථාපි; නිත්තා නාකරණං හි එතං[1] අත්ථතෝ යථාහ: ''යෙව[2] තෙ අරියා තෙව තෙ සප්පුරිසා; යෙව තෙ සප්පුරිසා තෙව තෙ අරියා; යෝ එව සෝ අරියානං ධම්මෝ සෝ එව සෝ සප්පුරිසානං ධම්මෝ; සෝ එව සෝ සප්පුරිසානං ධම්මෝ සෝ එව සෝ අරියානං ධම්මෝ; යෙව තෙ අරියවිනයා[3] තෙව තෙ සප්පුරිසවිනයා;[4] යෙව තෙ සප්පුරිස විනයා[4] තෙව තෙ අරියවිනයා;[5] අරියෙති වා සප්පුරිසෙති වා අරිය ධම්මෙති වා සප්පුරිසධම්මෙති වා අරියවිනයෙති වා සප්පුරිසවිනයෙති වා එසෙසෙ එසො එකට්ඨෙ සමෙ සමභාගෙ තජ්ජාතෙ තස්සෙදවං"ති. කස්මා පන භගවා සබ්බධම්මමූලපරියායං වො භික්ඛවෙ දෙසෙස්සාමීති වත්වා තං අදෙසෙත්වාව[6] ඉධ භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුථුජ්ජනෝ අරියානං අදස්සාවීති එවං පුථුජ්ජනං නිද්දිසීති: පුග්ගලාධිට්ඨානඤ ධම්මදෙසනඤ තං අත්ථ ආවිකාතුං; භගවතො හි ධම්මාධිට්ඨානා ධම්මදෙසනා ධම්මා ධිට්ඨානා පුග්ගලදෙසනා පුග්ගලධිට්ඨානා පුග්ගලදෙසනා පුග්ගලාධිට්ඨානා ධම්මදෙසනාති ධම්මපුග්ගලවසෙනෙව තාව චතුබ්බිධා දෙසනා; තත්ථ. 'තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ වෙදනා තතමා තිස්සො සුඛා වෙදනා දුක්ඛා වෙදනා අදුක්ඛමසුඛාවෙදනා ඉමා ඛො භික්ඛවෙ තිස්සො වෙදනා"ති එවරූපි ධම්මාධිට්ඨානා ධම්මදෙසනා වෙදිතබ්බා. ''ඡද්ධාතුරෝ[7] අයං භික්ඛු පුරිසො ඡ ඵස්සායතනානං අට්ඨාරස මනොපවිචාරෙ චතුරාධිට්ඨා නා"ති එවරූපි ධම්මාධිට්ඨානා පුග්ගලදෙසනා. ''තයොමෙ භික්ඛවෙ පුග්ගලාසනෙත්තා සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං කතමෙ තයො අන්ධා එකචක්ඛු විචක්ඛු කතමෝ ච භික්ඛවෙ පුග්ගලෝ අන්ධා"ති එවරූපි පුග්ගලාධිට්ඨානා පුග්ගලදෙසනා. ''කතමඤ්ච භික්ඛවෙ දුග්ගතිභයං ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චෝ ඉති පටිසඤ්චික්ඛති කායදුච්චරිතස්ස ඛො පාපකො විපාකො අභිසම්පරායං-පෙ-සුඛිමත්තානං පරිහරති ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ දුග්ගතිභයං"නති එවරූපි පුග්ගලාධිට්ඨානා ධම්මදෙ සනා, සාභයං ඉධ යස්මා පුථුජ්ජනෝ අපරිඤ්ඤාතවත්ථුකෝ අපරිඤ්ඤාත මූලිකා ච[8] ඉධාධිපෙතානං සබ්බධම්මානං මූලහූතා මඤ්ඤනා හොති තස්මා පුථුජ්ජනං දස්සෙත්වා පුග්ගලාධිට්ඨානඤ්ච දෙසනාඤ්ච තං අත්ථං ආවිකාතුං ඉධ භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුථුජ්ජනෝ අරියානං අදස්සාවීති එවං පුථුජ්ජනං නිද්දිසීති වෙදිතබ්බා.

1. එවං s.
2. යෙ ව s.
3. අරියානං විනයා b. s.
4. සප්පුරිසානං විනයා, b s.
5. එසෙ e.
6. අදෙසෙත්වා m2. p2. r. s.
7. ඡඛාතුරෝ b. w2.
8. මූලිකෝ ච b

එවං පුථුජ්ජනං නිද්දිසිත්වා ඉදානි තස්ස පඨවිආදිසු වත්ථූසු සඤ්ඤං සඤ්ඤාසඩ්ඛාතං මඤ්ඤනං දස්සෙතුං **පඨවිං පඨවිතෝති** ආදිමාහ: තත්ථ ලක්ඛණපඨවී සමුහාරපඨවී[1] ආරම්මණපඨවී සම්මුතිපඨවීති චතුබ්බිධා පඨවී; තාසු[2] "කතමා ච ආවුසෝ අජ්ඣත්තිකා පඨවීධාතු යං අජ්ඣත්තං පච්චත්තං කක්ඛළං ඛරිගත"න්ති ආදිසු වුත්තා ලක්ඛණපඨවී; "පඨවිං ඛණෙය්‍ය වා ඛණාපෙය්‍ය වා"ති ආදිසු වුත්තා සමුහාරපඨවී; යෙ ච කෙසාදයෝ වීසතිකොට්ඨාසා අයෝ ලොහාදයෝ ච බාහිරා සා හි වණ්ණාදිහි සමූහරෙහි සඞ්ගං පඨවීති සමුහාරපඨවී; "පඨවීකසිණමේකෝ සඤ්ජානාති"ති ආදිසු ආගතා පන ආරම්මණපඨවී; නිම්නතාපඨවීතිපි වුච්චති; පඨවිකසිණජ්ඣානලාභී දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො ආගමන වසෙන පඨවිදෙවතාති නාමං ලභති අයං සම්මුතිපඨවීති වෙදිතබ්බා; සා සබ්බාපි ඉධ ලබ්භති; තාසු යං කිඤ්චි පඨවිං අයං පුථුජ්ජනෝ **පඨවිතෝ සඤ්ජානාති**[3] පඨවීති සඤ්ජානාති පඨවිභාගෙන සඤ්ජානාති ලොකවොහාරං ගහෙත්වා සඤ්ඤාවිපල්ලාසෙන සඤ්ජානාති; පඨවීති එතං පඨවිභාවං අමුඤ්චනෝ එව[4] වා එතං[5] සඤ්ඤානි වා සත්තසඤ්ඤා වා ආදිනා නයෙන සඤ්ජානාති; කස්මා එවං සඤ්ජානාතීති න වත්තබ්බං; උම්මත්තකෝ විය හි පුථුජ්ජනෝ; සෝ යං කිඤ්චි යෙන කෙනචි ආකාරෙන ගණ්හාති; අරියානං අදස්සාවිතාදිභෙදමෙව වා එත්ථ කාරණං; යං වා පරතෝ අප රිඤ්ඤතං තස්සාති වදන්තෙන භගවතා එව[6] වුත්තං.

පඨවිං පඨවිතෝ සඤ්ඤත්වාති සෝ තං පඨවිං එවං විපරීත සඤ්ඤාය සඤ්ජානිත්වා; "සඤ්ඤානිදානා හි පපඤ්චසඞ්ඛා"ති වචනතෝ අපරභාගෙ ඨාමපත්තෙහි තණ්හාමානදිට්ඨිපපඤ්චෙහි ඉධ මඤ්ඤනා නාමෙන වුත්තෙහි මඤ්ඤති කප්පෙති විකප්පෙති නානප්පකාරතෝ අඤ්ඤථා ගණ්හාති; තෙන වුත්තං පඨවිං මඤ්ඤතීති.

එවං මඤ්ඤතෝ වස්ස තා මඤ්ඤනා ඔළාරිකෙන නයෙන දස්සෙතුං යා අයං කෙසා ලොමාති ආදිනා නයෙන වීසතිභෙදා අජ්ඣත්තිකා පඨවී වුත්තා; යා චායං විභඞ්ගෙ "තත්ථ කතමා බාහිරා පඨවීධාතු යං[7] බාහිරං කක්ඛළං ඛරිගතං කක්ඛළත්තං කක්ඛළභාවෝ බහිද්ධා අනුපාදිණ්ණං සෙය්‍යථිදං අයෝ ලොහං නිපු සීසං සජ්ඣු ලුත්තා මණි වෙළුරියං[8] සඞ්ඛ සිලා පවාළං රජතං ජාතරූපං ලොහිතඞ්කං මසාරගල්ලං තිණං කට්ඨං[9] සක්ඛරං කඨලා භූමි

1. සමූහාරපඨවී m2. p2.
2. තත්ථ w2.
3. පඨවිභාවෙන b. l.
4. යෙව b.
5. එවං. b. l.
6. භගවතා a. m1. p2. භගවතා එව. m1. P1. r. t. v. w1. w2. භගවසාව b.
7. යං වා a. ml. p1. t. v. w1.w2.
8. වෙළිරියෝ b. l
9. කිණකුණං. b.

පාසාණෝ පබ්බතෝ"ති එවං බාහිරා පඨවී වුත්තා; යා ච අජ්ඣත්තා රම්මණත්තිතෙ නිමිත්තපඨවී තං ගහෙත්වා අයමත්ථයොජනා[1] වුච්චති. පඨවිං මඤ්ඤතීති තීහි මඤ්ඤනාහි අහං[2] පඨවීති මඤ්ඤති මම පඨවීති මඤ්ඤති පරෝ පඨවීති මඤ්ඤති පරස්ස පඨවීති මඤ්ඤති.

අථවා අජ්ඣත්තිකං පඨවිං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති; මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති; දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති; කථං: අයං හි කෙසා දිස්සමානරූපං ජනෙති කෙසෙ අස්සාදෙති අභිනන්දති අභිවදති අජ්ඣොසාය තිට්ඨති; ලොමෙ නඛෙ දන්තෙ තචං අඤ්ඤතරං වා පන රජනීයං[3] වත්ථුං; එවං අජ්ඣත්තිකං පඨවිං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. ඉති මෙ[4] කෙසා සියුං අනාගතමද්ධානං ඉති ලොමාති ආදිනා වා පන නයෙන තත්ථ නන්දිං සමන්නානෙති; ඉමිනාහං සීලෙන වා-පෙ-බ්‍රහ්මචරියෙන වා එවං සිනිද්ධමුදුසුඛුමනීලකෙසො භවිස්සාමීති ආදිනා වා පන නයෙන අපපවිලද්ධානං පවිලාභාය චිත්තං පණිදහති; එවමපි අජ්ඣත්තිකං පඨවිං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. තථා අත්තනො කෙසාදීනං සම්පත්තිං වා විපත්තිං වා නිස්සාය මානං ජනෙති සෙය්‍යොහමස්මීති වා සදිසොහමස්මීති වා හීනොහමස්මීති වා;[5] එවං අජ්ඣත්තිකං පඨවිං මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. "තං ජීවං තං සරීර"න්ති ආගතනයෙන පන කෙසා ජීවොති අභිනිවිසති; එස නයො ලොමාදිසු; එවං[6] අජ්ඣත්තිකං පඨවිං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. අථවා යා චෙව බොපන[7] අජ්ඣත්තිකා පඨවිධාතු යා ච බාහිරා පඨවිධාතු පඨවිධාතුරෙවෙසා තං[8] නෙතං මම"න්ති ඉමිස්සා පවත්තියා පචවනීකනයෙන කෙසාදිභෙදං පඨවිං එතං මම එසොහමස්මි එසෙ මෙ අත්තාති අභිනිවිසති; එවමපි අජ්ඣත්තිකං පඨවිං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. එවං තාව අජ්ඣත්තිකං පඨවිං තීහි මඤ්ඤනාහි මඤ්ඤති. යථා ච අජ්ඣත්තිකං එවං බාහිරම්පි; කථං: අයං හි අයලොහාදිසු ඝනරූපං ජනෙති අයලොහාදිනි අස්සාදෙති අභිනන්දති අභිවදති අජ්ඣොසාය තිට්ඨති; මම අයො මම ලොහන්ති ආදිනා නයෙන අයාදිනි මමායති රක්ඛති ගොපයති;" එවං බාහිරං පඨවිං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. ඉති මෙ අයලොහාදයො සියුං අනාගතමද්ධානන්ති වා පනෙත්ථ නන්දිං සමන්නානෙති; ඉමිනාහං සීලෙන වා වතෙන වා තපෙන වා බ්‍රහ්මචරියෙන වා එවං සම්පන්නඅයලොහාදිඋපකරණො භවිස්සාමීති වා අපපවිලද්ධස්ස පවිලාභාය චිත්තං පණිදහති; එවමපි බාහිරං පඨවිං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. තථා අත්තනො අයලොහාදීනං සම්පත්තිං වා විපත්තිං වා නිස්සාය මානං ජනෙති; ඉමිනාහං

1. අයමේත්ථයොජනා b. e. l අයං අත්ථයොජනා s.
2. අහං a. b. m1. p2. r. s. w2.
3. රජනීයං b.
4. ඉති ඉමෙ w2.
5. වාති b.
6. එවමපි m1. w2.
7. පනාවුසො b. s.
8. තරෙවෙසා b.
9. ගොපායති b. s.

සෙය්‍යොහමස්මීති වා සදිසොහමස්මීති වා හීනොහමස්මීති වා[1] එවං බාහිරං පඨවිං මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති.

අයෙ ජීවසඤ්ඤී හුත්වා පන අයං ජීවොති අභිනිවිසති; එස නයො ලොහාදීසු; එවං බාහිරං පඨවිං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. අථවා "ඉධෙකච්චෙවා පඨවිකසිණං අත්තතො සමනුපස්සති යං පඨවිකසිණං සො අහං යො අහං තං පඨවිකසිණන්ති පඨවිකසිණඤ්ච අත්තනව අවයං සමනුපස්සති"ති පරිසමහිදඤං වුත්තනයෙනෙව නිමිත්තපඨවිං අත්තා ති අභිනිවිසති; එවමපි[2] බාහිරං පඨවිං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. එවං බාහිරං පඨවිං තීහි මඤ්ඤනාහි මඤ්ඤති; එවං තාව පඨවිං මඤ්ඤතීති එත්ථ තිසෙසොපි මඤ්ඤනා වෙදිතබ්බා. ඉතො පරං සබ්බෙපෙනෙව කථයිස්සාම.

පඨවියා මඤ්ඤතීති එත්ථ පඨවියාති භුම්මවවනමෙතං; තස්මා අහං පඨවියාති මඤ්ඤති; මය්‍හං කිඤ්චනං පලිබොධො[3] පඨවියාති මඤ්ඤති; පරො පඨවියාති මඤ්ඤති; පරස්ස කිඤ්චනං පලිබොධො පඨවියාති මඤ්ඤතීති අයමෙත්ථ අත්ථො; අථවා යඤ්ඤං "කථං රූපසම්මං අත්තානං සමනුපස්සති ඉධෙකච්චෙවා වෙදනං සඤ්ඤං සඞ්ඛාරෙ විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති අයං ඛො[4] මෙ අත්තා සො ඛො පන මෙ අත්තා ඉමස්මිං රූපෙති එවං රූපසම්මං වා අත්තානං සමනුපස්සති"ති එතස්ස අත්ථනයො වුත්තො; එතෙනෙව නයෙන වෙදනාදිඛමෙම අත්තතො ගහෙත්වා තතො අජ්ඣත්තික බාහිරාසු[5] පඨවීසු යං කිඤ්චි පඨවිං තසොකාසභාවෙන පරිකප්පෙත්වා සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමිස්සා පඨවියාති මඤ්ඤනතොා පඨවියා මඤ්ඤති; අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා. තස්මිංයෙව පනස්ස අත්තනි සිනෙහං තං වත්ථුකාව[6] මානං උපාදයතො තණ්හාමාන මඤ්ඤනාපි වෙදිතබ්බා. යදු පන තෙනෙව නයෙන සො ඛො පනස්ස අත්තා පඨවියාති මඤ්ඤති තද[7] දිට්ඨිමඤ්ඤනා එව යුජ්ජති; ඉතරාභොපි පන ඉච්ඡන්ති. **පඨවිතො** මඤ්ඤතීති එත්ථ පන පඨවිතොති නිස්සක්කවචනං; තස්මා සඵපකාරණස්ස අත්තතො වා පරස්ස වා යථාවුත්තපපභෙදතො පඨවිතො උපපත්තිං වා නිග්ගමනං වා පඨවිතො වා අඤ්ඤං අත්තානි මඤ්ඤමානො පඨවිතො මඤ්ඤතීති වෙදිතබ්බා; අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා. තස්මිංයෙව පනස්ස දිට්ඨි මඤ්ඤනාය මඤ්ඤිතෙ වත්ථුස්මිං සිනෙහං මානව උපාදයතො තණ්හාමානමඤ්ඤනාපි වෙදිතබ්බා. අපරෙ ආහු:- පඨවිකසිණං පරිත්තං භාවෙත්වා තතො ව අඤ්ඤං[8] අප්පමාණං අත්තානං ගහෙත්වා

1. සදිසොසම්හීවා හීනාසම්හීවාති b.
2. එම- b. w 2.
3. නීවණපලිබොධෙ L. පලිබොධෙ වා s.
4. තස්ස එව- හොති අයං ඛො b. ml.
5. බාහිරෙසු a. ml. r. w2. බාහිරාදිසු. s. බාහිරා m2.
6. තණ්හත්තකාව b. s.
7. අයමස්ස තදු s.
8. තතො අඤ්ඤං. b.

පඨවිතො බහිද්ධාපි මෙ අත්තානි මඤ්ඤමානො පඨවිතො මඤ්ඤතීති[1] **පඨවිං** මෙති මඤ්ඤතීති එත්ථ පන කෙවලම්පි මහාපඨවිං තණ්හාවසෙන[2] මමායතීති ඉමිනා නයෙන පවත්තා එතා තණ්හා මඤ්ඤනා එව[3] ලබ්භතීති වෙදිතබ්බා; සා වාඨං මම සෙසා මම ලොමා මම අයො මම ලොහන්ති එවං යථාවුත්තපභෙදස්ස සබ්බස්ස අජ්ඣත්තිකබාහිරස්ස පඨවියා යොජෙතබ්බාති. **පඨවිං අභිනන්දතීති** වුත්තපකාරමෙව පඨවිං තණ්හාදිට්ඨීහි අභිනන්දති අස්සාදෙති පරාමසති වාති[4] වුත්තං හොති.

පඨවිං මඤ්ඤතීති එත්තෙතාව[5] එතස්මිං අත්ථෙ සිද්ධෙ කස්මා එවං[6] වුත්තන්ති චෙ; අවිවාරිතමෙතං පොරාණෙහි; අයං පන මෙ අත්තනො මති; දෙසනාවිලාසතො වා ආදීනවදස්සනතො වා; යස්සාපි හි[7] ධම්මධාතුයා සුප්පටිවිද්ධත්තා නානානයවිචිත්තදෙසනා විලාසසම්පන්නා අස්ස සා භගවතො[8] සුප්පටිවිද්ධා;[9] තස්මා පුබ්බ මඤ්ඤනාවසෙන කිලෙසුප්පත්තිං දස්සෙන්තො ඉදානි අභිනන්දනාව සෙන දස්සෙන්තො දෙසනාවිලාසතො[10] ඉදමාහ; යො වා පඨවිං මඤ්ඤතීති පඨවියා මඤ්ඤතීති පඨවිතො මඤ්ඤතීති පඨවිං මෙති මඤ්ඤතීති සො යස්මා න සක්කොති පඨවිතිස්සිතං තණ්හං වා දිට්ඨිං වා පහාතුං තස්මා පඨවිං අභිනන්දතියෙව; යො[11] පඨවිං අභිනන්දති දුක්ඛං සො අභිනන්දති දුක්ඛව ආදීනවොති ආදීනවදස්සනතොපි ඉදමාහ; වුත්තඤෙතං භගවතා "යො භික්ඛවෙ පඨවිධාතුං අභිනන්දති දුක්ඛං සො අභිනන්දති යො දුක්ඛං අභිනන්දති අපරිමුත්තො සො දුක්ඛස්මාති වදාමී"ති.

එවං පඨවිවත්ථුකං මඤ්ඤනං අභිනන්දනව වත්වා ඉදානි යෙන කාරණෙන සො මඤ්ඤති අභිනන්දති ච තං කාරණං ආචිකරොන්තො **ආහ: තං කිස්ස හෙතු අපරිඤ්ඤාතං තස්සාති වදාමී**ති. තස්සත්ථො: සො පුථුජ්ජනො තං පඨවිං කිස්ස හෙතු මඤ්ඤති කෙන කාරණෙන මඤ්ඤති අභිනන්දතීති චෙ, අපරිඤ්ඤාතං තස්සාති වදාමි; යස්මා තං වත්ථු තස්ස අපරිඤ්ඤාතං තස්මාති වුත්තං හොති. යො හි පඨවිං පරිජානාති සො තීහි පරිඤ්ඤාහි පරිජානාති ඤාතපරිඤ්ඤාය තීරණ පරිඤ්ඤාය පහානපරිඤ්ඤායාති; තත්ථ කතමා ඤාතපරිඤ්ඤා: පඨවිං ධාතුං පරිජානාති අයං පඨවිධාතු අජ්ඣත්තිකා අයං බාහිරා ඉදමස්ස ලක්ඛණං ඉමානි රසපච්චුපට්ඨානපදට්ඨානානීති අයං ඤාතපරිඤ්ඤා; කතමා තීරණපරිඤ්ඤා: එවං ඤාතං කත්වා පඨවීධාතුං නිරෙති අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතොති වා වත්තාලීසාය[12] ආකාරෙහි

1. මඤ්ඤති I s.
2. වසෙනෙව s.
3. එවං a. m2. p2. s.
4. වාති m1. s. t. w2.
5. එකෙනෙව r.
6. එතං b e I.
7. යස්සාහි b s.
8. අයං සා භගවතා b.
9. සුප්පටිවිඛ්ඣා w2.
10. දෙසනාවිලාසතො වා b. c. m1. t v. w2.
11. යොව b. s.
12. වා වත්තාලීසාය c. l.

අයං තීරණපරිඤ්ඤා; කතමා පහානපරිඤ්ඤා: එවං තීරයිත්වා[1] අසාමඤ්ඤඤ්ච පඨවිධාතුයා ඡන්දරාගං පජහති අයං පහානපරිඤ්ඤා; නාමරූපවවත්ථානං වා ඤාතපරිඤ්ඤා; කලාපසම්මසනාදිඅනුලෝම පරිඝොසනා තීරණපරිඤ්ඤා; අරියමඤ්ඤඤ්ච ඤාණං පහානපරිඤ්ඤාති. යො පඨවිං පරිජානාති සො ඉමාහි තීහි පරිඤ්ඤාහි පරිජානාති; අස්ස ච[2] පුථුජ්ජනස්ස තා පරිඤ්ඤායො නත්ථි; තස්මා අපරිඤ්ඤා තත්තා පඨවිං මඤ්ඤති ච අභිනන්දති චාති. තෙනාහ භගවා: ඉධ භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුථුජ්ජනො—පෙ—පඨවිං මඤ්ඤති, පඨවියා මඤ්ඤති පඨවිතො මඤ්ඤති පඨවිං මෙති මඤ්ඤති පඨවිං අභිනන්දති තිං කිස්ස හෙතු අපරිඤ්ඤාතං තස්සාති වදමි"ති.

පඨවිවාරෙ නිද්දෙසො.

ආපං ආපොතීති එත්ථාපි ලක්ඛණසඤ්ඤාරාරම්මණසම්මුතිවසෙන චතුබ්බිධො ආපො; තෙසු "තත්ථ කතමා අජ්ඣත්තිකා ආපොධාතු: යං අජ්ඣත්තං පච්චත්තං ආපො ආපොගතං සිනෙහො සිනෙහගතං[3] බන්ධනත්තං රූපස්ස අජ්ඣත්තං උපාදිණ්ණ"න්ති ආදිසු වුත්තො ලක්ඛණ ආපො; "ආපොකසිණං උග්ගණ්හන්තො ආපස්මිං නිමිත්තං ගණ්හාති"ති ආදිසු වුත්තො සඤ්ඤාරාපො; සෙසං සබ්බං පඨවියං වුත්තසදිසමෙව. කෙවලං ඔජ්ජානයෙ පන[4] "පිත්තං සෙම්හ"න්ති ආදිනා නයෙන වුත්තා වාදසහෙදා අජ්ඣත්තිකා ආපොධාතු; "තත්ථ කතමා බාහිරා ආපොධාතු: යං බාහිරං ආපො ආපොගතං සිනෙහො සිනෙහගතං බන්ධනත්තං රූපස්ස බන්ධිත්වා අනුපාදිණ්ණං; සෙය්‍යථිදං: මූලරසො ඛන්ධරසො තචරසො පත්තරසො පුප්ඵරසො ඵලරසො ඛීරං දධි සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිතං ගුළොති වා උදකානි අනඤ්ඤලිකඤ්ඤානි වා"ති එවං වුත්තා ච බාහිරා ආපොධාතු වෙදිතබ්බා. යො ච අජ්ඣත්තාරම්මණත්තිකෙ නිමිත්තආපො.[5]

තෙජං තෙජොතීති ඉමස්මිං තෙජොවාරෙපි වුත්තනයෙනෙව විත්ථාරො වෙදිතබ්බො; ඔජ්ජානයෙ පනෙත්ථ "යෙන ච සුන්නාපතති යෙන ච ජරියති[6] යෙන ච පරිඩය්හති යෙන ච අසිතපීතඛායිත සායිතං සම්මා පරිණාමං ගච්ඡති"ති එවං වුත්තා චතුපඤ්ඤහෙදා අජ්ඣත්තිකා තෙජොධාතු; "තත්ථ කතමා බාහිරා තෙජොධාතු යං බාහිරං තෙජෝ තෙජොගතං උණ්හා උණ්හගතං[7] උසුමං උසුමගතං බන්ධිත්වා අනුපාදිණ්ණං; සෙය්‍යථිදං: කට්ඨග්ගි සකලිකග්ගි තිණග්ගි ගොමයග්ගි ඵුසග්ගි සඞ්කාරග්ගි ඉඤ්ජග්ගි අග්ගිසන්තාපො සූරිය සන්තාපො කට්ඨසන්නිවයසන්නිපාතසන්තාපො තිණසන්නිවයසන්තාපො ධඤ්ඤ සන්නිවයසන්තාපො භණ්ඩ[8]සන්නිවයසන්තාපො"ති එවං වුත්තා ච බාහිරා තෙජොධාතු වෙදිතබ්බා.

1. තීරෙත්වා. a r
2. අස්ස e. I. s
3. සෙහගතං සොහගතං w2. s.
4. ඔජ්ජානයෙ b.
5. නිමිත්තා. ආපෝ I.
6. ජීරයති b. ජීරයති w2.
7. උණ්හගතං. b, e. w2.
8. ගන්ධි w2.

වාසං වාසෙතෝති ඉමස්ස වාශවාරස්සාපි[1] යොජනාතෝ පභ[2] "උදඛිඛමා වාතා අධොගමා වාතා කුවිසියා වාතා කොට්ඨාසා[3] වාතා අඛමඛ්ඛානුසාරිනෝ වාතා සත්ථකා[4] වාතා බ්‍රුරකා[5] වාතා උපපලකා[6] වාතා අස්සාසෝ පස්සාසෝ"ති එවං වුත්තා අජ්ඣත්තිකා වායොධාතු; "තත්ථ කතමා බාහිරා වායොධාතු: යං බාහිරං වායෝ වායොගතං උම්භාතත්තං රූපස්ස ඛණ්ඩිච්චා අනුපවිසණං; සෙය්‍යථිදං: පුරත්ථිමාවාතා පච්ඡිමාවාතා උත්තරාවාතා දක්ඛිණාවාතා සරජාවාතා අරජාවාතා සීතාවාතා උණ්හාවාතා පරිත්තාවාතා අධිමත්තා වාතා කාලා[7] වාතා වෙරම්භවාතා[8] පක්ඛවාතා සුපණ්ණවාතා[9] තාලවණ්ට වාතා විධූපනවාතා"ති එවං වුත්තා ච බාහිරා වායොධාතු වෙදිතබ්බා. සෙසං වුත්තනයමෙව[10] එත්තාවතා ච යථාහ:-

"වුත්තමේතං එකධම්මෙ යෙ ධම්මා එකලක්ඛණා තෙන
වුත්තා භවන්ති සබ්බෙ ඉති වුත්තෙ ලක්ඛණෙ හාරෙ"ති.[11]

එවං නෙත්තියං ලක්ඛණෙ නාම හාරෙ වුත්තෙ; තස්ස වසෙන යස්මා චතූසු භූතෙසු ගහිතෙසු උපාදාරූපම්පි ගහිතමෙව හවති රූප ලක්ඛණං අනතීතත්තා යථ භූතොපාදාරූපං සෙ රූපක්ඛන්ධෝ; තස්මා අසුතවා පුථුජ්ජනෝ පඨවිං ආපං තෙජං වායං මඤ්ඤතීති වදන්තෙන අත්ථතෝ[12] රූපං අත්තතෝ සමනුපස්සතීතිපි වුත්තං හොති; පඨවියා ආපසම්පි තෙජසම්පි වායසම්පි මඤ්ඤතීති වදන්තෙන රූපසම්[13] අත්තානං සමනුපස්සතීතිපි වුත්තං හොති; පඨවිධාතා ආපතෝ තෙජතෝ වායතෝ මඤ්ඤතීති වදන්තෙන රූපතෝ අඤ්ඤං[14] අත්තාති සිද්ධත්තා රූපවන්තං වා අත්තානං අත්තනි වා රූපං සමනුපස්සතීතිපි වුත්තං හොති.

එවමෙතා වත්තස්සා රූපවත්ථුකා සක්කායදිට්ඨිමඤ්ඤනා.[15] **තත්ථ** එකා උච්ඡෙදදිට්ඨි තිස්සෝ සස්සතදිට්ඨියොති එවං දිට්ඨියා හොන්තීති අයම්පි එත්ථ විසෙසෝ[16] වෙදිතබ්බෝ. එවං රූපම්හිත්ථ සඛ්ඛාරවත්ථුකං මඤ්ඤනං වත්වා ඉදානි යෙ සඛ්ඛාරෙ උපාදාය සත්තා පඤ්ඤපියන්ති තෙසු සත්තෙසුපි[17] යස්මා පුථුජ්ජනෝ මඤ්ඤනං කරොති තස්මා තෙ සත්තෙ නිද්දිසන්තෝ **ඝානෙ ඝානතෝ සඤ්ඤාතා**

1. ඉමස්සවාරස්සාපි b.
2. යොජනාසතෙ b. w2.
3. අධොගමාවාතා ඉකාට්ඨාසසයා e. කොට්ඨාසයා b.
4. සත්ථක b. e. w2.
5. බ්‍රුරක b. e. w2.
6. උපපලඩ b. e. w2.
7. කාල b.
8. වෙරම්භවාතා s. වෙරම්බාවාතා w2.
9. පක්ඛිවාතා සුවණ්ණවාතා b.
10. වුත්තානයමේවානි b.
11. පාළියම්පන 'යෙ ධම්මා එක ලක්ඛණා පඤ්චි-ණ්හා හාරෙ ලක්ඛණෙ නාමා'ති ගාථාය ආගතත්තා" ඉති වීඤ්ඤා.
12. අත්තතෝනා s.
13. රූපසම්-මා b.
14. අඤ්ඤං b.
15. මඤ්ඤනා වෙදිතබ්බා b. s. මඤ්ඤනායෝ e.
16. අත්ථවිසෙසෝ b.
17. සඛ්ඛාරෙසු සත්තෙසු පි b.

තීහි ආදිමාහ. තත්ථායං හුතසද්දෝ පඤ්චක්ඛන්ධානුභූතස්ස[1] ධාතූ විජ්ජමානඛීණාසවසත්තරුක්ඛාදීසු දිස්සති. "හුතමිදන්ති භික්ඛවෙ සමනුපස්සථා"ති ආදීසු හි අයං පඤ්චසු ඛන්ධේසු දිස්සති; "යානීධ හුතානි සමාගතානී"ති එත්ථ අමනුස්සෙසු; "චත්තාරෝ ඛො භික්ඛු මහාභූතා හෙතූ"ති එත්ථ ධාතූසු[2]. "හුතසම්මං පාවිත්තිය"න්ති ආදීසු විජ්ජමානෙ; "යො ව කාලඝසො හුතො"ති එත්ථ ඛීණාසවෙ; "සබ්බෙව නික්ඛිපිස්සන්ති හුතා ලොකෙ සමුස්සය"න්ති එත්ථ සත්තෙසු; "හුතගාමපථව්‍යාදයා"ති එත්ථ රුක්ඛාදීසු; ඉධ පනායං සත්තෙසු වත්තති; නො ච ඛො අවිසෙසෙන; චාතුම්මහාරාජිකානං හි භෙට්ඨා සත්තා ඉධ හුතාති අධිප්පෙතා. තත්ථ හුතෙ හුතතො සඤ්ඤිනා තීහි ආදි[3] වුත්තනයමෙව. **හුතෙ**ා මඤ්ඤදීති ආදීසු පන තිස්සොපි මඤ්ඤනායො වෙදිතබ්බා[4]. කථං අයං හි[5] "සෙ පස්සති ගහපතිං වා ගහපතිපුත්තං වා පඤ්චහි කාමගුණෙහි සමප්පිතං සමඞ්ගිභූත"න්ති වුත්තනයෙන හුතෙ සුභා සුඛිතාති ගහෙත්වා රජ්ජති දිස්වාපි[6] සුත්වාපි ඝායිත්වාපි සායිත්වාපි ඵුසිත්වාපි ඤත්වාපි. එවං හුතෙ තණ්හාමඤ්ඤනායඤ මඤ්ඤති. අහො වතායං ඛත්තියමහාසාලානං වා සභව්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍යන්ති[7] ආදිනා වා පන නයෙන අපපච්චලද්ධස්ස පච්චලාභාය චිත්තං පණිදහති; එවම්පි හුතෙ තණ්හාමඤ්ඤනායඤ මඤ්ඤති. අත්තනො පන හුතානඤ්ච සම්පත්තිවිපත්තිං නිස්සායඤ අත්තානං වා සෙය්‍යං දහති; හුතෙසු[8] යං කිඤ්චි හුතං හීනං; අත්තානං වා හීනං; යං කිඤ්චි හුතං සෙය්‍යං අත්තානං වා හුතෙන හුතඤ්ච[9] අත්තනා සදිසං දහති; යථාහ: "ඉධෙකච්චෙ ජාතියා[10] වා—පෙ—අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන වත්ථුනා පුබ්බකාලං පරෙහි සදිසං අත්තානං දහති අපරකාලං අත්තානං සෙය්‍යං දහති පරෙ හීනෙ දහති යො එවරූපො මානො—පෙ—අයං වුච්චති මානාතිමානො"ති එවං හුතෙ මානමඤ්ඤනායඤ මඤ්ඤති; හුතා[11] පන නිච්චා ධුවා සස්සතා අවිපරිණාමධම්මාති වා සබ්බෙ සත්තා සබ්බෙ පාණා සබ්බෙ හුතා සබ්බෙ ජීවා අවසා අබලා අවිරියා[12] නියතිසඞ්ගතිභාවපරිණතා ඡස්සෙවාභිජාතිසු[13] සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්තීති වා මඤ්ඤමානො දිට්ඨිමඤ්ඤනායඤ මඤ්ඤති; එවං හුතෙ තීහි මඤ්ඤනාහි මඤ්ඤති. කථං **හුතෙසු මඤ්ඤති**; තෙසු හුතෙසු[14] අත්තනො

1. පඤ්චක්ඛන්ධ අමනුස්ස b.
2. චතූසු ධාතූසු e. l. s.
3. ආදීසු m1. t. v. w1. w2.
4. මඤ්ඤනා යෙජෙතබ්බා b.
5. අයං (හුතෙ මඤ්ඤතීති) b.
6. දිස්වාපි තෙව රජ්ජති s. දිස්වාපි තෙව රජ්ජති b. දිස්වාපි රජ්ජති a. m1. m2. p2. r. v. w2.
7. උපපජ්ජෙය්‍යන්ති . w2.
8. හුතෙසුව b. හුතෙසු වා e.
9. හුතංචා b.
10. සාතියජාතියා p2. r. w1. සාතියයාවා m1. v. w2.
11. හුතෙ b. w2.
12. අවීරියා b.
13. ඡස්සෙවාභිජාතිසු e. w2.
14. තෙසු තෙසු හුතෙසු b. e. l. s. w2. තෙසු හුතෙසු w1.

උපපත්තිං වා සුඛපත්තිං[1] **වා ආකඞ්ඛති; එවං තාව තණ්හාමඤ්ඤනාය හුතෙසු මඤ්ඤති. හුතෙසු වා උපපත්තිං ආකඞ්ඛමානෝ දානං දෙති සීලං සමාදියති උපෝසථකම්මං කරොති; එවම්පි**[2] **හුතෙසු තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති.** හුතෙ පන සමූහගාහෙන ගහෙත්වා තත්ථ එකෙවෙ හුතෙ සෙය්‍යතෝ දහති එකෙවෙ සදිසතෝ වා හීනතෝ වාති එවං හුතෙසු මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති.

තථා එකෙවෙ හුතෙ නිච්චා ධුවාති මඤ්ඤති එකෙවෙ අනිච්චා අද්ධුවාති අහමපි හුතෙසු අඤ්ඤතරොසම්හි[3] වා මඤ්ඤති; එවං හුතෙසු දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. **හුතතො මඤ්ඤතීති** එත්ථ පන සඋපකරණස්ස අත්තනෝ වා පරස්ස වා යතෝ කුතොචි හුතතෝ උපපත්තිං[4] **මඤ්ඤමානෝ හුතතො මඤ්ඤතීති** වෙදිතබ්බෝ; අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා. තස්මිංයෙව පනස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤිතෙ වත්ථුස්මිං සිනෙහං මානඤ්ච උපාදයතෝ තණ්හාමානමඤ්ඤනාපි වෙදිතබ්බා. **හුතො මෙති මඤ්ඤතීති** එත්ථ පන එකා තණ්හාමඤ්ඤනාව ලබ්භති; සා වායං මම පුත්තො මම ධිතා මම අජෙළකා කුක්කුට සූකරා හත්ථිගවස්සවළවාති එවමාදිනා නයෙන මමායතෝ පවත්තනීති වෙදිතබ්බා.

හුතෙ අභිනන්දතීති එතං වුත්තනයමෙව; **අපරිඤ්ඤතං තණ්හාති** එත්ථ පන යෙ සඞ්ඛාරෙ උපාදාය හුතානං පඤ්ඤත්ති නෙසං අපරිඤ්ඤතත්තා හුතා අපරිඤ්ඤතා හොන්තීති වෙදිතබ්බා; යොජනා පන වුත්තනයෙනෙව කාතබ්බා.[5] එවං සඞ්ඛෙපතො සඞ්ඛාරවසෙන ච සංහතවසෙන ච මඤ්ඤනාවත්ථුං දස්සෙත්වා ඉදානි භූමිවසෙනාදිනා භෙදෙන විත්ථාරතොපි තං දස්සෙන්තො: **සදෙවෙ දෙවනොති** ආදිමාහ: තත්ථ දිබ්බන්ති පඤ්චහි කාමගුණෙහි අත්තනෝ වා ඉද්ධියා වාති දෙවා; කීළන්ති ජොතෙන්ති වාති[6] අත්ථෙ; තෙ තිවිධා සම්මුතිදෙවා උපපත්තිදෙවා විසුද්ධිදෙවාති; සම්මුතිදෙවා නාම රාජානො දෙව්යොකුමාරා;[7] උපපත්තිදෙවා නාම වාතුම්මහාරාජිකෙ දෙවෙ උපාදාය තතුත්තරිං[8] දෙවා; විසුද්ධිදෙවා නාම අරහන්තෝ බීණාසවා; ඉධ පන උපපත්තිදෙවා දට්ඨබ්බා; නො ච ඛො[9] අවිසෙසෙන; පර නිම්මිතවසවත්තිදෙවලොකෙ මාරං සපරිසං[10] ඨපෙත්වා සෙසා ඡ කාමාවචරා ඉධ දෙවාති අධිප්පෙතා; තත්ථ සබ්බා අත්ථවණ්ණනා හුතවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා.

---

1. සුඛූපපත්තිං b. w2.
2. එවං w2. s.
3. අඤ්ඤතරොසම්හීති m1. t. v. w1. w2.
   අඤ්ඤතරස්මිංතීති a. e. m2. p1. p2. r.
4. උපපත්තිං b, e. w2.
5 වෙදිතබ්බා e. w2.
6. චාති b.
7. රාජකුමාරා b.
8. තතුත්තරි b. w2.
9. නො ච ඛො තෙ e. p2. r.
10. මාරපරිසං e m1. p1. r t v w1 w2. මාරං පරිසං m2. p2.

පජාපතීති[1] එත්ථ පන මාරෝ පජාපතීති වෙදිතබ්බෝ; කෙචි පන තෙසං දෙවානං අධිපතීනං එතං අධිවචනන්ති වදන්ති තං දෙවගහණෙනෙව තෙසං ගහිතත්තා අයුත්තන්ති මහා අට්ඨකථායං පටික්ඛිත්තං. මාරොණෙව පන සත්තසඞ්ඛාතාය පජාය අධිපති හාවෙන ඉධ පජාපතීති අධිප්පෙතො; සො කුහිං වසතීති[2] පර නිම්මිතවසවත්තිදෙවලොකෙ; තත්ර හි වසවත්තිරාජා[3] රජ්ජං කාරෙති[4] මාරෝ එකසම්පි පදෙසෙ අත්තනෝ පරිස්සාය ඉස්සරියං පවත්තෙතුං[5] රජ්ජපච්චත්ථිකෙ දුම්මිකරාජපුත්තෙ විය වසතීති වදන්ති. මාරගහණෙනෙව චෙත්ථ මාරපරිස්සයපි ගහණං වෙදිතබ්බං. යොජනානඉ[6] චෙත්ථ පජාපතිං වණ්ණවන්තා දීඝායුකං සුඛ බහුලං දිස්වා වා සුත්වා වා රජ්ජනෙතා තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤන්ති. අහෝ වතාහං පජාපතිනෝ සහව්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍යන්ති ආදිනා වා පන නයෙන අප්පටිලද්ධස්ස පටිලාභාය චිත්තං පණිදහනෙනාපි පජාපතිං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤන්ති. පජාපතිභාවං පන පත්තෙතා සමානෙ අහමස්මි පජානං ඉස්සරො අධිපතීති මානං ජනෙනෙතා පජාපතිං මානමඤ්ඤනාය ච මඤ්ඤන්ති. පජාපති නිච්චෝ ධුවොති වා උච්ඡිජ්ජිස්සති විනස්සිස්සතීති වා අවසෙ අබලෝ අවිරියෝ නියති සඞ්ඛතිභාවපරිණතෝ ජරසෙවාභිභූතත්තා[7] සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙතීති වා මඤ්ඤමානෙ පන පජාපතිං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤන්තීති වෙදිතබ්බෝ.

පජාපතිම්හීනි එත්ථ පනෙකා දිට්ඨිමඤ්ඤනාව ඌජ්ජති; තස්සා[8] එවං පවත්ති වෙදිතබ්බා. ඉධෙකච්චෝ පජාපතිසම්මං යෙ ධම්මා සංවිජ්ජන්ති සබ්බෙ තෙ නිච්චා ධුවා සස්සතා අවිපරිණාම ධම්මාති මඤ්ඤති; අථවා පජාපතිසම්මං නත්ථි පාපං න තසම්මං පාපකානි සම්මානි උපලිප්පන්ති[9] මඤ්ඤති; **පජාපතිනොති** එත්ථ කිඤ්චාපි මඤ්ඤනා ලබ්භති; කථං: ඉධෙකච්චෝ සඋපකර ණස්ස අත්තනෝ වා පරස්ස වා පජාපතිතෝ උපපත්ති[10] වා නිග්ගම නං වා මඤ්ඤති; අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා. තස්මිංයෙව පනස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා මඤ්ඤිතෙ[11] වත්ථුස්මිං සිනෙහං මානඤ්ච උපාදයතො තණ්හාමානමඤ්ඤනාපි වෙදිතබ්බා. **පජාපතිං** මෙති එත්ථ පන එකා තණ්හාමඤ්ඤනාව ලබ්භති, සා චායං[12] පජාපති මම ඤාතා මම සාමීති ආදිනා නයෙන මමායතො පවත්තතීති වෙදිතබ්බා. සෙසං වුත්තනයමෙව.

---

1. පජාපතීනි b.
2. වසති a. b. P2. t. v. w1. w2.
3. වසවත්තිදෙවරාජා c.
4. කරෙති e.
5. විත්තෙතුනෝ m2. P2. s.
6. මයාජානාහමෙන m1. p1. r. e. v. w1.
7. ජාසෙවාභිජාතත්තා e. l
8. තස්මා l.
9. උපලිම්පන්තීති b. s.
10. උපපත්තිං b. c.
11. දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මිඤ්ඤිතෙ b.
12. ඤායං w2.

බ්‍රහ්මං බ්‍රහ්මණොති එත්ථ බ්‍රූහිතො තෙහි තෙහි ගුණවිසෙසෙහීති බ්‍රහ්මා; අපි ච බ්‍රහ්මාති මහාබ්‍රහ්මාපි වුච්චති තථාගතොපි බ්‍රාහ්මණොපි මාතාපිතරොපි සෙට්ඨමපි [1] "සහසේසා බ්‍රහ්මා චිස ඝසේසා බ්‍රහ්මා"ති ආදිසු හි මහාබ්‍රහ්මා බ්‍රහ්මාති වුච්චති; "බ්‍රහ්මාති භික්ඛවෙ තථාගතසේසතං අධිවචන"නාති එත්ථ තථාගතො.

"තමොනුදෙ බුද්ධා සමන්තචක්ඛු
ලොකන්තගූ සබ්බභවාභිවෙතා
අනාසවො සබ්බදුක්ඛපහීනො [2]
සච්චවහයො බ්‍රහ්මෙ උපාසිතො මෙ"ති–

එත්ථ බ්‍රාහ්මණොති; "බ්‍රහ්මාති මාතාපිතරො පුබ්බාචරියාති වුච්චරෙ" ති එත්ථ මාතාපිතරොති; "බ්‍රහ්මවක්කං පවත්තෙතී"ති එත්ථ සෙට්ඨං; ඉධ පන පඨමාභිනිබ්බත්තා කපාපායුකා බ්‍රහ්මා අධිප්පෙතා; තඤ්ඤෙවණෙනෙව ච [3] බ්‍රහ්මපුරොහිතබ්‍රහ්මපාරිසජ්ජාපි ගහිතාති වෙදිතබ්බා. අට්ඨවණ්ණනා පනෙත්ථ පජාපතිවාරෙ වුත්තනයෙ නෙව වෙදිතබ්බා.

ආහසේසරවාරෙ දණ්ඩදීපිකාය අවිචි විය එතෙසං සරිරතො ආභා ජිප්පිත්වා ජිප්පිත්වා පතන්තී විය සරති විසරතීති **ආභස්සරා**; තෙසං ඝහණෙන සබ්බාපි දුතියජ්ඣානභූමි ගහිතා; එතත්තලවාසිනො එව වෙතෙ සබ්බෙපි පරිත්තාභඅප්පමාණාභආභස්සරාති වෙදිතබ්බා.

සුභකිණ්හවාරෙ [4] සුභෙන ඔකිණ්ණා විකිණ්ණා සුභෙන සරිරපභාවණ්ණෙන එකසදිසා සුවණ්ණමඤ්ජූසාය ඨපිතසමපජ්ජලිත කඤ්චනපිණ්ඩි [5] සසිරිකාති **සුභකිණ්හා**; [6] තෙසං ඝහණෙන සබ්බාපි තතියජ්ඣානභූමි ගහිතා; එතත්තලවාසිනො එව වෙතෙපි **සබ්බෙ** [7] පරිත්තසුභඅප්පමාණසුභසුභකිණ්හාති වෙදිතබ්බා.

වෙහප්ඵලවාරෙ විපුලා ඵලාති **වෙහප්ඵලා**; චතුත්ථජ්ඣානභූමි බ්‍රහ්මානො වුච්චන්ති. අට්ඨඝයොජනා පන ඉමෙසු තීසුපි වාරෙසු භූතවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා.

අසඤ්ඤභවසේසතං [8] අධිවචනං. අසඤ්ඤසත්තා දෙවා වෙහප්ඵලෙහි සද්ධිං එකත්තලා එව; එකසම්ං ඔකාසෙ සයන ඉරියා පථෙන නිබ්බත්තා තෙනෙව යාවතායුකං තිට්ඨන්ති; චිත්තකම්මරූප සදිසා හුත්වා; තෙ ඉධ සබ්බෙපි අභිභුවවනෙන ගහිතා. කෙචි

---

1. සේසඤ්ඤාපි s
2. සබ්බදුඛපහීනො b.
3. තඤ්ඤඤ්ඤෙවෙව e
4. සුභකිණ්හණවාරෙ c. w2.
5. පිණ්ඩිවිය b.
6. සුභකිණ්හා e. w2.
7. එවමෙවෙතෙපි සබ්බෙ b එවමෙතෙපි a m2. p1. r.
8. කිං අභිභවී b. s.
9. අසඤ්ඤභාවසේසතං. b.

අභිභූ තාමි සහසෙසා ඉච්ඡාමීති එවමාදිනා නයෙන තත්ථ තත්ථ අධිපති ඉච්ඡාභාවං[1] **වණ්ණෙති; ඉච්ඡාගහණෙනෙව**[2] **පන තස්ස ගහිතත්තා අසුත්තමෙතන්ති වෙදිතබ්බං. යෙජ්ඣාතියෝ වෙත්ථ අභිභූ වණ්ණවා දීඝායුකොති සුත්තා තත්ථ ඡන්දරාගං උපපාදෙන්තා අභිභූ තණ්හා මඤ්ඤනාය මඤ්ඤති; අහෝ වතාහං අභිභූනං සහව්යතං උප පජ්ජෙය්යන්ති ආදිනා වා පන නයෙන අපපටිලද්ධස්ස පටිලාභාය චිත්තං පණිදහන්තාපි අභිභූ තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති; අත්තා නං හීනතෝ අභිභූ සෙය්යතෝ දහන්තෝ පන අභිභූ මානමඤ්ඤ නාය මඤ්ඤති; අභිභූ තිවෙව ධූවොති ආදිනා නයෙන පරාමසන්තා අභිභූ දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤතීති වෙදිතබ්බා; සෙසං පඨමනයෙ වුත්තනයමෙවෙත වෙදිතබ්බං.**[3]

එවං භගවා පටිපාටියා දෙවලොකෙ දසෙත්වා අභිභුවච නෙන අසඤ්ඤතභවං දසෙත්වා ඉදානි යසමා අයං වට්ටකථා සුද්ධාවාසා ව විවට්ටපක්ඛිකා නිත්‍ය අනාගාමිඛීණාසවා එව හි තෙ දෙවා යසමා වා කතිපයකප්පසහස්සායුකා තෙ දෙවා බුද්ධුප්පාදකාලෙයෙව හොන්ති බුද්ධා පන අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යෙපි කප්පෙ න උපපජ්ජන්ති[4] තදා සුඤ්ඤ සා භූමි හොති රත්තෙසුඛඛ්ඩාවාරට්ඨානං විය හි බුද්ධානං සුද්ධාවාසභවො තෙනෙව ච කාරණෙන විඤ්ඤුණට්ඨිතිවසෙනපි සත්තාවාසවසෙනපි[5] න ගහිතා සබ්බකාලිකා පන ඉමා මඤ්ඤනා තස්මා තාසං සද්ද විජ්ජ මානභූමිං දසෙන්තො සුද්ධාවාසෙ අතික්කමිත්වා **ආකාසානඤ්චා යතනන්ති** ආදිමාහ

තත්ථ ආකාසානඤ්චායතනන්ති තම්හි භූමිකා[6] වත්තාරො කුසල ඊපාකකිරියඛන්ධා;[7] තෙ ච තත්‍රූපපන්නාසෙව දට්ඨබ්බා භව පරිවෙජ්දකථා අයන්ති තත්ථ එස නයෝ විඤ්ඤුණඤ්චායතනාදීසු අත්ථයොජනා පන චතූසුපි[8] එතෙසු වාරෙසු අභිභුවාරෙ වුත්තනයෙ නෙව වෙදිතබ්බා; මානමඤ්ඤනා වෙත්ථ පඨමත්තිවාරෙ වුත්තනයෙ නපි ලබ්භති.

එවං භූමිවිසෙසාදිනා භෙදෙන විත්ථාරතොපි මඤ්ඤනාවත්ථුං දසෙත්වා ඉදානි සබ්බමඤ්ඤනාවත්ථුභූතං සක්කායපරියාපන්නං තෙහුමකධම්මපෙදං දිට්ඨාදිභි වත්‍රූහි සඞ්ගණ්හිත්වා දසෙන්තා **දිට්ඨං දිට්ඨතොති** ආදිමාහ. තත්ථ **දිට්ඨන්ති** මංසචක්ඛුනාපි දිට්ඨං දිබ්බචක්ඛුනාපි දිට්ඨං රූපායතනසෙසතං අධිවචනං; තත්ථ **දිට්ඨං මඤ්ඤතීති** දිට්ඨං මඤ්ඤති තීහි මඤ්ඤනාහි;[9] කථං: රූපායතනං

1. ඉච්ඡාභාවං පන a. m2. p1. p2. r.
2. ඉච්ඡාගහණෙන e.
3. වුත්තනයමෙව. b.
4. න උපපජ්ජන්ති. b.
5 විඤ්ඤුණඨිතිසත්තාවාස
6. තබ්භූමිකා. b. s. (එසෙවපි b.
7. කිරියා ඛන්ධා b. කිරියඛන්ධා e.
8. චතූසු e.
9. දිට්ඨාතීහිමඤ්ඤනාහි මඤ්ඤති b.

සුභසඤ්ඤඤ්ච සුඛසඤ්ඤඤ්ච පස්සනෙතා තත්ථ ඡන්දරාගං ජනෙති තං අස්සාදෙති අභිනන්දති; වුත්තම්පි භගවතා "ඉත්ථිරූපෙ භික්ඛවෙ සත්තා රත්තා ගිද්ධා ගථිතා මුච්ඡිතා අජ්ඣොපන්නා[1] තෙ දීඝරත්තං සොචන්ති ඉත්ථිරූපවසානුගා"ති. එවං දිට්ඨං තණ්හා මඤ්ඤනාය මඤ්ඤති "ඉති මෙ රූපං සියා අනාගතම්පි ධානන්ති වා පනෙත්ථ නන්දිං සමන්නානෙති රූපසම්පදං වා[2] ආකඞ්ඛමානො දුනං දෙති"ති විත්ථාරෙ. එවම්පි දිට්ඨං තණ්හා මඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. අත්තනො පන පරස්ස ච රූපසම්පත්තිවිපත්තිං[3] නිස්සාය මානං ජනෙති ඉම්නාහං සෙය්‍යොස්මීති[4] වා සදිසොස්මීති[5] වා හීනොස්මීති[6] වා එවං දිට්ඨං මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති; රූපායතනං පන නිච්චං ධ්‍රුවං සස්සතන්ති මඤ්ඤති අත්තා අත්තනීයන්ති මඤ්ඤති මඞ්ගලං අමඞ්ගලන්ති මඤ්ඤති එවං දිට්ඨං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති; එවං දිට්ඨං නිඝ මඤ්ඤනාහි මඤ්ඤති; කථං දිට්ඨිසම්පි මඤ්ඤති රූපසම්පි අත්තාතං සමනුපස්සන්තයෙන මඤ්ඤනෙතා දිට්ඨිසම්පි මඤ්ඤති; යථා වා එතෙ ඛන්ධෙ එවං රූපසම්පි රුගා දයොති මඤ්ඤනෙතාපි දිට්ඨිසම්පි මඤ්ඤති; අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා, තඤ්ච ඛොපනෙවං[7] පහාතබ්බා දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤිතෙ වත්ථුම්හි සිනෙහං මානඤ්ච උපපාදයතො තණ්හාමානමඤ්ඤනා වෙදිතබ්බා, එවං දිට්ඨිම්හි මඤ්ඤති, සෙසෙ පඨවීවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

සුතෙනති මංසසොතෙනවි සුතං දිබ්බසොතෙනපි සුතං සද්දායතනමෙවෙතං අධිවචනං; **මුතෙනති** මුත්වා ච මුනිත්වා ච[8] ගහිතං; ආහච්ච උපගන්ත්වාති අත්ථො; ඉන්ද්‍රියානං ආරම්මණානඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤසංසිලෙසෙ[9] විඤ්ඤත්තීති වුත්තං හොති ගන්ධරසඵොට්ඨබ්බායතනානං එතං අධිවචනං; **විඤ්ඤාතෙනති** මතසා විඤ්ඤාතං; සෙසමෙතං සබ්බාසාසාං ආගතාසානමෙතං අධිවචනං; ධම්මාරම්මණස්ස වා; ඉධ පන සඞ්කාරපරිසාපන්නමෙව ලබ්භති;[10] **විඤ්ඤාරෙ** පනෙත්ථ දිට්ඨවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා.

එවං සබ්බං සඞ්කාරභෙදං දිට්ඨාදිභි වතුභි[11] දස්සෙත්වා ඉදානි තමෙව සමාපන්නකවාරෙන අසමාපන්නකවාරෙන ච විභා දස්සෙන්තො **එකත්තං නානත්තන්ති** ආහ.[12] **එකත්තනන්ති** ඉම්නා හි සමාපන්නකවාරං දස්සෙති; **නානත්තනන්ති** ඉම්නා අසමාපන්නක වාරං; තෙසං[13] වචනත්ථෙ: එකභාවො **එකත්තං** නානාභාවො නානත්තනන්ති; යොජනා පනෙත්ථ සමාපන්නකවාරං වතුභි ඛන්ධෙහි

1. අජ්ඣොපන්නා e. m1. p1. t. (w1. w2. අජ්ඣොසන්නා b.
2. වාපන b.
3. රූපසම්පත්තිං විපත්තිං b.
4. සෙය්‍යොහමස්මීති ම e. m1. p1. P2. r t v w1 w2.
5. සදිසොහමස්මීති w2.
6. හීනොහමස්මීති e w2.
7. තඤ්ඤෙවමං e. w2.
8. මුඛා මිනිත්වාව b.
9. සංකිලෙසෙ p2. 1. w1.
10. උපලබ්භති e. p2. r
11. චතූහිපි b.
12. ආදිමාහ s. 13. තෙසංඅයං b.

අසම්පත්තකථාරම්භේ පඤ්චහි ඛන්ධේහි[1] නිස්සිත්තා රූපං අත්තතෝ සම්භුජසීසනිති ආදිනා සාසනන්තරෙන පඨවීආරම්මණාදීසු වුත්තෙනෙව අධිකථානෙන යථානුරූපං විමංසිත්වා වෙදිතබ්බා. කෙචි පන එකත්තනන්ති එකත්තභාවං වදන්ති නානත්තනන්ති නානත්තභාවං; අපරෙ "එකත්තසඤ්ඤී අත්තා හොති අරොගො පරම්මරණා නානත්තසඤ්ඤී අත්තා හොති"ති එවං දිට්ඨිනිවෙසං; තං සබ්බං ඉධානධිප්පෙතත්තා[2] අයුත්තමෙව හොති.

එවං සබ්බං සකකායං[3] විධා දස්සෙත්වා ඉදානි තමෙව එකධා සම්පිණ්ඩෙත්වා දස්සෙන්තො සබ්බං සබ්බතොති ආදිමාහ. යොජනා තයො[4] පනෙත්ථ සබ්බං අස්සාදෙන්තා සබ්බං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤන්ති; මයා[5] එතෙ සත්තා නිම්මිතාති ආදිනා නයෙන අත්තනා නිම්මිතං මඤ්ඤන්තා සබ්බං මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤන්ති; සබ්බං පුබ්බෙ කතකම්මහෙතු සබ්බං ඉස්සරනිම්මානහෙතු සබ්බං අහෙතුඅපච්චයා සබ්බං අත්ථි සබ්බං නත්ථීති ආදිනා නයෙන මඤ්ඤන්තා සබ්බං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤන්තීති වෙදිතබ්බා; කථං සබ්බස්මිං මඤ්ඤන්ති ඉධෙකච්චෙ එවංදිට්ඨිකා හොන්ති මහා මෙ අත්තාති; සො සබ්බං ලොකසන්නිවාසං තස්සොකාසභාවෙන පරිකප්පෙත්වා සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා සබ්බස්මින්ති මඤ්ඤති; අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා, තස්මිංයෙව පනස්ස අත්තනි සිනෙහං තංවත්ථුකඤ්ච[6] මානං උප්පාදයතො තණ්හාමානමඤ්ඤනාපි වෙදිතබ්බා. සෙසං පඨවීආරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

එවං සබ්බං සකකායං එකධා දස්සෙත්වා ඉදානි අපරෙනපි නයෙන නං එකධා දස්සෙන්තා නිබ්බානං නිබ්බානතොති ආදිමාහ.[7] තත්ථ නිබ්බානන්ති "යතො ඛො භො අයං අත්තා පඤ්චහි කාමගුණෙහි සමප්පිතො සමඞ්ගිභූතො පරිවාරෙති එත්තාවතා ඛො භො අයං අත්තා පරමදිට්ඨධම්මනිබ්බානං පත්තො හොති"ති ආදිනා නයෙන පඤ්චධා ආගතං පරමදිට්ඨධම්මනිබ්බානඤ්ච වෙදිතබ්බං; තත්ථ නිබ්බානං අස්සාදෙන්තා තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤන්ති;[8] තෙන නිබ්බානෙන අහමස්මි නිබ්බානප්පත්තොති[9] මානං ජනෙන්තා මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤන්ති; අනිබ්බානංයෙව සමානං නං නිබ්බානතො නිච්චාදිතො ච ගණ්හන්තා දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤන්තීති වෙදිතබ්බා, නිබ්බානතො පන අඤ්ඤං අත්තානං ගහෙත්වා ඉදං නිබ්බානං අයං අත්තා[10] සො ඛො පන මෙ අයං

1. පඤ්චකි b.
2. ඉධානධිප්පෙතත්තා b.
3 සකකායං p2 s.
4. යොජනානෙ m1. p1. V. w1. w2
5. මයා b, w2.
6. තඛ්බත්ථුකඤ්ච b, s.
7. ආහ a. P2.
8. මඤ්ඤතීති වෙදිතබ්බා s.
9. නිබ්බානංපත්තොති b, p1. t. v. w1. w2.
10. "ඉදං නිබ්බානං අයං අත්තා" a, b, m1, p1, s. w2. ඉවෙවදිසු න දිස්සතෙ.)

අත්තා ඉමස්මිං නිබ්බානෙති මඤ්ඤනෝ නිබ්බානස්මිං මඤ්ඤති; අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා. තස්මිංයෙව පනස්ස අත්තනි සිනෙහං තංවත්ථුකඤ්ච[1] මානං උපාදයතෝ තණ්හාමානමඤ්ඤනාපි[2] වෙදිතබ්බා, එස නයෝ නිබ්බානතෝ මඤ්ඤනායපි. අත්‍රාපි කි[3] නිබ්බානතෝ අඤ්ඤං අත්තානං ගහෙත්වා ඉදං නිබ්බානං අයං අත්තා සෝ ච්ඡා පන මෙ අයං අත්තා ඉතෝ නිබ්බානතෝ අඤ්ඤතී මඤ්ඤනෝ නිබ්බානතෝ මඤ්ඤති; අයමස්ස දිට්ඨි මඤ්ඤනා. තස්මිංයෙව පනස්ස අත්තනි සිනෙහං තංවත්ථුකඤ්ච[1] මානං උපාදයතෝ තණ්හාමානමඤ්ඤනාපි වෙදිතබ්බා. අථා සුඛං මම නිබ්බානන්ති මඤ්ඤනෝ පන නිබ්බානං මෙති මඤ්ඤතීති වෙදිතබ්බා; සෙසං වුත්තනයමෙව. අයං පනෙත්ථ අනුගීති[4]:-

ඛාදියෝ එස සකකායෝ තථා නං අවිජානතෝ
පුථුජ්ජනස්ස සකකායෙ ජායනති සබ්බමඤ්ඤනා.

ජෙගුවෙජ්ජා ඝිදුරෝ වායං දුක්ඛා අපරිණායකා
තං පවෙනීකතෝ බාලෝ ගණ්හං වඩ්ඪති මඤ්ඤනා[5]

සුභතෝ සුඛතෝ චෙව සකකායං අනුපස්සතෝ
සලහසෙව අගහිමහි හොති තණ්හාය මඤ්ඤනා.

නිච්චසඤ්ඤං අධිට්ඨාය සම්පත්තිං තස්ස පස්සතෝ
ගුථාදී සාව[6] ගුථස්මිං හොති මානෙන මඤ්ඤනා.

අත්තා අත්තනියෝ චෙති[7] පස්සතෝ නං අබුද්ධිනෝ
ආදාසෙ විය මණ්ඩස්ස[8] දිට්ඨියා හොති මඤ්ඤනා.

මඤ්ඤනාති ච තාමෙතං සුබ්බිං මාරබන්ධනං
සිපිලං දුප්පමුඤ්චඤ්ච යෙන බද්ධා පුථුජ්ජනා.

බහුං විපච්චමානොපි සකකායං නාතිවත්තති
සම්සසිතං දලහථම්භං සාව ඝද්දුලබන්ධනා.

සෙසෝ[9] සකකායමලිලීනෝ[10] ජාතියා ච ජරාය ච
රොගාදීහි ච දුක්ඛෙහි නිච්චං හඤ්ඤති බාලිසෝ.

---

1. තබ්බත්‍ථුකඤ්ච b t.
2. තණ්හාමානමඤ්ඤනාපි හි w2.
3. තත්‍රපිහි b. අත්‍රපිහි w2.
4. අනුගඞ්ගීති b. s.
5. ගණ්හං ගණ්හාති මඤ්ඤනා s. -ගණ්හාති මඤ්ඤනාහි සෝ a. m2. p1. r. ගණ්හං ගණ්හාති මිඤ්ඤනා. b.
6. ගුථාදී විය b.
7. අත්තනියං චෙති m1. p1. t v. w1. අත්තනියොමෙති b.
8. මණ්ඩස්ස m1. p1. p2. r. t. w1. w2.-මණ්ඩිස්ස b. ඔතඤ්ඤස s
9. යෝ සෝ a. m1. m2. p1. p2. r. t. v. w1. w2. සඤ්ඤෝ b.
10. සලලීනෝ m1. p1. t. v. w1. w2. මිලිතෝ b.

තං වෝ වදාමි භද්දං වෝ[1] සඤ්ඤායං අනුපස්සථ
අස්සාසතෝ අසුඛතෝ භෙදනෝට[2] අනත්තතෝ.
එසෝ සභාවෝ හෙතුස්ස[3] පස්සං එවම්මං බුධෝ
පහාය මඤ්ඤනා සබ්බා සබ්බදුක්ඛා පමුච්චතීති.

පුථුජ්ජනවසෙන චතුවිසති පබ්බා[4] පඨමනයසත්ථා
නි ට්ඨි තා.

එවං භගවා පඨවිආදිසු වත්ථූසු සබ්බසඤ්ඤායධම්මමූලිකං පුථුජ්ජනස්ස පවත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි තෙසෙව වත්ථූසු සෙඛස්ස පවත්තිං දස්සෙතුං යෝපි සෝ භික්ඛවෙ භික්ඛු සෙඛෝති ආදිමාහ. තත්ථ යෝති උද්දෙසවචනං; සොති නිද්දෙසවචනං; පිකාරෝ සම්පිණ්ඩනත්ථෝ "අයමපි ධම්මෝ අනියතෝ"ති ආදිසු විය; සෝ ච[5] ආරම්මණසභාගෙන පුග්ගලං සම්පිණ්ඩති නෝ පුග්ගලසභාගෙන; හෙට්ඨතෝ හි පුග්ගලා දිට්ඨිවිපත්තා ඉධ දිට්ඨි සම්පන්නා; න තෙසං සභාගතා අත්ථි;[6] ආරම්මණං පන හෙට්ඨා පුග්ගලානම්පි තදෙව ඉමෙසම්පි තදෙවාති. තෙන වුත්තං ආරම්මණ සභාගෙන පුග්ගලං සම්පිණ්ඩති නෝ පුග්ගලසභාගෙනාති. සෝපි සොති ඉමිනා පන සකලෙන වචනෙන ඉදානි වත්තබ්බං සෙඛං දස්සෙතීති වෙදිතබ්බෝ.

භික්ඛවෙ භික්ඛූති ඉදං වුත්තනයමෙව. සෙඛොති කෙනට්ඨෙන සෙඛෝ; සෙඛධම්මපටිලාභතෝ සෙඛෝ; වුත්තං හෙතං "කිත්තාවතා නු ඛෝ භන්තෙ සෙඛෝ හොතී; ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සෙඛාය සම්මාදිට්ඨියා සමන්නාගතෝ හොති-පෙ-සෙඛෙන සම්මා සමාධිනා සමන්නාගතෝ හොති එත්තාවතා ඛෝ භික්ඛු සෙඛෝ හොතී"ති. අපි ච සික්ඛතීතිපි සෙඛෝ; වුත්තං හෙතං "සික්ඛතී සික්ඛතීති[7] ඛෝ භික්ඛු තස්මා සෙඛොති වුච්චති කිඤ්ච සික්ඛති අධිසීලම්පි සික්ඛති අධිචිත්තම්පි සික්ඛති අධිපඤ්ඤම්පි සික්ඛති සික්ඛතීති ඛෝ භික්ඛු තස්මා සෙඛොති වුච්චති"ති. යෝපි කල්‍යාණපුථුජ්ජනෝ අනුලොමපටිපදඤ්ච පරිපූරකාරී සීලසමථන්‍යෝ ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරෝ භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ ජාගරියානුයොගෙ සමන්නාගතෝ සුබබරතාසපරතාදි ගුණෙ[8]පකිණ්ණකං ධම්මානං භාවනානුයොගමනුයුත්තෝ විහරති අජ්ජ වා සෙ වා අඤ්ඤතරං සාමඤ්ඤඵලං අධිගමිස්සාමීති සොපි වුච්චති සික්ඛතීති සෙඛෝ;[9] ඉමස්මිං පනත්ථෙ පටිවෙධපත්තොව සෙඛෝ අධිප්පෙතෝ; නෝ පුථුජ්ජනෝ.

---

1. භද්දං තෙ b.
2. භෙදනොව b.
3. සෝ තස්ස b.
4. සබ්බා b. s.
5. තෙනෙව b. s.
6. තස්සං සභාගතා අත්ථි b. m1.
7. සික්ඛතීති e. s. w2. m2. p1. t. w2.
8. ඉබාඩි e. ෴ 9. සෙඛොනි b.

අපපත්තං මානසං එතෙනාති **අපපත්තමානසෝ**; මානසන්ති රූපෙපි චිත්තම්පි අරහත්තම්පි; "අනාතලික්ඛවරෝ පාසෝ සුවායං වරති මානසෝ"ති එත්ථ හි රූපෝ මානසං; "චිත්තං මනෝ මානස"න්ති එත්ථ චිත්තං; "අපපත්තමානසෝ සෙඛෝ කාලං කයිරා ජනෙස්සුතා"ති එත්ථ අරහත්තං; ඉධාපි අරහත්තමෙව අධිප්පෙතං තෙන අපපත්තාරහතෙනාති වුත්තං හොති. **අනුසන්ධරන්ති** සෙට්ඨං අසදිසන්ති අත්ථෝ; චතූහි යොගෙහි ඛෙමං අනුපදද්දුතන්ති[1] **යොගක්ඛෙමං** අරහත්තමෙව අධිප්පෙතං; **පත්ථයමානෝති** වෙ පත්ථනා තණ්හාපත්ථනා ච ඡන්දපත්ථනා ච; "පත්ථයමානස්ස හි ජප්පිතානි[2] පවෙධිතං වාපි පකප්පිතෙසූ"ති එත්ථ තණ්හාපත්ථනා.

"ජිත්තං පාපිමතෝ සෙතං විද්ධස්තං විතළීකතං
පාමුජ්ජබහුලා හොථ ඛෙමං පත්ථෙථ භික්ඛවෝ"ති-

එත්ථ කහතුකම්‍යතාකුසලච්ඡන්දපත්ථනා; අයමෙව ඉධාධිප්පෙතා.[3] තෙන පත්ථයමානොති තං යොගක්ඛෙමං කත්තුකාමෝ[4] අධිගන්තුකාමෝ තන්නින්නෝ තප්පොණෝ තප්පබ්භාරොති වෙදිතබ්බෝ.

විහරතීති අඤ්ඤං ඉරියාපථදුක්ඛං අක්ඛමන්ත ඉරියාපථෙන විවත්තිද්ධිනා අපරිපථන්තං[5] කායං හරති; අථවා "සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චාති අධිමුච්චනෙනා සද්ධාය විහරතී"ති ආදිනාපි නිද්දෙස නයෙනෙත්ථ අත්ථෝ දට්ඨබ්බෝ.

පඨවිං පඨවිතෝ අභිජානාතීති පඨවිං පඨවිභාගෙන[6] අභිජානාති න පුථුජ්ජනෝ විය සඞ්ඛාරාරවිපරීතාය සඤ්ඤාය සඤ්ජානාති[7] අපි ච ඛො අභිවිසිට්ඨෙන ඤාණෙන ජානාති; **පඨවින්ති** එතං පඨවිභාගං[8] අමුඤ්චනොතාදෙව නං අනිච්චාතිපි දුක්ඛාතිපි අනත්තාතිපි එවං අභිජානාතීති වුත්තං හොති. එවඤ්ච නං අභිඤ්ඤාය **පඨවිං මා මඤ්ඤීති**; කිං වුත්තං හොති;[9] මඤ්ඤනතීති මඤ්ඤි, අයං පන මඤ්ඤි ච න මඤ්ඤි ච නා වත්තබ්බොති එත්ථම්පි හි අත්ථෙ ඉදං පදං නිපාතෙත්වා වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. කෝ පනෙත්ථ අධිප්පායොති; වුච්චතෙ.

පුථුජ්ජනෝ තාව සබ්බමඤ්ඤනානං අප්පහීනත්තා මඤ්ඤතීති වුත්තෝ; ඛීණාසවෝ පහීනත්තා න මඤ්ඤතීති;[10] සෙඛස්ස පන දිට්ඨිමඤ්ඤනා පහීනා ඉතරා පන තන්නිභාවං ගතා තෙන සෝ මඤ්ඤතීතිපි න වත්තබ්බෝ පුථුජ්ජනෝ විය; න මඤ්ඤතීතිපි න වත්තබ්බෝ ඛීණාසවෝ වියාති.

---

1. අනුඛුද්දතන්ති b.
2. පජප්පිතානි b.
3. ඉධාධිප්පෙතෝ l. s.
4. පත්තුකාමෝ b, e.
5. අපරිපතනතං b, s.
6. පඨවිභාවෙන b, e.
7. ජානාති s.
8. පඨවිභාවං m1. p1. p2. t. w1.
9. මඤ්ඤිති වුත්තං හොති b.
10. මඤ්ඤති l. s.

පරිඤ්ඤෙය්‍යං නාසෙතීති සෙඛස්ස තංඤ්ඤේනාවත්ථු ඔකඤ්ඤනා නියාමතා සමෙඛාධිපරාගණ්ඨතා ච තීහි පරිඤ්ඤාහි පරිඤ්ඤෙය්‍යං; අපරිඤ්ඤෙය්‍යඤ්ච අපරිඤ්ඤාතඤ්ච[1] න හොති පුථුජ්ජනස්ස විය; නොපි පරිඤ්ඤාතං ඛීණාසවස්ස විය. සෙසං සබ්බත්ථ වුත්තනයමෙව.

සෙඛවෙන දුතියනයසකඨා

නිට්ඨිතා.

එවං පඨවීආදීසු වත්ථූසු සෙඛස්ස පවත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි ඛීණාසවස්ස[2] දස්සෙතුං **යොපි සෝ භික්ඛවෙ භික්ඛු අරහතී**ති ආදිමාහ.

තත්ථ **යොපී**ති සම්පිණ්ඩනත්ථෙ;[3] ඉධ උභයසභාගතාපි ලබ්භති;[4] සෙඛෝ හි ඛීණාසවෙන අරියපුග්ගලත්තා සභාගෝ; තෙන පුග්ගලසභාගතා ලබ්භති ආරම්මණසභාගතා පන වුත්තනයා එව; **අරහතී**ති ආරකත්තාදිලෙසෝ දූරකිලෙසෝ පහීනකිලෙසොති අත්ථෙ; වුත්තං හෙතං භගවතා: "කථඤ්ච භික්ඛවෙ භික්ඛු අරහං හොති ආරකාස්ස හොන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා සඞ්කිලෙසිකා පොනොභවිකා[5] සදරා දුක්ඛවිපාකා ආයතිං[6] ජාතිජරාමරණියා එවං ඛෝ භික්ඛවෙ භික්ඛු අරහං හොතී"ති. **ඛීණාසවෝ**ති වත්තාරෝ ආසවා කාමාසවෝ-පෙ-අවිජ්ජාසවෝ ඉමෙ වත්තාරෝ ආසවා අරහතෝ ඛීණා පහීනා සමුච්ඡින්නා පටිප්පස්සද්ධා අභබ්බුප්පත්තිකා ඤාණග්ගිනා දඩ්ඨා තෙන වුච්චති ඛීණාසවොති; **වුසිතවා**ති ගරු සංවාසෙපි අරියමග්ගෙපි දස්සු අරියවාසෙසුපි වසි පරිවසි වුත්ථෝ පරිවුත්ථෝ සෝ වුත්ථවාසෙ විණ්ණචරණෙති වුසිතවා; **කතකරණීයෝ**ති පුථුජ්ජනකාල්‍යාණකං උපාදාය සත්තසෙඛා වතුමග්ගෙඤ්ඤ කරණීයං කරොන්තී නාම; ඛීණාසවස්ස සබ්බකරණීයානි කතානි පරියොසිතානි නත්ථි තස්ස උත්තරිං කරණීයං දුක්ඛක්ඛයාධිගමායාති කතකරණීයෝ; වුත්තම්පි හෙතං:-

"තස්ස සම්මාවිමුත්තස්ස සත්තවිත්තස්ස භික්ඛුනෝ
කතස්ස පතිවයෝ නත්ථි කරණීයං න විජ්ජතී"ති.

ඔහිතභාරෝති හාරාති තයෝ[7] භාරා ඔඛිභාරෝ කිලෙසභාරෝ අභිසඞ්ඛාරභාරෝති; තත්‍රිමෙ තයෝ භාරා ඔහිතා ඔරොපිතා නික්ඛිත්තා පාතිතා[8] තෙන වුච්චති ඔහිතභාරොති; **අනුප්පත්ත සදත්ථොති** අනුප්පත්තා සදත්ථා සඞ්ඛත්තනි වුත්තං හොති;

---

1. අපරිඤ්ඤෙය්‍යං නාසෙත්වා ති. අපරිඤ්ඤාතඤ්ච b.
2. ඛීණාසවස්ස පවත්තිං. a. b. c. m2. p2. r. w1. w2.
3. යොපීති පිණ්ඩනත්ථෙ තෙන b.
4. ලබ්භතීති දස්සෙති b. 7. ඔහිතභාරොති තයෝ භාරා
5. පොනොභවිකා b. s b. c. s. w1.
6. ආයතිං. b, c. 8. පාතිතාති ති. s. පාපිතා c.)

කකාරස්සාගං දකාරෝ කතෝ; **සඳසෙන්ති** ච අරහත්තං වෙදිතබ්බං; තං හි අත්තූපනිබන්ධනට්ඨේන අත්තානං අවිජහනට්ඨේන අත්තනෝ පරමත්ථට්ඨේන ච අත්තනෝ අත්ථත්තා[1] **සංයෙන්ති** වුච්චති; **පඤ්චඕරම්භාගියසංයොජනෙන්ති** භවසංයොජනානීති ඉමං සංයොජනානි කාමරාගසංයොජනං පටිඝ-පෙ-මාන-දිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාස- භවරාග- ඉස්සා- මච්ඡරියසංයොජනං අවිජ්ජා සංයොජනං; ඉමානි හි සත්තෝ භවෙසු සංයොජෙන්ති උපනිබන්ධන්ති භවං වා භවෙන සංයොජෙනීති තස්මා භවසංයොජනානීති වුච්චන්ති ඉමානි භවසංයොජනානි අරහතෝ පරික්ඛීණානි පහීනානි සඳ්ධ්‍යගච්ඡිතා දඩ්ඨානි තෙන වුච්චති පරික්ඛීණභව සංයොජනෝති.

සම්මදඤ්ඤා විමුත්තානාති එත්ථ සම්මදඤ්ඤාති සම්මා අඤ්ඤාය; කිං වුත්තං හොති; ඛන්ධානං ඛන්ධට්ඨං ආයතනානං ආයතනට්ඨං ධාතූනං ධාතට්ඨං[2] දුක්ඛස්ස පීළනට්ඨං සමුදයස්ස පභවට්ඨං නිරෝධස්ස සන්තට්ඨං[3] මග්ගස්ස දස්සනට්ඨං සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චාති එවමාදිං වා හෙදං සම්මා යථාභූතං ඤාණේන ඤාත්වා තීරයිත්වා තුලයිත්වා විභාවෙත්වා විභූතං කත්වා; **විමුත්තානාති** වෙ විමුත්තියෝ චිත්තස්ස ච විමුත්ති[4] නිබ්බානඤ්ච; අරහා සබ්බකිලෙසෙහි විමුත්ත චිත්තත්තා විත්තවිමුත්තියාපි විමුත්තෝ නිබ්බානං අධිමුත්තත්තා නිබ්බානෙපි විමුත්තෝ තෙන වුච්චති සම්මදඤ්ඤා විමුත්තානාති; **පරිඤ්ඤාතං තස්සාති** අරහතෝ තං මඤ්ඤනාවත්ථු නීති පරිඤ්ඤාති පරිඤ්ඤාතං තස්මා සෝ තං වත්ථුං න මඤ්ඤතීති තං[5] **මඤ්ඤනං** න මඤ්ඤතීති වුත්තං හොති; සෙසං වුත්තනයමෙව **නිබ්බානවාරෙ** පන **ඛයා රාගස්සාති** ආදයෝ තයෝ වාරා වුත්තා;[6] **අයඤ්ච** පරිඤ්ඤාතවාරෝ නිබ්බානවාරෙපි විත්ථාරෙතබ්බෝ; විත්ථාරෙනෙතත්ත ම[7] පරිඤ්ඤාතං තස්සාති සබ්බපදෙහි යොජෙත්වා පුන ඛයා රාගස්ස විතරාගත්තාති යොජෙතබ්බං; එසනයෝ ඉතරෙසු දෙසනා පන එකත්ථ වුත්තං සබ්බත්ථ වුත්තමෙව හොතීති සඤ්ඤිතා.

ඛයා රාගස්ස විතරාගත්තාති එත්ථ ච යස්මා බාහිරකෝ කාමෙසු විතරාගෝ න ඛයා රාගස්ස විතරාගෝ; අරහා පන ඛයා එව; තස්මා වුත්තං ඛයා රාගස්ස විතරාගත්තාති; එස නයෝ දෙසමොහෙසුපි. යථා ච පරිඤ්ඤාතං තස්සාති වදමීති වුත්තෙපි පරිඤ්ඤාතත්තා සෝ තං වත්ථුං තං වා මඤ්ඤනං න මඤ්ඤතීති **අත්ථෝ හොති** එවම්ඛාපි විතරාගත්තා සෝ තං වත්ථුං තං වා මඤ්ඤනං න මඤ්ඤතීති දට්ඨබ්බා.

---

1. අත්තානෝ අත්ථෝ b
2. ඛාතූඨං b. s.
3 සාතට්ඨං P2. r.
4. අධිමුත්තති l
5. තංවා b.
6. වුත්තා නෙ පඤ්චවාරාදිසුපි විත්ථාරෙතබ්බා b.
7. නිබ්බානවාරෙපි විත්ථාරෙ සෙන l.

එත්ථ ච **පරිසුද්ධං** නාම අයං වාරෙ මග්ගභාවනාපාරිපූරිදස්සනත්ථං වුත්තො; ඉතරෙ[1] ඵලසච්ඡිකිරියා පාරිපූරිදස්සනත්ථානි වෙදිතබ්බා.[2] එතිහ වා කාරණෙහි අරහං න මඤ්ඤති වත්ථුස්ස ච පරිසුද්ධත්තා අකුසලමූලානඤ්ච සමුච්ඡින්නත්තා; තෙනස්ස පරිසුද්ධත්ත වාරෙන වත්ථුපරිසුද්ධිං[3] දීපෙති ඉතරෙහි අකුසලමූලසමුච්ඡෙදනෙහි; තත්ථ පඨමෙසු තීසු වාරෙසු අයං විසෙසො වෙදිතබ්බො.

තීසු හි දෙසෙසු[4] රාගෙ ආදීනවං දිස්වා දුක්ඛානුපස්සී විහරන්තො අපණිහිතවිමොඛෙන[5] විමුච්චන්තො ඛයා රාගස්ස විතරාගො හොති; දොසෙ ආදීනවං දිස්වා අනිච්චානුපස්සී විහරන්තො අනිමිත්තවිමොඛෙන[5] විමුච්චන්තො ඛයා දොසස්ස විතදොසො හොති; මොහෙ ආදීනවං දිස්වා අනත්තානුපස්සී විහරන්තො සුඤ්ඤතවිමොඛෙන[5] විමුච්චන්තො ඛයා මොහස්ස විතමොහො හොති; එවං සන්තෙපි න එකො තීහි විමොඛෙහි[6] විමුච්චතීති චෙ වාරෙ න වත්තබ්බං සියුන්ති චෙ; න;[7] තස්මා; අනියාමිතත්තා. අනියමෙන හි වුත්තං **සොපි ඛො හික්ඛවෙ හික්ඛු අරහන්ති**; න පන වුත්තං අපණිහිතවිමොඛෙන[5] වා විමුච්චන්තා ඉතරෙන වාති තස්මා යං අරහතො යුජ්ජති තං සබ්බං වත්තබ්බං මෙවාති අවිසෙසෙන වා යො කොචි අරහා සම්මොපි[8] රාගාදිඛයෙ විපරිණාමදුක්ඛස්ස පරිසුද්ධත්තා ඛයා රාගස්ස විතරාගොති වුච්චති; දුක්ඛදුක්ඛස්ස පරිසුද්ධත්තා ඛයා දොසස්ස විතදොසො;[9] සඞ්ඛාරදුක්ඛස්ස පරිසුද්ධත්තා ඛයා මොහස්ස විතමොහොති. ඉට්ඨාරම්මණස්ස වා පරිසුද්ධත්තා ඛයා රාගස්ස විතරාගො; අනිට්ඨාරම්මණස්ස පරිසුද්ධත්තා ඛයා දොසස්ස විතදොසො; මජ්ඣත්තාරම්මණස්ස පරිසුද්ධත්තා ඛයා මොහස්ස විතමොහො; සුඛාය වා වෙදනාය රාගානුසයස්ස සමුච්ඡින්නත්තා ඛයා රාගස්ස විතරාගො; ඉතරස්ස පටිඝමොහානුසයානං සමුච්ඡින්නත්තා විතදොසො විත මොහො වාති; තස්මා තං විසෙසං දස්සෙන්තො ආහ ඛයා රාගස්ස විතරාගත්තා විතදොසත්තා විතමොහත්තාති.[10]

ඛීණාසවවණ්ණනා නිට්ඨිතා චතුසච්චකම්මට්ඨානභාවනා

නි ට්ඨි තා.

එවං පඨවීආදිසු වත්ථූසු ඛීණාසවස්ස පවත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි **අත්තනො** පවත්තිං දස්සෙන්තො **තථාගතොපි හික්ඛවෙ**ති ආදිමාහ: **තත්ථ**[11] **තථාගතොති** අට්ඨහි කාරණෙහි භගවා තථාගතො[12] තථා ආගතොති තථාගතො; තථා ගතොති තථාගතො; තථලක්ඛණං

1. ඉතරෙ පන b.
2. දට්ඨබ්බා s.
3. වත්ථුනොපරිසුද්ධත්තං. b.
4. තීසු හි වාරෙසු b.
5. විමොක්ඛෙන s.
6. විමොක්ඛෙහි s.
7. නං න; b. s.
8. සම්මොපි b s.
9. විතදොසොති b.
10. විතරාගත්තා-පෙ-ඛයා මොහස්ස විතමොහත්තාති s.
11. ආදිමාහ s.
12. තථාගතොති වුච්චති b.

ආගතොති තථාගතො, තථඛමේව යාථාවතො අභිසම්බුද්ධොති තථාගතො, තථදස්සිතායඅ තථාගතො; තථාවාදිතායඅ[1] තථාගතො; තථාකාරිතායඅ තථාගතො; අභිභවනට්ඨේන[2] තථාගතොති. කථං භගවා තථා ආගතොති තථාගතො; යථා සබ්බලොකහිතායඅ උස්සුක්කමාපනතා පුරිමකා සම්මාසම්බුද්ධා ආගතා; යථා[3] විපස්සී භගවා ආගතෝ යථා සිඛී භගවා යථා වෙස්සභූ භගවා යථා කකුසන්ධො භගවා යථා කොනාගමනො භගවා යථා කස්සපො භගවා ආගතො;[4] කිං වුත්තං හොති; යෙන අභිනීහාරෙන එතෙ භගවන්තා ආගතා තෙනෙව අම්හාකම්පි භගවා ආගතො; අථවා යථා විපස්සී භගවා-පෙ-යථා කස්සපො භගවා දානපාරමිං පූරෙත්වා සීල-නෙක්ඛම්ම-පඤ්ඤා-විරිය-ඛන්ති-සච්ච-අධිට්ඨාන-මෙත්තා-උපෙක්ඛා පාරමිං පූරෙත්වා ඉමා දස පාරමියො දස උපපාරමියො දස පරමත්ථ පාරමියොති සම්තිංසපාරමියො පූරෙත්වා අඞ්ගපරිච්චාගං නයන-ධන-රජ්ජ-පුත්තදාරපරිච්චාගන්ති ඉමෙ පඤ්ච මහාපරිච්චාගෙ පරිච්ච ජිත්වා පුබ්බයොගපුබ්බචරියධම්මක්ඛානඤ්ඤත්ථචරියාදයො පූරෙත්වා බුද්ධිචරියාඅ කොටිං පත්වා ආගතො තථා අම්හාකම්පි භගවා ආගතො; යථා ච විපස්සී භගවා-පෙ-කස්සපො[5] භගවා චතූසු සතිපට්ඨානෙ සම්මප්පධානෙ ඉද්ධිපාදෙ පඤ්චින්ද්‍රියානි පඤ්චබලානි සත්තබොජ්ඣඞ්ගෙ අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං භාවෙත්වා බ්‍රූහෙත්වා ආගතො තථා අම්හාකම්පි භගවා[6] ආගතො; එවං තථා ආගතොති තථාගතො:-

යථෙව ලොකම්හි[7] විපස්සිආදයෝ
සබ්බඤ්ඤුභාවං මුනයො ඉධාගතා,
තථා අයං සක්‍යමුනීපි ආගතො
තථාගතො වුච්චති තෙන චක්ඛුමාති

එවං තථා ආගතොති තථාගතො කථං තථා ගතොති තථා ගතො; යථා සම්පතිජාතො විපස්සී භගවා ගතො-පෙ-කස්සපො භගවා ගතො; කථඤ්චා සො ගතො;[8] සො හි සම්පතිජාතොව සමෙහි පාදෙහි පඨවියං පතිට්ඨාඅ උත්තරාභිමුඛො සත්ත පදවීති හාරෙ[9] ගතො. යථාහ "සම්පතිජාතො ආනන්ද බොධිසත්තො සමෙහි පාදෙහි පතිට්ඨහිත්වා[10] උත්තරෙනාමුඛො[11] සත්ත පදවීතිහාරෙ ගච්ඡති සෙතමහි ඡත්තෙ අනුහිරමානෙ[12] සබ්බා[13] ච දිසා අනුවිලොකෙති ආසභිඤ්ච වාචං භාසති අග්ගොහමස්මි ලොකස්ස ජෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස සෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස අයමන්තිමා ජාති

1. තථාවාදිතායඅ b.
2. අභිභවට්ඨෙන s.
3 යථාහි l
4. ආගතොති b. e.
5. යථාකස්සපො b
6. තථාභගවාපි s.
7 ලොකස්මිං. e.
8. පදවීතිහාරෙන b. s.
9. පඨවියං පතිට්ඨහිත්වා b.
10. උත්තරාභිමුඛො b. e. l.
උත්තරෙනාභිමුඛො s.
11. වීතිහාරෙන b. e. l. s.
12. අනුධාරියමානෙ b. s.
13. සබ්බාව s.

සඤ්ඤී පුනබ්භවෝ"ති. තඤ්චස්ස ගමනං තථං අහොසි අවිතථං අනඤ්ඤථං විසෙසාධිගමානං පුබ්බනිමිත්තභාවෙන; යං හි සෝ සමථපටිපන්නොව සමෙහි පාදෙහි පතිට්ඨහි ඉදමස්ස චතුරිද්ධිපාදපරිභාවස්ස පුබ්බනිමිත්තං; උත්තරාභිඤ්ඤාභාවෝ පන සබ්බලොකුත්තරභාවස්ස පුබ්බනිමිත්තං; සත්ත පදවීතිහාරෝ සත්තබොජ්ඣඞ්ගරත්තනපරිලාභස්ස; "සුවණ්ණදණ්ඩා විනිපතන්ති චාමරා"ති එත්ථ වුත්තා චාමරූපෙක්ඛොපි පන සබ්බතත්ථියමිමථනස්ස; සෙතච්ඡත්තධාරණං අරහත්තවිමුත්තිවරවිමලසෙතච්ඡත්තපරිලාභස්ස; සබ්බදිසානුවිලොකනං සබ්බඤ්ඤුතාඤාණාවරණඤ්ඤණපරිලාභස්ස; ආසභීවාචාභාසතං අපතිවත්තිදුචරධම්මචක්කපවත්තනස්ස පුබ්බනිමිත්තං; තථා අයං භගවාපි ගතො තඤ්චස්ස ගමනං තථං අහොසි අවිතථං තෙසඤ්ඤව විසෙසාධිගමානං පුබ්බනිමිත්තභාවෙන.

තෙනාහු පොරාණා :-

"මුහුත්තජාතොව ගවම්පතී යථා
සමෙහි පාදෙහි ථුසී වසුන්ධරං,
සෝ වික්කමී සත්ත පදානි ගොතමෝ
සෙතඤ්චි ඡත්තං අනුධාරයුං මරූ.

ගන්ත්වාන සෝ සත්ත පදානි ගොතමෝ
දිසා විලොකෙසි සමා සමන්තතො,
අට්ඨඞ්ගුපෙතං ගිරමබ්භුදීරයි
සීහොව යථා පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතෝ"ති.

එවං තථා ගතොතිපි[1] තථාගතෝ. අථවා යථා විපස්සී භගවා -පෙ- යථා කස්සපෝ භගවා අයම්පි භගවා තථෙව නෙක්ඛම්මෙන කාමච්ඡන්දං පහාය ගතෝ; අව්යාපාදෙන ව්යාපාදං ආලොකසඤ්ඤාය පිනමිද්ධං අවික්ඛෙපෙන උද්ධච්චකුක්කුච්චං ධම්මව්වත්ථානෙන විචිකිච්ඡං පහාය ගතෝ; ඤාණෙන අවිජ්ජං පදාලෙත්වා ගතෝ; පාමුජ්ජෙන අරතිං විනොදෙත්වා පඨමජ්ඣානෙන නීවරණකවාටං උග්ඝාටෙත්වා දුතියජ්ඣානෙන විතක්කවිචාරක්ඛුභිතං උපසමෙත්වා තතියජ්ඣානෙන පීතිං විරාජෙත්වා චතුත්ථජ්ඣානෙන සුඛදුක්ඛං පහාය ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තියා රූපසඤ්ඤාපටිඝසඤ්ඤානානත්තසඤ්ඤාසමතික්කමිත්වා විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තියා ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං ආකිඤ්චායතනසමාපත්තියා විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා ආකිඤ්චායතනසඤ්ඤං සමතික්කම්මිත්වා ගතෝ; අනිච්චානුපස්සනාය නිච්චසඤ්ඤං පහාය දුක්ඛානුපස්සනාය සුඛසඤ්ඤං අනත්තානුපස්සනාය අත්තසඤ්ඤං නිබ්බිදානුපස්සනාය නන්දිං විරාගානුපස්සනාය රාගං නිරොධානුපස්සනාය සමුදයං පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාය[2] ආදානං

1. ගතොති s. 2. උපසමානුපස්සනාය s.

ඛයානුපස්සනාඤ ඤානසඤ්ඤං වයානුපස්සනාඤ ආයූහනං විපරිණා
මානුපස්සනාඤ ධ්‍රුවසඤ්ඤං අනිමිත්තානුපස්සනාඤ නිමිත්තසඤ්ඤං[1]
අපණිහිතානුපස්සනාඤ පණිධිං සුඤ්ඤතානුපස්සනාඤ අභිනිවෙසං
අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාඤ සාරාදානාභිනිවෙසං යථාභූතඤ්ඤාණදස්ස
නෙන සම්මොහාභිනිවෙසං ආදීනවානුපස්සනාඤ ආලයාභිනිවෙසං
පටිසඞ්ඛානුපස්සනාඤ අපපටිසඞ්ඛං විවට්ටානුපස්සනාඤ සංයොගාභි
නිවෙසං සොතාපත්තිමග්ගෙන දිට්ඨෙකට්ඨෙ කිලෙසෙ භඤ්ජති[2]
සකදාගාමිමග්ගෙන ඔළාරිකෙ කිලෙසෙ පහාය අනාගාමිමග්ගෙන
අනුසහගතෙ කිලෙසෙ සමුග්ඝාතෙත්වා අරහත්තමග්ගෙන සබ්බ
කිලෙසෙ සමුච්ඡින්දිත්වා ගතොති; එවමපි තථා ගතොති තථාගතො.

කථං තථලක්ඛණං ආගතොති තථාගතො; පඨවීධාතුයා කක්ඛ
ළත්තලක්ඛණං තථං අවිතථං ආපොධාතුයා පග්ඝරණලක්ඛණං
-පෙ-තෙජොධාතුයා උණ්හත්තලක්ඛණං[3] වායොධාතුයා විත්ථම්භන
ලක්ඛණං ආකාසධාතුයා අසම්ඵුට්ඨලක්ඛණං විඤ්ඤාණධාතුයා
විජානනලක්ඛණං රූපස්ස රූපත්තලක්ඛණං වෙදනාය වෙදයිත
ලක්ඛණං සඤ්ඤාය සඤ්ජානනලක්ඛණං සඞ්ඛාරානං අභිසඞ්ඛර
ලක්ඛණං විඤ්ඤාණස්ස විජානනලක්ඛණං චිත්තස්ස අභිනිරො
පනලක්ඛණං විචාරස්ස අනුමජ්ජනලක්ඛණං පීතියා ඵරණලක්ඛණං
සුඛස්ස සාතලක්ඛණං චිත්තෙකග්ගතාය අවික්ඛෙපලක්ඛණං එස්සස්ස
ඵුසනලක්ඛණං සද්ධින්ද්‍රියස්ස අධිමොක්ඛලක්ඛණං විරියින්ද්‍රියස්ස පග්ගහ
ලක්ඛණං සතින්ද්‍රියස්ස උපට්ඨානලක්ඛණං සමාධින්ද්‍රියස්ස අවික්ඛෙප
ලක්ඛණං පඤ්ඤින්ද්‍රියස්ස පජානනලක්ඛණං සද්ධාබලස්ස අස්සද්ධියෙ
අකම්පියලක්ඛණං විරියබලස්ස කොසජ්ජෙ සතිබලස්ස මුට්ඨස්සච්චෙ
සමාධිබලස්ස උද්ධච්චෙ පඤ්ඤාබලස්ස අවිජ්ජාය අකම්පියලක්ඛණං
සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උපට්ඨානලක්ඛණං ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස
පවිචයලක්ඛණං විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස පග්ගහලක්ඛණං පීති
සම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස ඵරණලක්ඛණං පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උපසම
ලක්ඛණං සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං උපෙඛා
සම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස පටිසඞ්ඛානලක්ඛණං සම්මාදිට්ඨියා දස්සනලක්ඛණං
සම්මාසඞ්කප්පස්ස අභිනිරොපනලක්ඛණං සම්මාවාචාය පරිග්ගහ
ලක්ඛණං සම්මාකම්මන්තස්ස සමුට්ඨානලක්ඛණං[4] සම්මාආජීවස්ස
වොදානලක්ඛණං සම්මාවායාමස්ස පග්ගහලක්ඛණං සම්මාසතියා
උපට්ඨානලක්ඛණං සම්මාසමාධිස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං අවිජ්ජාය
අඤ්ඤාණලක්ඛණං සඞ්ඛාරානං චෙතනාලක්ඛණං විඤ්ඤාණස්ස
විජානනලක්ඛණං නාමස්ස නමනලක්ඛණං රූපස්ස රූපනලක්ඛණං
සළායතනස්ස ආයතනලක්ඛණං එස්සස්ස ඵුසනලක්ඛණං වෙදනාය
වෙදයිතලක්ඛණං තණ්හාය හෙතුලක්ඛණං උපාදානස්ස ගහණ

1. නිමිත්තං b. 3. උණ්හලක්ඛණං b.
2. කිලෙසෙ b. s. 4. සමුට්ඨාපනලක්ඛණං s.

ලක්ඛණං භවස්ස ආයූහනලක්ඛණං ජාතියා නිබ්බත්තිලක්ඛණං
ජරාය ජීරණලක්ඛණං මරණස්ස චුතිලක්ඛණං ධාතූනං සුඤ්ඤතා
ලක්ඛණං ආයතනානං ආයතනලක්ඛණං සතිපට්ඨානානං උපට්ඨාන
ලක්ඛණං සම්මප්පධානානං පදහනලක්ඛණං. ඉද්ධිපාදානං ඉජ්ඣන
ලක්ඛණං ඉන්ද්‍රියානං අධිපතිලක්ඛණං බලානං අකම්පියලක්ඛණං
බොජ්ඣඞ්ගානං නිය්‍යානලක්ඛණං මග්ගස්ස හෙතුලක්ඛණං සච්චානං
තථලක්ඛණං සමථස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං විපස්සනායඤ්ච අනුපස්සනා
ලක්ඛණං සමථවිපස්සනානං එකරසලක්ඛණං යුගනද්ධානං අනති
වත්තනලක්ඛණං සීලවිසුද්ධියා සංවරලක්ඛණං චිත්තවිසුද්ධියා
අවික්ඛෙපලක්ඛණං දිට්ඨිවිසුද්ධියා දස්සනලක්ඛණං ඛයෙ ඤාණස්ස
සමුච්ඡෙදලක්ඛණං අනුප්පාදෙ ඤාණස්ස පස්සද්ධිලක්ඛණං ජරාදස්ස
මූලලක්ඛණං මනසිකාරස්ස සමුට්ඨානලක්ඛණං ඵස්සස්ස සමොධාන
ලක්ඛණං වෙදනාය සමොසරණලක්ඛණං සමාධිස්ස පමුඛලක්ඛණං
සතියා ආධිපතෙය්‍යලක්ඛණං පඤ්ඤාය තතුත්තරිලක්ඛණං විමුත්තියා
සාරලක්ඛණං අමතොගධස්ස නිබ්බානස්ස පරියොසානලක්ඛණං තථං
අවිතථං එවං තථලක්ඛණං ඤාණගතියා ආගතොති අවිරජ්ඣිත්වා
පතොති අනුප්පතොති තථාගතොති; එවං තථලක්ඛණං ආගතොති
තථාගතොති.

තථං තථධම්මෙ යාථාවතො අභිසම්බුද්ධොති තථාගතොති; තථ
ධම්මා නාම චත්තාරි අරියසච්චානි. යථාහ: "චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ
තථානි අවිතථානි අනඤ්ඤථානි කතමානි චත්තාරි ඉදං දුක්ඛන්ති
භික්ඛවෙ තථමෙතං අවිතථමෙතං අනඤ්ඤථමෙත"න්ති විත්ථාරෙ.
තානි ච භගවා අභිසම්බුද්ධො තස්මා තථානං අභිසම්බුද්ධත්තා තථා
ගතොති වුච්චති; අභිසමෙබොධනෙපි හි එසඳ ගතසද්දෙ; අපි ච
ජරාමරණස්ස ජාතිපච්චයසම්භූතසමුදාගතට්ඨෙ තථෙ අවිතථෙ
අනඤ්ඤථෙ-පෙ-සඞ්ඛාරානං අවිජ්ජාපච්චයසම්භූතසමුදාගතට්ඨෙ
තථෙ අවිතථෙ අනඤ්ඤථෙ; තථා අවිජ්ජාය සඞ්ඛාරානං පච්ච
යට්ඨෙ සඞ්ඛාරානං විඤ්ඤාණස්ස පච්චයට්ඨෙ-පෙ-ජාතියා ජරාමර
ණස්ස පච්චයට්ඨෙ තථෙ අවිතථෙ අනඤ්ඤථෙ; තං සබ්බං
භගවා අභිසම්බුද්ධො; තස්මාපි තථානං අභිසම්බුද්ධොති තථාගතො.

තථං තථදස්සිතායඤ්ච තථාගතො; භගවා යං සදෙවකෙ ලොකෙ
-පෙ-සදෙවමනුස්සාය අපරිමාණාසු ලොකධාතූසු අපරිමාණානං
සත්තානං චක්ඛුවාරෙ ආපාථං ආගච්ඡතෙතං රූපාරම්මණං නාම අත්ථි
තං සබ්බාකාරතො ජානාති පස්සති එවං ඤාතතා[1] පස්සතා ච තෙන
තං ඉට්ඨානිට්ඨාදිවසෙන වා දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතෙසු ලබ්භමානකපද
වසෙන වා "කතමං තං රූපං රූපායතනං යං රූපං චතුන්නං
මහාභූතානං උපාදාය වණ්ණනිභා සනිදස්සනං සප්පටිඝං නීලං

1. ඤාණඤ්ඤාතා b c. s. 2. ඤාතතාව s.

පිතක"නති ආදිනා නයෙන අතෙකෙහි කාමෙහි තෙරසහි වාරෙහි වෙපඤ්ඤසාඝ නයෙහි විභජ්ජමානං තථමෙව හොති විතථං නත්ථි. එසනයො සොතවාරාදිසුපි ආපාථමාගච්ඡනෙනත්ර සද්දාදිසු; වුත්තඤ්චෙතං[1] භගවතා "යං භික්ඛවෙ සදෙවකස්ස ලොකස්ස -පෙ- සදෙවමනුස්සාඝ දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තමහං ජානාමි තමහං අභිඤ්ඤාසිං තං තථාගතස්ස විදිතං[2] තං තථාගතො න[3] උපට්ඨාසී"ති[4] එවං තථදස්සිතාඝ තථාගතො; එත්ථ[5] තථදස්සි[6]අත්ථෙ තථාගතොති පදසම්භවො වෙදිතබ්බා.

කථං තථාවාදිතාඝ[7] තථාගතො; යං රත්තිං භගවා බොධිමණ්ඩෙ අපරාජිතපල්ලඞ්ක නිසින්නො නිණ්ණං මාරතං මත්ථතං මද්ධිනා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධා; යඤ්ච රත්තිං යමක සාලානං අන්තරෙ අනුපාදිසෙසාඝ නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි; එත්ථන්තරෙ පඤ්චවත්තාලීසවස්සපරිමාණෙ කාලෙ පඨමබොධියාපි මජ්ඣිමබොධියාපි පවත්තිමබොධියාපි යං භගවතා භාසිතං සුත්තං ගෙය්‍යං-පෙ-වෙදල්ලං තං සබ්බං අත්ථතො ච ඛ්‍යඤ්ජනතො ච අනුපවුජ්ජං අනූනමනධිකං සබ්බාකාරපරිපුණ්ණං රාගමදනිම්මදනං, දොසමොහමදනිම්මදනං තත්ථ තත්ථ වාලඤ්ඣමත්තමපි අවකඛලිතං[8] සබ්බං තං එකමුද්දිකාසලඤ්ඡිතං[9] විය එකතාළියා මිතං[10] විය එක තුලායෙ තුලිතං විය ච තථමෙව හොති අවිතථං; තෙනාහ "යඤ්ච භික්ඛවෙ රත්තිං[11] තථාගතො අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣති යඤ්ච රත්තිං අනුපාදිසෙසාඝ නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායති යං[12] එතස්මිං අන්තරෙ භාසති ලපති නිද්දිසති සබ්බං තං තථෙව හොති නො[13] අඤ්ඤථා තස්මා තථාගතොති වුච්චති"ති. ඉදඤ්හි එත්ථ ගතසද්දෙ; එවං තථාවාදිතාඝ තථාගතො. අපි ච ආගදනමාගදෙ වචනන්ති අත්ථො; තථෙ[14] අවිපරීතෙ ආගදෙ අස්සාති දකාරස්ස තකාරං කත්වා තථාගතොති[15] එවමෙතස්මිං[16] අත්ථෙ පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා.

කථං තථාකාරිතාඝ තථාගතො; භගවතො හි වාචාඝ කායො අනුලොමෙති, කායස්සාපි වාචා, තස්මා යථාවාදී තථාකාරී යථාකාරී තථාවාදී ච හොති. එවමස්සතස්ස වස්ස යථා වාචා කායොපි තථා ගතො පවත්තොතිති[17] අත්ථො. යථා ච කායො වාචාපි තථා ගතාති[18]

---

1. වුත්තං හෙතං. s.
2. සුතං. b
3. නං තථාගතස්ස b.
4. තථාගතස්ස උපට්ඨාසීති s.
5. තත්ථ s.
6. තථදසී b, s,
7. තථවාදිතාඝ b.
8. පක්ඛලිතං. b.
9. ලඤ්ඡිතං. s
10. මිණිතං. p2.
11. යඤ්චවරත්තිං. s.
12. යඤ්ච s.
13. න s
14. තථා s.
15. තථාගතොනි වුච්චති l
16. එවං චෙතඤ්ච. s.
17. ගතොනි s
18. ගතා පවත්තාති b.

තථාගතොති; තෙනෙවාහ[1] "යථාවාදී භික්ඛවෙ තථාගතො තථාකාරී යථාකාරී තථාවාදී ඉති යථාවාදී තථාකාරී යථාකාරී තථාවාදී තස්මා තථාගතොති වුච්චතී"ති. එවං තථාකාරිතාය තථාගතො.

කථං අභිභවනට්ඨෙන තථාගතො; උපරි භවග්ගං භෙට්ඨා අවීචිං පරියන්තං කත්වා තිරියං අපරිමාණාසු ලොකධාතූසු සබ්බසත්තා අභිභවති, සිලෙනපි සමාධිනාපි පඤ්ඤායපි විමුත්තියාපි[2] න තස්ස තුලා වා පමාණං වා අත්ථි අතුලෝ අප්පමෙය්‍යා අනුත්තරෝ රාජරාජෝ[3] දෙවදෙවෝ සක්කානං අතිසක්කෝ බ්‍රහ්මානං අතිබ්‍රහ්මා; තෙනාහ "සදෙවකෙ භික්ඛවෙ ලොකෙ-පෙ-සදෙවමනුස්සාය තථාගතො අභිභූ අනභිභූතො අඤ්ඤදත්ථු දසො වසවත්තී තස්මා තථාගතොති වුච්චතී"ති. තත්‍රෙවං[4] පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා; අගදෙ විය අගදෙ;[5] කො පනෙස; දෙසනාවිලාසො[6] වෙව පුඤ්ඤස්සයෝ ච[7] තෙන හෙස මහානුභාවෝ හිසක්කා දිබ්බාගදෙන සපෙප විය සබ්බපරප්පවාදිනෝ සදෙවකඤ්ච ලොකං අභිභවති; ඉති සබ්බලොකාභිභවනෙ තථෝ[8] අවිපරීතො දෙසනාවිලාසසම්භෝ වෙව පුඤ්ඤස්සයසම්භයෝ ච[9] අගදෙ[5] අස්සාති දකාරස්ස තකාරං කත්වා තථාගතොති වෙදිතබ්බා; එවං අභිභවනට්ඨෙන තථාගතො. අපි ච තථා ගතො පත්තොතිපි[10] තථාගතො; තථං ගතොතිපි තථාගතො; අවගතො[11] අතීතො පත්තො පටිපන්නොති අත්ථො; තඤ්ච සකලං ලොකං තීරණපරිඤ්ඤාය තථා ගතො අවගතොති තථාගතො, ලොක සමුදයං පහානපරිඤ්ඤාය තථා ගතො අතීතොති තථාගතො, ලොකනිරොධං සච්ඡිකිරියාය තථා ගතො පත්තොති තථාගතො, ලොකනිරොධගාමිනිං පටිපදං තථං ගතො පටිපන්නොති තථා ගතො; තෙන යං වුත්තං භගවතා "ලොකො භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා ලොකසමා තථාගතො විසංයුත්තො ලොකසමුදයො භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා ලොකසමුදයො තථාගතස්ස පහීනා ලොකනිරොධෝ භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා ලොකනිරොධෝ තථාගතස්ස සච්ඡිකතෝ ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා තථාගතස්ස භාවිතා යං භික්ඛවෙ සදෙවකස්ස ලොකස්ස -පෙ- සබ්බං තං තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධං තස්මා තථාගතොති වුච්චතී"ති තස්ස එවමපි අත්ථෝ වෙදිතබ්බෝ; ඉදමපි ච[12] තථාගතස්ස තථාගතභාවදීපනෙ[13] මූලමත්තමෙව.[14] සබ්බාකාරෙන පන තථාගතොව තථාගතස්ස තථාගතභාවං වණ්ණෙය්‍ය.

---

1. තෙනාහ b. s.
2. ඒමුත්තිඤ්ඤණදස්සනෙනපි b. s.
3. රාජරාජ e s.
4. තත්‍රෙව. b. s.
5. ආගදෙ e.
6. දෙසනාවිලාසසම්භයෝ b.
7. පුඤ්ඤම්භයෝව s.
8. තථා අවිතථා e.
9. පුඤ්ඤම්භයෝව a. e. r, p1. s. v. w2. පුඤ්ඤස්සයෝව b.
10. ගතොතිපි b. p2. s. v.
11. ගතොති අවගතො b s.
12. ඉමම්පිච m2. p2. r.
13. තථාගතභාවපරිදීපනෙ a. e. m1 p1. p2. t. w1. w2.
14. මූලමත්තකමෙව a, b m2, p2. s.

අරහං සම්මාසම්බුද්ධොති පදවයෙ[1] පන ආරකත්තා අරීනං අරානඤ්ච හතත්තා පච්චයාදීනං[2] අරහත්තා පාපකරණෙ රහාභාවාති ඉමෙහි තාව කාරණෙහි අරහන්ති වෙදිතබ්බා; සම්මා සාමඤ්ච සබ්බධම්මානං බුද්ධත්තා පන සම්මාසම්බුද්ධොති; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරතො පනෙතං පදවයං විසුද්ධිමග්ගෙ බුද්ධානුස්සතිවණ්ණනාය පකාසිතං. **පරිඤ්ඤාතනත්තං**[3] **තථාගතස්සාති** එත්ථ පන එතං[4] මඤ්ඤනාවසඳ්ධූ පරිඤ්ඤාතත්තං තථාගතස්සාතිපි පරිඤ්ඤාතා තථාගතස්සාතිපි[5] අත්ථො වෙදිතබ්බා; පරිඤ්ඤාතත්තං[6] නාම පරිඤ්ඤාතධාරං පරිඤ්ඤාතවත්ථූනං; අනවසෙසතො පරිඤ්ඤාතන්ති වුත්තං හොති; බුද්ධානං හි සාවකෙහි සද්ධිං කිඤ්චාපි තෙන තෙන මග්ගෙන කිලෙසප්පහානෙ විසෙසො නත්ථි; පරිඤ්ඤෙය පන අත්ථි; සාවකා හි චතූහානං ධාතූනං එකදෙසමෙව සම්මසිත්වා නිබ්බානං පාපුණන්ති; බුද්ධානං පන අණුප්පමාණම්පි සබ්බාරගතං යුත්තෙන අදිට්ඨමතුලිතං අතීරිතමසවිකතං නත්ථි.[7]

නන්දී[8] **දුක්ඛස්ස මූලන්ති** ආදිසු ච[9] **නන්දීති** පුරිමතණ්හා;[10] **දුක්ඛන්ති** පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා; **මූලන්ති**[11] ඉති විදිත්වාති තං පුරිමභවනන්දිං ඉමස්ස දුක්ඛස්ස මූලන්ති එවං ඤත්වා; **භවාති** කම්මභවතො; **ජාතීති** විපාකක්ඛන්ධා; තෙ හි යස්මා ජායන්ති තස්මා ජාතීති වුත්තා; ජාතිසීසෙන වා අයං දෙසනා; එතම්පි[12] **ඉති විදිත්වාති** ඉමිනා යොජෙතබ්බං. අයං හි එත්ථ අත්ථො; කම්මභවතො උපපත්තිභවො හොති;[13] එවඤ්ච **ජාතිත්වාති**[14] **භූතස්සාති** සත්තස්ස; **ජරාමරණන්ති** ජරා ච මරණඤ්ච; එතං වුත්තං හොති[15] තෙන උපපත්තිභවෙන භූතස්ස සත්තස්ස ඛන්ධානං ජරාමරණං[16] හොතීති එවඤ්ච **ඤත්වාති**[17] එත්තාවතා යං බොධිරුක්ඛමූලෙ අපරාජිතපල්ලඞ්කෙ[18] නිසින්නො සම්මසිත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො තස්ස පච්චවසම්පාදස්ස පටිවෙධං[19] මඤ්ඤනානං අභාවකරණං[20] දස්සෙන්තො චතුසච්චපකාසනං නිසජ්ජං නිසද්ධං ඒසනාකාරං තමෙව පච්චවසම්පාදං දස්සෙති.

---

1. පදවයෙන a. m1 p1. t. v. w2.
2. පච්චයාදීනඤ්ච s
3. පරිඤ්ඤෙය්‍යං a. m2 p2. r t.
4. තං b. [තථාගතස්සාතිපි b s.
5. මඤ්ඤනාවසඳ්ධූ පරිඤ්ඤාතං
6. පරිඤ්ඤාතං m1. p1 p2. v. w1 w2
7. තස්මි යො වායං කිඤ්චාපාවාරෙ තාදි දුක්ඛස්ස මූලන්ති ආදිම්හෙරෙ වුත්තෙසු පඨවිවාරාදිසුපි ඔත්තාරෙ තණ්හා අස. පරිඤ්ඤාතවාරෙ ච විත්තාරෙනෙත්ථ ච පරිඤ්ඤාතත්තං තථාගතස්සාති සබ්බපදෙහි යොජනාබ්බා පුන තාදි දුක්ඛස්ස මූලන්ති ආදි නයාජෙතබ්බ. දෙසනා පන එත්ථ වත්තු සබ්බත්ථ වුත්තමෙව හොතීති සඞ්ඛිත්තා s.
8. නාදී b. e.
9. ආදිසු m1. p1. t v w1. w2.
10. පුරිමතණ්හා s.
11. මූලන්ති ආදි b.
12. එවම්පි l. s. ඉමම්පි m2. p2.
13. හොතීති. b. s.
14. ඤත්වා s. [ඉද. වුත්තං. හොති b.
15 එවං වුත්තං. හොති s
16. ජරාමරණඤ්ච a. e. m1. p1. v. t. w1. w2.
17. ඤත්වාති c.
18. පල්ලඞ්කෙන c. l. s.
19. පටිවෙධං. b.
20. අභාවකාරණං. b. s.

සීසිත්තෝ සම්මාසිඞ්ඝා සබ්බඤ්ඤුතං පත්තෝ තස්ස පටිවචසඞ්ඛේපං දස්සෙ පටිවෙධ[1]මඤ්ඤදත්ථානං අභාවකරණං[2] දස්සෙතුං චතුසච්චඛේපං තිසන්ධිං තිගම්භිං සීහතාකාරං තමේව පටිවචසඞ්ඛේපදං දස්සෙති.

කථං පන එත්තාවතා එස සබ්බං දස්සිතෝ හොතීති: එත්ථ හි තණ්හිති අයමේකෝ සච්චඛේපෝ; දුක්ඛස්සාති වචනතෝ දුක්ඛං දුතියෝ; භවා ජාතීති වචනතෝ භවෝ තතියෝ; ජාතිජරාමරණං චතුත්ථෝ; එවං තාව[3] වත්තාරෝ සච්චඛේපා වෙදිතබ්බා; [කොට්ඨාසාති අත්ථෝ; තණ්හාදුක්ඛානං පන අන්තරං[4] එකෝ සන්ධි; දුක්ඛස්ස ච භවස්ස ච අන්තරං දුතියෝ; භවස්ස ච ජාතියා ච අන්තරං තතියෝ; එවං වත්තාන්ං අඞ්ගුලීනං අන්තරසදිසා චතුසච්චඛේපන්තරා තයෝ සන්ධී වෙදිතබ්බා. තත්ථ නන්දි[5] අතීතෝ අද්ධා; ජාතිජරාමරණං අනාගතෝ;[6] දුක්ඛඤ්ච භවෝ ච පච්චුප්පන්නොනාති[7] එවං තයෝ අද්ධා වෙදිතබ්බා.

අතීතෙ පන පඤ්චසු ආකාරෙසු නන්දිවචනෙන තණ්හා එකා ආගතා; තාය අනාගතාපි[8] අවිජ්ජාසඞ්ඛාරඋපාදානභවා පච්චයලක්ඛණේන ගහිතාව හොන්ති; ජාතිජරාමරණවචනෙන පන යෙසං ඛන්ධානං[9] තං ජාතිජරාමරණං[10] තෙ වුත්තා[11] යෙවාති ඝනං ආයතිං විඤ්ඤාණනාමරූපසළායතනඵස්සවෙදනා ගහිතාව හොන්ති; එවමේතෙසු[12] "පුරිමකම්මභවස්මිං මොහෝ අවිජ්ජා ආයූහනා සඞ්ඛාරා නිකන්ති තණ්හා උපගමනමුපාදානං[13] චෙතනා භවෝ ඉති ඉමෙ[14] පඤ්ච ධම්මා පුරිමකම්මභවස්මිං ඉධ පටිසන්ධියා පච්චයා; ඉධ පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණං ඔක්කන්ති නාමරූපං පසාදෝ ආයතනං ඵුට්ඨෝ එසෝ වෙදයිතං වෙදනා ඉති ඉමෙ[14] පඤ්ච ධම්මා ඉධුප්පත්ති භවස්මිං පුරෙකතස්ස කම්මස්ස පච්චයා ඉධ[15] පරිපක්කානන්නා[16] ආයතනානං මොහෝ අවිජ්ජා ආයූහනා සඞ්ඛාරා නිකන්ති තණ්හා උපගමනමුපාදානං චෙතනා භවෝ ඉති ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා ඉධ කම්ම භවස්මිං ආයති[17] පටිසන්ධියා පච්චයා ආයති[17] පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණං ඔක්කන්ති නාමරූපං පසාදෝ ආයතනං ඵුට්ඨෝ එසෝ වෙදයිතං වෙදනා ඉති ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා ආයති[17] උපපත්තිභවස්මිං ඉධ කතස්ස කම්මස්ස පච්චයා" ති එවං නිද්දිට්ඨලක්ඛණා සීහළි ආකාරා[18] වෙදිතබ්බා.

---

1. පටිවෙධං. b
2. අභාවකාරණං. b. s
3. එවං. එත්තාවතා. s
4. අන්තරා. a m2. p2. r w2.
5. නන්දිති. b
6. අනාගතෝ අද්ධා. s.
7. පච්චුප්පන්නොනා අද්ධාති. s.
8. තායඅනාගතායපි p1. s.t. w1. w2
9. යෙසඛන්ධානං. p 2r v w 2
10. තජ්ජාතිජරාමරණං. b.
11. තෙනවුත්තා. a m1 p1 w2.
12. එවමේතෙ b එවමේම තෙ l එවමෙව
13. උපගමනං උපාදානං. b. [නතඵුස.
14. ඉතිමෙ. s.
15. ඉධ පන. s
16. පරිපාකත්තා. b. e.
17. ආයතිං. b s.
18. ඊසති ආකාරා ඉධ b s.

එවං කන්දි දුක්ඛස්ස මූලන්ති ඉති විදිත්වා භවා ජාති භූතස්ස ජරාමරණන්ති එත්තාවතා එස සබ්බම්පි වතුසච්චපෝ නිසජ්ජි නිගදෝ[1] විසතාකාරෝ පරිවත්තමුපාදෙ දස්සිතෝ මහාජනී වෙදිතබ්බා. ඉදානි කසමා තිහ භික්ඛවෙ-පෙ-අභිසම්බුදෝතී වදමිනි එත්ථ අපුබ්බපදවණ්ණනං[2] කත්වා පදයොජනාය අත්ථනිගමනං කරිස්සාම. කසමා තිහාති තසමා ඉවෙව වුත්තං හොති; තිකාර හකාරා[3] නිපාතා; සබ්බඤ්ඤුතා අතවසෙසවචනමෙතං; ඤාණාභිනන්ති කන්දීති එවං වුත්තානං සබ්බතණ්හානං; ඛයාති ලොකුත්තරමග්ගෙන අවචනතක්ඛයා; විරාගාදීනි ඛයවෙවචනානෙව; යා හි තණ්හා ඛීණා විරත්තාපි තා[4] භවන්ති නිරුද්ධාපි[5] වත්තාපි පටිනිස්සට්ඨාපි; ඛයාති වා වතුමග්ගකිච්චසාධාරණමෙතං; තත්‍ථ පඨමමග්ගෙන විරාගා දුතියෙන නිරොධා තතියෙන චාගා චතුත්‍ථෙන පටිනිස්සග්ගාති යොජෙතබ්බං.[6]

යාහි වා තණ්හාහි පඨවිං පඨවිතෝ සඤ්ජානෙය්‍ය තාසං ඛයා; යාහි පඨවිං මඤ්ඤෙය්‍ය තාසං විරාගා; යාහි පඨවියා මඤ්ඤෙය්‍ය තාසං නිරොධා; යාහි පඨවිතෝ මඤ්ඤෙය්‍ය තාසං චාගා; යාහි පඨවිං මෙති මඤ්ඤෙය්‍ය තාසං පටිනිස්සග්ගා; යාහි වා පඨවිං මඤ්ඤෙය්‍ය තාසං ඛයා-පෙ යාහි පඨවිං අභිනන්දෙය්‍ය තාසං පටිනිස්සග්ගාති එවමෙත්‍ථ යොජනා වෙදිතබ්බා[7] න කිඤ්චි විරුජ්ඣති. අනුත්තරෙනාති උත්තරවිරහිතං. සම්බොසෙත්‍ථ; සම්මාසම්බොධීනාති සම්මා සාමඤ්ච බොධිං; අථවා පසත්‍ථං සුන්දරඤ්ච බොධිං;බොධීති රුක්ඛොපි මග්ගොපි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤණම්පි නිබ්බානම්පි; "බොධිරුක්ඛමූලෙ පඨමාභිසම්බුදෝ"ති ච "අනෙකජාතිසංසාරං අනන්තරා ච බොධිං අනන්තරා ච භයා"නාති ච ආගතට්ඨානෙ හි[8] රුක්ඛොබොධිනි වුච්චති; බොධි වුච්චති චතුන්නං මග්ගානං ඤාණ"නාති ආගතට්ඨානෙ මග්ගෝ; "පපෙපාති බොධිං වරභූරිමෙධසෙ"ති ආගතට්ඨානෙ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤණං; "පත්වාන බොධිං අමතං අසඞ්ඛතා"නාති ආගතට්ඨානෙ නිබ්බානං; ඉධ පන භගවතෝ අරහත්තමග්ගඤ්ඤණං අධිප්පෙතං. අපරෙ[10] සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤණන්තිපි වදන්ති.

සාවකානං අරහත්තමග්ගෙන අනුත්තරා බොධි හොති න හොතීති: න හොති; කසමා: අසබ්බගුණදායකත්තා. නෙසං හි කසාසවි අරහත්ත මග්ගෙන අරහත්තඵලමෙව දෙති; කසාසවි තිසෙසා විජ්ජා;[11] කසාසවි ඡ අභිඤ්ඤා; කසාසවි චතසෙසා පටිසම්භිදා; කසාසවි සාවකපාරමියඤාණං;

1. නිගදඛ්‍ය a m2. p'. r
2. අනුත්තඛ්‍යපදවණ්ණනා.m1.p1.s t w1 w2
3 හි. b.
4. තීණා තා විරත්තාඅඛ්‍යපිතා b
5. නිරුඛ්‍යිපිච s.
6. යොජෙතඛ්‍යා b.
7. කාතඛ්‍යා, b s
8 ආගතට්ඨ නනුඤ්ඤි c. s
9. රුක්ඛොබොධීති වුච්චති වතු මග්ගෙඤ්ඤ. චතුන්නම්මග්ගාඤ්ඤා
10. අපරෙපන a. m2. p2. r.
11 විජ්ජාඅයා m1. t w1. w2.

පවෙච්චබුද්ධානම්පි පවෙච්චබොධිඤ්ඤණමෙව දෙති; බුද්ධානං පන සබ්බඤ්ඤුණසම්පත්තිං දෙති අභිසෙකෝ විය රජ්ජසුඛ සබ්බලෝකිස්ස රියභාවං. තස්මා අඤ්ඤස්ස කස්සචිපි අනුත්තරා බොධි න හොතීති[1]

අභිසම්බුදෙධාති අබභඤ්ඤාසි[2] පටිවිජ්ඣි පත්තොස්මි අධිගතොම්හි වුත්තං හොති; ඉති වදාමීති ඉති වදමි ආචික්ඛාමි දෙසෙමි පඤ්ඤපෙමි[3] පට්ඨපෙමි විවරාමි විභජාමි උත්තානිකරොමීති[4] තත්‍රායං යොජනා: තථාගතොපි භික්ඛවෙ-පෙ-පඨවිං න මඤ්ඤති-පෙ පඨවිං නාභිනන්දති තං කිස්ස හෙතු තණ්හි දුක්ඛස්ස මූලං භවා ජාති භූතස්ස ජරාමරණන්ති ඉති විදිත්වාති. තත්‍ර ඉති විදිත්වාති ඉතිකාරො කාරණත්ථො; තෙන ඉමස්ස පටිච්චසමුප්පාදස්ස විදිතත්තා පටිවිඛ්ධත්තාති[5] වුත්තං හොති, කිඤ්චි[6] භියෙය: යස්මා ච[7] එවම්මං පටිච්චසමුප්පාදං විදිත්වා තථාගතස්ස යා[8] නන්දීති වුත්තතණ්හා[9] සබ්බපකාරාපි[10] පහීනා තාසඤ්ච[11] තථාගතො සබ්බසො තණ්හානං ඛයා-පෙ-අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධොති තස්මා පඨවිං න මඤ්ඤති -පෙ-පඨවිං නාභිනන්දති[12] වදාමීති එවං අභිසම්බුද්ධත්තා පඨවිං[13] න මඤ්ඤති නාභිනන්දතීති වදාමීති වුත්තං හොති.

අථවා යස්මා නන්දි දුක්ඛස්ස මූලන්ති ආදිනා නයෙන පටිච්ච සමුප්පාදං විදිත්වා සබ්බසො තණ්හානං ඛයං ගතො[14] තස්මාතිහ භික්ඛවෙ තථාගතො සබ්බසො තණ්හානං ඛයා-පෙ-අභිසම්බුද්ධොති වදාමි; සො එවං අභිසම්බුද්ධත්තා පඨවිං න මඤ්ඤති-පෙ-නාභිනන්දතීති,යත්‍ර යත්‍ර හි යස්මාති අවත්‍ථා තස්මාති වුච්චති තත්‍ර තත්‍ර යස්මාති[15] ආනෙත්වා යොජෙතබ්බං; අයං සාසනයුත්ති; එස නයො සබ්බත්‍ථ.

ඉදමවොච භගවාති ඉදං නිදානාවසානතොපහුති[16] යාව අභි සම්බුද්ධොති වදාමීති සකලසුත්තත්තනතං භගවා පරෙසං[17] පඤ්ඤාය අලබභනෙය්‍යපතිට්ඨං පරමගම්භීරං සබ්බඤ්ඤුතං[18] දෙසෙනෙතා එකෙන පුථුජ්ජනවාරෙන එකෙන සෙඛවාරෙන චතූහි ඛීණාසව වාරෙහි විහි තථාගතවාරෙහීති අට්ඨහි මහාවාරෙහි එකමෙකස්මිඤ්ච වාරෙ පඨවිආදීහි චතුවිසතියා අනන්තරවාරෙහි ච[19] පඤ්චමණ්ඩවා විභාගවාරපරිමාණාය[20] තන්තියා[21] අවොච.

---

1. තහොති. e s.
2. අභිඤ්ඤාසි. b. s.
3. වදම්පඤ්ඤපෙමි e. පඤ්ඤපෙමිb s
4, උත්තානිං කරොම්හි. b.
5. පටිවිදිතත්තාති. s
6. කිඤි. s.
7 යස්මා s.
8. සා. s
9. මූලතණ්හා. b
10. සබ්බපකාරාසා. b.
11. තාය ච l
13 සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං. b s
19. අන්තරවාරෙහි b
14. තණ්හාඛයංගතා. b [පරිමාණාය. b l s
15. තත්‍ර යස්මාති l.
20. දෙසනාවාර
16. නිදානාවසානතා පභුති b e. s
17. පරෙසං. b.
21. පරියන්තියා. b e s.

එවං විචිත්‍ර[1] නයදෙසනාවිලාසයුත්තසද්ධ[2] පනෙතං සුත්තං කරවිකරුණ්ඩමුත්තා කණ්ණසුඛෙන පණ්ඩිතජනහදයානං අමතාභිසෙකසදිසෙන බ්‍රහ්මස්සරෙන භාසමානස්සාපි නත්ථි[3] භික්ඛු භණ වසෝ භාසිතං අභි[4]නන්දුනාති තෙ පඤ්චසතා භික්ඛූ ඉදං භගවතෝ වචනං නානුමොදිංසු; කස්මා: අසද්ධණ්ණෙන; තෙ කිර ඉමස්ස සුත්තස්ස අත්ථං න ජානිංසු[5] තස්මා නාභිනන්දිංසු; තෙසං හි තස්මිං සමයෙ එවං විචිත්‍රනයදෙසනාවිලාසයුත්තම්පි එතං සුත්තං ඝන පුථුලෙන දුස්සපටෙන මූඛබන්ධනං[6] කත්වා පුරතො ඨපිතමනුඤ්ඤ භොජනං විය අහොසි නත්‍රු ච භගවා අත්තනා දෙසිතං ධම්මං පරෙ[7] ඤ්ඤපෙතුං කපණසත්තඝඤ්ඤාධිකානි චත්තාරි[8] අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යානි පාරමියෝ පූරෙත්වා සබ්බඤ්ඤුතඤාණං පත්තෙතා සෝ කස්මා යථා තෙ න ජානන්ති තථා දෙසෙසීති; වුත්තම්පිදං ඉමස්ස සුත්තස්ස නිදෙඝ පවිචාරණාය[9] එව "මානභඤ්ඤත්ථං සබ්බධම්මමූලපරියායන්ති දෙසනං ආරභි"ති. තස්මා තයිධ[10] පුන වත්තබ්බමත්ථි; එවං මානභඤ්ඤත්ථං දෙසිතඤ්ච පනෙතං[11] සුත්තං සුත්වා තෙ භික්ඛූ තංඛෙව කිර පඨවිං දිට්ඨිගතිකො[12] සඤ්ජානාති; සෙඛොපි අරහාපි තථාගතොපි අභිජානාති;[13] කිං නාම්දං කථං නාම්දන්ති විනෙතනෙතා පුබ්බෙ මයං භගවතා කථිතං යං කිඤ්චි ඛිපමෙව ජානාම[14] ඉදානි පනිමස්ස මූලපරියායස්ස අන්තං වා කොටිං වා න ජානාම න පස්සාම අහො බුද්ධා නාම අපපමෙය්‍යා අතුලාති උදඛාදයා[15] විය සපපා නිමමද හුත්වා බුද්ධපටිඨානඤ්ච ධම්මසවනඤ්ච සක්කච්චං අගමංසු.

තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ ධම්මසභායං සන්නිසින්නා[16] ඉමං කථං සමුට්ඨාපෙසුං; අහො බුද්ධානං ආනුභාවො තෙ නාම බ්‍රාහ්මණපබ්බජිතා තථා මානමදමත්තා භගවතා මූලපරියායදෙස නාය නිහතමානා කතා නි; අඤ්ඤථා හි[17] තෙසං භික්ඛූනං අන්තරා කථා විපජ්ජතා; අථ භගවා ගන්ධකුටියා නික්ඛමිත්වා තඛණානුරූ පෙන පාටිහාරියෙන ධම්මසභායං පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසි දිත්වා තෙ භික්ඛූ ආහ කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි[18] අන්තරා කථාය සන්නිසින්නත්ථාති; තෙ තමත්ථං භගවතො ආරොචෙසුං; භගවා එතද වොච, න භික්ඛවෙ ඉදානෙව; පුබ්බෙපි අහං ඉමෙ එවං මානපඤ්ඤාය සිරෙ විවරනෙන නිහතමානෙ අකාසිනන්ති; තෙනා ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා ඉදං අතීතං ආනෙසි.

---

1. විචිත්‍රා a.
2. යුත්තසං. b.
3. මානස්සාපි නෙ. b.
4. නාභි b.
5. නාභිජානිංසු a m2 p2 r w1
6. මූඛබඛං. b s
7. පරං. m2 r s
8. ඤ්ඤපෙතු. චත්තාරි a b. m2 p2 s
9. විචාරණාය s.
10. න ඉධ b
11. පන තං. දෙසිතං තමපනෙතං. b
12. දිඝිගතිකොපි b
13. සඤ්ජානාති b
14. ආජානාම. s
15. උඛනදයා e s
16 නිසින්නා. l
17 අඤ්චථරහි. s
18. භිඤඛවෙ b s.

භූතප්පඛං භික්ඛවෙ අසඤ්ඤතරෙ දිසාපාමොක්ඛෙ බ්‍රාහ්මණෙ බාරාණසියං පටිවසති තිණ්ණං වෙදානං පාරගූ[1] -පෙ- අනවයො සො පඤ්චමත්තානි මාණවකසතානි මන්තෙ වාචෙති;[2] පණ්ඩිතා මාණවකා බහුඤ්ච ගණ්හන්ති ලහුඤ්ච; සුට්ඨු ච[3] උපධාරෙන්ති; ගහිතඤ්ච තෙසං න විනස්සති; සොපි බ්‍රාහ්මණෙ ආචරියමුට්ඨිං අකත්වා ඝටෙ උදකං ආසිඤ්චනෙන්තා විය සබ්බං සිප්පං[4] උග්ගණ්හාපෙත්වා[5] තෙ මාණවෙ එතදවොච එහනකම්දං සිප්පං දිට්ඨධම්මසම්පරායහිතන්ති; තෙ මාණවකා යං අම්හාකං[6] ආචරියො ජානාති මයම්පි තං ජානාම මයම්පි දානි ආචරියා එවාති මානමූපපාදෙත්වා තතොපභුති ආචරියෙ අගාරවා නික්ඛිත්තගරුකා විහරිංසු; ආචරියො ඤත්වා කරිස්සාම තෙසං[7] මානනිග්ගහන්ති විනෙතාසි; සො එකදිවසං උපට්ඨානමාගතත්තා වන්දිත්වා නිසින්නො තෙ මාණවකෙ ආහ තාතා[8] පඤ්ඤං පුච්ඡිස්සාම නවච්ඡ සම්මා කථෙතුන්ති; තෙ පුච්ඡථාචරියා[9] පුච්ඡථාචරියාති සහසාව[10] ආහංසු යථා තං සුතමදමතන්ති; ආචරියො ආහ :-

කාලො ඝසති භූතානි සබ්බානෙව සහත්තනා
යො ච කාලඝසො භූතො ස භූතපචනිං පචති.

විස්සජ්ජෙථ තාතා ඉමං පඤ්හන්ති; තෙ විනෙත්වා[11] අජ්ඣාමානා තුණ්හී අහෙසුං; ආචරියො ආහ අලං තාතා ගච්ඡථජ්ජ සෙව කථෙය්‍යාථාති උය්‍යොජෙසි; තෙ දසපි විසතිපි[12] සම්පිණ්ඩිතා හුත්වා න තස්ස පඤ්හස්ස ආදිං න අන්තමද්දසංසු; ගන්ත්වා ච[13] ආචරියස්ස ආරොචෙසුං නයිමස්ස පඤ්හස්ස අත්ථමාජානාමාති;[14] ආචරියො තෙසං නිග්ගහට්ඨාය ඉමං ගාථමාහ[15] :-

බහූනි නරසීසානි ලොමසානි බ්‍රහානි ච
ගීවාසු පරිමුක්කානි කොවිදෙවෙත්ථ කණ්ණවාති.

ගාථායඤ්හි; බහූනි නරානං සීසානි දිස්සන්ති; සබ්බානි ච තානි ලොමසානි:[16] සබ්බානි ච තානි[17] මහන්තානි; ගීවායමෙව[18] ඨපිතානි න තාලඵලං විය හරෙන්න ගහිතානි; නත්ථි තෙසං. ඉමෙසු ඛමෙකි[19] නානාකරණං; එත්ථ පන කොවිදෙව කණ්ණවාති අත්තානං සඤ්ඤායාහ; කණ්ණවාති පඤ්ඤවා; කණ්ණවතීදං පන න[20] කස්සචි නත්ථි.

---

1. (විත්ථාරෙ) b. s
2. වාචෙසි. s.
3. සුත්වා. b
4. සබ්බසිප්පං සිප්පං. b s. සබ්බසිපප. a e m? p2
5. උග්ගහාපෙත්වා. b. s
6. ඝ. b.
7. කෙසං. b.
8. තාතා වො. s.
9. පුච්ඡථාචරිය s. පුච්ඡථආචරිය. b.
10. සහසා. s.
11. විනෙතාසුතා. b.
12. විසතිපි. l.
13. අගච්ඡන්ත්වා ච s. ආගච්ඡත්වා. b.
14. අත්ථංජජානාමාති. l. අත්ථං ආජානෙමාති b.
15. ගාථමභාසි. b. e. s.
16. ලෙමසානි දිස්සන්ති e. l.
17. සබ්බානි ච b. සබ්බානි s.
18. ගෙවම. b.
19. ඉමෙසි. s.
20. පන. s.

තං සුත්වා තෙ මාණවකා මඞ්කුභූතා පත්තක්ඛන්ධා අධොමුඛා අඞ්ගුලියා හුම්ං ලිඛන්තා[1] තුණ්හි අහෙසුං; අථ නෙසං සන්තිකෙනාවං පස්සිත්වා ආචරියෝ උඤ්ඤඤ්ඨ[2]න්තා පඤ්හන්තෙ පඤ්හං විස්සජ්ජෙසි[3]

කාලොති පුරෙභත්තකාලොපි පච්ඡාභත්තකාලොපිති එවමාදි; භූතානීති සත්තාධිවචනමෙතං; කාලො[4] භූතානං න චම්මමංසාදීනි ඛාදති අපි ච ඛො නෙසං[5] ආයුවණ්ණබලානි ඛෙපෙන්තො යොබ්බඤ්ඤං මද්දන්තො ආරොග්‍යං විනාසෙන්තො ඝසති ඛාදතීති වුච්චති; සබ්බානෙව ඝභත්තානීති එවං ඝසන්තො ච න කිඤ්චි වජ්ජෙති සබ්බානෙව ඝසති; න කෙවලඤ්ච භූතානියෙව; අපි ච ඛො සභත්තානා අත්තානම්පි[6] ඝසති; පුරෙභත්තානාලො[7] පච්ඡාභත්තකාලං න පාපුණාති; එසනයො පච්ඡාභත්තකාලාදීසු; යො ව කාලඤ්ඤූ ගුත්තොති බ්‍රාහ්මණවෙස්සානං අධිවචනං; සො හි ආයතිං පටිඝාතිකාලං[8] ඛෙපෙත්වා ඛාදිත්වා[9] සිතත්තා කාලඤ්ඤූති වුච්චති; සභූතපවනිං පවිත්ති සො යාගං තණ්හා අපායෙසු භූතෙන පවනි තං ඤාණග්ගිනා පරිඩහි[10] හසමමකාසි; තෙන භූතපවනිං පවිත්ති වුච්චති; පජානිත්තාති[11] පාඨෙ; ජානිසා[12] නිබ්බත්තිකතන්ති[13] අත්ථො.

අථ තෙ මාණවකා දීපසහස්සාලොකෙන විය රත්තිං සම්විසමං ආචරියස්ස විස්සජ්ජනෙන[14] පඤ්හස්ස අත්ථං පාකටං දිස්වා ඉදානි මයං යාවජීවං ගුරුවාසං[15] වසිස්සාම මහන්තා එතෙ ආචරියා නාම මයං හි[16] බහුස්සුතමානිනං උපපාදෙත්වා චතුපපදිකගාථාය්‍යපි අත්ථං න ජානාමාති නිහතමානා පුබ්බසදිසමෙව ආචරියස්ස වත්තං පටිවත්තං[17] කත්වා සඤ්ඤාපරායනා අහෙසුං. අහං[18] භික්ඛවෙ තෙන සමයෙන[19] ආචරියෝ අහොසිං, ඉමෙ භික්ඛූ මාණවකා; එවං පුබ්බෙ පහං[20] ඉමෙ එවං මානපඝාතිකසිරෙ විවරන්තා නිහතමානා අකාසිත්ථ. ඉමඤ්ච ජාතකං සුත්වා තෙ භික්ඛූ පුබ්බෙපි මයං මානෙ නෙව උපහනිත්ථ[21] භික්ඛෙ‍්‍යාසොමිහඤ්ඤ නිහතමානා හුත්වා අත්තනො උපකාරකමමට්ඨානපරායනා[22] අහෙසුං.

තතො භගවා එකං සමයං ජනපදවාරිකං චරන්තා වෙසාලිං පත්වා ගොතමකෙ වෙතියෙ විහරන්තා ඉමෙසං පඤ්චසතානං භික්ඛූනං ඤාණපරිපාකං විදිත්වා ඉමං ගොතමකසුත්තං[23] කථෙසි.

"අභිඤ්ඤෙය්‍යඤ්ච භික්ඛවෙ ධම්මං දෙසෙමි තඤ්ච අනභිඤ්ඤෙය්‍ය; සනිදානඤ්ච භික්ඛවෙ ධම්මං දෙසෙමි තඤ්ච අනිදානං; සපාටිහාරියඤ්ච භික්ඛවෙ ධම්මං දෙසෙමි තඤ්ච අපාටිහාරියං; තඤ්ච ඛෝ

---

1. ලිලිඛන්තා b ලිලෙඛෙන්තා s
2. උඤ්ඤඤ්ඤාථ e
3. විසජ්ජෙසි b s
4. කාලොහි b
5. නොසං s
6. අත්තානා. s
7. හි b.
8. පටිඝාති. b.
9. ඛෙපෙත්වා ඛෙපෙත්වා e
10. පච්චයහි b
11. පජ්ජනිත්තාපි s
12 ජානිතං b
13. නිබ්බත්තිතත්තන් b
14 විසජ්ජනෙන b s
15. ගරුවාසං s ගරුවාසං b 22 උපකාරකකම්මට්ඨාන
16. තෙ මියං හි mI pI t w1 w2 23. නොතමසුත්තං b.

භික්ඛවෙ අභිඤ්ඤාය ධම්මං දෙසෙතබ්බං-පෙ-නො අපරිඤ්ඤාය කරණීයො ඔවාදෙ කරණීයා අනුසාසනී; අලඤ්ච පන වො භික්ඛවෙ තුට්ඨියා අලං අත්තමනතායාය අලං සොමනස්සාය සම්මාසම්බුද්ධා වත සො[1] භගවා සාවකානං ධම්මෙ සුපවිපත්තෙ සඤ්ඤාති. ඉදමවොච භගවා; ඉමස්මිඤ්ච පන වෙය්‍යාකරණස්මිං භඤ්ඤමානෙ සහයසි[2] ලොකධාතු අකම්පිත්ථා"ති.

ඉමඤ්ච[3] සුත්තං සුත්වා තෙ පඤ්චසතා භික්ඛූ තස්මිංයෙවාසනෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු. එවායං දෙසනා එතස්මිං ඨානෙ නිට්ඨිමගමාසීති.

පපඤ්චසූදනියා මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථාය

මූලපරියායසුත්තවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

---

1. 1. 2.

එවමෙම සුතං-සාවත්ථියන්ති සබ්බාසවසුත්තං. තත්‍රායං අපුබ්බ පදවණ්ණනා සාවත්ථීති සවත්ථස්ස ඉසිනො නිවාසට්ඨානභූතා[4] නගරී යථා කාකන්දී මාකන්දීති;[5] එවං තාව අක්ඛරචින්තකා. අට්ඨකථාචරියා පන භණන්ති යං කිඤ්චි මනුස්සානං උපභොගපරිභොගං සබ්බමෙත්ථ අත්ථීති සාවත්ථි[6] සත්ථසම්පයොගෙ ච කිං භණ්ඩමත්ථීති පුච්ඡිතෙ සබ්බමත්ථීති වචනමුපාදාය සාවත්ථි:[7]

සබ්බං සබ්බූපකරණං සාවත්ථියං සමොහිත්ථ,
තස්මා සබ්බමුපාදාය සාවත්ථීති පවුච්චති.

කොසලානං පුරං රම්මං දස්සනෙය්‍යං මනොරමං,
දසහි සද්දෙහි අවිවිත්තං අන්නපානසමායුත්තං.

වුද්ධිං[7] වෙපුල්ලතං පත්තං ඉද්ධං ඵීතං මනොරමං,
ආලකමන්දුව[8] දෙවානං සාවත්ථිපුරමුත්තමන්ති.

තස්සං සාවත්ථියං; ජෙතවනෙති එත්ථ අත්තනො පච්චත්ථිකජනං[9] ජිනාතීති ජෙතො;[10] රඤ්ඤා වා අත්තනො පච්චත්ථිකජනෙ ජිතෙ ජාතොති ජෙතො; මඞ්ගලකම්‍යතාය වා තස්ස එවං නාම මෙව කතන්ති ජෙතො; ජෙතස්ස වනං ජෙතවනං; තං කිර ජෙතො රාජකුමාරෙන රොපිතං සංවඩ්ඪිතං[11] පරිපාලිතං; සො ච තස්ස සාමි අහොසි. තස්මා ජෙතවනන්ති වුච්චති තස්මිං ජෙතවනෙ;

---

1. සම්මාසම්බුද්ධෙ: b s.
2. දසහසහස්සි s දසසහස්සි b
3. ඉදඤ්ච b mi pl s t v wl w2 s, 7. බුද්ධි b වුඩ්ඪි. s.
4. නිවාසගන්ධහත්ථාරාජධානී b නිවාසසට්ඨානභූතා s.
5. මිහාකන්දී කොසම්බීති h
6. සාවත්ථි b s
8. ආලකමන්දුව c s
9 පච්චත්ථිකං ජනං. b s
10. ජිතාතීති s ජිනාති
11. සංවඩ්ඪිතං b. [ජෙතොං b.

අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙති එත්ථ සුදත්තෝ නාම සෝ ගහපති මාතාපිතූහි කතනාමවසෙන; සබ්බකාමසම්පධානාය[1] පන විගත[2] මචෙජරතාය කරුණාදිගුණසමඞ්ගිතාය ච නිච්චකාලං අනාථානං පිණ්ඩමදාසි තෙන අනාථපිණ්ඩිකොති සඞ්ඛං[3] ගතො; ආරමන්ති එත්ථ පාණිනො විසෙසෙන වා පබ්බජිතාති ආරාමො; තස්ස පුප්ඵඵලාදි සොභාය නාතිදූරනාච්චාසන්නතාදිපඤ්චවිධසෙනාසන[4] සම්පත්තියා ච[5] තතො තතො ආගම්ම රමන්ති අභිරමන්ති අනුක්කණ්ඨිතා හුත්වා නිවසන්තීති අත්ථො; වුත්තපකාරාය වා සම්පත්තියා තත්ථ තත්ථ ගතෙපි[6] අත්තනො අබ්භන්තරංයෙව ආනෙත්වා රමෙතීති ආරාමො; සො හි අනාථපිණ්ඩිකෙන ගහපතිනා ජෙතස්ස රාජකුමාරස්ස හත්ථතො අට්ඨාරසහි හිරඤ්ඤකොටීහි කොටිසන්ථරෙන[7] කිණිත්වා[8] අට්ඨාරසහි හිරඤ්ඤකොටීහි සෙනාසනානි කාරාපෙත්වා අට්ඨාරසහි හිරඤ්ඤකොටීහි විහාරමහං නිට්ඨාපෙත්වා එවං චතුපඤ්ඤාසහිරඤ්ඤකොටිපරිච්චාගෙන බුද්ධපමුඛස්ස[9] සඞ්ඝස්ස[10] නියාදිතො; තස්මා අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමොති වුච්චති තසම්ං අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ.

එත්ථ ච ජෙතවනෙති වචනං පුරිමඅම්පරිකිත්තනං; අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙති පච්ඡිමඅම්පරිකිත්තනං; කිමෙතෙසං පරිකිත්තනෙ පයොජනන්ති; පුඤ්ඤකාමානං දිට්ඨානුගතිආපජ්ජනං[11] තත්‍ර හි වාරෙකොට්ඨාසාදමාපනෙ භූමිඅඤ්ඤඵලද්ධා අට්ඨාරස හිරඤ්ඤකොටියො අනෙකකොටිඅග්ඝනකා රුක්ඛා ච ජෙතස්ස පරිච්චාගො; චතුපඤ්ඤාසකොටියො අනාථපිණ්ඩිකස්ස; ඉති තෙසං පරිකිත්තනෙන එවං පුඤ්ඤකාමා පුඤ්ඤානි කරොන්තීති දස්සෙනෙනා ආගතෙසු අඤ්ඤෙසුපි පුඤ්ඤකාමෙ තෙසං දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජනෙ[12] නියොජෙති.

සබ්බාසවසංවරපරියායං වො භික්ඛවෙති සාසමා ඉදං සුත්ත මහාසි; තෙසං භික්ඛූනං උපක්කිලෙසවිසොධනං ආදිං කත්වා ආසවක්ඛයාය පටිපත්තිදස්සනත්ථං; තත්ථ සබ්බාසවසංවරපරියායනති සබ්බෙසං ආසවානං සංවරකාරණං[13] සංවරභූතං කාරණං; යෙන කාරණෙන තෙ සංවරිතා පිදහිතා[14] හුත්වා අනුප්පාදනිරොධ සඞ්ඛාතං ඛයං ගච්ඡන්ති පහීයන්ති නපපවත්තන්ති තං කාරණන්ති අත්ථො.

---

1. සම්භිතාය b p1 s. v wi w2.
2. විගතමල b
3. සඞ්ඝං s.
4 සෙනාසනඞ්ග b
5. සම්පත්තියා s.
6. තත්ථ ගතෙපි m2 p2.
7. සොවිසත්ථරෙන b e. සත්ථරෙන s
8. කිණිත්වා b s.
9. බුද්ධප්පමුඛස්ස b s.
10. භික්ඛුසඞ්ඝස්ස p1 t. 14.
11. දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජනත්ථං. l දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජනං. s.
12. දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජනෙ e l. s.
13. සංවරණං m2 p2.
14. පිධහිතා.

තත්ථ ආසවනත්ථේති ආසවා; චක්ඛුතොපි-පෙ-මනතොපි සවන්ති[1] පවත්තන්තීති වුත්තං හොති; ධම්මතො යාව ගොත්‍රභූ[2] ඕකාසතො යාව භවග්ගං සවන්තීති වා ආසවා; එතෙ ධම්මෙ එතඤ්ච ඕකාසං අනොහා කරිත්වා පවත්තන්තීති අත්ථෝ; අනොහාකරණට්ඨෙනා හි අයං ආකාරෝ; විරපාරිවාසිකට්ඨෙන[3] මදිරාදයෝ[4] ආසවා විය්‍යාතිපි ආසවා ලොකස්මිං හි චිරපාරිවාසිකා[5] මදිරාදයෝ[4] ආසවාති වුච්චන්ති; යදි ච[6] චිරපාරිවාසිකට්ඨෙන ආසවා එතෙයෙව භවිතුමරහන්ති; වුත්තං ඉතං: "පුරිමා භික්ඛවෙ කොටි න පඤ්ඤායති අවිජ්ජාය ඉතො පුබ්බෙ අවිජ්ජා නාහොසී"ති ආදි. ආයතං[7] වා සංසාරදුක්ඛං සවන්තීති පසවන්තීතිපි ආසවා; පුරිමානි වෙපි නිබ්බවනානි යථා කිලෙසා ආසවාති ආගච්ඡන්ති තථා යුජ්ජන්ති; පච්ඡිමං කමෙමපි; න කෙවලඤ්ච කාමාකිලෙසායෙව ආසවා; අපි ච ඛො නානප්පකාරකා උපද්දවාපි; සුත්තෙපාහ භි "නාහං චුන්ද දිට්ඨධම්මිකානංයෙව ආසවානං සංවරාය ධම්මං දෙසෙමී"ති එත්ථ විඝාදමූලභූතා කිලෙසා ආසවාති ආගතා :-

"යෙන දෙවූපපත්තස්ස ගන්ධබ්බා වා විහඞ්ගමා
යක්ඛත්තං යෙන ගච්ඡෙය්‍ය[8] මනුස්සත්තාඤ්ච අබ්බතේ[9]
තෙ මයඤ ආසවා ඛීණා විදධංසනා[10] විනාලිකතා"ති-

එත්ථ තෙ භූමකඤ්ච[11] කම්මං අවසෙසා ච අකුසලා ධම්මා; "දිට්ඨධම්මිකානං ආසවානං සංවරාය සම්පරායිකානං ආසවානං පටිඝාතාය"ති[12] එත්ථ පරූපවාදවිප්පටිසාරවධබන්ධාදයො වෙව අපායදුක්ඛභූතා ච නානප්පකාරා උපද්දවා; තෙ පනෙතෙ ආසවා යත්ථ යථා ආගතා තත්ථ තථා[13] වෙදිතබ්බා.

එතෙ හි චිතයෙ තාව "දිට්ඨධම්මිකානං ආසවානං සංවරාය සම්පරායිකානං ආසවානං පටිඝාතාය"ති[12] වෙධා[14] ආගතා; සළායතනෙ "තයො මෙ ආවුසො ආසවා කාමාසවො භවාසවො අවිජ්ජාසවො"ති තිධා ආගතා; අඤ්ඤත්‍ර ච සුත්තනෙත්‍ර අභිධම්මෙ ච[15] තෙ එව දිට්ඨාසවෙන සහ චතුධා ආගතා; නිබ්බේධිකපරියායෙ[16] "අත්ථි භික්ඛවෙ ආසවා නිරයගාමිනියා[17] අත්ථි ආසවා තිරච්ඡානයොනිගාමිනියා අත්ථි ආසවා පෙත්තිවිසයගාමිනියා අත්ථි ආසවා මනුස්සලොකගාමිනියා අත්ථි ආසවා දෙවලොකගාමිනියා"ති පඤ්චධා

1. සඤ්චන්ත b. s.
2. ගොත්‍රභූ b s
3. චිරපරිවාසිකට්ඨෙන චිරපාරිවාසි යට්ඨෙන b චිරපරිවාසිකට්ඨෙන e.
4. මුදිරාදයෝ b
5. චිරපරිවාසිකා s. චිරපරිවාසිකාෙ.
6. යදිවාපි m2. r යදිවා a t w2.
7. ආයතිං s.
8. ගච්ඡෙය්‍ය b
9. අරහඤං s
10. විඛයනා s
11. භූමිකඤ්ච s
12. පටිඝාටායාති s.
13. ආගතා තථා l.
14. වේධා s e.
15. අභිධම්මෙසු ච s.
16. පරියාඝෙන s.
17. ගාමිනියා b. ගාමිනියා e

ආගතෝ; ඡක්කනිපාතෙ "අත්ථි භික්ඛවෙ ආසවා සංවරා පහාතබ්බා"ති ආදිනා නයෙන ඡධා ආගතා; ඉමසම්ං පන සුත්තෙ තෙඉෙව දස්සනා පහාතබ්බෙහි සද්ධිං සත්තධා ආගතාති.[1] අයං තාව ආසව පදෙ වචනත්ථෝ වෙව පභෙදෝ ච.

සංවරපදෙ පන සංවරයතීති[2] සංවරෝ පිදහති නිවාරෙති[4] පවත්තිතුං න දෙතීති අත්ථෝ; තථා හි "අනුප්පාදාම භික්ඛවෙ දිවා පතිසල්ලීනත්ථනෙත්තන වාරං සංවරිත්වා පතිසල්ලීයිතු"නති "සොතානං සංවරං බ්‍රූමි පඤ්ඤායෙතෙ පිථියරෙ[6]"ති ආදිසු[7] පිධානත්ථෙන[8] සංවරමාහ. සෝයං සංවරෝ පඤ්චවිධෝ හොති සීල සංවරෝ සති-ඤාණ-ඛන්ති-විරියසංවරොති.[9] තත්ථ "ඉමිනා පාති මොක්ඛසංවරෙන උපෙතෝ"ති අයං සීලසංවරෝ; පාතිමොක්ඛ සීලං හි එත්ථ සංවරොති වුත්තං. "චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරමාපජ්ජතී"ති ආදිසු සතිසංවරෝ; සති හෙත්ථ සංවරොති වුත්තා. සොතානං සංවරං බ්‍රූමි පඤ්ඤායෙතෙ පිථියරෙ[6]"ති අයං ඤාණසංවරෝ; ඤාණං හෙත්ථ පිථියරෙති ඉමිනා පිධානත්ථෙන සංවරොති වුත්තං. "ඛමෝ හොති සීතස්ස" "උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙතී"ති ආදිනා පන[10] නයෙන ඉධෙව ඛන්තිවිරියසංවරා ආගතා; තෙසඤ්ච සබ්බා සවසංවරපරියායනති ඉමිනා උද්දෙසෙන සබ්බගහිතත්තා[11] සංවර භාවෝ වෙදිතබ්බෝ.

අපි ච පඤ්චවිධොපි අයං සංවරෝ ඉධ ආගතොයෙව. තත්ථ ඛන්තිවිරියසංවරා තාව වුත්තායෙව; සෝ තඤ්ච අනාසනං තඤ්ච අගොචර"නති අයං පනෙත්ථ සීලසංවරෝ; "පටිසඩ්ඛායොනිසෝ චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො"ති අයං සතිසංවරෝ; සබ්බත්ථ පටිසඩ්ඛා ඤාණසංවරෝ; අගහිතග්ගහණෙන පන දස්සනං පටිසෙවනා භාවනා ච ඤාණසංවරෝ; පරිහානි[12] එතෙන ධම්මාති පරියායෝ; උපපත්තිං නිරොධං වා ගච්ඡන්තීති වුත්තං හොති; එත්තාවතා සබ්බාසවසංවරපරියායනති එත්ථ යං වත්තබ්බං තං වුත්තං හොති.

ඉදානි ජානතොති අජානතීති ආදිසු ජානතොති ජානන්තස්ස; පස්සතොති පස්සන්තස්ස; වෙපි පදානි එකට්ඨානි බ්‍යඤ්ජනමෙව නානං[13] එවං සන්තෙපි ජානතොති ඤාණලක්ඛණං උපාදාය පුග්ගලං නිද්දිසති; ජානනලක්ඛණං හි ඤාණං; පස්සතොති ඤාණපභාවං උපාදාය පස්සනපභාවං හි ඤාණං; ඤාණසම්පයුත්තා පුග්ගලා චක්ඛුමා විය චක්ඛුනා රූපානි ඤාණෙන විවටෙ ඨමෙම පස්සන්ති; අපි ච යොනිසෝ මනසිකාරං උප්පාදෙතුං ජානතොති අයොනිසොමනසිකාරෙ යථා න උපජ්ජන්ති එවං පස්සතොති අත්ථමෙත්ථ සාරෝ; කෙචි පනාචරියා

---

1. දස්සනා s
2. ආගතා s.
3. සංවරියතීති b s.
4. නිවාරෙති b.
5. පටිසල්ලි b. පටිසල්ලී s e.
6. පිථියාරෙ e s පිථිරෙ b.
7. තිව ආදිසු b නිආදිසු s.
8. පිධානත්ථෙන b s.
9. සංවරෝ. s.
10. ආදිනා s.
11. සංගහිතත්තා b s.
12. පරියායනති b. [13. නානා e.

බහූ පජහේථ[1] භණති තෙ ඉමස්මිං අත්ථෙ න යුජ්ජන්ති. **ආසවානං ඛයන්ති** ආසවප්පහානං ආසවානං අච්චන්තක්ඛයසඞ්ඛාතං නිබ්බානං. **විජානතෝ පස්සතෝ**[2] ඉමස්මිඤ්හි සුත්තෙ "ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්ති"න්ති ආදිසු ච ආසවක්ඛයමත්තෙ; අඤ්ඤත්ර[3] පන මග්ගඵලනිබ්බානානිපි ආසවක්ඛයොති වුච්චන්ති; තථා හි:-

"සෙඛස්ස සික්ඛමානස්ස උජුමග්ගානුසාරිනෝ
ඛයස්මිං පඨමං ඤාණං තතෝ අඤ්ඤා අනන්තරා"ති:-

ආදිසු මග්ගෝ ආසවක්ඛයොති වුත්තොසු; "ආසවානං ඛයා සමණෝ හොති"ති ආදිසු ඵලං:-

"පරවජ්ජානුපස්සිස්ස නිච්චං උජ්ඣානසඤ්ඤිනෝ
ආසවා තස්ස වඩ්ඪන්ති ආරා සෝ ආසවක්ඛයා"ති-

ආදිසු නිබ්බානං ආසවක්ඛයොති වුත්තං. **නෝ අජානතෝ නෝ අපස්සතෝ**ති යෝ පන න ජානාති න පස්සති තස්ස නෝ වදමීති අත්ථෝ; එතෙන යෙ අජානතෝ අපස්සතෝ[4] සංවරාදිකියෙව[5] සුද්ධිං වදන්ති තෙ පටික්ඛිත්තා හොන්ති; පුරිමෙන වා පදවයෙන උපායෝ වුත්තොා ඉමිනා අනුපායපටිසෙධොති;[6] සඛ්ඛෙපෙන මෙත්ථ ඤාණං ආසවසංවරපරියායොති[7] දස්සිතං හොති.

ඉදානි යං ජානතෝ ආසවානං ඛයෝ හොති තං දස්සෙතුං **කාමෝ කිඤ්චා**ති ආරභි; තත්ථ ජානනා බහුවිධා; දබ්බජාතිකෝ එව හි කොචි භික්ඛු ඡත්තං කාතුං ජානාති; කොචි චීවරාදිනං අඤ්ඤතරං; තස්ස ඊදිසානි කම්මානි වත්තසීසෙ ඨත්වා කරොනතස්ස සා ජානනා මග්ගඵලානං පදට්ඨානං න හොතීති න වත්තබ්බා; යෝ පන සාසනෙ පබ්බජිත්වා වෙජ්ජකම්මාදිනි කාතුං ජානාති තස්සෙවං ජානතෝ ආසවා වඩ්ඪන්තියෙව.

තස්මා යං ජානතෝ පස්සතෝ ච[8] ආසවානං ඛයෝ හොති තදෙව දස්සෙතුං **ආහ**:[9] **යොනිසෝ ච මනසිකාරං අයොනිසෝ ච මනසිකාරඤ්චා**ති. තත්ථ යොනිසෝ මනසිකාරෝ නාම උපායමනසිකාරෝ පථමනසිකාරෝ; **අනිච්චාදිසු අනිච්චන්ති** ආදිනා එව[10] නයෙන සච්චානුලොමිකෙන වා චිත්තස්ස ආවට්ටනා අභිනිවට්ටනා ආභොගො සමන්නාහාරෝ මනසිකාරෝ අයං වුච්චති යොනිසෝ මනසිකාරෝ.

අයොනිසෝ මනසිකාරෝති අනුපායමනසිකාරෝ උපපථමනසිකාරෝ; **අනිච්චෙ නිච්චන්ති** ද්වෙකෝ සුඛන්ති අනත්තනි අත්තාති අසුභෙ සුභන්ති අයොනිසෝ මනසිකාරෝ උපපථමනසිකාරෝ සච්චපටිකුලෙන[11] වා චිත්තස්ස ආවට්ටනා අභිනිවට්ටනා ආභොගො

1. පජහෙනා s. 5. සංවරාදිකියෙව l. 9 දස්සෙතුනා s
2. අයමෙව s. 6. පටිසෙධෙ. b. 10. ආදිනා s.
3. අඤ්ඤත්ර. b. 7. ආසවානං සංවරපරියායොති s. 11. සච්චපටිකුලෙන b.
4. අපස්සතොපි b s. 8. පස්සතෝ s.

සම්පන්නාහාරෝ මනසිකාරෝ අයං වුච්චති අයොනිසෝ මනසිකාරෝති. එවං යොනිසෝ මනසිකාරං උප්පාදෙතුං ජානතෝ අයොනිසෝ මනසිකාරෝ ච[1] යථා න උප්පජ්ජති එවං පස්සතෝ ආසවානං ඛයෝ හොති; ඉදානි ඉමස්සෙවත්ථස්ස යුත්තිං දස්සෙන්තෝ ආහ: අයොනිසෝ යිඤ්ඛවෙ-පෙ-පහීයන්තීති[2] තෙන කිං වුත්තං හොති: යස්මා අයොනිසෝ මනසිකරොතෝ ආසවා උප්පජ්ජන්ති යොනිසෝ මනසිකරොතෝ පහීයන්ති තස්මා ජානිතබ්බං යොනිසෝ මනසිකාරං උප්පාදෙතුං ජානතෝ අයොනිසෝ මනසිකාරෝ ච[3] යථා න උප්පජ්ජති එවං පස්සතෝ ආසවානං ඛයෝ හොතීති. අයං තාවෙත්ථ යඤ්ඣප වණ්ණනා. අයං පන විත්ථාරෝ: තත්ථ යොනිසෝ අයොනිසොති ඉමෙහි තාව ච්හි පදෙහි ආබද්ධං[4] හොති උපරි සකලසුත්තං; වට්ට විවට්ටවසෙන හි උපරි සකලසුත්තං වුත්තං.

අයොනිසෝ මනසිකාරමූලකඤ්ච වට්ටං යොනිසෝ මනසිකාර මූලකඤ්ච[5] විවට්ටං; කථං: අයොනිසෝ මනසිකාරෝ හි වඩ්ඪමානෝ චෙ ඛමෙම පරිපූරෙති අවිජ්ජඤ්ච භවතණ්හඤ්ච; අවිජ්ජාය ච සති අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා-පෙ-දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සම්භවෝ හොති; තණ්හාය සති තණ්හාපච්චයා උපාදාන-පෙ-සම්භවෝ හොතීති එවමයං[6] අයොනිසෝ මනසිකාරබහුලෝ පුග්ගලෝ වාතවෙගඛිත්තා තෙන විපන්නට්ඨානාවා[7] විය ගබ්භාවතෙන[8] පතිතගොකුලං විය වක්කයන්තෙන යුත්තබලිවද්දෝ විය ච පුනප්පුනං භවයොනිගති විඤ්ඤාණට්ඨිතිසත්තාවාසෙසු ආවට්ටපරිවට්ටං කරොති; එවං තාව අයොනිසෝ මනසිකාරමූලකං[9] වට්ටං යොනිසෝ මනසිකාරෝ පන වඩ්ඪමානෝ "යොනිසෝ මනසිකාරසම්පන්නසෙඛතං භික්ඛවෙ භික්ඛුනෝ පාරිකඞ්ඛං අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං භාවෙස්සති අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං බහුලීකරිස්සති"ති වචනතෝ සම්මාදිට්ඨිපුබ්බඞ්ගමං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං පරිපූරෙති; යා ච සම්මාදිට්ඨි සා විජ්ජාති තස්ස විජ්ජුප්පාදා අවිජ්ජානිරොධෝ[10] අවිජ්ජානිරොධා සඞ්ඛාරනිරොධෝ -පෙ-එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරොධෝ හොතීති එවං යොනිසෝ මනසිකාරමූලකං[9] විවට්ටං වෙදිතබ්බං.

එවං ඉමෙහි ච්හි පදෙහි ආබද්ධං හොති උපරි සකලසුත්තං; එවං ආබද්ධෙ චෙත්ථ යස්මා පුබ්බෙ ආසවප්පහානං දස්සෙත්වා පච්ඡා උප්පත්ති වුච්චමානා න යුජ්ජති; න හි පහීනා පුන උප්පජ්ජන්ති; උප්පන්නානං පන පහානං යුජ්ජති; තස්මා උද්දෙසපරිලොමතොපි අයොනිසෝ භික්ඛවෙ මනසි කරොතොති ආදිමාහ. තත්ථ අයොනිසෝ මනසිකරොතොති වුත්තප්පකාරං අයොනිසෝ මනසිකාරං

1. මනසිකාරඤ්ච l.
2. පහීයන්තීති b s
3. මනසිකාරඤ්ච l.
4. ආවට්ටං t v w l w2.
5. මූලකං e s.
6. එවං s එවං අයං b.
7. විපන්නාත්ථානාවා b s
8. ගබ්භාවක්කමෙන b s
9. මූලකඤ්ච b.
10. විජ්ජුප්පාදා e. l. s.

උපායදයතෝ; අනුපපන්නා වෙව ආසවා උපපජ්ජන්තීති එත්ථ යෙ පුබ්බෙ අපරිලද්ධපුබ්බං විවරාදිං වා පච්චයං උපට්ඨාකසද්ධිවිහාරික[1] අන්තෙවාසිනං වා අඤ්ඤතරං මනුඤ්ඤවත්ථුං[2] පරිලභිත්වා තං සුභං සුඛන්ති අයොනිසො මනසි කරොතො අඤ්ඤතරං[3] වා පන අනනුභූතපුබ්බං ආරම්මණං යථා[4] තථා වා අයොනිසො මනසි කරොතො ආසවා උපපජ්ජන්ති තෙ අනුපපන්නා උපපජ්ජන්තීති වෙදිතබ්බා; අඤ්ඤථා හි අනාමතග්ගෙ සංසාරෙ අනුපපන්නා නාම අසවා න සන්ති; අනුභූතපුබ්බෙපි ච[5] වත්ථුම්හි ආරම්මණෙ වා යස්ස පකති සුද්ධියා වා උදෙසපරිපුච්ඡාපරියත්තිනවකම්මයොනිසොමනසිකාරාදිං වා අඤ්ඤතරවසෙන පුබ්බෙ අනුපජ්ජිත්වා පච්ඡා තාදිසෙන පච්චයෙන සහසා උපපජ්ජන්ති ඉමෙපි අනුපපන්නා උපපජ්ජන්තීති වෙදිතබ්බා. තෙසුයෙව පන වත්ථාරම්මණෙසු පුනපපුනං උපපජ්ජමානා උපපන්නා පච්ඛන්නන්ති වුච්චන්ති; ඉතො අඤ්ඤථා හි පඨමුපපන්නානං වඩ්ඩි නාම නත්ථි.

යොනිසො ච ඛො භික්ඛවෙති එත්ථ පන යස්ස පකතිසුද්ධියා වා සෙය්‍යථාපි ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස හදයඤ්ච කාපිලානියා උදෙසපරිපුච්ඡාදිහි වා කාරණෙහි ආසවා නුප්පජ්ජන්ති; සො පජානාති[6] න බො මෙ ආසවා මග්ගෙන සමුග්ඝාතං[7] ගතා හන්ද නෙසං සමුග්ඝාතාය[8] පටිපජ්ජාමීති;[9] තතො මග්ගභාවනාය සබ්බෙ සමුග්ඝාතෙති; තස්ස තෙ ආසවා අනුපපන්නා න උපපජ්ජන්තීති වුච්චන්ති. යස්ස පන කාරකසෙවසතො සතිසම්මොසෙන සහසා ආසවා උපපජ්ජන්ති තතො සංවෙගමාපජ්ජිත්වා යොනිසො පදහන්තා තෙ ආසවෙ සමුච්ඡින්දති; තස්ස උපපන්නා පහීයන්තීති වුච්චන්ති.

මණ්ඩලාරාමවාසිමහාතිස්සත්‍රහි[10] ආචරස්ස විය; සො කිර තස්මිං යෙව විහාරෙ උදෙසං ගණ්හාති;[11] අථස්ස ගාමෙ පිණ්ඩාය චරතො විසභාගාරමවණ්ණ කිලෙසො උපජ්ජි; සො තං විපස්සනාය වික්ඛම්භෙත්වා විහාරං අගමාසි;[12] තස්ස සුවිනෙතපි තං ආරම්මණං උපට්ඨාසි;[13] සො අයං කිලෙසො වඩ්ඩිත්වා අපායසංවත්තනිකො හොතීති සංවෙගං ජනෙත්වා ආචරියං ආපුච්ඡිත්වා විහාරා නික්ඛම්ම මහාසඞ්ඝරක්ඛිතත්‍රෙරස්ස සන්තිකෙ රාගපරිපක්ඛං අසුභනිමිත්තට්ඨානං ගහෙත්වා ගුම්බන්තරං පවිසිත්වා පංසුකූලචීවරං පත්ථරිත්වා[14] නිසජ්ජ[15] අනාගාමිඵලෙන පඤ්චකාමගුණරාගං[16] ඡින්දිත්වා උට්ඨාය ආචරියං වන්දිත්වා පුනදිවසෙ උදෙසමග්ගං පාපුණි; යෙ පන වත්තමානා නුපපන්නා තෙසං පරිපන්ථියා පහානං නාම නත්ථි; ඉදානි උපපන්නා ච

---

1 උපට්ඨාකඞ්ගිවිහාරික b
2 මනුඤ්ඤං වත්ථුං b s
3 අඤ්ඤතරඤ්ඤතරං b s
4 යථාවා b.
5. අනනුභූත පුබ්බෙපි s.
6. සො ච ජානාති b l.
7. සමුග්ඝාටං. s.
8 සමුග්ඝතාය s.
9. පටිපජ්ජිස්සාමීති e m2 p2 r.
10. මාසි මහානිසභගුත්ත s. නිසභගුත b. 15. නිසජ්ජ s.
16. ගුණිකාරාගං. b s
11. ගණ්හති s.
12. ආගමාසි b
13. න උපට්ඨාසි b.
14. සන්ථරිත්වා b.

ආසවා පජීයනතීති ඉදමේව පදං ගහෙත්වා යෙ තෙ ආසවා පජීයනති තෙසං තාසපපකාරතො අඤ්ඤමපි පහානකාරණං ආවි කාතුං[1] දෙසනං විත්ථාරෙනෙතා: අපි භික්ඛවෙ ආසවා දස්සනා පහාතබ්බාති ආදිමාහ යථා තං දෙසනාපභෙදකුසලෙ ධම්මරාජා.

තත්‍ර දස්සනා පහාතබ්බාති දස්සනෙන පහාතබ්බා; එස නයො සබ්බත්‍ර. ඉදානි තානි පදානි අනුපුබ්බතො ව්‍යාතාතුකාමො; **කතමෙ ච භික්ඛවෙ ආසවා දස්සනා පහානබ්බා** ති පුච්ඡං කත්වා මූලපරියාය වණ්ණනාය[2] වුත්තනයෙනෙව ඉධ භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුථුජ්ජනොති පුග්ගලාධිට්ඨානං දෙසනං ආරභි.

තත්‍ර **මනසිකාරණ්ණෙ** ධම්මෙ නයපජාතාතීති ආවජ්ජිතබ්බ සමනන්නාහරිතබ්බ ධම්මෙ නපපජාතා; **අමනසිකාරණ්ණෙ** ති තබ්බිපරීතෙ; එස නයො සෙසපදෙසු.[3] යස්මා පන[4] ඉමෙ ධම්මා මනසි කරණීයා ඉමෙ අමනසිකරණීයා ති ධම්මතො නියමො නත්ථි; ආකාරතො පනත්ථි;[5] යෙනාකාරෙන මනසි කයිරමානා[6] අකුසලුපපත්තිපදට්ඨානා හොන්ති තෙනාකාරෙන න මනසි කාතබ්බා; යෙන කුසලුපපත්තිපදට්ඨානා හොන්ති තෙනාකාරෙන මනසි කාතබ්බා; තස්මා **යස්ස**[7] **භික්ඛවෙ ධම්මෙ මනසි කරොතො අනුප්පන්නා වා කාමාසවොති** ආදිමාහ. තත්‍ර **යස්සා**[8] ති යෙ අස්ස අස්සුතවතො පුථුජ්ජනස්ස; මනසිකරොතොති ආවජ්ජයතො සමන්නා හරන්තස්ස; අනුප්පන්නා වා කාමාසවොති එත්‍ථ සම්භවයත්‍ථො වා සද්දො; න විකප්පත්‍ථො: තස්මා යථා "යාවතා භික්ඛවෙ සත්තා අපදා වා දිපදාවා-පෙ-තථාගතො තෙසං අග්ගමක්ඛායතී"ති වුත්තෙ අපදා ච දිපදා[9] වාති අත්‍ථො; යථා ච භූතානං වා සත්තානං සිතියා සම්භවෙසිනං වා අනුග්ගහායා"ති වුත්තෙ භූතානඤ්ච සම්භවෙසිනඤ්චාති අත්‍ථො; යථා ච අග්ගිතො වා උදකතො වා මිත්තිභෙදතො වා"ති වුත්තෙ අග්ගිතො ච උදකතො ච මිත්තිභෙදතො චාති අත්‍ථො; එවම්බාපි අනුප්පන්නා ච කාමාසවො උප්පජ්ජති උප්පන්නා ච කාමාසවො පවඩ්ඪතීති අත්‍ථො දට්ඨබ්බා; එවං සෙසෙසු. එත්‍ථ ච **භවාසවොති** පඤ්චකාමගුණිකො රාගො; **භවදිට්ඨාසහගතාති** රූපාරූපභවෙ ඡන්දරාගො ඛිත්තනිත්තනතා ච සස්සතුච්ඡෙදදිට්ඨිසහගතා; එවං දිට්ඨාසවොපි භවාසවෙ එව සමොධානං ගච්ඡති; **අවිජ්ජාසවොති** වුත්තු[10] සවෙවත්‍ථ අයඤ්ඤණං; තත්‍ර කාමගුණෙ අස්සාදතො මනසි කරොතො අනුප්පන්නා ච කාමාසවො උප්පජ්ජති උප්පන්නා ච පවඩ්ඪති; මහග්ගතධම්මෙ අස්සාදතො මනසි කරොතො අනුප්පන්නා ච භවාසවො උප්පජ්ජති උප්පන්නා ච පවඩ්ඪති; තීසු භූමිසු[11] ධම්මෙ[12]

1. ආවිකාතුං b s.
2. වණ්ණනාය s.
3. සෙසෙසු පදෙසු s සෙස
4. යස්මා a m2 p2 r.[පදෙසුපිb.
5. පන අත්‍ථි b s.
6 කාරයමානා w2 කරියමානා s.
7. යාස්ස b e.
8. යාස්සාති b e.
9. ච්පදා b s.
10. වත්‍වුන්න b s.
11. භූමිසු b s.
12. ධම්මේසු s.

චතුබ්බි[1] පල්ලාසපදවඩ්ඨනභාවෙන මනසි කරොතො අනුප්පන්නා ව අවිජ්ජාසවො උපජ්ජති උපපන්නො ව පවඩ්ඪතීති වෙදිතබ්බා. වුත්තනයපච්චනීකතො සුක්කපක්ඛො විත්ථාරෙතබ්බා.

කස්මා පන තයො එව ආසවා ඉධ වුත්තාති; විමොක්ඛපරිපක්ඛතො; අපණිහිතවිමොක්ඛපරිපක්ඛො හි කාමාසවො; අනිමිත්තසුඤ්ඤතපරිපක්ඛා[2] ඉතරෙ; තස්මා ඉමෙ තයො ආසවෙ උප්පාදෙන්තා තිණ්ණං විමොක්ඛානං අභාගිනො හොන්ති අනුප්පාදෙන්තා භාගිනොති එතමත්ථං දස්සෙන්තෙන තයො එව වුත්තාති වෙදිතබ්බා; දිට්ඨාසවොපි වා එත්ථ වුත්තොයෙවාති වණ්ණිතමෙතං.

තස්ස අවිනාභිකරණ්ඩාසනං ධම්මාභං මනසිකාරොති මනසිකාර ගෙතු; යස්මා තෙ ධම්මෙ මනසි නරොති තස්මාති වුත්තං හොති; එසනයො දුතියපදෙපි[3] අනුප්පන්නා ෙවව ආසවා උප්පජ්ජන්ති උපපන්නා ච ආසවා පවඩ්ඪන්තීති ගෙට්ඨා වුත්තආසවානංයෙව අහෙදතො නිගමනමෙතං.

එත්තාවතා යො අයං පුග්ගලාධිට්ඨානාය දෙසනාය දස්සනා පහාතබ්බ[4] ආසවෙ නිද්දිසිතුං අසුතවා පුථුජ්ජනො වුත්තො සො යස්මා අයොනිසො භික්ඛවෙ මනසි කරොතො අනුප්පන්නා ෙවව ආසවා උපජ්ජන්තීති එවං සාමඤ්ඤතො වුත්තානං අයොනිසො මනසිකාරපච්චයානං කාමාසවාදීනම්පි අධිට්ඨානං; තස්මා තෙපි ආසවෙ තෙනෙව පුග්ගලෙන දස්සෙතා ඉදානි දස්සනා[5] පහාතබ්බ ආසවෙ දස්සෙන්තො; සො එවං අයොනිසො මනසි කරොති අහොසිං නු ඛො අහන්ති ආදිමාහ. විවිකිච්ඡාසීසෙන ෙවත්ථ දිට්ඨා සවම්පි දස්සෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි.

තස්සත්ථො: යස්සෙතෙ ඉමිනා වුත්තනයෙන ආසවා උපජ්ජන්ති සො පුථුජ්ජනො යො වායං අස්සුතවාති ආදිනා නයෙන වුත්තො සො පුථුජ්ජනො එවං අයොනිසො අනුප්පෙන උපපෙන්ත මනසි කරොති; කථං: අහොසිං නු ඛො-පෙ-සෙ කුතිං ගාමි භවිස්සතීති; කිං වුත්තං හොති: සො එවං අයොනිසො මනසි කරොති යථාස්ස අයං[6] අහොසිං නු ඛොති ආදිනා නයෙන වුත්තා සොළසවිධාසා[7] විවිකිච්ඡා උපජ්ජති;[8] තත්ථ අහොසිං නු ඛො න නු ඛොති සස්ස තාකාරණ්ඩ අධිවචසම්පත්ති ආකාරණ්ඩ නිස්සාය අතීතෙ අත්තනො විජ්ජමානතණ්ඩ[9] අවිජ්ජමානතණ්ඩ කඞ්ඛති; කිං කාරණාති න වත්තබ්බං; උම්මත්තකො විය[10] බාලපුථුජ්ජනො යථා වා තථා වා පවත්තති; අපි ච අයොනිසො මනසිකාරොයෙවෙත්ථ කාරණං; එවං

1. චතුඅ b s. 5. දස්සනාය s. 8. උපපජ්ජතීති b
2. අනිමිත්ත සුඤ්ඤත විමොක්ඛපරිපක්ඛා b. 9. විජ්ජමානතා b.
3. දුතියපදෙසු s. 6. යථාස්ස අහං a c m2 p2r s.
4. දස්සනාය පහාතබ්බ s. 7. සොළසවිධාපි b s. 10. මියති. b

අයොනිසෝ මනසිකාරස්ස පන කිං කාරණන්ති: සෙවව **පුථුජ්ජනභාවෝ අරියානං අදස්සනාදීනි වා;** නනු ච **පුථුජ්ජනෝ යොනිසොපි**[1] **මනසි කරොතීති: කොමා එවමාහ න**[2] **මනසි කරොතීති; න පන තත්ථ පුථුජ්ජනභාවෝ කාරණං; සද්ධම්මස්සවනකල්‍යාණමිත්තතාදීනි තත්ථ කාරණානි; න හි මච්ඡමංසාදීනි අත්තනෝ**[3] **පකතියා සුගන්ධානි; අභිසඞ්ඛාරපච්චයා පන සුගන්ධානිපි හොන්ති.**

කිඤ්චාපි බොධාය අභොසිත්ති ජාතිලිඞ්ගුපපත්තියෝ නිස්සාය ඛත්තියෝ නු ඛෝ අභොසිං බ්‍රාහ්මණවෙස්සසුද්දගහට්ඨපබ්බජිතදෙවමනුස්සානං අඤ්ඤතරොති කඞ්ඛති; කථඤ්හි බොධි සඤ්ඤාකාරං නිස්සාය දීඝෝ නු ඛෝ අභොසිං රස්සඔදාතකණ්හපමාණිකඅපමාණිකාදීනං[4] **අඤ්ඤතරොති කඞ්ඛති; නෙව පන ඉස්සරනිම්මානාදිං**[5] **නිස්සාය තෙන නු ඛෝ කාරණේන අභොසින්ති හෙතුතෝ කඞ්ඛතීති වදන්ති. කිං හුත්වා කිං අභවිස්සන්ති ජාති ආදීනි නිස්සාය ඛත්තියෝ හුත්වා නු ඛෝ බ්‍රාහ්මණෝ අභොසිං-පෙ-දෙවෝ හුත්වා මනුස්සොති අයංතෝ පරම්පරං කඞ්ඛති; සබ්බථෙව පන අඛානන්ති කාලාධිවචනමෙතං; භවිස්සාමි නු ඛෝ න නු ඛොති සස්සතාභාවඤ්ච උච්ඡෙදාභාවඤ්ච නිස්සාය අනාගතෙ අත්තනෝ විජ්ජමානතඤ්ච අවිජ්ජමානතඤ්ච කඞ්ඛති; සෙසමෙත්ථ වුත්තනයමෙව.**

එතරහි වා පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධෙ අඛානන්ති ඉදානි වා පච්චුප්පන්නාදිං කත්වා චුතිපරියන්තං සබ්බම්පි වත්තමානකාලං ගහෙත්වා; අපඤ්ඤත්තිකං කථං හොතීති අත්තනෝ ඛණෙඩසු වෙච්චිච්ඡා[6] **හොති; අහං**[7] **නු ඛොස්මීති**[8] **අත්තනෝ අත්ථිභාවං සඞ්ඛති; සුත්තං පනෙත්ථ නත්ථි: සුත්තං**[9] **අයුත්තන්ති කා එත්ථ විනිච්ඡා; අපි චෙත්ථ ඉදං වත්ථුම්පි උදාහරන්ති; චුල්ලමාතාය**[10] **කිර පුත්තෙකා මූණෙඩා, මහාමාතාය පුත්තෙකා අමූණෙඩා, තං පුත්තං මූණෙඩිසුං, සෝ උට්ඨාය අහං නු ඛෝ චුල්ලමාතාය පුත්තෙකාති**[11] **විනෙතසි; එවං අහං නු ඛොස්මීති කඞ්ඛා හොති නො නු ඛොස්මීති අත්තනෝ නත්ථිභාවං සඞ්ඛති: තත්‍රාපි ඉදං වත්ථු: එකෝ කිර මච්ඡෙ ගණ්හනෙකා උදකෙ විරඡනෙන සීතිභූතං අත්තනෝ ඌරුං මච්ඡොති විනෙත්වා පහරි; අපරෝ සුසානපසෙ ඛෙත්තං රක්ඛනෙත්වා ඨිතෝ සඞ්කුට්ඨිතෝ සඞ්ඝි; සෝ පරිබ්බජිත්වා**[12] **අත්තනෝ ජණ්ණුකානි වෙ යක්ඛාති විනෙත්වා පහරි; එවං නො නු ඛොස්මීති සඞ්ඛති. කිඤ්චාපි බොධාති**[13] **ඔතිණ්ණොව සමානෝ අත්තනෝ ඔතිණ්ණභාවං කඞ්ඛති; එස නයෝ සෙසෙසුපි.**[14] **දෙවෝ පන සමානෝ දෙවභාවං අජානන්තෝ නාම නත්ථි;**

---

1. පුථුජ්ජනොපි යොනිසොb s.
2. කොව එවමාහ s.
3. අත්තනොඅත්තනෝ b.
4. කණ්හපමාණිකාදිනං. b.
5. ඉස්සරනිම්මානාදීති s
6. ඛණෙඩසු විචිකිච්ඡෙ; b විච්කිච්ඡ් s. ඛණෙඩසුවා විචිකිච්ඡි t e.
7. කිං අහං. s.
8. ඛොඅස්මිනිe.
9. සුත්තං පනෙතං. b.
10. චුලමාතාස b.
11. චුලමාතාපුත්තොනි b.
12. පබ්බජිත්වා s.
13. කිඤ්චාපිබොඛොස්මීති b.
14. සෙසෙසුපි b s.

සොපි පන[1] අහං රූපී නු ඛෝ අරූපී නු ඛෝතිඃ ආදිනා නයෙන **කඞ්ඛති; ඛත්තියාදයෝ කස්මා න ජානන්තීති චෝ: අපවක්ඛා**[3]**තෙසං තත්ථ තත්ථ කුලෙ උපපත්තිතෝ**[4]; ගහට්ඨාපි ච **පොක්ඛලසාදයෝ**[5] **පබ්බජිත සඤ්ඤිනෝ; පබ්බජිතාපි කුපථං නු ඛෝ මෙ**[6] කම්මන්ති ආදිනා නයෙන ගහට්ඨසඤ්ඤිනෝ; මනුස්සාපි ච රාජානෝ විය අත්තානං දෙවසඤ්ඤිනෝ හොන්ති.

ඛත්තඤ්ඤ ඛොසමීති වුත්තනයමෙව. කෙවලං එත්ථ[7] අඛණ්ඩාරෙ ජීවෝ නාම අත්ථීති ගහෙත්වා තස්ස සණ්ඨානාකාරං නිස්සාය දීඝෝ නු ඛොසම්ි රස්සචතුරංසජට්ඨංස[8] අට්ඨංසසොළසංසාදීනං අඤ්ඤතරපකාරොති කඞ්ඛන්තෝ කථන්නු ඛොසම්ීති කඞ්ඛතීති[9] වෙදිතබ්බෝ. සරීරසණ්ඨානං පන[10] පච්චුප්පන්නං අජානන්තෝ නාම නත්ථි. **කුතෝ ආගතෝ ඉතෝ කුහිං ගාමී භවිස්සතීති** අත්තභාවස්ස ආගති ගතිට්ඨානං[11] කඞ්ඛති; එවං සොළසපදභෙදං විචිකිච්ඡං දස්සෙත්වා ඉදානි යං ඉමිනා විචිකිච්ඡාසීසෙන දිට්ඨාසවං දස්සෙතුං අයං දෙසනා ආරද්ධා තං දස්සෙන්තොා; **තත්ථ එවං අයොනිසෝ මනසි කරොතෝ** ඡ**ත්තං දිස්සිනානි** ආදිමාහ. තස්ස[12] ප්‍රග්ගහලස්ස යථා අයං විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජති එවං අයොනිසො මනසි කරොතො තස්සෙව සවිචිකිච්ඡස්ස අයොනිසො මනසිකාරස්ස ථාමගතත්තා ඡත්තං දිට්ඨිගතං අඤ්ඤතරා දිට්ඨි උප්පජ්ජතීති වුත්තං හොති; තත්ථ සඞ්ඛපදෙසු වාසඤ්ඤිකපදෙසෝ; එවං වා එවං වා දිට්ඨි[13] උප්පජ්ජතීති වුත්තං හොති; **අත්ථි මෙ අත්තාති** වෙත[14] සස්සතදිට්ඨි සබ්බකාලෙසු අත්තනෝ[15] අත්ථිතං ගණ්හාති; **සවඤ්ඤා පෙතඤ්ඤොති** භූතතො ච පිරතො ච; ඉදං[16] සවඤ්ඤා සුට්ඨු[17] දළ්හඤ්ඤාවෙනාති වුත්තං හොති.

නත්ථි මෙ අත්තාති අයං පන උච්ඡෙදදිට්ඨි; සතො සත්තස්ස තත්ථ තත්ථ විභවගහණතෝ[18] අථවා පුරිමාපි නිස්සා කාලෙසු අත්ථිති ගහණතෝ[19] සස්සතදිට්ඨි; පච්චුප්පන්නමෙව අත්ථිති ගණ්හනතෝ උච්ඡෙදදිට්ඨි; පච්ඡිමාපි අතීතානාගතෙසු නත්ථිති ගණ්හනතෝ හසමානා[20] ආහුතිඃයානි[21] ගහිතදිට්ඨිකානං විය උච්ඡෙදදිට්ඨි; අනිතෙ එව නත්ථිති ගණ්හනතෝ අධිවචසම්ුපනිඤ්ඤසෙව[22] සස්සතදිට්ඨි.

අත්තඤ්ඤාව අත්තානං සඤ්ඤානාමීති සඤ්ඤාදුකඤ්ඤිසෙන ඛන්ධෙ අත්තාති ගහෙත්වා සඤ්ඤාය අවසෙසඛන්ධෙ සඤ්ඤාතතෝ ඉමිනා අත්තනා ඉමං අත්තානං සඤ්ඤානාමීති හොති.

---

1. සොපිතං. පන s
2. රූපිනු ඛොනි b.
3. අපවිඤ්ඤා b. s.
4. උපපත්තිං. b. e. s.
5. ඤත්ථාපි පොක්ඛරසාදයෝ. s
6. මුඃඛි. s.
7 කෙවලමෙත්ථ. b. කෙවලංඑත්ථ. s.
8. රස්සචතුරස්ස ජට්ඨංස b.
9. ඛොසම්ීති s
10. සණ්ඨානං. s
11. ආගතාගතඨානං. s
12 තස්සයඤ්ඤ. b
13. එවං වා දිට්ඨි. l e
14. එත්ථ. e.
15. අත්තනෝ අත්තනං s.
16. එවං. s
17. භූතඤ්ඤා සුට්ඨු. b
18. විභවගඤ්ඤණතෝ. b
19. ගණ්හතෝ m1.
20. හසඤ්ඤා m2. p2, r.
21. ඤඤම්ඤාදුට්ඨියොනි b
22. අධිවචසම්ුපනිඤ්ඤසෙව. b.

අත්තනාව අත්තානන්ති සඤ්ඤකඛන්ධංයෙව අත්තාති ගණ්හන්ති **ඉතරෙ** වත්තාරොපි[1] අත්තත්තාති ගණ්හන්ති සඤ්ඤග තෙ **සඤ්ඤාතෙතා එවං** හොති; **අනිත්තනාව අත්තානන්ති** සඤ්ඤකඛන්ධං **අනත්තාති ඉතරෙ ච**[2] වත්තාරො අත්තාති ගණ්හන්ති සඤ්ඤග තෙ **සඤ්ඤාතෙතා එවං** හොති; සබ්බාපි සස්සතුච්ඡෙදදිට්ඨියොව.

වදෙ වෙදෙය්‍යානි ආදයො පන සස්සතදිට්ඨියා එව අභිනිවෙසාකාරං; තඤ්ච වදතිති වදෙ වච්චම්මස්ස කාරකොති වුත්තං හොති; වෙදියතීති[3] වෙදෙය්‍යා ජානාති අනුභවති වාති වුත්තං හොති; කිං වෙදෙතීති තත්‍ර තත්‍ර තල්‍යාණපාපකානං කම්මානං විපාකං පටිසංවෙදෙති; **නනු නන්‍වා**ති තෙසු තෙසු යොනිගතිඨිතිනිවාසනිකායෙසු ආරම්මණෙසු වා; **නිච්චොති** උපපාදවයරහිතො; **ධුවොති** පිරො සාරහුතො; **සස්සතොති** සබ්බකාලිකො; **අවිපරිණාමධම්මොති** අත්තනො පකතිභාවං අවිජහනධම්මො; කකණ්ටකො විය නානප්පකාරතං න ආපජ්ජති;[4] **සස්සතිසමං**නි වන්ධපුරියසමුද්දමහාපථවිපබ්බතා ලොකවොහාරෙන සස්සතියොති වුච්චන්ති; සස්සතිසමං සස්සතිසමං: යාව සස්සතියො තිට්ඨන්ති තාව තථෙව ඨස්සතීති ගණ්හතො එවං දිට්ඨි හොති; **ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ දිට්ඨිගතන්ති** ආදිසු ඉදන්ති ඉදානි වත්තබ්බස්ස පච්චක්ඛභාවදස්සනං; දිට්ඨිගතසම්බන්ධෙන ච ඉදං[5] වුත්තං; න දිට්ඨි සම්බන්ධෙන. **එසෙ හි**[6] දිට්ඨියෙව **දිට්ඨිගතං** ගූථගතං විය; දිට්ඨිසු වා ගතං ඉදං දස්සනං වාසට්ඨිදිට්ඨිඅන්තොගධත්තාතිපි දිට්ඨිගතං.[7] දිට්ඨියා වා ගතං දිට්ඨිගතං; ඉදං හි අත්ථි මෙ අත්තාති ආදි දිට්ඨියා ගමනමත්තමෙව; නත්ථෙත්ථ අත්තා වා නිච්චො වා කොචිති වුත්තං හොති.

සා වාඝං[8] **දිට්ඨි දුන්නිග්ගහණට්ඨෙන ගහනං**; **දුරතික්කමනට්ඨෙන**[9] **ඵප්පවිහඤ්ඤට්ඨෙන ච කන්තාරො**; දුබ්භික්ඛකන්තාරවාළකන්තාරා දයො විය; සම්මාදිට්ඨියා විනිවිජ්ඣනට්ඨෙන **විලොමට්ඨෙන**[10] වා **විසූකං**; කදාචි සස්සතස්ස කදාචි උච්ඡෙදස්ස ගහණතො විරූපං එඤ්ජනන්ති **විප්ඵන්දිතං**; බන්ධනට්ඨෙන **සංයොජනං**; තෙනාහ දිට්ඨි ගහනං[11] දිට්ඨිසංයොජනන්ති.

ඉදන්තස්ස[12] තමෙව බන්ධනට්ඨං[13] දස්සෙතුං; **දිට්ඨිසංයොජනසංයුත්තෙනාති** ආදිමාහ තස්සායං සඞ්ඛෙපතො; ඉමිනා දිට්ඨිසංයොජනෙන සංයුත්තෙනා පුථුජ්ජනො එතෙහි ජාතිආදිහි න පරිමුච්චති;[14] කිං වා බහුනා; සකලවට්ටදුක්ඛතොපි න මුච්චතීති.

---

1. ඉතරෙ ච වත්තාරෙරෝ. s
2. ඉතරෙ. b.
3. වෙදයතීති b s
4. ඤාණපපකාරථනං. කාපජ්ජති b s.
5. ඉදානි. b s
6. එසෙ ච. b s.
7. අන්තොගධත්තා. l
8. ඝඨායං. a m2 p1 r w1
9. දුරතික්කමණට්ඨෙන. b දුර. s
10. විලොමකට්ඨෙන. b. s
11. දිට්ඨිගහන-ෙපෙ-b.
12. ඉදානිස්ස. b. s
13. බන්ධනට්ඨං. b s
14. න පරිමුච්චතීති. b.

එවං ත්වං භික්ඛු ඉමං ධම්මපරියායං දේසෙන්තෝ යම්හා සීලබ්බතපරාමාසා කාමාසවාදිවචනතෝ[1] දස්සිතෝ හොති, කාමාසවක්ඛයං හි භවසුඛං[2] භවවිසුද්ධිඅප්පඤ්ඤව, අවිජ්ජාය අභිභූතා ඉමෙ බහිද්ධා සමණබ්‍රාහ්මණා සීලබ්බතානි පරාමසන්ති; තස්මා තං අදස්සෙන්තෝ දිට්ඨිගහණේන වා තස්ස ගහිතත්තාපි තං අදස්සෙන්තෝව ඉදානි යෝ පුග්ගලෝ දස්සනා පහාතබ්බ ආසවේ පජහති තං දස්සෙන්තෝ තෙසං ආසවානං පහානං දස්සෙතුං පුබ්බේ වා අයොනිසෝ මනසි කරොතෝ පුට්ඨජ්ජනස්ස තෙසං උප්පත්තිං දස්සෙන්තෝ ඉදානි තබ්බිපරිතස්ස පහානං දස්සෙතුං සුතවා ච බෝ භික්ඛවෙති ආදිමාහ. තස්සත්ථෝ: යාව සෝ ඉදං දුක්ඛන්ති ආගච්ඡති තාව හෙට්ඨා. වුත්තනයෙන ච වුත්තපටිනිත්තනයෙන ච[3] වෙදිතබ්බා.

පටිනිත්තනයෙන ච[4] සබ්බාකාරෙන අරියධම්මස්ස අකොවිද අවිනිතපටිනිත්තෝ අයං සුතවා **අරියසාවකෝ අරියධම්මස්ස කොවිදෝ අරියධම්මෙ වා සුවිනීතොති** වෙදිතබ්බා

අපි ච බෝ සිඛාප්පත්තවිපස්සනාකොපහුති[7] යාව ගොත්‍රභු තාව තදනුරූපෙන අත්ථෙන අයං අරියසාවකෝ[8] වෙදිතබ්බෝ.[9] **සෝ ඉදං දුක්ඛන්ති යොනිසෝ මනසිකරොතීති** ආදිපු පන අයං[10] අත්ථවිභාවනා: සෝ චතුසච්ච[11] කම්මට්ඨානිකෝ අරියසාවකෝ තණ්හා වජ්ජා තෙහුමකා[12] ඛන්ධා දුක්ඛං, තණ්හා දුක්ඛසමුදයෝ, උභින්නං අපපවත්ති නිරොධෝ, නිරොධසම්පාපකෝ මග්ගොති, එවං පුබ්බභාව ආචරියසන්තිකෙ උග්ගහිතචතුසච්චකම්මට්ඨානෝ අපරෙන සමයෙන විපස්සනාමග්ගං සමාරුළ්හෝ සමානෝ තෙ තෙහුමකෙ ඛන්ධෙ ඉදං දුක්ඛන්ති යොනිසෝ මනසි කරොති උපායෙන පථෙන සමන්නානුහරති චෙව විපස්සති ච; එවඤ හි යාව සොතාපත්තිමග්ගා තාව මනසිකාරසීසෙනෙව[13] විපස්සනා වුත්තා; යා පනායං තස්සෙව දුක්ඛස්ස සමුට්ඨාපිකා පහාවිකා[14] තණ්හා අයං සමුදයොති යොනිසෝ මනසි කරොති.

යස්මා පන ඉදං[15] දුක්ඛඤ්ච සමුදයෝ ච ඉදං ඨානං පත්වා නිරුජ්ඣන්ති නපවත්තන්ති තස්මා ඉදිං නිබ්බානං නාම[16] අයං දුක්ඛනිරොධෝති යොනිසෝ මනසි කරොති; නිරොධසම්පාපකං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති යොනිසෝ මනසි කරොති උපායෙන පථෙන සමන්නානුහරති චෙව විපස්සති

1. කාමාසවාදිවසෙනෙව. s.
2. භවසුඛ. b. s. .
3. වුත්තපටිවචනීයනයෙන. s. වුත්තපටිවචනීයනයෙන. b.
4. පටිවනිඛනයෙන පන s පටිවනිඝනතො ච. b.
5. අකොවිදවිනිතපටිවනිඝතො. b.
6. අරියධම්මෙ. b c s. i සිඛාපත්ත. b.
7. සික්ඛාපත්තා විපස්සනානොපහුති s
8. අරියසංවකොති. b s.
9. වෙදිතඛබ්බෝති. s.
10. අයං පන. s.
11. චතුසච්ච. b
12. තෙහුම්කා. s
13. සීසෙන ච. b
14. පවත්තිකා s. සම්භාවිකා. b
15. පන. b.
16. නිබ්බානං. a. m2 p2.

ච; තත්‍රායං උපායෝ: අභිනිවෙසෝ නාම වට්ට හොති විවට්ට නත්ථි; / සසමා අයං අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ පඨවීධාතු ආපොධාතූති අදිනා නයෙන සකසනත්තාදිකං වත්තාරි භූතානි තදනුසාරෙන උපාදාරූපානි ච පරිඤ්ඤෙත්වා[1] අයං රූපක්ඛන්ධොති ව්‍යවත්ථපෙති; තං ව්‍යවත්ථාපයතො උපජ්ජන්ති තදාරම්මණෙ චිත්තචෙතසිකෙ ධම්මෙ ඉමෙ වත්තාරෝ අරූපක්ඛන්ධාති ව්‍යවත්ථපෙති; තතෝ ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධා දුක්ඛන්ති ව්‍යවත්ථපෙති; තෙ පන සඞ්ඛතතො තාවකාලිකත්තා රූපඤ්චාති වෙ භාගා එව[2] හොන්ති; ඉදඤ්ච නාමරූපං සහෙතු සපච්චයං[3] උපපජ්ජති තස්ස අයං හෙතු අයං පච්චයොති අවිජ්ජා භවතණ්හාකම්මාහාරාදිකෙ හෙතුපච්චයෙ[4] ව්‍යවත්ථපෙති; තතො තෙසං පච්චයානඤ්ච පච්චයුප්පන්නධම්මානඤ්ච යථාවසරසලක්ඛණං ව්‍යවත්ථපෙත්වා ඉමෙ ධම්මා අහුත්වා හොන්තීති අනිච්චලක්ඛණං ආරොපෙති; උදයව්‍යයපීළිතත්තා[5] දුක්ඛානි දුක්ඛලක්ඛණං ආරොපෙති, අවසවත්තනතො අනත්තානි අනත්තලක්ඛණං ආරොපෙති, එවං තීණි ලක්ඛණානි ආරොපෙත්වා පටිපාටියා විපස්සනං පවත්තෙන්තො සොතාපත්තිමග්ගං පාපුණාති; තස්මිං ඛණෙ චත්තාරි සච්චානි එක පටිවෙධෙනෙව පටිවිජ්ඣති එකාභිසමයෙන අභිසමෙති; දුක්ඛං පරිඤ්ඤාපටිවෙධෙන පටිවිජ්ඣති; සමුදයං පහානපටිවෙධෙන; නිරොධං සච්ඡිකිරියාපටිවෙධෙන; මග්ගං භාවනාපටිවෙධෙන; දුක්ඛඤ්ච පරිඤ්ඤාභිසමයෙන අභිසමෙති-පෙ-මග්ගං භාවනාභිසමයෙන අභිසමෙති; නො ච ඛො අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ඤාණෙන; එක ඤාණෙනෙව හි එස නිරොධං ආරම්මණතො සෙසානි කිච්චතො පටිවිජ්ඣති වෙව අභිසමෙති ච; තාභිඤ්ඤා[6] තස්මිං සමයෙ එවං හොති අහං[7] දුක්ඛං පරිජානාමීති වා-පෙ-මග්ගං භාවෙමීති වාති; අපි ච ඛ්වස්ස[8] ආරම්මණං කත්වා පටිවෙධවසෙන නිරොධං සච්ඡි කරොතොයෙව[9] තං ඤාණං දුක්ඛ[10] පරිඤ්ඤාකිච්චාපි සමුදය[11] පහානකිච්චම්පි මග්ග[12]භාවනාකිච්චම්පි කරොතියෙව; තස්සෙවං[13] උපායෙන ඉන්ද්‍රියානි මනසි කරොතො තීණි සංයොජනානි පහීයන්ති විසති වට්ටකා සක්කායදිට්ඨි අත්ථවට්ටකා විචිකිච්ඡා සිලෙන සුද්ධි වතෙන සුද්ධීති සීලවතානං[14] පරාමසනවසෙන සීලබ්බතපරාමාසොති.

තත්‍ර චතූසු ආසවෙසු සක්කායදිට්ඨිසීලබ්බතපරාමාසා[15] දිට්ඨාසවෙන සඞ්ගහිතත්තා ආසවා වෙව සංයොජනා ච; විචිකිච්ඡා සංයොජනමෙව න ආසවෙ;[16] දස්සනා පහාතබ්බා ආසවාති එත්ථ ච[17]

---

1. පරිඤ්ඤාතිවා. b.
2. යෙව. b.
3. සපච්චයා. l. c. සපච්චයං. s.
4. හෙතුපච්චයෙව. s.
5. උදයබ්බයපීළිතත්තා. b උදයවය. s.
6. නාභිඤ්ඤා. s.
7. හොති. b.
8. ඛ්වස්ස. s.
9. කරොතොව. b
10. දුක්ඛං. b.
11. සමුදයං. b.
12. මග්ගං. b
13. තස්සෙවං. p2. r. තස්සඑවං. b s.
14. සීලබ්බතානං. b.
15. පරාමාසෙතං. b
16. න ආසවා. b.
17. එත්ථ. b, s.

පරියාපන්නත්තා පන ආසවාති. **ඉමේ චුව්වන්ති දස්සනා පහාතබ්බාති** ඉමේ සක්කායදිට්ඨිආදයෝ දස්සනා පහාතබ්බා නාම ආසවාති දස්සනෙනා ආහ. අථවා යා අයං ඤාතා දිට්ඨිතා අසුද්ධ තරා දිට්ඨි උපජ්ජතීති එවං සරූපෙනෙව සක්කායදිට්ඨි විභත්තා තං සඤ්ඤායාහ, **ඉමේ චුව්වන්ති** තික්ඛත්වෙති; සා ච ඝනා සහජාත පහානෙකට්ඨෙහි සද්ධිං පහීයති; දිට්ඨාසවේ හි පහීයමානෙ තං සහජාතා වා[1] චතුසු දිට්ඨිසම්පයුත්තවිත්තෙසු කාමාසවොපි අවිජ්ජාසවොපි පහීයති; පහානෙකට්ඨා[2] පන චතුසු දිට්ඨිවිප්පයුත්තෙසු කාමභවසඤ්ඤාදිසමිද්ධි[3]පත්ථානවසෙන උපජ්ජමානා භවාසවෝ තෙනෙව සම්පයුත්තා අවිජ්ජාසවොපි ච්ඡු දෙමනස්සවිත්තෙසු පාණාතිපාතාදිනිබ්බත්තකා අවිජ්ජාසවොපි තථා විචිකිච්ඡා චිත්ත සම්පයුත්ත[4]අවිජ්ජාසවොපීති එවං සබ්බථාපි අවසෙසා තයොපි ආසවා පහීයන්ති, තස්මා බහුවචනනිද්දෙසෝ කතොති එවමෙත්ථ[5] අත්ථෝ වෙදිතබ්බෝ; එස පොරාණානං අධිප්පායෝ.

දස්සනා පහාතබ්බාති දස්සනං නාම සොතාපත්තිමග්ගෝ තෙන පහාතබ්බාති අත්ථෝ; කස්මා සොතාපත්තිමග්ගෝ දස්සනං; පඨමං නිබ්බානදස්සනතෝ; නන්ති ගොත්‍රභු[6] පඨමතරං පස්සතීති: තොන පස්සති; දිස්වා කත්තබ්බකිච්චං පන න කරොති සංයොජනානං අපහානතෝ; තස්මා පස්සතීති න වත්තබ්බෝ; ගත්ත කත්තවිරාජානං දිස්වාපි පණ්ණාකාරං දත්වා කිච්චනිප්ඵත්තියා අදිට්ඨත්තා අජ්ජාපි රාජානං න පස්සාමීති වදන්තා ගාමවාසිපුරිසෝ චෙත්ථ නිදස්සනං. එවං දස්සනෙන පහාතබ්බෙ ආසවෙ දස්සෙත්වා ඉදානි තදනන්තරුද්දිට්ඨෙ[7] සංවරා පහාතබ්බෙ දස්සෙතුං **ඤාණමෙ ච තික්ඛත්වෙ ආසවා සංවරා පහාතබ්බාති** ආහ. එවං සබ්බත්ථ සම්බන්ධෝ වෙදිතබ්බෝ.

ඉතෝ පරං හි අත්ථමත්තමෙව, වණ්ණයිස්සාම. නන්‍ර ච දස්ස නෙන භාවනායාති ඉමෙහි චීහි අපහාතබ්බෙහි[8] ආසවෙ නාම නත්ථි අථ කස්මා ච්ඡු සංවරාදීහි පහාතබ්බෙ දස්සෙතීති: සංවරාදීහි ප්‍රබ්බභාගෙ විකඛම්භිතා ආසවා වතුහි මග්ගෙහි සමුග්ඝාතං ගච්ඡන්ති; තස්මා තෙසං මග්ගානං ප්‍රබ්බභාගෙ ඉමෙහි පඤ්චහාකාරෙහි විකඛම්භනපහානං දස්සෙනෙතා එවමාහ. තස්මා යෝ වායං වුත්තෙතා පඨමෝ දස්සනමග්ගොයෙව; ඉදානි භාවනාමෙන වුච්චිස්සන්ති[9] තයෝ මග්ගා; තෙසං සබ්බෙසම්පි අයං ප්‍රබ්බභාග පටිපදා[10] වෙදිතබ්බා තත්ථ ඉධාති ඉමස්මිං සාසනෙ; **පවි සඛ්ඛාති** පටිසඛ්ඛාය; තත්ථායං සඛ්ඛාසද්දෝ, ඤාණකොට්ඨාස පඤ්ඤත්තීසු

1. තං සහජාතොව b ජාතෝ. s
2. පහානෙකට්ඨේ l.
3. සම්මිස්. b.
4. සම්පයුත්තෝ. s.
5. එවමෙත්ථ. b. s.
6. ගොත්‍රභූ. s.
7. තදනන්තරං නිද්දිට්ඨේ s
8. අපහාතබ්බා. s.
9. භාවියිස්සන්ති. b.
10. ප්‍රබ්බභාගපටිපදාති. b.

ගණනාසු[1] දිස්සති. "සඞ්ඛායෙකං පටිසෙවතී"ති ආදිසු හි සුණෙ දිස්සති; "පඤ්චසඤ්ඤසඞ්ඛා සම්භවරහතී"ති ආදිසු කොට්ඨාසෙ; "තෙසං තෙසං ධම්මානං සඞ්ඛා සමඤ්ඤූ"ති ආදිසු පඤ්ඤත්තියං; "න සුකරං සඞ්ඛාතු"න්ති ආදිසු ගණනායං; ඉධ පන සුණෙ දට්ඨබ්බා. **පටිසඞ්ඛායොනිසොති** හි උපායෙන පථෙන පටිසඞ්ඛාය ඤත්වා පච්චවෙක්ඛිත්වාති අත්ථො; එත්ථ ච අසංවරෙ ආදීනව පටිසඞ්ඛා යොනිසො පටිසඞ්ඛාති වෙදිතබ්බා; සා වායං[3] "වරං භික්ඛවෙ තත්තාය අයොසලාකාය ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය චක්ඛුන්ද්‍රියං සමපලිමට්ඨං න තෙව චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු අනුබ්‍යඤ්ජනසො නිමිත්තග්ගාහො"ති ආදිනා ආදිත්තපරියායෙන[4] වෙදිතබ්බා

චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො විහරතීති එත්ථ චක්ඛුමෙව ඉන්ද්‍රියං චක්ඛුන්ද්‍රියං; සංවරණතො සංවරො; පිදහනතො ථකනතොති වුත්තං හොති; සනියා එතං අධිවචනං චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරො චක්ඛුන්ද්‍රිය සංවරො; තිත්ථනානතො ආවාටකච්ඡිපො වනමභිසොති" ආදයො විය තත්ථ කිඤ්චාපි චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරොති වා අසංවරොති වා නත්ථි; නහි චක්ඛුපසාදං නිස්සාය සති වා මුට්ඨසච්චං වා උපපජ්ජති; අපි ච යදා රූපාරම්මණං චක්ඛුස්ස ආපාථං ආගච්ඡති තදා භවඞ්ග චික්ඛත්තුං උපපජ්ජිත්වා නිරුද්ධෙ කිරියාමනොධාතු[7] ආවජ්ජනකිච්චං සාධයමානා උපපජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣති; තතො චක්ඛුවිඤ්ඤණං දස්සන කිච්චං; තතො විපාකමනොධාතු සම්පටිච්ඡනකිච්චං; තතො විපාකා හෙතුකමනොවිඤ්ඤණධාතු සන්තීරණකිච්චං; තතො කිරියාහෙතු කමනොවිඤ්ඤණධාතු වොට්ඨපනකිච්චං[8] සාධයමානා උපපජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣති; තදනන්තරං ජවනං[9] ජවති; තත්‍රාපි[10] නෙව භවඞ්ග සමයෙ න ආවජ්ජනාදීනං අඤ්ඤතරසමයෙ සංවරො වා අසංවරො වා අත්ථි; ජවනක්ඛණෙ පන සචෙ දුස්සිල්‍යං වා මුට්ඨසච්චං වා අඤ්ඤාණං වා අකඛන්ති වා කොසජ්ජං වා උපපජ්ජති අසංවරො[11] හොති; එවං ඛොනෙතා පන[12] සො චක්ඛුන්ද්‍රියෙ අසංවරොති වුච්චති; කස්මා යස්මා තස්මිං[13] සති චාරමපි අගුත්තං හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදිනි ථිපිච්චිත්තානිපි; යථා කිං: යථා නගරෙ චතුසු චාරෙසු අසාවුතෙසු නිඤ්චාපි අනෙකා ගරචාරකොට්ඨකභඞ්ගයො[14] සුසංවුතා තථාපි අන්නානගරෙ සඞ්ගං හණ්ඩං අරක්ඛිතං අගොපිත මෙව හොති නගරවාරෙහි[15] පවිසිත්වා චොරා යදිච්ඡන්ති[16] තං

1. ගණනාදිසු. a. e m2 p2 r. v w1
2. යොනිසොති. e.
3. සච්චායං. a. m2. p2 r.
4. පරියායෙන b e l
5. එකන්තතොති b.
6. වනමභිසොති. b
7. කිරියමනොධාතු. e. s. w2.
8. වොට්ඨබ්බනකිච්චං. b වොජ්ජනං. s
9. තදනන්තරං ෂ
10. තත්‍රාපි. b. s. e l
11. අසං අසංවරො. b. s.
12. එතාහනාපි. b. s. e l
13. කස්මා තස්මිංති b.
14. ගරකොරක්ඛකභඞ්ගාදයො. b
15. වාරෙස කි e. l. s
16. යං ඉච්ඡන්ති. e

කරෙය්‍යුං;[1] එවමෙව ජවනෙ දුස්සිල්‍යාදිස්[2] උපපන්නෙනපි තස්මිං අසංවරෙ සති වාරම්පි ගුත්තං හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනි ථිපිවිත්තානිපිති.[3]

තස්මිං පන සීලාදිසු උපපන්නෙපි වාරම්පි ගුත්තං[4] හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනි ථිපිවිත්තානිපි; යථා කිං: යථා නගරවාරෙසු සංවුතෙසු[5] කිඤ්චාපි අන්තො ඝරාදයො අසංවුතා තථාපි අන්තානගරෙ සබ්බං භණ්ඩං සුරක්ඛිතං සුගොපිතමෙව හොති; නගරවාරෙසු[6] පිහිතෙසු චොරානං පවෙසො නත්ථි; එවමෙව[7] ජවනෙ සීලාදිසු උපපන්නෙපි වාරම්පි ගුත්තං[8] හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනි ථිපිවිත්තානිපි; තස්මා ජවනක්ඛණෙ උපපජ්ජමානෙ[9] චක්ඛුන්ද්‍රිය[10]සංවරොති වුත්තො. ඉධ වාඝං සතිසංවරෙ අධිප්පෙතොති වෙදිතබ්බා. චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරෙන සංවුතො චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො උපෙතොති වුත්තං හොති; තථා හි පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතොති ඉමස්ස විභඞ්ගෙ "ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරෙන උපෙතො හොති -පෙ- සමන්නාගතොති" වුත්තං; තං එකජ්ඣං කත්වා චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරෙන සංවුතො චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතොති[11] එවමත්ථො වෙදිතබ්බා.[12] අථවා සංවරීති සංවුතො ථකෙසි[13] පිදහීති වුත්තං හොති චක්ඛුන්ද්‍රියෙ[14] සංවරසංවුතො[15] චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො; චක්ඛුන්ද්‍රිය සංවරඤ්චිදං සතිකවාටං චක්ඛුවාරෙ ඝරවාරෙ කවාටං විය සංචරිං ථකෙසි පිදහීති වුත්තං හොති; අථමෙව වෙත්ථ අත්ථො සුන්දර තරෝ; තථා හි චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරං අඤංවුතඤ්ඤ විහරන්තෝ සංවුතඤ්ඤ විහරන්නොති එතෙසු[16] පදෙසු අථමෙව අත්ථො දිස්සතීති.[17]

විහරතීති එවං චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතෝ යෙන කෙනචි ඉරියා පථවිහාරෙන විහරති; යං **කිඤ්චාති** ආදිමහි යං චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරං අස්ස භික්ඛුනෝ අසංවුතස්ස අථකෙචිං අභිදහිඞ්ගා විහරන්තස්සාති එවමත්ථෝ වෙදිතබ්බා. අථවා යෙනාරම්මණෙන යන්ති ආදෙසෝ;[18] භික්ඛාරොං ච පදපූරණෙ; යෙ අස්සාති අත්ථෝ; **උප්පජ්ජෙය්‍යුන්ති** නිබ්බත්තෙය්‍යුං; **ආසවා විඝාතපරිළාහාති** චත්තාරෝ ආසවා ච අඤ්ඤෙ ච විඝාතකරා කිලෙසපරිළාහා විපාකපරිළාහා ච;[19] චක්ඛු වාරෙ හි ඉට්ඨාරම්මණං ආපාථගතං කාමස්සාදවසෙන අස්සාදයතෝ අභිනන්දතෝ කාමාසවෝ උපජ්ජති; ඊදිසං අඤ්ඤම්පි සුඛං භවෙ ලභිස්සාමීති භවපත්ථනාය අස්සාදයතෝ භවාසවෝ උපජ්ජති;

---

1. කරෙය්‍යුං. s.
2. දුස්සිල්‍යාදිසු. b
3. ථිපිවිත්තානිපි s
4. අගුත්තං. ති.
5. සුසංවුතෙසු. b. e
6. නගරවාරෙසු ඝ්. b
සුඝි පිදහිතෙසු s.
7. එවමෙව. b
8. සුගුත්තං. ml. pl. t. w2. b. s.
9. උපපජ්ජමානොපි.
b. e. l s.
10. චඛුන්ද්‍රියෙ. b.
11. සංවරසංවුතොති. b. s
12. එවමත්ථතොවෙදිතබ්බා. s.
13. ථකෙසාසි. b.
14. චක්ඛුන්ද්‍රියං. b.
15. සංවුතත්තා. e.
16. එත්ථ ච්ඡු. s.
17. දිස්සති. b.
18. යත්‍යාදෙසෝ. e.
19. පරිළාහාච. b.

සන්තනාති වා සන්තස්සාති වා ගණ්හන්තස්ස දිට්ඨාසවෝ උප්පජ්ජති; සඞ්ඛතමෙව සහජාතං අසඞ්ඛතං අප්පජානන්තස්ස කාමාසවෝති එත්තාවතා ආසවා උප්පජ්ජන්ති; තෙහි සම්පයුත්තා අපරේ කිලෙසා විඝාතපරිළාහා ආයතිං වා තෙසං විපාකා තෙපි හි අසංවුතස්සෙව විහරතෝ උප්පජ්ජන්ති වුච්චන්ති; එවංඝ තෙති එවං අස්ස තෙ එවං එතෙන උපායෙන න හොන්ති තෙ අසඞ්ඛරිත්වා වුත්තං හොති; එස නයෝ පටිසඞ්ඛායනිසෝ සොතින්ද්‍රියසංවරසංවුතෝති ආදීසු

ඉමෙ වුච්චන්ති ආසවා සංවරා පහාතබ්බාති ඉමෙ ජනා වාරෙත්වා වත්තාරෝ වත්තාරෝ කත්වා චතුවීසති ආසවා සංවරෙන පහාතබ්බාති වුච්චන්ති; සඞ්ඛතෙව වෙත්ථ සතිසංවරෝ එව සංවරොති වෙදිතබ්බා. **පටිසඞ්ඛායනිසෝ විවරතීති** ආදීසු යං වත්තබ්බං තං සඞ්ඛං විසුද්ධිමග්ගෙ සීලනිද්දෙසෙ වුත්තමෙව. යා හිස්සාති යං විවරං[1] පිණ්ඩපාතාදීසු වා අඤ්ඤතරං අස්ස; **අපරි[2]සෙසනොති** එවං යොනිසො අපරිසෙසනත්තස්ස; සෙසං වුත්තනයමෙව. කෙවලං පනෙත්ථ[3] අලද්ධ:[4] විවරාදිං පත්ථයතො ලද්ධිං වා අස්සාදයතො කාමාසවස්ස උප්පත්ති වෙදිතබ්බා; රූදිඤ්ච අඤ්ඤසම්පි සම්පත්තිභවෙ සුගතිභවෙ ලභිස්සාමීති භවපත්ථනායඤ අස්සාදයතො භවාසවස්ස අහං ලභාමි න ලභාමීති[5] වා මයඤං වා ඉදානි අත්තඤඤං අවිජ්ජතො[6] දිට්ඨාසවස්ස උප්පත්ති වෙදිතබ්බා; සඞ්ඛතමෙව පන සහජාතා අවිජ්ජාසවොති එවං චතුන්නං ආසවානං උප්පත්ති විපාක පරිළාහා ච[7] නවවෙදනුපාදානතොපි වෙදිතබ්බා. **ඉමෙ වුච්චන්ති භික්ඛවෙ ආසවා පටිසෙවනා පහාතබ්බාති** ඉමෙ එකමෙකස්මිං පවත්තෙ වත්තාරෝ වත්තාරෝ කත්වා සොළස ආසවා ඉමිනා සූචණසංවරසඞ්ඛාතෙන පවත්තෙකඛනපටිසෙවනෙන පහාතබ්බාති වුච්චන්තීති.[8]

පටිසඞ්ඛායනිසෝ ඛමෝ හොති ඔතාපස්සාති උප්පන්නෙන පථෙන පවත්තෙතබ්බා ඛන්තා[10] හොති සීතස්ස පීතා ඛමති සහති; න අවීරපුරිසෝ විය අපපමත්තකෙනපි සීතෙන වලති කම්පති තම්මත්ථානං විජහති; අපි ච ඛො ලොමසනාගත්තෙරෝ විය අනප්ප කෙනාපි සීතෙන පුට්ඨා න වලති න කම්පති කම්මට්ඨානමෙව මනසිකරොති; ථෙරෝ කිර මෙනිගපබ්බතෙ පියඞ්ගුගුහායං[11] පධාන ඝරෙ විහරන්තෝ අන්තරට්ඨකෙ හිමපාතසමයෙ ලොකන්තරික නිරයෙ පවත්තෙතබ්බා කම්මට්ඨානං අවිජහන්තොව අඛෙහාකාසෙ විත්තාරමෙසි; එවං උණ්හාදිසුපි අත්ථයොජනා වෙදිතබ්බා. කෙවලං හි යො භික්ඛු අධිමත්තම්පි උණ්හං සහති සෙවව ථෙරෝ විය අඤ්

1. විවර. b s
2. අපපරි. b.
3. පනිඩ. b. s.
4. අලඛ e. w2.
5. අකංලභාමීති. s
6. අභිඤ්ඤතා. b. s.
7. පරිළාහාපන. s,
8. දහතොං. e. ම w2.
9. චුච්චන්ති. b. e.
10. ඛන්තිං. b. s.
11. ගුහායං. b. s.

ඛණ්ඩෝ උණ්හඤ්ඤාති වෙදිතබ්බෝ. ථෙරෝ කිර ගිම්හසමයෙ පච්ඡා භත්තං භික්ඛිත්වා මේ නිසිදි කම්මට්ඨානං මනසි කරොන්තො;[1] සෙදපිඤ්ඤ කවෙජහි ඉව්වහති; අථ නං අන්තොවසිකො ආහ ඉධ භන්තෙ නිසිදථ සීතලො ඔකාසොති; ථෙරෝ උණ්හයෙන්වමහි ආවුසො ඉධ නිසින්නොති අවිවිමඝාතිරයං පවිවෙක්ඛිත්වා නිසිදියෙව; **උණ්හන්ති** වෙපි අඤ්ඤන්තොවා[2] වෙදිතබ්බෝ; සුරියසන්තාපවසෙන පන්නෙතං වඤ්ච වුත්තං.[3]

යො ච වෙ තයෝ වාරෙ භත්තං වා පානීයං වා අලභමාණොපි අනමතග්ගෙ සංසාරෙ අනන්තෙ පෙතිවිසයූපපත්තිං[4] පච්ඡිවෙක්ඛිත්වා අවෙධෙන්තො කම්මට්ඨානං න විජහතියෙව අධිමත්තෙහි ඛංසමානස්ස වාතාතපසම්ඵස්සෙහි ඵුට්ඨො වාපි[5] තිරච්ඡානූපපත්තිං[6] පච්චවෙක්ඛිත්වා අවෙධෙන්තො කම්මට්ඨානං න විජහතියෙව සිරිංසපසම්ඵස්සෙන[7] ඵුට්ඨො වාපි[8] අනමතග්ගෙ සංසාරෙ සිඟ්ඝක්ඛාදිම්හි බෙ අනෙකවාරං පරිවත්තිතපුබ්බභාවං පච්චවෙක්ඛිත්වා අවෙධෙන්තො කම්මට්ඨානං න විජහතියෙව පධානියත්ථෙරස්ස විය; අයං **ඛණ්ඩෝ සීතඵස්සාති-පෙ-සිරිංසපසම්ඵස්සාති වෙදිතබ්බෝ. ථෙරං කිර ඛණ්ඩවෙලෙ[9] විහාරෙ කණ්හකාරපබ්බතවාසිරෙ[9] අරියවංසං සුණන්තං සොරවිසො සපෙපා ඛසි;[10] ථෙරෝ ජානිත්වාපි පස්සාවිත්තෙතා නිසින්නොව ධම්මංයෙව සුණාති; විස වෙගො ථද්ධෝ අහොසි. ථෙරෝ උපසම්පදමණ්ඩලං[11] ආදිං කත්වා සීලං පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිසුද්ධසීලොමහිති[12] පීතිං උපපාදෙසි; සහ පීතුප්පාදා විසං නිවත්තිත්වා පඨවිං පාවිසි; ථෙරෝ තත්ථෙව විත්තෙකග්ගතං ලභිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.

යෙ පන අක්කොසවසෙන දුරුත්තෙන දුරුත්තානියෙව ච දුරාගතෙ අපි අනතිවත්තසඟිතෙ[13] වත්තපථෙ සුත්වා ඛන්තිගුණංයෙව පච්චවෙක්ඛිත්වා න වෙධති දීඝභාණකඅභයත්ථෙරෝ විය; අයං ඛමො දුරුත්තානං දුරාගතානං වචනපථානන්ති වෙදිතබ්බෝ.

ථෙරෙ කිර පච්චයසන්තොසභාවනාරමතාය මහාඅරියවංසපරිපදං කත්ථෙසි; සබ්බෙ මහාගාමෙ ආගච්ඡිංසු; ථෙරස්ස මහාසක්කාරෙ උපපජ්ජි;[14] තං අසහන්තෙ මහාථෙරෙ අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො දීඝභාණකො අරියවංසං කථෙමීති සබ්බරත්තිං කොලාහලං කරොතීති[15] ආදිහි අක්කොසි; උභොපි ච අත්තනො අත්තනො විහාරං ගච්ඡන්තා ගාවුතමත්තං එකපථෙන්තෙව[16] අගමිංසු; සකලගාවුතමපි සෙ තං අක්කොසියෙව; තතො යත්ථ චින්නං විහාරානං මඤ්ඤා තිරච්ඡති තත්ථ ඨිතා දීඝභාණකථෙරෙ තං වන්දිත්වා එස භන්තෙ තුම්හාකං මඤ්ඤාති

---

1. කතරාඤ්ඤ s
2. සන්තාපෙ ච a s
3. වඤ්ච a වෙදිතබ්බං. e a.
4 පිත්තිං b s විසයූපපත්තිං. e.
5. වාපි b s.
6. නූපපත්තිං. e.
7. සරිසප b.
8. ඛණ්ඩවෙතිය b. ඛණ්ඩවෙල a m1 p1 w2වෙලම්හා s.
9. කණ්හකාරප්පබ්බතවාසිරෙ s. 13 වඤ්ඤසඤ්ඤිතෙ b
10. ඛසි b s.
11. උපසම්පෙක්ඛමණ්ඩලං. s.
12. සීලංහමස්මීති b.
13 වඤ්ඤසඤ්ඤිතෙ b
14. උපජ්ජරති b.
15. කරොතීති b.
16. පථෙන s.

ආහ. සො අසුණන්තො විය අගමාසි; ථෙරොපි විහාරං ගන්ත්වා පාදෙ පක්ඛාලෙත්වා[1] නිසීදි; තමෙනං අන්තෙවාසිකො කිං භන්තෙ සකලගාමවුත්තං පරිභාසන්තං න කිඤ්චි අවොචුත්ථාති ආහ;[2] ථෙරො ඛන්තියෙව ආවුසො මය්හං භාරො න අක්ඛන්ති එකපදුද්ධාරෙපි කම්මට්ඨානවියොගං න පස්සාමීති ආහ; එත්ථ ච[3] වචනමෙව **වචන පථොති** වෙදිතබ්බා.

යො පන උප්පන්නා සාරීරිකා වෙදනා දුක්ඛමනථෙන[4] දුක්ඛා ඛගලථෙන[5] තිප්පා ඵරුසථෙන ඛරා තික්ඛිණථෙන ඝට්ටකා අසාදා විරසතො[6] අසාතා මනං[7] අවඩ්ඪනතො අමනාපා පාණිහරණසමත්ථාය පාණහරා අධිවාසෙතියෙව[8] න වෙධති එවං සභාවො හොති චිත්තලපබ්බතෙ[10] පඨානියත්ථෙරෙ විය; අයං **උප්පන්නානං**-පෙ-**අධිවාසකජාතිකොති**[11] වෙදිතබ්බා. ථෙරස්ස කිර රත්තිං පධානෙන චිත්තාමෙඩ්ඩා සීතස්ස උදරවාතො[12] උප්පජ්ජි; සො තං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො ආවත්තානි පරිවත්තති; තමෙනං වඩ්ඪමානපඤ්ඤා[13] සීතො පිණ්ඩපාතියත්ථෙරෝ[14] ආහ ආවුසො පබ්බජ්ජතො නාම අධිවාසන සීලං හොතීති; සො සාධු භන්තෙති අධිවාසෙත්වා නිච්චලොව[15] සි; වාතො නාභිතො යාව හදයං ඵාලෙසි; ථෙරෙ වෙදනා වික්ඛම්භෙත්වා[16] විපස්සන්තො. මුහූ තත්ථෙව අනාගාමී හුත්වා පරිනිබ්බායි.

යං කිඤ්චාති[17] සීතාදීසු යං කිඤ්චි එකධම්මම්පි අස්ස; **අනධිවාසකජාතිකොති** අනධිවාසෙනසභාවස්ස අක්ඛමනසභාවස්ස[18]; සෙසං වුත්තනයමෙව. ආස වුප්පත්ති පන්නෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බා; සීතෙන ඵුට්ඨස්ස උණ්හා පත්ථයතො කාමාසවො උප්පජ්ජති; එවං සබ්බත්ථ. තත්ථ තො සම්පත්ති භවෙ සුගතිභවෙ සිතං වා උණ්හං වාති භවං පත්ථෙන්තස්ස[19] භවාසවො; මය්හං සීතං උණ්හන්ති ගාහො දිට්ඨාසවො; සබ්බෙහෙව සම්පයුත්තෙන අවිජ්ජාසවොති. **ඉමෙ වුච්චන්ති**-පෙ-**අධිවාසනා පහාතබ්බාති** ඉමෙ සීතාදීසු එකමෙකස්ස වසෙන වුත්තාරෙ[20] වත්තාරොපි කත්වා අඤ්ඤෙ ආසවා ඉමාය ඛන්තිසංවරසඞ්ඛාතාය අධිවාසනාය පහාතබ්බාති වුච්චන්තීති අත්ථො; එත්ථ ච යස්මා අයං ඛන්ති සීතාදයො[21] ධම්මෙ අධිවාසෙති අත්තනො උපරි ආරොපෙත්වා වාසෙතියෙව න අසඝමානා හුත්වා නිරස්සති[22] තස්මා අධිවාසනාති වුච්චතීති වෙදිතබ්බා.

---

1. පක්ඛාලිත්වා b.
2. අවොචුත්ථානි s
3. එත්ථ s
4. දුක්ඛාපනථෙන b. s.
5. දුක්ඛ වහනථෙන s.
6. විරසතො e s [නීඛා b
7. මනාපස s.
8. පාණං b
9. අධිවාසෙතිසොයෙව]
10 චිත්තලතාපබ්බතෙ s.
11. අධිවාසන b.
12 උරසුවාතො b
13 වඩ්ඪමාපඤ්ඤ b s.
14 පාතිහාරත්ථෙරෙ e.
15. නිච්චලා s. e. b.
16. වික්ඛම්භෙත්වා b.
17. යඤ්ඤිස්සාති b s
18. අඛමනසභාවස්ස b. s
19 පත්ථයනභාවස්ස b
20. වත්තසා s.
21. සීතාදි. b. 22. නිදස්සති b.

පරිභඤ්ඤා යොනිසෝ චණ්ඩං හත්ථිං පරිවජ්ජේතීති අඤ්ඤං සමණෝති චණ්ඩස්ස හත්ථිස්ස ආසන්නෙ නට්ඨාතබ්බං[1] තතෝ නිද්ධනං ගි මරණම්පි සියා මරණමත්තම්පි දුක්ඛන්ති එවං උපායෙන පථෙන[2] පවිවෙක්ඛිත්වා චණ්ඩං හත්ථිං පරිවජ්ජෙති පරික්කමති; එස නයෝ සබ්බත්ථ. **චණ්ඩානන්ති** ච[3] දුට්ඨං වාළන්ති වුත්තං හොති; **ඛාණූනන්ති** ඛදිරඛාණුආදිං;[4] **ඛණවණ්ඨානන්ති** කණ්ටකානං ඨානං;[5] **සස්සඤ්ච කණ්ටකා විජ්ජන්ති** තං ඕසාසන්ති වුත්තං හොති; **සොබ්භන්ති** සබ්බතො ඛ්‍යාහවං. **පපාතන්ති** එකතෝ ඛ්‍යාහතං; **චන්දනිකන්ති** උච්චට්ඨානදසාගබ්භමලාදීනං[7] ඡඩ්ඩනට්ඨානං; **ඔළිගල්ලන්ති** තෙසංයෙව භත්තදාදීනං[8] සඤ්ඤාණාසං; තං ජණ්ණුමත්තම්පි අසුවිභරිතං හොති; මෙවි වෙතානි ඨානානි අමනුස්ස දුට්ඨානි හොන්ති තස්මා තානි වජ්ජෙතබ්බානි; **අනාසඤ්ඤී** එව පන අයුත්තං ආසනං අනාසනං; තං අට්ඨානෝ අනිට්ඨාවඩ්ඩනං රහෝ පටිච්ඡන්නාසනන්ති වෙදිතබ්බං.

අගොචරෙති එත්ථාපි[9] අයුත්තෙ ගොචරෙ අගොචරෙ; සෙ වෙසියාදිභෙදතෝ[10] පඤ්චවිධෙ **පාපකෙ මිත්තෙති** ලාමකෙ දුස්සීලෙ මිත්තපතිරූපකෙ අමිත්තෙ;[11] **භජන්තීති** සෙවමානං; **විඤ්ඤූ සබ්‍රහ්මචාරීති** පණ්ඩිතා බුද්ධිසම්පන්නා සබ්‍රහ්මචාරයෝ;[12] භික්ඛූනමෙතං අධිවචනං; යෝ හි එකාසම්මං[13] එකුද්දෙසෝ සමසික්ඛතාති ඉමං බ්‍රහ්මං සමානං චරන්ති තස්මා සබ්‍රහ්මචාරීති වුච්චන්ති. **පාපකෙසු ඨානෙසූති** ලාමකෙසු ඨානෙසු; **ඔකප්පෙය්‍යන්ති** සද්දහෙය්‍යං අධිමුච්චෙය්‍යං අද්ධා අයමායස්මා අකාසි වා කරිස්සති වාති; **ඤං හිස්සාති** හත්ථි ආදිසු ඤඤතරෙ එකමපි අස්ස; සෙසං වුත්තනයමෙව. ආසවුප්පත්ති පනෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බා. හත්ථිආදිනිද්දෙසෙන දුක්ඛෙන ඵුට්ඨස්ස සුඛං පත්ථයතො කාමාසවො උප්පජ්ජති; නත්ථි නො සම්පත්තිභවෙ සුගතිභවෙ ඊදිසං දුක්ඛන්ති භවං පත්ථෙන්තස්ස භවාසවො; මං හත්ථි මද්දති මෙ[14] අස්සොති ගාහො දිට්ඨාසවො; සබ්බගෙව; සම්පයුත්තා අවිජ්ජාස වොති; **ඉමෙ වුච්චන්ති-පෙ-පරිවජ්ජනා පහාතබ්බාති** ඉමෙ හත්ථි ආදිසු එකෙනස්ස වසෙන වත්තාරෝ වත්තාරෝ භාවා අනෙකෙ ආසවා ඉමිනා සීලසංවරසඞ්ඛාතෙන පරිවජ්ජනෙන පහාතබ්බාති වුච්චන්තීති වෙදිතබ්බා.

පටිසඞ්ඛා යොනිසෝ උපසනං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙතීති ඉති පායං විතක්කෙති අකුසලා ඉතිපි සාවජ්ජා ඉතිපි දුක්ඛවිපාකොසෙ ච ඛො අත්තව්‍යාබාධායපි[15] සංවත්තන්තීති ආදිනා නයෙන යොනිසෝ කාමවිතක්ක ආදීනවං පච්චවෙක්ඛිත්වා තස්මිං තස්මිං

1. න ඨාතබ්බං e s. 6. පරිජිඝ්ඤාතත්තා b. 11. මිත්තපටි b පටිඅමිත්තානං b. s
2. පථෙන පච්චයෙන b. 7. උච්චිඝඩාදකමිලාදීනං s. 12. බ්‍රහ්මචාරිසෝ b චාරිනෙ s.
3 චණ්ඩන්ති දුට්ඨං e කණ්ඨපදුම්ං 8 භඝදුම්දිනං m1 s t w2 b 13. එකං a e. එක.
4. බාණුනි ඛදිරබාණුආදි b. 9. එත්ථපි b. එ b s 14. මද්දති e. [සම්ම s.
5. සඤ්ඤිකඨාඨානන්ති කණ්ටකානං ඨානං b s 10. භවසියාදිභෙදෙ 15. අත්තබ්‍යාබාධායපි b.

ආරම්මණෙ උපපත්තිං ජානමිච්චාදිඛත්තං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති විත්තං ආරොපෙති න වාසෙති අභිනන්දති වා න වාසෙතීතිපි අත්ථො; අනධිවාසෙනෙනා කිං කරොතීති:[1] පජහති ජ්ඣෙතීති; කිං කවචං විය පිටකොත්තී: තඞ්, අපි ච ඛො නං **විනොදෙති** තුදතී[2] විජ්ඣති නීහරති කිං බලිවද්දං[3] ෆිය පතොදෙතී: න හි; අථ ඛො නං[4] ඛ්‍යන්තී කරොති විගතනන්තං කරොති යථාස්ස[5] අනෙනාපි නාවසිස්සති අනන්තමසො භවඞ්ගමත්තමපි තථා නං කරොති; කථං පන නං තථා කරොතීති: **අනභාවං ගමෙති**[6] අනු අනු අභාවං ගමෙති වික්ඛම්භනපහානෙන යථා සුවික්ඛම්භිතො හොති තථා කරොතීති වුත්තං හොති; එස නයො ව්‍යාපාදවිහිංසාවිතක්කෙසු. එත්ථ ච කාමවිතක්කොති "යො කාමපටිසංයුත්තො තක්කො[7] විතක්කො මිච්ඡාසඞ්කප්පො"ති විභඞ්ගෙ වුත්තො; එස නයො ඉතරෙසු.

උපපන්නුපපන්නෙනාති උපපන්නෙ උපපන්නෙ උපපන්නාමත්තෙයෙ වාති වුත්තං හොති; සකිං වා උපපන්නෙ විනොදෙන්ති[8] දුතියවාරෙ අජ්ඣුපෙක්ඛිතා න හොති සතක්ඛත්තුමපි උපපන්නුපපන්නෙ[9] විනොදෙතියෙව; **පාපකෙ අකුසලෙති** ලාමකට්ඨෙන පාපෙ අකොසල්ලසම්භූතාය අකුසලෙ; ඛමෙමිති තෙයෙව කාමවිතක්කාදයො සඞ්ගහිතා වා නව මහාවිතක්කෙ; තත්ථ තයො වුත්තා එව; අවසෙසා ඤාතිවිතක්කො ජනපදවිතක්කො අමරවිතක්කො පරානුද්දයතාපටිසංයුත්තො විහෙඨකො ලාභසක්කාරසිලොකපටිසංයුත්තො විතක්කො අනවඤ්ඤත්තිපටිසංයුත්තො විතක්කොති ඉමෙ ජ; **යං කිඤ්චාති** එතෙසු විතක්කෙසු යඞ්කිඤ්චි අස්ස; සෙසං වුත්තනයමෙව.[10]

කාමවිතක්කො පනෙත්ථ කාමාසවො එව තඞ්සෙසො භවාසවො තංසම්පයුත්තො දිට්ඨාසවො සඞ්ඛිත්තෙකදෙසෙ අවිජ්ජා අවිජ්ජාසවොති එවං ආසවුප්පත්ති[11] වෙදිතබ්බා. **ඉමෙ වුච්චන්ති-පෙ-විනොදනා පහාතබ්බාති** ඉමෙ කාමවිතක්කාදිවසෙන වුත්තපකාරා ආසවා ඉමිනා තයිං තයිං විතක්කෙන ආදීනවපච්චවෙක්ඛනඤ්ඤෙන විරියසංවර සඞ්ඛාතෙන විනොදනෙන පහාතබ්බාති වුච්චන්තීති වෙදිතබ්බා.

පටිසඞ්ඛා යොනිසො සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙතීති අභාවනාය ආදීනවං භාවනාය ච ආනිසංසං උපායෙන පථෙන පච්චවෙක්ඛිත්වා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති; එසනයො සබ්බත්ථ. එත්ථ ච කිඤ්චාපි **ඉමෙ** උපරි මග්ගත්තයසම්මසනභූතා ලොකුත්තරබොජ්ඣඞ්ගා එව අධිප්පෙතා තථාපි ආදිකම්මිකානං බොජ්ඣඞ්ගෙසු අසම්මොහත්ථං ලොකිය ලොකුත්තරමිස්සකෙන නෙසං[12] නයෙන අත්ථවණ්ණනං කරිස්සාම;

1. කරොති ඉ. s
2. තුදති b.
3. බලිබද්දං b. s.
4. අථඛො ඛ්‍යන්තිං ඛ්‍යන්තිං. b.
5. යථාස්සං b.
6. ගමෙතීති b.
7. පටිසංයුත්තො s.
8. විනොදිත්වා b.
9. උපපන්නෙ උපපන්නෙ b.
10. මෙවමාහංසු s.
11. වුප්පත්තිපි b. s.
12. නෙසං b. s.

ඉධ පන ලොකියතයං පහාය ලොකුත්තරතයෝ එව ගහෙතබ්බෝ. තත්ථ සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගන්ති ආදීනං නයෙන වුත්තනානං සත්තන්නං ආදිපදභූතමෙව තාව:-

අත්ථතෝ ලක්ඛණාදීහි කම්මතෝ ච විනිච්ඡයෝ,
අනුනාධිකතෝ වෙව විසුද්ධත්තබෝධා විභාවිනා.

තත්ථ සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගෝ තාව සරණට්ඨෙන සති; සා පනෙසා උපට්ඨානලක්ඛණා අපිලාපනලක්ඛණා වා; වුත්තම්පි හෙතං "යථා මහාරාජ රඤ්ඤො භණ්ඩාගාරිකෝ රඤ්ඤෝ සංපතෙය්‍යං අපිලාපෙති එත්තකං මහාරාජහිරඤ්ඤං එත්තකං සුවණ්ණං එත්තකා සංපතෙය්‍යන්ති එවමෙව ඛෝ මහාරාජ සති උපජ්ජමානා කුසලාකුසලසාවජ්ජානවජ්ජහීනපණීතහීනසුකණ්හසුක්කසප්පටිභාගෙ[1] ධම්මෙ අපිලාපෙති ඉමෙ චත්තාරෝ සතිපට්ඨානා"ති විත්ථාරෙ අපිලාපනරසා; කිච්චවසෙනෙව හිසා[2] එතං ලක්ඛණං ථෙරෙන වුත්තං; අසම්මොසරසා වා; ගොචරාභිමුඛභාවපච්චුපට්ඨානා; සති එව සම්බොජ්ඣඞ්ගෝ සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගෝ තත්ථ බොධියා බොධිස්ස වා අඞ්ගෝති බොජ්ඣඞ්ගෝ; කිං වුත්තං හොති; යා හි අයං ධම්ම සාමග්ගී යාය ලොකියලොකුත්තරමග්ගඵලණ උපජ්ජමානාය ලීනුද්ධච්චපතිට්ඨානානුයුඤ්ජනකාමසුඛත්තකිලමථානුයොග උච්ඡෙදසස්සතාභිනිවෙසාදීනං අනෙකෙසං උපද්දවානං පටිපක්ඛභූතාය සතිධම්මවිචයවිරියපීතිපස්සද්ධිසමාධිඋපෙක්ඛාසඞ්ඛාතාය ධම්ම සාමග්ගියා අරියසාවකො බුජ්ඣතීති කත්වා බොධීති වුච්චති; බුජ්ඣතීති කිලෙසසන්තානනිද්දාය උට්ඨහති චත්තාරි වා අරියසච්චානි පටිවිජ්ඣති නිබ්බානමෙව වා සච්ඡිකරොතීති වුත්තං හොති;[3] යථාහ: "සත්ත බොජ්ඣඞ්ගෙ භාවෙත්වා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධොති; තස්සා ධම්මසාමග්ගිසඞ්ඛාතාය බොධියා අඞ්ගාතිපි බොජ්ඣඞ්ගා ඛ්‍යාතඞ්ගමග්ගඞ්ගදයෝ විය; යොපෙස[4] යථාවුත්තපපකාරාය එතාය ධම්මසාමග්ගියා බුජ්ඣතීති කත්වා අරියසාවකො බොධීති වුච්චති තස්ස බොධිස්ස අඞ්ගාතිපි බොජ්ඣඞ්ගා සෙනඞ්ගරථඞ්ගාදයෝ විය; තෙනාහු අට්ඨකථාචරියා[5] "බුජ්ඣනකස්ස පුග්ගලස්ස අඞ්ගාති වා බොජ්ඣඞ්ගා"ති අපි ච "බොජ්ඣඞ්ගාති කෙනට්ඨෙන බොජ්ඣඞ්ගා බොධාය සංවත්තන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා බුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා අනුබුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා පටිබුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා සම්බුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා" ඉච්චාදිනා පටිසම්භිදානයෙනාපි බොජ්ඣඞ්ගට්ඨෙනං[6] වෙදිතබ්බා.

පසත්ථෝ[7] සුන්දරෝ ච[8] බොජ්ඣඞ්ගා සම්බොජ්ඣඞ්ගා, එවං සති එව සම්බොජ්ඣඞ්ගා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගා තං සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගන්ති[9] එවං තාව එකස්ස ආදිපදස්ස අත්ථතෝ ලක්ඛණාදීහි ච විනිච්ඡයෝ

1. ණීතපණීත b e. s.
2. හිසා b. s.
3. කරොතීති b.
4. යෝ චෙස s.
5 තෙනාහු පොරාණා e.
6. තදෙනාපි අත්ථෙ b, s.
7. පසත්ථෙ b. s.
8. සුන්දරෝ s. රෝ වා b.
9. ඕකං b.

විසුද්ධත්තෙබෝ. දුතියාදීසු පන චතුසවවධමෙම[1] විවිනාතීති ධම්මවිචයෝ; සෝ පවිචයලක්ඛණෝ; ඔභාසනරසෝ; අසම්මොහපච්චුපට්ඨානෝ; විරභාවතෝ විධිනා ඊරයිතබ්බතෝ ච විරියං; තං පග්ගහලක්ඛණං; උපත්ථම්භනරසං; අනොසීදනපච්චුපට්ඨානං; පිනයතීති පීති; සා ඵරණලක්ඛණා තුට්ඨිලක්ඛණා වා; කායචිත්තානං පීනනරසා; තෙසංයෙව ඔදග්ගපච්චුපට්ඨානා; කායචිත්තදරථපස්සම්භනතෝ පස්සද්ධි; සා උපසමලක්ඛණා; කායචිත්තදරථනිම්මද්දනරසා[3]; කායචිත්තානං අපරිප්පඳභූතසිතිභාවපච්චුපට්ඨානා,[4] සමාධානතෝ සමාධි; සෝ අවික්ඛෙපලක්ඛණෝ අවිසාරලක්ඛණෝ වා චිත්තචෙතසිකානං සම්පිණ්ඩනරසෝ; චිත්තට්ඨිති පච්චුපට්ඨානෝ: අජ්ඣුපෙක්ඛනතෝ උපෙක්ඛා; සා පටිසඛ්ඛානලක්ඛණා සමවාහිතලක්ඛණා වා; ඌනාධිකනිවාරණරසා; පක්ඛපාතූපච්ඡේදනරසා වා; මජ්ඣත්තභාවපච්චුපට්ඨානා; සෙසං වුත්තනයමෙව. එවං සෙසපදානම්පි අත්ථතෝ ලක්ඛණාදිනි ච විනිච්ඡයෝ විසුද්ධත්තෙබෝ.

කමතොති එත්ථ ච "සතිඤ්ච ඛොහං භික්ඛවෙ සබ්බත්ථිකං වදාමී"නි වචනතෝ සබ්බසං සෙසබොජ්ඣඞ්ගානං උපකාරකත්තා සති සමෙබොජ්ඣඞ්ගෝ[5] පඨමං වුත්තෝ; තතො පරං "සෝ ඉමං සතිං විහරන්තෝ තං ධම්මං පඤ්ඤාය පවිචිනාති"ත්ආදිනා නයෙන සෙස බොජ්ඣඞ්ගානං. පුබ්බාපරියවචනෙ පයොජනං සුත්තෙයෙව වුත්තං; එවමෙත්ථ කමතොපි විනිච්ඡයෝ විසුද්ධත්තෙබෝ.

අත්ථානාධිකතොති කස්මා පන භගවතා සත්තෙව බොජ්ඣඞ්ගා වුත්තා අත්ථූනා අනධිකාති; ලීනුද්ධච්චපටිපක්ඛතෝ සබ්බත්ථිකතෝ ච; එත්ථ හි තයෝ බොජ්ඣඞ්ගා ලීනස්ස පටිපක්ඛා; යථාහ: "යස්මිංඛ්වෙ ඛො භික්ඛවෙ සමයෙ ලීනං චිත්තං හොති කාලෝ තස්මිං සමයෙ ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භාවනාය කාලෝ විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භාවනාය කාලෝ පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භාවනාය"ති, තයෝ උද්ධච්චස්ස පටිපක්ඛා;[6] යථාහ: "යස්මිංඛ්වෙ ඛො භික්ඛවෙ සමයෙ උද්ධතං චිත්තං හොති කාලෝ තස්මිං සමයෙ පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භාවනාය කාලෝ සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භාවනාය කාලෝ උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භාවනාය"ති එතෙ පනෙත්ථ සබ්බත්ථිකා; යථාහ: "සතිඤ්ච ඛොහං භික්ඛවෙ සබ්බත්ථිකං වදාමී"ති සබ්බත්ථකානිපි[7] පාඨෙ; විත්තම්පි සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතබ්බනති[8] අත්ථෙ; එවං ලීනුද්ධච්ච පටිපක්ඛතෝ සබ්බත්ථිකතෝ ච සත්තෙව බොජ්ඣඞ්ගා වුත්තා අත්ථූනා අනධිකාති; එවමෙත්ථ අත්ථූනාධිකතොපි විනිච්ඡයෝ විසුද්ධත්තෙබෝ.

---

1. එතුසවව b. 4. අපරිප්පඳභූත b s 6. තයෝ උඞ්වච්චස්ස e
2. සොපඤ්චිච b. 5. බොජ්ඣඞ්ගෝව b 7. සබ්බත්ථිකානිපි m2 p1 p2.
3. නිම්මදනරසා b. නිම්මිථ්ථරසා s. 8. ඉච්ඡිතබ්බධානති m1 p t. v. w2. e.

එවං තාව සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගන්ති ආදිනා නයෙන වුත්තානං සත්තන්නං ආදිපදානංයෙව අත්ථවණ්ණනං කත්වා ඉදානි භාවෙති විවෙකනිස්සිතන්ති ආදිසු එවං කුසලඛා භාවෙතීති වඩ්ඪෙති අත්තනෝ චිත්තසන්තානෙ ජුනපජුනං ජනෙති අභිනිබ්බත්තෙතීති අත්ථෝ; විවෙකං නිස්සිතන්ති විවෙකනිස්සිතං;[1] විවෙකොති විවිත්තතා; සා වයං[2] තදඞ්ගවිවෙකො විකඛම්භන-සමුච්ඡේද-පටිපස්සද්ධි නිස්සරණවිවෙකොති පඤ්චවිධො තස්ස නානත්තං අරියඛමෙ අවිනීතොති එත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං; අයමෙව හි තත්ථ විනයොති වුත්තො එවමෙතස්මිං පඤ්චවිධෙ විවෙකෙ විවෙකනිස්සිතන්ති තදඞ්ගවිවෙක නිස්සිතං සමුච්ඡේදවිවෙකනිස්සිතං නිස්සරණවිවෙකනිස්සිතඤ්ච සති සම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙතීති අයමත්ථො වෙදිතබ්බො; තථා හි අයං[3] බොජ්ඣඞ්ගභාවනානුයුත්තො යොගී විපස්සනාකඛණෙ කිච්චතො තදඞ්ගවිවෙකනිස්සිතං අජ්ඣාසයතො නිස්සරණවිවෙකනිස්සිතං මග්ග කාලෙ පන කිච්චතො සමුච්ඡේදවිවෙකනිස්සිතං ආරම්මණතො නිස්සරණවිවෙකනිස්සිතං සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති.

පඤ්චවිධවිවෙකනිස්සිතම්පිති[4] එකෙ, තෙ හි න සොවලං බලව විපස්සනාමග්ගඵලකඛණෙසු එව බොජ්ඣඞ්ග උද්ධරන්ති විපස්සනා පාදකඅසිඛිජ්ඣානආනාපානාසුභබ්‍රහ්මවිහාරජ්ඣානෙසුපි උද්ධරන්ති; න ච පටිසිද්ධා අට්ඨකථාවරියෙහි; තස්මා තෙසං මතෙන එතෙසං ඛ්‍යානානං පවත්තිකඛණෙ කිච්චතො එව විකඛම්භනවිවෙකනිස්සිතං; යථා ච විපස්සනාකඛණෙ අජ්ඣාසයතො නිස්සරණවිවෙකනිස්සිතන්ති වුත්තං එවං පටිපස්සද්ධිවිවෙකනිස්සිතම්පි භාවෙතීති වත්තුං වට්ටති; එසනයො විරාගනිස්සිතාදිසු; විවෙකත්ථො[5] එව හි විරාගාදයො. කෙවලං හෙට්ඨ වොස්සග්ගො දුබ්බලො ඵරිවොහවොස්සග්ගො ච[6] පකඛන්දන වොස්සග්ගො වාති; තත්ථ පරිවොහවොස්සග්ගොති විපස්සනාකඛණෙ ච තදඞ්ගවසෙන මග්ගකඛණෙ ච සමුච්ඡේදවසෙන කිලෙසපහානං; පකඛන්දනවොස්සග්ගොති විපස්සනාකඛණෙ තන්නින්නභාවෙන මග්ගකඛණෙ පන ආරම්මණකරණෙන[7] නිබ්බානපකඛන්දනං; තදුභයම්පි ඉමස්මිං ලොකියලොකුත්තරමිස්සකෙ අත්ථවණ්ණනානයෙ වට්ටති; තථා හි අයං සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො යථාවුත්තෙන පහානෙන කිලෙසෙ පරිච්චජති නිබ්බානඤ්ච පකඛන්දති; වොස්සග්ගපරිණාමීති ඉමිනා පන සකලෙන වචනෙන වොස්සග්ගට්ඨං පරිණාමනං පරිණතඤ්ච; පරිපච්චනං ජරිපකකඤ්චාති ඉදං වුත්තං හොති; අයං හි බොජ්ඣඞ්ග භාවනමනුයුත්තො භික්ඛු යථා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගා කිලෙසපරිච්චාග වොස්සග්ගට්ඨං නිබ්බානපකඛන්දනවොස්සග්ගට්ඨඤ්ච පරිපච්චති යථා ච පරිපකකා හොති තථා නං භාවෙතීති; එස නයො සෙසබොජ්ඣඞ්ගෙසු

1. විවෙකනිස්සිතන්ති විවෙකනිස්සිතං b. 6 පච්චොස්සග්ගො pl. p2 w2.
2 සෝයං b e s. 4. නිස්සිතන්තිපි b s. 7. සරණවසෙන s.
3. යථාහි අයං s p2. r. w2. 5. විවෙකට්ඨා b.

ඉධ පන **නිබ්බානංයෙව සබ්බසඞ්ඛතෙහි විවිත්තත්තා විවෙකො සබ්බසං විරාගභාවතො විරාගො නිරොධභාවතො නිරොධොති වුත්තං මග්ගො එව ච වොස්සග්ගපරිණාමි**; තස්මා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකං ආරම්මණං කත්වා පවත්තියා විවෙකනිස්සිතං තථා විරාග නිස්සිතං **නිරොධනිස්සිතන්ති**[1] තඤ්ච ඛො අරියමග්ගඛණපවත්තියා[2] කිලෙසානං සමුච්ඡේදතො පරිච්චාගභාවෙන ච නිබ්බානපක්ඛන්දන භාවෙන ච පරිණතං පරිපක්කඤාණං අයමෙව අත්ථො දට්ඨබ්බා. එස නයො සෙසබොජ්ඣඞ්ගෙසු.

යං හිස්සාති එතෙසු බොජ්ඣඞ්ගෙසු යඞ්කිඤ්චි අස්ස; සෙසං වුත්තනයමෙව. ආසවුප්පත්තියං පනෙත්ථ ඉමෙසං උපරි මග්ගත්තය සම්පයුත්තානං බොජ්ඣඞ්ගානං අනාවිත්තත්තා යෙ උප්පජ්ජෙය්‍යුං නාමා සවො භවාසවො අවිජ්ජාසවොති තයො ආසවා භාවයතො එවං ස තෙ ආසවා න හොන්තීති අයං නයො වෙදිතබ්බා. **ඉමෙ වුච්චන්ති පෙ-භාවනා පහාතබ්බාති** ඉමෙ තයො ආසවා ඉමාය මග්ගත්තය සම්පයුත්තාය බොජ්ඣඞ්ගභාවනාය පහාතබ්බාති වුච්චන්තීති වෙදිතබ්බා

ඉදානි ඉමෙහි සත්තහාකාරෙහි ප්‍රතිනාසවං භික්ඛුං ථොමෙන්තො ආසවප්පහානෙ චස්ස ආනිසංසං දස්සෙන්තො එවඤෙව ච කාරණෙහි **ආසවප්පහානෙ සත්තානං උස්සුක්කං ජනෙන්තො සබ්බො ඛො භික්ඛවෙ පෙ-අනන්තමඞ්ගාසි දුක්ඛස්සාති** ආහ. තත්ථ යථා ඛොති සාම්වචනෙ තොසාරෙ; යස්ස ඛොති වුත්තං හොති; පොරාණා පන යම්හි[3] කාලෙති වණ්ණන්ති; **සෙ ආසවා දස්සනාති**[4] යෙ ආසවා දස්සනෙන පහාතබ්බා තෙ දස්සනෙනෙව පහීනා හොන්ති න අපහීනෙසුයෙව පඨිතසඤ්ඤී හොති; එවං සබ්බත්ථ විත්ථාරෙ.

සබ්බාසවසංවරසංවුතොති සබ්බෙහි ආසවවිධානෙහි පිහිතො; සබ්බෙසං වා ආසවානං පිධානෙහි පිහිතො; **අවෙච්චපසාදෙන[6] සමන්නාගතොති** සබ්බමපි තණ්හං ඡින්දි සඤ්ඡින්දි සමුච්ඡින්දි;[7] **වාන්තගතොති[8] සංයොජනානීති** දසවිධසංයොජනං[9] පරිවත්තයි නිම්මූලමකාසි;[10] **සම්මාති** හෙතුනා කාරණෙන; **මානාභිසමයාති** මානස්ස දස්සනාභිසමයා පහානාභිසමයා ච; අරහත්තමග්ගෙන හි කිච්චවසෙන මානං පජහති අයමස්ස දස්සනාභි සමයො; තෙන දිට්ඨො පන සො තාවදෙව පහීයති දිට්ඨිවිසෙන දිට්ඨසන්තානං[11] ජීවිතං විය; අයමස්ස පහානාභිසමයො.

අනන්තමඞ්ගාසි දුක්ඛස්සාති එවං අරහත්තමග්ගෙන මානස්ස[12] දිට්ඨත්තා පඤ්ඤත්තත්තා ච යෙ ඉමෙ "කායබන්ධනස්ස අත්තෙතා ජීරති හරිත්තත්තං වා"ති[13] එවං වුත්තඅත්තිත්තමරියාදනෙතා ච "අත්තම්දං

1. විවිත්තතා e. 5. දස්සනාපහාතබ්බතිහි s. 8. විවහාසි b s. 11. දිට්ඨිවිසයසන්තාන දට්ඨ
2. නිස්සිතං b. 6. අවෙජ්ජි b s. 9. දසවිධමෙව සංයොජනං b s, [ත්‍රිසන්තාදස්සනා
3 අරියමග්ගඛණුප්පත්තියා b s 10. නිම්මුලමකාසි b s. 12 සම්මා මානසස b [නා. s.
4 යස්මිං b. 7. ජිනිඳි සමුච්ඡින්දි a m2 r v ජිනිඳිවා සමුච්ඡින්දිවා s 13 හරිත්තතා වාතිවේ s

භික්ඛවෙ ජීවිතාන"න්ති[1] එවං වුත්තලාමඤ්ඤෙතා ච "සක්කායො එකො අඤ්ඤො"ති එවං වුත්තඅොඨඤ්ඤෙතා ච "එසෙවඤ්ඤෙතා දුක්ඛස්ස සබ්බපච්චයසඞ්ඛායා"ති එවං වුත්තඅොඨඤ්ඤෙතා[2]වාති එවං වුත්තාරො අත්තා තෙසු සබ්බසෙව වට්ටදුක්ඛස්ස අදුං[3] චතුඨඤ්ඤොපිසඞ්ඛාතං අත්තමඤ්ඤි පරිච්ඡෙදං පරිවට්ටිමං අඤ්ඤි; අත්තිමසමුස්සයමිත්තා වසෙසං දුක්ඛමඤ්ඤිසිති වුත්තං හොති.

අත්තමනා තෙ භික්ඛවෙති සකමනා තුට්ඨමනා පීතිසොමනස්සෙහි වා සමපයුත්තමනා හුත්වා; **භගවතො භාසිත**න්ති අභිනන්දුන්ති ඉදං දුක්ඛස්ස අත්තසිරියපරියොසානං භගවතො භාසිතං සුකථිතං සුලපිතං එව මෙතං[4] භගවා එවමෙතං සුගතාති මත්තඤ්ඤෙන සමපටිච්ඡන්නතා අබ්භනු මොදිංසූති.

සෙසමෙත්ථ යං න වුත්තං තං පුබ්බෙ වුත්තත්තා ච සුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා ච න වුත්තං; හසමා සබ්බං වුත්තානුසාරෙන අනුපදසෙ පච්ච වෙක්ඛිතබ්බං.

සබ්බාසවසුත්තවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

එවමෙම සුතන්ති ධම්මදායාදසුත්තං යසමා පනස්ස අට්ඨුප්පත්තිඤ්ඤොනිකෙඛපො හසමා තං දස්සෙත්වාවස්ස අපුබ්බ[6]පදවණ්ණනං කරිස්සාම[7] කතරස්ය පන ඉදං අට්ඨුප්පත්තියා නික්ඛිත්තන්ති: ලාභසක්කාරො;[8] භගවතොපි කිර මහාලාභසක්කාරො උපජ්ජි යථා හං චත්තාරො අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍ය පූරිතදානපාරමිසඤ්චයස්ස[9] සබ්බදිසාසු හි යමකමහා මෙඝො උට්ඨහිත්වා මහොඝං විය සබ්බපාරමියො එකසම්ං අත්තභාවෙ විපාකං දස්සාමාති සමපිණ්ඩිතා විය ලාභසක්කාරමහොඝං නිබ්බත්තා සිංසු; තතො තතො[10] අන්නපාන්නයාන්නවත්ථමාලාගන්ධවිලෙපනාදිභණ්ඩා ඛත්තියබ්‍රාහ්මණාදයො ආගන්ත්වා සහං බුද්ධා සහං භගවා සහං දෙවදෙවො නරාසභො පුරිසසීහොති භගවන්තං පරියෙසන්ති; සකට සතෙහිපි පච්චයෙ ආහරිත්වා ඔකාසං අලභමානා සමන්තා ගාවුතපප මාණම්පි සකටඛ්ගරෙන සකටඛ්ගරං[11] ආහච්ච තිට්ඨන්ති වෙව අනු ඛණිනන්ති ච අක්ඛාතවින්දබ්‍රාහ්මණාදයො විය; සබ්බං ඛණිසෙ[12] තෙසු තෙසු සුත්තෙසු ච ආගතනයෙන[13] වෙදිතබ්බං. යථා ච භගවතො එවං භික්ඛුසඞ්ඝස්සාපි[14] වුත්තං හෙතං[15] "තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා සක්කතො හොති ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං; භික්ඛු සඞ්ඝොපි ඛො සක්කතො හොති-පෙ-පරික්ඛාරානී"නාති. තථා "යාවතා

---

1. ජීවිතාණන්ති b 6. අනුපුබ්බ s. 7 කරිස්සාම b m i p i s t V w1 w2
2. ඤාවෙත්තා s. 8. ලාභසක්කාරෙන s. 12. ඛණිසෙසු l.
3 අත්තා. b 9. පාරමිතාසඤ්චයස්ස w2 13. නයෙනෙවඞ් s.
4. එවමෙවං. pl. t. w1. w2. 10. තතනා l 14. සඞ්ඝස්සාති s.
5. අට්ඨුපපත්තිතො s. 11. සකටඛ්ගරෙන සකටඛ්ගරං s 15. වුත්තම්පිවෙතං b s

ඛෝ චුන්ද එතරහි සඞ්ඝෝ වා ගණෝ වා ලොකෙ උප්පන්නෝ[1] නාහං චුන්ද අද්දසං එතාසඞ්ඝමපි සමනුපස්සාමි එවං ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තං යථරිව චුන්ද භික්ඛුසඞ්ඝෝ''ති. සචායං භගවතෝ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච උප්පන්නෝ ලාභසක්කාරෝ එකතෝ හුත්වා චින්තං මහානදීනං උදකම්ව අපපමෙය්‍යෝ අහොසි.

කමෙන භික්ඛූ පචයගරුකා පචයගිද්ධා පචයගබාහුලිකා[3] අහෙසුං; පචජාහත්තම්පි තෙලම්බුථාණීතාදිසු ආගවෙසු[4] ගණ්ඨිං පහරිත්වා අමහාකං ආචරියස්ස දෙථ උපජ්ඣායස්ස දෙථාති උච්චාසද්දං කරොන්ති; සා ච නෙසං පවත්ති භගවතොපි පාකටා අහොසි; තතො භගවා අනනුජානිය්‍යන්ති[5] ධම්මසංවෙගං උප්පාදෙත්වා විනෙතෘසි: පචයා අනපපියාති න සක්‍යා යිකඛාපදං පඤ්ඤපෙතුං;[6] පචයපටිබද්ධා[7] හි කුලපුත්තානං සමණධම්මවුත්තති; හන්දහං ධම්මදායාදපටිපදං දෙසෙමි යා[8] සිකඛාකාමානං කුලපුත්තානං සිකඛාපදපඤ්ඤත්ති විය භවිස්සති නගරවාරෙ ඨපිතසබබසාසිකඅද්දසො විය ච; යථා හි නගරවාරෙ ඨපිතෙ සබබසාසිනෙ අද්දසෙ වත්තාරොපි[9] වණණා අත්තනෝ ඡායං දිසවා වජ්ජං පහාය නිදදසා හොන්ති එවමෙව සිකඛාකාමා කුලපුත්තා සිකඛායොගමණඩනෙන[10] අත්තානං මණ්ඩෙතුකාමා[11] ඉමං සබබසාසිකා දසූපමං දෙසනං ආවජ්ජිත්වා ආමිසදායාදපටිපදං වජ්ජෙත්වා ධම්මදායාද පටිපදං පූරෙන්තා ඛිපමෙව ජාතිජරාමරණස්ස අන්තං කරිස්සන්තීති ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා ඉදං සුත්තං අහාසි.

තස්ම ධම්මදායාදා මෙ භික්ඛවෙ භවථ මා ආමිසදායාදාති ධම්මස්ස මෙ භික්ඛවෙ දායාදා[12] භවථ මා ආමිසස්ස; යො මය්හං ධම්මෙ තස්ස පටිඝාතකා භවථ යඤ්හි ඛෝ මය්හං ආමිසං තස්ස මා පරිඝාතකා භවථාති වුත්තං හොති; තත්ථ ධම්මොපි ද්විධෝ නිපපරියායධම්මෝ පරියායධම්මොති; ආමිසම්පි ද්විධං නිපපරියායාමිසං පරියායාමිසන්ති කථං: මඤ්ඤථ්‍ලනිඛබානහෙදෙ හි නවවිධොපි ලොකුත්තරධම්මෝ නිපපරියායධම්මෝ නිබබට්ඨිතධම්මොයෙව[13] න[14] කොචි පරියායෙන කාරණෙන වා ලෙසෙන වා ධම්මෝ; යං පනිදං විවට්ටූපනිස්සිතං කුසලං සෙය්‍යථිදං ඉධෙකච්චෝ විවට්ටං පත්ථෙන්තෝ දානං දෙති සීලං සමාදියති උපොසථකම්මං කරොති ගන්ධමාලාදීහි වත්ථූපජං කරොති ධම්මං සුණාති දෙසෙති ඣානසමාපත්තියෝ නිබබත්තෙන්ති එවං කරොන්තෝ අනුපුබෙබන නිපපරියායධම්මං අමතං නිබබානං පවිලහති අයං[15] පරියායධම්මෝ; තථා චීවරාදයෝ චත්තාරෝ පච්චයා නිපපරියායාමිසමෙව න අඤ්ඤෙන පරියායෙන[16] වා ලෙසෙන වා ආමිසං; යං පනිදං වට්ටගාමිකුසලං සෙය්‍යථිදං ඉධෙකච්චෝ වට්ටං පත්ථෙන්තෝ

1. උප්පන්නෝ b. 7. පටිබණ්ඩා s පච්චයබබං e පච්චයූපනිබබං b w2 14. න යෙනච.
2. ච b s. 3 බාහුල්ලිකා s. 8. සා b. 12. දායාදා භික්ඛවෙ b s. 15. අය.පඨා s.
4. ථාණීතාදිසු ආඝතෙසු s. 9. චත්තාරෝ b s 13. නිබබත්තිතබබමෙවයෙව b s-
5. අනනුඤ්ඤිය්‍යන්ති b e s. 10. කුලපුත්තාපයොගමණ්ඩනෙන b s. -නිබබිතිත l
6. පඤ්ඤපෙතුං b s w2. 11. මණ්ඩිතුකාමා s. 16. පරියායෙන කාරණෙන b

සම්පත්තිභවං ඉච්ඡමානෝ දූතං පෙසේති-පෙ-සම්පත්තියෝ නිබ්බත්තෙන්තී එවං කාරණෙන්තෝ අනුපුබ්බෙන දෙවමනුස්සසම්පත්තිං[1] පටිලභති ඉදං පරියායාමිසං නාම භාත්‍ථ නිපරියායධම්මෝපි භගවතොයෙව සන්තකෝ භගවතා හි සාසිත්තත්තා භික්ඛූ මග්ගඵලනිබ්බානානි අධිගච්ඡන්ති වුත්තං හෙතං[2] "සෝ හි බ්‍රාහ්මණ භගවා අනුප්පන්නස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා අසඤ්ජානස්ස මග්ගස්ස සඤ්ජනෙතා[3]-පෙ-මග්ගානුගා ච[4] පන එතරහි සාවකා විහරන්ති පච්ඡා සම්ඤ්ඤාගහා"ති ච "සෝ හාවුසෝ භගවා ජානං ජානාති පස්සං පස්සති චක්ඛුභූතෝ ඤාණභූතෝ ධම්මභූතෝ බ්‍රහ්මභූතෝ වත්තා පවත්තා අත්‍ථස්ස නිණ්ණෙතා[5] අමතස්ස දාතා ධම්මස්සාමී තථාගතෝ"ති ච.

පරියායධම්මෝපි භගවතොයෙව සන්තකෝ භගවතා හි සාසිත්තත්තා එව ජානන්ති;[6] විවට්ටං පත්ථෙන්තා දූතං දෙන්තෝ-පෙ-සම්පත්තිං[7] නිබ්බත්තෙන්තෝ අනුක්කමෙන අමතං නිබ්බානං පටිලභන්ති. නිපරියායාමිසම්පි[8] භගවතොයෙව සන්තකං භගවා හි අනුඤ්ඤාසිත්තත්තායෙව භික්ඛූහි ජීවකවත්‍ථුං ආදිං කත්වා පණීතං[9] චීවරං ලද්ධං; යථාහ: "අනුජානාමි භික්ඛවෙ ගහපතිචීවරං යො ඉච්ඡති පංසුකූලිකො හොතු යො ඉච්ඡති ගහපතිචීවරං සාදියතු ඉතරීතරෙනපාහං[10] භික්ඛවෙ සන්තුට්ඨිංයෙව වණ්ණෙමී"ති පුබ්බෙ ච හි[11] භික්ඛූ පණීතං[12] පිණ්ඩපාතං නාලත්‍ථුං සපදානම්පි යාලොපහොජනායෙවා හෙසුං;[13] හොති රාජගහෙ විහරන්තෙන භගවතා "අනුජානාමි භික්ඛවෙ සඞ්ඝභත්තං උද්දෙසභත්තං නිමන්තනභත්තං[14] පක්ඛිකං උපොසථිකං පාටිපදිකා"නාදි එවං අනුඤ්ඤාසිත්තත්තායෙව පණීතං[15] භොජනං ලද්ධං. තථා සෙනාසනං; පුබ්බෙ හි[16] අසනට[17]පභාරරුක්ඛමූලාදිසෙනාසනායෙව භික්ඛූ අහෙසුං තෙ "අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්ච ලෙණානී"ති[18] එවං භගවතා අනුඤ්ඤාසිත්තත්තායෙව විහාරෙ අඩ්ඩයොගෙ පාසාදෙ හම්මියං ගුහාති ඉමානි[19] සෙනාසනානි ලභිංසු; පුබ්බෙ[20] මූසිත්තගරීවතොනෙව හෙසජ්ජං අකංසු; නෙ භගවතායෙව "අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්ච භෙසජ්ජානි සෙය්‍යථිදං සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිත"නාති එවමාදිනා නයෙන අනුඤ්ඤාසිත්තත්තා නානා හෙසජ්ජානි ලභිංසු; පරියායාමිසම්පි භගවතොයෙව සන්තකං භගවතා හි සාසිත්තත්තායෙව[21] ජානන්ති;[22] සම්පත්තිභවං පත්ථෙන්තා දූතං දත්වා සීලං-පෙ-සම්පත්තියෝ නිබ්බත්තෙත්වා අනුක්කමෙන පරියායාමිසං දිබ්බසම්පත්තිං මනුස්ස සම්පත්තිං පටිලභන්ති.

---

1. දෙවමනුස්සසම්පත්තිං s 8. ච b s w2 14 නිමන්තනං. b s. 19 ඉමිනා1.
2. වුත්තම්පි එතං. b s. 9 පණීත b e s. 15. පණීත b e w2. 20. එව s.
3. සඤ්ජානනතා b s w2. 10 චීවරං. s. 16 පුබ්බෙපි s 21 සාසිතත්තා එව.s
4. සඤ්ජානනතා අනක්ඛාතස්ස මග්ගස්ස අක්ඛාතාමග්ගඤ්ඤූමග්ගවිදූ මග්ගකොවිදෙ
5. නිත්‍යාතා b s e w2. 11. එව b s. 17. අසන b s. [මග්ගානුගා. b.
6. එව. ජානන්ති b e l s 12. පණීත b s 18 සෙනාසනානීනි s. 22 ජානන්ති
7. සම්පත්තියා b s. 13. තොජ්ජා එවාහෙසුං b w2. යෙවඅහෙසුං. s. [b e l s.

තදෙව යස්මා නිප්පරියායඨමේමාපි පරියායඨමේමාපි නිප්පරියායම්සමපි පරියායම්සමපි භගවතොයෙව සන්තකා; තස්මා **තත්ථ අත්තනො සාමිභාවං දස්සෙන්තො** ආහ **ධම්මදායාදා මේ භික්ඛවෙ භවථ මා ආමිසදායාදා**ති. **යො මය්හං සන්තකො දුවිධොපි ධම්මො තස්ස දායාදා භවථ;** යස්මා ඛො එතං මය්හමෙව; **සන්තකා ආමිසං තස්ස දායාදා මා භවථ;** ධම්මසොධ්‍යාසස්සෙව සාමිනො භවථ මා ආමිස සොධ්‍යාසස්ස; යො හි ජිනසාසනෙ පබ්බජිත්වා පවචයපරමෝ විහරති වතුසු තණ්හුපාදෙසු සන්දිස්සමානො නික්කිත්තධුරෝ ධම්මාධම්මපරිපත්තියං අයං ආමිසදායාදෝ නාම; තාදිසා මා භවථ; යො පන අනුඤ්ඤතපවචයෙසු අපටිච්ඡන්නාදිනියෙව[1] නිස්සාය පරිසඛ්‍යාසෙව මානො පටිපත්තිපරමෝ විහරති වතුසු අරියවංසෙසු සන්දිස්සමානො අයං ධම්මදායාදෝ නාම; තාදිසා භවථාති වුත්තං හොති.

ඉදානි යෙසං හත්ථ[2] එතදහොසි භවිස්සති වා අනාගතමද්ධානං කිඤ්චු ඛො භගවා සාවකානං අලාභපරියං එවමාහාති. තෙසං අතිපණ්ඩිතලාභපරියං අහං එවං වදාමීති දස්සෙතුං ආහ: **අත්ථි මෙ තුම්හාසු–පෙ–නො ආමිසදායාදා**ති. තස්සායමත්ථෝ අත්ථි මෙ තුම්හෙසු අනුකම්පා අනුද්දයා හිතෙසිතා නෙත ඤ ඛො මෙ[3] භාරණෙන කෙන උපායෙන සාවකා ධම්මදායාදා අස්සු ධම්මසොධ්‍යාසස්සාමිනො නො ආමිසදායාදාති; අයං පන අධිප්පායෝ: පස්සති කිර භගවා ආමිස ගරුකානං ආමිසෙ උපක්කලිත්තානං අනිත්තකාලෙ තාව සාපිලස්ස භික්ඛුනො "සඞ්ඝාටිපි ආදිත්තා හොති"ති ආදිනා නයෙන ආගත පාපභික්ඛුභික්ඛුනීසික්ඛමානාදීනඤ්ච අනෙකසහස්සානං අපායපරිපූර කත්තං, අත්තනො සාසනෙ පබ්බජිතානඤ්ච දෙවදත්තාදිනං,[4] ධම්ම ගරුකානං පන සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානමහාසාවකපාදීනං අභිඤ්ඤා පටිසම්භිදාදිගුණපටිලාභං; තස්මා සොසං අපායපරිමුත්තිං සබ්බගුණ සම්පත්තිඤ්ච ඉච්ඡන්තො ආහ: **අත්ථි මෙ තුම්හෙසු අනුකම්පා කින්ති මෙ සාවකා ධම්මදායාදා භවෙය්‍යුං නො ආමිසදායාදා**ති. පවචය ගරුකෙ ච[5] වතුපරිසන්තරෙ කුටකහාපණෙ විය නිබ්බිත්තඛාරෙ විය ච නිත්තෙජෙ නිප්පභෙ හොති; තතො විවට්ටිතචිත්තෙන[6] ධම්මගරුභෙ තෙජවා සිඝොව අභිභුය්‍ය වාරි; තස්මාපි එවමාහ: **අත්ථි මෙ[7]–පෙ–නො ආමිසදායාදා**ති එවං ධම්මදායාදෙ මෙ භික්ඛවෙ භවථ මා ආමිසදායාදාති ඉදං අනුකම්පාය පණීතතරං ලාභං ඉච්ඡන්තෙන වුත්තං නො අලාභත්ථි කෙනාති සාධෙතුං[8] ඉදානි ඉමස්ස ඔවාදස්ස අකරණෙ ආදීනවං දස්සෙන්තො ආහ: **තුම්හෙ ච මෙ භික්ඛවෙ–පෙ–නො ධම්මදායාදා**ති. **තුම්හෙපි නෙන ආදිස්සා[9]භවෙය්‍යාථා**ති. තුම්හෙපි නෙන ආමිසදායාද භාවෙන නො ධම්මදායාදභාවෙන ආදිස්සා[9] භවෙය්‍යාථ අවදිසිතබ්බා[10]

1. මෙව ! දිනි b 4. පබ්බජිතානඤ්ච දෙවදත්තාදිනං ච e 8. සාධෙතුං b pl V.
2. යෙසඤ්ච හතු s 5. ගරුඝෙ e. 7. මෙතුම්හෙසු e. 9. ආදියා b.
3. ඤ්ඤෙ b s. 6. නිවත්තිතචිත්තෙන s. විවත්තිතචිත්තෙන b. 10 අපදිසිතබ්බා b m1

විසුං කාතබ්බා වවත්ථපෙතබ්බා විඤ්ඤූහි ගාරය්හා භවෙය්‍යාථාති වුත්තං හොති කිඤ්චි ආමිසදායාදං සද්ධාසාවකා විහරන්ති නො ධම්මදායාදන්ති; **අහම්පි තෙන ආදිස්සෝ[1] භවෙය්‍යන්ති** අහම්පි තෙන තුම්හාකං ආමිසදායාදභාවෙන නො ධම්මදායාදභාවෙන ගාරය්හෝ භවෙය්‍යං.

කිඤ්චි ආමිස-පෙ-දායාදන්ති ඉදං භගවා තෙසං අතීව මුදුභාවං ඤත්වා ආහ. අයං හි එත්ථ අධිප්පායෝ: සචෙ භික්ඛවෙ තුම්හෙ ආමිස ලොලා චරිස්සථ තත්ථ විඤ්ඤූ මං ගරහිස්සන්ති ඝාථං හි නාම සබ්බඤ්ඤූ සම්මාසම්බුද්ධං අත්තනො සාවකෙ ධම්මදායාදෙ නො ආමිසදායාදෙ කාතුං න සක්ඛිස්සන්තීති[2] සෙය්‍යථාපි නාම අනාගතපඤ්ඤෝ භික්ඛූ දිස්වා ආචරියුපජ්ඣායෙ[3] ගරහන්ති[4] සාසනෙ සද්ධිවිහාරිකා සාසනෙන වාසිකාති; සෙය්‍යථා වා පන[5] ඛුලඛුමාරකෙ වා ඛුලඛුමාරිකායො වා දුස්සීලෙ පාපධම්මෙ දිස්වා මාතාපිතරෝ ගරහන්ති සාසනෙ ප්‍රත්‍ථා කස්ස ඨිතරොති; එවමෙවං[6] මං විඤ්ඤූ ගරහිස්සන්ති[7] ඝාථං හි නාම සබ්බඤ්ඤූ සම්මාසම්බුද්ධං අත්තනො සාවකෙ ධම්මදායාදෙ නො ආමිස දායාදෙ කාතුං න සක්ඛොන්තීති; එවං ඉමස්ස ඔවාදස්ස අනුරූපෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා කරණෙ ආනිසංසං දස්සෙන්තො **තුම්හෙහි ච මෙති** ආදිමාහ. තත්ථ **අහම්පි තෙන න ආදිස්සෝ භවෙය්‍යන්ති** සෙය්‍යථාපි නාම වත්තපරිපූරකෙ දහරභික්ඛූ උද්දෙසපරිපුච්ඡාසම්පන්නෙ වස්සසත්ත යත්ථෙරේ[8]ව්‍ය ආසනපඤ්ඤත්තෙ දිස්වා සාසන සද්ධිවිහාරිකා සාසනෙන වාසිකාති[9] අසුකාසාසාති[10] පතිරූපං[11] ථෙරස්ස පටිබලෙ වත ඔවදිතුං අනුසාසිතුන්ති ආචරියුපජ්ඣායා න ආදිස්සා න ගාරය්හා භවන්ති; එව මෙව අහම්පි තෙන තුම්හාකං ධම්මදායාදභාවෙන නො ආමිසදායාද භාවෙන කස්ස සාවකා නාලකපටිපදං තුවටක[12]පටිපදං වඤ්ඣූපම පටිපදං රථවිනීතපටිපදං මිගාඛෙත්තිඛ්ඣාසාලපටිපදං මහාසුඤ්ඤතාපටි පදං පටිපන්නා චතුපච්චයසන්තොසභාවනාරාමඅරියවංසෙසු සක්කිභූතා පච්චයගෙධතො විවට්ටමානසා අබ්භා මුත්තචන්දූපමා විහරන්තීති; සම්මාසම්බුද්ධස්ස ගොතමස්සාති වුත්තෙ සබ්බඤ්ඤූ වත භගවා අසක්කි වත සාවකෙ ආමිසදායාදපටිපදං ඡඩ්ඩාපෙත්වා ධම්මදායාදපටිපත්තිපූරකෙ කාතුන්ති විඤ්ඤූනං න ආදිස්සෝ න ගාරය්හෝ භවෙය්‍යන්ති එවම්මස්මිං පදෙ අධිප්පායං ඤත්වා ශෙසං **කණ්හූපකෙඛ** වුත්තනයප්පවත්තිතොව වෙදිතබ්බං. එවං ඉමස්ස ඔවාදස්ස කරණෙ ආනිසංසං දස්සෙත්වා ඉදානි තං ඔවාදං නිය්‍යාතෙන්තො[13] ආහ. **තස්මාතිහ මෙ භික්ඛවෙ-පෙ-නො ආමිසදායාදා**ති. එවම්මං ඔවාදං නිය්‍යාතෙත්වා ඉදානි තස්සා ධම්මදායාදපටිපත්තියා පරිපූරකාරිං ථොමෙතුං **ඉඛාභං භික්ඛවෙති** ආදිමාහ. භගවතො හි ථොමනං සුත්වාපි හොනතියෙව තථත්තාය

1. ආදිස්සා b. 3. දිස්වා b. 6. එවමෙව e s. 10. අසුඛාසාසාති වුත්තෙ s.
2. න සක්ඛිස්සාති b l. 7. ගරහන්ති s. 11. පතිරූප l. පරිරූපං b පරිරූපෙ
4. ගරහිස්සන්ති a m[4] p1 p2 r. 8. වස්සසතිකත්ථෙරෙ b e s. 12. තුවටක b.
5. සෙය්‍යථාපි වා පන e. 9. වාසිකා b l 13. නිය්‍යාදෙන්තො b.

පරිපජ්ජිතාරෝ. **තත්ථ ඉධාති** නිපාතපදමේතං; **භුත්තාවීති** භුත්තවා කතභත්තකිච්චොති වුත්තං හොති; **පවාරිතොති** යාවදත්ථපවාරණාය පවාරිතො යාවදත්ථං භුඤ්ජිත්වා පරිකඛිත්තභොජනෝ නිත්තොති වුත්තං හොති.

චතුබ්බිධා හි පවාරණා වස්සං වුත්ථපවාරණා පවචයපවාරණා අන තිරිත්තපවාරණා යාවදත්ථපවාරණාති. තත්ථ "අනුජානාමි භික්ඛවෙ වස්සං වුත්ථානං භික්ඛූනං තීහි ඨානෙහි පවාරෙතු"න්ති අයං වස්සං වුත්ථපවාරණා; "ඉච්ඡාමහං භන්තෙ සඞ්ඝං චාතුමාසං හෙඨජෙති පවා රෙතු"නති ච "අඤ්ඤත්‍ර ප්‍රන පවාරණාය අඤ්ඤං නිච්චපවාරණාය"න්ති ච අයං පවචයපවාරණා; "පවාරිතො නාම ආසනං පඤ්ඤයති හොජනං පඤ්ඤයති හත්ථපාසෙ ඨිතො අභිහරති පරිකෙඛපො පඤ්ඤයති එසො පවාරිතො නාමා"ති අයං අනතිරිත්තපවාරණා; "පණීතෙන ඛාදනියෙන හොජනියෙන[1] සහත්ථා සන්තපෙපි සම්පවාරෙසි"ති අයං යාවදත්ථ පවාරණා; අයම්ධ අධිපෙතා තෙන වුත්තං පවාරිතොති යාවදත්ථ පවාරණාය පවාරිතොති.

පරිපුණ්ණාති හොජනෙන පරිපුණ්ණා; **පරියොසිතොති** පරියොසිතභොජනෝ; උත්තරපදලොපො දට්ඨබ්බා. යාවතකං භුඤ්ජිතබ්බං හොති තාවතකං භුත්තං හොති අවසිතා මේ හොජන කිරියාති **අත්ථෝ**; **සුහිතොති** ඛාතෝ[2] ජීඝච්ඡාදුක්ඛාභාවෙන වා සුඛිතොති වුත්තං හොති; **යාවදත්ථොති** යාවතකා මේ හොජනෙන අත්ථෝ සෝ සබ්බෝ පත්තොති;[3] එත්ථ ච පුරිමානං තිණ්ණං පච්ඡිමානි සාධකානි; යො හි පරියොසිතෝ සෝ භුත්තාවී හොති; යෝ ච සුහිතෝ සෝ යාවදත්ථපවාරණාය පවාරිතෝ; යෝ යාවදත්ථෝ සෝ පරිපුණ්ණොති[4] පුරිමානි වා පච්ඡිමානං; යස්මා හි භුත්තාවී තස්මා පරිඝොසීතෝ; යස්මා පවාරිතෝ තස්මා සුහිතෝ; යස්මා පරිපුණ්ණා තස්මා යාවදත්ථොති;[5] සබ්බමෙතං පරිකපෙත්වා වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං

සියාති එකංසෙ ච විකපපනෙ ච; "පඨවීධාතු සියා අඤ්ඤතිත්ථියා සියා ඛාහිරා"ති එකංසෙ; සියා අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො ආපත්ති විනිච්ඡකමෙ"ති විකපපනෙ; ඉධ උභයම්පි වට්ටති. **අතිරෙකොව[6] අතිරෙකඛමෙමා**; තථා **ඡඛ්බිඛඛමෙමා**; අධිකො ච ඡඛ්බිඛතබ්බො ච න[7] අඤ්ඤං කිඤ්චි කාතබ්බොති අත්ථෝ. **අථාති** තමහි කාලෙ; **ජීඝච්ඡා දුබ්බල්‍යාපරෙතානි** ජීඝච්ඡාය ච[8] දුබ්බල්‍යෙන ච පරෙතා ඵුට්ඨා අනුගතා ච: අට්ඨපි දසපි දිවසානි තත්ථ කෙචි ජීඝච්ඡිතාපි න දුබ්බලා හොනති සකෙඛානති ජීඝච්ඡං සහිතුං ඉමෙ පන න තාදිසාති දස්සෙතුං උභයමාහ; **ඤායතෙනති** තෙ අහං; **සචෙ ආබාධඛඛාති** යදි ඉච්ඡථ; **අජ්ඣහරිතොති** අපරූළහඝරිතෙ;යස්මිං ඨානෙ පිණ්ඩපාතොතරණෙන

1. ඛාදනීයෙන ඝොජනියෙන b s 4 පරිපුණ්ණා s. 6 අතරෙකො වි.
2. සුරිතා ඨානු m2 p2 ථෙනා a පුරිතො m1 p1 r V w1 w2 s. 7. නච m1 p1 i w1 w2,
3. නිපත්තොනති m2 p2. නිපපත්තොනති e. 5. යාවදත්ථා e. 8. ජීඝච්ඡාඝ e.

විනස්සනධම්මානි තිණානි නත්ථි තස්මිනති අත්ථෝ; තෙන නිත්තිණඤ්චමහාතිණගහනඤ්චා[1] යත්ථ සකටෙනපි ඡඩ්ඩිතෙ[2] පිණ්ඩපාතෙ තිණානි න විනස්සනති තඤ්ච ඨානං පරිඝාසිතං[3] හොති; භූතගාමසිඤ්චං පදස්ස හි අවිකොපනත්ථමෙතං වුත්තං.

අපාණකෙනති නිප්පාණකෙ පිණ්ඩපාතජ්ඣාසයෙන මරිතබ්බ පාණකරහිතෙ වා මහාඋදකක්ඛන්ධෙ; පරිභොගදකෙ එව හි ගහන පක්ඛිපෙන ආලුළිතෙ[4]. සුඛුමපාණකා මරන්ති න මහාතළාකාදිසූති පාණකානුරක්ඛනත්ථං හි එවං වුත්තං. **ඔකිලාපෙස්සාමීති** නිමුජ්ජා පෙස්සාම්; **නාතේඝඤ්ඤසාති** තෙසු ච්ඡු එකස්ස; යො ඉමං ධම්මදෙසනං සුට්ඨු සුතවා[5] පුනප්පුනං ආවජ්ජෙති ච තං සඤ්ඣායඤ්ච **වුත්තං ඛො පනෙතන්ති**. අයං වුත්තසද්දො හෙතුඅාහරණෙසු දිස්සති: "කාපරිකො මාණවො දහරො වුත්තසිරො"ති ආදිසු; රොපිතෙපි :-

"යථා සාරදිකං බීජං ඛෙත්තෙ වුත්තං විරූහති"ති ආදිසු; කථිතෙපි: "වුත්තම්දං භගවතා වුත්තමරහතා"ති ආදිසු; ඉධ පන කථිතෙ දට්ඨබ්බො; කථිතං ඛො පනෙතන්ති අයං හිස්ස අත්ථෝ; **ආමිසඤ්ඤතරන්ති** චත්තාරං පච්චයාමිසානං අඤ්ඤතරං එකන්ති අත්ථෝ; **ඡද්දිතන්ති** නිපාතො සබ්බලිඛිවිහතාදිවචනෙසු තාදිසොව තත්ථ තත්ථ අත්ථතො පරිණාමෙතබ්බො;[6] ඉධ පනස්ස යො එසොති අත්ථෝ; යො එසො පිණ්ඩපාතො නාම ඉදං ආමිසඤ්ඤතරන්ති වුත්තං හොති; **ඤත්වාති** සාධු වතාහං: **එවන්ති** යථා ඉදානි ඉමං ඛණං විත්තාමෙමි[7] එවමෙවං[8] රත්තින්දිවම්පි; **විත්තිනාමෙය්‍යන්ති** ඛෙපෙය්‍යං අතිවත්තාපෙය්‍යං[9] **සොතං පිණ්ඩපාතන්ති** සො තං සදෙවකෙන ලොකෙන සිරසා සම්පටිච්ඡිතඛරූපං සුගතානුරිත්තං පිණ්ඩපාතං අභුඤ්ජිත්වා ධම්මදායාදභාවං ආකඞ්ඛමානො ආදිත්තසිසූපමං පච්චවෙක්ඛිත්වා තෙනෙව ජීඝච්ඡාදුබ්බල්‍යෙන එවං තං රත්තින්දිවං විත්තිනාමෙය්‍ය; **අථ ද්‍වීහි ඉරියාපථෙහීති** ඉමස්මිං පන වාරෙ එස සඞ්ඛෙපො; සචෙ සො භික්ඛු යන්තූපාහං-පෙ-විත්තිනාමෙය්‍යන්ති විත්තෙතබ්බො එවමපි විත්තෙතය්‍ය; පබ්බජිතෙන ඛො වාළමිගාකුලෙ අරඤ්ඤෙ හෙමජ්ජං විය පඤ්චකාමගුණවාළාකුලෙ ගාමෙ පිණ්ඩපාතොපි දුක්ඛං පරියෙසිතුං; අයං පන පිණ්ඩපාතො ඉති පරියෙසනාදිනවවිමුත්තෙතා ච සුගතානුරිත්තෙතා චාති උභතොසුජාතධම්මියකුමාරෙ විය හොති; යෙහි වි පඤ්චහි කාරණෙහි පිණ්ඩපාතො න පරිභුඤ්ජිතබ්බො හොති; සෙය්‍යථිදං: පුග්ගලං ගරහිත්වා න පරිභුඤ්ජිතබ්බො හොති අලජ්ජිපුග්ගලස්ස සන්තකොත්ති; අපරිසුද්ධ උපජීවනතාය න පරිභුඤ්ජිතබ්බා භවති භික්ඛුනීපරිපාවනෙ[10] අසන්ත සම්භාවනුපජීවනතාති; සාම්කාකුකමපාය න පරිභුඤ්ජිතබ්බො හොති පිණ්ඩපාතසම්භොගො භික්ඛු ජීඝච්ඡිතොති; සො ඨානො තස්සෙව

1. තිණගහනඤ්ච s. 5. සුට්ඨු m1 p1r t w2. සුතවා e. s
2. ඡඩ්ඩිතෙපි l. 6. පරිණාමෙතබ්බං b. 9. අතිවත්තාපෙය්‍යං. b.
3. පරිඝාසිතං b s. 7. විත්තිනාමෙමි b විත්තිනාමෙමි s. 10. පරිපාවන b. s.
4. ආලුළිතෙ e. s ආළිලිතෙ b. 8. එවමෙව b e s.

අනෙකවාසිකාදිසු[1] අනුකම්පාය න පරිභුඤ්ජිතබ්බා හොති **අනෙක වාසිකා වා**[2] **අඤ්ඤං වා තපපටිබද්ධා ජීවිතක්ඛයං පාපුණන්ති**; නෙපි ධාතා **සුඛිතා අපි ච ඛෝ අඤ්ඤාධාතාය** න පරිභුඤ්ජිතබ්බා හොති **පිණ්ඩපාතසාමිකෝ** භික්ඛු අඤ්ඤෝ හෝති; තෙහි ච කාරණෙහි අයං විමුත්තෝ; භගවා හි ලජ්ජිනං අඤ්ඤා; පරිසුද්ධුපත්ථායිකෝ පිණ්ඩපාතෝ; භගවා ච ධාතෝ සුඛිතෝ; පච්චාසිංසකොටි වඤ්ඤං පුග්ගලෝ නත්ථි; යෙ ච ලොකෙ[3] සද්ධා භගවා තෙසං අඤ්ඤාති; එවං විඤ්ඤාපෙතබ්බා ච සෝ නං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිත්වා–පෙ–දිතියං මෙ‍ය්‍ය;එතඤ්චවාහා යොපි අභුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං කාරෙති සොපි භුඤ්ජිතබ්බමෙව පිණ්ඩපාතං න භුඤ්ජා හොති; යොපි භුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං කාරෙති සොපි භුඤ්ජිතබ්බකමෙව භුඤ්ජා හොති; නත්ථි පිණ්ඩපාතෙ[4] විසෙසෝ; ප්‍රඥලෙ පන අත්ථි[5] විසෙසෝ තසමා තං දස්සෙන්තෝ **කිඤ්චාපි සොති** ආදිමාහ. හත්ථ **කිඤ්චාපීති** අනුජානන පසංසනත්ථෙ නිපාතෝ; කිං අනුජානාති: තස්ස භික්ඛුනෝ තං අනවජ්ජපරිභොගං; කිං පසංසති: භුඤ්ජිත්වා[6] සමණධම්මකරණං; ඉදං වුත්තං හොති: යදිපි සෝ භික්ඛු එවං භුඤ්ජිතබ්බමෙව භුඤ්ජිත්වා භාවනබ්බමෙව භාවෙය්‍ය **අථ ඛෝ අඤ්ඤෙව මෙ පුරිමෝ භික්ඛූනි** යෝ පුරිමෝ භික්ඛු තං පිණ්ඩපාතං පටික්ඛිපිත්වා සමණධම්මං කාරෙති අඤ්ඤෙව මෙ සොඝෙව මම ඒවූ සූරෙසු සූරතරෝ විය ඒවූ පණ්ඩිතෙසු පණ්ඩිතතරෝ විය ච ප්‍රජ්ඤරෝ ච පාසංසතෙරෝ ච; දුතියභික්ඛුනෝ අතිරෙකඤාණ සූජනියෝ ච[7] පසංසනීයෝ වාති වුත්තං හොති. ඉදානි තමත්ථං කාරණඤ්ඤා සාධෙතෙන්තා: **තං කිස්ස හෙතූනි** ආදිමාහ.

තස්සත්ථෝ: තත්ථ සියා තුම්හාකං කසමා සෝ භික්ඛු භගවතො ප්‍රජ්ඤරෝ ච පාසංසතරෝ වාති; **තං හි** තස්ස යසමා තං පිණ්ඩපාත පටික්ඛිපනං **තස්ස භික්ඛුනෝ දිසරත්තං අපච්චයාය–පෙ–ඒකන්ත නිබ්බිදාය සංවත්තිස්සති**; කථං: තස්ස හි සචෙ අපරෙන සමයෙන පච්චයෙසු අත්‍රිච්ඡතා වා පාපිච්ඡතා වා මහිච්ඡතා වා උපපජ්ජිස්සති තතො නං ඉමිනා පිණ්ඩපාතපටික්ඛෙපඞ්ගුසෙන චෝදෙස්සති අරෙ ඛෝ සුගතාතිරිත්තමපි පිණ්ඩපාතං පටික්ඛිපිත්වා[8] ඊදිසං ඉච්ඡං උපපාදෙසීති එවං පච්චවෙක්ඛමානෝ; එස නයෝ අසනතුට්ඨියා අසල්ලෙඛස්ස ච උපපත්තිස්ස[9] නිවාරණෙ; එවං තාවස්ස අපච්චයාය සනතුට්ඨියා සල්ලෙඛාය සංවත්තිස්සති. **සුභරතායාති එත්ථ අයං සංවණ්ණනා**:[10] ඉධෙකච්චෙවා අත්තනොපි උපට්ඨාකානම්පි දුභරෝ[11] හොති දුප්පොසෝ එකච්චෙවා අත්තනොපි උපට්ඨාකානම්පි සුභරෝ හොති සුපොසෝ; කථං: යෝ හි අම්බලාදීනි ලද්ධා අනම්බලාදීනි පරියෙසති අඤ්ඤස්ස ඝරෙ ලද්ධං අඤ්ඤස්ස ඝරෙ ඡඩ්ඩෙතෙතා සබ්බං ගාමං විචරිත්වා රිත්ත පත්තොව විහාරං පවිසිත්වා නිපජ්ජති අයං අත්තනෝ දුභරෝ;[11] යෝ පන සාලිමංසොදනාදීනං පත්තෙ පූරෙත්වා දින්නොපි දුම්මුඛභාවං

1. අනෙකවාසිකාදි l. 4. පිණ්ඩපාතෙ හි im1 m2 p1 p2 r t v w1. 9 ප්‍රපත්‍යාඝස්ස b s.
2. අපනතවාසිකා b s. 5. අත්ථිපුග්ගලෙ පඨ l. 8. ඉදානි c 10. වණ්ණනා b s.
3. යෙ ලොකෙ b s. 6. භුත්වා b l. 7. පූජනියෝ b· 11. දුබ්භරෝ b s.

අනත්තමනභාවං දස්සෙති තෙසං වා සම්මුඛාව තං පිණ්ඩපාතං කිං තුම්හෙහි දින්නානි අපස්සන්තෙහා සාමණේරගහට්ඨාදීනං[1] දෙති අයං උපට්ඨාකානං දුභරෝ; එතං දිස්වා මනුස්සා දූරතොව පරිවජ්ජන්ති දුභරෝ භික්ඛු න සක්කා පොසිතුන්ති; යෝ පන යං කිඤ්චි ලූඛං වා පණීතං වා ලද්ධා තුට්ඨචිත්තොව භුඤ්ජිත්වා විහාරං ගන්ත්වා අත්තනොව සාමං කරොති අයා අත්තනෝ සුභරෝ; යෝ ච පරෙසම්පි අපථං වා බහුං වා ලූඛං වා පණීතං වා දානං අභිළෙචෙත්වා අත්තමනෝ[2] විප්පසන්න මුඛෝ හුත්වා තෙසං සම්මුඛාව පරිභුඤ්ජිත්වා යාති අයං උපට්ඨාකානං සුභරෝ; එතං දිස්වා මනුස්සා අති විය විස්සට්ඨා ගොත්‍රා අමාකං භදන්තෙ සුභරෝ පොෂකෙනපි[3] තුස්සති මයමෙව නං පොසෙස්සාමාති පරිභුඤ්ජං භාවා පොසෙන්ති; තස්ස සචෙ අපරෙන සමයෙන තස්ස[4] අත්තනෝ වා උපට්ඨාකානං වා දුභරතානයෙන චිත්තං උපපජ්ජිස්සති තතෝ නං ඉමිනා පිණ්ඩපාතපටික්කෙපඩිකුසෙන නිවාරෙස්සති අරෙ ත්වං සුගතානිරිත්තකම්පි පිණ්ඩපාතං පටික්ඛිපිත්වා ඊදිසං චිත්තං උපාදෙසීති එවං පවවෙක්ඛමානෙ එවමස්ස සුභරතාය සංවත්තිස්සති; සචෙ පනස්ස කොසජ්ජං උපපජ්ජිස්සති තම්පි එතෙනෙව ඩඞ්කුසෙන නිවාරෙස්සති අරෙ ත්වං නාම තදු සුගතානිරිත්තකම්පි පිණ්ඩ පාතං පටික්ඛිපිත්වා තථා ජිඝච්ඡාදුබ්බල්‍යපරෙතොපි සමණධම්මං කත්වා අජ්ජ කොසජ්ජමනුයුඤ්ජසීති එවං පවවෙක්ඛමානෙ එවමස්ස විරියා රම්භාය සංවත්තිස්සති; එවමස්ස ඉදං පිණ්ඩපාතපටික්ඛිපනං දීඝරත්තං අපචිඡතාය-පෙ-විරියාරම්භාය සංවත්තිස්සති; එවමසීමෙ පඤ්ච ගුණා පරිපූරා දස කථාවත්ථූනි පරිපූරෙස්සන්ති; කථං: අත්‍ර හි පාළියං යෙව අපචිඡතා සන්නුට්ඨිතා[5] විරියාරම්භවසෙන තීණි ආගතානි; සෙසානි සල්ලෙඛෙන සඞ්ගහීතානි;[6] ඉදං හි සබ්බකථාවත්ථූනං නාම මෙව යදිදං සල්ලෙඛෝ; යථාහ "සා ච ඛෝ අයං ආනන්ද කථා අභි සල්ලෙඛිකා වෙතොවිවරණසප්පායා එකන්තනිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති සෙය්‍ය ථිදං අපචිඡකථා"ති විත්ථාරෙ. එවං ඉමෙ පඤ්ච ගුණා පරිපූරා දස කථා වත්ථූනි පරිපූරෙස්සන්ති; දස කථාවත්ථූනි පරිපූරාති තිස්සොපි සික්ඛා පරිපූරෙස්සන්ති; කථං: එතෙසු හි අපචිඡකථා සන්තොසකථා අඤ්ඤ සඞ්ගහකථා සීලකථාති ඉමා චතස්සො කථා අධිසීලසික්ඛාසඞ්ගහීතා යෙව;[7] පවිවෙකකථා විරියාරම්භකථා සම්මාඛිකථාති ඉමා තිස්සො අධි චිත්තසික්ඛාසඞ්ගහීතා;[8] පඤ්ඤාකථා විමුත්තිකථා විමුත්තිඤාණදස්සන කථාති ඉමා තිස්සො අධිපඤ්ඤාසික්ඛාසඞ්ගහීතාති; එවං දස කථා වත්ථූනි පරිපූරාති තිස්සොපි සික්ඛා පරිපූරෙස්සන්ති; තිස්සොපි[9] සික්ඛා පරි පූරා පඤ්ච අසෙඛෙ[10] ධම්මක්ඛන්ධෙ පරිපූරෙස්සන්ති; කථං: පරිපූරා හි අධිසීලසික්ඛා අසෙඛො[11] සීලක්ඛන්ධොයෙව හොති; අධිචිත්තසික්ඛා

1. ගහට්ඨාදීනම්පි b s 4 අස්ස b 6. සඞ්ගහිතානි b s. 9. තිස්සොපි b s.
2. අත්තමනා b 5 සන්තුට්ඨි b s. 7. සඞ්ගහිතායෙව b e s. 10. අසෙක්ඛා b s.
3. පොෂකොනපි b e පොකපොෂකොනපි s. 8. සඞ්ගහිතා b s e. 11. අසෙක්ඛොපි b s.

අසෙඛෝ සම්මාඤාණෙන; අධිපඤ්ඤාසික්ඛා අසෙඛා පඤ්ඤාවිමුත්ති විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධෝ එවාති; එවං තිස්සෝ සික්ඛා පරිපූරා පඤ්ච අසෙඛේ ධම්මක්ඛන්ධේ පරිපූරෙස්සන්ති; පඤ්ච ධම්මක්ඛන්ධා පරිපූරා අමතං නිබ්බානං පරිපූරෙස්සන්ති; සෙය්‍යථාපි උපරි පබ්බතෙ පාවුස්සකෝ මහාමේඝෝ අභිපවට්ටෙන්[1] පබ්බතකන්දරපදරසාඛා පරිපූරෙති; තා පරිපූරා කුස්සුබ්භෙ;[2] කුස්සුබ්භා මහාසුබ්භෙ; මහාසුබ්භා කුන්නදියෝ; කුන්නදියෝ මහානදියෝ; මහානදියෝ සමුද්දං සාගරං පරිපූරෙන්ති;[3] එවමේවං භාස්ස භික්ඛුනෝ ඉමේ පඤ්ච ගුණා පරිපූරා දස කථාවත්ථූනි ආදිං කත්වා යාව අමතං නිබ්බානං[4] පරිපූරෙස්සන්ති;[5] එවමය භික්ඛු ධම්මදායාදපටිපදා පටිපන්නෝ පරමධම්මදායාදං ලච්ඡතීති[6] එතමත්ථං සම්පස්සමානෝ භගවා **තං කිස්ස හෙතු තං කිස්ස භික්ඛවෙ භික්ඛුනොති** ආදිමාහ. එවං භාස්ස භික්ඛුනෝ පුරජාතරූපාසං සතරභාවං කාරණෙන සාධෙත්වා ඉදානි තෙ භික්ඛූ තථත්තාය සන්නි යොජෙන්තෝ **තස්මාතිහ මෙ[7] භික්ඛවෙ**ති ආදිමාහ.

කිං වුත්තං හොති; යස්මා යෝ තං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිත්වා සමණ ධම්මං කරෙය්‍ය සෝ ඉමෙහි පඤ්චහි මූලගුණෙහි පරිබාහිරෝ; යෝ පන අභුඤ්ජිත්වා කරෙය්‍ය සෝ ඉමෙසං භාගී හොති **තස්මාතිහ මෙ[7] භික්ඛවෙ-පෙ-නෝ ආමිසදායාදා**ති. **ඉදමවොච භගවා**ති ඉදං නිදාන[8] පරියොසානතො පභුති යාව නෝ ආමිසදායාදාති සුත්තපදෙසං භගවා අවොච; **ඉදං වත්වා[9] සුගතො[10]** ඉදඤ්ච සුත්තපදෙසං වත්වා[11] සොභනාය පටිපදාය ගතත්තා සුගතොති සඞ්ඛං පත්තො සෙවි[12] භගවා; **උට්ඨායාසනා විහාරං පාවිසී**ති[13] පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනතො උට්ඨහිත්වා විහාරං අත්තනෝ මහාගන්ධකුටිං පාවිසි අසම්මිත්තාය[14] එව පරිසාය; කස්මා: ධම්මථොමනත්ථං. **බුද්ධා කිර** අපරිනිට්ඨිතාය දෙසනාය විහාරං පවිසන්තා ච්ඡි කාරණෙහි පවිසන්ති ප්‍රඥාලාථොමනත්ථං වා ධම්මථොමනත්ථං වා; ප්‍රඥාලථොමනත්ථං පවිසන්තෝ එවං විත්තෙන්ති; ඉමං මයා සංඛිත්තෙන[15] උද්දෙසං උද්දිට්ඨං විත්ථාරෙන අවිභත්තං ධම්මපටිග්ගාහකා භික්ඛූ උග්ගහෙත්වා ආනන්දං වා කච්චානං වා උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡිස්සන්ති; තෙ මයාං සුණෙන සංසන්දෙත්වා විස්සජ්ජෙස්සන්ති;[16] තස්මා ධම්මපටිග්ගාහකා න්න මං පුච්ඡිස්සන්ති; තෙසමහං සුකථිතං භික්ඛවෙ ආනන්දෙන සුකථිතං කච්චාන්න මඤ්ඤථ තුම්හෙ එතමත්ථං පුච්ඡෙය්‍යාථ අහම්පි නං එවමෙවං[17] ව්‍යාකරෙය්‍යන්ති එවං තෙ ප්‍රඥාලෙ ථොමෙස්සාමි; තතෝ තෙසු ගාරවං ජනෙත්වා භික්ඛූ උපසඞ්කමිස්සන්ති; තෙපි භික්ඛූ අත්තෙ ච ධම්මෙ ච නිය්‍යොජෙස්සන්ති; තෙ තෙහි නියොජිතා තිස්සෝ

1. අභිවුට්ඨෝ වුට්ඨෝ b s 6. ලභන්ති b. 11. වත්වා ච a b w2 වත්වා t e.
2. කුසුම්භෙ b s. 7. තිහ l. 12 සෙව a m2 p2 r w2 s. 16. සඞ්ඛප්පත්ථ w2
3. පරිපූරෙස්සන්ති s 8. නිබ්බාන s. 13. පාවිසි l e b 17. කථෙස්සන්ති b s.
4 මහානිබ්බානං w2. 9. වත්වාව b වත්වාන s. 14 පවර s 18. එවමේව b e s
5. පරිපූරෙන්ති b. 10. සුගතොති b s. 15. අභිසම්බ්‍යත්තාය s.

සික්ඛා පරිපූරෙන්තා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සන්තීති. ධම්මපොමන්නථං පවිසනෙන්තා එවං චින්තෙන්ති; යථා ච[1] ඉධෙව චින්තෙන්ති; මයි විහාරං පවිට්ඨේ තමෙව ආමිසදායාදං ගරහනෙන්තා ධම්මදායාදඤ්ච පොමෙනෙන්තා ඉමිස්සංයෙව[2] පරිසතිං[3] නිසිඤ්ඤෙන්තා සාරිපුත්තෙන්තා ධම්මං දෙසෙස්සති;[4] එවං චින්තනමපි අමහාකං එකජ්ඣාසයාය[5] මනියා දෙසිතා අයං දෙසනා අගඤ්ඤ ච ගරුකා ච භවිස්සති පාසාණචේත්තසදිසා; චතුරෝසනිට්ඨරණට්ඨෙන තිට්ඨේ ඨපිතනාවා[6] විය සඤ්ඤගමනට්ඨෙන චතුස්සන්තආජඤ්ඤරථෝ විය ච භවිස්සති; යථා ච එවං කරොනතස්ස අයං දණ්ඩෝති පරිසතිං[7] ආණං ඨපෙත්වා උට්ඨායාසනා පාසාදං ආරුළ්හෙ රාජිනි තට්ඨේව නිසිඤ්ඤෙ සෙනාපති නං[7] රඤ්ඤා ඨපිතං ආණං පවත්තෙන්ති; එවමපි මයා ඨපිතං දෙසනං ඉමිස්සංයෙව[2] පරිසතිං[3] නිසිඤ්ඤෙ සාරිපුත්තෙන්තා ථොමෙත්වා දෙසෙස්සති;[4] එවං චින්තනමපි අමහාකං මනියා දෙසිතා අයං දෙසනා බලවතරා මජ්ඣන්තිකසුරියෝ විය පජ්ජලිස්සතීති;[8] එවං ඉධ ධම්මපොමන්නථං උට්ඨායාසනා විහාරං පාවිසි. ඊදිසෙසු ච ඨානෙසු භගවා නිසින්නාසනෙයෙව අනන්තරහිතෝ චිත්තගතියා විහාරං පවිසතීති වෙදිතබ්බා; යදි හි කායගතියා ගවෙස්සය සබ්බා පරිසා භගවන්තං පරිවාරෙත්වා ගවෙස්සය; සා එකවාරං භින්නා පුන දුස්සන්නිපාතා භවෙය්‍යාති භගවා චිත්තගතියා එව පාවිසි; එවං පවිට්ඨෙ පන භගවති භගවතො අධිප්පායානුරූපං තං[9] ධම්මං පොමෙතුකාමෝ **නත්‍ර ඛෝ ආයස්මා සාරිපුත්තෙනා**-පෙ-**එතදවොච.**

තත්‍ර **ආයස්මාති** පියවචනමෙතං; **සාරිපුත්තෙනාති** තස්ස ථෙරස්ස නාමං; තඤ්හි ඛෝ මාතිතොපි න පිතිතොපි රූපසාරියා හි බ්‍රාහ්මණියා සෝ පුත්තෝ තස්මා සාරිපුත්තෝනි වුච්චති; **අච්චරපක්කනනස්සාති** පක්කනනස්ස සතො න විරෙන;[10] **ආවුසොති භික්ඛවෙති**[11] එත්ථ පන බුද්ධා භගවන්තෝ සාවකෙ ආලපන්තා භික්ඛවෙති ආලපන්ති; සාවකා පන බුද්ධෙති සදිසා මා හොමාති ආවුසොති පඨමං වච්චා පච්ඡා භික්ඛවෙති භණන්ති; බුද්ධෙති ච ආලපිතෝ භික්ඛුසඞ්ඝෝ භදන්තෙති පටිවචනං දෙති; සාවකෙති ආවුසොති; **කිත්තාවතා නු ඛෝ ආවුසොති** එත්ථ **කිත්තාවතෝති** පරිච්ඡෙදවචනං කිත්තකෙනාති වුත්තං හොති; නුකාරෝ පුච්ඡායං; ඛොකාරෝ නිපාතමත්තං; **සඤ්ඤී පච්චත්තඤ්ච විහරන්තෝති** තීහි විවෙකෙහි කායචිත්තඋපධිවිවෙකෙහි සඤ්ඤී හුත්වා විහරන්තස්ස; **විවෙකං නානුසික්ඛන්තීති**[12] තිණ්ණං විවෙකානං අඤ්ඤතරම්පි නානුසික්ඛන්ති; **ආමිසදායාදව හොන්තීති** ඉදමත්ථං[13] ආයස්මා සාරිපුත්තෝ භික්ඛූ පුච්ඡි; එස නයෝ සුකකපකෙඛපි. එවං වුත්තෙ තමත්ථං සොතුකාමා භික්ඛූ **දූරෙනාපි ඛෝ** ආදිමාහංසු.

---

1. යථා b. s. 5. එකජ්ඣාසය-m . m2. P1. r. w1. w2. 11. (භික්ඛවොති ලඞ්කිය
2. ඉමිස-යෙව l. 6. වසිතනාවා s. 9. එතං m1, P1. w2. e. පාළිපොත්ථකෙසු.)
3. පරිසති b. s. 7· නං b m . P1. s. w2. 10 නවිරස්ස e. 12. සික්ඛන්තීති (ම) b
4. දෙසිස්සති l b e. 8 මජ්ඣන්තිකසූරියෝ b පජ්ජලිස්සති c w2 s. 13. ඉමමත්ථං. b.

තත්ථ දූරතොපීති තිරොරට්ඨතොපි තිරොජනපදතොපි නෙක[1] යොජනගණනාතොපීති වුත්තං හොති; **සන්තිකෙතීති** සමීපෙ; **අඤ්ඤාතුනති** ජානිතුං බුජ්ඣිතුං; **ආයස්මතොයෙව සාරිපුත්තස්ස පටිභාතූති** ආයස්මතොයෙව සාරිපුත්තස්ස භාගො හොතු ආයස්මා පන සාරිපුත්තො අත්තනො භාගං කත්වා විභජ්ජතූති වුත්තං හොති; ආයස්මතො හි භාගො යදිදං අත්ථකඛානං අමහාකං පන සබ්බං භාගොති අයමෙත්ථ අධිප්පායො; එවං සද්දලක්ඛණෙන සමෙති. නෙවි පන හණන්තී පටිභාතූති දිස්සතූති;[2] අපරෙ උපට්ඨාතූති. **ඔරෙස්සන්තීති** උග්ගහෙස්සන්තී පරියාපුණිස්සන්තී; තතො නෙසං සාථෙතුකාමො ථෙරො **තෙනහීති** ආදිමාහ. තත්ථ **තෙනාති** කාරණ[3] වචනං; **හිකාරො** නිපාතො; යස්මා සොතුකාමත්ථ යස්මා ව මයිහං භාරං ආරොපයිත්ථ තස්මා සුණාථාති වුත්තං හොති; තෙපි භික්ඛූ[4] ථෙරස්ස වචනං සම්පටිච්ඡිංසු; තෙනාහ **එවමාවුසොති**-පෙ-**පච්චස්සොසුන්ති**. අථ නෙසං ආමිසදායාදං ගරහන්තෙන භගවතා **තුම්හෙහි නෙන ආදිස්සා හවෙය්‍යාථාති** එකෙනෙවාකාරෙන වුත්තමත්ථං හිත්වා ආකාරෙහි දස්සෙන්තො **ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච. ඉධාවුසො සඤ්ඤ පච්චිත්තස්ස විහරතො**-පෙ-**එත්තාවතා ඛො ආවුසො සඤ්ඤ පච්චිත්තස්ස විහරතො සාවඛා විවෙඛං නානුසික්ඛන්තීති** එත්තාවතා යඤ්ච[5] භගවා ආමිසදායාදපටිපදං ගරහිත්වා තුම්හෙහි නෙන ආදිස්සා[6] හවෙය්‍යාථාති ආහ යඤ්ච අත්තනා පුච්ඡිං පුච්ඡි **කිත්තාවතා නු ඛො**-පෙ-**නානුසික්ඛන්තීති** තස්ස විත්ථාරතො අත්ථො සුවිඤ්ඤෙය්‍යතො හොති; සො ච ඛො භගවතො ආදිස්සභාවං අනාමසිත්වා[7] භගවතොයෙව හි යුත්තං සාවකෙ අනුග්ගණ්හන්තස්ස[8] අහමපි තෙන ආදිස්සො[9] භවිස්සාමීති වත්තුං; න සාවකානං; එස නයො සුඤ්ඤපඤ්ඤාපි; අයං තාවෙත්ථ අනුසන්ධික්‍රමයොජනා අයං පනත්ථවණ්ණනා: **ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ; **සඤ්ඤ පච්චිත්තස්සාති** සඤ්ඤතො තීහි විවෙකෙහි අවචිත්තං විචිත්තස්ස;[10] **විවෙඛං නානුසික්ඛන්තීති** කායවිවෙඛං නානුසික්ඛන්ති න පරිපූරෙන්තීති වුත්තං හොති, යදි පන තිවිධම්පි විවෙඛං සඤ්ඤාය වදෙය්‍ය පුච්ඡාය අවිසෙසො සියා; ව්‍යාකරණපඤ්ඤා[11] හි අයං; තස්මා **ඉමිනා** පදෙන කායවිවෙඛං, **යෙසඤ්ච ඛම්මානන්ති** ආදිනා චිත්ත විවෙඛං, **ඛාහුලිඛාති** ආදිනා උපධිවිවෙකඤ්ච දස්සෙසීති,[12] එවමෙත්ථ සඞ්ඛෙපතො අත්ථො වෙදිතබ්බො.

යෙසඤ්ච ඛම්මානන්ති ලොභාදයො සඤ්ඤායඛ. යෙ පරතො තන්‍රා වුසො ලොභො ච පාපකොති ආදිනා නයෙන වක්ඛති; **නපජහන්තීති** න පරිච්චජන්ති චිත්තවිවෙකං න පරිපූරෙන්තීති වුත්තං හොති;

1. අනෙඛ b s.
2. දිස්සතූ b l e.
3. කාරණ e. s.
4. භික්ඛූ s.
5. එත්තාවතා ච l
6. ආදියො b.
7. ආදියභාවං. b. අනාමසිත්වා a. b. m2. P2. r. e. s.
8. අනුග්ගණ්හනභාවස්ස b.
9. ආදියො b.
10. අවචිත්තපවිචිත්තස්ස b.
11. ඛ්‍යාකරණ b s.
12. දස්සෙන්තීති b. l. e.

බාහුලිකාති චීවරාදි බාහුල්‌ලාය පටිපන්නා; **සාසනං සිථිලං ගණ්හන්තීති** සාථලිකා; **ඔක්කමනෙ පුබ්බඞ්ගමාති** එත්‌ථ ඔක්කමනං වුච්චති[1] අවගමනට්‌ඨෙන[2] පඤ්චනීවරණානි; තෙන පඤ්චනීවරණපූරණෙ[3] පුබ්බඞ්ගමාති වුත්තං හොති; **පවිවෙකෙති** උපධිවිවෙකෙ නිබ්බානෙ; **නික්ඛිත්තධුරාති** ඔරොපිතධුරා; තදධිගමාය ආරම්භම්පි[4] අකුරුමානාති[5] එත්‌තාවතා උපධිවිවෙකං න පරිපූරෙන්‌තීති වුත්තං හොති; එත්‌තාවතා අනියමෙනෙව වත්‍වා ඉදානි දෙසනං නියමෙන්‌තො **නන්‍දාවුසොති** ආදිමාහ. කසමා: සාවකා නීහි ඨානෙහීති එවං හි අනියමෙත්‍වාව වුචවමානෙ කම්පි මඤ්ඤෙය්‍ය[6] හණති න අමොහත්‍ථි උදාසීනාපි හොන්‌ති; ථෙරා නවා මඤ්ඤිමාති එවං පන නියමෙත්‍වා වුචවමානෙ අමොහ හණනීති ආදරං[7] කරොන්‌ති; යථා රඤ්ඤා[8] අමවෙගි නගරවීථියො සොධෙතබ්බාති වුත්තෙපි සෙන හු ඛො සොධෙතබ්බාති මඤ්ඤමානා න සොධෙන්‌ති; අත්තනොපි[9] අත්තනො ඝරචාරං සොධෙතබ්බන්‌ති පන[10] හෙරියා නික්ඛන්තාය[11] සබ්බ මුහුත්‌තෙන සොධෙන්‌ති ව අලඞ්කරොන්‌ති ව; එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං.

තත්‍ථ **නන්‍දාති** තෙසු සාවකෙසු; **ථෙරාති** දසවස්‌සෙ උපාදාය වුච්චන්‌ති; **තීහි ඨානෙහීති** තීහි කාරණෙහි; අයං හි ඨානසද්‍දො ඉස්‌සරියඨිතික්ඛණකාරණෙසු දිස්‌සති "කිං පනායස්‌මා දෙවානම්පියෙ කාමං කත්‍වා ඉමං ඨානං පත්‌තොා"ති ආදිසු හි ඉස්‌සරියෙ දිස්‌සති; "ඨානකුසලා හොන්‌ති අක්ඛණවෙධී"ති ආදිසු ඨිතියං; "ඨානසො වෙතං[12] තථාගතා පටිභාන්‌ති"ති ආදිසු ඛණෙ; "ඨානඤ්ච ඨානතො අට්ඨානඤ්ච අට්ඨානතො"ති ආදිසු කාරණෙ; ඉධ පන කාරණෙයෙව; කාරණං හි යස්‌මා තත්‍ථ ඵලං තිට්ඨති තද්‍යත්‌තනවුත්‌තිභාවෙන තස්‌මා ඨානන්‌ති වුච්චති. **ඉමිනා පඨමෙන ඨානෙන ථෙරා භික්ඛූ ගාරය්හාති** එත්‍ථ **ගාරය්හාති** ගරහිතබ්බා; ථෙරා නාම සමානා අරඤ්ඤෙ වත්‍ත පත්‌ථානි[13] පත්‌තානි[14] සෙනාසනානි න උපෙන්‌ති ගාමන්‌තසෙනාසනං න මුඤ්චන්‌ති සඞ්ඝණ්හාරාමතං වඩ්ඪෙන්‌තා විහරන්‌ති කායවිවෙකම්පි න පූරෙන්‌ති[15] නවමජ්ඣිමකාලෙ කිඳිසා අඉහසුනා එවං නිද්‍දිතබ්බා හොන්‌ති ඉමං නිද්‍දං ආවුසො ලභන්‌තීති දස්‌සෙති; **දුතියෙන ඨානෙනාති**[16] **එත්‍ථාපි** ඉමෙ නාම[17] ථෙරාපි සමානා යෙසං ධම්මානං සත්‍ථා පහාතබ්බාභාතෙ ලොභාදිධම්මෙ න ජහන්‌ති අවජ්‍රාසඛ්‍යානමත්‍තකම්පි එකමනෙන[18] නිසීදිත්‍වා චිත්තෙකග්ගතං[19] න ලභන්‌ති නවමජ්ඣිමකාලෙ කිඳිසා අඉහසුනා එවං නිද්‍දිතබ්බා හොන්‌ති ඉමං නිද්‍දං ආවුසො ලභන්‌තීති දස්‌සෙන්‌තීති[20] එවං යොජනා කාතබ්බා. **තතියෙනාති**[21] එත්‍ථාපි ඉමෙ

1. වුච්චති b. 7. ආරද්ධං b. 12. එවතං. b. 17. නාමආවුසො b.
2. අවගමනට්‌ඨෙන s. 8. රඤ්ඤා l. s. 13. අරඤ්ඤවනපත්‌තානි b වනපත්‌තානි s
3. පඤ්චනීවරණ b. පූරණත s 14. වනපත්‌තානි e. 18. එකමනත්‌තං b
4. ආරද්ධම්පි b .. 9. අත්‍තනත්‌තා b. 15.නපරිපූරෙන්‌ති b s. 19. චිත්තෙකග්ගතං b.
5. අඛරම්භාති a p2. 10. ආණා e. 16. ද්‍වතියෙනාති s 20. දස්‌සෙන්‌ති b. s.
6. තම්පි අඤ්ඤෙ b. s. P2. 11. නික්ඛමනත්‌තාය s. 21. තතියෙන ඨානෙනාති b

සාමඤ්ඤසෝ පෙරාපි සමානා ඉතරීතරෙන[1] න යාපෙන්ති චීවරපත්ත සෙනාසනභේසජ්ජාදිකාය[2] මණ්ඩනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති උපධි විවේකං අප්පටිසංයුත්තා නවමජ්ඣිමකාලෙ කිදිසා අගෙසුනති එවං නිද්දි තබ්බා හොන්ති ඉමං ආවුසෝ නිද්දං[3] ලහන්තීති දස්සෙන්තීති එවං යොජනා වෙදිතබ්බා. එස නයො මජ්ඣිමනවවාරෙසු. අයං පන විසෙසෝ: මජ්ඣිමාති පච වස්සෙ උපාදාය යාව නවවස්සා වුච්චන්ති; නවාති ඌන පඤ්ච වස්සා වුච්චන්ති; යථා ච තත්ථ නවමජ්ඣිමකාලෙ කිදිසා අගෙසුනති වුත්තං එවමිධ නවකාලෙ කිදිසා අගෙසුං පෙරකාලෙ කිදිසා භවිස්සන්ති මජ්ඣිමපෙරකාලෙ කිදිසා භවිස්සන්තීති වත්වා යොජෙතබ්බං. ඉමසම්පඤ්ච කණ්හපක්ඛෙ වුත්තපච්චනීකනයෙන සුක්කපක්ඛෙ අපෙථා වෙදිතබ්බා. අයං පන්නෙථ සඞ්ඛෙපෝ: ඉමෙ වත[4] පෙරාපි සමානා යොජ්ඣපරම්පරාය අරඤ්ඤෙ වනපත්ථානි[5] පන්තානි[6] සෙනාස නානි සෙවන්ති ගාමන්තසෙනාසනං උපගන්තුං යුත්තකාලෙපි න උපගච්ඡන්ති එවං ජිණ්ණසරීරාපි ආරද්ධවිරියා පච්චයදායකානං පසාදං ජනෙන්ති නවමජ්ඣිමකාලෙ කිදිසා අගෙසුනති ඉමිනා පඨමෙන[7] ඣානෙන පෙරා පාසංසා භවන්ති පසංසං[8] ලහන්ති; ලොභාදයො පහාය චිත්තවිවේකං පූරෙන්ති; අයම්පි මහාපෙරෙ සද්ධිවිහාරික අන්තෙවාසිකපරිවාරිතෙන[9] හුත්වා නිසීදිතුං යුත්තකාලෙපි ඊදිසෙපි වයෙ වත්තමානෙ භත්තකිච්චං කත්වා පවිට්ඨා සායං නික්ඛමති සායං පවිට්ඨා පාතො නික්ඛමති කසිණපරිකම්මං කරොති සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙති මග්ගඵලානි අභිඤ්ඤා සබ්බථාපි විසෙස විවෙකං පූරෙති;[10] ඉමිනා දුතියෙන ඣානෙන පෙරා භික්ඛු[11] පාසංසා භවන්ති පසංසං[8] ලහන්ති; යස්මිං කාලෙ පෙරස්ස පට්ටදුකූල[12]කොසෙය්‍යාදිනි සුඛසම්ඵස්සානි ලහුචීවරානි[13] යුත්තානි තස්මිම්පි නාම කාලෙ අයං මහාපෙරෝ පංසුකූලානි ධාරෙති අසිථිලං සාසනං ගණ්හිත්වා විගතනීවරණෝ ඵලසමාපත්තිං අපෙත්වා උපධිවිවේකං පරිපූරය මානො විහරති නවමජ්ඣිමකාලෙ කිදිසෝ අහොසිති ඉමිනා තතියෙන ඣානෙන පෙරා පාසංසා භවන්ති පසංසං[8] ලහන්තීති[14] එස නයෝ මජ්ඣිම නවවාරෙසු.

සන්ත්‍යාවුසොති කො අනුසන්ධි: එවං නවහාකාරෙහි ආමිසදායාද පටිපදං[15] ගරහනෙනා නවහි ධම්මදායාදපටිපදං පොමෙනෙනා අට්ඨා රසහාකාරෙහි දෙසනං නිට්ඨපෙත්වා යෙ තෙ යෙසඤ්ච ධම්මානං සත්ථා පහානමාහ[16] තෙ ච ධම්මෙ නපජ[17]ජ්ඣන්තීති එවං පහාතබ්බ ධම්මා වුත්තා තෙ[18] සරූපතො ඉමෙ තෙති දස්සෙතුං ඉදං **සන්ත්‍යාවුසෝ ලොභෝ චාති** ආදිමාහ. අයමනුසන්ධි.[19] අපි ච ගෙට්ඨා පරියායෙනෙව

1. ඉතරීතරෙන b. 7. පඨමෙන b. 13. චීවරාදිනි b.
2 සාසං s. 8. පාසංසං e. 14. ලහන්ති e.
3 නිද්දං ආවුසෝ b. 9. පරිවාරිතෝ b s 15. පපටිපදං b. 19. අයං
4. ඉමෙව වා s. 10. පූරෙන්තීති b. 16. පහානංආහ b. අනුසන්ධි b.
5. අරඤ්ඤවනපත්ථානිනි b. 11. දුතියෙනඣානෙන පෙරෝ b. 17 නප b.
6. වනපත්ථානි s. 12. පටිච්ඡාදුකූලඛ පටදුකූල s. 18. තෙසං s.

ධම්මා කථිතා;[1] ආමිසං පන පරියායෙනපි නිප්පරියායෙනපි කථිතං ඉදානි නිප්පරියායධම්මං ලොකුත්තරමග්ගං කථෙතුං ඉදමාහ. අයමෙත්ථ[2] අනුසන්ධි.

තත්ථ **නන්දාති** අතීතදෙසනානිදස්සනං; සත්ථු පවිවිත්තස්ස විහරතො සාවකා විවෙකං නානුසික්ඛන්තීති ආදිනා නයෙන වුත්ත දෙසනායඤ්හි වුත්තං ඉහාති; **ලොභෝ ච පාපකෝ දෙසෝ ච පාපකෝති** ඉමෙ වෙ ධම්මා පාපකා ලාමකා ඉමෙ පහාතබ්බාති දස්සෙති; තත්ථ ලුබ්භනලක්ඛණෝ ලොභෝ; දුස්සනලක්ඛණෝ දෙසෝ; තෙසු ලොභෝ ආමිසදායාදස්ස පවත්තනං ලාභෙ ඉහති; දෙසෝ අලාභෙ; ලොභෙන අලද්ධං පත්ථෙති; දෙසෙන අලභන්තො විඝාතවා ඉහති;[4] ලොභෝ[5] දෙය්‍යධම්මෙ ඉහති; දෙසෝ අදායකෙ වා අමනුඤ්ඤදායකෙ වා; ලොභෙන නව තණ්හාමූලකෙ ධම්මෙ පරිපූරෙති; දෙසෙන පඤ්ච මච්ඡරියානි; ඉදානි නෙසං[6] පහානූපායං දස්සෙන්තො **ලොභස්ස ච පහානාය** ආදිමාහ. තස්සත්ථෝ හස්ස පන පාපකස්ස ලොභස්ස ච දෙසස්ස ච පහානාය **අත්ථි මජ්ඣිමා පටිපදා** ති මග්ගං සඤ්ඨාය ඉදං වුත්තං. මග්ගො හි ලොභෝ එකො අන්තො දෙසෝ එකො අන්තොති එතෙ වෙ අන්තෙ න උපෙති න උපගච්ඡති විමුත්තෙතා[8] එතෙහි අන්තෙහි හස්මා මජ්ඣිමා පටිපදා වුච්චති; එතෙසං මජ්ඣෙ භවත්තා මජ්ඣිමා පටිපජ්ජිතබ්බතො ච පටිපදා; තථා කාමසුඛල්ලිකානුයොගො එකො අන්තො අත්තකිලමථානුයොගො එකො අන්තො සස්සතං එකො අන්තො උච්ඡෙදෙ එකො අන්තොති පුරිමනයෙනෙව විත්ථාරෙතබ්බං. **චක්ඛුකරණී** ති ආදීහි පන තමෙව පටිපදං පොමෙති; සා හි සච්චානං දස්සනාය සංවත්තති දස්සනෙ[9] පරිණායකට්ඨෙනාති චක්ඛුකරණී; සච්චානං ඤාණාය සංවත්තති විදිතකරණට්ඨෙනාති[10] **ඤාණකරණී**; රාගාදිනඤ්ච විූපසමනතො උපසමාය සංවත්තති;[11] වත්‍ථුන්නම්පි සච්චානං අභිඤ්ඤෙය්‍යභාවදස්සනතො **අභිඤ්ඤාය** සංවත්තති; සම්බොධොති මග්ගො තස්සත්ථාය සංවත්තනතො **සම්බොධාය** සංවත්තති මග්ගොයෙව හි මග්ගත්ථාය සංවත්තති මග්ගෙන කාතබ්බකිච්ච කරණතො; නිබ්බානමතස්ස[12] පන සච්ඡිකිරියාය[13] පච්චක්ඛකම්මාය සංවත්තනතො **නිබ්බානාය සංවත්තතී** ති වුච්චති; අයමෙත්ථ සාරො ඉතො අඤ්ඤථා වණ්ණනා පපඤ්චා[14] ඉදානි තං මජ්ඣිමං පටිපදං[15] සරූපතො දස්සෙතුකාමො **කතමා ච සා භික්ඛවෙ** [10] පුච්ඡිත්වා **අයමෙවාති** ආදිනා නයෙන විස්සජ්ජෙති;[17] තත්ථ **අයමෙවාති** අවධාරණවචනං අඤ්ඤමග්ගපටිසෙධත්ථං බුද්ධපච්චෙකබුද්ධසාවකානං[18] **සාධාරණ**

1. ධම්මා කථිතා s 7. පරිදදු s. 13. කිරිය s. 17 විස්සජ්ජෙති l. විසජ්ජති s.
2. අය- චෙත්ථ අයමෙත්ථ b 8. මුහොනා m . P1. r. T. V w1. w2. e. [විසජ්ජති b.
3. අනුසඤ්ඤි s. 9. දස්සනා b 14. පපඤ්චා b. m'. s. T, V, w1. w2. e.
4. විඝාතමාහරති s. 10. විදිතකාරණට්ඨෙනාති l. e. 15. මජ්ඣිම- s මපපටි b.
5. ච b. 11. සංවත්තති කාම් b. s. 16. කතමඤ්චුභතාති s 18 පච්චෙකබුබුබුද්ධසාව
6. තෙසං- e.12. නිබ්බානං නාම තස්ස s. නිබ්බානං නාම් අපපවය- තස්ස b. කානං b. s.

භාවදස්සනත්ථඤ්ච; වුත්තඤ්හෙතං "එසෙව[1] මග්ගෝ නත්ථඤ්ඤ දස්සනස්ස විසුද්ධියා"ති. සචායං කිලෙසානං ආරඤ්ඤකාපි **අරියෝ**; අරිපහානාය[2] සංවත්තනතීතිපි අරියෙන දෙසිතොතිපි අරියභාව පටිලාභාය සංවත්තනතීතිපි අරියොඃ අට්ඨඞ්ගිකෝ; න ච අඞ්ගවිනිමුත්තො[3] පඤ්ඤාසාතුරියාදිනි[4] විය. කිලෙසෙ මාරෙනෙතා ගච්ඡති මඤති වා නිබ්බානං මඟීයති වා නිබ්බානත්ථිකෙහි ගම්මති වා තෙහි පටිපජ්ජියතීති **මග්ගෝ**; **සෙෂෘ** ගීදනති නිපාතොඃ තස්ස ඝාතමෝ සො ඉති වෙති අත්ථෝ; කාමාමානි වා තානි අට්ඨඞ්ගානීති; එසමෙකං හි අඞ්ගං මග්ගොයෙව; යථාහ "සම්මා දිට්ඨි මග්ගෝ වෙව හෙතු චා"ති. ඉාරණාපි හණනති දස්සනමග්ගෝ සම්මාදිට්ඨි අභිනිරොපනමග්ගෝ සම්මාසඞ්කප්පෝ-පෙ-අව්කෙඛප මග්ගෝ සම්මාසමාධීති. සම්මාදිට්ඨාදිසු වෙතෙසු සම්මාදස්සනලක්ඛණා සම්මාදිට්ඨි; සම්මාඅභිනිරොපන[5] ලක්ඛණෝ සම්මාසඞ්කප්පෝ; සම්මා පරිග්ගහලක්ඛණා සම්මාවාචා; සම්මාසමුට්ඨාපනලක්ඛණෝ[6] සම්මා කම්මන්තෝ; සම්මාවොදනලක්ඛණෝ සම්මාආජීවෝ; සම්මාපග්ගහ ලක්ඛණෝ සම්මාවායාමෝ; සම්මාඋපට්ඨානලක්ඛණා සම්මාසති; සම්මා සමාධානලක්ඛණෝ සම්මාසමාධි; නිබ්බචනම්පි[7] නෙසං සම්මා පස්සතීති සම්මාදිට්ඨීති එතෙනෙව නයෙන වෙදිතබ්බං.

තත්ථ සම්මාදිට්ඨි උපජ්ජමානා මිච්ඡාදිට්ඨිං තපපච්චනීය[8] කිලෙසෙ ච අවිජ්ජඤ්ච පජහති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්ප යුත්තධම්මෙ ච පස්සති තෙ ච ඛො අසම්මොහතොත[9] ආරම්මණතො තස්මා සම්මාදිට්ඨීති වුච්චති; සම්මාසඞ්කප්පෝ මිච්ඡාසඞ්කප්ප තපපච්චනීයකිලෙසෙ ච පජහති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තධම්මෙ ච පස්සති තෙ ච ඛො අභිනිරොපෙති තස්මා සම්මාසඞ්කප්පොති වුච්චති; සම්මාවාචා මිච්ඡාවාචං තපපච්චනීයකිලෙසෙ ච පජහති නිබ්බා නඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තධම්මෙ ච සම්මා පරිග්ගණ්හති[10] තස්මා සම්මාවාචාති වුච්චති; සම්මාකම්මන්තෝ මිච්ඡාකම්මන්තං තපපච්චනීයකිලෙසෙ ච පජහති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තධම්මෙ ච සම්මා සමුට්ඨාපෙති තස්මා සම්මාකම්මන්තොති වුච්චති; සම්මාආජීවෝ මිච්ඡාආජීවං තපපච්චනීයකිලෙසෙ ච පජහති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තධම්මෙ ච සම්මා වොදපෙති තස්මා සම්මාආජීවොති වුච්චති; සම්මාවායාමෝ මිච්ඡාවායාමං තපපච්චනීයධම්මෙ[11] ච සොසජ්ජඤ්ච පජහති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තධම්මෙ ච සම්මා පග්ගණ්හාති[12] තස්මා සම්මාවායා මොති වුච්චති; සම්මාසති මිච්ඡාසතිං තපපච්චනීයකිලෙසෙ ච පජහති

1. එසෙව P1. r. T. wl. e 5. සම්මාභිනිරොපන s. 9. තො b.
2. අරියපහානාය e. w2. 6. සමුට්ඨානලක්ඛණෝ b s 10 පරිග්ගණ්හති b
3. විමුත්තෙතා s. විනිමුත්තෙතා b 7. නිබ්බචන-පඨ b 11. නීයකිලෙසෙ b.
4. තුරියාදිනි b. 8. තපපච්චනීය b නීඝ s. 12. පටිග්ගණ්හති s. පග්ගණ්හති b.

නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තාධිමෝ ච සම්මා උපට්ඨපෙති[1] තස්මා සම්මාසතීති වුච්චති; සම්මාසමාධි මිච්ඡාසමාධිං තපච්ච නිගකිලෙසෙ ච උද්ධච්චඤ්ච පජහති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තාධිමෝ ච සම්මා සමාධියති තස්මා සම්මාසමාධීති වුච්චති.

ඉදානි අයං බොධිසත්තා ආවුණ්හාති තමෙව පටිපදං නිගමෙන්තො ආහ. තස්සත්ථො යථායං[2] වත්තාරොපි ලොකුත්තර[3] මග්ගො එකතො කත්වා කථිතො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො අයං බොධිසත්තා ආවුසො-පෙ- නිබ්බානාය සංවත්තතීති. එවං පහාතබ්බධම්මෙසු[4] ලොභදොසෙ තප්පහානුපායඤ්ච දස්සෙත්වා ඉදානි අඤ්ඤෙපි පහාතබ්බධම්මෙ තෙසං පහානුපායඤ්ච දස්සෙන්තො තත්‍රාවුසො ඝොබෝ වාති ආදිමාහ. තත්ථ කුජ්ඣනලක්ඛණො කොධො චණ්ඩිකලක්ඛණො වා ආඝාත කරණරසො දුස්ස[5]පච්චුපට්ඨානො; උපනන්ධනලක්ඛණො උපනාහො වෙරං අපරිනිස්සජ්ජනරසො කොධානුපබන්ධිභාවපච්චුපට්ඨානො; වුත්තඤ්චෙතං "පුබ්බකාලෙ කොධො අපරකාලෙ උපනාහො"ති ආදි. පරගුණමක්ඛනලක්ඛණො මක්ඛො තෙසං විනාසනරසො තදවජානනපච්චුපට්ඨානො; පුගගාගාගලක්ඛණො පළාසො පර ගුණෙහි අත්තනො ගුණානං සම්කරණරසො[6] පරෙසං ගුණප ටිඡාදනපච්චුපට්ඨානො; පරසම්පත්තිඛීයනලක්ඛණා[7] ඉස්සා තස්සා අක්ඛමනලක්ඛණා වා තත්ථ අනභිරතිරසා තතො විමුඛභාව පච්චුපට්ඨානා; අත්තනො සම්පත්තිනිගූහනලක්ඛණං මච්ඡරං අත්තනො සම්පත්තියා පරෙහි සාධාරණභාව[8]අසුඛායනරසං සඞ්කොච පච්චුපට්ඨානං; කතපාපපටිච්ඡාදනලක්ඛණා මායා තස්ස නිගූහනරසා තදවරණපච්චුපට්ඨානා; අත්තනො අවිජ්ජමානගුණප්පකාසනලක්ඛණං සාඨෙය්‍යං තෙසං සම්බුද්ධරණරසං සරීරාකාරෙහිපි තෙසං විඤ්ඤාපන පච්චුපට්ඨානං; චිත්තස්ස උද්ධුමාතභාවලක්ඛණො ථම්භො අපතිස්සය වුත්තිරසො අමද්දවතාපච්චුපට්ඨානො; කරණුත්තරියලක්ඛණො සාරම්භො විපච්චනීකතාරසො අගාරවපච්චුපට්ඨානො; උණ්ණති[10] ලක්ඛණො මානො අහඞ්කාරරසො උද්ධුමාතභාවපච්චුපට්ඨානො; අබ්භුණ්ණති[11]ලක්ඛණො අතිමානො අතිවිය අහඞ්කාරරසො අච්චුද්ධු මාතභාවපච්චුපට්ඨානො; මත්තභාවලක්ඛණො මදෙ මදගාහනරසො[12] උම්මාදපච්චුපට්ඨානො; පඤ්චසු කාමගුණෙසු චිත්තස්සොසඤ්ඤාලක්ඛණා පමාදෙ චොස්සග්ගානුප්පදානරසා සතිවිප්පවාසපච්චුපට්ඨානොති එවං ඉමෙසං ධම්මානං ලක්ඛණාදීනි වෙදිතබ්බානි. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපෝ. විත්ථාරෙ පන "තත්ථ කතමො කොධො"ති ආදිනා විභඞ්ගෙ වුත්ත නයෙනෙව වෙදිතබ්බෝ.

---

1. උපට්ඨපෙති b. s. 4. ධම්මෙ e 7. ඛියනලක්ඛණා b. s. 9. සඞ්කාචඤ b
2. තථායං l. 5. දුක්ඛන b s. 8. සාධා- s. [සඞ්කාපන s.
3. ලොකුත්තරෙ e. 6. සම්භතකාරණරසා b සම්භත s. 10. උණ්ණතිං s.
11. අභිඤ්ඤාති e s. 12. මදගාහණරසො b.

විසෙසතො වෙත්ථ ආමිසදායාදෙ අත්තනා අලභන්තො අඤ්ඤස්ස ලාභිනො කුජ්ඣති; තස්ස සකිං උපපන්නො කොධො කොධො යෙව තතුත්තරිං[2] උපතාපො; සො එවං[3] කුද්ධො උපනාහන්තො[4] සන්තෙපි අඤ්ඤස්ස ලාභිනො ගුණෙ මක්ඛෙති අගමිපි තාදිසොති ච යුගග්ගාහං ගණ්හති අයමස්ස මක්ඛො ච පළාසො ච; සො[5] එවං මක්ඛී පළාසී තස්ස ලාභසක්කාරාදිසු කිං ඉමස්ස ඉම්නාති ඉස්සති පදුස්සති අයමස්ස[6] ඉස්සා; සවෙ පනස්ස කාචි සම්පත්ති හොති තස්සා තෙන සාධාරණභාවං න සහති ඉදමස්ස මච්ඡෙරං; ලාභගෙතු ඛො පන අත්තනො සන්තෙපි දොසෙ පටිච්ඡාදෙති අයම්ස්ස මායා; අසන්තෙපි ගුණෙ පකාසෙති ඉදමස්ස සාථෙය්‍යං; සො එවම්පටිපන්නො සවෙ යථාධිප්පායං ලාභං ලභති තෙන ථද්ධො හොති අඵුට්ඨවිත්තො නසීදං එවං කාතබ්බන්ති ඔවදිතුං අසක්කුණෙය්‍යො අයමස්ස ථම්භො; සවෙ පන නං කොචි කිඤ්චි[7] වදති නසිදං එවං කාතබ්බන්ති තෙන සාරද්ධ විත්තො හොති භාකුටිකාමුඛො සො මෙ ඤාතීති පසය්හ භාණී අයමස්ස සාරම්භො; තතො ථම්භෙන අගමෙව සෙය්‍යොති අත්තානං මඤ්ඤන්තො මානී හොති සාරම්භෙන සෙ ඉමෙති පරෙ අති මඤ්ඤන්තො අතිමානී අයමස්ස මානො ච අතිමානො ච; සො තෙහි මානාතිමානෙහි ජාතිමදදිං[8] අනොහරුපං මදං ජනෙති; මත්තො සමානො කාමගුණාදිභෙදෙසු වත්ථූසු පමජ්ජති අයමස්ස මදෙ ච පමාදෙ චාති එවං ආමිසදායාදෙ[9] අපරිමුත්තො හොති ඉමෙහි පාපකෙහි ධම්මෙහි අඤ්ඤඤ්ච එවරූපෙහි. එවං තාවෙත්ථ පහාතබ්බා[10] ධම්මා වෙදිතබ්බා. පහානූපායො පන[11] පාඨතො ච අත්ථතො ච සබ්බත්ථ නිබ්බිසෙසොයෙව. ඤාණපරිචයපාටවත්ථං පනෙත්ථ අයං භෙදෙ ච කමො ච[12] භාවනානයො ච වෙදිතබ්බො.

තත්ථ භෙදෙ තාව: අයං හි මජ්ඣිමා පටිපදා නාදුවි අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො හොති නාදුවි සත්තඞ්ගිකො; අයං හි ලොකුත්තර පඨමජ්ඣානවසෙන උපපජ්ජමානො අට්ඨඞ්ගිකො[13] හොති අවසෙ සජ්ඣානවසෙන සත්තඞ්ගිකො; උභකට්ඨනිද්දෙසතො පනිධ[14] අට්ඨඞ්ගිකොති[15] වුත්තො; ඉතො[16] පරං හි මග්ගඞ්ගං නත්ථි; එවං තාවෙත්ථ[17] භෙදෙ වෙදිතබ්බා. යස්මා පන සබ්බකුසලානං සම්මා දිට්ඨි සෙට්ඨා;[18] යථාහ "පඤ්ඤා හි සෙට්ඨා[19] කුසලා වදන්ති"ති. කුසලවාරෙ[20]ච පුබ්බඞ්ගමා; යථාහ "කාථඤ්චු භික්ඛවෙ සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති සම්මාදිට්ඨිං සම්මාදිට්ඨිති පජානාති මිච්ඡාදිට්ඨිං මිච්ඡාදිට්ඨිති පජානාති"ති විත්ථාරෙ. යථාහ[21] "විජ්ජා ච ඛො

---

1. අත්තනො b l s e.
2 තතුත්තරි l තදුත්තරිං s.
3. එව s.
4. ච b s
5 පළාසවාච්ච b.
6 අසං s.
7. කිඤි කිඤ්චි m l P l r t V w l w2.
8. මදදි b s.
9. දායාද s
10 තබ්බ b s.
11. පහානූපායො b s.
12. භෙදෙ එඤ්ඤමව m l P l t w2.
13. අට්ඨඞ්ගිකොමග්ගොහොති b.
14. පනිධ s.
15. අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගොහි s
16. තතො s.
17. තාව P l t V w l.
18 සෙට්ඨොති s
19 සෙට්ඨ.l.
20. කුසලවාරෙපි m2 R.
21. යථාවාහ P l w2 b e s.

භික්ඛවෙ පුබ්බඞ්ගමා කුසලානං ධම්මානං සමාපත්තියා"ති. තපප භාවාභිනිබ්බත්තානි සෙසඞ්ගානි; යථාහ"සම්මාදිට්ඨිස්ස සම්මාසඞ්කප්පො පහොති -පෙ- සම්මාසතිස්ස සම්මාසමාධි පහොති"ති.[1] තසමා ඉමිනා භාමෙන එතානි අඞ්ගානි වුත්තානීති එවමෙත්ථ කාමෙ වෙදිතබ්බා. භාවනානයොති කොචි සමථපුබ්බඞ්ගමං විපස්සනං භාවෙති කොචි විපස්සනාපුබ්බඞ්ගමං සමථං; තත්ථ ඉධෙකච්චො පඨමං උපචාරසමාධිං වා අප්පනාසමාධිං වා උපපාදෙති අයං සමථො; සො තඤ්ච ඛො සමපයුත්තෙ ච ධම්මෙ අනිච්චාදිතො විපස්සති අයං විපස්සනා; ඉති පඨමං සමථො පච්ඡා විපස්සනා තෙන වුච්චති සමථපුබ්බඞ්ගමං විපස්සනං භාවෙතීති; තස්ස සමථපුබ්බඞ්ගමං විපස්සනං භාවයතො මග්ගො සඤ්ජායති සො තං මග්ගං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති තස්ස තං මග්ගං ආසෙවතො භාවයතො බහුලීකරොතො සංයොජනානි පහීයන්ති අනුසයා ව්‍යන්ති[2] හොන්ති එවං සමථපුබ්බඞ්ගමං විපස්සනං භාවෙති. ඉධ පනෙකච්චො වුත්තපපකාරං සමථං අනුප්පාදෙත්වාව පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධෙ අනිච්චාදිතො විපස්සති අයං විපස්සනා; තස්ස විපස්සනාපරිපූරියා තත්ථ ජාතානං ධම්මානං වවස්සග්ගාරම්මණතො[3] උපජ්ජති චිත්තස්ස එකග්ගතා අයං සමථො; ඉති පඨමං විපස්සනා පච්ඡා සමථො තෙන වුච්චති විපස්සනාපුබ්බඞ්ගමං සමථං භාවෙතීති; තස්ස විපස්සනාපුබ්බඞ්ගමං සමථං භාවයතො මග්ගො සඤ්ජායති සො තං මග්ගං ආසෙවති-පෙ-බහුලීකරොති තස්ස තං මග්ගං ආසෙවතො-පෙ-අනුසයා ව්‍යන්ති හොන්ති; එවං විපස්සනාපුබ්බඞ්ගමං සමථං භාවෙති. සමථපුබ්බඞ්ගමං පන විපස්සනං භාවයතොපි විපස්සනාපුබ්බඞ්ගමං සමථං භාවයතොපි ලොකුත්තරමග්ගක්ඛණෙ සමථවිපස්සනා යුගනද්ධාව[4] හොන්තීති[5] එවමෙත්ථ භාවනානයො වෙදිතබ්බොති.[6]

ධම්මදායාදසුත්තවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

එවමෙමන්ති භයභෙරවසුත්තං. තත්‍රායං අපුබ්බ[7]පදවණ්ණනා: අථාති අවිච්ඡෙදත්ථෙ[8] නිපාතො; ඛොති අවධාරණත්ථෙ; භගවතො සාවත්ථියං විහරෙ අවිච්ඡින්නොයෙවාති වුත්තං හොති; **ජාණුස්සොණී**ති නෙතං තස්ස මාතාපිතූහි කතනාමං අපි ච ඛො ඤාණනෙරපථිලාභ ලද්ධං; ජාණුස්සොණිට්ඨානං කිර නාමෙතං[9] පුරොහිතට්ඨානං තං තස්ස රඤ්ඤා දින්නං තස්මා ජාණුස්සොණීති වුච්චති; බ්‍රහ්මං අණතීති බ්‍රාහ්මණොති[10] මනෙන සඤ්ඤායතීති අත්ථො; ඉදමෙව හි ජාතිබ්‍රාහ්මණානං නිරුත්තිවචනං; අරියා පන බාහිතපාපත්තා බ්‍රාහ්මණාති වුච්චන්ති; **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමී**ති යෙනාති භුම්මත්ථෙ කරණ

1. ච හොති s. 4. යුගනඞ්ගාව b l e. 6. තබ්බො s. 9. කිරෙතං s.
2. ව්‍යන්ති b s e. 5. හොන්ති s. 7. අනුපුබ්බ s. 10. බ්‍රහ්මණොP 1.
3. වොස්සග්ගාරම්මණතා b. 8. අවිච්ඡෙදනත්ථෙ b s.

වචනං; තසමා යථේ භගවා තථේ උපසඞ්කමීති එවමේත්ථ අත්ථෝ දට්ඨබ්බෝ; යෙන වා කාරණේන භගවා දෙවමනුස්සෙහි උපසඞ්කමි තඛ්බෝ තෙන කාරණේන උපසඞ්කමීති එවමේත්ථ[1] අත්ථෝ දස්ඛේබ්බෝ; යෙන ව කාරණේන භගවා උපසඞ්කමිතඛ්බෝති:[2] ඤාණපකාරගුණවිසෙසාධිගමාධිපායෙන සාදුඵලූපභොගාධිපායෙන විජගණෙහි නිච්චඵලිත[3]මහාරුක්ඛෝ විය; උපසඞ්කමීති ච ගතොති වුත්තං හොති; උපසඞ්කමිඛ්බෝති උපසඞ්කමනපරියොසානදීපනං; අථ වා එවං ගතො[4] තතො ආසන්නතරං ඨානං භගවතො සම්පඝ්බිතං ගන්ත්වාතිපි වුත්තං හොති; භගවතා සද්ධිං සම්මොදීති යථා ඛමනීයාදීනි පුච්ඡන්තො භගවා තෙන එවං සොපි භගවතා සද්ධිං සම්පවත්තා මොදෙ[5] අහොසි සිතොදකං විය උණ්හොදකෙන සම්මොදිතං එකීභාවං[6] අගමාසි; යාය ච කථාය තෙ හො ගොතම[7] ඛමනීයං යාවේ හොතො ගොතමස්ස[8] ගොතමසාවකානඤ්ච අපපාබාධං[9] අපපාතඞ්කං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසුවිහාරොති[10] ආදිනාය[11] කථාය සම්මොදි; නං පිතිපාමොජ්ජඛ්බාතසම්මොදජනනතො සම්මොදිතුං යුත්තභාවතො ච[12] සම්මොදනීයං[13] අත්ථබ්යඤ්ජනමධුරතාය සුචිරමපි කාලං සාරෙතුං නිරන්තරං පවත්තෙතුං අරහරූපතො සරිතබ්බභාවතො ච සාරණීයං[14] සුය[15]මානසුඛතො ච සම්මොදනීයං අනුස්සරියමාන සුඛතො සාරණීයං[16] තථා බ්යඤ්ජනපරිසුද්ධිතාය සම්මොදනීයං අත්ථ පරිසුද්ධතාය සාරණීයන්ති එවං අනෙකෙහි පරියායෙහි **සම්මොදනීයං සාරණීයං කථං සාරණීයං විනිසාරෙත්වා**[17] පරියොසාපෙත්වා නීචං පෙත්වා යෙනත්ථෙන ආගතො තං පුච්ඡිතුකාමෝ එකමන්තං නිසීදි; එකමන්තන්ති භාවනපුංසකනිද්දෙසෙ "විසමං චන්දිමසූරියා පරිවත්තන්තී"ති ආදිසු විය; තසමා යථා නිසින්නෝ එකමන්තෙ[18] නිසින්නෝ හොති තථා නිසීදීති එවමේත්ථ අත්ථෝ දට්ඨබ්බෝ; භුම්මත්ථෙ වා එතං උපයොගවචනං; **නිසීදිති** උපාවිසි; පණ්ඩිතා හි පුරිසා ගරුට්ඨානීයං[19] උපසඞ්කමිත්වා ආසනකුසලතාය එකමන්තං නිසීදන්ති අගඤ්ඩ නෙසං අඤ්ඤතරෙ තසමා එකමන්තං නිසීදි; කථං නිසින්නෝ පන[20] එකමන්තං නිසින්නෝ හොතීති: ඡ නිසජ්ජදොසෙ වජ්ජෙත්වා; සෙය්යථිදං අතිදූරමච්චාසන්නං උපරිවාතඤ්ඤතපපදෙසං අති[21]සම්මුඛමතිපච්ඡාති; අතිදූරෙ නිසින්නෝ හි[22] සචෙ කථෙතුකාමෝ හොති උච්චාසද්දෙන කථෙතබ්බං හොති; අච්චාසන්නෙ නිසින්නෝ සංඝට්ටනං කරොති; උපරිවාතෙ නිසින්නෝ සරීරගන්ධෙන බාධති; උණ්හතපපදෙසෙ[23] නිසින්නෝ අගාරවං පකාසෙති; අති

---

1. එවමේත්ථ b M1 P1 R s w2. 7. තාව්ච්ඡෙගොතම l b ඤාව්ච්ඡොකොගොතමස්ස s.
2. උපසඞ්කමිසඛ්බෝ l b. 8. ගොතෝ l 12. භාවිතෝ l. 13. සම්මොදනීයං කථං s.
3. ඵලභරිත P1 9. ආබාහානඤ්ච b. 14. සරණීයං b. 18. එකමන්තං b.
4. භගවතො l. එවං s. 10. ඵාසුම්භාරතඤ්ච l. 15· සුය්‍ය b s w2. 19. ගරුඨානීයං l s.
5. සම්පවත්තසමොදෙ P1 R T. 16. ච සාරණීයං b 20. කථං පන නිසින්නෝ b s.
6. එකීභාවං b. 11. ආදිකායව s. 17. විනිසාරෙත්වාති e. 21. ඉඤ්ඤත b e s පද දෙසම්හි b.
22. නිසින්නොපි l. 23. උණ්හත b s e

සම්මුඛා[1] නිසිඤ්ඤා සවෙ දට්ඨුකාමෝ හොති වක්ඛුතා වක්ඛුං ආහච්ච දට්ඨබ්බං හොති; අතිපච්ඡා නිසිඤ්ඤා සවෙ දට්ඨුකාමෝ හොති ගීවං පසාරෙත්වා දට්ඨබ්බං හොති; තස්මා අයම්පි එතෙ ජ නිසජ්ජදෙසෙ වජ්ජෙත්වා නිසිදි තෙන වුත්තං එකමන්තං නිසීදිත්ථි; ඉමෙමෙති යෙ ඉමෙ; **කුලපුත්තාති** දුවිධා කුලපුත්තා ජාතිකුලපුත්තා ආචාරකුලපුත්තා ච; තත්‍ථ "තෙන ඛො පන සමයෙන රට්ඨපාලො නාම කුලපුත්තො තස්මිංයෙව ථුල්ලකොට්ඨිතෙ[3] අඤ්ඤකුලිකස්ස පුත්තො"ති[3] එවං ආගතා උච්චාකුලපසූතා[4] ජාතිකුලපුත්තා නාම; "යෙ තෙ කුලපුත්තා සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතා"ති එවං ආගතා පන යත්‍ථ කත්‍ථචි කුලෙ පසූතාපි[5] ආචාරසම්පන්නා ආචාර කුලපුත්තා නාම; ඉධ පන විඝාසිං[6] ඛාරණෙඝි කුලපුත්තායෙව. **සද්ධාති** සද්ධාය: **අගාරස්මාති** අගාරතො; **අනගාරියන්ති** පබ්බජ්ජං භික්ඛු භාවඤ්ච; පබ්බජ්ජාපි හි නත්‍ථෙත්‍ථ අගාරියන්ති අනගාරියා අගාරස්ස හිතා කසිගොරක්ඛාදිභම්මා එත්‍ථ කත්‍ථචි අත්‍ථො; භික්ඛුපි නත්‍ථෙතස්ස අගාරනන්ති අනගාරෙ අනගාරස්ස භාවො අනගාරියං; **පබ්බජිංසූති** උපගතා; එවං සබ්බථාපි අනගාරියසඞ්ඛාතං පබ්බජ්ජං භික්ඛුභාවඤ්ච[7] උපගතාති වුත්තං හොති; **පුබ්බඬ්ඪමොති** පුරතො ගාමි නායකො; **බහුකාරොති** හිතකිරියාය බහූපකාරෙ; **භවං ඝොතමො සමාදපෙතූති** තෙ කුලපුත්තෙ භවං ගොතමො අභිසීලාදිනි ගාහෙත්වා සික්ඛාපෙතු; **ඤා ඡානාති** සෙ ඡානසමූහෙ; **දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජීති** දස්සනානුගතිං පරිපජ්ජති; යන්දිට්ඨිකො භවං ගොතමෙ යංඛන්තිකො යංරුචිකො තෙපි[8] තන්දිට්ඨිකා[9] හොන්ති තංඛන්තිකා තංරුචිකාති අත්‍ථෙව; කස්මා පනායං එවමාහාති: එස කිර පුබ්බෙ අනෙකෙ කුලපුත්තෙ අගාරමජ්ඣෙ වසන්තෙ දෙවපුත්තෙ විය පවත්ති කාමගුණෙඝි පරිවාරයමානෙ[10] අන්‍යතා ච ඛත්ති ච සුසංවිහිතාරක්ඛෙ දිස්වා තෙ අපරෙන සමයෙන භගවතො මඩ්ඩරස්සරං[11] ධම්මදෙසනං සුත්වා සඞ්ඝ ඝරා නික්ඛම්ම පබ්බජිත්වා ඝාසච්ඡාදනපරමතාය සන්තුට්ඨෙ ආරඤ්ඤකෙසු සෙනාසනෙසු කොසවි අරඤ්ඤයමානෙපි අත්‍රස්සඛිතා පරිසඞ්කිතෙ[12] ගඨපගඨෙ උදගුදගෙ අදස; දිස්වා ච ඉමෙසං කුලපුත්තානං අයං එතුවිහාරෙ කං[13] නිස්සාය උපජ්ඣායෝති විඤ්ඤෙතබ්බා සමණං ගොතමන්ති භගවති පසාදං අලත්ථ; සො තං පසාදං නිවෙදෙතුං භගවතො සන්තිකං[14] ආගතො තස්මා එවමාහ. අථස්ස භගවා තං[15] වචනං සම්පටිච්ඡන්තො අඛාත්‍රමොදනත්‍රා ච **එවමෙතං බ්‍රාහ්මණාති** ආදිමාහ. වචනසම්පටිච්ඡනානුමොදනත්‍රා යෙව හි එත්‍ථ අයං එවන්ති නිපාතො; **මම උද්දිස්සාති** මං[16] උද්දිස්ස;

1. පකාසෙතිසම්මුඛා s. 6 විඝි s M2 P2 r s V. 11. මධුරස්ස b මධුරසබ්භිදෙසනස්ස.
2. කොඩිතකෙ l කොඩිකෙ b. 7. භාව. වා b. 12. අත්‍රස්සඛිතපරිසඞ්කිතෙ b
3. පුත්තො හොතීති s. 8. තෙ පන l. 13. කිං s අත්‍රස්සඛිතා s
4. කුලපසූතා b s. 9. තද්දිට්ඨිකා b. 14. සන්තිකෙ b s. 15. භගවා s.
5. පසූතාපි b s. 10. පරිවාරියමානෙ b M1 P1 s T V w1 w2 e. 16. මම s.

සඤ්ඤාති සඤ්ඤා එව[1] න ඉණවසා න භයවසාති[2] ආදිනි සඤ්ඤායඟ. ඒදිසානංයෙව ගි භගවා පුබ්බඞ්ගමෝ න ඉතරෙසං; දුරභිසම්භවානි[3] ගීති සමභිවිතුං දුකඛානි දුසසහානි න සකකා අපෙසකෙඛගි අජෙඣා ගාඟිතුනති වුත්තං හොති; අරඤ්ඤ වනපත්ථානිනි[5] අරඤ්ඤනි ව වනපත්ථානි ව; තසථ කිඤ්චාපි අභිධමෙම නිපරියායෙන "නිකඛමිතා ඛගි ඉදඛබිලා යබබමෙතං අරඤ්ඤ"නති වුත්තං හථාපි යනතං "පඤ්ච ධනුසතිකා පචඡිම"නති ආරඤ්ඤකඞඟ[6]නිපථාදකං සෙනාසනං වුත්තං තදෙව අධිපෙතනති වෙදිතබබං. වනපත්ථානති ගාමනතං අතිකකමිතා මනුසසානං අනුපචාරට්ඨානං[7] යත්ථ න කසියති න වපියති;[8] වුත්තඤ්හෙතං[9] "වනපත්ථානි දූරානමෙතං සෙනාසනානං අධිවචනං වනපත්ථානි වනසණ්ඩානමෙතං සෙනාසනානං–පෙ–[10]වනපත්ථානි භිංසනකානමෙතං[11]වනපත්ථානි ලොමහංසානමෙතං වනපත්ථානි පරියනතානමෙතං වනපත්ථානි න මනුසසූපචාරානමෙතං[12] සෙනාසනානං අධිවචන"නති. එත්ථ ච පරියනතානනති ඉමමෙකං[13] පරියායං ඨපෙතවා සෙසපරියායෙගි වනපත්ථානි වෙදිතබබානි. පණනානිති පරියනතානි අනිදූරානි; දුකකරං පච්චෙඤනති කායවිවෙකං දුකකරං; දුරභිරමනති[14] අභිරමිතුං න සුඛං; එකතෙතනති එකිභාවෙ;[15] කිං දසසෙති: කායවිවෙකො කතෙපි තසථ චිතතං අභිරමාපෙතුං දුකකරං චයංචයාරමෝ[16] හි අඥං ලොකොති. හරනති මඤ්ඤනති හරනති විය ඔසනති[17] විය; ඔඝොති ඔඝං; සමාධිං අලභමානසසාති උපචාරසමාධිං වා[18] අපපනාසමාධිං වා අලභනතසස; කිං දසසෙති: ඒදිසසස භිකඛුනො තිණපණ්ණමිගාදිසදදෙගි විවිධෙහි ච භිංසනසොගි[19] චිතතං විකඛිපනති මඤ්ඤනති සබබං බ්‍රාහමණො සඤ්ඣාපබබජිතානං[20] කුලපුත්තානං අරඤ්ඤවාසෙන[21] විම්හිතො ආහ. අථසස භගවා පුරිමනයෙනෙව එවමෙතං බ්‍රාහමණාති ආදීහි තං[22] වචනං සමපටිචඡිත්වා අබභනුමොදිත්වා ච යසමා සොළසසු ඨානෙසු ආරමමණ පරිඤ්ඤාහරහිතානංයෙව තාදිසානි සෙනාසනානි දුරභිසම්භවානි න තෙසු ආරමමණපරිඤ්ඤාහයුත්තානං;[23] අතතනා ච[24] බොධිසතතො සමානො තාදිසො අහොසි තසමා අතතනො තාදිසානං සෙනාසනානං දුරභිසම්භවතං දසසෙතුං ඔඤ්ඤමපි බොති ආදිමාහ. තසථ පුණ්ණච සඤ්ඤාබාහානි සමෙබාධනො පුබෙබව; අරියමඤ්ඣාපපතතිතො[25] අපරභාගෙයෙවාති වුත්තං හොති. අනභිසම්බුදධසසාති අපපටිවිදධ

1. සඤ්ඤෙව b s. 10 වඤ්ඤණඤ්චායතනං e l මෙතං s මමතං. සෙනාසනානං. b
2. න ඉණවවාන භයවවාති b න ඉණතතා න භයතතා s. 17 සං සඤති s.
3. දුරභි s. 11. ජිසත b. 18. සමාධිං s 24. අසසනඤ්ච
4. අරඤ්ඤ b s. 12. වරාතසමන. b. 19. ජිසසොගි b අතතානඤ්ච l.
5. වනපසතානීති b. 13. ඉමමෙසා s. 20. සඛාය පඛබජිතානං. e. 25. අරිය
6. අරඤ්ඤකඛඞ b. 14 දුරභිමනති s. 21. වාසෙ b. මඤ්ඣපපතති
7. අනුපචරණට්ඨානං. b. 15. එකිභාවෙ b e. 22. තං තං. b s තසා s මඤ්ඣපප
8. නසාසියනති නවපියනති M2 P2 R wā න කසියනති නවපියනති වතතිතො e.
9. බ්‍රහමජිපෙවෙනං. b, 16 චයංචයරාමා b. 23. ආරමමණසසු පරිගහාහයුත්තානං. b.

වතුසච්චස්ස;[1] බොධිසත්තානඤ්ඤේව සනෝති බුජ්ඣනකසත්තානඤ්ඤේව සම්මාසම්බොධිං අධිගන්තුං අරහත්තඤ්ඤේව[2] සතෝ; බොධියා වා සත්තඤ්ඤේව ලක්ඛණඤ්ඤේව සතෝ; දීපඞ්කරස්ස හි භගවතෝ පාදමූලේ අට්ඨධම්මසමොධානෙන[3] අභිනීහාරසම්පදාතෝපපත්තී[4] තථාගතෝ බොධියං සත්තෝ[5] ලග්ගෝ පත්තබ්බෝ මයා එසෝති[6] තදධිගමාය පරක්කමං අමූළ්හඤ්ඤෙනෝයෙව[7] ආගතෝ තස්මා බොධිසත්තෝති වුච්චති; තස්ස මක්ඛනාති තස්ස එවං බොධිසත්තඤ්ඤේව සතෝ මක්ඛං; යෙ කෙචි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වාති යෙ කෙචි පබ්බජිත්ථ ගතා වා හොවාදිනෝ වා; අපරිසුද්ධකායසමාචාරත්තාති අපරිසුද්ධෙන පාණාතිපාතාදිනා කායකම්මෙනෙත්ථ සමන්නාගතා; අපරිසුද්ධකායසමාචාරත්තා පරිසුද්ධකායසමාචාරත්තූපනිස්සිතානි[8] කායකම්මනත්තසඞ්ඛාතස්ස අත්තනෝ දෙසස්ස ගෙතු; අපරිසුද්ධකායකම්මනත්තාකාරණාති[9] වුත්තං හොති; භවෙති එකංසවචනෙ නිපාතෝ; අකුසලන්ති සාවජ්ජං අකෙඛමඤ්ච; භයභෙරවන්ති භයඤ්ච භෙරවඤ්ච; විත්තුත්‍රාසස්ස ච භයානාකාරමම්මණස්ස චෙතං අධිවචනං. තත්ථ[10] භයං සාවජ්ජට්ඨෙන අකුසලං භෙරවං අකෙඛමට්ඨෙනාති වෙදිතබ්බං. අවභාසනතීති[11] පකාසනාසනති; කථං: තෙ හි පාණාතිපාතාදීනි කත්වා මයං අයුත්ත මකම්හ[12] සචෙ නෝ තෙ ජානෙය්‍යුං යෙසං අපරජ්ඣිම්හ ඉදානි අනු බන්ධිත්වා අනයව්‍යසනං[13] ආපාදෙය්‍යුන්ති අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ගච්ඡන්තරෙ වා ගුම්බන්තරෙ වා නිසීදන්ති තෙ අපපමත්තකම්පි තිණසද්දං වා පණ්ණසද්දං වා සුත්වා ඉදානිම්හ[14] නට්ඨාති තසන්ති විත්තසන්ති[15] ආගන්ත්වා පරෙහි පරිවාරිතා විය ඔධාං[16] වඩ්ඪා විය ච හොන්ති. එවං තං භයභෙරවං අත්තනි සම්භාවෙතුං අධිවාසෙන්ති[17] පකාසනාසනති.

න බො පනාහං-පෙ-පවිසෙවාමීති අහං බො පන[18] අපරිසුද්ධ කායකම්මන්තා භුත්වා අරඤ්ඤං වනපත්ථානි[19] පන්තානි සෙනාස නානි න පවිසෙවාම්;[20] **සෙ කී** වොති එවං වොති නිපාතමත්තං; **අදිසා** වුච්චන්ති බුද්ධා ච බුද්ධසාවකා ච; **පරිසුද්ධකායසමාචාරත්තාති** ඊදිසා[21] භුත්වා; අහං තෙසං[22] අඤ්ඤතමොති[1] තෙසං අගමිපි[23] එකො අඤ්ඤතරෝ; බොධිසත්තොපි හි ගහට්ඨොපි පබ්බජිතොපි පරිසුද්ධකායසමාචාරත්තා භවති. **හිඤ්ඤාති** අතිරෙකත්ථෙ නිපාතෝ; **පලෙලාමන්ති** පත්තාලෙමතං ඛෙමං සොත්ථිභාවන්ති අත්ථෙ; **ආසා දිනන්ති**[24] ආපජ්ජිං; අතිරෙකං සොත්ථිභාවං අතිරෙකෙන වා සොත්ථිභාවමිං පජ්ජින්ති වුත්තං හොති; **අරඤ්ඤස්මි විහාරස්මාති** අරඤ්ඤෙ විහාරට්ඨාය.

කායසමාචාරකථා
නිට්ඨිතා.

---

1. වතුසච්චස්ස b.
2. අරහත්තඤ්ඤෙව e l.
3. සමොධානතාය b.
4. පත්‍යපතුනි b e. පතුනි s
5. බොධිසත්තෝ l s බොධියාසත්තෝ b.
6. එසාමියාති a. M2 P2 r e මියාඑසාඃ වා s.
7. අමූළ්හඤ්ඤෙනෝයෙව b.
8. අපරිසුඛ s. 13. බ්‍යසනං. b. 16. ඔධං s. [පත්තාහි b.
9. සමම්පත්තස්ස කාරණාති e. 17. අරඤ්ඤ b s වන
10. තත්‍ර b s. 14. විත්තසන්ති s. 18. නාපවිසෙවාම්i s නාපහි e.
11. අවභාසනතීති b, 19. තාදිසං M1 P2 R.
12. අයුත්තමකරිම්හා s. 22. අම්හි a m2 P2 r e.
23. අපාදිනහි m1 P1 T V w2 b
21. අඤ්ඤතරෙහි s b m2 P2 r s.

එස නයෝ සබ්බත්ථ. අයං පන විසෙසෝ: වච්චකම්මනත්තවාරෙ තාව **අපරිසුද්ධවච්චකම්මනත්තාති** අපරිසුද්ධෙන මූසාවාදදීනං වච්චකම්මනෙත්තන සමන්නාගතා; තෙ සාථං හයභෙරවං අවහයන්ති: තෙ මූසාවාදෙන පරස්ස අත්ථං භඤ්ඣන්ති පිසුණාවාචාය[1] ඕතතභෙදං කාතුං ඵරුසාවාචාය[2] පරෙසං පරිසමජ්ඣෙ මම්මනති තිඳ්ති[3] කුදිත්ථා තිරත්ථකවාචාය පරසත්තානං[4] කම්මනෙත්තා[5] නාසෙන්ති මයං අයුත්තමකම්හ[6] සවෙ නො[7] තෙ ජානෙයයුං යෙසං අපරජ්ඣිම්හ[8] ඉදානි අනුබන්ධිත්වා අනයවසනං පාපෙයයුනති[9] අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ගච්ඡන්තරෙ වා ගුම්බන්තරෙ වා නිසීදනති; තෙ අපපමත්තකම්පි තිණසද්දං වා පණ්ණසද්දං වා සුත්වා ඉදානිම්හ[8] නට්ඨාති තසනති විත්තසනති[10] ආගන්ත්වා පරෙහි පරිවාරිතා විය බද්ධා[11] වධිතා විය ච හොනති එවං තං භයභෙරවං අත්තනි සමාරොපනට්ඨෙන අවහයන්ති පක්ඛොසන්ති.

මනොකම්මනත්තවාරෙ **අපරිසුද්ධමනොකම්මනත්තාති** අපරිසුද්ධෙන අභිජ්ඣාදීනං මනොකම්මනෙත්තන සමන්නාගතා; තෙ සාථං භයභෙරවං අවහයන්ති; තෙ පරෙසං රක්ඛිතගොපිතෙසු භණ්ඩෙසු අභිජ්ඣාවිසම ලොභං උප්පාදෙත්වා පරස්ස කුජ්ඣිත්වා පරසත්තෙ[12] මිච්ඡාදස්සනං ගාහාපෙත්වා මයං අයුත්තමකාම්හ[6]-පෙ-අත්තනි සමාරොපනට්ඨෙන අවහයන්ති පක්ඛොසන්ති.

ආජීවවාරෙ **අපරිසුද්ධාජීවාති** අපරිසුද්ධෙන වෙජ්ජකම්ම දූතකම්ම[13] වඩ්ඪිපයොගාදීනං එසවිසති අනෙසනාහෙදෙන ආජීවෙන සමන්නාගතා; තෙ සාථං භයභෙරවං අවහයන්ති: තෙ එවං ජීවිකං කප්පෙත්වා සුණන්ති සාසනසොධකා කිර තෙපිටකා භික්ඛූ සාසනං සොධෙතුං භික්ඛනත්‍රා අජ්ජ වා සෙ වා ඉධ ආගම්ඡිස්සන්තීති[14] **අරඤ්ඤං** පවිසිත්වා[15] ගච්ඡන්තරෙ වා-පෙ-තසනති විත්තසනති[10] තෙහි ආගන්ත්වා පරිවාරෙත්වා ගහිතා විය ඔදහත්වත්ථානි[16] නිවාසිතා විය ච හොනතීති.[17] සෙසං තාදිසමෙව. ඉතො පරං **අභිජ්ඣාලූති** ආදිසු කිඤ්චාපි අභිජ්ඣාබ්‍යාපාද මනොකම්මනත්තසඞ්ගහිතා[18] තථාපි නීවරණ වසෙන පුන වුත්තාති වෙදිතබ්බා. තත්ථ **අභිජ්ඣාලූති** පරභණ්ඩානි අභිජ්ඣායනසීලා; **සාහසෙසු නිබ්බාරගා**[19] වත්‍රුකාමෙසු බහල කිලෙසරගා; තෙ සාථං භයභෙරවං අවහයන්ති: තෙ අවවත්තිතාරම්මණා හොනති තෙසං අවවත්තිතාරම්මණානං අරඤ්ඤෙ විහරන්තානං දිවා දිසං රත්තිං භයභෙරවං භූත්වා උපට්ඨාති තෙ අකුසලවිත්තා[20] අපපමත්ත

1. පිසුණවාචාය b s. 7. සවෙපනා l e. 14. ඉඛාගම්ඡිස්සන්තීති b s. 15. විත්තසනති s.
2. ඵරුසවාචාය b s. 8. මිහා b s. 15. පවිසෙත්වා b. 16. ඔදහවත්ථ b, s. 17. හොන්ති e.
3. ම්මම්නි s සම්මනි b. 9. පාපුණෙය්‍යුනති s. 18. කම්මනෙත්තන සඞ්ගහිතා b.
4. පරපුත්තානං b. l e. 10. විත්තසනති s උත්තසනති l 19. නිබ්බරගාති e සරගාති s.
5. කම්මනත්තන වා M1 M2 P1 T V w1. 12. පරපුත්තා l e. 20 ආකුලචිත්තා b.
6. ම්හසමහා b මකරිම්හා s. 11. බන්ධා s. 13. වෙජ්ජකමෙමන දූතකමෙමන M2 P2 R.

කොසපි තසතීති[1] රජ්ජං වා ලභං වා දිසවා සපජසඤ්ඤිනෝ හොන්ති ඛාණුං දිසවා යක්ඛසඤ්ඤිනෝ ථලං වා පබ්බතං වා දිසවා හත්ථි සඤ්ඤිනෝ සපාදීහි අනගව්‍යසනං ආපාදිතා විය හොන්තීති. සෙසං තාදිසමෙව. **බ්‍යාපන්නචිත්තතාති** පකතිභාවවිජහනෙන විපන්නචිත්තතා;[2] කිලෙසානුගතං හි චිත්තං පකතිභාවං විජහති පුරාණභත්තබ්‍යඤ්ජනං විය පූතිකං හොති; **පදුට්ඨමනසඞ්කප්පාති** පදුට්ඨචිත්තසඞ්කප්පා අහදයතෝ[3] පරේසං අනත්ථජ්ඣාසයෙන චිත්තඅඛ්කපෙන සම්භාවා ගතාති වුත්තං හොති; සෝ කථං භයභෙරවං අවහයතීති: භයභෙර වව්හායනං ඉතොපහුති[4] අභිජ්ඣාලුවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං; යත්ථ පන විසෙසො භවිස්සති තත්ථ වක්ඛාම.[5] **න බො පනාහං ව්‍යාපන්නචිත්තතාති** එත්ථ පන මෙත්තචිත්තො අහං හිතචිත්තොති දස්සෙති; ඊදිසා හි බොධිසත්තා හොන්තීති[6] එවං සබ්බත්ථ වුත්තදෙස පරිපකඛවසෙන බොධිසත්තගුණා[7] වණ්ණෙතබ්බා. **ථීනමිද්ධපරියුට්ඨිතාති** චිත්තගෙලඤ්ඤභූතෙන ථීනෙන සෙසනීවරණාභාවගෙලඤ්ඤභූතෙන මිද්ධෙන ච පරියුට්ඨිතා අභිභූතා ගහිතාති වුත්තං හොති; එත නිද්ධාභූලා හොන්ති. **උද්ධතාති** උද්ධච්චසහගතිකා විප්පන්දමානචිත්තා උද්ධච්චෙන හි එකාරම්මණෙ චිත්තං විප්පන්දති ධජයට්ඨියං වාතෙන පටාකා විය. අවූපසන්තචිත්තතාති අනිබ්බූතචිත්තතා; ඉධ ඛුකඛුච්චං ගහෙතුං වට්ටති.

කඞ්ඛී වෙචිකිච්ඡීති[8] එත්ථ එතමෙවිදං පඤ්චමං නීවරණං; කිඤ්හු බො ඉදනති ආරම්මණං කඞ්ඛනතො කඞ්ඛා; ඉදමේවිදනති නිච්ඡෙතුං අසමත්ථභාවතො විචිකිච්ඡාති වුච්චති; තෙන සම්මාසම්බුද්ධා[10] සමණබ්‍රාහ්මණා කඞ්ඛී වෙචිකිච්ඡීති[9] වුත්තා; **අත්තුක්කංසකා**[11] **පර වම්භිනි** යෙ අත්තානං උක්කංසෙන්ති[12] උක්ඛිපන්ති[13] උච්චෙ ඨානෙ[14] ඨපෙන්ති[15] පරඤ්ච[16] වම්භෙන්ති ගරහන්ති නිඤ්ඤන්ති නීචෙ ඨානෙ ඨපෙන්ති සෙසමෙතං අධිවචනං; තෙ කථං භයභෙරවං අවහයන්ති; තෙ පරෙහි අසුකො ච කිර අසුකො ච අත්තානං උක්කංසෙන්ති[17] අමෙ ගරහන්ති දුසෙ විය කරොන්ති ගණ්හථ නොති අනුබන්ධා[18] පලා සිතා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ගච්ඡන්තරෙ වාති[19] කායකම්මාදීසං විප්පකාරෙතබ්බං. **ඡම්භීති** කායඩම්භනාලොමහංසනාකරෙන[20] ඡම්භෙන[21] සමන්නාගතා; **භීරුකජාතිකා**ති භීරුකපකතිකා;[22] ගාමදාරකා විය භයබහුලා අසුරා කාතරාති[23] වුත්තං හොති; **ලාභසක්කාරසිලොකන්ති**[24] එත්ථ ලබ්භතීති ලාභො වත්ථූනං පච්චයානමෙතං අධිවචනං;

1. තසන්තීච්චාදිසු b.
2. විපන්නචිත්තතා b.
3. අහදයතෙන b.
4. භෙරවං වහායනං. b. ඉතොපහුති b. e. පහති s.
5. පවක්ඛාම s.
6. හොන්තීති b. s.
7. තන්තාසගුණා b.
8. අවූපසන්තා P1. r.s.t. w1
9. විචිකිච්ඡීති b. r. s. wz.
10. සම්මාසම්බුද්ධා l.
11. අත්තුක්කංසනකා b.
12. උක්කංසන්ති b. l. s.
13. උක්ඛිපන්ති b.
14. උච්චඨානෙ k.m2. P2. r.
15. ඨාපෙන්ති m1. t. v. w1.
16. පරං m2. P1. P2. r.
17. උක්කංසන්ති b. s.
18. අනුබන්ධා b. s.
19. වා ගුම්බන්තරෙ වාතිb.
20. කායඨම්භන b. කාය ජ්ඣාන s. ලොමහංස නාඩාතරෙන b. l. e.
21. ඨම්භන b.
22. භීරුපකතිකා l.
23. අසුරකතරාති b. l. s.
24 සිලොකොති s.

සක්කාරෙති සුන්දරකාරෙ[1] පවත්තයා එව ගි පණ්ඩිතපණ්ඩිතා සුන්දර සුන්දරා[2] අභිසඞ්ඛරිත්වා කතා සක්කාරෝති[3] වුච්චන්ති යා ච පරෙහි අත්තනෝ ගාරවකිරියා පූජාදිහි චා පූජා; **සිලොකඤ්ච** වණ්ණභණ්ඩනං; එතං ලාභසඞ්ඛාතඤ්ච සක්කාරඤ්ච සිලොකසඞ්ඛාතඤ්ච ලාභසක්කාරසිලොකං; **නිකාමයමානාති** පත්ථයමානා; භයහෙරවවිභායනං[4] අභිජ්ඣාදුවාර සදිසමෙව. තදත්ථදීපකං පනෙත්ථ පියගාමිකවත්ථුං කථෙන්ති.

එකෙ කිර පියගාමිකෙ නාම භික්ඛු සමාදිණ්ණධුතඞ්ගානං[5] භික්ඛූනං ලාභං දිස්වා අහමපි ධුතඞ්ග සමාදිසිත්වා ලාභං උපපාදෙමීති විත්තෙත්වා සොසානිකඞ්ග සමාදාය සුසානෙ වසති; අථෙකදිවසං එකෙ කම්මමුත්තෙ ජරගවොං[6] දිවා ගොචරෙ චරිත්වා රත්තිං තසිමං සුසානෙ පුප්ඵගුම්බෙ සීසං කත්වා රොමන්ථයමානෙ අට්ඨාසි; පිය ගාමිකො රත්තිං වඞ්කමන්තා නිකඛන්තෙත්තා තස්ස හත්ථසද්දං සුත්වා විත්තෙසි අද්ධා මං ලාභගිද්ධො එස සුසානෙ වසතීති ඤත්වා දෙවරාජා විහෙඨෙතුමාගතොති; සො ජරගවස්ස පුරතොං[8] අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා සපුරිස දෙවරාජ අජ්ජ මෙ එකරත්තිං ඛම සෙව පට්ඨාය න එවං කරිස්සාමීති තමස්සමානෙ සබ්බරත්තිං යාවතෙත්තා අට්ඨාසි; තතො ස්‍රුරියෙ උට්ඨිතෙ තං දිස්වා කත්තරයට්ඨියා[9] පහරිත්වා පලාපෙසි සබ්බරත්තිං මං භිංසාපෙසීති,[10] **කුසීතානි** කොසජ්ජානුගතා; **හීනවීරියානි** හීනා විරියෙන රහිතා[11] යුත්තා නිබ්බිරියාති[12] වුත්තා හොන්ති; තස්ස කුසීතා[13] කාසිකවිරියාරම්භවිරහිතා හොන්ති; හීනවිරියා චෙතසිත විරියාරම්භවිරහිතා; තෙ ආරම්මණවත්ථුනාමත්තමපි කාතුං න සක්කොනති තෙසං අවත්ථිතාරම්මණානනති සබ්බං ප්‍රබන්ධසදිසමෙව. **මුට්ඨස්සතීනි** නට්ඨස්සති;[14] **අසම්පජානානි** පඤ්ඤාවිරහිතා;[15] ඉමස්ස ව පටිපක්ඛෙ උපට්ඨිතසතිගම්භීරඤාණි[16] වත්තනතො සතිභාජනියමෙවෙතං;[17] පඤ්ඤා පනෙත්ථ සතිදුබ්බල්‍ය[18] දීපනත්ථං වුත්තා. දුවිධා හි සති පඤ්ඤාසම්පයුත්තා විපපයුත්තා ච[19] තත්ථ පඤ්ඤාසම්පයුත්තා බලවතී විපපයුත්තා දුබ්බලා; තස්මා යදුපි නෙසං[20] සති හොති තදුපි අසම්ප ජානත්තා මුට්ඨස්සතියෙව තෙ දුබ්බලාය සතියා සන්තිකෙවාභාවහොති එතමත්ථං දීපෙතුං අසම්පජානානි වුත්තං. තෙ එවං මුට්ඨස්සති අසම්පජානා ආරම්මණවත්ථුනාමත්තමපි කාතුං න සක්කොනතීති සබ්බං ප්‍රබන්ධසදිස මෙව. **අසමාහිතානි**ති උපචාරප්පනාසමාධිවිරහිතා; **විබ්භන්තචිත්තානි**ති උබ්භන්තචිත්තා; සමාධිවිරහෙ[21] ලද්ධොසානසෙන උද්ධච්චෙන තෙසං සමාධිවිරහතාය[22] චිත්තං නානාරම්මණෙසු පරිබ්භමති චනමක්කතො

---

1. සුන්දරසක්කාරෙ s.
2. ච b. s.
3. සක්කාරොති b. l. e.
4. භයවොභාසං l. c ව අවභාසනං b.
5. සමාදින්නා. b. e. s.
6. ජරගවොං s.
7. පරාමසන්තමාත්තා s. l.
8. ජරගවස්ස පුරතො s.
9. කතරයට්ඨියා s.
10. භීසාපෙසීති b.
11. විරහිතා b.
12. නීවීරියාති s. නිබ්බිරියාති b.
13. කුසිතා b.
14. විසඤ්ඤති s.
15. පඤ්ඤරහිතා b. l. e.
16. උපසන්තසඤ්ඤි තම්භාසීති b.
17. භීය s. මෙවමෙතං. b.
18 දුබ්බල s
19. පඤ්ඤාවිපයුත්තා ච s.b.
20. තෙසං b. s.
21. විරහා m1. විරහෙන b. s.
22. විරහා s. විරහානං. b.

විය වත්තබ්බා; උභාවෙවත්ථ එකාරම්භණෙපි විපථන්තුති[1] පුබ්බෙ වුත්තනයෙන තෙ[2] එවං අසම්මිස්සා විභත්තවිත්තා ආරම්මණ වවත්ථානමත්තමපි කාතුං න සක්කොනත්තීති සබ්බං පුබ්බසදිසමෙව දුප්පඤ්ඤානි නිපඤ්ඤුනමෙතං අධිවචනං; පඤ්ඤ[3] පන දුවිධා තාම නත්ථි. එල[4]මූගාති එල[5]මූඛා; ඛකාරස්ස ගකාරෙ කතෙ; ලාල මුඛානි[6] වුත්තං හොති; දුප්පඤ්ඤනං හි කථෙන්තානං ලාලා මුඛතො ගලති ලාලා ව එලාති වුච්චති; යථාහ "පස්සෙලමූගං උරගං දුජ්ජිහ"නති.[7] තස්මා තෙ එල[8]මූගාති වුච්චන්ති; එලමූගාතිපි[9] පාඨො එලමුත්තාතිපි[9] කෙචි පඨන්ති; අපරෙ එලමුඛාතිපි.[10] සබ්බත්ථ එල මුඛානි අත්ථො. හෙ කථං[11] භයභෙරවං අභයන්ති: තෙ දුප්පඤ්ඤ එලමූගා ආරම්භණවවත්ථානමත්තමපි කාතුං න සක්කොනති; තෙසං අවවත්ථිතාරම්මණානං අරඤ්ඤ විහරන්තානං දිවා දිට්ඨං රත්තිං භයභෙරවං හුත්වා උපට්ඨාති; තෙ අකුසලචිත්තා[12] අපමත්තකෙනපි තසන්ති[13] රජ්ජු වා ලතා වා දිස්වා සපපසඤ්ඤිනෙ හොන්ති ඛාණුං දිස්වා යක්ඛසඤ්ඤිනෙ ථලං වා පබ්බතං වා දිස්වා හත්ථිසඤ්ඤිනෙ සපපාදීති අනයව්යසනං ආපාදිතා විය හොන්ති; එවං තං භයභෙරවං අත්තනි සමාරොපනවෙන[14] අභයන්ති පක්ඛොසන්ති; **පඤ්ඤ සම්පදෙනාභමඤ්ඤතීති** එත්ථ පඤ්ඤසම්පත්තොති පඤ්ඤාය සම්පදෙතා සම්පන්නාගතො; නො ව ඛො විපස්සනාපඤ්ඤාය න[15] මග්ගපඤ්ඤාය අපි ච ඛො පන ඉමෙසු සොළසසු ඨානෙසු ආරම්භණවවත්ථානපඤ්ඤා යාති අත්ථො; සෙසං සබ්බත්ථ වුත්තනයමෙවාති.

සොළසට්ඨානාරම්භණපරිගණභෙදො
නිට්ඨිතො.

තස්ස මයන්ති කො අත්‍රුසති: බොධිසත්තො කිර ඉමානි සොළ සාරම්භණානි පරිගණ්හනත්තො[16] භයභෙරවං අදිස්වා භයභෙරවං නාම එවරූපාසු රත්තීසු[17] එවරූපෙ සෙනාසනෙ[18] පඤ්ඤායති ගන්ද නං තත්ථාපි ගවෙසාමීති[19] භයභෙරව[20]ගවෙසනං අකාසි; එතමත්ථං භගවා ඉදානි බ්‍රාහ්මණස්ස දස්සෙන්තො තස්ස මයන්ති ආදිමාහ. තත්ථ **යා කාචාති** උභයමෙතං රත්තීනංයෙව උද්දෙසනිද්දෙසවචනං;[21] **අභිඤ්ඤා කාචාති** එත්ථ අභීති ලක්ඛණත්ථෙ උපසග්ගො; තස්මා අභිඤ්ඤාතාති වන්දපාරිපූරියා වන්දපරිකප්පෙනාති එවමාදීහි ලක්ඛණෙහි ඤාතාති වෙදිතබ්බා; **අභිලක්ඛිතාති** එත්ථ උපසග්ගමත්තමෙව තස්මා අභි

1. එකාරම්භණෙපි ච ණෙ විපථන්තුති b. 8. එලමූඛාතිපි b. s. 15. න ච b. [b. s.
2. තයෙන ච තයෙනෙව තෙ b. 9. මූඛාතිපි ච මූගාතාති b 16. පරිගණ්හනත්තොව
3. පඤ්ඤාය a. m1. m2.P2 r. t V.w2.e. 10. එලමූඛාතිපි b 17. රත්තීසු b. s
4. දුප්පඤ්ඤානාම නාම i. e. 11. කථං I එලමූඛාතිපි s. 18. සෙනාසනෙ ච b.
5. එළ e එලමූඛාති. b 12. ආකුලචිත්තා b. s. 19. ගවෙසිස්සාමීති b.
6. ලාලාමූඛානි e. l. s. 13. තසන්ති චිත්තසන්තා b. 20. භයභෙරවං. b.
7. ඔජිවහන්ති ච දුජ්ජිවහන්ති b. 14. සෙවන b. 21. උද්දෙසවචනං. s.

ලක්ඛිතා ලක්ඛණීයා ඉවෙවව අත්ථෝ; **උපොසථසමාදානධම්මසවන**[1] **පූජාසක්කාරාදිඛරණත්ථං ලක්ඛෙතබ්බා සල්ලක්ඛෙතබ්බා උපලක්ඛෙතබ්බාති වුත්තං** හොති; **චාතුද්දසීති පක්ඛස්ස පඤ්චදිවසතොපභුති චතුද්දසන්නං පූරණී පඤ්ඤා රත්තී; එවං පඤ්චදසී**[2] **අට්ඨමී** ව; **පක්ඛස්සාති සුක්කපක්ඛස්ස කණ්හපක්ඛස්ස ච එතා තිස්සෝ තිස්සෝ කත්වා ඡ රත්තියෝ; තසමා සබ්බත්ථ පක්ඛවවනං යොජෙතබ්බං පක්ඛස්ස චාතුද්දසී පක්ඛස්ස පඤ්චදසී**[3] **පක්ඛස්ස අට්ඨමීති.** අථ පඤ්චමී කසමා න ගහිතාති: අසබ්බකාලිකත්තා; බුද්ධෝ කිර භගවති අනුපපන්නෙපි උපපජ්ජිස්සා[4] අපරිනිබ්බුතෙපි පඤ්චමී අනභිලක්ඛිතා යෙව; පරිනිබ්බුතෙ පන ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරා[5] විනෙතුං ධම්ම සවනං[6] විරෙන හොතීති; තහිං සම්මන්නිත්වා පඤ්චමිති ධම්ම සවනදිවසං ඨපෙසුං; බහොපභුති සා අභිලක්ඛිතා ජාතාති එවං අසබ්බකාලිකත්තා එව න ගහිතාති. **තථාරූපාසූති** තථාවිධාසු; **ආරාමවෙතියානීති** පුප්ඵාරාමඵලාරාමාදයෝ ආරාමා එව ආරාමවෙතියානි; විහතීසනතථෙන හි හෙ[7] වෙතියානීති වුච්චන්ති පූජනීයට්ඨෙනාති වුත්තං හොති; **වනවෙතියානීති** බලිහරණවනසණ්ඩසුභගවන දෙවසාලවනාදිනි වනානියෙව වනචෙතියානි; **රුක්ඛවෙතියානීති** ගාමනිගමාදිවාරෙසු පූජනීයරුක්ඛායෙව රුක්ඛවෙතියානි; ලොකියා හි දිබ්බාභිවුඩ්ඨාති[8] වා මඤ්ඤමානා තෙසුයෙව වා දිබ්බසඤ්ඤිනො හුත්වා ආරාමවනරුක්ඛෙ විතතීසාරෙනති[9] පූජෙනති තෙන තෙ සබ්බෙපි වෙතියානීති වුච්චන්ති; **හිංසනකානීති**[10] භයජනකානි පසසහොසි සුණතොපි භයං ජනෙනති; **සලොමහංසානීති** සඟෙව ලොමහංසෙන වත්තනති පවිසමානසෙසෙව ලොමහංසජනතතතා; **අපෙව නාම පසසෙයයනති** අපි නාම තං භයහෙරවං පසසෙය්‍යමෙව්; **අපරෙන සමයෙනාති** එතදහොසි යනනූනාහනති එවං විනිතිතකාලතො[11] **අඤ්ඤත්‍ර භාලෙන; තත්‍ර ච මෙ බ්‍රාහ්මණ විහරතොති** තථාරූපෙසු සෙනාසනෙසු යං යං මිනුසසානං ආයාචනඋපහාර[12] සාරණාරහං යකඛට්ඨානං පුපඵඵපමංසරුහිරවසාමෙදපිහකපපථාසසුරමෙරයාදීනි ඔකිණණකිලිත්තාධරණීතලං එකනිපානං[13] විය යකඛරක්ඛසපිසාචානං යං දිවාපි පසසනතානං හදයං මසෙසසු ඵලති නං ඨානං **සන්ධායාහ තත්‍ර ච මෙ බ්‍රාහ්මණ විහරතොති; මගො වා ආගවජ්ජතීති** සිඛාති වා බුරුති වා කොටෙටසෙතා ගොකණණඛ්ඛාදිවිවරහාදි හෙදෙ මගො[14] වා ආගවජ්ජති; සබ්බවතුපපදනං හි ඉධ මගොති[15] නාමං; **සත්ථවී පන කාණසිඟාලොපි**[16] වුච්චති. යථාහ:-

1. ධම්මසසවන b s
2 පඤ්චදසී s.
3 පුබෙ s.
4. උපජජිත්ථා b. s.
5. සාරථ්ථ s සාරථ්ථ b.
6 ධම්මසසවනං. b, s,
7. හි b V.
8. විවුඩ්ඨාති b විවුට්ඨාති s.
9. සඤ්ඤා ඨාරාඤ්ඤ m1. P1. r t V w2. විතතං a m2. P2. b s e.
10. තිඛනසාහනීති b.
11. සාලසතාපට්ඨාය b.
12. ආයාච නූපහාර s.
13. එඛනිපානං. b. s එකානිපානං. l.
14 මිගතා s.
15. මිගතා s.
16. කාණසිඟාලොති a m2 P2. r යාණසිඛිඛාදලාපි s කාළසි. b

"උසභසෙව තෙ ඛඩ්ගෝ සිඟසෙව විජ්ජිතං,[1]
මිගරාජ[2] නමොත්‍යත්‍ථු අපි කිඤ්චි ලභාමසෙ"ති.[3]

මොරෙ වා භයං පාතෙතීති මොරෙ වා පුක්ඛකට්ඨං රුක්ඛතෝ වාලෙත්වා පාතෙති; මොරගහණෙන ච ඉධ සබ්බපක්ඛිගහණං අධිප්පෙතං; නෙව යො කොචි පක්ඛීනි වුත්තා හොන්ති; අථවා මොරෙ වාති වාසදෙන අක්ඛෙපදා වා කොචි පක්ඛීති; එස නයො පුරිමෙ මගඝ[4]ෂණෙපි. **වානෙ වා පණ්ණගණෙ**[5] **එරෙතීති** වානතො වා පණ්ණගවවරා සටෙවති; **එතං ඤත්වා තං භයභෙරවං ආගච්ඡතීති** යං එතං ආගච්ඡති හං භයභෙරවං ඤත්වා; ඉතොප්පභුති[7] ච ආරම්මණමෙව භයභෙරවනති වෙදිතබ්බං පරිත්තස්ස ච අධිමත්තස්ස ච භයස්ස ආරම්මණත්තා සුඛාරම්මණං රූපං සුඛම්ව. **කිණ්හු ඛො අහං අඤ්ඤදත්ථු**[8] **භයපච්චඛඩ්ඩී**[9] **විහරාමීති** අහං ඛො කිං කාරණං එතංසෙනෙව භයං ආකඞ්ඛමානො ඉච්ඡමානො හුත්වා විහරාමි; **යථාභූත**[10]**ං යථාභූතස්සාති** යෙන යෙන ඉරියාපථෙන භූතස්ස භවිතස්ස සතො වත්තමානස්ස සමඞ්ගිභූතස්ස වා; මෙති මම සන්තිකෙ; **තථාභූත**[11]**ං තථාභූතා වාති** යෙන යෙනෙව ඉරියාපථෙන භූතො භවිතො සතෙන වත්තමානො සමඞ්ගී[12]භූතො වාති අත්ථො; **සො ඛො අහං-පෙ-පච්චිනෙමීති**[13] බොධිසත්තස්ස කිර වඞ්කමනත්තස්ස තාසමිං ඕඝසිඛග්ගිරසඤ්ඤදිහෙදෙ[14] භයභෙරවාරම්මණෙ ආගතෙ නෙව මහාසත්තො නිට්ඨති න නිසීදති න සයති අථ ඛො වඞ්කමනොකාසෙව පරිවිමංසනෙනා පරිමිච්චනෙනා භයභෙරවං න පස්සති; ඕඝ[15]සිඛග්ගිරසඤ්ඤදිභාවමෙව තං ඤත්වා: සො තං ඤත්වා ඉදං නාමෙතං න භයභෙරවන්ති තතො නිට්ඨති වා නිසීදති වා සයති වා; එතමත්ථං දස්සෙතුං **සො ඛො අහන්ති** ආදිමාහ. එස නයො සබ්බ පෙය්‍යාලෙසු.

ඉතො පරඤ්ච ඉරියාපථපරිපාටියා අවත්වා ආසන්නපරිපාටියා ඉරියාපථා වුත්තාති වෙදිතබ්බා. වඞ්කමන්තස්ස හි තස්මිං[16] භයභෙරවෙ ආගතෙ න ඨිතො න නිසින්නො න නිපන්නො ඕහස්සාපි ආගතෙ න වඞ්කමීති[17] එවං තස්ස තස්ස ආසන්නපරිපාටියා වුත්තාති. එවං නිසජ්ජාදෙසුපි[18] යාසුපි අත්තනො භයභෙරවාභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි ඛාදිනං සමෙමිඤ්ජනාදීසු අත්තනො අසම්මොහවිහාරං දස්සෙතුං **සෙනාසනං ඛො පන බ්‍රාහ්මණාති** ආදිමාහ. තත්‍ථ **සෙනාසනන්ති** අත්ථි සංවිජ්ජන්ති උපලබ්භන්ති; **රත්තිංසෙව සමානන්ති** රත්තිං යෙව සන්තං;[19] **දිවාති සඤ්ඤානන්තීති** දිවසො අයන්ති සඤ්ඤානන්ති;

1. විජ්ජන්ති s. 6. නූනාහං b. 11. තථාභූතො e. b. l. s. 17. වඞ්කමාමීති s.
2. මගරාජ b. 7. ඉච්චාපභුති b. V. භූති s. 15. මඝ b. 18. සිඝසඤ්ඤ b.
3. ලභාමනසෙ s. 8. දණ්ඩ- s. 12. සඞ්ගී b s e. 16. ඕ b s. 19. උපලබ්භන්ති l e.
4. පුරිමඝඝහ b 9. භයපරි b පාරි s. 13. පරිවිනෙමීතිඉරියාපථානි a M2 P2 r. පුරිමිඝගහ s. 10. යථාභූත- e. b. l යථාභූතස්ස s. 14. ඕඝබ්‍රසඤ්ඤදිහෙදෙ b.
5. පණ්ණසපවා පණ්ණගවවරා. M1, M2. T w2. පණ්ණසද්ද- a. P1, P2. r. V. w1.

දිවාසෙව සමානන්ති දිවසංයෙව සන්තං; **රත්තීති සඤ්ජානන්තීති** රත්තී අයන්තී සඤ්ජානන්ති; කසමා පනෙතෙ එවංසඤ්ඤිනෝ හොන්තීති: වුට්ඨානසොසල්ලාභාවතො වා සකුණරුතතො වා; කථං: ඉධෙකච්චෙ‍ා ඔදහනසිඤ්ඤලාසී දිවා පරිභාවං කත්වා දිවා සමාපත්තෙ‍ා දිවාසෙව වුට්ඨහාමීති මනසිකාරං උප්පාදෙති නො ච ඛො අද්ධාන පරිච්ඡෙදං[1] කුසලෝ හොති; සෙ දිවසං අතික්කමිත්වා රත්තියා‍ගෙ වුට්ඨාති; ඔදහනසිඤ්ඤථරණවසෙන චස්ස විසදං හොති විභූතං සුවිභූතං; සෙ දිවා වුට්ඨහාමීති උප්පාදිතමනසිකාරතාය ඔදහන කසිඤ්ඤථරණවිසදවිභූතභාය ච රත්තිංයෙව සමානං දිවාති සඤ්ජානාති; ඉධ පනෙකච්චෙ‍ා නීලකසිඤ්ඤලාභි රත්තිං පරිකම්මං කත්වා රත්තිං සමාපත්තෙ‍ා රත්තිංයෙව වුට්ඨහාමීති මනසිකාරං උප්පාදෙති නො ච ඛො අද්ධානපරිච්ඡෙදං[1] කුසලෝ හොති; සෙ රත්තිං අතික්කමිත්වා දිවසභාගෙ වුට්ඨාති; නීලකසිඤ්ඤථරණවසෙන චස්ස අවිසදං හොති අවිභූතං; සෙ රත්තිං වුට්ඨහාමීති උප්පාදිතමනසිකාරතාය නීල කසිඤ්ඤථරණාවිසදඅවිභූතතාය[2] ච දිවාසෙව සමානං රත්තීති සඤ්ජානාති; එවං තාව වුට්ඨානසොසල්ලාභාවතො එවංසඤ්ඤිනෝ හොන්ති. සකුණරුතතො පන ඉධෙකච්චෙ‍ා අත්තනා සෙනාසනෙ නිසින්නෝ හොති; අථ දිවා රවන්තසකුණා[3]සාකාදයෝ චතුලොකෙන දිවාති මඤ්ඤමානා රත්තිං රවන්ති අඤ්ඤගි වා සාරණෙහි; සෙ හෙසං සද්දං සුත්වා දිවාසෙව සමානං රත්තීංයෙව සමානං දිවාති සඤ්ජානාති; ඉධ පනෙකච්චෙ‍ා පබ්බතන්තරෙ ගම්භීරාය සත්තවනපරිච්ඡන්නාය ගිරිගුහාය සත්තාභවද්දුලිපාය වත්තමානාය අන්තරධිනපුරියාලොකෙ[4] කාලෙ නිසින්නෝ[5] හොති; අථ රත්තිං රවන්තසකුණා[3] උලූකාදයෝ මඤ්ඣන්තිකසමයෙපි තත්ථ තත්ථ සමඤ්ඣාරෙ[6] නිලීනා[7] රත්තී සඤ්ඤාය වා අඤ්ඤගි වා සාරණෙහි රවන්ති; සෙ හෙසං සද්දං සුත්වා දිවාසෙව සමානං රත්තීති සඤ්ජානාති; එවං සකුණරුතතො එවං සඤ්ඤිනෝ හොන්තීති.[8] **ඉදමභණන්ති** ඉදං අහං එවං සඤ්ජානනං; **සමෙමාභවිහාරමෙව** මදමීති සමෙමාභවිහාරපරියාපන්නං අත්තාගතං[9] සමෙමාභවිහාරඤ්ඤතරං වදමීති වුත්තං හොති; **අහං බො පන බ්‍රාහ්මණ-පෙ-සඤ්ජානාමීති** පාඨවෙ‍ා බොධිසත්තස්ස රත්තින්දිව පරිච්ඡෙදෙ, සත්තාභවද්දුලෙපි[10] වඤ්ඣ[11]පුරියෙපු අදිස්සමානෙපුපි ඤාණානියෙව එත්තකං පුරෙභත්තකාලෙ‍ා ගතෙ‍ා එත්තකං පච්ඡා භත්තකාලෙ‍ා[12] එත්තකං පඨමයාමෙ‍ා එත්තකං මජ්ඣිමයාමෙ‍ා නි[13]තමා එවමාහ. අනච්ඡරියමෙතං[14] යං පූරිතපාරිමී බොධිසත්තෙ‍ා

---

1. අඛ්ඛනපරිච්ඡේදං l e
2. විසදවිභූතභාය b s.
3. සකුණ s. V.
4. පුරියාලොකෙ b
5. නිපන්නෝ m1, t w1, 10, එදුලිකාකාලපි s,
6. සඛ්ඛඤ්ඤාරෙ m1 P1 t V w1 w2. සඤ්ඤඤ්ඤාරෙ
7. නිසින්නා s.
8. හොන්තී e. [අත්තනොගතං b. 12. පච්ඡාභත්තකාලෙ‍ා ගතෙ‍ා l e.
9. සුරියාලොකෙ b
10. අත්තභාවද්දුලෙපි l e
11. වඤ්ඣ m2 P2 r.
13. යාමෙඑත්තකං. පච්ඡිමයාමෙනි b.
14. අනච්ඡරියවෙතං. b s P2.

එවං ජානාති පදෙසඤ්ඤණෙ[1] ඨිතානං සාවකානඤ්ච හි[2] රත්තිඤ්ච දිවෙ ච පරිවෙජ්ජෙ, පාඨතො හොති; කල්‍යාණියං[3]මහාවිහාරෙ කිර මොදහතථෙරො[4] චඞ්ගුලකාලෙ හත්තං ගහෙත්වා අඞ්ගුලකාලෙ[5] භුඤ්ජති; සූරියෙ අදිස්සමානෙපි පාතොයෙව සෙනාසනං පවිසිත්වා භාය වෙලාය නික්ඛමති; එකදිවසං ආරාමිකා සෙ ථෙරස්ස නික්ඛමනකාලං[6] පස්සාමාති හත්තං සව්පාදෙත්වා කාලඤ්ඤූලෙ නිසිදිංසු; ථෙරො චඞ්ගුලකාලෙයෙව නික්ඛම්;[7] තතොපභුති කිර සූරියෙ[8] අදිස්සමානෙපි ථෙරස්ස නික්ඛමනසඤ්ඤාය එව හෙරිං ආකොටෙසුං. වජගරගිරි[9] විහාරෙපි කාළදෙවත්ථෙරො[10] අත්තනා වසෙ යාමගණ්ඩිකං පහරති; ආවිඤ්ඡණමෙතං ථෙරස්ස න ච යාමයන්ත නාළිකා පයොජෙති; අඤ්ඤෙ භික්ඛූ පයොජෙන්ති; අථ නික්ඛමනෙ පඤ්ඤෙ යාමෙ ථෙරෙ මුහුත්තං ගහෙත්වා සීහසෙනෙයෙව එහාවෙහාරං[11] පහරනෙනයෙව වා යාමයන්තං පටති[12] එවං නිපු යාමෙසු සමණ ධම්මං කත්වා ථෙරො පාතොයෙව ගාමං පවිසිත්වා පිණ්ඩපාතං ආදාය විහාරං ආගන්ත්වා[13] භොජනසාලාය[14] පත්තං ඨපෙත්වා[15] දිවා විහාරට්ඨානං ගන්ත්වා සමණධම්මං කරොති; භික්ඛූ කාලඤ්ඤූං දිස්වා ථෙරස්ස [6]ආගමිස්සන්ත්‍යා පෙසෙන්ති; සො භික්ඛු ථෙරං දිවාවිහාරට්ඨානා නික්ඛමන්තමෙව වා අන්තරාමග්ගෙ වා පස්සති, එවං පදෙසඤ්ඤණෙ ඨිතානං සාවකානඤ්ච රත්තිඤ්චදිවපරිවෙජ්ජදෙ පාඨතො හොති කිඤ්ච[17] පන බොධිසත්තානන්ති. ඝං බො නං[18]–පෙ–වදෙය්‍යාති එත්ථ පන යං බො යං බ්‍රාහ්මණ අසම්මොහධම්මො සත්ථා ලොකෙ උපපන්නො–පෙ– සුඛාය දෙවමනුස්සානන්ති වචනං වදමානො හොව සම්මා වදෙය්‍ය සම්මා වදමානො සියා න විභථවාදී අස්ස මමෙව තං වචනං වදමානො සම්මාවදෙය්‍ය සම්මාවදමානො සියා න විභථවාදී අස්සාති එවං පදසම්බන්ධො වෙදිතබ්බො. තත්ථ අසම්මොහධම්මොති අසම්මොහ සභාවො; ලොකෙති මනුස්සලොකෙ; බහුජනහිතායාති බහුජනස්ස හිතත්ථාය පඤ්ඤාසම්පත්තියා දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකත්ථපදෙසකොති; බහුජනසුඛායාති බහුජනස්ස සුඛත්ථාය වාගසම්පත්තියා උපකාරණසුඛ සම්පදයකොති; ලොකානුකම්පායාති[19] ලොකස්ස අනුකම්පත්ථාය මෙත්තාකරුණාසම්පත්තියා මාතාපිතරො විය ලොකස්ස රක්ඛිතා ගොප කොති; [20] අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානන්ති ඉධ දෙවමනුස්ස ගහණෙන[21] හබ්බපුග්ගලෙ[22]වෙනෙය්‍යසන්තානයෙව ගහෙත්වා තෙසං නිබ්බානමග්ගඵලාධිගමාය අත්තනො උපනිස්සං දසෙන්තිති වේදිතබ්බො

---

1. පදෙසඤ්ඤණ s.
2. හි s රත්තිදිව b.
3. කල්‍යාණි s.
4. මොදහතථෙරෙ b. මොදදත්ත m1 P1 t v.
5. චඞ්ගුලකාල s.
6. කාල b. s.
7. නික්ඛමති b. s.
8. සූරියමණ්ඩලෙ b.
9. ඛජගර s අජගර b
10. කාළදෙවත්ථෙරෙ s.
11. එකං මෙවාරෙ b.
12. පවත්ති P1 T V w1. පතති s. c.
13. ගන්ත්වා M1 p1 T V w1. w2. c.
14. භොජනසාලාය b. s. 21. ගහණෙන ච b. s. 22. පුග්ගල b. s.
15. පත්තං ගණ්හෙත්වා b. s.
16. ථෙරස්ස අදිසවා b. ආග
17. කිඤ්ඩිහං b. [මජ්ඣිමනිකාය s.
18. සං බ්‍රාහ්මණ b s.
19. කම්පායාති b. s. c.
20. රක්ඛාතාගොපතිතාති b.
ගගොපාපිතාති s.

අත්ථායාති හි වුත්තෙ පරමත්ථාය නිබ්බානත්ථායාති[1] වුත්තං හොති; **හිතායාති** වුත්තෙ තංසම්පාපනමග්ගත්ථායාති වුත්තං හොති; **නිබ්බානසම්පාපනමග්ගතො** හි උත්තරිං[2] හිතං නාම නත්ථි; **සුඛායාති** වුත්තෙ ඵලසමාපත්තිසුඛත්ථායාති වුත්තං හොති; තතො උත්තරිං සුඛාභාවතො වුත්තසෙදිවනං "අයං සමාධි පච්චුප්පන්නසුඛො චෙව ආයතිඤ්ච සුඛවිපාකො"ති. එවං භගවා බුද්ධගුණපටිලාභවසෙන අත්තනො අසම්මොහවිහාරං බ්‍රාහ්මණස්ස දස්සෙත්වා ඉදානි යාය පටිපදාය තං කොට්පත්තං අසම්මොහවිහාරං අධිගතො තං පුබ්බභාගතොපභුති දස්සෙතුං **ආරද්ධං ඛො පන මෙ බ්‍රාහ්මණාති** ආදිමාහ. තෙවි පනාහු ඉමං[3] අසම්මොහවිහාරං සුත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස චින්තනමෙවං උපපන්නං කාය නු ඛො පරිපදාය ඉමං පත්තොති තස්ස චිත්තමඤ්ඤාය ඉමායාහං පරිපදාය ඉමං උත්තමං අසම්මොහ විහාරං පත්තොනි දස්සෙන්තො එවමාහාති.

තත්ථ **ආරද්ධං ඛො පන මෙ බ්‍රාහ්මණ විරියං අහොසිනි** බ්‍රාහ්මණ න මයා[4] අයං උත්තමෝ අසම්මොහවිහාරෝ කුසිතෙන මුට්ඨස්සතිනා සාරද්ධකායෙන චිකිච්ඡිතවිත්තෙන ච,[5] අධිගතෝ; අපිච ඛො තදධි ගමාය ආරද්ධං ඛො පන මෙ විරියං අහොසි;[6] බොධිමණ්ඩෙ නිසින්නෙන මයා චතුරඞ්ගවීරියං[7] ආරද්ධං අහොසි පඤ්ඤාතං අසිරිලපවත්තිතනති වුත්තං හොති; ආරද්ධත්තායෙව ච මෙ තං අසල්ලීනං අහොසි; **උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨාති**[8] න සොවලක්ඛ විරියමෙව සන්ධි මෙ ආරම්මණානිමුඛි භාවෙන උපට්ඨිතා අහොසි[9] උපඨිතත්තායෙව ච අසම්මුට්ඨා;[10] **පස්සද්ධා කායො අසාරද්ධොති**[11] කායචිත්තපස්සද්ධිසමඞ්ගිභාවෙන කායොපි මෙ පස්සද්ධො අහොසි;[12] තත්ථ යස්මා නාමකායෙ පස්සද්ධෙ රූපකායොපි පස්සද්ධොයෙව හොති යස්මා නාමකායො රූපකායොති අවිසෙසෙනාව පස්සද්ධො කායොති වුත්තං **අසාරද්ධත්තා** සො ච ඛො පස්සද්ධත්තායෙව අසාරද්ධො විගතදරථොති වුත්තං හොති; **සමාහිතං චිත්තං එකග්ගන්ති** චිත්තම්පි මෙ සමාහිතං සුට්ඨු ඨපිතං අපිතං විය අහොසි. සමාහිතත්තා එව ච එකග්ගං අවලං නිප්පඤ්ඤත්තා;[13] එත්තාවතා ඛීණාසස්ස පුබ්බභාගපටිපදා[14] කථිතා හොති. ඉදානි ඉමාය පටිපදාය අධිගතං පඨමජ්ඣානං[15] ආදිං කත්වා විජ්ජාත්තයපරියොසානං විසෙසං දස්සෙන්තො **සො ඛො අහන්ති** ආදිමාහ. තත්ථ **විවිච්චෙවා කාමෙහි**-පෙ-**චතුත්ථජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහාසින්ති** එත්ථ තාව[16] යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ පඨවිකසිණනිද්දෙසං වුත්තං; කෙවලං හි තත්ථ උපසම්පජ්ජ විහරතීති ආගතං ඉධ විහාසින්ති අයමෙව විසෙසො; කිං කත්වා පන භගවා

1. නිබ්බානායාති b. s.
2. උත්තරි b.
3. ඉදං b.
4. බ්‍රාහ්මණමයා b.
5. චෙත b.
6. අහොසීති a. m2. p2. r. v b, e.
7. චතුරඞ්ග. e. වීරිය. b.
8. අපමුට්ඨාති s.
9. නිසින්නෙන e. අහොසි; බොධිමණ්ඩෙ නිසින්නෙනාති
10. උපඨිතායෙවච e. අපප මුඨා s.
11. කායොති b.
12. අහොසීති b. s
13. නිප්පඤ්ඤත්තා b
14. දුඛපරිපදා l.
15. පඨමංඣානං b.
16. එත්තාවතා b.

ඉමානි ඣානානි උපසම්පජ්ජ විහාසීති: සම්මඤ්ඤං හාවෙත්වා; සත්තරං: ආනාපානසතිං[1] සම්මඤ්ඤං; ඉමානි ච පන චත්තාරි ඣානානි සෙඛසද්දේ විත්තෙඛණ්ඩත්ථානි[2] හොන්ති සෙඛසද්දේ විපස්සනාපාදකානි සෙඛසද්දේ අනිඤ්ඤසුපාදකානි සෙඛසද්දේ නිරොධපාදකානි සෙඛසද්දේ භවොකඛමනත්ථානි;[3] තත්ථ ඛීණාසවානං චිත්තෙකඛණත්ථානි[3] හොන්ති; තෙ හි[4] සම්පජ්ජිත්වා එඛඛවිත්තා සුඛං දිවසං විහරිස්සාමාති ඉත්වෙවං[5] ඣාඛිණපරිකම්මං ඛත්වා අඪ සමාපත්තියො නිඛ්ඛත්තෙන්ති; සෙඛපුථුජ්ජනානං සමාපත්තිතො වුට්ඨාය සම්මිතෙන චිත්තෙන විපස්සිස්සාමාති නිඛ්ඛත්තෙන්තානං විපස්සනාපාදකාති හොන්ති; යෙ පන අට්ඨසමාපත්තියො නිඛ්ඛත්තෙත්වා අනිඤ්ඤසුපාදකාජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා සමාපත්තිතො වුට්ඨාය "එකොපි හුත්වා බහුධා හොති"ති වුත්තනයා අනිඤ්ඤසුයො පත්ථෙන්ති[6] නිඛ්ඛත්තෙන්ති තෙසං අනිඤ්ඤසුපාදකානි හොන්ති; යෙ[7] අට්ඨසමාපත්තියො නිඛ්ඛත්තෙත්වා නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා සත්තාහං අවිත්තා හුත්වා දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිරොධං නිඛ්ඛානං පත්වා සුඛං විහරිස්සාමාති නිඛ්ඛත්තෙන්ති තෙසං නිරොධපාදකානි හොන්ති; යෙ පන අට්ඨ සමාපත්තියො නිඛ්ඛත්තෙත්වා අපරිහීනජ්ඣානා බ්‍රහ්මලොකෙ උපපජ්ජිස්සාමාති[8] නිඛ්ඛත්තෙන්ති තෙසං භවොකඛමනත්ථාති හොන්ති: භගවතා පනිදං[9] චතුත්ථජ්ඣානං බොධිරුඛමූලේ නිඛ්ඛත්තිතං, තං තස්ස විපස්සනාපාදකඤ්චෙව අහොසි අභිඤ්ඤාපාදකඤ්ච. සබ්බ කිච්ච සාධකඤ්ච සබ්බලොකිය ලොකුත්තරගුණදායකන්ති වෙදිතබ්බං. සෙසං ගුණානං දායකං අහොසි තෙසං එකදෙසං දස්සෙන්තො සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙති ආදිමාහ.

තත්ථ චිත්තං විජ්ජාභං අනුපදවණ්ණනා වෙව භාවනානයො ච විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතො. කෙවලං -හි තත්ථ "සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ-පෙ-අභිනින්නාමෙති"ති වුත්තං ඉධ අභිනින්නාමෙතීති අයං **ඛො මෙ බ්‍රාහ්මණාති** අයඤ්ච අපදානවාරො තත්ථ අනාගතොති අයමෙව[10] විසෙසො තත්ථ **සොති** සො අහං; **අභිනිනාමෙසින්ති** අභිනීහරිං; අභිනින්නාමෙසින්ති ච[11] වචනතො සොති එත්ථ සො අහන්ති එව මත්ථො වෙදිතබ්බො. යස්මා පිදං භගවතො වසෙන පුබ්බෙ නිවාසානුස්සතිඤාණං ආගතං තස්මා **සො නනො චුනො ඉධූපපනෙනාති** එත්ථ එවං යොජනා වෙදිතබ්බා: එත්ථ හි **සො නනො චුනොති** පරිනිවත්තනත්තස්ස පච්චවෙක්ඛනං; තස්මා **ඉධූපපනෙනාති** ඉමිස්සා[12]

---

1. ආනාපානසතිං b s.
2. විත්තෙඛණ්ඩත්ථානි b.
3. භවොඛඛමනත්ථානි e. w t w 1
4. තෙහි ඛණ්ඩා. b.
5. ඉත්වෙවං a b m 2. P 2.
6. අනිඤ්ඤසුයා e.
7. යෙපන s w2 v b.
8. උපපජ්ජිස්සාමීති b e.
9. පනිමං. a m2 P2, r
10. අයඤ්චෙත්ථ b s v.
11. අභිනීහාරමෙසින්ති r s t v w1.
12. ඉමිස්සාපි b.

ඉධූපපත්තියා අනන්තරං; **අමුත්‍ර උපපාදින්ති**[1] තුසිතභවනං සන්ධා
යාහාති වෙදිතබ්බා; **තත්‍රාපාහං එවනාමොති** තත්‍රාපි තුසිත
භවනෙ සෙතකොතු නාම දෙවපුත්තො අහොසිං; **එවං ගොත්තොති**
හාහි දෙවහාහි සද්ධිං එකගොත්තො; **එවංවණ්ණාති** සුවණ්ණ
වණ්ණා; **එවමාහාරොති** දිබ්බසුධාහාරෝ; **එවං සුඛදුක්ඛපටිසං
වෙදීති** එවං දිබ්බසුඛ[2]පටිසංවෙදී; දුක්ඛං පන සඞ්ඛාරදුක්ඛමත්තමේව.
එවමායුපරිමාණොති එවං සත්තපඤ්ඤාසවස්සකොටිසට්ඨි[3]වස්සසත
සහස්සායුපරියන්තො; **සො තතො චුතොති** සො අහං තතො තුසිත
භවනතො චුතො; **ඉධූපපන්නොති** ඉධ මහාමායාදෙවියා කුච්ඡිම්හි[4]
නිබ්බත්තො; **අහං බො මෙ බ්‍රාහ්මණාති** ආදිසු මෙති මයා; **විපස්සති**
විදිතකරණට්ඨෙන විජ්ජා; කිං විදිතං කරොති: පුබ්බෙනිවාසං;**අවිජ්ජාති**
තස්සෙව[5] පුබ්බෙනිවාසස්ස අවිදිතකරණට්ඨෙන තපපටිච්ඡාදකො
මොහො[6] වුච්චති[7] **තමොති** සෙව මොහො පටිච්ඡාදනට්ඨෙන
තමොති වුච්චති; **ආලොකොති** සායෙව විජ්ජා ඔභාසකරණට්ඨෙන
ආලොකොති වුච්චති එත්ථ ච විජ්ජා අධිගතාති අයං අත්ථො;
සෙසං පසංසාවචනං; ඉරිජ්ජා පනෙත්ථ අයං ඛො මෙ විජ්ජා
අධිගතා තස්ස මෙ අධිගතවිජ්ජස්ස අවිජ්ජා විහතා විනට්ඨාති
අත්ථො; භාසමා: යස්මා විජ්ජා උප්පන්නා. එස නයො ඉතරස්මිම්පි පද
වයෙ. **ඝටානෙනති** එත්ථ **ඝටාති** ඔපම්මෙ; **නෙති** නිපාතො;
සතියා අවිප්පවාසෙන **අපමත්තස්ස**; විරියකාපෙන **ආතාපිනො**;
කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛතාය **පහිතත්තස්ස**[8] පෙසිතත්තස්සාති
අත්ථො;[9] ඉදං වුත්තං හොති යථා අපමත්තස්ස ආතාපිනො පහි
තත්තස්ස විහරතො අවිජ්ජා විහඤ්ඤය්‍ය විජ්ජා උප්පජ්ජෙය්‍ය
තමො විහඤ්ඤය්‍ය ආලොකො උප්පජ්ජෙය්‍ය එවමෙවං[10] ඉම
අවිජ්ජා විහතා විජ්ජා උප්පන්නා තමො විහතො ආලොකො උප්පන්නො
එතස්ස මෙ පධානානුයොගස්ස අනුරූපමෙව ඵලං ලද්ධන්ති

සුබෙදිනිවාසඤාණං නිට්ඨිතං.

චුතූපපාතඤාණං යස්මා[11] ඉධ භගවතො වසෙන පාළි ආගතා
තස්මා පඤ්ඤාමි පජානාමීති වුත්තං; අයං විසෙසො. සෙසං විසුද්ධිමග්ගෙ
වුත්තනයදිසමෙව. එත්ථ පන **විජ්ජාති** දිබ්බචක්ඛුඤාණවිජ්ජා. **අවිජ්ජාති**
සත්තානං චුතිපටිසන්ධිවත්‍ථූසු අවිජ්ජා; සෙසං වුත්තනයමෙවාති.[12]
යස්මා ච පුරිමපාරමීනං මහාසත්තානං පරිභාවකිච්චං නාම **කත්‍රි නෙති**
විතෙත අනිනිත්තාමිතමනෙතයෙව අනෙකවිහිතං **පුබ්බෙනිවාසං**
අනුස්සරන්තෙන දිබ්බෙන චක්ඛුනා සත්තෙ පස්සන්තෙන **යෙ කත්‍රි**
පරිභාවනාදිං කත්‍රා භාවනානයෙ වුත්තෙ න තෙන ඉධ **අත්ථොති**

---

1. උදපාදින්ති b s e.
2. දිබ්බසුඛ. b
3. සටසීසතුම m1 P1 t V w1 w2. සහී s.
4. කුච්ඡිස්මිං. e.
5. තස්සෙව s.
6. ලොභො m1 P1 t w මොහොනි-s.
7. මොහො b.
8. පහිතත්තස්සාති s V
9. පෙසිතත්තස්ස මෙ a m2 P2 r.
10. එවමෙවං b s e
11. යස්මෘපනා b s.
12. වුත්තනයමෙව m1 P1 t v w1 w2 e.

තතියාය[1] විජ්ජාය **සෝ එවං සමාහිතෙ චිත්තෙසති** විපස්සනා පාදකං[2] චතුත්ථජ්ඣානචිත්තං වෙදිතබ්බං; **ආසවානං ඛයඤාණායාති** අරහත්තමග්ගඤාණත්ථාය; අරහත්තමග්ගෝ හි ආසවවිනාසනතො ආසවානං ඛයොති වුච්චති තත්‍ර වෙතං ඤාණං තස්ස පරියාපන්නත්තාති; **චිත්තං අභිනිනාමෙසීති** විපස්සනාචිත්තං අභිනීහරිං; **සෝ ඉදං දුක්ඛන්ති** එවමාදිසු එත්තකං දුක්ඛං න ඉතො භිය්‍යොති සබ්බම්පි දුක්ඛසච්චං සරසලක්ඛණපරිවෙධෙන **යථාභූතං** අබ්භඤ්ඤසිං ජානිං පටිවිජ්ඣිං; තස්ස ච දුක්ඛස්ස නිබ්බත්තිකං තණ්හං **අයං දුක්ඛසමුදයොති**; තදුභයම්පි යං ඨානං පත්වා නිරුජ්ඣති තං නෙසං අපපවත්තිං නිබ්බානං **අයං දුක්ඛනිරොධොති**; තස්ස ච සම්පාපකං අරියමග්ගං **අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති** සරසලක්ඛණපරිවෙධෙන යථාභූතං අබ්භඤ්ඤසිං ජානිං පටිවිජ්ඣින්ති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො; එවං සරූපතො සච්චානි දස්සෙත්වා ඉදානි කිලෙසවසෙන පරියායතො දස්සෙතුං **ඉමෙ ආසවාති** ආදිමාහ. **තස්ස මෙ එවං ජානතො එවං පස්සතොති** තස්ස මයා එවං ජානන්තස්ස එවං පස්සන්තස්ස ඝන විපස්සනාය සොවිපහතං මග්ගං කථෙති. **කාමාසවාතිආදි** නාමාසවතො; **විමුච්චිත්ථාති** ඉමිනා ඵලක්ඛණං දස්සෙති; මග්ගක්ඛණෙ හි චිත්තං විමුච්චති ඵලක්ඛණෙ විමුත්තං හොති; **විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති**[3] **ඤාණන්ති** ඉමිනා පච්චවෙක්ඛණඤාණං දස්සෙති. **ඛීණා ජාතීතිආදීහි** තස්ස භූමිං පෙත්වා හි ඤාණෙන භගවා පච්චවෙක්ඛතෙත්තා ඛීණා ජාතීති ආදිනි අබ්භඤ්ඤසි; තතමා පන භගවතො ජාති ඛීණා කථඤ්චි නං අබ්භඤ්ඤසීති: න තාවස්ස අතීතා ජාති ඛීණා පුබ්බෙව ඛීණත්තා; න අනාගතා අනාගතෙ වායාමාභාවතො; න පච්චුප්පන්නා විජ්ජමානත්තා; යා පන මග්ගස්ස අභාවිතත්තා උප්පජ්ජිය එකවතුපඤ්චවොකාරභවෙපි එකවතුපඤ්චක්ඛන්ධප්පභෙදා ජාති සා මග්ගස්ස භාවිතත්තා අනුප්පාදධම්මතං ආපජ්ජනෙන ඛීණා; තං සො මග්ගභාවනාය පහීනකිලෙසෙ පච්චවෙක්ඛිත්වා කිලෙසාභාවෙ විජ්ජමානම්පි කම්මං ආයතිං අප්පටිසන්ධිකං හොතීති ඤාණතො අබ්භඤ්ඤසි.[4] **වුසිතන්ති** වුත්ථං පරිවුත්ථං[5] කතං චරිතං නිට්ඨිතන්ති අත්ථො; **බ්‍රහ්මචරියන්ති** මග්ගබ්‍රහ්මචරියං; පුබ්බභාගකල්‍යාණෙන හි සද්ධිං සත්ත සෙඛා බ්‍රහ්මචරියවාසං වසන්ති නාම; ඛීණාසවො වුත්ථ වාසෝ;[6] තස්මා භගවා අත්තනො බ්‍රහ්මචරියවාසං පච්චවෙක්ඛන්තො වුසිතං බ්‍රහ්මචරියන්ති අබ්භඤ්ඤසි; **කතං කරණීයන්ති** චතූසු[7] සච්චෙසු චතූහි[8] මග්ගෙහි පරිඤ්ඤාපහානසච්ඡිකිරියාභාවනාවසෙන සොළසවිධම්පි කිච්චං නිට්ඨාපිතන්ති[9] අත්ථො; පුබ්බභාගකල්‍යාණකා දයො හි තං කිච්චං කරොන්ති ඛීණාසවො කතකරණීයො තස්මා

1. තතිය b s.
2. පාදක e.
3. විමුත්තමෙති s.
4. අඤ්ඤාසීති s.
5. වුට්ඨං පරිවුට්ඨං s.
6. වුට්ඨවාසො s.
7. චතූසු b s.
8. චතූහි b s.
9. නිට්ඨපිතන්ති b.

භගවා අත්තනෝ සාරණ්ඩියං පච්චවෙක්ඛණෝතා කතං සාරණ්ඩියන්ති අඛ්‍යාසුසුයි; **නාපරං ඉත්ථත්තායාති** ඉදානි පුන ඉත්ථිභාවාය[1] එවං සොළසවිධකිච්චභාවාය[2] කිලෙසක්ඛයාය වා මග්ගභාවනාකිච්චං මේ නත්ථීති අඛ්‍යාසුසුයි; අථවා **ඉත්ථත්තායාති** ඉත්ථිභාවතෝ[3] ඉමස්මා එවංපකාරා ඉදානි වත්තමානක්ඛන්ධසන්තානා අපරං ඛන්ධසන්තානං මය්හං නත්ථි ඉමේ පන පඤ්චක්ඛන්ධා පරිඤ්ඤාතා තිට්ඨන්ති ජින්න මූලකා රුක්ඛා විය: තෙ වරිමචිත්තුප්පාදනිරෝධෙන අනුප්පාදනෝ විය ජාතවෙදෝ නිබ්බායිස්සන්තීති අඛ්‍යාසුසුයි; ඉදානි එවං පච්චවෙක්ඛණඤාණපරිගතීතං තං ආසවානඛ්‍යඤාණාධිගමං බ්‍රාහ්මණස්ස දස්සෙන්තෝ **අඤ්ඤා මෙ** මේ බ්‍රාහ්මණාති ආදිමාහ. තත්ථ **විජ්ජාති** අරහත්තමග්ගඤාණවිජ්ජා; **අච්චජාති** වාසුසච්චපටිවිජ්ඣාදිකා අවිරජා; සෙසං වුත්තනයමෙව. එත්තාවතා ච පුබ්බෙනිවාසඤාණෙන අතීතං සඤ්ඤාණං දිබ්බචක්ඛුනා පච්චුප්පන්නානාගතං සඤ්ඤාණං ආසවක්ඛයෙන සඤාලොකුත්තරගුණන්ති එවං තීහි විජ්ජාහි සබ්බෙපි සබ්බඤ්ඤුගුණෙ සඞ්ගහෙත්වා පකාසෙන්තෝ[4] අත්තනෝ අසම්මොහවිහාරං බ්‍රාහ්මණස්ස දස්සෙසි. එවං වුත්තෙ කිර බ්‍රාහ්මණෝ චින්තෙසි සමණෝ ගොතමෝ සබ්බඤ්ඤුඤාං පටිජානාති අජ්ජාපි ච අරඤ්ඤවාසං න විජහති අහි නු ඛ්වස්ස අඤ්ඤම්පි කිඤ්චි සාරණ්ඩියන්ති; අථස්ස භගවා අජ්ඣාසයං විදිත්වා ඉමිනා අජ්ඣාසයානුසන්ධිනා[5] **සියා ඛෝ පන තෙ** ආදිමාහ. තත්ථ **සියා ඛෝ පන තෙ බ්‍රාහ්මණ එවමස්සාති** බ්‍රාහ්මණ කදාචි තුය්හං. එවං භවෙය්‍ය; **න ඛෝ පනෙතං බ්‍රාහ්මණ එවං දට්ඨබ්බන්ති** එතං[6] ඛෝ පන බ්‍රාහ්මණ තයා මය්හං පන්තසෙනාසන පටිසෙවනං අවිතරාගාදිතායාති එවං න දට්ඨබ්බං; එවං **පන්තසෙනාසනපටිසෙවනෙ**[7] අනාරණං පටික්ඛිපිත්වා සාරණං **දස්සෙන්තෝ මෙ ඛෝ අහන්ති** ආදිමාහ. තත්ථ අත්ථෝයෙව **අත්ථවසෝ**; තස්මා **මෙ ඛෝ අහං බ්‍රාහ්මණ අත්ථවසෙති** අහං ඛෝ බ්‍රාහ්මණ **එ** අත්ථෙ එ කාරණානි සම්පස්සමානොති වුත්තං හොති; **අනනුනා ච දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරෙනති**[8] එත්ථ දිට්ඨධම්මෝ නාම අයං[9] පච්චක්ඛා අත්තභාවෝ; සුඛවිහාරෝ නාම චතුන්නං ඉරියාපථවිහාරානං ඵාසුතා; **එතස්ස**[10] හි අරඤ්ඤෙ අන්තමසෝ උච්චාරපස්සාවකිච්චං උපාදාය සබ්බ ඉරිය පථා ඵාසුකා හොන්ති තස්මා දිට්ඨධම්මස්ස සුඛවිහාරං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරන්ති අයමත්ථෝ වෙදිතබ්බෝ; **පච්ඡිමඤ්ච**[11] **ජනතං අනුකම්පමානොති** කථං අරඤ්ඤවාසෙ පච්ඡිමා ජනතා අනුකම්පිතා හොති; සද්ධාපබ්බජිතා හි කුලපුත්තා භගවතො අරඤ්ඤවාසං දිස්වා භගවාපි නාම අරඤ්ඤසෙනාසනානි න මුඤ්චති යස්ස නෙවත්ථි පරිඤ්ඤාතබ්බං න පහාතබ්බං න භාවෙතබ්බං න සච්ඡිකාතබ්බං

1. ඉත්ථභාවාය b r w2.
2. සොළසකිච්ච භාවාය b s. වා s.
3. ඉත්ථභාවතෝ b s.
4. සඞ්ගහෙත්වා(පකාසෙන්තෝ)b
5. සන්ධියා s.
6. එවං s.
7. පන්තසෙනාසනං s සනපටිසෙවනෙ b.
8. දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරන්ති b
9. නාම e.
10. එතස්ස e.
11. පච්ඡිමං s.

කිමඞ්ඝ[1] පන මයනනි විනෙතබ්බා තත්ථ වසිතබ්බමෙව[2] මඤ්ඤිස්සනනි එවං බිපමෙව දුක්ඛස්සනනාංකාරං[3] භවිස්සනනීනි[4] එවං පවත්තිමා ජනතා අනුකම්පිතා හොති; එතමත්ථං දස්සෙනතො ආහ. **පවත්තිමඤ්ච ජනතං අනුකම්පමානොති** තං සුත්වා අත්තමනතා බ්‍රාහ්මණා **අනුකම්පිතරූපාති** ආදිමාහ. තත්ථ **අනුකම්පිතරූපාති** අනුකම්පිත ජාතිකා අනුකම්පිතසභාවා; **ජනනාති** ජනසමූහො; **යථා තං අරහං සම්මාසම්බුද්ධනාති** යථා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො අනුකම්පෙය්‍ය තථෙව අනුකම්පිතරූපාති; එවඤ්හි වත්වා පුන තං භගවතො ධම්ම දෙසනං අභිනුමොදමානා භගවනතං එතදවොච **අභික්කනතං හො ගොතම අභික්කනතං හො ගොතමාති**. තත්ථායං අභික්කනතසද්දො, ඛයසුනදරාභිරූපඅභිනුමොදනෙසු දිස්සති. තථාහි[5] "අභික්කනතා හනෙන රත්‍රි නික්ඛනතො පඨමො යාමො චිර[6] නිසිනනොා නික්ඛමසෙඝා"ති ආදිසු හි ඛයෙ දිස්සති. "අයං ඉමෙසං චතුනනං පුග්ගලානං අභික්කනතතරෝ ච පණීතතරෝ චා"ති ආදිසු සුනදරෙ.

"යො මෙ වනදති පාදානි ඉදධියා යසසා ජලං,
අභික්කනතෙන වණ්ණෙන සබබා ඔභාසයං දිසා"ති–

ආදිසු අභිරූපෙ. "අභික්කනතං හනෙන"ති ආදිසු අභිනුමොදනෙ. ඉධාපි අභිනුමොදනෙයෙව; යස්මා ච අභිනුමොදනෙ. තස්මා සාධු[7] සාධු හො ගොතමාති වුත්තං හොතීති වෙදිතබ්බං.

"හයෙ ඛොධෙ පසංසායං කුරිතෙ ඛොනුමුලවජ්ජරෙ,[8]
හාසෙ සොකෙ පසාදෙ ච කරෙ ආමෙණ්ඩිතං බුධෙ"ති–

ඉමිනා ච ලක්ඛණෙන ඉධ පසාදවසෙන පසංසාවසෙන චායං විකප්පත්ථෙ වුත්තොති වෙදිතබ්බෝ. අථවා අභික්කනතනනි අභික්කනතං[9] අනිට්ඨං අතිමනාපං අතිපුනදරනති වුත්තං හොති; තත්ථ එකෙන අභික්කනතසද්දෙන දෙසනා ථොමෙති; එකෙන අත්තනො පසාදං; අයං හෙත්ථ අධිප්පායො. අභික්කනතං හො ගොතම යදිදං[10] හොතො ගොතමස්ස ධම්මදෙසනා; අභික්කනතං යදිදං හොතො ගොතමස්ස දෙසනං[11] ආගම්ම මම පසාදෙ; භගවතොයෙව වා වචනං[12] වෙ වෙ අත්ථෙ සඤ්ඤාය ථොමෙති; හොතො ගොතමස්ස වචනං අභික්කනතං දෙසනාසනතතො; අභික්කනතං ගුණාධිගමනතතො; තථා සද්ධාජනනතතො පසාදජනනතතො;[13] සාත්ථතතා සබ්‍යඤ්ජනතතා; උත්තානපදතතා ගම්භීරත්ථතතා; කණණසුඛතතා හදයඞ්ගමතතා; අනතතුක්කංසනතතා අපරවම්භනතතා; කරුණාසීතලතතා පසාදාවහතතා; ආපාථ

1. කිමඞ්ඝං s.
2. මෙතං b.
3. නාකාරා b s e.
4. භවිස්සනති l b e.
5. දිස්සති b s.
6. චිරං s.
7. සාධූ b.
8. කොතූහලවජ්ජරෙ b s.
9. අභික්කනතං- අභික්කනතනති b.
10. අභික්කනතං s.
11. ධම්මදෙසනා s b.
12. පාවචනං m l P1 t v w1.
13. පසාදජනන තොයෙව s.

රමණීයතෝ විමදක්ඛමතෝ; සූයමානසුඛතෝ පීමංගියමානහිතතොති එවමාදිහි යොජෙතබ්බං. තතෝ පරමපි වතුහි උපමාහි දෙසනංයෙව පොමෙති. තත්ථ නික්ඛුජ්ජිතානීති[1] අධොමුඛට්ඨපිතං[2] හෙට්ඨාමුඛ ජාතං වා; **උක්කුජ්ජෙය්‍යාති** උපරිමුඛං කරෙය්‍ය;[3] **පච්ඡජ්ජනානි තිණ පණ්ණාදිහි්ඡාදිතං; විවරෙය්‍යාති** උග්ඝාටෙය්‍ය; **මූළ්හස්සාති** දිසා මූළ්හස්ස;[4] **මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍යාති** ගන්ථේ ගහෙත්වා එස මග්ගොති වදෙය්‍ය; **අන්ධකාරෙති** කාළපක්ඛවාතුද්ධූසිඅඩ්ඩරත්තෑ[5] ඝනවනසණ්ඩ මෙඝපටලෙහි චතුරඞ්ගෙ තමෙ; අයං තාව අත්තුත්තානපදත්ථො. අථපන අධිප්පායයොජනා: යථා කොචි නීහතූපක්කිලෙසං[1] උභතූජ්ජෙය්‍ය එවං සද්ධම්මවිමුඛං අසද්ධම්මෙ පතිතං මං අසද්ධම්මා චුට්ඨාපෙන්තෙන යථා පටිවිජ්ඣනං විවරෙය්‍ය එවං ඤාසුපසස භගවතො සාසනන්තර ධානතොපභූති ඔවජ්ජදිට්ඨිගහනපටිවිජ්ඣනෑ සාසනං විවරන්තෙන, යථා මූළ්හස්ස[4] මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය එවං කුම්මග්ගං මච්ජාමග්ගං පටිපන්නස්ස[6] මෙ සග්ගමොක්ඛමග්ගං ආචික්ඛන්තෙන;[7] යථා අන්ධකාරෙ තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය එවං මොහන්ධකාර[8] නිමුග්ගස්ස මෙ බුද්ධාදිරතනරූපානි අපස්සතො තපපටිච්ඡාදකමොහන්ධකාරවිද්ධංසක දෙසනාපජ්ජොතධාරණෙන මය්හං හොතා ගොතමෙන එතෙහි පරියායෙහි පකාසිතත්තා අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො. එවං දෙසනං පොමෙත්වා ඉමාය දෙසනාය රතනත්තයෙ පසන්න චිත්තෙ පසන්නාකාරං කරොන්තෙ එසාහන්ති ආදිමාහ. තත්ථ **එසාහන්ති** එසො අහං; **භවන්තං ගොතමං සරණං ගච්ඡාමීති** භවං මෙ ගොතමෝ සරණං පරායනං[9] අඝස්ස හන්තා[10] හිතස්ස ච විධාතාති ඉමිනා අධිප්පායෙන භවන්තං ගොතමං ගච්ඡාමි[11] භජාමි සෙවාමි පසිරුපාසාමි එවං වා ජානාමි[12] බුජ්ඣාමීති; යෙසං හි ධාතූනං ගති අත්ථො බුද්ධිපි තෙසං අත්ථො තසමා ගච්ඡාමීති ඉමස්ස ජානාමි බුජ්ඣාමීති අයමත්ථො වුත්තොෑ **ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්චාති** එත්ථ පන අධිගතමග්ගෙ[13] සච්ඡිකාතබ්බෙ යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජමානෙ[14] අපායෙසු අපතමානෙ[15] ධාරෙතීති ධම්මොෑ සොතත්ථතො අරිය මග්ගොව නිබ්බානඤ්ච. වුත්තඤ හෙතං[16] "යාවතා භික්ඛවෙ ධම්මා සඞ්ඛතා අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගොතෙසං අග්ගමක්ඛායතී"ති විත්ථාරෙ. න කෙවලඤ්ච අරියමග්ගොව නිබ්බානඤ්ච අපි ච ඛො අරියඵලෙහි සද්ධිං පරියත්තිධම්මොපි. වුත්තඤ හෙතං ඡත්තමාණවක විමානෙ :-

---

1. නික්කුජ්ජිතානීති b s.
2. අධොමුඛං ඨපිතං. a m2 P2 r s e.
3. උපරිමුඛං ඨපෙය්‍ය s.
4. මූළ්හස්ස s.
5. අඞ්ධරත්තී s.
6. කුම්මග්ගඤ්ච්ජං මග්ගපටිපන්නස්ස b.
7. ආචික්ඛන්තෙන්ත s b.
8. මොහන්ධකාරෙ b s.
9. පරායණෑ s
10. තාතා a b t v.
11. සරණං ගච්ඡාමි l e.
12. එවංජානාමි m1 P1 t v e එවංජානාමි a m2 w2.
13. (ච) b.
14. ච b. ච s. චතුසු e s.
15. අපායෙච a m1. p1. t v w1. w2. අපතමානෙනාති a m2 P2 r.
16. හෙතං භගවතා PI. t v w1 w2 e.

"රාගවිරාගමනෙජ්මසොකං ධම්මමසඞ්ඛතමපපටිඤ්ඤං,[1]
මධුරම්මං පගුණං සුවිහත්තං ධම්මම්මං සරණත්ථමුපෙහී"ති[2]

එත්ථ රාගවිරාගොති මග්ගෝ කථිතෝ; අනෙජ්මසොකන්ති ඵලං; ධම්මමසඞ්ඛතන්ති නිබ්බානං; අපපටිඤ්ඤං[1] මධුරම්මං පගුණං සුවිහත්තන්ති පිටසත්තයෙන විභත්තං සබ්බධම්මක්ඛන්ධාති.[3] දිට්ඨිසීල සඞ්ඝාතෙන සංගහොති **සඞ්ඝෝ**; සෝ අත්ථතෝ අට්ඨඅරියපුග්ගල සමූහෝ; වුත්තං හෙතං තුසම්සෙඤ්ඤව විමානෙ:-

"යත්ථ ච දින්නා[4] මහප්ඵලමාහු චතූසු සුචීසු[5] පුරිසයුගෙසු
අට්ඨ ච පුග්ගල ධම්මදසා තෙ සඞ්ඝම්මං සරණත්ථමුපෙහී"ති.[6]

භික්ඛූනං සඞ්ඝෝ **භික්ඛුසඞ්ඝෝ**; එත්තාවතා බ්‍රාහ්මණෝ තීණි සරණගමනානි පටිවෙදෙසි.

ඉදානි තෙසු සරණගමනෙසු කොසල්ලත්ථං සරණං සරණගමනං යෝ ච[7] සරණං ගච්ඡති සරණගමනපහෙදෙ, සරණගමනඵලං[8] සඞ්කිලෙසෝ හෙදෙති අයං විධි වෙදිතබ්බා. සෙය්‍යථිදං: පදත්ථතෝ තාව තිංසතීති සරණං: සරණගතානං තෙනෙව සරණගමනෙන භයං සන්තාසං දුක්ඛං දුග්ගතිපරිකිලෙසං හනති[9] විනාසෙතීති අත්ථෝ; රතනත්තයසෙවනං[10] අධිවචනං; අථවා හිතෙ පවත්ත නෙන අහිතා ච නිවත්තනෙන සත්තානං භයං හිංසතීති බුද්ධෝ; භවඛනනාරු ඨත්තාරණෙන අස්සාසදානෙන ච ධම්මෝ; අපපඛානමපි කාරුනං විපුලඵලපටිලාභකාරණෙන සඞ්ඝෝ; තස්මා ඉමිනාපි පරියායෙන රතනත්තයං සරණං; තපපසාදනගරුභාවෙ විභතකිලෙසෝ තපපරායනතාසංඛාරපවත්තෙපා චිත්තුපපාදෙ, සරණගමනං; තං සම්ඛි සත්තෙ[11] සරණං ගච්ඡති; වුත්තපපකාරෙන චිත්තුපපාදෙන එතානි[12] තීණි රතනානි[13] සරණං එතානි පරායනන්ති එවං උපෙතීති අත්ථෝ; එවං තාව සරණං සරණගමනං යෝ ච සරණං ගච්ඡති ඉදං තයං[14] වෙදිතබ්බං.

සරණගමනපපභෙදෙ පන දුවිධං සරණගමනං ලොකුත්තරං ලොකියඤ්ච; තත්ථ ලොකුත්තරං දිට්ඨසච්චානං මග්ගක්ඛණෙ සරණ ගමනූපක්කිලෙසසමුච්ඡෙදෙන ආරම්මණතො නිබ්බානාරම්මණං ඤත්වා කිච්චතො සකලෙපි රතනත්තයෙ ඉජ්ඣති; ලොකියං[15] පුථුජ්ජනානං සරණගමනූපක්කිලෙසවික්ඛම්භනෙන ආරම්මණතො බුද්ධාදිගුණා රම්මණං ඤත්වා ඉජ්ඣති; තං අත්ථතෝ බුද්ධාදිසු වත්‍ථූසු[16] සද්ධාපටි ලාභෝ; සද්ධාමූලිකා ච සම්මාදිට්ඨි දසසු පුඤ්ඤකිරියවත්‍ථූසු[17] දිට්ඨුජ්ජු

1. කුල. b.
2. සරණත්ථමුපෙහීති b.
3. සහවිභඞ්ගා b. විභත්තාසඛඛධම්මක්ඛන්ධාති s.
4. දින්නං. s.
5. චතූසු b s සුචීසු s.
6. සරණත්ථ b.
7. යො l e.
8. සරණගමනඵලං. b.
9. පරිකිලෙසංහනති b s.
10. යඅෙසතං. s.
11. සංසම්ඛිසත්තෙ; b s e.
12. එතානි මෙ b e.
13. තිණිසරණානි b.
14. ගච්ඡතීති bඉදන්තයං. s.
15. ලොකිය s v.
16. දිසුවත්‍ථූසු b s.
17. කිරියා s වත්‍ථූසු b s.

කම්මනති[1] වුච්චති, තසිදං චතුඩා පවත්තති අත්තසන්නියාතනෙන[2] තපපරායනතාය සිස්සභාවූපගමනෙන පණිපාතෙනාති; හත්ථ අත්ත සන්නියාතනං නාම අජ්ජ ආදිං[3] කත්වා අහං අත්තානං බුද්ධස්ස නියාතෙමි[4] ධම්මස්ස සඞ්ඝස්සාති එවං බුද්ධාදිනං අත්තපරිච්චජනං; තපපරායනතා නාම අජ්ජ ආදිං[3] කත්වා අහං බුද්ධපරායනො ධම්මපරායනො සඞ්ඝපරායනො ඉති මං ධාරෙථාති එවං තපපරායනභාවො; සිස්ස භාවූපගමනං නාම අජ්ජ ආදිං[3] කත්වා අහං බුද්ධස්ස අනෙතවාසිකො ධම්මස්ස සඞ්ඝස්ස ඉති මං ධාරෙථාති එවං සිස්සභාවූපගමො; පණිපාතො නාම අජ්ජ ආදිං[3] කත්වා අහං අභිවාදනපච්චුට්ඨානඅඤ්ජලි කම්ම[5] සාමීචිකම්මං බුබාදීනංයෙව තිණ්ණං වත්ථූනං කරොමි ඉති මං ධාරෙථාති එවං බුද්ධාදිසු පරමනිපච්චාකාරෙ;[7] ඉමෙසං හි වචනානං ආකාරානං අඤ්ඤතරම්පි කරොන්තස්ස ගහිතංයෙව හොති සරණගමනං.

අපි ච භගවතො අත්තානං පරිච්චජාමි ධම්මස්ස සඞ්ඝස්ස අත්තානං පරිච්චජාමි ජීවිතං[8] පරිච්චජාමි පරිච්චත්තොයෙව මෙ අත්තා පරිච්චත්තං යෙව මෙ ජීවිතං ජීවිතපරියන්තිකං බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි බුද්ධො මෙ සරණං ලෙණං තාණන්ති එවම්පි අත්තසන්නියාතනං[9] වෙදිතබ්බං. 'සත්ථාරඤ්ච වතාහං පස්සෙය්‍යං භගවන්තමෙව පස්සෙය්‍යං සුගතඤ්ච වතාහං පස්සෙය්‍යං භගවන්තමෙව පස්සෙය්‍යං සම්මා සම්බුද්ධඤ්ච වතාහං පස්සෙය්‍යං භගවන්තමෙව පස්සෙය්‍ය''න්ති එවම්පි ඕඝතාරස්ස පස්ස සරණගමනෙ[10] විය සිස්සභාවූපගමනං දට්ඨබ්බං.

''සො අහං විවරිස්සාමි ගාමා ගාමං පුරා පුරං
නමස්සමානො සම්බුද්ධං ධම්මස්ස ච සුධම්මන''න්ති–

එවමපි ආළවකාදීනං සරණගමනං විය තපපරායනතා වෙදිතබ්බා. ''අථ ඛො බ්‍රහ්මායු බ්‍රාහ්මණො උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා භගවතො පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා භගවතො පාදානි මුඛෙන ච පරිවුම්බති පාණීහි ච පරිසම්බාහති නාමඤ්ච සාවෙති බ්‍රහ්මායු අහං භො ගොතම බ්‍රාහ්මණො බ්‍රහ්මායු අහං භො ගොතම බ්‍රාහ්මණො''ති එවම්පි පණිපාතො දට්ඨබ්බො. සො පනෙස සඤ්ඤිහායාවරිසදඤ්ඤිණෙය්‍ය වසෙන චතුඛ්ඩිධො හොති; තත්ථ දක්ඛිණෙය්‍යපණිපාතෙන සරණ ගමනං හොති න ඉතරෙහි; සෙට්ඨවසෙනෙව හි සරණං ගච්ඡාති සෙට්ඨවසෙන හිජ්ජති; තස්මා යො සාකියො වා කොළියො වා බ්‍රහ්මා අඛ්‍යානං සුතකොති වන්දති අගහිතමෙව හොති සරණං; යො වා සමණො ගොතමො රාජපූජිතො මහානුභාවො අවන්දියමානො අනත්ථම්පි කරෙය්‍යාති භයෙන වන්දති අගහිතමෙව හොති සරණං; යොපි බොධිසත්තකාලෙ භගවතො සන්තිකෙ කිඤ්චි උග්ගහිතං සරමානො බුද්ධකාලෙ වා :–

1. දිඞ්ඡුකම්මන්ති a pl r w1 දිඤ්ඡු s දිඞ්ඡු b.
2. සන්නියාතනෙන s.
3. අජ්ජාදිං s.
4. නියාතෙමි s.
5. අඤ්ජලිකම්මං b s.
6. අඤ්ජලිකම්මං b s.
7. නිපච්චකාරෙ b s.
8. ජීවිතඤ්ච m1 P1 p2 t w1 w2 e.
9. නියාතනං s.
10. ගමනං b.

"එතෙන හොගෙ[1] භුඤ්ජය්‍ය චීනි කම්මං පයොජයෙ
වතුපඤ්ඤව නිධාපෙය්‍ය ආපදසු භවිස්සතී"ති–

එවරූපං අනුසාසනිං උග්ගහෙත්වා ආචරියො මෙති වන්දති අඟඟිත මෙව හොති සරණං; යො පන අයං[2] ලොකෙ අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යොති වන්දති තෙනෙව ගහිතං හොති. එවං ගහිතසරණස්ස උපාසකස්ස වා උපාසිකාය වා අඤ්ඤතිත්ථියෙසු පබ්බජිතම්පි ඤාතිං ඤාතකො මෙ අයන්ති වන්දතො සරණගමනං න භිජ්ජති පගෙව අපබ්බජිතං; තථා රජ්ජානං භයවසෙන වන්දතො; සො හි රට්ඨපූජිතතාය අවන්දියමානො අනත්ථම්පි[3] කාරෙය්‍යාති; තථා යං කිඤ්චි සිප්ප සික්ඛාපදං තිත්ථියම්පි ආචරියො මෙ අයන්ති වන්දතොපි න භිජ්ජතීති[4] එවං සරණගමනපප හෙදෙ වෙදිතබ්බො.

එත්ථ ච ලොකුත්තරස්ස සරණගමනස්ස චත්තාරි සාමඤ්ඤඵලානි විපාකඵලං; සබ්බදුක්ඛක්ඛයො ආනිසංසඵලං.

වුත්තං හෙතං :–

"යො ච බුද්ධඤ්ච ධම්මඤ්ච සඞ්ඝඤ්ච සරණං ගතො,
චත්තාරි අරියසච්චානි සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති.
දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං,
අරියඤ්චට්ඨඞ්ගිකං[5] මග්ගං දුක්ඛූපසමගාමිනං.
එතං ඛො සරණං ඛෙමං එතං සරණමුත්තමං,
එතං සරණමාගම්ම සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති"ති.

අපි ච නිච්චතො අනුපගමනාදිවසෙනපෙතස්ස ආනිසංසඵලං වෙදිතබ්බං. වුත්තං හෙතං "අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො යං දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො කඤ්චි[7] සඞ්ඛාරං නිච්චතො උපගච්ඡෙය්‍ය; සුඛතො උපගච්ඡෙය්‍ය; කඤ්චි[7] ධම්මං අත්තතො උපගච්ඡෙය්‍ය; මාතරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය; පිතරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය;[8] අරහන්තං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය; දුට්ඨචිත්තො තථාගතස්ස ලොහිතං උප්පාදෙය්‍ය; සඞ්ඝං භින්දෙය්‍ය; අඤ්ඤං සත්ථාරං උද්දිසෙය්‍ය නෙතං ඨානං විජ්ජතී"ති.

ලොකියස්ස පන සරණගමනස්ස භවසම්පදාපි භොගසම්පදාපි ඵලමෙව වුත්තං හෙතං :–

"යෙ කෙචි බුද්ධිං සරණං ගතාසෙ න තෙ ගමිස්සන්ති අපායං[9]
පහාය මානුසං දෙහං දෙවකායං පරිපූරෙස්සන්තී"ති.

අපරම්පි වුත්තං "අථ ඛො සක්කො දෙවානමින්දො අසීතියා දෙවතා සහස්සෙහි සද්ධිං යෙනායස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තෙනුපසඞ්කමි. –පෙ– එකමන්තං ඨිතං ඛො සක්කං දෙවානමින්දං ආයස්මා මහා

1. භාගෙන s.
2. පන a.
3. අනත්ථම්පි මේ V.
4. සිප්ප- a m2 P2 r s w1 b.
5. භිජ්ජති e V.
6. අරියං-චාට්ඨඞ්ගිකං b.
7. කිඤ් b l s.
8. පිතරං b s V.
9. අපායභූමිං s.

මොග්ගල්ලානෝ එතදවොච. සාධු ඛෝ දෙවානම්පිය බුද්ධං සරණං[1] ගමනං හොති ධම්මං සරණං[1]ගමනහෙතු ඛෝ දෙවානම්පිය එවම්ධෙ කවෙව සත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්ති[2] තෙ අඤ්ඤෙ දෙවෙ දසහි ඨානෙහි අභිභුණ්හන්ති දිබ්බෙන ආයුනා දිබ්බෙන වණ්ණෙන; සුඛෙන; යසෙන; ආධිපතෙය්‍යෙන[3] දිබ්බෙහි රූපෙහි; සද්දෙහි; ගන්ධෙහි; රසෙහි; ඵොට්ඨබ්බෙහී"ති. එසනයෝ ධම්මෙ සඞ්ඛෙ ච. අවි ච වෙලාමසුත්තාදි වසෙනාපි සරණගමනස්ස ඵලවිසෙසෝ වෙදිතබ්බෝ. එවං සරණ ගමනඵලං වෙදිතබ්බං.

තත්‍ථ[4] ලොකියසරණගමනං නිසු වත්‍ථූසු සඤ්ඤුණසංසයම්චජා ඤුණාදීහි සඞ්කිලිස්සති න මහාප්‍රුතිකං හොති න මහාවිපථාරං; ලොකුත්තරස්ස නත්‍ථි සඞ්කිලෙසො. ලොකියස්ස[5] සරණගමනස්ස දුවිධො හෙදෙ, සාවජ්ජෝ අනවජ්ජෝ ච; තත්‍ථ සාවජ්ජෝ අඤ්ඤ සත්‍ථාරාදිසු අත්තසන්නිය්‍යාතනාදීහි[6] හොති; සෝ අනිට්ඨඵලෝ; අනවජ්ජෝ කාලකිරියාය;[7] සෝ අවිපාකත්තා අඵලෝ; ලොකුත්තරස්ස පන. නෙවත්‍ථි හෙදෙ; භවන්තරෙපි හි අරියසාවකො අඤ්ඤං සත්‍ථාරං න උද්දිසතීති.[8] එවං සරණගමනස්ස සඞ්කිලෙසො ච හොදෙ ච වෙදිතබ්බොති.[9]

උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතූති මං භවං ගොතමො උපාසකො අයන්ති එවං ධාරෙතු ජානාතූති අත්‍ථෙ; උපාසකචිධි කොසල්ලත්‍ථං පනෙත්‍ථ කො උපාසකො; කස්මා උපාසකොති වුච්චති; කිමස්ස සීලං; කො ආජීවෝ; කා විපත්ති; කා සම්පත්තීති ඉදං පකිණ්ණකං වෙදිතබ්බං. තත්‍ථ කො උපාසකොති යො කොචි තිසරණ ගතෝ ගහට්ඨෝ; වුත්තං හෙතං "යතෝ ඛෝ මහානාම[10] බුද්ධං සරණං ගතෝ හොති ධම්මං සරණං ගතෝ හොති සඞ්ඝං[11] සරණං ගතෝ හොති එත්තාවතා ඛෝ මහානාම උපාසකෝ හොති"ති. කස්මා උපාසකොති රත්තනත්තයං[12] උපාසනතෝ; සෝ හි බුද්ධං උපාසතීති උපාසකෝ ධම්මං-සඞ්ඝං උපාසතීති උපාසකෝ. **කිමස්ස සීලන්ති** පඤ්චවෙරමණියෝ; යථාහ "යතෝ ඛෝ මහානාම උපාසකා පාණාති පාතා පටිවිරතෝ හොති අදින්නාදානා; කාමෙසු මිච්ඡාචාරා; මුසාවාදා; සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතෝ හොති එත්තාවතා ඛෝ මහානාම උපාසකෝ සීලවා හොතී"ති. කො ආජීවොති පඤ්ච මිච්ඡා වණිජ්ජා[13] පහාය ධම්මෙන සමෙන ජීවිකාකපපනං;[14] වුත්තං හෙතං "පඤ්චිමා භික්ඛවෙ වණිජ්ජා උපාසකෙන අකරණීයා කතමා පඤ්ච සත්‍ථවණිජ්ජා සත්තවණිජ්ජා මංසවණිජ්ජා මජ්ජවණිජ්ජා විසවණිජ්ජා

1. සරණං b.
2. උපපජ්ජන්ති e.
3. අභිපතෙය්‍යෙන b.
4. තත්‍ථ ච m2 p2 r.
5. ලොකියස්ස ච b e.
6. අත්තනිය්‍යාතනාදිහි l.
7. කාලංකිරියාය b s.
8. න උද්දිසති e.
9. තඛ්බෝ e.
10. මහානාමඋපාසකෝ b l s.
11. ධම්මං සඞ්ඝං b s.
12. රතනත්තය s රතනත්තයස්ස b.
13. මිච්ඡාවණිජජ්ජ b.
14. ජීවිතකපපනං b s.

ඉමං බො භික්ඛවෙ පඤ්ච වණිජ්ජා උපාසකෙන අකරණීයා"ති. කා විපත්තීනි යා තස්සෙව සීලස්ස ච ආජීවස්ස ච විපත්ති අයමස්ස විපත්ති; අපි ච යාය එස වණ්ඩාලො වෙව හොති මලඤ්ච පනිකිට්ඨො ච සාපිස්ස[1] විපත්තීති වෙදිතබ්බා; තෙ ච අත්ථතො අස්සද්ධියාදයො පඤ්ච ධම්මා හොන්ති. යථාහ "පඤ්චහි භික්ඛවෙ ධම්මෙහි සමන්නාගතො උපාසකො[2] උපාසකචණ්ඩාලො ච හොති උපාසක මලඤ්ච උපාසකපනිකිට්ඨො ච[1] කතමෙහි පඤ්චහි අස්සද්ධො හොති දුස්සීලො හොති කොතූහලමඞ්ගලිකො හොති මඞ්ගලං පච්චෙති නො කම්මං ඉතො ච බහිද්ධා දක්ඛිණෙය්‍යං පරියෙසති තත්ථ ච පුබ්බකාරං කරොති"ති. කා සම්පත්තීති යා වස්ස[3] සීලසම්පදා[4] ආජීවසම්පදා ච සම්පත්ති යෙ වස්ස රතනත්තයවාදිකරා සද්ධාදයො[5] පඤ්ච ධම්මා; යථාහ "පඤ්චහි භික්ඛවෙ ධම්මෙහි සමන්නාගතො උපාසකො උපාසකරතනඤ්ච හොති උපාසකපදුමඤ්ච උපාසකපුණ්ඩරිකො ච කතමෙහි පඤ්චහි සද්ධො හොති සීලවා හොති කොතූහලමඞ්ගලිකො[6] මඞ්ගලං පච්චෙති නො කම්මං ඉතො බහිද්ධා දක්ඛිණෙය්‍යං ගවෙසති ඉධ ච පුබ්බකාරං කරොති"ති.

අජ්ජතග්ගෙති එත්ථ අග්ගසද්දෙ ආදිකොටිකොට්ඨාස සෙට්ඨෙසු දිස්සති. "අජ්ජතග්ගෙ සම්ම දෙවාරික ආවරාමි වාරං නිගණ්ඨානං නිගණ්ඨින"න්‍ති[7] ආදිසු හි ආදිම්හි දිස්සති. "තෙනෙව අඞ්ගුලග්ගෙන තං අඞ්ගුලග්ගං පරාමසෙය්‍ය" "උච්චග්ගං වෙළග්ග"න්‍ති[8] ආදිසු කොට්ඨං. "අනුජානාමි භික්ඛවෙ අම්බිලග්ගං වා මධුරග්ගං වා තිත්තකග්ගං වා විහාරග්ගෙන වා පරිවෙණග්ගෙන වා භාජෙතු"න්‍ති ආදිසු කොට්ඨාසෙ. "යාවතා භික්ඛවෙ සත්තා අපදා වා-පෙ-තථාගතො තෙසං අග්ගමක්ඛායතී"ති ආදිසු සෙට්ඨෙ. ඉධ පනායං ආදිම්හි දට්ඨබ්බෝ; තස්මා අජ්ජතග්ගෙති අජ්ජතං ආදිං කත්වාති එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; අජ්ජතන්ති අජ්ජභවිං;[10] අජ්ජදග්ගෙති වා පාඨො දකාරො පදසන්ධිකරො; අජ්ජ අග්ගං කත්වාති අත්ථො; **පාණුපෙතන්ති** පාණෙහි උපෙතං යාව මෙ ජීවිතං පවත්තති තාව උපෙතං අනඤ්ඤ සත්ථුකං තීහි සරණගමනෙහි සරණගතං[11] උපාසකං කපටියකාරකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු ජානාතු; අහං හි සබෙපි මෙ තිබ්බෙන අසිනා සීසං ජ්‍ඣෙය්‍යං[12] නෙව බුද්ධං න බුද්ධොති වා ධම්මං න ධම්මොති වා සඞ්ඝං න සඞ්ඝොති වා වදෙය්‍යන්ති එවං අත්තසන්නිය්‍යාතනෙන සරණං ගන්ත්වා චතූහි ච පච්චයෙහි පවාරෙත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමිති.[13]

භයභෙරවසුත්තවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

---

1. මලඤ පරිමලඤ s පනිකුට්ඨො
   ච සා අස්සවිපත්තීති b
2. සමන්නාගතා b.
3. සා චස්ස p1 s. [ච සා b.
4. සීලසම්පදා ච b l ṣ e ආජීවසම්පදා
5. රතනත්තයවාදිකරා e.
6. කොතූහල b s.
7. නිගණ්ඨානන්ති s.
8. වෙළග්ගන්ති s.
9. නිත්තග්ගං වා b අනුජානාමිඞ්ඛම්බවෙ විහා
10. අජ්ජභාවං b l s.
11. සරණංගතං b.
12. ඡිඳෙය්‍ය b.
13. පක්කාමීති b. [රග්ගෙන e.

1. 1. 5.

එවංමෙ සුතං[1] ආයස්මා සාරිපුත්තෙනාති අනඛගණසුත්තං. තත්‍රායං අනුත්තානපදවණ්ණනා: යථා වෙව එවං සබ්බසුත්තෙසු. තස්මා ඉතො පරං එත්තකම්පි අවත්වා අපුබ්බපදවණ්ණනංයෙව කරිස්සාම. **චත්තාරෝ ති** ගණනපරිච්ඡෙදෙ; **පුග්ගලාති** සත්තා නරා පොසා; එත්තාවතා ච පුග්ගලවාදී මහාථෙරොති න ගහෙතබ්බං; අයං හි ආයස්මා බුද්ධපුත්තානං සෙට්ඨා සො බුද්ධස්ස භගවතො දෙසනං අවිලොමෙන්තොයෙව දෙසෙති; බුද්ධස්ස භගවතො ද්වේධා දෙසනා සම්මුතිදෙසනා පරමත්ථදෙසනා චාති; තත්ථ පුග්ගලො සත්තො ඉත්ථී පුරිසො ඛත්තියො බ්‍රාහ්මණො දෙවො මාරොති එවරූපා සම්මුති දෙසනා; අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා ඛන්ධා ධාතු ආයතනානි[2] සති පට්ඨානානි එවරූපා පරමත්ථදෙසනා. තත්ථ භගවා යෙ සම්මුතිවසෙන[3] දෙසනං සුත්වා අත්ථං පටිවිජ්ඣිත්වා මොහං පහාය විසෙසමධිගන්තුං සමත්ථා තෙසං සම්මුතිදෙසනං[4] දෙසෙති; යෙ පන පරමත්ථවසෙන දෙසනං සුත්වා අත්ථං පටිවිජ්ඣිත්වා මොහං පහාය විසෙසමධිගන්තුං සමත්ථා තෙසං පරමත්ථදෙසනං දෙසෙති. තත්‍රායං[5] උපමා: යථා හි දෙසභාසාකුසලො තිණ්ණං වෙදානං අත්ථසංවණ්ණනකො ආචරියො යෙ දම්ළභාසාය වුත්තෙ අත්ථං ජානන්ති තෙසං දම්ළභාසාය ආචික්ඛති යෙ අඞ්ක[6] භාසාදිසු අඤ්ඤතරාය තෙසං තාය[7] තාය භාසාය එවං තෙ මාණවකා ඡෙකා ව්‍යත්තා ආචරියමාගම්ම ඛිපමෙව සිප්පං උග්ගණ්හන්ති තත්ථ ආචරියො විය බුද්ධො භගවා; තයො වෙද[8] විය කථෙතබ්බභාවෙ සිතානි තීණි පිටකානි; දෙසභාසාකොසල්ලම්ව සම්මුති[9]පරමත්ථකොසල්ලං; නානාදෙසභාසාමාණවකා විය සම්මුතිපරමත්ථවසෙන[10] පරිවිජ්ඣනසමත්ථා වෙනෙය්‍යසත්තා; ආචරියස්ස දම්ළභාසාදි ආචික්ඛනං විය භගවතො සම්මුතිපරමත්ථවසෙන දෙසනා වෙදිතබ්බා. ආහ චෙත්ථ:-

> "ද්වෙ සච්චානි අක්ඛාසි සම්බුද්ධො වදතං වරො,
> සම්මුතිං පරමත්ථඤ්ච තතියං නුපලබ්භති.
>
> සඞ්කෙතවචනං සච්චං ලොකසම්මුතිකාරණා,
> පරමත්ථවචනං සච්චං ධම්මානං භූතකාරණා.
>
> තස්මා වොහාරකුසලස්ස ලොකනාථස්ස සත්ථුනො,
> සම්මුතිං වොහරන්තස්ස මුසාවාදෙ න ජායති"ති.

අපි ච අට්ඨහි කාරණෙහි භගවා පුග්ගලකථං කථෙති[11] හිරොත්තප්පදීපනත්ථං කම්මස්සකතාදීපනත්ථං පච්චත්තපුරිසකාරදීපනත්ථං ආනන්තරියදීපනත්ථං බ්‍රහ්මවිහාරදීපනත්ථං පුබ්බෙනිවාසදීපනත්ථං දක්ඛිණාවිසුද්ධිදීපනත්ථං ලොකසම්මුතියා අපගමනත්ථඤ්චාති. ඛන්ධාදිකා[11].

1. එවමෙමසුතං-පෙ-b e s.
2. ආයතනා l b s.
3. සම්මතිවසෙන s.
4. සම්මති s.
5. තත්‍රායං b s.
6. අඞ්ක s b.
7. තෙසං b e.
8. වෙද b.
9. සම්මුති b සම්මති s. පරමත්ථදෙසනා b s.
10. කථෙසි s.
11. ඛන්ධාධාතුයොධ.

ආයතනානි හිරියන්ති ඔත්තප්පන්තීති හි[1] වුත්තෙ මහාජනො න ජානාති සම්මොහමාපජ්ජති පටිසත්තු හොති කිම්දං ඛන්ධධාතු[2] ආයතනානි හිරියන්ති ඔත්තප්පන්ති නාමාති. ඉත්ථී හිරියති ඔත්තප්පති[3] පුරිසො ඛත්තියො බ්‍රාහ්මණො දෙවො මාරොති වුත්තෙ පන ජානාති[4] න සම්මොහමාපජ්ජති න පටිසත්තු හොති; තස්මා භගවා හිරොත්තප්පදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති; ඛන්ධා කම්මස්සකා ධාතුයො ආයතනානීති[5] වුත්තෙපි[6] එසෙව නයො; තස්මා භගවා[7] කම්මස්සකතාදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති. වෙළුවනාදයො මහාවිහාරා ඛණ්ඩෙහි කාරාපිතා ධාතුහි ආයතනෙහීති වුත්තෙපි එසෙව නයො; තස්මා භගවා පවත්තත්ථං පුරිසකාරදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති, ඛන්ධා මාතරං ජීවිතා වොරොපෙන්ති පිතරං අරහන්තං[8] රුහිරුප්පාදකම්මං කරොන්ති[9] සඞ්ඝභෙදකම්මං[10] කරොන්ති ධාතුයො ආයතනානීති වුත්තෙපි එසෙව නයො; තස්මා භගවා ආනන්තරියදීපනත්ථං පුග්ගලකථා කථෙති. ඛන්ධා මෙත්තායන්ති ධාතුයො ආයතනානීති වුත්තෙපි එසෙව නයො; තස්මා භගවා බ්‍රහ්මවිහාරදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති. ඛන්ධා[11] පුබ්බෙනිවාසමනුස්සරන්ති ධාතුයො ආයතනානීති වුත්තෙපි එසෙව නයො; තස්මා භගවා පුබ්බෙනිවාසදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති. ඛන්ධා දන්තං පති[12]ගණ්හන්ති ධාතුයො ආයතනානීති වුත්තෙපි ච මහාජනො න ජානාති සම්මොහමාපජ්ජති පටිසත්තු හොති කිම්දං ඛන්ධධාතුආයතනානි[13] පතිගණ්හන්ති නාමාති; පුග්ගලා පතිගණ්හන්ති සීලවන්තො කල්‍යාණධම්මාති වුත්තෙ පන ජානාති න සම්මොහමාපජ්ජති න පටිසත්තු හොති; තස්මා භගවා දක්ඛිණාවිසුද්ධිදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති. ලොකසම්මුතිඤ්ච බුද්ධා භගවන්තො නපජ්ජන්ති ලොකසමඤ්ඤඤ්ච ලොකනිරුත්තියා[14] ලොකාභිලාපෙ ඨිතා යෙව ධම්මං දෙසෙන්ති; තස්මා භග්වා ලොකසම්මුතියා අපහානත්ථම්පි පුග්ගලකථං කථෙති. තස්මා අයම්පි ආයස්මා ලොකවොහාරකුසලතාය බුද්ධස්ස භගවතො දෙසනං අවිලොමෙන්තො ලොකසම්මුතියං ඨත්වා[15] **චත්තාරොමෙ ආවුසො පුග්ගලා**[16] ති ආහ. තස්මා එත්ථ පරමත්ථවසෙන අගහෙත්වා සම්මුතිවසෙනෙව පුග්ගලො වෙදිතබ්බො.

ඡන්නෙනා සංවිජ්ජමානාති ලොකසඞ්කෙතවසෙන අත්ථි උපලබ්භමානා; **ලොකසම්මතාති** සත්තලොකෙ; **සාඛණෙොවා**[17] **සම්මානෙොති** ආදිම්හි පන අඛණන්ති කත්ථචි කිලෙසා වුච්චන්ති. යථාහ "තත්ථ කතමානි තීණි අඛණානි රාගො අඛණං දොසො අඛණං මොහො අඛණ"න්ති. කත්ථචි යං කිඤ්චි මලං වා පඞ්කො වා. යථාහ "තස්සෙව

1. හිරියන්ති b l. ඔත්තප්පන්තීති s.
2. ඛන්ධාධාතුයො b.
3. ත්‍රාමාති s.
4. වුත්තෙපජානාති b.
5. ආයතනා නීති w mi t y wie.
6. පිච b s.
7. තස්මා l s e.
8. පිතරං ජීවිතාවොරෙ පෙන්ති අරහන්තා--පෙ-e.
9. කම්ම. e s.
10. සඞ්ඝභෙදං. e.
11. ඛණ්ඩෙ s. 12. පටි s.
13. දන්තං e.
14. නිරුත්තියා. b.
15. ඨත්වා s V.
16. ආදිම්හ s.
17. සඞ්ඛණොවා b m2 P2 s.

රජ්ජස්ස වා අඛණ්ඩස්ස වා පහානාය වායමතී"ති. කත්ථචි තථාරූපො පුම්භාගො; සො ඛොඩියඛණ්ඩං වෙතියඛණ්ඩන්ති ආදිවසෙන[1] වෙදිතබ්බො. **ඉධ පන තානුපක්කාරූ තිබ්බකිලෙසා අඛ්ඛණන්ති අධිප්පෙතා;** තථා හි වක්ඛති පාපකානං ඛො එතං ආවුසො අකුසලානං **ඉච්ඡාවචරානං අධිවචනං යදිදං අඛණන්ති.** සහ අඛණේන සාඛණෝ;[2] **සාඛණෝව සමාණෝති** සංකිලෙසොයෙව[3] සන්තො; **අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං අඛණන්ති යථාභූතං නප්පජානාතීති** මයඤ අත්තනි චිත්තසන්තානෙ කිලෙසා අත්ථීති[4] න ජානාති; ඉමෙ කිලෙසා නාම කක්ඛළා වාළා පජහිතබ්බා[5] න ගහෙතබ්බා විසදිද්ධසල්ලසදිසාති[6] එවං යාථාවසරසතොපි න ජානාති; යො අත්ථීති ච ජානාති එවඤ්ච ජානාති සො අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං අඛණන්ති යථාභූතං පජානාතීති වුච්චති; යස්ස පන න ච[7] මිච්ඡාභිනිවෙසෙන සමූහතා කිලෙසා න ච උප්පජ්ජන්ති යෙන වා තෙන වා වාරිතත්තා අයම්පි අනඛණොති අධිප්පෙතො. **නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං අඛණන්ති යථාභූතං නප්පජානාතීති** මයඤ කිලෙසා යෙන වා තෙන වා වාරිතත්තා නත්ථි න ච මඝෙන[8] සමූහතත්තාති න ජානාති; තෙ උප්පජ්ජිත්වා මහානත්ථං[9] කරිස්සන්ති කක්ඛළා වාළා පජහිතබ්බා විසදිද්ධ[10]සල්ලසදිසාති එවං යාථාවසරසතොපි න ජානාති; යො පන ඉමිනා කාරණෙන නත්ථීති ච ජානාති එවඤ්ච ජානාති සො නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං අඛණන්ති යථාභූතං පජානාතීති වුච්චති.

නත්‍රාති තෙසු චතූසු පුග්ගලෙසු තෙසු වා ඵලූ සාඛණෙසු; **ඝවාසනන්ති** යො අයං; ඝායනන්තිපි පාඨො. **කො නු ඛො ආවුසො සාරිපුත්ත හෙතු කො පච්චයොති** උභයෙනාපි කාරණමෙව පුච්ඡති; **සෙනිඝමඝන්ති** යෙන හෙතුනා යෙන පච්චයෙන ඉමෙසං ඵ්‍රත්තං එකො සෙට්ඨපුරිසො එසො හීනපුරිසො අක්ඛායති සො කො හෙතු කො පච්චයොති එවමෙත්ථ සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො; තත්ථ කිඤ්චාපි නප්පජානාති පජානාතීති එවං වුත්තං, පජානනා නප්පජානනාති ඉදමෙව උභයං හෙතු චෙව පච්චයො ච; ථෙරො පන අත්තනො ච්විත්‍රපටිභානතාය තං පාඨාතථරං කත්වා දස්සෙතුං පුන **නත්‍රාවුසොති** ආදිමාහ. තත්ථ **නඝෙසනං පාමිඛ්ඛඛන්ති** තස්ස පුග්ගලස්ස එතං පාටිඛඩ්ඩිතබ්බං ඉදමෙව එස පාප්‍රණිස්සති තො[11] අඤ්ඤතරන්ති ඉච්ඡිතබ්බං අවස්සඝාවිති[12] වුත්තං හොති; **න ජඤ්ඤං ජනෙස්සතීති** ආදිනා නයෙන වුත්තං අවඡ්ඡජ්ජනාදිං සන්ධායාහ. තත්ථ ච න[13] ජඤ්ඤං ජනෙස්සතීති අප්පජානනෙනා තස්ස අඛණස්ස[14] පහානත්ථං කත්තුකාමතානඤ්ඤං න ජනෙස්සති; **න වාඝමිස්සතීති** තතො බලවතරං

---

1. ආදිනාවසෙන b.
2. සඛණෝ b m2 s.
3. සඤ්ඤලෙසොයෙව b s.
4. අත්ථිතිපි b s.
5. ජහිතඛ්බා b.
6. විසදට්ඨ s.
7. පන b s
8. න මඝෙහන a b m2 p2 r e.
9. මහාඅනත්ථං m1 P1 t vw1 w2.
10. වාළවිසදුට්ඨ b පජහිතඛ්බාන ගහෙතබ්බවිසදුට්ඨ s.
11. න b m1 s w2.
12. අවස්සං භාවිනි b s
13. තත්ථ පන s.
14. තස්සඛඛණස්ස e.

වායමමපි න කරිස්සති; න විරියං ආරභිස්සතීති ථාමගතවිරියං පන **නෙව ආරභිස්සති** නපවත්තෙස්සතීති වුත්තං හොති; **සාඛණණාති** ඉමෙහි රාගාදීහි අඛණෙහි සාඛණෙ; **සඛකිලිට්ඨචිත්තොනාති** තෙහි යෙව පුථුත්තරං කිලිට්ඨචිත්තෙහා මලිනචිත්තෙහා[1] විඛාධිතචිත්තෙහා[2] උපහාපිතචිත්තොව හුත්වා; **කාලං කරිස්සතීති** මරිස්සති; **සෙඤ්ඤාපිති** යථා නාම; **කංසපාතීති** කංසලොහභාජනං; **ආහඤාති** ආනීතා; **ආපණා වා කම්මාරකුලා වාති** ආපණතො වා කංසපාතිකාරකානං කම්මාරානං ඝරතො වා; **රජෙනාති** ආගන්තුකා[3] රජෙන පංසුආදිනා; **මලෙනාති** තත්ථෙව[4] උට්ඨිතෙන ලොහමලෙන; **පරියොනද්ධාති** සඤ්ඡන්නා; **න චෙව පරිභුඤ්ජෙය්‍යුන්ති** උදකඛාදනියපක්ඛිපනාදීහි පරිභොගං න කරෙය්‍යුං;[5] **න ච පරිභොදපෙය්‍යුන්ති** ධොවනඝංසනාදීහි න පරිසුද්ධිං කාරාපෙය්‍යුං; **රජාපථෙති** රජපථෙ; අයමෙව වා පාඨො. රජස්ස ආගමනට්ඨානෙ[6] උට්ඨානට්ඨානෙ වා හෙට්ඨාමඤ්චෙ[7] වා පීඨ ඛොට්ඨනෙ[8] වා භාජනන්තරෙ වා යත්ථ[9] රජෙන ඔකිරීයන්ති අත්ථො; **සඛකිලිට්ඨතරා අස්ස මලගණ්ඨිනාති**[10] එත්ථ රජපථෙ[11] නික්ඛිපනෙන සඛකිලිට්ඨතරා අපරිභොගඅපරියොදපනෙහි[12] මලගණ්ඨිතා මලගණ්ඨිතතරාති වුත්තං හොති; පටිපුච්ඡාවචනඤ්චෙත්ථ; තෙනස්ස එවමත්ථො වෙදිතබ්බා: ආවුසො සා කංසපාති එවං කසිරමානා[13] අපරෙන කාලෙන සඛකිලිට්ඨතරා ච මලගණ්ඨිතතරා ච භවිස්සපාතීති වා කංස පාතිකි වාපි[14] දුජ්ජානා භවෙය්‍ය නු ඛො නොති; ථෙරො තං පටිජානනභාවං ආහ **එවමාවුසොති**. පුන ධම්මසෙනාපති උපමං[15] සම්පටිපාදෙන්තො **එවමෙව ඛොති** ආදිමාහ. තත්‍රෙවං උපමාසංසන්දනා[16] වෙදිතබ්බා: කිලිට්ඨකංසපාතිසදිසො සාඛණෙ[17] පුග්ගලො කිලිට්ඨ[18] කංසපතියා න පරිභුඤ්ජනාදිං කත්වා රජාපථ[19] නික්ඛිපනං විය තස්ස පුග්ගලස්ස පබ්බජ්ජං ලභමානස්ස වෙජ්ජකම්මාදිං[20] පසුසපුග්ගල සන්තිකෙ පබ්බජ්ජාපටිලාභො; සඛකිලිට්ඨකංසපාතියා පුන සඛකිලිට්ඨතරභාවො විය තස්ස පුග්ගලස්ස අනුක්කමෙන ආචරියුපජ්ඣායානං[21] අනුසික්ඛනං වෙජ්ජකම්මාදිකරණං; එත්ථ ඝිතස්ස සාඛණකාල කිරියා; අථ වා අනුක්කමෙන දුක්කටදුබ්භාසිතවීතික්කමනං; එත්ථ ඝිතස්ස සාඛණකාලකිරියා; අථවා අනුක්කමෙන පාචිත්තියථුල්ලච්චය වීතික්කමනං සඞ්ඝාදිසෙසවීතික්කමනං පාරාජිකවීතික්කමනං මාතු ඝාතාදිආනන්තරියකරණං; එත්ථ ඝිතස්ස සාඛණකාලකිරියාති.

---

1. මලිනචිත්තා b.
2. විඛාහිතචිත්තා m2 r.
3. ආගන්තුක l.
4. තත්ථ a m2 r
5 සඤ්ඤත්තා l s e.
6. වා e
7. ඝිඤ්ඣ. b.
8. ධූසඛොට්ඨකෙ b s.
9. යථා s.
10. ගඛණ්ඨිනාති b s e.
11. රජ පථෙ b V.
12. භොගාපරියොදපනෙහි b.
13. කරියමානා b කරියමාණා s
14. වාඉතිපි b.
15. ඔපම්මං b s.
16. තත්‍රෙවං ඔපම්මසංසන්ද
17. සඛණෙණ b s. [නා b s.
18. සඛකිලිට්ඨ b s.
19. රජපථෙ e.
20. වෙජ්ජකම්මාදීසු b s.
21. ආචරියුපජ්ඣායානං s.

සඞ්කිලිට්ඨචිත්තෝ කාලං කරිස්සතීති එත්ථ ච අකුසලචිත්තෙන කාලං කරිස්සතීති න එවං අත්ථෝ දට්ඨබ්බෝ; සබ්බසත්තා හි පකතිචිත්තෙන භවඞ්ගචිත්තෙනෙව කාලං කරොන්ති; අයං පන අච්ඡොධෙත්වා චිත්තසන්තානං කාලං කරිස්සතීති එතමත්ථං සඤ්ඤාය එවං වුත්තොත්ති වෙදිතබ්බෝ. දුතියවාරෙ **පරිසොදෙත්ථන්ති** ධොවන ඝංසනසණ්හකරණාදිනා පරිමජ්ජනාදිහි පරිසුද්ධං ආදාසමණ්ඩලසදිසං කරෙය්‍යුං; **න ච නං රජාපථෙති** පුබ්බෙ වුත්තපකාරෙ ඨානෙ අනික්ඛිපිත්වා කරණ්ඩකමඤ්ඤූසාදිසු[1] වා ඨපෙය්‍යුං පලිවෙඨෙත්වා වා[2] නාගදන්තෙ ලඟෙය්‍යුං[3] සෙසං වුත්තනයානුසාරෙනෙව ගහෙතබ්බං. උපමාසංසන්දනාපෙත්[4] එවං වෙදිතබ්බා: කිලිට්ඨඞංසපාතිසදිසො සාඞ්ගණො පුග්ගලො;[5] කිලිට්ඨඞංසපාතියා පරිභුඤ්ජනමාදිං කත්වා සුද්ධට්ඨානෙ ඨපනං විය තස්ස පුග්ගලස්ස පබ්බජ්ජං ලභමානස්ස පෙසලභික්ඛූනං[6] සන්තිකෙ පබ්බජ්ජාපරිලාභො යෙ[7] ඔවදන්ති අනුසාසන්ති අපපමත්තකම්පි පමාදං දිස්වා දණ්ඩකම්මං කත්වා පුනප්පුනං[8] සික්ඛාපෙන්ති; සඞ්කිලිට්ඨඞංසපාතියා අපරභාලෙ පරිසුද්ධපරියොදාතභාවො විය තස්ස පුග්ගලස්ස ආවරිත්‍වා පරිච්ඡින්නානං අනුසික්ඛතො අනුක්කමෙන සම්මා වත්තපටිපත්ති;[9] එත්ථ සීතස්ස අනඞ්ගණකාලකිරියා; අථවා අනුක්කමෙන පරිසුද්ධෙ සීලෙ පතිට්ඨාය අත්තනො අනුරූපං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා ධුතඞ්ගානි සමාදාය අත්තනො අනුකූලකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ගාමන්තසෙනාසනවාසං මුඤ්චිත්වා පන්තසෙනාසනවාසෙ; එත්ථ සීතස්ස අනඞ්ගණකාලකිරියා; අථවා අනුක්කමෙන කසිණපරිකම්මං කත්වා අට්ඨසමාපත්තී නිබ්බත්තෙත්වා කිලෙසවික්ඛම්භනං; විපස්සනාපාදකඣානා වුට්ඨාය විපස්සනාය කිලෙසානං තදඞ්ගනිවාරණං;[10] සොතාපත්තිඵලාධිගමො-පෙ-අරහත්තසවජානකිරියාති; එත්ථ සීතස්ස අවබන්ධානඞ්ගණ[11]කාලකිරියා එව තතියවාරෙ **සුභනිමිත්තන්ති** රාගට්ඨානියං[12] ඉට්ඨාරම්මණං; **මනසි කරිස්සතීති** තස්මිං විපල්ලාසෙති[13] තන්නිමිත්තං ආවජ්ජිස්සති; **තස්ස සුභනිමිත්තස්ස මනසිකාරාති** තස්ස පුග්ගලස්ස සුභනිමිත්තමනසිකාරකාරණා; **අනුද්ධංසෙස්සතීති** හිංසිස්සති අභිභවිස්සති;[14] රාගො හි උපපජ්ජනෙන[15] කුසලවාරං පවත්තිදීත්වා සයමෙව අකුසලං[16] ජවනං ජුත්වා තිට්ඨන්තො කුසලචිත්තං අනුද්ධංසෙතීති වෙදිතබ්බා. සෙසං වුත්තනයානුසාරෙනෙව ගහෙතබ්බං.[17]

1. කරණ්ඩ b මඤ්ඤාදීසු s. 7. යෙව e. 12. රාගට්ඨානීය- m1P1tvw2.
2. පලිවෙඨෙත්වා පන m2r. 8. පුනපපුනං a m1 m2 P1 P2 t v w1 w2. 13. පනසනිවිපල්ලාසෙති b.
3. ලඟෙය්‍යුං. b s e. 14. අභිභවිස්සති s.
4. ඔපම්මසංසන්දනා s එවඤ්චbs. 9. පවිවත්තී m1 t v w1 w2, 15. උපපජ්ජමානෙ m1 P1 t v
5. සඞ්ගණකඣඞ්ගපුග්ගලොbs. 10. නීවරණං l. w1 w2 උපපජ්ජමානො e.
6. පෙසලභික්ඛූ b l e. 11. අවබන්ධ, අනඞ්ගණ b. 16. අකුසලං s
17. වෙදිතබ්බං l e.

උපමා[1]සංසන්දනා පනෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බා: පරිසුද්ධකාළසපාති සදිසො පකතියා අපකිලෙසො අනඛණ[2]පුග්ගලො; පරිසුද්ධකාළස පාතියා න පරිභුඤ්ජනමාදිං කත්වා රජාපථ[3]නිකෙඛපො විය තස්ස පුග්ගලස්ස පබ්බජ්ජං ලභමානස්සාති ඉතො පරං සබ්බං පඨමවාර සදිසමෙව.

චතුත්ථවාරෙ **සුභනිමිත්තං න මනසි කරිස්සතීති** තස්මිං සති විරාගාභාවතො තං නිමිත්තං නාවජ්ජිස්සති; සෙසං දුතියවාරානුසාරෙන[4] වෙදිතබ්බං. **අයං බො ආවුසොති** ආදි පන කො නු ඛො ආවුසොති[5] ආදිමහි වුත්තනයමෙව ඉදානි තං අඛණං නානප්පකාරතො පාකටං කාරණෙපදානමෙනායසමතා මහාමොග්ගල්ලානෙන **අඛණං අඛණනති** ආදිනා නයෙන පුට්ඨා තං ව්‍යාකරොන්තො **පාපකානං ඛො එතං ආවුසොති** ආදිමාහ. තත්ථ **ඉච්ඡාවචරානන්ති** ඉච්ඡාය අවචරානං ඉච්ඡාවසෙන ඔකිණ්ණානං[6] පවත්තානං නානප්පකාරානං කොප අපපච්චයානන්ති අත්ථො; **යං ඉඛෙඝවච්චසාති** යෙන ඉඛෙඝවච්ච එවං ඉච්ඡා උපපජ්ජය්‍ය තං ඨානං තං කාරණං විජ්ජති අත්ථි උප ලබ්භතීති වුත්තං හොති; **ආපජ්ජෙය්‍යා අස්සන්ති** ආපත්තෙයා භවෙය්‍යං; **න ච මං භික්ඛූ ජානෙය්‍යුන්ති** භික්ඛූ ච මං න ජානෙය්‍යුං; කිං පනෙත්ථ ඨානං; ලාභසක්කාරා; ලාභසක්කාරො හි භික්ඛූ පකතියාපි ච කතපුඤ්ඤානු භාවෙහි සක්කතොං[7] ගරුකතො එවං විහරන්තෙ ආපත්තිං[8] ආපජ්ජන්තං භික්ඛුං ථෙරා ඤත්වා මජ්ඣිමානං ආරොචෙන්ති තෙ නවකානං නවකා විහාරෙ විඝාසාදීනං තෙ ඔවාදං ආගතානං භික්ඛුනීනං එවං කථෙන වත්තබ්බා පරිසා ජානන්ති, එවමස්ස ලාභන්තරායො හොති, අහොවතාහං ආපත්තිඤ්ච වත[9] ආපත්තො අස්සං න ච මං භික්ඛූ ජානෙය්‍යුන්ති; **යං නං භික්ඛූ භික්ඛූ ජානෙය්‍යුන්ති** යෙන කාරණෙන තං භික්ඛුං අඤ්ඤෙ භික්ඛූ ජානෙය්‍යුං තං කාරණං විජ්ජති ඛො පන අත්ථියෙව න[10] නත්ථි; ථෙරා හි ඤත්වා මජ්ඣිමානං ආරොචෙන්ති එවං සො පුබ්බෙ වුත්තනයෙන වත්තුසු පරිපාසු පාකටො හොති, එවං පාකටො ච අයසාභිභූතො ගාමසතමපි පවිසිත්වා උම්මාරසතෙසු ඨාදෙ පුඤ්ඤිත්වා යථාඨානෙන[11] පත්තෙන නික්ඛමති; තතො **ජානන්ති මං භික්ඛූ ආපන්නිං ආපන්නොති** තෙහි වමහි එවං නාසිතොති විත්තෙන **ඉති සො කුපිතො හොති අපත්තියො** සො ඉමිනා කාරණෙන කුපිතො වෙව[12] හොති කොධාභිභූතො අපත්තිතො ච දෙමනස්සාභිභූතො; **යො වෙව ඛො ආවුසො ඛොපො යො ව අපච්චයො උභයමෙතං අඛණන්ති** ආවුසො යො චායං සඞ්ඝා රක්ඛණඤ්ඤඛගතිතො[13] කොපො යො ව වෙදනාක්ඛන්ධසඞ්ඛගතිතො[13]

1. ඔපම්ම b s.
2. අනඞ්ගණ e.
3. රජපථ b e.
4. සාරෙනෙව P1 r t v w1 w2 e.
5. ආදිකො b ආදියනොනුඛොති s.
6. ඔතිණ්ණානං b s.
7. සක්කත e.
8. ආපත්ති e.
9. ආපත්තිඤ්ච b.
10. නො b.
11. සතෙසු ඨානෙසු උඤ්ඡිත්වා තථාඛොතෙන b.
12. කුපිතො b නෙව s.
13. ඛිතො b s.

අපපච්චයෝ එතං උභයං අඞ්ගණ්හාති එවමේව අත්තෝ දට්ඨබ්බෝ;[1] ඉදඤ්හි තාදිසානං පුග්ගලානං වසෙන වුත්තං; ලොභෝ පන ඉමස්ස අඞ්ගණස්ස පුබ්බභාගවසෙන මොහෝ සම්පයොගවසෙනාපි ගහිතොයෙව හොති **අනුරහෝ මනති** පුරිමසදිසොව භික්ඛු[2] **අත්තානං** ගහෙත්වා විහාරපච්චන්තෙ සෙනාසනං පවෙසෙත්වා[3] චාරං ඨපෙත්වා[4] වොදෙන්තෙ ඉච්ඡති; **ඨානං ඛෝ පනෙතං** තන්ති එත්තමපි[5] කාරණං විජ්ජතියං තං භික්ඛුං චතුපරිසමජ්ඣං[6] ආනෙත්වා ව්‍යත්තා විනීතා තයා අවූ කමකි[7] නාම යානෙ වෙජ්ජකම්මං කතන්ති ආදිනා නයෙන වොදෙතබ්බං; සෝ චතුන්නං පරිසාසු පාකටෝ හොති; එවං පාකටෝ ච අයසාභිභූතොහි[8] යඛඛං පුබ්බසදිසමෙව; **සපපටිපුග්ගලොති** සමානෝ පුග්ගලෝ;[9] සමානොති සාපත්තිකෝ; පටිපුග්ගලොති වොදකෝ; අයං සාපත්තිතොනෙවෙ වොදනං ඉච්ඡති තම්පි[10] ඉමඤ්චිමඤ්ච ආපත්තිං ආපන්නො හං භාව පටිකරොති පජ්ජා මං වොදෙස්සසීති වත්තුං සක්කොති මඤ්ඤමානො; අපි ච ජාතිආදීහිපි සමානෝ පුග්ගලෝ සපපටිපුග්ගලෝ; අයං හි අත්තනො ජාතියා කුලෙන බාහුසච්චෙන ව්‍යත්තතාය ඛුතඛෙත්තාති එවමාදීහිපි සමානෙනෙව වොදනං ඉච්ඡති තාදිසෙන වුත්තං නාතිදුක්ඛං හොතීති මඤ්ඤමානො; අපපටිපුග්ගලොති එත්ථ අයුත්තෙතා පටිපුග්ගලෝ අපපටිපුග්ගලෝ; ඉමෙහි ආපත්තාදීහි[11] අසදිසත්තා පටිසත්තු පටිමල්ලො[12] වොදකො හවිතුං අයුත්තොති වුත්තං හොති; **ඉති සො කුපිතොති** ඉති සෝ ඉමාය අපපටිපුග්ගලවොදනාය එවං කුපිතෝ හොති; චතුත්ථවාරෙ **අථ වෙ නං** ති "අථොවත රෙ අම්හාකං පණ්ඩිතකා[13] අථොවත රෙ අම්හාකං[14] බහුස්සුතකා තෙවිජ්ජිකා"නි[15] ගරහායපි[16] දිස්සති; "අථොවඛ මං දහරංයෙව සමානං රජ්ජෙ අභිසිඤ්චුංයූ"නාති පත්ථනායමපි;[17] ඉධ පත්ථනායමෙව; **පවිසුවඛිත්වා පවිසුවඛිත්වාති** පුනපපුනං පුවඛිත්වා; අයමපි[18] භික්ඛු ලාභග්ගයසග්ගෙන භගවතා[19] අත්තානං පරිපුවඛිතබ්බං ඉච්ඡති; තඤ්ච බො අනුමතිපුවඛ්‍යාය නො මඤ්ඤා වා ඵලං වා විපස්සනං වා අඤ්ඤතරං කත්වා; අයං හි පඤ්ඤත භගවත්තා සාරිපුත්තාදයො[20] මහාථෙරෙ "තං කිං මඤ්ඤසි සාරිපුත්ත; මොඝඤ්ඤා න;[21] කස්සප; රූඤ්ඤ චක්ඛුං නිච්චං වා අනිච්චං වා"නි එවං පරිසමජ්ඣෙ පවිසුවඛිත්වා පවිසුවඛිත්වා ධම්මං දෙසෙන්තං; මනුස්සෙ ච තෙසං පණ්ඩිතා ථෙරා සඤ්ඤිත්තං ආරුඛෙන්තීති[22] වණ්ණං භණන්තෙ ලාභසක්කාරඤ්ච

1. වෙදිතබ්බං s.
2. භදිෙතා b s. භිඤ්ඤු e s.
3. පවිසිත්වා s.
4. ඨපෙක්කාතා b.
5. එතං b s.
6. චතුපරිසමජ්ඣෙ b.
7. අඤ්ඤකම්මෙ b s.
8. භූතො b.
9. සමානොපපටිපුග්ගලෝ s.
10. තඤ්චඛ a m1 p1 t v w1 w2 e තම්පි m2 P2 r.
11. ආපත්තාදීහි a m2 P2 r.
12. පටිසලෝ b.
13. පණ්ඩිතතා b පණ්ඩිතසා e.
14. අම්හාකඤ්ච s.
15. බහුස්සුතසා-පෙ-e බහුස්සුතසා තෙවිජ්ජතාති b.
16. ගරහායං b යම්පි s.
17. පත්ථනායං b s.
18. අයං b s.
19. භගවතො b s.
20. සාරී s. 23. තෙති e.
21. මොඝඤ්ඤා න b.
22. මජ්ඣෙ b s.

උපහරතෙත; තසමා තං ලාභසක්කාරං ඉච්ඡන්තෙනා එවං විනෙතබ්බා **නිඛණ්ඩිබ්බා**[1] **ඵපිතඛාණු**[2] විය භගවතො පුරතොව ගොහි; **ඉති සෝ**[3] **කුපිතොහි** අථ භගවා තං අමනසිකරිත්වාව අඤ්ඤං ථෙරං පටි පුච්ඡිත්වා ධම්මං දෙසෙහි; තෙන සෝ කුපිතො ගොහි භගවතො ච ථෙරස්ස ච; කථං භගවතො කුපතහි; අයං පබ්බජිතකාලතොපභුහි[4] ගන්ධකුටිපරිවෙණතො බහි නීහරමානං[5] න ජානාම් සබ්බඤ්ඤුලං ඤායාව න විජහාම් මං නාම පුච්ඡිත්වා ධම්මදෙසනාමත්තමපි නාසි තම්බුහත්තං දිට්ඨමත්තඤ්ඤෙරං[6] පුච්ඡිත්වා ධම්මං දෙසෙතීති එවං භගවතො කුපතහි; කථං ථෙරස්ස කුපතහි; අයං මහල්ලකත්ථෙරෝ භගවතො පුරතො ඛාණු විය නිසිදති කදා නු ඛො ඉමං ධම්මකම්මිකා අභබ්බට්ඨානං පාපෙත්වා නීහරිස්සන්ති අයං හි යදි ඉමස්මිං විහාරෙ න භවෙය්‍ය අවස්සං භගවා මයා සද්ධිං සල්ලපෙය්‍යාති එවං ථෙරස්ස කුපතහි; **පුරක්ඛත්වා පුරක්ඛත්වාති**[7] පුරතො[8] පුරතො ඨත්වා සම්පරිවාරෙත්වාති වුත්තං හොති; අයම්පි ලාභසක්කාරෙ; අයං හි පස්සති බහුස්සුතෙ භික්ඛූ මහාපරිවාරෙන ගාමං පවිසන්තෙ චෙතියං වන්දන්තෙ; තෙසඤ්ච තං සම්පත්තිං දිස්වා උපාසකෙ පසන්නෙ පසන්නාකාරං කාරෙන්තෙ තසමා එවං ඉච්ඡති; **කුපිතොහි** අයම්පි ච්ඡු ඨානෙසු කුපතහි භික්ඛූනං ථෙරස්ස ච; කථං භික්ඛූනං: ඉමෙ යදෙව මය්හං උපජ්ජති චීවරං වා පිණ්ඩපාතො වා තං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජන්ති මය්හං පන පත්තචීවරං ගහෙත්වා පිටඨිතො ආගච්ඡන්තොපි නත්ථි එවං භික්ඛූනං කුපතහි; කථං ථෙරස්ස: එසො මහල්ලකත්ථෙරෝ තෙසු තෙසු ඨානෙසු සඝ මෙව පඤ්ඤපෙති කුදාසූනාම[9] නං ධම්මනාම්මිකා නික්කඩ්ඩිස්සන්ති ඉමස්මිං අත්ති අවස්සං මංයෙව පරිවාරෙස්සන්තීති;[10] **භත්තඤ්ඤති** හොජනට්ඨානෙ; **අඤ්ඤාඤ්ඤන්ති** සඞ්ඝත්ථෙරාසනං;[11] **අඤ්ඤාදඤ්ඤන්ති** දක්ඛිණොදකං; **අඤ්ඤපිණ්ඩන්ති** සඞ්ඝත්ථෙරපිණ්ඩං; සබ්බත්ථ වා අඤ්ඤන්ති පණ්ඩිතාධිවචනමෙතං; තත්ථ අහමෙව ලභෙය්‍යන්ති ඉච්ඡා නාතිමහාසාවජ්ජා;[12] න අඤ්ඤං ලභෙය්‍යුන්ති[13] පන අතිමහාසාවජ්ජා; අයම්පි ලාභසක්කො පාසාදිකො ගොහි චීවරධාරණාදීහි; කදාචි පබ්බජති කදාචි විබ්භමති; තෙන සෝ පුබෙබ ලද්ධපුබ්බං ආසනාදිං පච්ඡා අලභන්තො එවං විනෙතහි;[14] **න සෝ භික්ඛු ලභෙය්‍යාති** සෝ[15] භික්ඛු ථෙරානං අඤ්ඤාසනාදීසු පත්තොසු[16] තදනුසාරෙන මජ්ඣිමානං අඤ්ඤඤ්ඤසඤ්ඤ නවානං කදාචි යං වා තං වා සබ්බනිහීනං ආසනාදිං ලභති නෙව වා ලභති;[17] **කුපිතොහි** අයම්පි ච්ඡු ඨානෙසු

1. නික්ඛණිත්වා s.
2. ඵපිතඛණ්ඩො s ඵපි තත්ථමොහා b.
3. පුරතො අහාසි සෝ s පුරතොව හොති සෝ b.
4. කාලතොපභුති b e s.
5. නික්ඛමනං b s.
6. මත්තඨඤ්ඤමෙවථෙරං b.
7. පුරත්ථිත්වාපුරත්ථිත්වානිති b.
8. පුරක්ඛත්වාති s.
9. කදඤ්ඤුනාම b s.
10. පවාරෙස්සන්තීති s පරිවාරිස්සන්තීති b.
11. සඞ්ඝථෙරාසනං s.
12. නානිසාවජ්ජා b.
13. අඤ්ඤෙ b s ඉතරු ලභෙය්‍යාති b s.
14. චින්තෙහි b s.
15. න සෝ b.
16. අඤ්ඤාසනාදීසු b.
17. ආසනාදිං ලභති b.

කුපපති මනුස්සානඤ්ච ථෙරානඤ්ච; කථං මනුස්සානං: ඉමෙ මඞ්ගලා මඞ්ගලාදිසු[1] මං නිස්සාය භික්ඛූ ලභන්ති; භන්තෙ[2] එත්තකෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා අම්හාකං අනුකම්පං කරොථාති වදන්ති; ඉදානි තම්බුහුත්තං දිට්ඨමත්තකං මගලුකථෙරං වත්වා[3] ගතා; ගහාතු ඉදානි ථෙරං[4] කිවෙව උපත්ථෙතා ජානිස්සාමීති එවං මනුස්සානං කුපපති; කථං ථෙරානං: ඉමෙ නාම යදි න භවෙය්‍යුං මංයෙව මනුස්සා නිමන්තෙත්‍වා යන්ති එවං ථෙරානං කුපපති; **අනුමොදෙය්‍යන්ති** අනුමොදනං කරෙය්‍යං; අයම්පි ලාභග්ගිකො යං වා තං වා ඛණ්ඩානුමොදනං ජානාති; සො අනුමොදනට්ඨානෙ බහූ[5] මාතුගාමා ආගච්ඡන්ති තා මං සඤ්ඤාපෙත්වා තතොපභුති[6] ථාලිකභික්ඛං[7] දස්සන්තීති පත්ථෙන්තො එවං විත්තෙති;[8] **ඨානන්ති** බහුසුතානං අනුමොදනා භාරෙ;[9] තෙන බහුසුතො අනුමොදෙය්‍යාති වුත්තං හොති; **කුපිත්තොති** අයං[10] තීසු ඨානෙසු කුපපති මනුස්සානං ථෙරස්ස ධම්මකථිකස්ස ච; කථං මනුස්සානං: ඉමෙ පුබ්බෙ මංයෙව උපසඞ්කමිත්වා යාචන්ති අම්හාකං නාගත්ථෙරො අම්හාකං සුමනත්ථෙරො අනුමොදතූති; අජ්ජ පන නාවොචුන්ති එවං මනුස්සානං කුපපති; කථං ථෙරස්ස: අයං සඞ්ඝත්ථෙරො තුම්හාකං කුලූපකං[11] නාගත්ථෙරං සුමනත්ථෙරං උපසඞ්කමථ අයං අනුමොදිස්සතීති න භණන්තීති එවං ථෙරස්ස කුපපති; කථං ධම්මකථිකස්ස ථෙරෙන වුත්තමත්තෙයෙව පහාරං ලද්ධකුක්කුටො විය තුරිතතුරිතං වස්සති[12] ඉමං නාම නික්කඩ්ඩනා නත්ථි ඉමස්මිං හි අසති අහමෙව අනුමොදෙය්‍යන්ති එවං ධම්මකථිකස්ස කුපපති; **ආරාමගතානන්ති** විහාරෙ සන්නිපතිතානං; අයම්පි ලාභග්ගිකො යං වා තං වා ඛණ්ඩ ධම්මකථං ජානාති; සො පස්සති තාදිසෙසු ඨානෙසු භියොජන තියොජනතො සන්නිපතිත්වා භික්ඛූ සබ්බරත්තිකනිච්චධම්මසවනානි[13] සුණන්තෙ තුට්ඨචිත්තෙ ච[14] දහරෙ වා සාමණෙරෙ වා සාධු සාධූති මහාසද්දෙන සාධුකාරං දෙන්තෙ; තතො දුතියදිවසෙ[15] අන්තොගාම ගතෙ භික්ඛූ උපාසකා ප්‍රුවත්තන්ති කෙ භන්තෙ ධම්මකථං[16] කථෙස්සන්ති; තෙ භණන්ති අසුකො ච අසුකො චාති; තං සුත්වා පස්සන්තා මනුස්සා ධම්මකථිකානං මහාසක්කාරං කරොන්ති; සො තං ඉච්ඡමානො එවං විත්තෙති;[17] **ඨානන්ති** බහුසුතානං විනිච්ඡයකුසලානං ධම්මදෙසනා භාරෙ; තෙන බහුසුතො දෙසෙය්‍යාති[18] වුත්තං හොති; **කුපිත්තොති** චතුපදිකගාථාමත්තම්පි[19] වත්තුං ඔකාසං අලභමානො කුපිතො හොති අත්තනො මන්දභාවස්ස අහං හි[20] මඤ්ඤු දුප්පඤ්ඤු කුතො

---

1. මඞ්ගලාදිසු b s.
2. එත්තහන්තෙ b.
3. ගහෙත්වා s.
4. ඉදන්තෙ. m1 t w2 ඉදානි ත්තෙ. r ඉදං එස. e.
5. බහූ b.
6. තන්තොපභුති b s e.
7. ථාලකභික්ඛං b s.
8. චින්තෙසි b s.
9. අනුමොදනාභාවෙ s.
10. අයම්පි b s.
11. කුලූපගං. a m2 P2 r.
12. පස්සති m2 P2 r b s.
13. සබ්බරත්තිකානි ධම්මස්ස වනානි b නිච්චධම්මස්ස වනානි s.
14. ච s.
15. දිවසෙව s.
16. ධම්ම. b s.
17. චින්තෙසි b.
18. ධම්ම.දෙසෙය්‍යානි P1 t v w1 w2 s e.
19 චතුපදිකං ගාථම්පි b.
20. අයං හි b.

ලභිස්සාම දෙසෙතුනති; **භික්ඛුනීනන්ති** ඔවාදඤ්ච වා උද්දෙසඤ්ච වා පරිපුච්ඡඤ්ච වා පූජාසක්කාරඤ්ච වා ආරාමං ආගන්ත්වා සන්තිපතිතානං[1] භික්ඛුනීනං අයම්පි ලාභසක්කාරො; තස්සෙවං හොති; ඉමා මහාකුලා පබ්බජිතා භික්ඛුනියො නා[2] කුලෙසු පච්චයිත්වා නිසින්නා[3] මනුස්සා පුච්ඡිස්සන්ති කුතො ඔවාදං වා[4] පරිපුච්ඡං වා ගණ්හථාති; තතො වක්ඛන්ති අසුකො නාම අය්‍යා බහුස්සුතා තස්ස දෙථ කරොථාති; තෙනස්ස එවං ඉච්ඡා උපජ්ජති; **ඨානන්ති** ඔවාදදායකො නාම බහුස්සුතානං භාරෙ; තෙන බහුස්සුතො දෙසෙය්‍යාති වුත්තං හොති; **කුපිනොති** අයං[5] චීවු ඨානෙසු කුපතති; තාසඤ්ච භික්ඛුනීනං; ඉමා පුබ්බෙ මං නිස්සාය උපොසථපවාරණාදීනි[6] ලභන්ති තා ඉදානි තම්මූලිකන්තං දිට්ඨමත්තකමණ්ඩලකථෙරස්ස සන්තිකං ගතාති; ධම්ම කථිකස්ස ච එස ඉමාසං සඟහා ඔවාදං අදාසියෙවාති; **උපාසකානන්ති** ආරාමගතා උපාසකා නාම නිස්සක්කම්මත්තා[7] මහාඋපාසකා හොන්ති; තෙ පුත්තභාතුකානං කම්මන්තං නිය්‍යාතෙත්වා[8] ධම්මං සුණන්තා විචරන්ති; අයං තෙසං දෙසෙතුං ඉච්ඡති; කිං කාරණා; ඉමෙ පසිදිත්වා උපාසිකානම්පි ආරොචෙස්සන්ති තතො සද්ධිං උපාසිකාහි මඤ්ඤමෙව ලාභසක්කාරං උපගරිස්සන්තීති; **ඨානං** බහුස්සුතෙනෙව යොජෙතබ්බං. **කුපිනොති** අයම්පි චීවු ඨානෙසු කුපතති; උපාසකානඤ්ච; ඉමෙ අඤ්ඤත්ථ සුණන්ති අම්හාකං කුලූපකස්ස[9] සන්තිකෙ සුණාමාති නාගච්ඡන්ති හොතු ඉදානි නෙසං[10] උපජ්ඣෙ කිවෙ ජානිස්සාමීති; ධම්මකථිකස්ස ච; අයමෙතෙසං දෙසෙතීති; **උපාසිකානන්ති** ආරාම ගතා[11] උපාසිකා නාම ආසනපූජාදිකරණත්ථං වා උපොසථදිවසෙ වා ධම්මසවනත්ථං[12] සන්නිපතිතා; සෙසං උපාසකවාරෙ වුත්තනයමෙව. **සක්කච්චං සුණෙය්‍යුන්ති** සක්කච්චඤ්ච කරෙය්‍යුං සුන්දරඤ්ච කරෙය්‍යුං; **ඉමිනා** අත්තනි කාරං කසිරමානං[13] සක්කච්චං-කාතඤ්ච[14] සුන්දරඤ්ච පස්සෙති; ගරුකරෙය්‍යුන්ති[15] භාරියං කරෙය්‍යුං; ඉමිනා භික්ඛූහි අත්තානං ගරුට්ඨානෙ[16] ඨපීයමානං[17] පස්සෙති; **මානෙය්‍යුන්ති** පියායෙය්‍යුං; **පූජෙය්‍යුන්ති** එවං සක්කරොන්තා ගරුකරොන්තා[15] මානෙන්තා පච්ච යෙහි පූජෙය්‍යුන්ති පච්චයපූජං පස්සෙති; **ඨානන්ති** පියො ගරුභාව නියොති වුත්තපකාරො බහුස්සුතො ච සීලවා ච එතං විධිං අරහති තෙන භික්ඛු එවරූපං එවං කරෙය්‍යුන්ති වුත්තං හොති; **කුපිනොති** අයම්පි චීවු ඨානෙසු කුපතති; භික්ඛූනඤ්ච; ඉමෙ එතං සක්කරොන්තීති ථෙරස්ස ච; ඉමසම්ං අසති මංයෙව සක්කරෙය්‍යුන්ති; එසනයො ඉතො

---

1. සන්නිපතිත m2 P2 r b s
2. නා සු b r s.
3. පච්චෙත්වා b නිසින්නාසු b s.
4. සඤ්ඤ සන්තීසක ඔවාදං වා උද්දෙසං වා b s.
5. අයම්පි b.
6. ඔපපවාරණාදීනි b.
7. ආරම්මගතානං උපාස කානං නිස්සක්ක
8. කම්මං-ර් නියාතෙත්වා b s.
9. කුලූපගඤ්ච m1P1tvw1w2
10. නෙසං b.
11. ආරම්මගතානං b.
12. ධම්මඤ්ච වනත්ථං b e s.
13. කාරියමානං b
14. සක්කච්චඤ්ච a m1 m2 p1 P2 r v w1 e.
15. ගරුංකරෙය්‍යුන්ති b
16. ගරුකට්ඨානෙ P1 t v w1 w2.
17. ඨපියමානං b ඨපියමානං s.

පරෙසු[1] **තීසු වාරෙසු. පණීතානං වීවරානන්ති** පට්ටදුකූලපත්තුණ්ණ කොසෙය්‍යාදීනං[2] **මහග්ඝසුබුම්සුඛසම්ඵස්සානං;**[3] ඉධාපි අගමේව ලාභී අස්සාති ඉච්ඡා නාතිමහාසාවජ්ජා; න අඤ්ඤෙ ලාභී අස්සාති පන මහාසාවජ්ජා; **පණීතානං පිණ්ඩපාතානන්ති** සප්පිතෙලමධුඵාණිතාදීහි උත්තමභෙසජ්ජානං;[4] සෙට්ඨපිණ්ඩපාතානං; **පණීතානං සෙනාසනානන්ති** අනෙකසතඅනෙකසහස්සග්ඝනකානං[5] මඤ්චපීඨාදීනං; **පණීතානං ගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානන්ති** සප්පිතෙලමධුඵාණිතාදීනං උත්තමභෙසජ්ජානං;[6] සබ්බත්ථාපි ඨානං බහුස්සුතෙති පුඤ්ඤවන්තෙති ච යොජෙතබ්බං. **කුපිනොති** සබ්බත්ථාපි ඒසු ඨානෙසු කුපති; මනුස්සානඤ්ච; ඉමෙසං නාම පරිචිතභාවොපි නත්ථි; දීඝරත්තං එකතොා වසන්තස්ස පංසුකූලත්ථාය වා පිණ්ඩපාතත්ථාය වා සපප්පිතෙලාදිකාරණා වා ඝරපටිපාටියා[7] චරන්තස්සාපි මෙ එවාදිවසමපි කිඤ්චි පණීතං පච්චයං න දෙන්ති; ආගන්තුකමහල්ලකං[8] පන දිස්වාව යං ඉච්ඡති[9] තං දෙන්තීති;[10] ථෙරස්ස ච: අයම්පි මහල්ලකො ඉමෙසං අත්තානං දෙස්සෙන්තොයෙව චරති කුදස්සු[11] නාම නං ධම්මකම්මිකා නීකඩ්ඪෙය්‍යුං එවං ඉමසම්ං අසති අහමේව ලාභී අස්සන්ති; **ඉමෙසං ඛො ආවුසොති**[12] ඉමෙසං හෙට්ඨා එකූනවීසතිවාරෙහි වුත්තානං[13] ඉච්ඡාවචරානං; **දිස්සන්ති වෙව සුය්‍යන්ති වාති**[14] න ඉච්ඡාවචරා චක්ඛුනා දිස්සන්ති න සොතෙන සුය්‍යන්ති[15] මනොවිඤ්ඤාණවිසයත්තා; අපඅභිඤ්ඤාවචරස්ස පන[15] පුග්ගලස්ස ඉච්ඡාවචරවසෙන පවත්තානං[16] කායකම්මං දිස්වා දිට්ඨා විය වචීකම්මං සුත්වා සුතා විය ච හොන්ති; තෙන වුත්තං දිස්සන්ති වෙව සුය්‍යන්ති වාති;[14] පවචකඛකාලෙ[17] දිස්සන්ති අසුකො කිර භික්ඛු ඊදිසොති; තිරොකඛකාලෙ සුය්‍යන්ති;[18] **කිඤ්චාපීති** අනුග්ගහගරහවචනං; තෙන ආරඤ්ඤකත්තං අනුගණ්හාති[19] ඉච්ඡාවචරානං අප්පහානං ගරහති; තත්‍රායං යොජනා: කිඤ්චාපි සො භික්ඛු ගාමන්තසෙනාසනං පටික්ඛිපිත්වා ආරඤ්ඤකො හොති අනෙන පන්තසෙනාසනෙ වසති ඉමෙ වස්ස එතනකා ඉච්ඡාවචරා අපහීනා; කිඤ්චාපි සො අතිරෙකලාභං පටික්ඛිපිත්වා පිණ්ඩපාතිකො හොති කිඤ්චාපි සො ලොලූපචාරං වජ්ජෙත්වා සපදානචාරී හොති කිඤ්චාපි සො ගහපතිචීවරං පටික්ඛිපිත්වා පංසුකූලිකො හොති; **ලූඛචීවරධරොති** එත්ථ පන ලූඛනති සඤ්ඤලූඛං සුත්තලූඛං රජනලූඛනති තීහි කාරණෙහි ලූඛං වෙදිතබ්බං. තත්ථ සඤ්ඤෙන ඛණ්ඩා

---

1 ඉතාරස්සු am1 P1t w1w2.
2. පට්ටදුකූලපත්තුණ්ණ s පට්ටුණ්ණ b.
3. සම්ඵස්සානං චීවරානං. b.
4. තෙලමධුඵාණිතාදිපූරිතානං. s තෙලමධුසප්පිඅාදිපූරිතානං. b.
5. අනෙකසතඅනෙකසහස්සග්ඝනකානං b s.
6. භෙසජ්ජාදීනං. b.
7. ඝරපරිපාටියා b
8. ආගන්තුකං.මහල්ලකං. b.
9. ඉච්ඡතී a m2 P2 r.
10. ඉච්ඡතීදෙන්තීති s.
11. කුදස්සු b කුදස්සු s.
12. ඛො එත. ආවුසොති b.
13. වුත්තානං. b s.
14. සුය්‍යන්ති වාති b s.
15. චවරස්ස s.
16. පවත්තා b.
17. පවචකඛකාලෙ. s.
18. පඤ්ඤඛකාලෙ s සුය්‍යන්ති b s.
19. අනුග්ගණ්හාති b e අනුග්ගණ්හාති s.

ඛණ්ඩිකං ජිත්තං සත්තලුඛං නාම; තං අඤ්ඤත්ර පරිභායති; චූල දීඝසුත්තඤ්ඤ සිඛිතං සුත්තලුඛං නාම; තං එඤ්ඤත්ර පරිභායති ඛරසමඵස්සං හොති; රජනෙත්‍ර රත්තං රජනලුඛං නාම; තං වණ්ණත්ර පරිභායති දුබ්බණ්ණං හොති; කිඤ්චාපි සෝ භික්ඛු එවං සත්තලුබ සුත්තලුඛරජනලුඛචීවරධරෝ හොති ඉමේ වඤ්ඤ එත්තකා ඉච්ඡාවචරා අපහීනා දිස්සන්ති වෙව සූයන්ති ච අථ ඛෝ නං විඤ්ඤූ සබ්‍රහ්මචාරී නෙව සක්කරොන්ති න පූජෙන්තීති; **තං කිස්ස හෙතූති** එත්ථ තන්ති නිපාතමත්තං; කිස්ස හෙතූති කිං කාරණං; තෙඟි තස්ස සූයන්ති ච[1] යඤ්ච තස්ස තෙ පාපකා සූයන්ති වාති[1] වුත්තං හොති; **ඉමෙසං ඉච්ඡාවචරානං අපහීනත්තාති** අයමෙත්ථ ආධිපායෝ; ඉදානි තම්පදං උපමාය පාඨතං කරොන්තො **සෙය්‍යථාපීති** ආදිමාහ.

තත්ථ **කුණපන්ති** මතසරීරං;[2] අහිස්ස කුණපං අහිකුණපං; එවං ඉතරානි; අසුචිපටිකූලජිගුච්ඡනියභාවතො වෙත්ථ ඉමානෙව තීණි වුත්තානීති වෙදිතබ්බානි; අඤ්ඤදඤං හි සසසූකරාදීනං[3] කුණපං මනුස්සා කට්ඨහරණාදීහි අභිසඞ්ඛරිත්වා පරිභුඤ්ජන්තීති ඉමෙසං පන කුණපං අභිනවම්පි ජිගුච්ඡන්තියෙව; කො පන වාදො කාලාතික්කමෙන පූතිභූතං;[4] **රවඞ්ඛිත්වාති**[5] වඞ්ඛෙත්වා පූරෙත්වාති[6] අත්ථො; කුණපං ගහෙත්වා කංසපාතිඤං පක්ඛිපිත්වාති වුත්තං හොති. **අඤ්ඤදිත්ථාති** අපරාය; **පටිකුජ්ජිත්වාති** පිදහිත්වා; **අභතරාජකුලන්ති** ආපණං මන්තරෙ මහාජනසඞ්කිණ්ණරච්ඡාමුඛං;[7] **පටිපජ්ජෙය්‍යුන්ති** ගණ්හෙය්‍යුං; **ජඤ්ඤජඤ්ඤං විය්‍යාති** වොකඛවොකඛං[8] විය මන්‍යාපමන්‍යාපං විය; අපි ච වඩ්ඪාපණකාරං විය්‍යාතිපි[9] වුත්තං හොති; වඩ්ඪා හි ජනීති[10] වුච්චති තස්සා නීයමානපණ්ණාකාරං ජඤ්ඤං; උභයථාපි[11] ආදර වසෙන[12] පසංසාවසෙන වා පුනරුත්තං;[13] ජඤ්ඤං ජඤ්ඤං ව්‍යාතිපි වා[14] පාඨො. **අවාපුරිත්වාති**[15] විවරිත්වා; **තස්ස සහ දස්සනෙන අම්නාපතා ව සණ්ඨහෙය්‍යාති** තස්ස කුණපස්ස දස්සනෙන සහෙව තස්ස ජනස්ස අමනාපතා තිට්ඨෙය්‍ය; අමනාපතාති ච අමනාපං ඉදනති උපපත්තිවිත්තවෙතසිකානමෙවිදං අධිවචනං; **එස නයො පටිකූල්‍ය**[16]**පෙගුච්ඡතාසු. ජීඝච්ඡිතානම්පිති** ඡාතානම්පි; **න හොන්තු ඛම්‍යතා අස්සාති** භුඤ්ජිතුකාමතා න භවෙය්‍ය; **පමෙව සුඛිතානන්ති** ඨානං[17] පන පඨමතරමෙව; භුඤ්ජිතුකාමතා න භවෙය්‍යාති වුත්තං හොති; තත්‍රායං උපමාසංසන්දනා: පරිසුද්ධකංසපාතිසදිසං ඉමස්ස

1. තඤ්ච දිස්සන්ති වෙව s සූය්‍යන්ති ච b s.
2. කළෙවරං. b s.
3. පසුසූකරාදිනං. s
4. පූතිභූතෙන b r s.
5. රජ්ජිත්වාති a m2 P2 r.
6. පරිපූරෙඩ්ඩාති b s.
7. තඞ්කිණ්ණරච්ඡාමුඛං. s.
8. මොක්ඛමොක්ඛං. P1 p2 r t w2 e s.
9. විය්‍යාති b s.
10. ජනෙන්ති b ජනන්ති s ජාතීති a m2 P2 r.
11. උභයත්ථාපි a m2 p2 r s උභයතාපි b.
12. වා b s.
13. පුනවුත්තං. s.
14. බ්‍යාතිපි b ව්‍යාතිපි s.
15. අපාපුරිත්වාති b s.
16. පටිකූල්‍ය b පාටිකුල්‍ය s.
17. යඤ්චාසං. m4 ඡාතානං. s [අඡාතානං. b.

පබ්බජ්ජාලිඞ්ගං;[1] කුණපරවනං[2] විය ඉච්ඡාවචරානං අපහානං; අපරාය[3] කංසූපනිධාය පටිකුජ්ජනං විය ආරඤ්ඤකඞ්ගාදීහි ඉච්ඡාවචරපටිච්ඡාදනං; කංසපාතිං විවරිත්වා කුණපදස්සනෙන ජනස්ස අමනුඤ්ඤතා[4] විය ආරඤ්ඤකඞ්ගාදිනී අනාදියිත්වා ඉච්ඡාවචරදස්සනෙන සඞ්ඝභෝගාදීනං න සක්කාරභරණාදිතාති. සුක්කපක්ඛෙ පන **කිඤ්චාපීති** අනුග්ගහපසංසාවචනං; තෙන ආරඤ්ඤකතඤ්[5] අනුගණ්හාති[6] ඉච්ඡාවචරපහාතුං පසංසති; **නෙමන්තනණ්ඩොකාති** නිමන්තණපටිඤ්ඤාගහණතො;[7] **විවිත්තඛාලකන්ති** විවිත්තං අපනිතකාළකං; **අනෙකසූපං අනෙකබ්‍යඤ්ජනන්ති** එත්ථ සූපො නාම හත්ථහාරියො වුච්චති; බ්‍යඤ්ජනන්ති උත්තරිභඞ්ගං; තෙන මච්ඡමංසමුග්ගසූපාදිහි අනෙකසූපං නානප්පකාරමංසාදිබ්‍යඤ්ජනෙහි අනෙකබ්‍යඤ්ජනන්ති වුත්තං හොති; සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. උපමාසංසන්දනෙ ච සාලිභත්තරවනං විය ඉච්ඡාවචරප්පහානං; අපරාය[8] කංසූපනිධාසා පටිකුජ්ජනං විය අපිච්ඡතාසමුට්ඨානෙහි ගාමනිගමරාජධානිආදීහි ඉච්ඡාවචරප්පහානපටිච්ඡාදනං; කංසපාතිං විවරිත්වා සාලිභත්තදස්සනෙන ජනස්ස මනාපතා විය ගාමනිගමරාජධානිආදිනී අනාදියිත්වා ඉච්ඡාවචරප්පහානදස්සනෙන සඞ්ඝභෝගාදීනං සක්කාරභරණාදිතා වෙදිතබ්බා.[9] **උපමං මං ආවුසො සාරිපුත්ත පටිභාතූති** මයා‍ං ආවුසො සාරිපුත්ත උපමා උපට්ඨාතු; එකං උපමං වත්තුකාමොති අධිප්පායො; **පටිභාතු තන්ති** තුය්හං පටිභාතු උපට්ඨාතු; වදෙ ඒතන්ති[10] අධිප්පායො; **එකඤ්ච සමයන්ති** එත්ථ ඉදානි[11] නිපාතමත්තං; එකස්මිං සමයෙ අහන්ති වුත්තං හොති; භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනං; **රාජගහෙ විහරාමි ගිජ්ඣකූටෙති** රාජගහන්ති තස්ස නගරස්ස නාමං; සමන්තතො පන ගිරිපරික්ඛෙපෙන[12] වජෝ විය සණ්ඨිතත්තා ගිරිබ්බජන්ති වුච්චති; තස්මිං නගරෙ විහරාමි නං නිස්සාය විහරාමීති වුත්තං හොති; **අථ ඛො භගවා සන්ති** අථ ඛො අහං; එත්ථ ච අථාති අඤ්ඤාධිකාරවචනාරම්භෙ නිපාතො; ඛොති පදපූරණමත්තෙ; පුබ්බණ්හසමයන්ති[13] දිවසස්ස පුබ්බභාගසමයං; පුබ්බණ්හසමයෙති අත්ථො; පුබ්බඤ්ඤො වා සමයං පුබ්බණ්හසමයං; පුබ්බඤ්ඤෙ; එකං ඛණන්ති වුත්තං හොති; එවං අවච්චන්ත සංයොගෙ උපයොගවචනං ලබ්භති; **නිවාසෙත්වාති** පරිදහිත්වා; විහාර නිවාසනපරිවත්තනවසෙනෙතං[14] වෙදිතබ්බං; ගාමපවෙසනත්ථාය වා සණ්ඨපෙත්වා නිවාසනවසෙන;[15] න හි සො තතො පුබ්බෙ අනිවත්ථො අහොසි; **පත්තචීවරමාදායාති** පත්තං හත්ථෙහි චීවරං කායෙන ආදියිත්වා; **පිණ්ඩායාති** පිණ්ඩපාතත්ථාය;[16] සම්පතීති[17] තස්ස නාමං; **සාමාකාර**

1. පබ්බජ්ජාලාඞ්ගං l.
2. රජනං a m1 P1 P2 t v w1 w2 රඤ්ඤං s.
3 අපර b s.
4. අමනාපතා s.
5. ආරඤ්ඤිකතඤ්ච b.
6. "සෙක්ඛ ගාමනිගමරාජධානිආදිනී වත්තබ්බං ආරඤ්ඤකතඤ්ච පන
7. නෙමන්තනණ්ඩොකාති 12. ගිරිරාජපරික්ඛෙපෙන m2 r.
නිමන්තනපටිඤ්ඤාගහණතො bs. 13. පුබ්බණ්හසමයන්ති b s e.
8. අපර b m1 P1 s t v w2. 14. වසෙනෙවං s
9. කරණාදිහිවෙදිතබ්බානිති15. වසෙනෙව s
10. වදතූති s. 16. පත්‍යය. s. 17. සම්පතීති l e.
11. ඉදානි l e. පොත්තකෙසු ලිඛිතං" විකා.

පුත්තොති රථකාරපුත්තො; **පණ්ඩුපුත්තොති** පණ්ඩුස්ස පුත්තො; **ආජීවිකොති** නග්ගසමණකො; **පුක්කුසාතිකාරපුත්තොති** පොක්කුසකයානකාරකුලස්ස පුත්තො; පච්චුපට්ඨිතොති උපගන්ත්වා ඨිතො; **වඞ්කං** නාම එකතො කුටිලං; **ජීමිකං** නාම[1] සප්පගත්තමග්ගසදිසං; **දුග්ගතිනි** එත්ථ ඉසමගණ්ඩිකාදි;[2] **යථා යථාති** කාලත්ථේ නිපාතො; යදා යදා යස්මිං යස්මිං කාලේති වුත්තං හොති; **තථා තථාති** අයම්පි කාලත්ථොයෙව;[3] තස්මිං තස්මිං කාලෙති වුත්තං හොති; සො අත්තනො සුත්තානුලොමෙන විනෙතීති; ඉතරෙ තෙන විනීතනිඛණෙ විනෙති තට්ඨානමෙව තජ්ජති; **අත්තමනොති** සකමනො තුට්ඨමනො; **පිති සොමනස්සෙති වා**[4] ගහිතමනො; **අත්තමනත්තාවං නිච්ඡාරෙසීති** අත්ත මනතාය වාවං අත්තමනභාවස්ස වා යුත්තවාවං නිච්ඡාරෙසි උදීරයි පඛ්‍යාහරීති[5] වුත්තං හොති; **හදයං හදයං මඤ්ඤේ අඤ්ඤායාති** විත්තෙන විත්තං ජානිත්වා විය; **අස්සද්ධාති** බුද්ධධම්මසඞ්ඝෙසු සද්ධා විරහිතා; **ජීවිකත්ථාති** ඉණභයාදිපීළිතා ඛෙ ජීවිතුං අසක්කොන්තා ඉධ ජීවිකත්ථිකා ගුත්වා; **නා සද්දහාති** න සද්ධායං; **සඨා මායාවිනොති** මායාසාඨෙය්‍යෙති යුත්තා; **කෙළුභිනොති** සිඛාපත්තකෙරුවිකා; නිප්ඵන්න ථාමගතසාඨෙය්‍යාති වුත්තං හොති; සාඨෙය්‍ය හි අභූතගුණදස්ස නතො අභූතභණ්ඩගුණදස්සනසමානති කත්වා කෙරුවියනති වුච්චති; **උන්නළාති** උග්ගතනළා; උට්ඨිතතුච්ඡමානාති වුත්තං හොති; **චපලාති** පත්තචීවරමණ්ඩනාදිනා චාපල්ලෙන[6] යුත්තා; **මුඛරාති** මුඛරා; ඵරවචනාති වුත්තං හොති; **විකිණ්ණවාචාති** අසංයතවචනා; දිවසම්පි නිරත්ථකවාචපලාපිතො; **ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරාති** ඡසු ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතකම්මවාරා; **භොජනෙ අමත්තඤ්ඤුනොති** භොජනෙ යා[7] මත්තා ජානිතබ්බා පරියෙසනපරිභොගපරිභොගෙසු යුත්තතා[8] තස්සා අජානනකා;[9] **ජාගරියං අනනුයුත්තාති** ජාගරණෙ[10] අයුත්තා; **සාමඤ්ඤත්ථ අනාපජ්ජවනෙනාති** සමණධම්මෙ නිරාපත්තිකා; ධම්මානුධම්මපටිපත්තිරහිතාති අත්ථො; **සික්ඛාය න තිබ්බගාරවාති** සික්ඛා පදෙසු බහලගාරවා[11] න හොන්ති; ආපත්තිවීතික්කමබහුලා; **බාහුල්ලාති**[12] ආදි ධම්මදයාදෙ වුත්තං. **කුසීතාති** ආදි භයභෙරවෙ. **ධම්ම පරියායෙනාති** ධම්මදෙසනාය; **සද්ධා අගාරස්මාති** පකතියාපි සද්ධා පබ්බජන්තාපි සද්ධාය[13] අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතා; **පිවන්ති මඤ්ඤේ සඝන්ති මඤ්ඤේති** පිවන්ති විය ගිලන්ති වියාති;[14] අත්ත මනවාවං නිච්ඡාරෙන්තා වචසා පිවන්ති විය; අබහුම්මොදනතා මනසා සඝන්ති විය; **සාධු වනාති** සුන්දරං වත; **සබ්‍රහ්මචාරීති** රඤ්ඤපි වට්ටති දීඝමපි; රඤ්ඤෙ සති සාරිපුත්තත්ථෙර උපරි හොති; දීඝෙ සති සබ්‍රහ්මචාරීනං

1. ජීමං b s.
2. කාදිං s.
3. කාලත්ථෙ e
4. සොමනස්සෙති s.
5. පඛ්‍යාහරීති l.
6. චාපල්ලෙන s.
7. යා පන s.
8. යුත්තතනා l.
9. අජානකා m1 m2 P1 r s t v w1 w2 අනජානකා s.
10. ජාගරෙ b s.
11. බහුලගාරවා s.
12. බාහුල්ලිකානි s. [සඞ්ඝ s.
13. සඞ්ඝ s පබ්බජිතාපි b s
14. ගිලනනිවිය s සඝනන්ති විය b.

යදා සාරිපුත්තස්ස උපරි හොති තදා සබ්‍රහ්මචාරී[1] සාරිපුත්තෙනා අමෙහ අකුසලා වුට්ඨාපෙන්තීති අත්ථෝ; යදා සබ්‍රහ්මචාරිනං තදා සබ්‍රහ්මචාරයෝ[2] අකුසලා වුට්ඨාපෙන්තීති අත්ථෝ; **දහරෝති** තරුණෝ; **සුවාති** යොබ්බනභාවෙ ඨිතෝ; **මණ්ඩනකජාතිකොති**[3] අලඞ්කාරක සභාවෝ; තස්ස කොචි තරුණොපි සුවා න හොති යථා අසිතතරුණෝ කොචි සුවාපි මණ්ඩනකජාතිකො න හොති යථා උපසන්නසභාවෝ ආලසියව්‍යසනාදීහි[4] අභිභූතෝ; ඉධ පන දහරෝ වෙව සුවා ච මණ්ඩනකජාතිකොච[5] අධිප්පෙතො තස්මා එවමාහ; උපලාදීනි ලොක සම්මතත්තා වුත්තානි. **ඉති හ නෙති** එවං තෙ; **උභො මහානාගාති** වෙපි මහානාගා; වෙපි හි එතෙ අග්ගසාවකා මහානාගාති වුච්චන්ති; තත්‍රායං වචනත්ථෝ; ජාදීහි න ගච්ඡන්තීති නාගා; තෙන තෙන මග්ගෙන පහීනෙ කිලෙසෙ න ආගච්ඡන්තීති නාගා; නානප්පකාරං ආගුං න කරොන්තීති නාගා; අග්ගමෙව සඞ්ඛෙපෙ; විත්ථාරෙ පන මහානිද්දෙසෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බෙ. අපි ච :-

"ආගුං න කරොති කිඤ්චි[6] ලොකෙ
සබ්බසංයොගෙ විසජ්ජ බන්ධනානි
සබ්බත්ථ න සජ්ජති විමුත්තො[7]
නාගො තාදි පවුච්චතෙ තථත්තෙනා"ති[8] :-

එවමෙපත්ථ[9] අත්ථෝ වෙදිතබ්බෙ. මහන්තා නාගා මහානාගා; අඤ්ඤෙසං ඛීණාසවානාගෙහි පුජ්ජතරා ච පාසංසතරා චාති අත්ථෝ; **අඤ්ඤමඤ්ඤස්සාති** අඤ්ඤෙ අඤ්ඤස්ස; **සමනුමොදිංසූති** සමං අනුමොදිංසු; තස්ස ඉමාය උපමාය මහාමොග්ගල්ලානෙ ථෙරෝ[10] අනුමොදි; පටිභාතු තං ආවුසොති ධම්මසෙනාපති; තෙන වුත්තං **අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස සුභාසිතං සමනුමොදිංසූති.**

අනඛනසුත්තවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

---

1. 1. 6.

එවමෙම සුතන්ති ආකඞ්ඛෙය්‍යසුත්තං. තස්ස **සම්පන්නසීලාති** තිවිධං සම්පත්තිං පරිපුණ්ණසමඛි[11]මධුරවසෙන. තස්ස :-

"සම්පන්නං[12] සාලිකෙදාරං සුවා භුඤ්ජන්ති කොසිය
පටිවෙදෙමි[13] තෙ බ්‍රහ්මෙ න නං වාරෙතුමුස්සහෙ"ති-

---

1. සබ්‍රහ්මචාරී b s.
2. සබ්‍රහ්මචාරිනො s.
3. ජාතියොති a P1 t v w2.
4. චා b s.
5. ජාතිකො ච b l s e.
6. කිඤ්චි b s.
7. සජ්ජති b s e විප්පමුත්තො b s.
8. තථත්තාති b s e.
9. එවමෙපත්ථ a b m2 p2 r s.
10. මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරෝ a m2 p2 r මහා [මොග්ගල්ලානෙ b s.
11. සම්ඛි b.
12. සම්පන්න b.
13. පටිවෙදයාමි e.

ඉදං පරිපුණ්ණසමපන්නං නාම; "ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරෙන උපෙතො හොති සමුපෙතො උපාගතො සමුපාගතො උපපන්නො සමපන්නො සමන්නාගතො"ති ඉදං සමඞ්ගි[1]සමපන්නං නාම; "ඉමිස්සා හනුතෙ මහාපඨවියා[2] හෙට්ඨිමං[3] තලං සම්පන්නං සෙය්‍යථාපි බුද්ධ[4] මඩ්ඩං අනෙලකං එවමස්සා"ති ඉදං මධුරසමපන්නං නාම; ඉධ පන පරිපුණ්ණසමපන්නම්පි සමඞ්ගිසමපන්නම්පි වට්ටති; තස්මා සමපන්න සීලාති පරිපුණ්ණසීලා හුත්වාපි සීලසමඞ්ගිනො හුත්වාපි එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො.[5] සීලනති කෙනට්ඨෙන සීලං: සීලනට්ඨෙන[6] සීලං; තස්ස විත්ථාරකථා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තා. තත්ථ[7] පරිපුණ්ණසීලාති ඉමිනා අත්ථෙන ඛෙත්ත[8]දෙසවිගමෙන ඛෙත්තපාරිපූරි[9] විය සීලදෙසවිගමෙන සීලපාරිපූරි[9] වුත්තා හොති; යථා හි ඛෙත්තං බීජඛණ්ඩං වපඛණ්ඩං උදකඛණ්ඩං ඌසඛණ්ඩන්ති[10] චතුදෙසසම්පන්නාගතං අපරිපූරං හොති; තත්ථ බීජඛණ්ඩං නාම යත්ථ අනන්තරන්තරා බීජානි ඛණ්ඩානි වා පූතීනි වා හොන්ති තානි යත්ථ වපන්ති[11] තත්ථ සස්සං න උට්ඨෙති[12] ඛෙත්තං ඛණ්ඩං හොති; වපඛණ්ඩං නාම යත්ථ අකුසලො බීජානි වපනෙතා අනන්තරන්තරා න පාතෙති එවං හි[13] සබ්බත්ථ සස්සං න උට්ඨෙති ඛෙත්තං ඛණ්ඩං හොති; උදකඛණ්ඩං නාම යත්ථ ඛත්ථවි උදකං අතිබහුං වා හොති න වා හොති[14] තත්‍රාපි හි[15] සස්සානි න උට්ඨෙන්ති ඛෙත්තං ඛණ්ඩං හොති; ඌසඛණ්ඩං[10] නාම යත්ථ කසඞ්කො කිසම්වි[16] පදෙසෙ නඞ්ගලෙන භූමිං චත්තාරො පඤ්ච වාරෙ කසනෙතා අතිගම්භීරං කරොති තතො ඌසං[17] උපපජ්ජති තත්‍රාපි[18] සස්සං න උට්ඨාති[19] ඛෙත්තං ඛණ්ඩං හොති තාදිසඤ්ච ඛෙත්තං න මහප්ඵලං හොති න මහානිසංසං; තත්‍රාපි හි[20] බහුං[21] වපිත්වා අපං ලබති[22] ඉමෙසං පන චතුන්නං දෙසානං විගමා ඛෙත්තං පරිපුණ්ණං හොති; තාදිසඤ්ච ඛෙත්තං මහප්ඵලං හොති මහානිසංසං එවමෙව;[23] ඛණ්ඩං[24] ඡිද්දං සබලං කම්මාසනන්ති චතුදෙසසම්පන්නාගතං සීලං අපරිපූරං හොති; තාදිසඤ්ච සීලං න මහප්ඵලං හොති න මහානිසංසං ඉමෙසං පන චතුන්නං දෙසානං විගමා සීලං[25] පරිපුණ්ණං හොති; තාදිසඤ්ච සීලං මහප්ඵලං හොති මහානිසංසං; සීලසමඞ්ගිනොති[26] ඉමිනා පනත්ථෙන[27] සීලෙන සමඞ්ගිභූතා සමොධානගතා[28] සම්පන්නාගතා හුත්වා විහරථාති ඉදමෙව වුත්තං හොති; තත්ථ ච්ඡි කාරණානි

1. සමඞ්ගි b:
2. හනුත පඨවියා b
3. හෙට්ඨිම b s.
4. බුද්ද b බුද්දක s.
5. වෙදිතබ්බො b s.
6. කෙනත්ථෙන සීලං සීලනත්ථෙන s.
7. තත්ථපි s
8. ඛෙත්තත b.
9. පාරිපූරි e.
10. ඔස s උසඛණ්ඩන්ති b චතුදෙසං b.
11. පතන්ති l e.
12. න වුට්ඨෙති e.
13. නිපාතෙනති b එවඤ්හි b s.
14. අතිබහුවා නවාභොති b අතිබහුවා භොතිනවා s.
15. තත්‍රාපි. e.
16. කිඤ්ඤි s b.
17. ඔසං s උසං b
18. තත්‍රාපි හි b s.
19. න උට්ඨානි b s.
20. තත්‍ර හි a m2 P1 r t e.
21. බහුම්පි s b වපෙත්වා s.
22. ලභති b s ලභන්ති m1 P1 t w w2 e.
23. එවමෙව. m1 P1 r t v w1 w2 b.
24. ඛණ්ඩ b.
25. සීලඛෙත්තං. b.
26. සීලසමඞ්ගිනො හි s.
27. පනාත්ථෙන b.
28. සමොධානං ගතං b.

සමපඤ්ඤසීලතා හොති සීලවිපත්තියා ච ආදීනවදස්සනෙන සීල සම්පත්තියා ච **ආනිසංසදස්සනෙන**; තදුභයම්පි මිසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතං. තඤ්ච **සමපඤ්ඤසීලාති** එත්තාවතා කිර භගවා චතුපාරිසුද්ධිසීලං උද්දිසිත්වා **පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතාති** ඉමිනා තඤ්ච ජෙට්ඨකසීලං විත්ථාරෙත්වා දස්සෙසීති දීපවිහාරවාසිසුම්මත්ථෙරෙ[1] ආහ. අපෙත වංසිකා පනස්ස තෙවිටකචූළනාගත්ථෙරෙ[2] ආහ උභයත්ථාපි[3] පාතිමොක්ඛසංවරෙ භගවතා වුත්තෙ පාතිමොක්ඛසංවරෙ යෙව හි[4] සීලං ඉතරානි පන තිණ්ණි සීලානෙව වුත්තට්ඨානං නාම අත්ථීති අනඤ්ඤාතත්තා වත්වා ආහ ඉන්ද්‍රියසංවරෙ නාම ඡාරාරක්ඛාමත්තකමෙව. ආජීවපාරිසුද්ධි ධම්මෙන සමෙන පච්චයුප්පත්තිමත්තකං; පච්චය නිස්සිතං පටිලද්ධපච්චයෙ ඉදමත්ථන්ති පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජන මත්තකං;[5] නිප්පරියායෙන පාතිමොක්ඛසංවරොව[6] සීලං; යස්ස සො භිජ්ජතො අයං ජීවන්තසිසො විය පුරිසො හත්ථපාදෙ සෙසානි රක්ඛිස්ස තීති න වත්තබ්බා; යස්ස පන සො අරොගො අයං අවිජ්ජන්තසිසො විය පුරිසො ජීවිතං සෙසානි පුථා පාකතිකානි කත්වා රක්ඛිතුං සක්කොති; තස්මා **සමපඤ්ඤසීලාති** ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරං උද්ද සිත්වා **සමපඤ්ඤපාතිමොක්ඛාති** තස්සෙව වෙවචනං වත්වා තං විත්ථා රෙත්වා දස්සෙතුං **පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතාති** ආදිමාහාති.[7]

තඤ්ච **පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතානි** පාතිමොක්ඛසංවරෙන සමන්නා ගතා; **ආචාරගොචරසම්පන්නාති** ආචාරෙන ච ඉරියාවරෙන චසම්පන්නා; **අණුම්පතෙනපීති** අපපමත්තකෙපි;[8] **වජ්ජෙසූති** අකුසලධම්මෙසු; **භයදස්සාවීති** භයදස්සිනො; **සමාදයාති** සම්මා ආදියිත්වා; **සික්ඛති සික්ඛාපදෙසූති** සික්ඛාපදෙසු යං තං සික්ඛාපදං සමාදියිත්වා[9] සික්ඛති; අපි ච **සමාදය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසූති** යං කිඤ්චි සික්ඛාපදෙසු[10] සික්ඛාකොට්ඨාසෙසු සික්ඛිතබ්බං කායිකං වා[11] වාචසිකං වා[12] තං සබ්බං සම්මා ආදාය[13] සික්ඛථාති අයමෙත්ථ යොජනා; විත්ථාරතො පන සබ්බානෙතානි පාතිමොක්ඛසංවරාදීනි පදානි විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තානි. **ආසඞ්ඛඞ්ඛ්‍ය** වෙති ඉදං කස්මා ආරද්ධං: සීලානිසංසදස්ස තත්ථං, සවෙපි[14] අවිරපබ්බජිතානං වා දුප්පඤ්ඤානං වා එවමස්ස භගවා සීලං පූරෙථ සීලං පූරෙථාති වදති කො ත්‍රු ඛො සීලපූරණ ආනිසංසො කො ඵලෙසො කා වඩ්ඪීති;[15] තෙසං සත්තරස ආනි සංසෙ දස්සෙතුං එවමාහ. [අපෙපව නාම එවං[16] සබ්‍රහ්මචාරීනං පිය මනාපතාදි[17] ආසවක්ඛයපරියොසානං ආනිසංසං ත්‍රුත්වාපි සීලං පරි පූරෙය්‍යුන්ති[18] විසඛණ්ඩකවාණිජො විය; විසඛණ්ඩකවාණිජො නාම

1. වංසි b s සුම්මත්ථෙරෙ m1 p1 s t v w1 w2 e
2. චූළනාගත්ථෙරෙ m1 P1 t v w1 w2 e.
3. උභයත්ථාපි b s.
4. යෙව b s.
5. ඕ භුඤ්ජනමත්තං e.
6. සංවරොව s.
7. ආදිමාහ b l s.
8. අපපමත්තකෙසු s.
9. සම්මාආදියිත්වා s.
10. කිඤ්චි b.
11. කායිකං a m2 p2 r e b
12. වාචසිකංච b,
13. සමාදය b.
14. සවෙපි ඤි s.
15. වුඩ්ඪිනි s.
16. එතං b s.
17. තාදිං e s.
18. පරිපූරෙය්‍යන්ති s.

ගුළවාණිජෝ වුච්චති; සෝ කිර ගුළඵාණිතඛණ්ඩසක්කරාදිනි සකටෙ භාදය පච්චන්තගාමං ගන්ත්වා විසකණ්ටකං ගණ්හථ විසකණ්ටකං ගණ්හථාති උග්ඝොසෙසි; තං සුත්වා ගාමිකා විසං නාම කතකඵලං යොනං ඛාදති සො මරති කණ්ටකම්පි විජ්ඣිත්වා මාරෙති උග්ඝොපෙතෙ කතකඵලා කො එත්ථ ආනිසංසොති ගෙහවාරානි[1] ථකෙසුං; දූරතෙ ව පලාපෙසුං; තං දිස්වා වාණිජෝ අවොහාරකුසලා ඉමෙ ගාමිකා හන්ද නෙ උපායෙන ගණ්හාපෙමීති අතිමධුරං ගණ්හථ අතිසාදුං ගණ්හථ ගුළං[2] ඵාණිතං සක්කරං සමග්ගං ලබති කූටමාසකකූට කහාපණාදීහිපි ලබතීති උග්ඝොසෙසි; තං සුත්වා ගාමිකා හට්ඨ පහට්ඨා[3] නිග්ගන්ත්වා[4] බහූමපි මූල දත්වා ගහෙසුං. තත්ථ වාණිජස්ස විසභාණ්ඩකං ගණ්හථාති උග්ඝොසනං විය භගවතො සමපඤ්ඤාසිලා භික්ඛවෙ විහරථ සමාදථ[5] සික්ඛථ සික්ඛාපදෙසූති වචනං; උභොපෙතෙ සකඵලා කො එත්ථ ආනිසංසොති ගාමිකානං විත්තනං විය භගවා සමපඤ්ඤාසිලා විහරථාති ආහ සීලඤ්ච නාමෙතං සකඵලං හස්ස ඛිඩ්ඩාදිවිපච්චනීකං[6] කො නු ඛො[7] සමපඤ්ඤාසිලානං ආනිසංසොති භික්ඛූනං විත්තනං; අථ තස්ස වාණිජස්ස අතිමධුරං ගණ්හථාති ආදි වචනං විය භගවතො පියමනාපතාදිආසවක්ඛයපරියොසානා[8]සත්තාරස ආනිසංසපපඤ්චසන්නං[9] ආකඞ්ඛෙය්‍යාති[10] ආදිවචනං වෙදිතබ්බං.

තත්ථ **ආකඞ්ඛෙය්‍ය** වෙති යදි ආකඞ්ඛෙය්‍ය යදි ඉච්ඡෙය්‍ය; **පියොවස්සනානි**[11] පියවක්ඛූහි සම්පස්සිතබ්බො සිනෙහුපපත්තියා පදට්ඨානභූතො භවෙය්‍යනති වුත්තං හොති; **මනාපොති** තෙසං මතවඩ්ඪනකො තෙසං වා මතෙන පත්තබ්බො මෙත්තචිත්තෙන චරිතබ්බොති වුත්තං හොති; **ගරූති** තෙසං ගරුට්ඨානියෙ[12] පාසාණච්ඡත්තසදිසෙ; **භාවනීයොති**[13] අධිගමමාගසමා[14] ජානං ජානාති පස්සං පස්සතීති එවං සම්භාවනීයොං;[15] **සීලෙඤ්චස්ස පරිපූරකාරීති**[15] චතුපාරිසුද්ධි සීලෙසුයෙව පරිපූරකාරී[15] අස්ස; අනුනෙන පරිපූරෙන්තාකාරෙන[16] සම්පාදාගතො භවෙය්‍යාති වුත්තං හොති. **අජ්ඣත්තං චෙතොසමථ මනුයුත්තත්තාති** අත්තනො චිත්තසමථෙ යුත්තත්තා;එත්ථ හි අජ්ඣත්තනති වා අත්තනොති වා එතං එකට්ඨං[17] ව්‍යඤ්ජනමෙව නානං; භූමිවසෙන පනෙතං සමථනති උපයොගවචනං අනුනි ඉමිනා උපස්සයෙන යොගෙ සිද්ධා; **අනිරාකතජ්ඣානොනි** ඛි අනීහටජ්ඣානො[18] අවිනාසිතජ්ඣානො වා; නීහරණවිනාසනඤ්හි ඉදං නිරාකරණං නාම; "එමහං නිරං කත්වා, නිවාතවුත්තී"නි ආදිසු වස්ස පයොගො දට්ඨබ්බො. **විපස්සනාය සමන්නාගතොති** සත්තවිධාය අනුපස්සනාය යුත්තො,

1. ගෙහෙසාරානි s.
2. ගුළ s.
3. හට්ඨතුට්ඨා s b හට්ඨාඨා l.
4. ආගන්ත්වා b ගන්ත්වා s.
5. විහරථ-පෙ-සමාදථ e s.
6. සකඵලං එරූසං b හසඛිඩ්ඩාදි s පච්චනීකං b s.
7. කොනු s.
8. පරිසොසනං b e.
9. සංසප්පඤ්ඤනඤ්ඤං s.
10. ආකඞ්ඛෙය්‍යාවෙති b s.
11. ව අස්සනති s.
12. ගරුට්ඨානිකො s.
13. භාවනියොති b.
14. අඛා අයමාගසමං b.
15. පරිපූරිකාරීති s.
16. පරිපූරිතාකාරෙන b s.
17. එකත්ථං b s.
18. අනීහතජ්ඣානොති b s.

සත්තවිධා අනුපස්සනා නාම අනිච්චානුපස්සනා දුක්ඛානුපස්සනා අනත්තානුපස්සනා නිබ්බිදානුපස්සනා විරාගානුපස්සනා නිරෝධානුපස්සනා පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාති. තා ඕසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතා. **බ්‍රූහෙතා සුඤ්ඤාගාරානන්ති** වඤ්චිතා සුඤ්ඤාගාරානං; එවඤ්ච සමථවිපස්සනාවසෙන සාමඤ්ඤතො ගහෙත්වා රත්තින්දිවං[1] සුඤ්ඤාගාරං පවිසිත්වා නිසීදමානො තික්ඛිං බ්‍රූහෙතා සුඤ්ඤාගාරානන්ති වෙදිතබ්බා; එසානුමාදි[2]පාසාදෙ කුරුමානොපි පන නෙව සුඤ්ඤාගාරානං බ්‍රූහෙතාති දට්ඨබ්බා.[3] එත්තාවතා ච යථා තණ්හාචරිතදෙසනා පඨමං තණ්හාවසෙන ආරද්ධාපි තණ්හාපදට්ඨානත්තා මානදිට්ඨිනං මාතදිට්ඨියො ඔසරිත්වා[4] කමෙන පඤ්චත්තයදෙසනා ජාතා; එවමයං දෙසනා පඨමං අධිසීලසික්ඛාවසෙන ආරද්ධාපි සීලපදට්ඨානත්තා සමථවිපස්සනානං සමථවිපස්සනායො ඔසරිත්වා[4] කමෙන සික්ඛාත්තය[5]දෙසනා ජාතාති වෙදිතබ්බා. එත්ථ[6] හි **සීලෙසෙවස්ස පරිසුද්ධාදිනි**[7] එත්තාවතා අධිසීලසික්ඛා වුත්තා; **අජ්ඣත්තං වෙ නොසමථමනුයුත්තෙතා අනිරාකතජ්ඣානොති** එත්තාවතා අධිචිත්තසික්ඛා; **විපස්සනාය සමන්නාගතොති** එත්තාවතා අධිපඤ්ඤාසික්ඛා **බ්‍රූහෙතා සුඤ්ඤාගාරානන්ති** ඉමිනා පන සමථවසෙන සුඤ්ඤාගාරවඩ්ඪනෙ අධිචිත්තසික්ඛා; විපස්සනාවසෙන අධිපඤ්ඤාසික්ඛාති එවං වෙපි සික්ඛා සඞ්ගහෙත්වා වුත්තා. එත්ථ ච **අජ්ඣත්තං වෙ නොසමථමනුයුත්තෙතා අනිරාකතජ්ඣානොති** ඉමෙහි පදෙහි සීලානුරක්ඛිතා එව[8] චිත්තෙකග්ගතා කථිතා; විපස්සනායාති ඉමිනා පදෙන සීලානුරක්ඛිතො[9] සඞ්ඛාරපරිග්ගහො. කථං චිත්තෙකග්ගතා සීලමනුරක්ඛති; යඤ්හි චිත්තෙකග්ගතා නත්ථි සො ව්‍යාධිමහි[10] උපපන්නෙ විඝඤ්ඤති සො ව්‍යාධිවිඝතො වික්ඛිත්තචිත්තො සීලං විනාසෙත්වාපි ව්‍යාධිවූපසමං[11] කත්තා හොති; යඤ්ච පන චිත්තෙකග්ගතා අත්ථි සො තං ව්‍යාධිදුක්ඛං වික්ඛම්භෙත්වා[12] සමාපත්තිං සමාපජ්ජති සමාපන්නක්ඛණෙ දුක්ඛං දූරාපගතං[13] හොති බලවතරං[14] සුඛමුපපජ්ජති; එවං චිත්තෙකග්ගතා සීලමනුරක්ඛති. [15] කථං සඞ්ඛාරපරිග්ගහො සීලමනුරක්ඛති; යඤ්හි සඞ්ඛාරපරිග්ගහො නත්ථි තස්ස මම රූපං මම විඤ්ඤණන්ති අත්තභාවෙ බලවමමත්තං හොති; සො තථාරූපෙසු දුබ්භික්ඛවාහ්‍යාධිභයාදීසු සමපත්තෙසු සීලං විනාසෙත්වාපි අත්තභාවං පොසෙතා හොති; යඤ්ච පන සඞ්ඛාරපරිග්ගහො අත්ථි තස්ස අත්තභාවෙ බලවමමත්තං වා සිනෙහො වා න හොති[16] සො[17] තථාරූපෙසු දුබ්භික්ඛවාහ්‍යාධිභයාදීසු සමපත්තෙසු සවෙපිස්ස අන්තං බහි නික්කමති[18] සවෙපි උසුසති සුසති[19] ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකො වා හොති සතධාපි සහස්සධාපි නෙව සීලං විනාසෙත්වා අත්තභාවං

---

1. රත්තිදිවං.
2. භූම්කාදි s.
3. දට්ඨබ්බාති b s.
4. ඔසරිත්වා e.
5. සික්ඛත්තය b.
6. තත්ථ b s.
7. පරිසුරිකාරිනි s.
8. රක්ඛාඑව s රක්ඛිකාඑව b එව. l.
9. රත්තිකො b රක්ඛකො s.
10. ව්‍යාධිමහි b
11. ව්‍යාධි b s වූපසම s.
12. වික්ඛම්භිත්වා b s.
13. දූරාපකතං. b.
14. බලවතර b.
15. සීල-අනුරක්ඛති s.
16. නත්ථි a m1 m2 P1 P2
17. සොහි b s. [r t w w1.
18. අත්තානිබහිනික්කම්මතෙ b.
19. විසුසතීති b.

පොසෙසා හොති; එවං සඞ්ඛාරපරිඤ්ඤතො සීලමනුරක්ඛති. **ඉමෙහෙතා සුඤ්ඤාගාරන්තනති ඉමිනා පන තඤ්ඤෙව උභයස්ස ද්‍වීහතා වඩ්ඪනා සාතච්චකිරියා දස්සිතා.** එවං භගවා යස්මා සබ්‍රහ්මචාරිනං පියො වස්සං-පෙ-[1] භාවනීයො චාති ඉමේ චත්තාරෝ ධම්මෙ ආකඞ්ඛන්තෙන තත්ථඤ්ඤං කිඤ්චි කාතබ්බං; අඤ්ඤදත්ථු[2] සීලාදිගුණසම්පන්නාගතෙ නෙව[3] භවිතබ්බං; ඊදිසො හි සබ්‍රහ්මචාරිනං පියො හොති මනාපො ගරුභාවනීයො.

වුත්තම්පි හෙතං:-[4]

"සීල[5]දස්සනසම්පන්නං ධම්මට්ඨං සච්චවාදිනං
අත්තනො කම්මකුබ්බානං තං ජනෝ කුරුතෙ පිය"[11]නති.

තස්මා ආකඞ්ඛෙය්‍ය වෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු සබ්‍රහ්මචාරිනං පියො වස්සං-පෙ-භාවනීයො[6] වාති සීලෙසෙවස්ස පරිපූරකාරී[7]-පෙ-සුඤ්ඤාගාරන්තනති වචො ඉදානි යස්මා පචවයලාභාදිතං[8] පත්ථයන්තෙනාපි ඉදමෙව කාරණීයං නාඤ්ඤං[9] කිඤ්චි තස්මා **ආකඞ්ඛෙය්‍ය වෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු ලාභී අස්සනති** ආදිමාහ. න වෙත්ථ භගවා ලාභනිමිත්තං සීලාදි පරිපූරණං කථෙතීති[10] වෙදිතබ්බො; භගවා හි

"ඝාසෙසනං නිත්තණ්හථො න වාචං පයුතං[11] භණෙ"ති

එවං සාවකෙ ඔවදති සො කථං ලාභනිමිත්තං සීලාදිපරිපූරණං කථෙස්සති; පුඤ්ඤලක්ඛාසයවසෙන පනෙතං වුත්තං; යෙසං හි එවං අජ්ඣාසයො භවෙය්‍ය සවෙ මයං චතුහි පචවයෙහි න කිලමෙය්‍යාම සීලානි පරිපූරෙතුං සක්කුණෙය්‍යාමාති; තෙසං අජ්ඣාසයවසෙන භගවා එවමාහ. අපි ච සරසානිසංසො එස සීලස්ස යදිදං චත්තාරෝ පචවයා නාම; තථා හි පණ්ඩිතමනුස්සා සොටඨාදිසු ඨපිතම්පි[12] නීහරිත්වා පුත්තාදීනම්පි අදත්වා අත්තනාපි අපරිභුඤ්ජිත්වා සීලවන්තානං දෙන්තීති සීලස්ස සරසානිසංසදස්සනත්ථමෙතං[13] වුත්තං.

තතියවාරෙ **ඉමෙසාහනති** යෙසං අහං; **තෙසං තෙ කාරාති** තෙසං දෙවානං වා මනුස්සානං වා තෙ මයි කතා පචවයදානකාරා; දෙවාපි හි සීලාදිගුණයුත්තානං පචවයෙ දෙන්ති න කෙවලං මනුස්සාමෙව; **සක්කො විය** ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස; **මහප්ඵලා මහානිසංසාති** උභයමෙතං අත්ථතො එකං ඛඤ්ඤාමෙව නාමං; මහන්තං වා ලොකියසුඛං ඵලන්තීති මහප්ඵලා; මහතො ලොකුත්තරසුඛස්ස පචවයා හොන්තීති මහානිසංසා; සීලාදිගුණයුත්තස්ස හි කාටවල්ලිකාපි පඤ්චරතනමත්තාය භූමියා පණ්ණසාලාපි කත්වා දින්නා අනෙකානි කපපසහස්සානි දුග්ගතිවිනිපාතතො රක්ඛති පරියොසානෙ ච අමතාය

1. වස්සං-පෙ-භාවනීයො b s භාවනීයෙ b.
2. දත්ථු- s.
3. හෙතෙන b s.
4. වෙත- e.
5. සීල- b
6. මනොපෙව ගරුව භාවනීයො b.
7. පරිපූරිකාරී s.
8. ලාභාදි- b ලාභාදිනා- l s.
9. න අඤ්ඤං b s.
10. කාරෙතීති w2.
11. සමුපයුත්තා- s පයුත්තා- b.
12. ඨපිතා- b s.
13. දස්සනත්ථං හෙතං s වෙත- a m2 p2 r.

ධාතුයා පරිනිබ්බානසඤ්[1] පවත්තයො හොති; "සීරෙදනං අගමදාසි"නති ආදීනි වෙළු වත්ථූනි සකලමෙව වා පෙතවත්ථු විමානවත්ථු ච සාධකං; තස්මා පච්චයදායකෙහි අත්තනි කතානං කාරානං මහප්ඵලතං ඉච්ඡන්තෙනාපි සීලාදිගුණයුත්තෙනෙව භවිතබ්බන්ති දස්සෙති.

වතුත්ථවාරෙ **ඤාතීති** සස්සුසසුරපක්ඛිකා; **සාලොහිතාති** එක ලොහිතබද්ධා පිතිපිතාමහාදයො;[2] **පෙතාති** පෙච්චභාවං ගතා; **කාල කතාති**[3] මතා; **තෙසං තානි** තෙසං තං මයි පස්සාවිත්තතං[4] වා පස්සෙන විත්තෙන අනුස්සරණං වා;[5] යස්ස හි[6] භික්ඛුනො කාල කතො[7] පිතා වා මාතා වා අමහාකං ඤාතකො ථෙරො සීලවා කල්‍යාණ ධම්මොති පස්සාවිත්තෙ හුත්වා තං භික්ඛුං අනුස්සරති තස්ස සො චිත්තපසාදෙපි තං අනුස්සරණමත්තම්පි මහප්ඵලං මහානිසංසමෙව හොති; අනෙකානි කප්පසහස්සානි[8] දුග්ගතිතො වාරෙතුං අනෙන ච අමතං පාපෙතුං සමත්ථමෙව හොති; වුත්තං හෙතං භගවතා "යෙ කෙචි[9] භික්ඛවෙ භික්ඛූ සීලසම්පන්නා සමාධිසම්පන්නා පඤ්ඤා, විමුත්ති, විමුත්තිඤාණදස්සනසම්පන්නා දස්සනම්පහං" භික්ඛවෙ හෙසං භික්ඛූනං බහුකාරං වදාමි සවනං. අනුස්සතිං.[10] අනුපබ්බජ්ජං, උපසඞ්කමනං, පයිරුපාසනම්පහං[11] භික්ඛවෙ තෙසං භික්ඛූනං බහුකාරං වදාමී"ති. තස්මා ඤාතිසාලොහිතානං අත්තනි චිත්තපසාදස්ස අනුස්සතියා ච[12] මහප්ඵලතං ඉච්ඡන්තෙනාපි සීලාදිගුණයුත්තෙනෙව භවිතබ්බන්ති දස්සෙති.

පඤ්චමවාරෙ **අරතිරතිසහා අස්සා**නති අරතියා රතියා ච සහො අභිභවිතා අජ්ඣොත්ථරිතා[13] භවෙය්‍යං; එළු ච **අරතී**ති අකුසලෙසු ධම්මෙසු පන්නසෙනාසනෙ ච[14] උකණ්ඨා; **රතී**ති පඤ්චකාමගුණරති; **න ච මං අරති සහෙය්‍යා**ති මඤ්ච[15] අරති නාභිභවෙය්‍ය[16] න මද්දෙය්‍ය න අජ්ඣොත්ථරෙය්‍ය; **උපපන්නා**නන්ති ජාතං නිබ්බත්තං; සීලාදිගුණ යුත්තො හි අරතිඤ්ච රතිඤ්ච සහති අජ්ඣොත්ථරති මද්දිත්වා තිට්ඨති; තස්මා ඊදිසමත්තානං ඉච්ඡන්තෙනාපි සීලාදිගුණයුත්තෙනෙව[17] භවිතබ්බන්ති දස්සෙති.

ඡට්ඨවාරෙ **භයං**[18] චිත්තුත්‍රාසොපි ආරම්මණම්පි; **භෙරවං** ආරම්මණමෙව; සෙසං පඤ්චමවාරෙ වුත්තනයමෙව. සීලාදිගුණ යුත්තො හි භයභෙරවං සහති අජ්ඣොත්ථරිත්වා[19] මද්දිත්වා තිට්ඨති අරිය කොටියවාසි[20] මහාදත්තත්ථෙරො විය; ථෙරො කිර මගධා[21] පටිපන්නො

---

1. පරිනිබ්බාන e s ධාතුයාb.
2. සම්බන්ධා b පිතුපිතාමහා දයො e s බන්ධාපිතා මහාදයො r.
3. කාලංකතාති b.
4. චින්තනං b.
5. අනුස්සරණං b.
6. යස්ස p1 t v w1 w2.
7. ඝතසහස්සානි b
8. යෙතෙ b s.
9. දස්සනම්පාහං b s.
10. අනුස්සති e.
11. පයිරුපාසනම්පාහං b s.
12. ච s.
13. අජ්ඣොත්ථරිතා ච a m2 p1 p2 r w2 e අජ්ඣොත්ථරි තාව m1 t v w1.
14. පන්නසෙනාසනෙසු ච m1 p1 t v w1 w2 b e නොසු s.
15. මං b.
16. න අභිභවෙය්‍ය b.
17. යුත්තෙනෙව s
18. භයන්ති e s.
19. අජ්ඣොත්ථරිත්වා b e s.
20. පාවියකොටියවාසී b අරියකොටියවාසි s. අරියඅකාවිවාසි e.
21. මඝහං b.

අඤ්ඤතරං පාසාදිකං අරඤ්ඤං දිස්වා ඉධෙවජ්ජ සමණධම්මං කත්වා ගමිස්සාමීති මඤ්ඤා ඔක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ සඞ්ඝාරිං පඤ්ඤපෙත්වා[1] පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසීදි; රුක්ඛදෙවතායඤ්ච දූරකා ථෙරස්ස සීලතෙජෙන සකභාවෙන සණ්ඨාතුං[2] අසක්කොන්තා විස්සර මකංසු; දෙවතාපි සකලරුක්ඛං[3] වාලෙසි; ථෙරෙ අවලොව නිසීදි; සා ධූපායි[4] පජ්ජලි නෙවාසක්කි[5] ථෙරං වාලෙතුං; තතො උපාසක වණ්ණනාගන්ත්වා වන්දිත්වා අට්ඨාසි; කො එසොති වුත්තා අහම්හෙතෙ එතස්මිං[6] රුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතාති අවොච; ත්වං එතෙ විකාරෙ අකාසිති; ආම හන්තෙති; කස්මාති ච වුත්තා ආහ තුම්හාකං[7] භන්තෙ සීලතෙජෙන දූරකා සකභාවෙන සණ්ඨාතුං[2] අසක්කොන්තා විස්සර මකංසු සාහං තුම්හෙ පලාපෙතුං එවමකාසින්ති; ථෙරො ආහ අථ කස්මා[8] ඉධ හන්තෙ මා වසථ මය්හං අඵාසුනාති[9] පටිඝවෙව[10] නාවොච වාති[11] ඉදානි පන මා කිඤ්චි අවච; අරියකොටිය[12]මහාදත්තො අම්හුස්ස භයෙන ගතොති වචනතො ලජ්ජාමි; නෙත්‍යාහං ඉධෙව වසිස්සං; ත්වං පන[13] අජ්ජෙකදිවසං යථ කත්ථචි වසාහීති. එවං සීලාදිගුණ යුත්තො භයහෙරවසහො හොති; තස්මා ඊදිසමත්තානං ඉච්ඡන්තෙන නාපි සීලාදිගුණයුත්තෙනෙව භවිතබ්බන්ති දස්සෙති.

සත්තමවාරෙ **ආභිචෙතසිකානන්ති**[14] අභිචෙතොති අභිකඞ්ඛිතං විසුද්ධිචිත්තං[15] වුච්චති අධිචිත්තං වා; අභිචෙතසි ජාතානි ආභිචෙත සිකානි;[16] අභිචෙතොසන්නිහිතානි වා ආභිචෙතසිකානි;[17] **දිට්ඨධම්ම සුඛවිහාරානන්ති** දිට්ඨධම්මෙ සුඛවිහාරානං; **දිට්ඨධම්මොති** පච්චක්ඛා අත්තභාවො වුච්චති තස්ස සුඛවිහාරඵුත්තානන්ති අත්ථො; රූපාවච රජ්ඣානානමෙතං අධිවචනං; තානි හි අපෙත්වා නිසින්නා ඛීණාසවා ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ අසඞ්කිලිට්ඨං නෙක්ඛම්මසුඛං විඳන්ති තස්මා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානීති වුච්චන්ති; **නිකාමලාභීති** නිකාමෙන ලාභී අත්තනො ඉච්ඡාවසෙන ලාභී; ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ සමාපජ්ජිතුං සමත්ථොති වුත්තං හොති; **අකිච්ඡලාභීති** සුඛෙනෙව පවත්තිකාඛමෙ විකඛ්ඛොභ්‍ය[18] සමාපජ්ජිතුං සමත්ථොති වුත්තං හොති; **අකසිරලාභීති** අකසිරතාය ලාභී විපුලානං;[19] යථාපරිච්ඡෙදෙයෙව[20] වුට්ඨාතුං සමත්ථොති වුත්තං හොති; එකවෙලා හි[21] ලාභීයෙව හොති න පන සකෙකාති ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ සමාපජ්ජිතුං; එකවෙලා සකෙකාති

1. පඤ්ඤපෙත්වා b.
2. සණ්ඨාරෙතුං b.
3. සකල- s සකරුක්ඛ- m1 P1 t v w1 w2 e දෙවතාපි රුක්ඛං b.
4 ඝාදෙවතා b ධූමායි b ධූමායි s.
5. නෙව සක්කි b l e.
6. අත්ථි- m2 P2 r එකස්මිං P1 t v w2.
7. තුම්හාකංමේ b තුම්හාකමෙව s.
8. කස්මාති s.
9. අඵාසූති b e s
10. පටිඝවෙවව b s.
11. නාවොචාසි b.
12. පාටියකොටිය b.
13. ත්වඤ්ච පන a m2 p2 r.
14. අභිචෙතසිකානන්ති b.
15. විසුද්ධ- චිත්ත- b.
16. ජාතාඅභිචෙතසිකා b.
17. අභිචෙතොසන්නිස්සිතා නීතිවා b s අභිචෙතසිකානි b.
18. විකඛ්ඛිත්තා b s.
19. විපුලානං ලාභී b.
20. යථාපරිච්ඡෙදෙනෙව l e.
21. එකාවෙලා e.

තථා සමාපජ්ජිතුං පාරිපන්ථිකෝ[1] පන කිලෙස්ස වික්ඛම්භෝති; එකච්චෝ තථා ච[2] සමාපජ්ජති පාරිපන්ථිකෝ[1] ච අකිලේජනෙව වික්ඛම්භෝති න සක්කෝති නාළිකාගණනං[3] විය යථාපරිච්ඡේදෙයෙව[4] වුට්ඨාතුං; යෝ පන ඉමං තිවිධම්පි සමථං ඉච්ඡති සොපි[5] සීලෙසෙවස්ස පරිපූරකාරී හි.

එවම්භිඤ්ඤූපාදකෝ[6] ඛ්ණෙ වුත්තෙ කිඤ්චාපි අභිඤ්ඤූනං වාරෙ ආගතෝ අථ ඛෝ නං භගවා අගග්ගෙට්ඨාවේ[7] යස්මා න කෙවලං අභිඤ්ඤූපාදකඛ්ණානි ච අභිඤ්ඤූයෝගෙ ච සීලානං ආනිසංසෝ අපි ච ඛෝ චතස්සෝ අරූපජ්ඣානානිපි[8] තයෝ ච ගෙට්ඨිමා[9] අරියමග්ගා තස්මා තං සබ්බං පරියාදියිත්වා දස්සෙතුං **ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙ-පෙ-සෙ සෙ සඤ්ඤාති** එවමාදිමාහ. තත්ථ **සඤ්ඤාති** අඞ්ගසන්නතාය චෙව ආරම්මණසන්නතාය ච සන්නා;[10] **විමොක්ඛාති** පච්චනීකධම්මෙහි විමුත්තා[11] ආරම්මණෙ ච අධිමුත්තා;[12] **අතික්කම්ම රූපෙති** රූපාවචරජ්ඣානෙ අතික්කමිත්වා; යෙ තෙ විමොක්ඛා අතික්කම්ම රූපෙ සන්නාති පදසම්බන්ධෙ. ඉතරථා හි අතික්කම්ම රූපෙ කිං සාරෙතීති[13] න පඤ්ඤායෙය්‍ය. **ආරුප්පාති** ආරම්මණතො ච[14] විපාකතො ච රූපවිරහිතා; **කායෙන එකච්චාති**[15] නාමකායෙන ඵුසිත්වා පාපුණිත්වා අධිගන්ත්වාති වුත්තං හොති; සෙසං උත්තානමෙව. ඉදං වුත්තං හොති යොපි භික්ඛු ඉමෙ විමොක්ඛෙ ඵුසිත්වා විහරිතුකාමෝ සොපි සීලෙ සෙව[16] පරිපූරකාරී අස්සාති.[17]

නවමවාරෙ **තිණ්ණං සංයොජනානන්ති** සක්කායදිට්ඨිවිචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාසඝඨ්ඛානානං තිණ්ණං බන්ධනානං; තානි හි[18] සංයොජෙන්ති බන්ධන්තීහි බන්ධනීහවාදීහි බන්ධනීහවාදයෝ කාමං වා එලෙන[19] තස්මා සංයොජනානීති වුච්චන්ති බන්ධනානීති අත්ථෝ; **පරික්ඛයාති** පරික්ඛයෙන; **සොතාපන්නෝති**[20] මග්ගසොතං අධිවචනං; **සොතාපන්නෝති** තඞ්ඛණෙ ප්‍රුගලස්ස; යථාහ "සොතෝ[21] සොතෝති භිදං සාරිපුත්ත වුච්චති කතමෝ නු ඛෝ සාරිපුත්ත සොතෝති; අයමෙව හි හෙතෙ අරියෝ අට්ඨඞ්ගිකෝ මග්ගෝ සෙය්‍යසිදං සම්මාදිට්ඨි[22]-පෙ-සම්මාසමාධි; සෝතාපන්නෝ[23] සෝතාපන්නෝති භිදං සාරිපුත්ත වුච්චති කතමෝ නු ඛෝ සාරිපුත්ත සෝතාපන්නෝති; යෝ හි හතෙන ඉම්නා අට්ඨඞ්ගිකෙන මග්ගෙන සමන්නාගතෝ අයං වුච්චති සෝතාපන්නෝ සෝ'යමායස්මා[24] එවං

---

1. පාරිබන්ධිකෝ b.
2. තථා b.
3. නාළියන්තං m1 P1
4. යෙව ච b s. [t v wI w2.
5. සෙ s
6. එවං අභිඤ්ඤූ b s.
7. අග්ගඛත්තිවෝ b.
8. අරූපජ්ඣානානි s ආරූපජ්ඣානානිපි b.
9. ගෙට්ඨා b s.
10. සන්තතාය ච b.
11. විමුත්තත්තා b s
12. අභිමුත්තත්තා b l s.
13. කාරොතීති b s.
14. චෙව s.
15. ඵුසිත්වාති b s ඵුසිත්වාති m1 m2 P1 t v w2.
16. සීලසෙවස්ස b.
17 පරිපූරකාරිනී b
18 තානි m1 P1 t v w1 c.
19. වාකම්මෙළෙන s කම්ම ඵලෙනස්ස යෙස්ස ජාතියස්සා b.
20. සොතානි ච s.
21. යථාහ b.
22. දිට්ඨිසම්මාසඞ්කප්පා s.
23. සම්මාතිති b [ස්ස.ආයස්සාති b.

නාමෝ එවං ගොත්තෝ”ති. ඉධ පන මග්ගෙන ඵලස්ස නාමං දින්නං තස්මා ඵලට්ඨෝ සොතාපන්නොති වෙදිතබ්බෝ. **අවිනිපාතධම්මොති** විනිපාතෙතීති විනිපාතෝ; නාස්ස[1] විනිපාතෝ ධම්මොති අවිනිපාත ධම්මෝ; න අත්තානං අපායෙසු[2] විනිපාතනසභාවොති[3] වුත්තං හොති; කස්මා: යෙ ධම්මා අපායගමනියා[4] තෙසං පහීනත්තා. සම්බොධි පරං අයනං පරා[5]ගති අස්සාති **සම්බොධිපරායණෝ** උපරි මග්ගත්තයං අවස්සං සම්පාපකොති අත්ථෝ; කස්මා: පටිලද්ධපඨමමග්ගත්තා; **සිලෙසෙවෝ**ති ඊදිසෝ හොතු ඣාමොපි සීලෙසෙවස්ස පරිපූරකාරීති.

දසමවාරෙ පඨමමග්ගෙන පරිඤ්ඤාතිපි තීණි සංයොජනානි සකදාගාමිමග්ගස්ස වණ්ණහණනත්ථං වුත්තානි; **රාගදොසමොහානං තනුත්තායා**ති එතෙසං තනුභාවෙන තනුත්තකරණෙනාති[6] වුත්තං හොති; තත්ථ ච්ඡි කාරණෙඡි තනුත්තං වෙදිතබ්බං අධිවුට්ඨපත්තියා ච පරියුට්ඨානමන්දතාය ච; සකදාගාමිස්ස හි වට්ටානුසාරිමහාජනසෙව කිලෙසා අභිණ්හං න උපජ්ජන්ති කදාචි කදාචි[7] උපජ්ජන්ති පච්චලා කාරා[8] හුත්වා විරලවාපිතෙ ඛෙතෙත අඞ්කුරා විය; උපජ්ජමානාපි ච වට්ටානුසාරිමහාජනසෙව[9] මද්දන්තා එරන්තා ඡාදෙන්තා අඞ්කාරං කරොන්තා න උපජ්ජන්ති මන්දමන්දා උපජ්ජන්ති තනුකාකාරා[10] හුත්වා අඛපටලමිව මක්ඛිකාපත්තමිව ච;[11] තස්ස කෙචි ථෙරා භණන්ති සකදා ගාමිස්ස කිලෙසා කිඤ්චාපි විරෙන උපජ්ජන්ති බහලාව උපජ්ජන්ති තථා හිස්ස පුත්තා ච ධීතරො ච දිස්සන්තීති; එතං පන අපමාණං පුත්ත ධීතරො හි අඛපටවඛපරාමසනමත්තෙනපි ඡොන්තීති. ඉතිහෙව කාරණෙහිස්ස කිලෙසානං තනුත්තං වෙදිතබ්බං අධිවුට්ඨපත්තියා ච පරියුට්ඨානමන්දතාය චාති. **සකදාගාමීති** සකිං ආගමනධම්මොති; **සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා**ති එකවාරංයෙව ඉමං මනුස්සලොකං පවිසන්ති වසෙන ආගන්ත්වා; යොපි හි ඉධ සකදාගාමිම්ඡඣං භාවෙත්වා ඉධෙව පරිනිබ්බාති සොපි ඉධ න ගහිතොඋ; යොපි[12] ඉධ මඣං භාවෙත්වා දෙවෙසු උපපජ්ජිත්වා[13]තත්ථෙව පරිනිබ්බාති; යොපි දෙවලොකෙ මඣං භාවෙත්වා තත්ථෙව පරිනිබ්බාති; යොපි දෙවලොකෙ මඣං භාවෙත්වා ඉධ මනුස්ස ලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා පරිනිබ්බාති;[14] යො පන ඉධ මඣං භාවෙත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තොඋ තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා පුන ඉධෙව උප පජ්ජිත්වා[15] පරිනිබ්බාති අයම්ඛ ගහිතොති වෙදිතබ්බෝ. **දුක්ඛස්සන්තං කරෙය්‍යන්ති** වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තං පරිවෙඡදං[16] කරෙය්‍ය; **සිලෙසෙවෝ**ති ඊදිසෝ හොතුකාමොපි සීලෙසෙවස්ස පරිපූරකාරීති.

---

1. නොස්ස s.
2. අපායෙ b.
3. විනිපාතසභාවොති b.
4. විනිපාතගමනියා mt pl t v w1 w2 නීයා e අපායගමනියා s.
5. අයනං b.
6. තනුකරණෙනාති s.
7. කදචි කරහචි b.
8. ච විරලාකාරා s විරලාකාරා b විරලාකාරං e.
9. ආරිඅභාමිහාජනස්සෙව s.
10. මිඤ්ඣන්තනුකාකාරා b උපපජ්ජන්තිතනුකාරා s.
11. පත්තං වියච s.
12. යො පන b.
13. උපපජ්ජිත්වා e s.
14. යොපි දෙවලොකෙ මඣං භාවෙත්වා මනුස්සලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා ඉධෙව පරිනිබ්බාති b s.
15. උපපජ්ජිත්වා b e s.
16. වට්ටදුක්ඛස්ස පරිවෙඡදං mt v w1 w2 b e s.

එකාදසමේවාරෙ **පඤ්චඞ්ගනානන්ති** ගණනපරිච්ඡෙදෙ; **ඔරම්භාගියානන්ති** ඔරං වුච්චති හෙට්ඨා භාගියානන්ති අත්ථෝ; කාමාවචර දෙවලොකෙ[1] **උපපත්තිපටිවෙධානන්ති**[2] අධිප්පායෝ; **සංයොජනානන්ති** බන්ධනානං; තානි කාමරාගව්‍යාපාදසංයොජනෙහි සද්ධිං පුබ්බෙ වුත්ත සංයොජනානෙව[3] වෙදිතබ්බානි; යස්ස හි තානි[4] අප්පහීනානි සො කිඤ්චාපි භවග්ගෙ උපපන්නො[5] හොති අථ ඛො ආයුපරික්ඛයා කාමාවචරෙ නිබ්බත්තතියෙව ගිලිතබළිසමච්ඡූපමො හගවා[6] පුග්ගලො දිඝසුත්තන්තෙන පාදෙ බද්ධවිහඞ්ගූපමො වාති[7] වෙදිතබ්බො. පුබ්බෙ වුත්තානමපි වෙත්ථ වචනං වණ්ණභණනත්ථමෙවාති වෙදිතබ්බං **ඔප පාතිකොති** සෙසයොනිපටික්ඛපවචනමෙතං; **තත්ථ පරිනිබ්බායීති** තත්ථෙව බ්‍රහ්මලොකෙ පරිනිබ්බායි; **අනාවත්තිධම්මා තස්මා ලොකාති** තතො බ්‍රහ්මලොකා පටිසන්ධිවසෙන පුන අනාවත්තිසභාවො; **ඉත්ථත්තොවාති** ඊදිසො හොතූති ඉමමොපි සිලෙසෙවස්ස පරිපූරකාරිති.[8]

එවං අනාගාමිමග්ගෙ වුත්තෙ කිඤ්චාපි චතුත්ථමග්ගස්ස වාරො ආගතො අථ ඛො තං භගවා අගහෙත්වා[9] යස්මා න හෙවලං[10] ආස වක්ඛයාභිඤ්ඤං එව සිලානං ආනිසංසො අපි ච ඛො ලොකියපඤ්ඤා භිඤ්ඤයොපි[11] තස්මා තාපි දස්සෙතුං[12] යස්මා ච ආසවක්ඛයෙ කථිතෙ දෙසනා නිට්ඨිතා හොති එවඤ්ච සති ඉමෙසං ගුණානං අකථිතත්තා අයං කථා ඉණඞ්ගභිඤ්ඤ කථා නාම භවෙය්‍ය තස්මා[13] අභිඤ්ඤාපාරිපූරිං කත්වා දෙසෙතුමපි[14] යස්මා ච අනාගාමිමග්ගෙ ඨිතස්ස සුඛෙන ඉද්ධි විකුබ්බනා[15] ඉජ්ඣන්ති සමාධිපරිපන්ථානං[16] කාමරාගබ්‍යාපාදනං සමූහ තත්තා අනාගාමී හි[17] සිලෙසු ච සමාධිම්හි ච පරිපූරකාරී[18] තස්මා යුත්තට්ඨානෙයෙව ලොකියා භිඤ්ඤායො දෙසෙතුමපි[19] **ආසවානං ඛයා වෙ-පෙ-අනෙකවිධිනන්ති** එවමාදිමාහාති අයමනුසන්ධි.[20] **තත්ථ අනෙකවිධිනං ඉද්ධිවිධන්ති** ආදිනා නයෙන ආගතානං පඤ්චන්නම්පි ලොකියාභිඤ්ඤානං පාළිවණ්ණනා[19] සද්ධිං භාවනානයෙන විසුද්ධි මග්ගෙ වුත්තා.

ඡට්ඨාභිඤ්ඤායං **ආසවානං ඛයාති** අරහත්තමග්ගෙන සබ්බකිලෙ සානං ඛයා; **අනාසවන්ති** ආසවවිරහිතං; **චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤා විමුත්තින්ති** එත්ථ චෙතොවචනෙන අරහත්තඵලසමපයුත්තො සමාධි පඤ්ඤාවචනෙන තංසම්පයුත්තා පඤ්ඤා ච[20] වුත්තා; තත්ථ ච සමාධි රාගතො විමුත්තත්තා චෙතොවිමුත්ති පඤ්ඤාය අවිජ්ජාය විමුත්තත්තා

---

1. කාමාවචරලොකෙ b s.
2. උපපත්ති b e s.
3. වුත්තසංයොජනානෙව a m³ p2 r.
4. එතානි b s.
5. උපපන්නො b e s.
6. මච්ඡූපමෝවායං s.
7. බන්ධි b s මිහගූපමෝවාති a p2 r w2.
8. පරිපූරිකාරී s.
9. අග්ගහෙත්වාව b
10. කෙවලං b.
11. අභිවලොකිය e ලොකි යාභිඤ්ඤායොපි a p2 r.
12. දස්සෙතුමපි b.
13. තස්මාව b s.
14. දස්සෙතුමපි s b.
15. විකුපපනා b.
16. පරිබන්ධානං b.
17. අනාගාමී | හි s මිහි b
18. අස්ස අනුසන්ධි s.
19. ලොකියාභිඤ්ඤානං b s පාලිවණ්ණනා s.
20. ච b.

පඤ්ඤාවිමුත්තීති වෙදිතබ්බා. වුත්තඤ්චේතං භගවතා "යො හිස්ස භික්ඛවෙ සමාධි තදස්ස සමාධින්ද්‍රියං යා හිස්ස භික්ඛවෙ පඤ්ඤා තදස්ස පඤ්ඤින්ද්‍රියං ඉති ඛො භික්ඛවෙ රාගවිරාගා චෙතොවිමුත්ති අවිජ්ජා විරාගා පඤ්ඤාවිමුත්තී"ති. අපි චෙත්ථ සමථඵලං චෙතොවිමුත්ති විපස්සනාඵලං පඤ්ඤාවිමුත්තීති වෙදිතබ්බා. **දිට්ඨෙව ධම්මෙති** ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ; **සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වාති** අත්තනායෙව[1] පඤ්ඤාය පච්චක්ඛං කත්වා; අපරපච්චයෙන[2] ඤත්වාති අත්ථෝ; **උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යන්ති** පාපුණිත්වා සමාපජ්ජිත්වා විහරෙය්‍යං; **සිලෙසෙවාති** එවං සඛණ්ඩාසවෙ නිද්ධුනිත්වා[3] චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං අධිගන්තුනාමොපි[4] සීලෙසෙවස්ස පරිපූරකාරීති.[5]

එවං භගවා සීලානිසංසභාථං[6] යාව අරහත්තා කථෙත්වා ඉදානි සඛණ්ඩම්පි තං සීලානිසංසං සම්පිණ්ඩෙත්වා[7] දස්සෙන්තො නිගමනං ආහ **සම්පන්නසීලා භික්ඛවෙ-පෙ-ඉදමෙත්ථ පච්චව වුත්තන්නති.** තස්සායං සඛෙපත්ථෝ: සම්පන්නසීලා භික්ඛවෙ විහරථ-පෙ-සික්ඛාපදෙසූති[8] **ඉති යන්තං වුත්තං** යං තං මයා[9] පුබ්බෙ එවං වුත්තං එතං[10] සබ්බම්පි සම්පන්නසීලෝ භික්ඛු සබ්‍රහ්මචාරීනං පියො හොති මනාපො[11] ගරු භාවනීයො පච්චයානං ලාභී පච්චයදායකානං මහප්ඵලකරෝ පුබ්බ ඤාතීනං අත්තසරණෙතන්‍යාය ඵලමහත්තකරෝ අරහතිසඤ්ඤා භග හෙරවඤ්ඤා රූපාවචරජ්ඣානානං[12] අරූපාවචරජ්ඣානානඤ්ච ලාභී හෙට්ඨිමානි තීණි සාමඤ්ඤඵලානි[13] පඤ්චලොකිකාභිඤ්ඤාදි ආසවක්ඛය ඤාණන්ති ඉමෙ ච ගුණෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා[14] හොති ඉදං[15] පටිච්ච ඉදං සඛ්‍යාය වුත්තන්නති.

ආඝාතවග්ගස්‍යාසුත්තවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

---

1. 1. 7.

එවමෙම සුතන්නති චතුසුත්තං; තත්ථ **සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ චන්දන්නති** භික්ඛවෙ යථා චන්දං;[16] උපමාවචනමෙතං;[17] උපමං කරොන්තො ච භගවා කත්ථචි උපමං පඨමංයෙව[18] දස්සෙත්වා පච්ඡා අත්ථං දස්සෙති; කත්ථචි පඨමං අත්ථං දස්සෙත්වා පච්ඡා උපමං; කත්ථචි උපමාඤ අත්ථං පරිවාරෙත්වා දස්සෙති; කත්ථචි අත්ථෙන උපමං; තථා හෙස "සෙය්‍යථාපස්සු[19] භික්ඛවෙ වෙ අගාරා සවාරා[20] තත්ථ වක්ඛුමා

1. අත්තනොයෙව b.
2. අපරපච්චයෙන b e.
3. නිද්ධං-ගමෙත්වාව s
නිරංකත්වා b නිබ්බිහිත්වා e.
4. කාමෙ l e.
5. පරිපූරිකාරීති s.
6. කථා l.
7. සම්පිණ්ඩිත්වා b s.
8. සම්‍යදශසික්ඛථසික්ඛා
පදෙසූති b.
9. ඉතියන්තං මයා b ඉති
යන්තං-වුත්තන්තිඅංතං-මයා s.
10. ඉදං b.
11. හොතිගරු l e.
12. ච e
13. ඵලානිපි a p2 r.
14. සච්ඡකතා l කත්වා s
15. එතං b. [කතන්තං b.
16. ඝික්ඛවෙචන්දන්ති b
යථාවිත්තන්ති s.
17. මෙවෙතං b.
18. පඨමංයෙව උපමං b.
19. සෙය්‍යථාපි s සෙය්‍යථාවිඤ්ඤූ b.
20. අගාරඤ්ඤාවාරා b.

පුරිසො මජ්ඣ්හිතො පඤ්ඤායා"ති සකලම්පි දෙවදූතසුත්තං උපමං පඨමං දස්සෙත්වා[1] පච්ඡා අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ; "තිරොකුඩ්ඩං[2] තිරොපාකාරං තිරොපබ්බතං අසජ්ජමානො ගච්ඡති-සෙය්යථාපි ආකාසෙ"ති ආදිනා පන නයෙන සකලම්පි ඉද්ධිවිධං අත්ථං පඨමං දස්සෙත්වා පච්ඡා උපමං දස්සෙන්තො ආහ; "සෙය්යථාපි බ්‍රාහ්මණ පුරිසො සාරත්ථිකො සාර[3]ගවෙසී"ති ආදිනාව[4] නයෙන සකලම්පි චූළහත්ථිපදොපමසුත්තං[5] උපමාය අත්ථං පරිවාරෙත්වා දස්සෙන්තො ආහ; "ඉධ පන භික්ඛවෙ එකච්චෙ කුලපුත්තා ධම්මං පරියාපුණන්ති සුත්තං -පෙ- සෙය්යථාපි භික්ඛවෙ පුරිසො අලගද්දජ්ඣිකො"ති ආදිනා පන[6] නයෙන සකලම්පි අලගද්දසුත්තං මහාසාරොපමසුත්තන්ති[7] එවමාදිනි සුත්තානි අත්ථෙන උපමං පරිවාරෙත්වා දස්සෙන්තො ආහ; සඩ්ගායං ඉධ පඨමං[8] උපමං දස්සෙත්වා පච්ඡා අත්ථං දස්සෙති; සාසනා පනෙවං භගවා දස්සෙතීති: පුග්ගලජ්ඣාසයෙන වා දෙසනාවිලාසෙන වා. යෙ හි පුග්ගලා පඨමං[9] උපමං දස්සෙත්වා වුච්චමානං අත්ථං සුඛෙන පටිවිජ්ඣන්ති තෙසං පඨමං උපමං දස්සෙති; එස නයො සබ්බත්ථ. යස්සා ච ධම්ම ධාතුයා සුපටිවිද්ධත්තා[10] දෙසනාවිලාසපත්තෙනා[11] හොති සාස්ස සුපටිවිද්ධා[10] තස්මා එස දෙසනා විලාසප්පත්තෙනා[11] ධම්මිස්සරෙ ධම්මරාජා සෙ යථා[12] යථා ඉච්ඡති තථා[13] තථා ධම්මං දෙසෙතීති එවං ඉමිනා පුග්ගලජ්ඣාසයෙන වා දෙසනාවිලාසෙන වා එවං දස්සෙතීති වෙදිතබ්බා.

තත්ථ වජ්ජනති පකතිපරිසුද්ධත්තං;[14] **සඞ්කිලිට්ඨං මලග්ගහිතන්ති**[15] ආගන්තුකෙන පංසුරජාදිනා සඞ්කිලෙසෙන සඞ්කිලිට්ඨං සෙදජල්ලිකාදිනා ච මලෙන ගහිතත්තා මලග්ගහිතං;[15] **රඞ්ගජාතෙති** එත්ථ රඞ්ගමෙව රඞ්ගජාතං; **උපසංහරෙය්‍යාති** උපනාමෙය්‍ය; **යදි නීලකාසාති**[16] නීලකත්තායවාති[17] වුත්තං හොති; එවං සබ්බත්ථ. රජකො හි නීලකත්තාය උපසංහරන්තො කංසනීලපලාසනීලාදිකෙ නීලරඞ්ගෙ උපසංහරති; පීතකත්තාය උපසංහරන්තො කණිකාරපුප්ඵ සදිසෙ[18] පීතක[19]රඞ්ගෙ; ලොහිතකත්තාය උපසංහරන්තො ඛණ්ඩ ජීවකපුප්ඵසදිසෙ ලොහිතකරඞ්ගෙ; මඤ්ජට්ඨකත්තාය[20] උපසංහරන්තො කණවීරපුප්ඵසදිසෙ[21] මඤ්ජරත්තරඞ්ගෙ; තෙන වුත්තං **යදි නීලකාය යදි පීතකාය යදි ලොහිතකාය යදි මඤ්ජට්ඨකාය**[22]**ති. දුරත්තවණ්ණමෙවස්සාති** දුරඤ්චිත[23] වණ්ණමෙව අස්ස; **අපරිසුද්ධ**

1. උපමං දස්සෙත්වා a r .
2. තිරොකුට්ටං. b.
3. සාරං. b.
4. ආදිනා r s ආදිකා ච b.
5. චූළසාරූපමසුත්තං. b.
6. ආදිනා a p2 r b.
7. මහාසාරූපම b.
8. සඞ්ගා. ඉම. පඨම. b.
9. පුග්ගලා s.
10. සුපටි s.
11. විලාසංපත්තෙනා b.
12. සො e.
13. ඉච්ඡති e.
14. පරිසුඛ. වජ්ජං. b.
15. මලග්ගහිතත්තා b s
16. නීලකාසාවා b.
17. වාති s.
18. කණ්ණිකාර s.
19. පීත b.
20. මඤ්ජිට්ඨ කත්තාය a P2 r s. මඤ්ජට්ඨකත්තාය b.
21. කණවීර b.
22. යදිනීලකාය-පෙ-යදි b s. මඤ්ජට්ඨකාය-ති b මඤ්ජට්ඨිකාය-ති s.
23. දුඤ්චරජ්ජිත b s.

වණ්ණමෙවස්සාති නීලවණ්ණං'පිස්ස පරිසුද්ධං න භවෙය්‍ය සෙස වණ්ණං'පි;තාදිසං හි වත්ථං නීලකුමිනියා පක්ඛිත්තමපි සුනීලං න හොති; සෙසකුමිනිසු පක්ඛිත්තමපි සුපිතකාදිවණ්ණං න හොති; මිලාතනීල කුරණ්ඩකකණිකාරබන්ධුජීවකකණවීර[1] ප්‍රපථවණ්ණමෙව හොති; කං කිස්ස හෙතූති තං වත්ථං කිස්ස හෙතු කිං කාරණා ඊදිසං හොති තස්මිං වා වත්ථේ තං[2] රඞ්ගජාතං කිස්ස හෙතු ඊදිසං දුරතනවණ්ණං අපරිසුද්ධවණ්ණං හොතීති; යස්මා පන[4] වත්ථස්ස සඞ්කිලිට්ඨභාවෙයෙවේත්ථ කාරණං නාසුඤ්[5] කිඤ්චි; තස්මා අපරිසුද්ධතාය ගිඤ්ඣවෙ වත්ථස්සාති ආහ; එවමෙවාති[6] උපමාසමපටිපාදනං; චිත්තෙ සඞ්කිලිට්ඨෙති චිත්තමහි සඞ්කිලිට්ඨමහි; තස්මා පන භගවා සඞ්කිලිට්ඨවත්ථේන ඔපම්මං අකාසීති වෙ: වායාමසාඵල්ය[7]දස්සනත්ථං; යථා[8] ආගන්තුකෙහි[9] මලෙහි සඞ්කිලිට්ඨං වත්ථං පඨවියා පණ්ඩරතාය පුන ධොවියමානං[10] පණ්ඩරං හොති; න තත්ථ ජාතිසාළකෙ විය එළකලොමෙ වායාමෝ නිප්ඵලෝ හොති; එවං චිත්තමපි ආගන්තුකෙහි කිලෙසෙහි සඞ්කිලිට්ඨං පකතියා පන තං සභාලෙපි[11] පටිසඞ්ඛිභඞ්ගවාරෙ පණ්ඩරමෙව; යථාහ: "පභස්සරමිදං භික්ඛවෙ චිත්තං තඤ්ච ඛො ආගන්තුකෙහි උපක්කිලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨ"නති. තං විසොධියමානං[12] සක්කා පභස්සරං[13] කාතුං න තත්ථ වායාමෝ නිප්ඵලොති එවං වායාමසාඵල්ය[7] දස්සනත්ථං සඞ්කිලිට්ඨවත්ථේන ඔපම්මකාසීති[14] වෙදිතබ්බා. දුග්ගතීති ඉරියාපථදුග්ගති ඊදිසෙ චිත්තෙ දුග්ගති පාටිකඞ්ඛිතබ්බා; දුග්ගතිමෙව එස[15] පාපුණිස්සති නාසුඤ්ඤතා[16] එවං දුග්ගති ඉවජිතබ්බා අවස්සභාවිනීති[17] වුත්තං හොති; සා චායං දුග්ගති නාම පටිපත්තිදුග්ගති ගතිදුග්ගතීති දුවිධා හොති: පටිපත්තිදුග්ගතිපි[18] අගාරිය[19] පටිපත්ති දුග්ගති අනගාරිය[20] පටිපත්තිදුග්ගතීති දුවිධා හොති; අගාරිකොපි[21] හි සඞ්කිලිට්ඨචිත්තෙන පාණමපි ඝාතේ[22] අදින්නම්පි ආදියති සභාලෙපි දස අකුසලකම්මපථෙ පූරෙති අයම්පස්ස අගාරියපටිපත්තිදුග්ගති[19] සො තත්ථ සීතො නාගස්ස භෙදූ නිරයම්පි ගවජ්ති තිරච්ඡානයොනිම්පි පෙතත්තිවිසයම්පි;[23] අයම්පස්ස ගතිදුග්ගති. අනගාරියොපි[24] ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජිතෝ සඞ්කිලිට්ඨචිත්තෙන දුතෙය්‍යපහිණගමනං ගවජ්ති[25] වෙජ්ජකම්මං කරොති සඞ්ඝභෙදාය වෙතියභෙදාය පරක්කමති වෙළ දානාදීහි ජීවිකං කප්පෙති සකලම්පි අනාචාරං අගොචරඤ්ච පූරෙති; අයම්පස්ස අනගාරියපටිපත්තිදුග්ගති.[20] සො තත්ථ සීතො

1. පිතකාදිවණ්ණං. b.
2. කුරණ්ඩ b කණණි s කණවීර b කණවීරකාර l.
3. වත්ථේ b s.
4. පනස්ස b.
5. න අසුඤ්. b s.
6. එවමෙවඛොති b.
7. වායාමිමාපඵල b.
8. යථාහි b s.
9. ආගන්තුක l.
10. ඛොවියමිනං. b.
11. සභාලෙ l e.
12. විසොධියමිනං. b.
13. පභස්සරතරං. b s.
14. ඔපම්ම. අකාසීති b e.
15. දුග්ගතිමෙව l e.
16. න අසුඤ්ඤතා b s.
17. අවස්සං. b s භාවිනී b භාවිනීති s.
18. දුග්ගති l.
19. ආගාරිය s.
20. අනාගාරිය b s.
21. ආගාරිකො s.
22. හනති b s,
23. පිතත්තිවිසය...පි s b m l P2 r s v w2
24. අනාගාරියොපි b e s.
25. ඉවජ්ති l.

කායස්ස භෙදා නිරයම්පි ගච්ඡති තිරච්ඡානයොනිම්පි පෙත්තිවිසයම්පි ගච්ඡති සමණයකඛා නාම හොන්ති සමණපෙතා ආදිත්තෙහි සඞ්ඛාරෙහි සම්පජ්ජිත්තකායා අථවස්සරං කරොන්තා විචරන්ති; අයම්පස්ස ගතිදුග්ගති.

සෙඤ්ඤථාපීති සුඛකපඛඛා[1] දසෙත්තුමාරඩ්ඩා; **තස්සත්ථෝ** කණ්හපඛඛ වුත්තපටිවනීතෙන[2] වෙදිතබ්බා. **එත්ථාපි** ච සුගතීනාම පටිපත්තිසුගති ගතිසුගතීති දුවිධා හොන්ති; පටිපත්තිසුගතීපි අගාරියඤ[3] පටිපත්තිසුගති අනගාරියපටිපත්තිසුගතීති[4] දුවිධා හොන්ති; අගාරියඤ[3] හි පරිසුද්ධ්‍රපත්තෝ පාණාතිපාතාපි විරමති අදින්නාදානාපි. සකලෙපි දස කුසලකම්මපථෙ පරිපූරෙති අයම්පස්ස අගාරියපටිපත්ති සුගති;[4] සෝ තත්ථ සීතෝ කායස්ස භෙදා මත්තුස්සමහත්තනම්පි[5] දෙව මහත්තනම්පි උපපජ්ජති;[6] අයම්පස්ස ගතිසුගති. අනගාරියෝ වා[7] ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජිත්වා පරිසුද්ධිත්තෝ චතුපාරිසුද්ධිසීලං[8] සොධෙති තෙරස ධුතඞ්ගානි සමාදියති අට්ඨතිංසාරම්මණෙසු අත්තනෝ අනුකූලකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා පත්තසෙනාසනං පටිසෙවමානෝ කසිණපරිකම්මං කත්වා ඣානසමාපත්තියෝ නිබ්බත්තෙති සොතාපත්තිඵලම්පි හාවෙති.[9] අනාගාම්මඵලම්පි හාවෙති; අයම්පස්ස අනගාරියපටිපත්තිසුගති, සෝ තත්ථ සීතෝ කායස්ස භෙදා මත්තුස්සලොකෙ වා තිස්සු මහාකුලෙසු ජාසු වා[10] කාමාවචරදෙවෙසු දසසු වා බ්‍රහ්මභවත්තෙසු පඤ්චසු වා සුද්ධාවාසෙසු චතූසු වා ආරුප්පෙසු උපපජ්ජති;[5] අයම්පස්ස ගතිසුගති. එවං සඞ්කිලිට්ඨවිත්තෙන දුග්ගති පාටිකඞ්ඛා අසඞ්කිලිට්ඨෙ ච සුගතීති වත්වා ඉදානි යෙහි උපක්කිලෙසෙහි චිත්තං සඞ්කිලිට්ඨං හොති තෙ දස්සෙන්තො **කායමෙ ච භික්ඛවෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා අභිජ්ඣා විසමලොභොති** ආදිමාහ.

තත්ථ සකභණ්ඩෙ ඡන්දරාගො අභිජ්ඣා; පරභණ්ඩෙ විසමලොභො; අථවා සකභණ්ඩෙ වා පරභණ්ඩෙ වා හොතු යුත්තපත්තට්ඨානෙ ඡන්දරාගො අභිජ්ඣා; අයුත්තාපත්තට්ඨානෙ[11] විසමලොභො; ථෙරෙ පනාහ කිස්ස විනිබ්භොගං කරොථ යුත්තෙ වා අයුත්තෙ වා[12] හොතු. "රාගො විසමං දොසො විසමං මොහො විසම"නති[13] වචනතො න කොචි ලොභො අවිසමො නාම තස්මා ලොභොයෙවෙස[14] අභිජ්ඣා යනට්ඨෙන අභිජ්ඣා විසමට්ඨෙන විසමං එකට්ඨමෙතං[15] ව්‍යඤ්ජනමෙව නානන්ති. සෝ පනෙස අභිජ්ඣාවිසමලොභො උපපජ්ජිත්වා චිත්තං දූසෙති ඔහාසිතුං න දෙති තස්මා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති වුච්චති; යථා වෙස එවං නවවිධඅඝාතවත්ථුසමුභවෝ ව්‍යාපාදෝ;

1. සුක්කපඛඛං b s.
2. වුත්තපටිවනීතෙනෙව b s.
3. අගාරිය s.
4. අනාගාරිය b s.
5. මහාභත්තනම්පි s මහාභත්තනම්පි b.
6. උපපජ්ජති e s.
7. අනගාරියොපි b අනාගාරියොපි s.
8. චතුපාරිසුද්ධි s.
9. -පෙ- b s.
10. ජාසු l.
11. අයුත්තඅපත්තඨානෙ b අයුත්තාපත්තාට්ඨානෙ s.
12. යුත්තෙවා අයුත්තෙවා l.
13. විසමන්ති ච l.
14. ලොභොයෙව b.
15. එකත්ථමෙතං b e s.
16. නවවිධාඝාත e නවවිධඅඝාට s.

දසවිධආසාත[1]වත්ථුසමායොගා **කොසල්ලා**; පුනප්පුනං චිත්තපරියොනන්ධනතෝ[2] **උපනාහා**; අගාරියස්ස වා[3] අනගාරියස්ස වා සුකතකරණවිනාසනතො **මච්ඡරිනියා**; අගාරියෝ'පි හි කෙනචි අත්තකමපකෙන දළිද්දෙ සමානෙ උවෙව ඨානෙ ඨපිතෙ අපරෙන සමයෙන කිං තයා මය්හං කතන්ති තස්ස සුකතකරණං විනාසෙති; අනගාරියෝ'පි සාමණෙරකාලතොපපභුති[4] ආචරියෙන වා උපජ්ඣායෙන වා වතුහි පච්චයෙහි උද්දෙසපරිපුච්ඡාහි ච අනුග්ගහෙච්චා ධම්මකථානයං[5]පසරණකොසල්ලාදීනි සික්ඛාපිතො අපරෙන සමයෙන රාජරාජමහාමත්තාදීහි සක්කතොගරුකතොආචරියුපජ්ඣායෙසු[6] අවිතිකතො වරමානෙ අයං අමෙහි දහරකාලෙ එවං අනුග්ගහිතො සංවඩ්ඪිතො ච අථ ව[7] පනිදානි නිසෙනහොං[8] ජානාති වුච්චමානො කිං මය්හං තුමෙහි කතන්ති නෙසං සුකතකරණං විනාසෙති තසෙසෙසා සුකතකරණවිනාසනතො ඒකෙකා උපපජ්ජිත්වා චිත්තං දූසෙති ඔභාසිතුං න දෙති තස්මා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති වුච්චති; යථා වායං එවං බහුස්සුතෙ'පි ප්‍රඥලෙ අක්ඛාසභෙරිත්වා රීදිසස්ස වෙ[9] බහුස්සුතස්ස අනියහා ගති තව වා මම වා සො විසෙසොති ආදිනා නයෙන උපපජ්ජමානො ස්‍රුගග්ගාහො[10] **පලාසො**;[11] පරෙසං සක්කාරාදීනි ඛියමානා[12] **ඉස්සා**; අත්තනො සම්පත්තියා පරෙහි සාධාරණභාවං අසහමානං[13] **මච්ඡරියං**; වඤ්චනිභාවරියභූතා **මායා**; කෙරාටිකභාවෙන උපපජ්ජමානං **සාඨෙය්‍යං**; කෙරාටිකො හි ආනන්දමවෙජ්ඣා[14]විය හොති; ආනන්දමවෙජ්ඣා[15] නාම කිර[16] මච්ඡානං නඞ්ගුට්ඨං දස්සෙත්වා සපඨානං සීසං තුමෙහි සදිසො අහන්ති ජානාපෙත්වා; එවමෙව කෙරාටිකො ප්‍රඥලෝ යං[17] සුත්තන්තිකං වා ආභිධම්මිකං[18] වා උපසඞ්කමති තං[19] එවං වදති අහං තුම්හාකං බද්ධචරෝ[20] තුමෙහ මය්හං අත්තකමපකා නාහං තුමෙහ මුඤ්චිත්වා එව මෙතෙ[21] සඟරවො අයං අමෙඝ්‍ය සපතිස්සොති මුඤ්චදිස්සන්තීති; තස්සෙතං කෙරාටිකභාවෙන උපපජ්ජමානං සාඨෙය්‍යං උපපජ්ජිත්වා චිත්තං දූසෙති ඔභාසිතුං න දෙති තස්මා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති වුච්චති යථා වෙතං එවං වාතහරිතභක්ඛා[22]සදිසඨඛභාවපඤ්ඤාතසිර[23] අනිවාතවුත්තිකාරකාරෙ[24] **එමෙහා**; තදුත්තරි කරණං **සාරම්භා**; සො දුවිධෙන ලබ්භති අකුසලවසෙන චෙව කුසලවසෙන ච; තත්ථ

1. නවවිධාසාත e නවවිධආඝාට s.
2. චිත්ත-පරියොනඛන්ධනා s.
3. අගාරියස්ස s.
4. අනගාරියෝ'පි හි කොසලි අනුග්ගහිතකාලතො පභුති s කාලතොපභුති b.
5. ධම්මකථාය s.
6. උපජ්ඣායෙසු b s.
7. අථ r s b.
8. නිසිනෙහං b s.
9. චෙව b s.
10. සුගඤ්ඤාහි s සුගඤ්ඤා භඤ්ඤාහි b.
11. පලාසං b.
12. ඛියනා b s.
13. අසයහමානා l se.
14. වඤ්චනීක s.
15. ආසඤ්ඤාමච්චජ්ඣ b.
16. නාම e.
17. යං. යං. b s.
18. අභිධම්මිකං. s.
19. තං. තං. b s.
20. පඤ්ඤවරෙ a P2 r t w2 ඛණ්ඩවරෙ b කම්පවරෙ s.
21. එවමෙවතෙ s.
22. භඤ්ඤා b s.
23. සිරෙ s.
24. වුත්තිකාරෙ b P2 r වුත්තිකාරකරණං b.

අගාරියස්ස ව[1] පරෙන කතං අලඞ්කාරාදිං දිස්වා තදුත්තරිතදුත්තරි කරණෙන උපජ්ඣිමානො අත්තගාරියස්ස ව[2] යත්තකං යත්තකං පරෙ පරියාපුණාති[3] තතොත්තරි වා මානවසෙන තදුත්තරිතදුත්තරිකරණෙන උපජ්ඣිමානො අකුසලො; අගාරියස්ස පන පරං එකං සලාකභත්තං දෙන්තං දිස්වා අත්තනා[4] චෙ වා තීණි වා දාතුකාමතාය උපජ්ඣිමානො අත්තගාරියස්ස ව පරෙන එකනිකායෙ ගහිතෙ මානං අනිස්සාය කෙවලං[5] දිස්වා අත්තනො ආලයිං අනිහුය්‍ය චෙ නිකායෙ ගහෙතුකාමතාය උපජ්ඣිමානො කුසලො; ඉධ පන අකුසලො අධිප්පෙතො; අයං හි උපජ්ඣිත්වා විත්තං දූසෙති බහාසිතුං න දෙති තස්මා විත්තස්ස උපක්කිලෙසොති වුච්චති; යථා වායං එවං ජාතිආදිනි[6] නිස්සාය විත්තස්ස උණ්ණති[7] වසෙන පවත්තෙතා මාණවො;[8] අවවුණ්ණතිවසෙන අතිමාණවො; මදගහණාකාරෙ මදෙ; කාමගුණෙසු විත්තවොස්සග්ගවසෙන උපජ්ඣිමානො පමාදෙ; උපජ්ඣිත්වා විත්තං දූසෙති බහාසිතුං න දෙති තස්මා විත්තස්ස උපක්කිලෙසොති වුච්චති.

කස්මා පන භගවා උපක්කිලෙසං දස්සෙන්තො ලොභමාදිං භාවා දස්සෙතීති:[9] තස්ස පඨමුප්පත්තිතො; සබ්බඅත්තානං හි යථා භාජනවිඋපපත්තානං[10] අනත්තමසො සුද්ධාවාසභූමියම්පි සබ්බපඨමං භවනිකන්තිවසෙන ලොභො උපජ්ජති; තතො අත්තනො[11] අත්තනො අනුරූපං[12] පච්චයං පටිච්ච යථාසම්භවං ඉතරෙ; න ච එතෙ සොළසෙව විත්තස්ස උපක්කිලෙසා එතෙන පන නයෙන සබ්බෙ'පි කිලෙසා ගහිතා යෙව හොන්තීති වෙදිතබ්බා. එත්තාවතා සඞ්කිලෙසං දස්සෙත්වා ඉදානි වොදානං දස්සෙන්තො සබ්බො සොතාපන්නොති ආදිමාහ. තත්ථ ඉති[13] විදිත්වාති එවං ඤාත්වා; පජහතීති සමුච්ඡෙදපහානවසෙන අරියමග්ගෙන පජහති; තත්ථ කිලෙසපරිපාටියා මග්ගපරිපාටියාති විධා පහානං වෙදිතබ්බං; කිලෙසපරිපාටියා තාව අභිජ්ඣාවිසමලොභො ථම්භො සාරම්භො මානො අතිමානො මදෙති ඉමෙ ඡ කිලෙසා අරහත්තමග්ගෙන පහීයන්ති;[14] ඛ්‍යාපාදෙ කොධො උපනාහො පමාදෙති ඉමෙ තත්තාරො කිලෙසා අනාගාමිමග්ගෙන පහීයන්ති;[14] මක්ඛො පළාසො[15] ඉස්සා මච්ඡරියං මායා සාඨෙය්‍යන්ති ඉමෙ ඡ සොතාපත්තිමග්ගෙන පහීයන්තීති. මග්ගපරිපාටියා පන සොතාපත්ති මග්ගෙන මක්ඛො පළාසො ඉස්සා මච්ඡරියං මායා සාඨෙය්‍යන්ති ඉමෙ ඡ පහීයන්ති; අනාගාමිමග්ගෙන ඛ්‍යාපාදෙ කොධො උපනාහො පමාදෙති ඉමෙ තත්තාරො; අරහත්තමග්ගෙන අභිජ්ඣාවිසමලොභො ථම්භො සාරම්භො මානො අතිමානො මදෙති ඉමෙ ඡ පහීයන්තීති. ඉමස්මිං

1. ආගාරියස්සච s. අගාරියස්ස b e.
2. අත්තගාරියස්ස s
3. වං b
4. අත්තනෙ b.
5. කෙවලං සං s b.
6. යථා වයජාතියා ආදිනි- යථා ච ජාතියාදිනි l.
7. උන්නති s.
8. පවත්තමාණොමාණෙ b.
9. දස්සෙසීති m1 P1 t v wl.
10. උපපන්නානං e.
11. තතො s.
12. අනුරූප b.
13. ඉතිති a m1 P1 P2 r t wl.
14. පහීයන්තීති b.
15. පලාසෙ b s.

පන ඤානෙ ඉමේ කිලෙසා සොතාපත්තිමග්ගවජ්ඣා වා හොන්තු සෙස මග්ගවජ්ඣා වා අථ ඛො අනාගාමිමග්ගෙනෙව පහානං සන්ධාය **අභිජ්ඣාවිසමලොභං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහතීති** ආදිමාහාති වෙදිතබ්බා;[1] අයමෙත්ථ පවෙණීමග්ගාගතො සබභාවො;[2] සො චාපි[3] උපරි චතුමග්ගසෙසව[4] නිද්දිට්ඨත්තා යුජ්ජති; තතියමග්ගෙන පහීනාවසෙසානං හි විසමලොභාදීනං තෙන පහානං හොති සෙසානං ඉම්නාව; යෙ'පි හි[5] සොතාපත්තිමග්ගෙන පහීයන්ති තෙ'පි තංසමුට්ඨාපක චිත්තානං අපපහීනත්තා අනාගාමිමග්ගෙනෙව සුපපහීනා හොන්තීති.[6] කෙචි පන පඨමමග්ගෙනෙවෙත්[7] පහානං වණ්ණයන්ති; තං පුබ්බාපරෙන න සඤ්ඡති;[8] කෙචි විකඛම්භනපපහානන්ති;[9] තං තෙසං ඉච්ඡා මත්තමෙව. **යස්සා ඛො භික්ඛවෙති** එත්ථ **යස්සාති** යම්හි[10] කාලෙ; **පහීනා හොතීති** අනාගාමිමග්ගක්ඛණෙ පහානං සන්ධායෙවාහ. **සො බුද්ධ අවෙච්චප්පසාදෙනාති** එතං යතො ඛො භික්ඛවෙ[11] විසම ලොභො පහීනො හොති සො බුද්ධෙ-පෙ-[12]සම්මාසම්බුද්ධොති හොතීති එවං එකමෙකෙන පදෙන යොජෙතබ්බං. ඉමස්ස[13] භික්ඛුනො අනාගාමිමග්ගෙන ලොකුත්තරප්පසාදෙ ආගතො අථස්ස. අපරෙන සමයෙන බුද්ධගුණෙ ධම්මගුණෙ[14] සඞ්ඝගුණෙ ච අනුස්සරතො ලොකිකො උපජ්ජති; තමස්ස සඛම්පි ලොකියලොකුත්තරමිස්සකං පසාදං දස්සෙන්තො භගවා **බුද්ධ අවෙච්චප්පසාදෙනාති** ආදිමාහ. තත්ථ **අවෙච්චප්පසාදෙනාති** බුද්ධධම්මසඞ්ඝගුණානං යාථාවතො[15] ඤාතත්තා අවලෙන අවඩ්ඪෙන පසාදෙන; ඉදානි යථා තස්ස භික්ඛුනො අනුස්සරතො සො අවෙච්චප්පසාදෙ උපපන්නො තං විධිං දස්සෙන්තො **ඉතිපි සො භගවාති** ආදිනා නයෙන තීණි අනුස්සතිට්ඨානානි විත්ථාරෙසි;[16] තෙසං අත්ථවණ්ණනා සබ්බාකාරෙන විසුද්ධිමග්ගෙ අනුස්සතිකථාය[17] වුත්තා.

එවමස්ස ලොකියලොකුත්තරමිස්සකං පසාදං දස්සෙත්වා ඉදානි කිලෙසප්පහානං අවෙච්චප්පසාදසම්පන්නාගමඤ්ච[18] පච්චවෙක්ඛතො[19] උප්පජ්ජමානං සොමනස්සාදිං[20] ආනිසංසං දස්සෙන්තො **යස්සා'පි ඛො[21] පනස්සාති** ආදිමාහ. අනාගාමිස්ස හි පච්චනෙත වුට්ඨිතං වොරූ පද්ධවං වූපසමෙත්වා තං[22] පච්චවෙක්ඛතො මහානගරෙ වසනතස්ස රඤ්ඤො විය ඉමෙ විමෙ ව මම කිලෙසා පහීනාති අත්තනො කිලෙසප්පහානං පච්චවෙක්ඛතො බලවසොමනස්සං උපජ්ජති; තං

1. වෙදිතබ්බා b s.
2. සම්භවො s b.
3. සොව b සොපව s.
4. චතුත්ථමග්ගසෙසව b s.
5. සෙසානි ඉම්නාවසෙන හි s නයනයෙ'පි b ඉම්නා වසෙනාපි හි l.
6. හොන්තී e.
7. මග්ගෙනෙවෙත් b.
8. සඤ්ඤති b s.
9. පහානමිති l b.
10. යස්මිං e.
11. අභිජ්ඣා b.
12. බුද්ධඅවෙච්චප්පසාදෙනා b s.
13. ඉමස්ස හි s b.
14. ධම්ම b s.
15. යථාවතො l.
16. විත්ථාරෙති l.
17. කථාය b s.
18. සම්පන්නාගතඤ්ච b s.
19. පච්චවෙක්ඛණතො e
20. සොමනස්සාදි b s.
21. යථොධිඛ්බා e යතොධි ඛො l b s.
22. වූපසම්මා තං b s. වූපසමෙනතං වා l.

දසෙසනෙතා භගවා **යතෝ**'පි **ඛෝ**[1] **පනස්සාති** ආදිමාහ. තස්සත්ථෝ: ඛීණායං[2] අනාගාමී[3] භික්ඛු එවං බුද්ධෝ අවෙච්චපසාදෙන සමන්නාගතෝ හොති ධම්මෙ–සඞ්ඝෙ–අඛණ්ඩාදිභාවදීපකෙන අරියකන්තසීලෙන සමන්නාගතෝ හොති අරියාය සම්මාසමාධිසම්පදාය සමන්නාගතෝ හොති අරියාය පඤ්ඤාසම්පදාය සමන්නාගතෝ හොති අරියාය විමුත්තිසම්පදාය සමන්නාගතෝ හොති අරියාය විමුත්තිඤාණදස්සනසම්පදාය සමන්නාගතෝ හොති අරියෙහි සීලෙහි සමන්නාගතත්තා අඛණ්ඩෙහි අච්ඡිද්දෙහි අසබලෙහි අකම්මාසෙහි භුජිස්සෙහි විඤ්ඤුපසත්ථෙහි අපරාමට්ඨෙහි සමාධිසංවත්තනිකෙහි සීලෙහි සමන්නාගතත්තා ච අරියාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතත්තා ච අරියාය විමුත්තියා සමන්නාගතත්තා ච අරියාය විමුත්තිඤාණදස්සනසම්පදාය සමන්නාගතත්තා ච අරිය

හොති; ධාරණතො ධම්මො විනිපතිතුං[1] අපදූහනතොති වුත්තං හොති; වෙදෙති ගතොති පි ඤාණමපි සොමනස්සමපි; "නිණ්ණං වෙදූනං පාරගූ"ති ආදිසු හි[2] ගතොං වෙදෙති වුච්චති;

"යං බ්‍රාහ්මණං වෙදගුං ආහිජ්ඣඤ්ඣං[3]
අකිඤ්චනං කාමභවෙ අසත්තං"නති

ආදිසු ඤාණං; "යෙ වෙදජාතා විචරන්ති ලොකෙ"ති ආදිසු සොමනස්සං; ඉධ පන සොමනස්සඤ්ච සොමනස්සසමපයුත්තඤ්ණඤ්ච අධිපෙතං; තස්මා ලභති අත්ථවෙදං ලභති ධම්මවෙදන්ති අවෙච්චපසාදරූපමණං[4] සොමනස්සඤ්ච සොමනස්සමයඤ්ණඤ්ච ලභතීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො.[5] අථවා අත්ථවෙදන්ති අවෙච්චපසාදං පච්චවෙක්ඛතො උපජ්ජනං වුත්තපකාරමෙව වෙදං; ධම්මවෙදන්ති අවෙච්චපසාදස්ස හෙතුං[6] ඔධිසො කිලෙසපහානං පච්චවෙක්ඛතො උපජ්ජනං වුත්තපකාරමෙව වෙදන්ති එවමපි එත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. වුත්තං හෙතං: "හෙතුම්හි ඤාණං ධම්මපටිසම්භිදා හෙතුඵලෙ ඤාණං අත්ථපටිසම්භිදා"ති.

ධම්මූපසංහිතං[7] **පාමුජ්ජන්ති** තමෙව අත්ථඤ්ච ධම්මඤ්ච තඤ්චි[8] අත්ථධම්මානිසංසභූතං වෙදං[9] පච්චවෙක්ඛතො උපජ්ජනං[10] පාමොජ්ජං;[11] තං හි අනවජ්ජලක්ඛණෙන පච්චවෙක්ඛණාකාරපවත්තෙන ධම්මෙන උපසංහිතන්ති වුච්චති; **පමුදිතස්ස පීති ජායතී**ති ඉමිනා පාමොජ්ජෙන පමුදිතස්ස නිරාමිසා පීති ජායති; **පීතිමනස්සාති** තාය පීතියා පීනිතමනස්ස;[12] **කායො පස්සම්භතී**ති කායො පටිප්පස්සද්ධො[13] හොති වූපසන්නදරථො; **පස්සද්ධකායො සුඛන්ති** එවං වූපසන්නකායදරථො වෙතසිකසුඛං පටිසංවෙදෙති; **චිත්තං සමාධියතී**ති චිත්තං සම්මා ආධියති අප්පිතං විය අවලං නිට්ඨති; එවමස්ස කිලෙසපහානං අවෙච්චපසාදසමන්නාගමනඤ්චි[14] පච්ච වෙක්ඛතො උපජ්ජමානං සොමනස්සාදිමානිසංසං[15] දස්සෙන්ථ ඉදානි යතො'පි[16] ඛො පන මෙති වාරෙන තස්ස[17] පච්චවෙක්ඛණාය පවත්තාකාරං දස්සෙන්ථ[18] තස්සෙව අනාගාම්මඟාභාවස්ස ච බලං.[19] **දස්සෙන්තො ස ඛො සො සික්ඛතෙ**ති ආදිමාහ. තත්ථ **එවංසිලොති** තස්ස අනාගාම්මඟසමපයුත්තං සීලක්ඛන්ධං දස්සෙති; **එවංධම්මොති එවංපඤ්ඤොති** තංසමපයුත්තමෙව සමාධික්ඛන්ධං[20] පඤ්ඤාක්ඛන්ධඤ්ච දස්සෙති; **සාලිනන්ති** ලොහිතසාලිගන්ධසාලිආදීනං අනෙකරූපානං; **පිණ්ඩපාතන්ති** ඔදනං; **විචිතකාළකන්ති** අපනීතකාළකං; **නෙවස්ස නං[21] හොති අනනුරූපොති** තස්ස එවංවිධස්ස භික්ඛුනො නං[21]

1. විනිපාතිතුං l b. 6. හෙතු l s e.
2. ආදිසුපි s. 7. ධම්මූපසංහිතං b.
3. බ්‍රාහ්මණං වෙදගූ අභිජ්ජඤ්ඤ b බ්‍රාහ්මණං වෙදගූ s. 8. ධම්මඤ්ච b. 9. ච b.
4. රමණ b s. 10. උපපන්නා s.
5. වෙදිතබ්බො b s. 11. පාමුජ්ජං b.
12. ච s. 13. කායෝපි b s පස්සඬ්ධො b පටි [පස්සඬ්ධෝ s.
14. සම්පන්නාගතං b s.
15. දිආනිසංසං b.
16. යතොඩි e යතොඩි l b s.
17. තස්ස b. 20. ච s.
18. පකාසෙන්ථ b s. 21. තං b s e.

වුත්තපකාර[1]පිණ්ඩපාතභොජනං මග්ගස්ස වා ඵලස්ස වා නෙව අන්තරායාය හොති; පරිලද්ධගුණස්ස හි තං කිමන්තරායං කරිස්සති; යො'පිස්ස[2] අපපරිලද්ධා චතුත්ථමග්ගා ව ඵලඤ්ච තපපරිලාභාය විපස්සනං ආරභතො'පි[3] නෙවස්ස නං[4] හොති අන්තරායාය අන්තරායං කාතුං අසමත්ථමෙව හොති; කස්මා: වුත්තපපකාරසීලධම්මපඤ්ඤත්තං[5] සඞ්ඝඤ්ඤෙන මඤ්ඤන විසුද්ධචිත්තතතතා; යස්මා වෙත්ථ එතදෙව කාරණං තස්මා තදනුරූපං[6] උපමං දස්සෙන්තො **සෙය්‍යථාපීති** ආදිමාහ.

තත්ථ අඤ්ජනන්ති විපස්සනා; **පරිසුද්ධං** මලවිගමෙන; **පරියොදාතං** පභස්සරතාය; **උක්කාමුඛන්ති** සුවණ්ණකාරානං මූසාමුඛං; සුවණ්ණකාරානං මූසා හි ඉධ උක්කා; අඤ්ඤත්ථ පන දීපිකාදයො'පි වුච්චන්ති; "උක්කාසු ධාරියමානාසූ"ති ආගතට්ඨානෙ දීපිකා උක්කාති වුච්චති; "උක්කං ඔඤ්ඤ්‍ය උක්කං ඔඤ්චිත්වා උක්කාමුඛං ආලිම්පෙය්‍යා"ති ආගතට්ඨානෙ අඞ්ගාරකපල්ලං;[7] "නාමාරූපානං යථා උක්කා අත්ථො ඤායති නො ඔභී"ති ආගතට්ඨානෙ නාමාරූපධානං; "එවං පිපාසකා උක්කාපාතො භවිස්සතී"ති ආගතට්ඨානෙ වාතවෙගො උක්කාති වුච්චති; ඉමස්මිං පන ඨානෙ අඤ්ඤත්ථ විය උක්කාමුඛං විය ච අනාගාමිමග්ගො; තං උදකං උක්කාමුඛඤ්ච ආගම්ම වත්ථුසුවණ්ණානං පරිසුද්ධතා විය තස්ස භික්ඛුනො වුත්තපපකාරසීලධම්මපඤ්ඤත්තසඞ්ඝඤ්ඤං අනාගාමිමග්ගමාගම්ම[10] විසුද්ධචිත්තතාති. **සො මෙත්තාසහගතෙන චෙතසාති** යථානුසන්ධිවසෙන දෙසනා ආගතා;[11] තයො හි අනුසන්ධී: පුබ්බානුසන්ධි අජ්ඣාසයානුසන්ධි යථානුසන්ධීති. තත්ථ "එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරෙ භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච සියා නු ඛො භන්තෙ ඉමිස්සා අසති පරිත්තස්සනාති[12] සියා භික්ඛූති භගවා අවොච"ති එවං පුබ්බභාගානං විස්සජ්ජිතසුත්තවසෙන පුබ්බානුසන්ධි වෙදිතබ්බො;[13] "සියා ඛො[14] පන තෙ බ්‍රාහ්මණ එවමස්ස අජ්ජාපි නූන සමණො ගොතමො අවීතරාගො"ති එවං පරෙසං අජ්ඣාසයං විදිත්වා වුත්තස්ස සුත්තස්ස වසෙන අජ්ඣාසයානුසන්ධි වෙදිතබ්බො;[15] යෙන පන ධම්මෙන ආදිමහි දෙසනා උට්ඨිතා තස්ස ධම්මස්ස අනුරූපධම්මවසෙන වා පරිපක්ඛවසෙන වා යෙසු සුත්තෙසු උපරි දෙසනා ආගච්ඡති තෙසං

---

1. කාරං b s.
2. සො'පිස්ස l.
3. ආරබ්භතො'පි s.
4. තං b s.
5. ධම්මපඤ්ඤත්තං b s.
6. රූප s.
7. කපල්ලඛණං s.
8 ඨානෙ s.
9. මූලානුගත b.
10. සඞ්ඝඤ්ඤං b අනාගාමිමග්ගං. ආගම්ම b s.
11. ගතා b l
12. බහිද්ධාසන්තපරිත්තස්ස
13. වෙදිතබ්බා s. [ත්තානි b.
14. ඛුබො s.

වසෙන[1] යථානුසන්ධි වෙදිතබ්බා;[2] සෙය්යථීදං ආකඞ්ඛෙය්යසුත්තෙ හෙට්ඨා සීලෙන දෙසනා උට්ඨිතා උපරි ච අභිඤ්ඤූ ආගතා; කකචෝපමෙ[3] හෙට්ඨා අක්ඛන්තියා උට්ඨිතා උපරි කකචෝපමෝවාදෙ[4] ආගතෝ; අලගද්දූපමෙ හෙට්ඨා දිට්ඨිපරිදීපනෙන උට්ඨිතා උපරි තිපරිවට්ටසුඤ්ඤතාපකාසනා ආගතා; චූළදුක්ඛක්ඛන්ධපරෙ[5] හෙට්ඨා කිලෙස පරිදීපනෙන උට්ඨිතා[6] උපරි ඛ්‍රහ්මවිහාරා ආගතා; කොසම්බක[7]සුත්තෙ හෙට්ඨා භණ්ඩනෙන උට්ඨිතා උපරි සාරණීය[8]ධම්මා ආගතා; ඉමස්මිම්පි[9] වත්ථසුත්තෙ හෙට්ඨා කිලෙසවසෙන දෙසනා[10] උට්ඨිතා උපරි ඛ්‍රහ්ම විහාරා ආගතා; තෙන වුත්තං යථානුසන්ධිවසෙන දෙසනා ආගතාති ඛ්‍රහ්මවිහාරෙසු පන අනුපදවණ්ණනා ච භාවනානයෝ ච සබ්බෙ සබ්බාකාරෙන විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තෙ‍ාා.

එවං[10] භගවා අභිජ්ඣාදීනං උපක්කිලෙසානං පටිපක්ඛභූතං සබ්බසොව[11] කාමරාගබ්‍යාපාදපඨානෙන විගතපවත්තිකත්තා ලද්ධ පදට්ඨානං තස්ස අනාගාමිනෝ ඛ්‍රහ්මවිහාරභාවනං දස්සෙත්වා ඉදානිස්ස[12] අරහත්තාය විපස්සනං දස්සෙන්තා අරහත්තපත්තිං දස්සෙතුං **සෝ අපරී ඉදන්ති** ආදිමාහ. තත්‍රායං සෝ: සෝ අනාගාමී එවං භාවිත ඛ්‍රහ්මවිහාරෝ එතෙසං ඛ්‍රහ්මවිහාරානං යතෝ කුතෝචි වුට්ඨාය තෙ එව ඛ්‍රහ්මවිහාරධම්මෙ නාමවසෙන තෙසං නිස්සයං හදයවත්ථුං වත්ථු නිස්සයානි භූතානීති ඉමිනා නයෙන භූතුපාදායධම්මෙ[13] රූපවසෙන ච[14] වවත්ථපෙත්වා **අපරී ඉදන්ති** පජානාති; එත්තාවතානෙන දුක්ඛසච්චෙ[15] වවත්ථානං කතං හොති; තතො තස්ස දුක්ඛස්ස සමුදයං පරිවිජ්ඣනෙන **අපරී හිනන්ති** පජානාති; එත්තාවතානෙන සමුදයසච්චවවත්ථානං කතං හොති; තතො තස්ස පහානුපායං විවිනනෙන **අපරී පණ්ණන්ති** පජානාති; එත්තාවතානෙන මග්ගසච්චවවත්ථානං කතං හොති; තතො තෙන මග්ගෙන අධිගන්තබ්බං ඵලං[16] විවිනනෙන **අපරී ඵත්තරිං**[17] **ඉමස්ස සඤ්ඤුගතස්ස නිස්සරණන්ති** පජානාති; ඉමස්ස මයා අධිගතස්ස ඛ්‍රහ්මවිහාරසඤ්ඤුගතස්ස උත්තරිං[17] නිස්සරණං නිබ්බානං **අපරී**ති එවං පජානාතීති අධිප්පායෝ; එත්තාවතානෙන නිරොධසච්ච වවත්ථානං කතං හොති; **තස්ස එවං ජානතෝ එවං පස්සතෝති** තස්ස විපස්සනාපඤ්ඤාය එවං වුත්ති ආකාරෙන චත්තාරි සච්චානි ජානතෝ මග්ගපඤ්ඤාය එවං පස්සතෝ ඤයහෙරවෙ වුත්තනයෙනෙව කාමාසවාපි චිත්තං විමුච්චති–[18] **ඉච්චත්තායාති පජානාතීති.**

---

1. තෙසං s.
2. වෙදිතබ්බා s.
3. කකචූපමෙ b.
4. චූළවෙදල්ලසුත්තපරෙ b s.
5. හෙට්ඨාඅක්ඛන්තියා උට්ඨිතා s.
6. දෙසනාසම්බන්ධිකා s.
7. සාරණීය b.
8. ඉමෙස්මිං b.
9. කිලෙසපරිදීපනෙන b. කිලෙසදෙසනා s.
10. එවඤ්හි l.
11. සබ්බසෝ ච b m1 p1 P2 r t v w1 w2 e.
12. ඉමිස්ස l.
13. භූතුපාදය ධම්මෙ b.
14. වසෙන b s.
15. දුක්ඛසච්ච b s e.
16. තබ්බත්ථානං b s.
17. උත්තරි b.
18. විමුච්චති -පෙ- b.

එවං යාව අරහත්තා දෙසනං පාපෙත්වා ඉදානි යසමා තස්සං[1] පරිසති[2] නහානසුද්ධිකෝ[3] බ්‍රාහ්මණෝ නිසින්නෝ සෝ එවං[4] නහාන සුද්ධියා වණ්ණං වුච්චමානං සුත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණිත්ථ තීති භගවතා විදිතෝ; තස්මා තස්ස වොදානං[5] සඤ්ඤාය[6] අඝං **වුච්චති කිකබවෙ කිකු සිනාතෙතා**[7] **අනතරෙන සිනානෙනාති**[8] ඉමං පාලි යෙකකං අනුසන්ධිං ආහ. තත්‍ර **අනතරෙන සිනානෙනාති**[9] අබ්භන්ත රෙන කිලෙසවුට්ඨානසිනානෙන; **සුඤරිකභාරවාජෝති** භාරවාජෝ නාම සෝ බ්‍රාහ්මණෝ අත්තනෝ ගොත්තවසෙන; සුඤරිකාය පන නදියා සිනානස්ස පාපපවාහනං[9] හොතීති අයම්ස්ස දිට්ඨි; තස්මා සුඤරිකභාරද්වාජෝති වුච්චති; සෝ තං වචනං[10] සුත්වා වනෙතසි මයමපි නහානසුද්ධිං[11] වණ්ණෙම සමණෝ'පි ගොතමෝ තදෙව වණ්ණෙති සමානච්ඡන්දෝ එස අමොහෙති; අථ භගවන්තං බාහුඨං නදිං ගන්ත්වා තත්‍ර පාපං පවාහෙත්වා ආගතං විය මඤ්ඤමානෝ ආහ **ගච්ඡති පන භවං ගොතමෝ බාහුකං නදිං සිනානිතුන්ති**;[12] භගවා තස්ස ගච්ඡාමීති වා න ගච්ඡාමීති වා අවත්වායෙව බ්‍රාහ්මණස්ස දිට්ඨි සමුග්ඝාතං කත්තුකාමෝ **කිං බ්‍රාහ්මණ බාහුකාය නදියා කිං බාහුකා නදී සඞ්ගිණාතීති** ආහ; තස්සත්‍ථෝ : කිං ප්‍රයොජනං බාහුකාය[13] කිං(සා) කරිස්සති අසමත්ථා සා කස්සචි අත්ථස්ස[14] කිං තත්‍ර ගම්ස්සාමි; අථ බ්‍රාහ්මණෝ තං පසංසන්තෝ **ලොභ්‍යසම්මතාති** ආදිමාහ.

තත්‍ර **ලොභ්‍යසම්මතාති**[15] ලුබ්භාවෙ[16]සම්මතා; වොකබභාවං[17] විසුද්ධභාවං දෙතීති එවං සම්මතාති වුත්තං හොති. **ලොභ්‍යසම්මතා** තිපි පාඨෙ;[18] තස්සත්‍ථෝ : සෙට්ඨං[19] ලොකං ගමයන්තීති **එවං සම්ම තාති**; **සුඤඤසම්මතාති** පුඤඤන්ති සම්මතා : **පවාහෙන්තීති** ගමයන්ති විසොධෙන්ති; **ගාථාහි අජ්ඣභාසීති** ගාථාහි අභාසි; ගාථා හි[20] **වුච්ච** මානා තදත්‍ථදීපනත්‍ථමෙව වා ගාථාරුචිකානං වුච්චන්ති[21] **විසෙසත්ථ** දීපනත්‍ථං වා; ඉධ පනෙතා උභයත්‍ථදීපනත්‍ථං වුත්තාති වෙදිතබ්බා.

බාහුඨන්ති ඉදමෙව හි[22] එත්‍ථ වචනං[23] තදත්‍ථදීපකං; සෙසානි විසෙසත්ථදීපකානි; යථෙව හි බාහුකං එවං අධිකකාකාදීනිපි[24] ලොකො ගච්ඡති තථානෙන පාපං පවාහෙතුං. තත්‍ර යෙ තෙසං ඨානානං ආසන්නා හොන්ති තෙ දිවසස්ස තික්ඛත්තුං නහායන්ති; යෙ දූරෙ[25]

1. තාස. l
2 පරිසති b s.
3. තහානසුද්ධිකෝ b s.
4. එව s තහාන b s.
5. වොදානං. l.
6. වොදානස්ස b s.
7. සිනාහෙතා b.
8. සිනාහෙනෙනාති b
9 සිනාහනස්ස b පාපපහානං b s.
10. සංභගවතොවචනං b s.
11. මය-සිනාහනසුත්තිං b තහාන ३. m1 w1 w2.
12. සිනහංසිතුන්ති b.
13. බාහුකායනදියා e.
14. අත්ථාය b.
15. ලොකසම්මතාති b s.
16. ලොකභාවෙ s.
17. මොකභාවෙ. p1 p2 r ලුබ්භාවන්ති වොකභාවෙ.
18. ලොකසම්මතාතිපි m1 w1 w2.
19. සෙට්ඨ s.
20. ගාථාව b.
21. වුච්චති b.
22. මම e.
23. එත්‍ථ s.
24. අම්බකකාදිතිපි l.
25. දූරෙ b.

b විසුඛිභාවෙ. b ලොකභාවෙ. මොකභාවෙ. විසුඛිභාවෙ. s.

තෙ යථාකාමං විකඩ්ඪිතුං සකිං එසාදිවසන්තරං; එවං යාව සංවච්ඡරන්තරං නහායන්ති; යෙ පන සබ්බථාපි ගන්තුං න සක්කොනන්ති තෙ සවෙගිපි තතො උදකං ආහරාපෙත්වා නහායන්ති; සබ්බමෙතං[1] නිරත්ථකං; හසමා ඉමං විසෙසෙතුං දීපෙතුං අධිකකකාදීනිපි ආහ; තත්ථ **අධිකකකාදීනි** නහානසම්භාරවසෙන ලද්ධවොහාරං එතං **තිත්ථං** වුච්චති; **ගඞ්ගාතිපි**[2] මණ්ඩලවාපිසණ්ඨානං **තිත්ථමෙව**[3] වුච්චති; **පසා හොති**[4] එතමපි[5] ගඞ්ගායං[6] එතං තිත්ථමෙව; මහාපානාදයො රඤ්ඤො ගඞ්ගාය[7] නිම්මිතපාසාදස්ස සොපානසම්මුඛට්ඨානං; **බාහුඝා සුන්දරිඝා සරඤ්ඤි බාහුමනිති** ඉමා පන වත්තසෙසා භදියොබාලොති දූපසඤ්ඤා; **පක්ඛන්නොනාති**[8] පවිසන්තො;[9] **න සුජ්ඣතීති** කිලෙසසුද්ධිං න පාපුණාති කෙවලං රජොජල්ලමෙව පවාහෙති.

කිං සුන්දරිඝා කරිස්සතීති සුන්දරිකා කිලෙසවිසොධනෙ කිං කරිස්සති න කිඤ්චි කාතුං සම්පඨාති අධිප්පායො; එස නයො පයාගබාහුකාසු. ඉමෙහි ච තීහි[10] පදෙහි වුත්තෙහි ඉතරානිපි චත්තාරි[11] ලක්ඛණ[12] හාරනයෙන වුත්තානෙව හොන්ති; නසමා යථෙව සුන්දරිකා පයාග[13] බාහුකා න කිඤ්චි තරොන්ති තථා අධිකකකාදයොපිති වෙදිතබ්බා.

වෙරිනන්ති පාණාතිපාතාදිපඤ්චවෙරසම්පන්නාගතං; **කතානිබ්බිසනන්ති** කතදුද්දතමවං; **නහි ගං සොධයෙති** සුන්දරිකා වා පයාගො බාහුකා වා[14] න සොධයෙ න විසොධෙතීති[15] වුත්තං හොති; **පාපකම්මිනන්ති** පාපකොහි වෙරකිබ්බිසකමෙමහි යුත්තං ලාමකකමෙම[16] යුත්තං වා; වෙරනිබ්බිසභාවං අපපත්තොහි බුද්ධකොහිපි[17] පාපෙහි යුත්තන්ති වුත්තං හොති; **සුද්ධසාති** නික්කිලෙසස්ස; **සද්ධ එගහූති** නිච්චමපි එගහූනි[18] නක්ඛත්තමෙව; එගහූනමාසෙ කිර උත්තරඵග්ගුනී[18]දිවසෙ යො නහායති[19] සො සංවච්ඡරන්තං[20] පාපං සොධෙතීති එවං දිට්ඨිකො සො බ්‍රාහ්මණො; තෙනස්ස භගවා තං දිට්ඨිං පරිහරන්තො ආහ **සුද්ධස්ස වෙ සද්ධ එගහූ**[21] නික්කිලෙසස්ස නිච්චං එගහූනි **නක්ඛත්තං ඉතරෙ කිං සුජ්ඣිස්සතීති**;[22] **උපොසථෙ සද්ධ**නි සුද්ධස්ස ව[23] වාතුද්දසි[24] පන්නරසාදිසු උපොසථඞ්ගානි අසමාදියිතොපි නිච්චමෙව උපොසථො; **සුද්ධස්ස සුච්චිකම්මස්සාති** නික්කිලෙසතාය සුද්ධස්ස සුචිභි ච කාය කම්මාදීහි සමන්නාගතස්ස; **සද්ධ සම්පජ්ජතෙ වතාති** ඒදිසස්ස ව කුසලූපසංහිතං වත්තසමාදානමපි නිච්චං සම්පජ්ජමෙව හොතීති.

---

1. සබ්බසඤ්ඤකං b s.
2. ගඞ්ගාති s.
3. මණ්ඩාභා s තං සිත්ථඨානමෙව e.
4. පසාගාති b s
5. තම්පි l.
6. ගඞ්ගාය b s.
7. ගඞ්ගාය b s.
8. පක්ඛන්නොනාති a b P1 P2 r w1 w2 පක්ඛන්දනති h.
9. අවිසන්තා l.
10. තීහි l.
11. ඉතරානිපි l.
12. ලක්ඛණ b c.
13. පයාගා b s.
14 පයාගා වා බාහුකාවාබs පයාගබාහුකා l. c.
15. වා නසොඞ්ඛයෙ නසොඞ්ඛෙතීති s වා න සොධයෙ නසොඞ්ඛෙතීති b.
16 කම්මමිපි a m1 v w2 කම්මමිති P1 r l කම්ම b s.
17. ලුද්දකෙහි l.
18. එගහූණ s.
19. සහායති b s.
20. සහs සංවච්ඡරංකතහb.
21. එගහූති b e
22. සුජ්ඣතීති b.
23. සුද්ධස්ස l
24. චාතුද්දසි s

ඉඛෙව සිනාඃඝීති[1] ඉමස්මිංයෙව මම සාසනෙ සිනාඃඝි; **කිං**[2] වුත්තං හොති. සචෙ අජ්ඣත්තිකාකිලෙසමලපවාහනං ඉච්ඡසි ඉඛෙව මම සාසනෙ අවඪ්ඪිකාමඃඝාසලිලෙන සිනාඃඝි අඤ්ඤත්ර හි[3] ඉදං නත්ථි; **ඉදඤඤ**[4] සපපායදෙසඤ්ඤාවසෙන නිසුපි වාරෙසු සුඛං දසෙතෙතා **සඛඛඛුතෙසු කරොහි ඛෙමඨානානි** ආදිමාහ.[5] **ඛෙමඨානානි** අභයං ඛිත හාවං මෙත්තානෙති වුත්තං හොති; එතෙනස්ස මනොවාරසුඳ්ධි දසිතා හොති; **සචෙ ඛුසා න හඤ්ඡසිති** එතෙන වචීවාරසුඳ්ධි; **සචෙ පාණං න හිංඝසි සචෙ අදින්නං නාදියසිති** එතෙහි කායවාරසුඳ්ධි; **සද්ද හාතෙනා අමවජ්ජී**ති එතෙහි පන නං එවං පරිසුඳ්ධවාරං සඳ්ධාසමපදය වාගසමපදය ච නියොජෙසි; **කිං කාහසි ගඃං ගන්ත්වා උදපාතෙනා'පි ඝෙ ගඃාති** අයං පන උපඩ්ඪගාථා. සචෙ සඛඛ[6]භූතෙසු ඛෙමතං කරිස්සසි ඛුසා න හඤ්ඡිස්සසි පාණං න හනිස්සසි අදින්නං නාදියිස්සසි සද්දහානෙනා අමවජ්ජී හවිස්සසි කිං කාහසි ගයං ගන්ත්වා උදපානෙනා'පි තෙ ගයා;[7] ගයායපි තෙ නහායන්තස්ස[8] උදපානෙ'පි[9] ඉමාය එවං[10] පටිපත්තියා කිලෙසසුඳ්ධි; සරීරමලසුඳ්ධි පන උභයත්ථ සමාති එවං යොජෙතබ්ඛා.[11] යඤ්ච ව ලොකෙ ගයා සම්මතතරා තඤ්චාස්ස[12] භගවා ගවජ්ඣති පන භවං ගොතමොා බාහුකානෙති පුච්ඡා'පි කිං කාහසි බාහුකා ගන්ත්වාති අවච්චා කිං කාහසි ගයං ගන්ත්වාති ආහාති වෙදිතබ්ඛා.

එවං වුත්තෙනාති එවමාදි හයහෙරවෙ වුත්තත්තා පාකටමෙව. **එකඛා ඵුසඛෙච්ඡාති** ආදිසු පන **එකඛා** කායවිවෙකෙන; **ඵුසඛෙච්ඡා** චිත්තවිවෙකෙන; **අපපමත්තෙනා** කම්මට්ඨානෙ සති[13] අවිජ්ඣනෙන; **ආතාපී** කායිකචෙතසිකවීරියසඛ්ඛාතෙන ආතාපෙන; **පහිතත්තෙනා** කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛතාය විහරන්තො අඤ්ඤතරඉරියාපථ විහාරෙන; **න විරඤ්ඣෙවාති** පබ්බජ්ජං උපාදාය වුච්චති; **කුලපුත්තාති** දුවිධා කුලපුත්තා ජාතිකුලපුත්තා ච ආචාරකුලපුත්තා ච; අයං පන උභයථාපි කුලපුත්තො; **අගාරඤ්ඤාති** ඝරං; **අනගාරිඤ්ඤනති** අගාරය[14] හිතං අගාරියං කසිගොරක්ඛාදි කුටුම්බපොසනකම්මං වුච්චති; නත්ථි එත්ථ අගාරියනති **අනගාරිඤං** පබ්බජ්ජාසෙතං අධිවචනං; **පබ්බජ්ඣනීති** උපගච්ඡන්ති උපඪ්ඪකමන්ති; **තදනුත්තරන්ති** තං අනුත්තරං; **බ්‍රහ්මචරියපරියොසානන්ති** මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස පරියොසානං අරහත්ත ඵලන්ති වුත්තං හොති; තඤ්ඤ හි අත්ථාය කුලපුත්තා පබ්බජන්ති. **දිට්ඨෙව ඛම්මෙති** තස්මිංයෙව අත්තභාවෙ; **ඤඃං අභිඤ්ඤා සච්ඡි කත්වාති** අත්තනා[15]යෙව පඤ්ඤාය පච්චක්ඛං කත්වා අපරපච්චයං කත්වාති[16] අත්ථො; **උපසම්පජ්ජ විහාසිති** පාපුණිත්වා සම්පාදෙත්වා

---

1. සිනාඃඝීති b.
2. සිඤ්ඤාති කිං b සිනාඃඝීති l s.
3. අඤ්ඤත්ථා හි a m1 P2 r t w2
4. ඉදඤ්ඤ b s.
5. මාඛහසි b s.
6. සඛඛෙසු a P2 r t.
7 තෙ s
8. ගයායපිහි තෙ නහායන්තස්ස b s.
9. උදපානොපි ර.
10. එව b ර c.
11. තඛ්බා යොජෙතබ්බං b.
12. තඤ්ඤා තස්ස b.
13. ඝනි ර.
14. අගාරස්ස b අනගාරිඤනති අගාරස්ස s අගාරය l.
15. අත්තනො b.
16. ඤත්වාති s b.

විහාසි;[1] එවං විහරන්තා ච ඛිණා ජාති-පෙ-අබ්භඤ්ඤංසු; එතෙනස්ස පවවෙක්ඛණාහුම්ං දස්සෙති; කතමා පනස්ස ජාති ඛිණා කථඤ්චා නං අබ්භඤ්ඤංසූතිති: වුච්චතෙ; ඣාමඤ්චෙතං[2] භගවෙරවෙ'පි වුත්තං තථාපි නං ඉධ පඨම[3] පුරිසවසෙන, යොජ්ඣානයදස්සනත්ථං පුන සඛ්ඛෙපතො භණාම. න ඣාවස්ස අතීතා ජාති ඛිණා පුඛෙඛව ඛිණත්තා; න අනාගතා නත්ථ[4] වායාමාභාවතො; න පවවුපපන්නා විජ්ජමානත්තා; මග්ගස්ස පන අභාවිතත්තා යා උපපජ්ජෙය්‍ය එකවතුපඤ්චවොකාර භවෙසු එනවතුපඤ්චක්ඛන්ධපභෙදා ජාති සා මග්ගස්ස භාවිතත්තා අනුප්පාදධම්මතං ආපජ්ජනෙන ඛිණා; නං සො මග්ගභාවනාය පහීන කිලෙසෙ පවවෙක්ඛිවා කිලෙසාභාවෙ විජ්ජමානම්පි කම්මං ආයතිං අපපටිසන්ධිකං[5] හොතීති ජානනෙනා ජානාති; වුසිතන්ති වුත්ථං පරිවුත්ථං[6] කතං චරිතං නිට්ඨිපිතන්ති[7] අත්ථො; බ්‍රහ්මචරියන්ති මග්ග බ්‍රහ්මචරියං; කතං කරණීයන්ති වතුසු සච්චෙසු වතුහි මග්ගෙහි පරිඤ්ඤාපහානසච්ඡිකිරියාභාවනාවසෙන සොළසවිධම්පි කිච්චං නිට්ඨිපිතන්ති[7] අත්ථො; නාපරං ඉත්ථත්තායාති ඉදානි පුන[8] ඉත්ථභාවාය[9] එවං සොළස[10]කිච්චභාවාය කිලෙසක්ඛයාය වා මග්ගභාවනා නත්ථීති;[11] අථවා ඉත්ථත්තායාති ඉත්ථභාවතො ඉමස්මා: එවම්පකාරා ඉදානි වත්තා මානක්ඛන්ධසන්තානා අපරං ඛන්ධසන්තානං නත්ථි ඉමෙ පන පඤ්චක්ඛන්ධා පරිඤ්ඤතා නිට්ඨානි ත්‍යාහමූලකො රුක්ඛො වියාති අබ්භඤ්ඤංසු; අඤ්ඤතරෙති එකො; අරහතානන්ති අරහන්තානං භගවතො සාවකානං අරහන්තානං[12] අබ්භන්තරෙ අගොසීති.

සල්ලේඛසුත්තවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

---

1. 1. 8.

එවමෙම සුතන්ති සල්ලේඛසුත්තං. තත්ථ **මහාචුන්දොති** තස්ස ථෙරස්ස නාමං; **සාඝෙනාගමණන්ති** සායන්හකාලෙ; **පවිසල්ලාණා[13] වුට්ඨිතොති** එත්ථ **පවිසල්ලාණන්ති** තෙහි තෙහි සන්තානසඛ්ඛාරෙහි පවිවත්තනවිවා සල්ලාණං නිලීයනං එකීභාවෙ පවිවෙකොති[14] වුත්තං හොති. යො තතො වුට්ඨිතො සො[15] පවිසල්ලාණා වුට්ඨිතොති නාම හොති;අයං පන යසමා[16]පවිසල්ලාණානං උත්තමතො ඵලසමාපත්තිතො වුට්ඨාසි තසමා පවිසල්ලාණා වුට්ඨිතොති වුත්තො; **භගවණතං අභිවාදෙත්වාති** සමදසනඛමුජ්ජලඤ්ලීහි[17] විහුසිතෙන සිරසා භගවන්තං සක්කත්වා වන්දිත්වා; අභිවාදපෙත්වා වා සුඛී භව[18] වුත්තුති එවං වචිභෙදං

---

1 විහාසිති b.
2. ඣාමඤ්ච මෙතං l.
3. පඨම b
4. නත්ථභව s.
5. සන්ධිකං b
6. වුට්ඨං පරිවුට්ඨං. s.
7. නිට්ඨාපිතන්ති b e.
8. ඉදානි පන P1 t w1 ඉදානිපි a m1 P4 r v w2.
9 ඉත්ථභාවාය b s.
10. සොළසවිධ e
11. නත්ථි e.
12. අරහතං b s.
13. පවිසල්ලානා e b s.
14. විවෙකොති s.
15. තතො සො l.
16. පසාසසමා b.
17 සමදසනඛමුජ්ජල b
සඛසමුජ්ජල s.
18. භවතු b.

කාරෙත්වා;[1] භගවා කිර[2] වඩ්ඪිතෝ සමානෝ සුවණ්ණදූසුනි[3] සදිසං කිඤ්චං පඨවියා කණිණසුඛං පෙමනීයං අමතාභිසකසදිසං ඉම්හඃඤාසං නිච්චං රෙනෝ සුබී හොතීති[4] තස්ස තස්ස නාමං ගණ්හිත්වා වදති; එවං තං[5] ආවිණ්ණං තථාගතානං; තන්දිං සාධුසුතතං "සකෝ භනෙත දෙවානම්පෙ සාමවෙවා සපරිජනෝ භගවතෝ පාදෙ සිරසා වඳතීති සුබී හොතු පඤ්චසිඛ[6] දෙවානම්පෙ සාමවෙවා සපරිජනෝ සුඛකාමා හි දෙවා මනුස්සා අසුරා නාගා ගන්ධබ්බා යේ'පි[7] වඤ්ඤු සන්ති පුථුකායා"ති. එවඤ්ච පන තථාගතා එවරූපෙ මිඝසකෙඛ යකෙඛ අභිවදන්තීති.

ඉමා ඉමාති ඉදානි වත්තබ්බා අභිමුඛං[8] කරොන්තෝ විය ආහ; **අනෙකවිහිතානි** නානප්පකාරා; **දිට්ඨිගතානි** මිච්ඡාදිට්ඨියෝ; **ලොකං උපපජ්ජන්තීති** සත්තෙසු පාතුභවන්ති; **අත්තවාදපටිසංයුත්තානි**[9] "රූපං අත්තතෝ සමනුපස්සති"ති ආදිනයප්පවත්තෙන අත්තවාදෙන පටිසංයුත්තා; තා කිර සත්ත භවන්ති; **ලොකවාදපටිසංයුත්තානි** "සස්සතෝ අත්තා ච ලොකෝ චා"ති ආදිනයප්පවත්තෙන ලොකවාදෙන පටිසංයුත්තා; තා අට්ඨ හොන්ති; සස්සතෝ; අසස්සතෝ; සස්සතෝ ච අසස්සතෝ ච; නෙව සස්සතෝ නාසස්සතෝ; අන්තවා;අනන්තවා;[10] අන්තවා ච අනන්තවා ච; නෙවන්තවා නානන්තවා[11] අත්තා ච ලොකෝ චාති එවං පවත්තන්තා.[12] **ආදිමෙවාති** ආදිසු අයමත්ථෝ: කිඤ්චාපි ඛෝ භනෙ ආදිමෙව මනසි කරොන්තස්ස අපඤ්ඤත්තිපි[13] සොතාපත්තිමග්ගං විපස්සනා මිස්සකං[14] පඨමං මනසිකාරමෙව මත්ථකි කරොන්තස්ස භික්ඛුනෝ එව මෙතාසං එත්තකෙනෙව උපායෙන එතාසං දිට්ඨීනං පහානඤ්චෙව පටිනිස්සග්ගෝ ච හොතීති; ඉදඤ්ච ථෙරෝ අත්තනා අනභිඤ්ඤානිකෝ'පි සමානෝ අභිඤ්ඤානිකානං අභිඤ්ඤාපහානත්ථං අභිඤ්ඤානිකෝ විය හුත්වා ප්‍රවත්තීති වෙදිතබ්බං. අපරෙ පනාහු: ථෙරස්ස අයොනිසොමනසිකාරෙනෙව[15] දිට්ඨීනං සමුච්ඡෙදප්පහානං හොතීති එවං සඤ්ඤිනෝ'පි සමාපත්තිවිහාරං සලෙඛවිහාරාති එවං සඤ්ඤිනෝ'පි අත්ථි සෝ තෙසං අත්ථාය භගවත්තං ප්‍රවත්තීති.[16]

අථස්ස භගවා තාසං[17] දිට්ඨීනං පහානං[18] දස්සෙන්තෝ **ඉමා** ඉමාති ආදිමාහ. තත්ථ **යත්ථ වෙතා දිට්ඨියෝ උපපජ්ජන්තීති** ආදි පඤ්චක්ඛන්ධෙ සඞ්ගාය වුත්තං; එතෙසු හි එතා දිට්ඨියෝ උපපජ්ජන්ති; යථාහ "රූපෙ ඛෝ භික්ඛවෙ සති රූපං අභිනිවිස්ස එවං දිට්ඨි උපපජ්ජති සෙ[19] අත්තා සොඃ[20] ලොකෝ සෝ පෙච්ච භවිස්සාමි නිච්චෝ ධුවෝ සස්සතෝ

---

1. වචන ඉදං s කාරාපෙසා b කාසා l.
2. භගවා පන කිර b s.
3. දූදඝි b.
4. හොතූති b හොතීති තස්ස නාම- e.
5. එතං b s.
6. පඤ්චසිඛ යකෙඛා b.
7. යෙ b s.
8. වත්‍යාභිමුඛං b වත්තබ්බානං අභිමුඛි- s.
9. වාදපරි b.
10. නාසස්සතොව අනන්තවා අනන්තවා ච b නාසස්සතෙව ච s.
11. ච b අනන්තවා ච s.
12. පවත්තා e.
13. අපඤ්ඤාපි l.
14. මිස්සඃ b.
15. ආදිමනසිකාරෙනෙව ච s.
16. ප්‍රවත්තති b.
17. තං e.
18. පහානුපාය- b s.
19. යෙ s.
20. යොම් s.

අවිපරිණාමධම්මොමා"ති විත්ථාරෝ. ආරම්මණවසෙන පන එකාවජ්ජනං කත්වා **යඤ්ච වාති** ආහ; යස්මිං ආරම්මණෙ උපපජ්ජන්තීති වුත්තං හොති; එත්ථ ච **උපපජ්ජන්ති අනුසෙන්ති සම්බුදවරහන්තී**ති ඉමෙසං එවං නානාකරණං වෙදිතබ්බං: ජාතිවසෙන හි අජාතා ජායමානා **උපපජ්ජන්තී**ති වුච්චන්ති; පුනප්පුනං ආසෙවිතා ථාමගතා අපපටිනිතා **අනුසෙන්ති**; කායවිඤ්ඤාරං සමපත්තා **සම්බුදවරහන්තී**ති; ඉද මෙසං නානාකරණං. **නං නෙතං** මම්මාති ආදිසු තං පඤ්චක්ඛන්ධපභෙදං ආරම්මණං එතං මයහං න හොති අහම්පි එසො නාසම්[1] එසො මෙ අත්තාපි[2] න හොතීති[3] එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතොති එවං තාව පදත්තෙ වෙදිතබ්බෙ; යස්මා ව පනෙත්ථ[4] **එතං මාමාති** තණ්හාගාහො; තඤ්ච ගණ්හන්තො අට්ඨසතතණ්හාවිචරිතපභෙදං[5] තණ්හාපඤ්චකං ගණ්හාති; **එසොහමස්මීති** මානගාහො; තඤ්ච ගණ්හන්තො තවපභෙදං මානපඤ්චකං[6] ගණ්හාති; **එසා මෙ අත්තාති** දිට්ඨිගාහො; තඤ්ච ගණ්හන්තො ද්වාසට්ඨිදිට්ඨිගතපභෙදං[7] දිට්ඨිපඤ්චකං ගණ්හාති; තස්මා **නෙතං මම්මාති** වදන්තො භගවා යථාවුත්තපභෙදං තණ්හාපඤ්චකං පටික්ඛිපති; **නෙසොහමස්මීති** මානපඤ්චකං;[8] **න මෙසො අත්තාති** දිට්ඨිපඤ්චකං; දිට්ඨෙ සුතාදයොවෙත්ථ[9] තණ්හාමානා වෙදිතබ්බා; **එවමෙතන්ති** එවං නෙතං මම්මාති ආදිනා ආකාරෙන එතං ඛන්ධපඤ්චකං; **යථාභූතන්ති** යථා සභාවං යථා අත්ථීති වුත්තං හොති; ඛන්ධපඤ්චකං හි එතෙනෙව ආකාරෙන අත්ථි මම්මාති[10] ආදිනා පන ගය්හමානං[11] නෙතාකාරෙන නෙවත්ථීති[12] අධිපායො: **සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතොති** සොතාපත්ති මග්ගපඤ්ඤාය[13] පරියොසානාය විපස්සනාපඤ්ඤාය සුට්ඨු පස්සනතස්ස; **එව මෙතන්ති** එතෙන උපායෙන එතස්ස; **පහානං පටිනිස්සග්ගොති** උභයමෙතං[14] සමුච්ඡෙදපහානපටිප්පස්සද්ධිවචනං.

එවං භගවා ආදිමනසිකාරෙනෙව දිට්ඨිනං පහානං හොති නු ඛො හොති ආයස්මතා මහාචුන්දෙන අධිමානිකානං වසෙන පඤ්හං පුච්ඡා සොතාපත්තිමග්ගෙන දිට්ඨිපහානං දස්සෙතුං ඉදානි සග්ගෙව අධිමානිකානං කිඤං විහඤ්ඤෙතා **ඣානං ඛො පනෙතන්ති**[15] ආදිමාහ. තත්ථ අධිමානිකා නාම යෙසං අපපත්තෙ පත්තසඤ්ඤාය අධිමඤ්ඤා උපජ්ජති සඋත්තරිං උපපජ්ජමානා නෙව ලොකෙ විවට්ටන්තු[16] සාරිකං බාලපුථුජ්ජනානං උපජ්ජති; න අරියසාවකානං; න හි සොතාපන්නස්ස සකදාගාමි අහන්ති අධිමඤ්ඤා උපජ්ජති; න සකදාගාමිස්ස අනාගාමි

1 න අස්මි b.
2. අත්තාති l.
3. න හොති s.
4. පන එත්ථ b s
5. තණ්හාවිපරිතපභෙදං. s. 10. ගය්හමානෙපි l b.
6. මානපපඤ්චං. b.
7. ගණ්හනතො මානපි b. 12. පඤ්ඤාය s.
8. දිට්ඨිකාවඤ්ච s යෙව වෙත්ථ s b. 13. උභයං පෙතං. b.
9. මම්මාති b. 14. ඣානං ඛො පනෙතන්ති b s.
11 නෙතාකාරෙනොවත්ථීති b l කාරෙනෙවත්ථීති s. 15. සත්ථං. s.
16. ලොකා b s වජ්ජන්තු s.

අගහෝසි; න අනාගාමිනො අරහා අගහෝති; කාරහඤ්ඤව පන[1] සමථ වසෙන වා විපස්සනාවසෙන වා විකම්පිතකිලෙසස්ස නිවචං[2] යුත්ත පයුත්තස්ස ආරද්ධවිපස්සකස්ස උපජ්ජති; තස්ස හි[3] සමථවිත්තමේ තානං වා විපස්සනාචිත්තානං වා කිලෙසානං සමුදාචාරං අපස්ස නො සොතාපන්නො අගහෝති වා සකදාගාමී අනාගාමී අරහා අගහෝති වා අධිමානො උපජ්ජති; නළඟරං[4] තිස්සපබ්බතවාසි ධම්මදින්නත්තෙරෙන ඔවදියමානං[5] තෙරානං භිය.

තෙරස්ස කිර අවිරූපසම්පන්නඤ්ඤව ඔවාදෙ ඨත්වා බහූ භික්ඛූ විසෙසං අධිගච්ඡිංසු; තං පවත්තිං සුත්වා තිස්සමහාවිහාරවාසි[6] භික්ඛූ සඞ්ඝා න අට්ඨාන[7] නියොජකො තෙරොං[8] තෙරං ආනෙථාති සම්බහුලෙ භික්ඛූ පාහෝසි; හෙ ගන්ත්වා ආවුසො ධම්මදින්න භික්ඛුසඞ්ඝා හං පක්කොසාපෙතීති ආහංසු; සො ආහ කිං පන තුම්හෙ හන්න අත්තානං ගවෙසථ පරහති; අත්තානං සපුරිසාති; සො හෙසං කම්මට්ඨානමදාසි; සඞ්ඛව අරහත්තං පාපුණිංසු; භික්ඛුසඞ්ඝා පුන අඤ්ඤං භික්ඛූ පාහොසි; එවං යාව තතියං පහිතා ඝඞ්ගෙ[9] පි තස්සෙව අරහත්තං පත්වා විහරිංසු; තතො සඞ්ඝා ගතගතා[10] නාගච්ඡන්තීති අඤ්ඤතරං බුඩ්ඪපබ්බජිතා පාහෝසි; සො ගන්ත්වා ව[11] හන්න ධම්මදින්න භික්ඛවත්තුං භිස්සමහාවිහාරවාසි[12] භික්ඛුසඞ්ඝා තුය්හං සන්තිකෝ පෙසෙසි එහං නාම සඞ්ඝස්ස ආණං ගරුං න කාරොසි නාගච්ඡසීති ආහ; තෙරෝ කිමෙතන්ති පණ්ණසාලං අපවිසිත්වා[13] පත්තචීවරං ගාහාපෙත්වා නික්ඛම්. සො අන්තරා මග්ගෙ හඞ්කනවිහාරං[14] පාවිසි; තත්ථ වෙහෝ මහාතෙරෝ සට්ඨිවස්සා තිතෝ අධිමානෙන අරහත්ත පරිජානාති; තෙරෝ තං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා පරිසන්ථාරං[15] කත්වා අධිගමං පුච්ඡි, තෙරෝ ආහ ආම ධම්මදින්නා යං පබ්බජිතෙන නාම තබ්බං චිරකතං නා මයා අනිත්තඤ්ඤවසෙන[16] මනි එත රහි නි; කිං හන්න ඉද්ධිමපි වළඤ්ජෝථාති; ආම ධම්මදින්නාති; සාධු වත හන්න හත්ථිං තුම්හාකං පරිමුඛං ආගච්ඡන්තං මාපෙථාති; සාධු ආවුසොති[17] තෙරෝ සඛසෙතං සඨපතිට්ඨං[18] නිධා පඤ්ඤං නඛුට්ඨං විජ්ඣාන[19] සොණ්ඩං මුඛෙ පක්ඛිපිත්වා විහි දන්තෙහි[20] විජ්ඣිතුකාමං විය පරිමුඛං ආගච්ඡන්තං මහාගජ්ඣං මාපෙසි; සො තං අත්තනාසෙව මාපිතං හත්ථිං දිස්වා භීතො පලායිතුං ආරභි; තදව[21] අත්තානං නාගං අරහාති ඤත්වා ධම්මදින්නස්ස පාදමූලෙ උක්කුටිකං නිසීදිත්වා පතිට්ඨා මෙ හොහි ආවුසොති ආහ; ධම්මදින්නො මා භන්න සොවි මා අනත්ත මනො අහොසි කාරකානංයෙව අධිමානො උපජ්ජතීති තෙරං සමස්සා සෙත්වා[22] කම්මට්ඨානමදාසි; තෙරෝ තස්සොවාදෙ ඨත්වා අරහත්තං පාපුණි.

1. පනවසෙන b.
2. නිවච s. යුත්තපප
3. තස්ස l [යුත්තස්ස b.
4. වාළඞ්කර b.
5. ඔවාදිත b s.
6. මහි b s.
7. නඅට්ඨාසෙ s.
8. තෙරොනි b.
9. හඤ්ඤව r s.
10. ගතා ගතා b.
11. ගන්ත්වාව b ගන්ත්වා e.
12. වහි b s.
13. අපපවිසෙත්වාව b.
14 නඞ්කණකවිහාරං b.
15. පරිසඞ්ගාරං. b.
16. සංඛවුසොති b.
17. පරිසං. s.
18. දණ්ඩිති b.
19. තදව b.
20. සමස්සාසිත්වා b.

චිත්තලපබ්බතෙ'පි තාදිසොව[1] ථෙරො වසති; ධම්මදින්නො තම්පි උපසඞ්කමිත්වා තථෙව පුවති; සො'පි තථෙව ව්‍යාකාසි; තතො තං ධම්මදින්නො කිං භන්තෙ ඉදම්පි වළඤ්ජෙථාති ආහ; ආමාවුසොති; සාධු වත භොතෙ එකං පොක්ඛරණිං මාපෙථාති; ථෙරො මාපෙසි; එත්ථ[2] භන්තෙ පදුමගුම්බං[3] මාපෙථාති; තම්පි මාපෙසි; පදුමගුම්බෙ මහාපදුමං මාපෙථාති; තම්පි මාපෙසි; එතස්මිං පදුමගබ්භෙ[4] ඨත්වා මධුරස්සරෙන ගායන්තං නච්චන්තඤ්ච[5] එකං ඉත්ථිවිග්ගහං මාපෙථාති; තම්පි මාපෙසි; සො එතං භන්තෙ පුනපපුනං උපනිජ්ඣායථාති වත්වා සයං පාසාදං පාවිසි; ථෙරස්ස තං උපනිජ්ඣායතො සට්ඨිවස්සානි විකඛමිතිතඛිලෙසා වලිංසු; සො තදූ අත්තානං ඤත්වා පුරිමථෙරෙ විය ධම්මදින්නස්ස[6] සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.

ධම්මදින්නො'පි අනුපුබ්බෙන තිස්සමහාවිහාරං අගමාසි; තස්මිඤ්ච සමයෙ ථෙරු චෙතියඞ්ගණං සම්මජ්ජිත්වා බුද්ධාරම්මණං පීතිං උප්පාදෙත්වා නිසින්නා හොන්ති; එතං කිර තෙසං වත්තං; තෙන නෙසං[7] එකො'පි ඉධ පත්තචීවරං ඨපෙතීති ධම්මදින්නා. [වත්තා] පුවත්තාපි නාහොසි;[8] ධම්මදින්නා එසො භවෙය්‍යාති ඤත්වා පන[9] පඤ්හං පුච්ඡිංසු; සො පුවත්ත[10]පුවත්තපඤ්හා තික්ඛෙන අසිනා කුම්භදාසිය කලාපං විය ඡින්දිත්වා පාදඞ්ගුලියා මහාපඨවිං පහරි; භන්තෙ අයං අවෙත්තා මහාපඤ්ඤාපි ධම්මදින්නස්ස ගුණං ජානාති තුම්හෙ පන න ජානිත්ථාති[11] වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අවෙත්තාඅයං පඤ්ඤා විජානාති ගුණාගුණං,
සවෙත්තාව ඛො[12]භන්තෙ න ජානාථ ගුණාගුණං"නති.

තාවදෙව ච ආකාසෙ අබ්භුග්ගන්ත්වා තළඞ්ගර[13]තිස්සපබ්බතමෙව අගමාසි; එවං කාරකස්සෙව අධිමාත්තා උප්පජ්ජන්ති; තස්මා භගවා තාදිසානං භික්ඛූනං වසෙන ඛීණං විභජන්තො ඛීණා ඛො පනාති ආදිමාහ. තත්‍රායං: අත්‍රෙතං කාරණං නො නත්ථි යෙන ඉඛෙකච්චෙ භික්ඛු[14] බාහිරපරිබ්බාජකෙහි සාධාරණං විවිච්චෙව ඛාමෙති-පෙ- පඨමජ්ඣානං.[15] උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය ඉං පන ඛත්ත[16] එවමත්ත සලෙලඛෙන විහරාමීති යං පවිපත්තිවිධානං කිලෙසෙ සල්ලඛති[17] තෙනාහං විහරාමීති තං න ඵුජ්ජති; නහි අධිමානිකස්ස භික්ඛුනො ඛීණං[18] සලෙලඛො වා සලෙලඛපරිපදූ වා හොති; කස්මා : අප්පටිඤ්ඤානං පාදකත්තා; නහි සො ඛීණං සමාපජ්ජිත්වා තතො වුට්ඨාය සඞ්ඛාරෙ

---

1. තාදිසො ව s.
2 එත්ථව e.
3. ගුම්බෙපි l.
4. පදුමගුම්බෙ l b s.
5. නච්චන්තං l නච්චන්තං b.චන්තාපි පටිඤ්ඤාය
6. දිඨඨසෙට්ඨස්ස b s
7. තෙන මෙතෙසං l.
8. ආපුච්ඡනෙනාපි b "වත්තා"
ඉති උභතනි සලලඛෙබෙ
නිසිඤ්ඤතං."ධම්මදින්නා
9. පුඤ s.
10. සො b s.
11. නිව b s.
12. සවෙත්තාථ ඛො s b.
13. වාළඞ්ගර b .
14. ඉඛෙකච්චෙ s
15. පඨමං ඛීණං b s.
16. පඤ්ඤ l.
17..සංලිඛති
18. ඛීණං b s.

සම්මසති ඛ්‍යානං පනස්ස චිත්තෙකාග්ගමත්තකරෝ[1] දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරෝ හොති; තස්මා තම්පඨං දස්සෙන්තෝ භගවා න ඛෝ පනෙතෙ වුත්ත අභිඤ්ඤස්ස විනයෙ සල්ලෙඛා වුච්චන්ති දිට්ඨධම්මසුඛවිහාර එතෙ අභිඤ්ඤස්ස විනයෙ වුච්චන්තීති ආහ. තත්ථ එතෙති ඛ්‍යානධම්ම වසෙන බහුවචනං වෙදිතබ්බං; එතෙ පඨමජ්ඣානධම්මාති වුත්තං හොති; සමාපත්තිවසෙන වා එකමපි[2] පඨමජ්ඣානං පුනප්පුනං[3] සමාපත්තිවසෙන පවත්තං[4] බහුත්තං ගච්ඡති; ආරම්මණවසෙන වා එකමපි හි පඨමජ්ඣානං පඨවීකසිණාදිසු පවත්තිවසෙන බහුත්තං ගච්ඡතීති[5] එස නයො දුතියතතියචතුත්ථජ්ඣානෙසු. අරූපජ්ඣානෙසු[7] පන ආරම්මණභෙදභාවතො පුරිමඣාරණද්ධයවසෙනෙව[8] බහුවචනං වෙදිතබ්බං. යස්මා ච තෙසං[9]අඞ්ගානිපි සන්තානි ආරම්මණානිපි නිබ්බුතානි වෙව සුඛුමානි වාති වුත්තං හොති තස්මා තානි සබ්බානි එකෙන විහාරීති එවං වුත්තානීති වෙදිතබ්බානි; අයං තාවෙත්තෙසං[10] වචනත්තමපි සාධාරණවිභණ්ණතා.

විසෙසවිභණ්ණතා පන සබ්බෙපි රූපසඤ්ඤානන්ති ආදිපදානු සාරතො වත්තබ්බා සියා සා විසුද්ධිමග්ගෙ සබ්බාකාරෙන වුත්තායෙව. එවං යස්මා අධිමානිකස්ස භික්ඛුනො ඛ්‍යානවිහාරෝ අවිපස්සනාපාදකත්තා සල්ලෙඛවිහාරෝ න හොති; නහි සෝ ඛ්‍යානං සමාපජ්ජිත්වා තතෝ වුට්ඨාය සඛ්‍යාරෙ සම්මසති; චිත්තෙකග්ගකරෝ[11] දිට්ඨධම්ම සුඛවිහාරෝ පනස්ස හොති; තස්මා තම්පඨං දස්සෙන්තෝ රූපජ්ඣානානි වෙව[12] අරූපජ්ඣානානි ච විභජිත්වා ඉදානි[13] යථ සල්ලෙඛෝ කාතබ්බෝ වතුවත්තාලීසාය ආකාරෙහි තඤ්ච වත්ථුං තඤ්ච සල්ලෙඛං දස්සෙන්තෝ ඉධ ඛෝ පන චොති ආදිමාහ. තඤ්ච පන අට්ඨහි සමාපත්තීහි අවිගිංසාදයොව සල්ලෙඛානි වුත්තා: ලොකුත්තරපාදකත්තා බාහිරකානං හි අට්ඨසමාපත්තියො වට්ටපාදිකායෙව;[14] සාසනෙ සරණගමනම්පි ලොකුත්තරපාදකං; පගෙව අවිහිංසාදයො; ඉමිනා යෙව ච සුත්තෙන වෙදිතබ්බං යථා බාහිරකස්ස අට්ඨසමාපත්තිලාභිනො පඤ්චාභිඤ්ඤස්සාපි[15] දිබ්බදූතතො සාසනෙ තිසරණගමනස්ස දිබ්බ දූතං මහප්ඵලතරං හොතීති;[16] ඉදං හි සඤ්ඤාය දක්ඛිණාවිසුද්ධිසුත්තෙ "බාහිරකෙ කාමෙසු වීතරාගෙ දූතං දත්වා නොවිසහසහස්සගුණා දක්ඛිණා[17] පාටිකඞ්ඛිතබ්බා සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නෙ දූතං දත්වා අසඞ්ඛෙය්‍යා අප්පමෙය්‍යා දක්ඛිණා පාටිකඞ්ඛිතබ්බා කෙ පන වාදෙ සොතාපන්නෙ"ති වුත්තං; සරණගමනතො පට්ඨාය හි තත්ථ සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පරිපන්නෙ අධිප්පෙතොති. අයං තාවෙත්ථ පාළියොජනා.

---

1. මසසං කරොති b l s e. 7 ආරුප්පජ්ඣානෙසු b. 12. ච b. 17 ගුණා b s.
2. එකම්පිහි b s. 8. වසෙන l. 13. ඉදානි ච b s.
3. පුනප්පුනං b s e 9. වෙතෙසං b s. 14. පාදකානෙව b s e
4. පවත්තත්තා b, 10. තාවතෙසං b. 15. පඤ්චාභිඤ්ඤාණසාති l.
5. පවත්තා 6 ගච්ඡති e. 11. චිත්තෙකග්ගං කරොති a b r s. 16. හොති h l s.

අනුපදවණ්ණනායං[1] පන **ඉධා**ති විහිංසාදිවත්ථුදීපනමෙතං; **ඛො පනා**ති නිපාතමත්තං; **භවා**ති කරණත්ථෙ සාමිවචනං; අයං පනෙත්ථ[2] සඞ්ඛෙපත්ථො: යදෙතං පරෙ විහිංසකා භවිස්සන්තීති ආදිනා නයෙන විහිංසාදිවත්ථුං වදමි ඉධ චුන්ද තුමෙහි සලෙලඛො කාතබ්බොති; එවං සඞ්ඛෙපතො වත්වා ඉදානි ච්ඡාරෙනෙතා **පරෙ විහිංසකා භවිස්සන්ති මයමෙත්ථ අවිහිංසකා භවිස්සාමාති සලෙලඛො කරණීයොති** ආදි මාහ. තත්ථ **පරෙ**ති යෙ කෙචි ඉමං සලෙලඛමනුයුඤ්ජන්ති; **විහිංසකා භවිස්සන්තී**ති පාණිනා වා ලෙඩ්ඩුනා වාති ආදීහි සත්තානං විහෙඨකා භවිස්සන්ති; **මයමෙත්ථ අවිහිංසකා භවිස්සාමා**ති මයං පන යත්ථෙව වත්ථුස්මිං පරෙ එවං විහිංසකා භවිස්සන්ති එත්ථෙව අවිහිංසකා භවිස්සාම අවිහිංසං උපපාදෙත්වා විහරිස්සාම; **ඉති සලෙලඛො කරණීයොති** එවං තුමෙහි සලෙලඛො කාතබ්බො; **සලෙලඛොති** ච ඉධ අවිහිංසාව වෙදිතබ්බා; අවිහිංසා හි විහිංසං සලෙලති[3] ඡින්දති හනති සලෙලඛොති වුච්චති; එස නයො සබ්බත්ථ.

අයං පන විසෙසො: **පරෙ මිච්ඡාදිට්ඨිකා**ති එත්ථ කම්මපථානං අත්තභාවජාදිට්ඨිඤ්ච මිච්ඡත්තානං ආදිමිච්ඡාදිට්ඨිඤ්ච මිස්සෙත්වා දිට්ඨි වුත්තාති වෙදිතබ්බා. යථායමෙත්ථ තථා[4] සම්මාදිට්ඨිනි වුත්තත්ථානෙ සම්මාදිට්ඨි. එත්ථ ච කම්මපථා විත්ථාරතො සම්මාදිට්ඨිසුත්තෙන ච භවිස්සන්ති;[5] මිච්ඡත්තෙසු මිච්ඡාදිට්ඨිආදයො චෙඛාවිතකෙන. අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපො: පාණං අතිපාතෙන්තීති **පාණාතිපාතී** පාණඝාතකාති අත්ථො; අදින්නං ආදියන්තීති **අදින්නාදායී** පරස්සහාරීති අත්ථො; අබ්‍රහ්මං නීනා ලාමකා[6] ධම්මා චරන්තීති **අබ්‍රහ්මචාරී** මෙථුනධම්මපතිසෙවකාති අත්ථො; බ්‍රහ්මං සෙට්ඨං පවිත්තං චරන්තීති[7] **බ්‍රහ්මචාරී** මෙථුන[8] පටිවිරතාති අත්ථො; එත්ථ ච බ්‍රහ්මචරියං සලෙලඛොති වෙදිතබ්බං.[9] බ්‍රහ්මචරියං හි අබ්‍රහ්මචරියං සලෙලඛති; මුසා වදන්තීති **මුසාවාදී** පරෙසං අත්ථභඤ්ඤනකා තුච්ඡං අලිකං වාචං භාසිකාරොති අත්ථො; පිසුණා වාචා එතෙසන්ති **පිසුණාවාචා**;[10] පරෙසං[11] මම්මවෙත්තිකා ඵරුසා වාචා එතෙසන්ති **ඵරුසාවාචා**;[12] සම්ඵං නිරත්ථකං[13] වචනං පලපන්තීති **සම්ඵප්පලාපී**; අභිජ්ඣායන්තීති **අභිජ්ඣාලූ**; පරභණ්ඩං[14] ලුබ්භනසීලාති අත්ථො; බ්‍යාපන්නං පූතිභූතං චිත්තමෙතෙසන්ති **බ්‍යාපන්නචිත්තා**; මිච්ඡා පාපිකා විසුද්ධාගරහිතා එතෙසං දිට්ඨීති **මිච්ඡාදිට්ඨී**; සම්මාපථපරියාපන්නාය නත්ථි දින්නන්ති ආදිවත්ථුකාය[15] මිච්ඡත්තපරියාපන්නාය අනියාතනිකදිට්ඨියා ච සමන්නාගතාති අත්ථො; සම්මා සොභනා විසුද්ධූපසත්ථා එතෙසං දිට්ඨීති

1. වණ්ණනාය s.
2. පන b.
3. හං b s.
4. යථායමෙත්ථ b තථා යමෙත්ථ තථා l තථා මය මෙත්ථ
5. ආවිභවිස්සතීති b s.
6. ලාමක b s.
7. පවිපජ්ජන්තීති l e.
8. මෙථුනං e.
9. වෙදිතබ්බං b s.
10. පිසුණවාචා s පිසුනවාදී b.
11. පරං b පර s.
12. ඵරුසවාචා b s.
13. නිරත්ථක b.
14. පරභණ්ඩ b s.
15. ආදිකාය s.

සම්මාදිට්ඨී; කම්මපථපරියාපන්නාය අපී දින්නානි ආදිකාය කම්මස්සකතාදිට්ඨියා සම්මත්තපරියාපන්නාය මඟදිට්ඨියා ච සම්පන්නා ගතානි අත්ථෝ.

මිච්ඡාසඞ්කප්පාති අයථාව[1] අනියානිකඅකුසලසඞ්කප්පා; එස නයෝ **මිච්ඡාවාචාති** ආදිසු. අයං පන විසෙසෝ: මිච්ඡාසඞ්කප්පාදයෝ විය හි මිච්ඡාසති නාම පාථිඵකෙකා[2] කොචි ධම්මෝ නත්ථි, අතීතං පන චින්තයතෝ පවත්තානං වතුන්නම්පි අකුසලඛන්ධානමෙතං අධිවචනං; යම්පි වුත්තං භගවතා "අප්පෙසා භික්ඛවෙ අනුස්සති තෙසා නත්ථීති වදමි පුත්තපටිලාභං[3] වා භික්ඛවෙ අනුස්සරතෝ ධන පටිලාභං[3] වා භික්ඛවෙ[4] යසපටිලාභං[3] වා භික්ඛවෙ අනුස්සරතෝ"ති තම්පි[5] තං තං චින්තෙන්තස්ස සතිපතිරූපකෙන උපපත්තිං සඤ්ඤාය වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. **මිච්ඡාඤාණ්ති** එත්ථ ච[6] මිච්ඡාඤාණන්ති පාප කිරියාසු උපායචින්තාවසෙන පාපං කත්වා සුඛතං මයාති පවත්තඛන්ධා කාරෙන ච උපපත්තිං මොහො වෙදිතබ්බෝ; තෙන සම්පන්නාගතා පුග්ගලා මිච්ඡාඤාණි; **සම්මාඤාණ්ති** එත්ථ පන එකූනවීසතිභෙදං පච්චවෙක්ඛණාඤාණං සම්මාඤාණන්ති වුච්චති තෙන සම්පන්නාගතා පුග්ගලා සම්මාඤාණි; **මිච්ඡාවිමුත්තීති** අවිමුත්තායෙව සමානා විමුත්තා මඥති එවං සඤ්ඤිනො; අවිමුත්තියං වා විමුත්තිසඤ්ඤිනො; තත්‍රායං වචනත්ථෝ: මිච්ඡා පාපිකා විපරිතා විමුත්ති එතෙසං අත්ථීති මිච්ඡා විමුත්තිනෝ; මිච්ඡාවිමුත්තීති ච යථාවුත්තෙනාකාරෙන පවත්තානං අකුසලඛන්ධානමෙතං අධිවචනං; ඵලසමඵයුත්තානි පන සම්මාදිට්ඨි ආදීනි අට්ඨඞ්ගානි ඨපෙත්වා සෙසධම්මා[7] සම්මාවිමුත්තීති වෙදිතබ්බා;[8] සා ච මිච්ඡාවිමුත්තිං සල්ලිඛිත්වා[9] ඨිතත්තා සල්ලෙඛොති වෙදිතබ්බා; තත්ථ නියොජෙන්තො ආහ. **මයමෙත්ථ සම්මාවිමුත්තා භවිස්සාමාති සල්ලෙඛො කරණීයොති.** ඉතො පරානි තිණි නීවරණවසෙන වුත්තානි. **අභිජ්ඣාලු බ්‍යාපන්නචිත්තාති** එවං කම්මපථෙසු වුත්තත්තා පනෙත්ථ පඨමානි වෙ නීවරණානි න වුත්තානීති වෙදිතබ්බානි. තත්ථ පීනම්ඵෙන්ති[10] පරියුට්ඨිතා අභිභූතාති **පීනම්ඵපරියුට්ඨිතා**; උද්ධවෙත්ත සම්පන්නාගතාති **උද්ධතා**; විචිනන්තා කිච්ඡන්ති න සක්කොනන්ති සන්නිට්ඨානං කාතුන්ති **වෙචිකිච්ඡී.**[11]

ඛොඣනාති අදීනි දස චිත්තස්ස උපක්කිලෙසවසෙන වුත්තානි; තත්ථ කොධාදිසු යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං ධම්මදායාදවග්ගෙසු වුත්තං; අයං පනෙත්ථ වචනත්ථෝ: **ඛොඣනාති** කුජ්ඣනසීලා; **උපනාහීති** උපනාහනසීලා උපනාහො වා එතෙසං අත්ථීති;[12] තථා **මක්ඛී පළාසී** ච;[13] **ඉස්සනත්තීති ඉස්සුකී**; මච්ඡරායනත්තීති **මච්ඡරී** මච්ඡරං[14] වා එතෙසං අත්ථීති;[15] සඨයනත්තීති **සඨා**; න සම්මා භාසනත්තීති වුත්තං හොති

1. අයථාව e. 5. අනුස්සරතෝ"ති b. 8. වෙදිතබ්බා l. 12. අත්ථීති උපනාහී b.
2. පාතිඵෙක්කා b 6 එත්ථ b. 9. සල්ලෙඛිත්වා l. 13. පළාසිව b s.
3. පුත්තපටිලාභං b s. 7. සෙසධම්මෙ l 10. පීනම්ඛෙන b. 14. **මච්ඡරං.** b s.
4. **සික්ඛවෙඅනුස්සරතෝ** s b. 11. **විචිකිච්ඡි** s **විචිකිච්ඡා** b, 15. **අත්ථීති මච්ඡරී** b.

ඛෙරාටිකයුත්තානං එතං අධිවචනං; මායා එතෙසං අත්ථීති **මායාවී**; ඨමභසමඞ්ගිතාය **ථද්ධා**; අතිමානයොගෙන **අතිමානී**; වුත්තපටවනීසානයෙන සුඛකථෙකා වෙදිතබ්බා. **දුබ්බචාති** වත්තුං දුක්ඛා කිඤ්චි වුච්චමානා න සහන්ති;[1] තඞ්ඛණපරිතා **සුඛඛා**;[2] දෙවදත්තාදිසදිසා පාපකා මිත්තා එතෙසන්ති **පාපමිත්තා**; බුද්ධා වා සාරිපුත්ත[3]සදිසා වා කල්‍යාණා මිත්තා එතෙසන්ති **කල්‍යාණමිත්තා**; කායදුච්චරිතාදිසු චිත්තවොස්සග්ගවසෙන **පමත්තා**; විපරිතා **අපමත්තා**ති වෙදිතබ්බා; ඉමානි තීණි පකිණ්ණකවසෙන වුත්තානි.

අස්සද්ධානි ආදීනි සත්ත[4] අසද්ධම්මවසෙන; තත්ථ තීසු වත්ථූසු සද්ධා එතෙසං නත්ථීති **අස්සද්ධා**; සුඛකථෙකෙ සද්දහන්තීති **සද්ධා**; සද්ධා වා එතෙසං අත්ථීතිපි **සද්ධා**; නත්ථෙතෙසං[5] හිරීති **අහිරිකා**. අකුසල සමාපත්තියා අජ්ඣුච්ඡමානානමෙතං අධිවචනං; හිරි[6] එතෙසං මනෙ හිරියා වා යුත්තමනාති **හිරිමනා**; න ඔත්තප්පන්තීති **අනොත්තාපිනෝ**;[7] අකුසලසමාපත්තියා න භායන්තීති වුත්තං හොති; තඞ්ඛණපරිතා **ඛත්තාපි**;[8] අපපං සුතමෙතෙසන්ති **අප්පස්සුතා**;[9] අප්පන්ති ච ථොකන්ති න ගහෙතබ්බං නත්ථීති ගහෙතබ්බං; අප්පස්සුතානි හි නිස්සුතා සුත විරහිතා වුච්චන්ති; බහු[10] සුතමෙතෙසන්ති **බහුස්සුතා**; තථාගතභාසිතං එකමපි ගාථං[11] ඨාථාවතො සුචිං අනුරූපපටිපදං පටිපන්නානමෙතං[12] අධිවචනං; කුච්ඡිතං[13] සීදන්තීති **කුසීතා**; හීනවීරියානමෙතං අධිවචනං; ආරද්ධං විරියමෙතෙසන්ති **ආරද්ධවිරියා**; සම්මප්පධාන යුත්තානමෙතං අධිවචනං; මුට්ඨා සති එතෙසන්ති **මුට්ඨස්සතිනෝ**; නට්ඨස්ස තීති වුත්තං හොති; උපට්ඨිතා සති එතෙසන්ති **උපට්ඨිතස්සතිනෝ**;[14] නිච්චං ආරම්මණාභිමුඛපවත්තසතින්නමෙතං අධිවචනං; දුට්ඨා පඤ්ඤා එතෙ සන්ති **දුප්පඤ්ඤා**; නට්ඨපඤ්ඤත්ති වුත්තං හොති; පඤ්ඤාය සම්පත්තානි **පඤ්ඤාසම්පයුත්තානා**; පඤ්ඤත්ති ච ඉධ විපස්සනාපඤ්ඤා වෙදිතබ්බා: විපස්සනාසම්භාරෙ හි පරිපූරෙ ඉමස්මිං ඨානෙ ආගතො තස්මා විපස්සනාපඤ්ඤාව අයන්ති පොරාණානං ආණා.

ඉදානි එකමෙව[15] ලොකුත්තරගුණානං අනන්තරායකරං අනිය්‍යානිකදිට්ඨිං තිත්ථකාරෙහි දස්සෙතුං **සඤ්ඤාවිපල්ලාසා**ති ආදිමාහ. තත්ථ **සඤ්ඤාවිපල්ලාසා**ති **සඤ්ඤාවිපල්ලාසා**ඞ්; ආධානං ගණ්හනත්ථෙන **ආධානග්ගාහී**;[16] ආධානන්ති දළ්හං වුච්චති දළ්හග්ගාහීති[17] අත්ථො; යුත්තං කාරණං දිස්වා[18] ලද්ධිං පටිනිස්සජ්ජන්තීති[19] **පටිනිස්සග්ගී**; දුක්ඛෙන කිච්ඡෙන කසිරෙන බහුම්පි කාරණං දස්සෙත්වා න සක්කා පටිනිස්සග්ගී

1. න සඤ්ඤන්ති l.
2. සුවචා b s
3. සාරිපුත්තාදි s
4. ආදිනි b අසද්ධම්ම s.
5. නාත්ථි එතෙසං b.
6. හිරි b.
7. න උත්තප්පන්තීති අනොත්තාපිනෝ s.
8. ඔත්තප්පී s.
9. අප්පසුතා s.
10. බහුං e s
11. ඝථං s.
12. අනුරූපපටි පන්නානමෙතං b.
13. කුච්ඡිතා b.
14. උපඨිතසතිනෝ b.
15. එත්තකමෙව b
16 ආධානග්ගාහිනෝ b.
17. දළ්හග්ගාහීති e s.
18. යුත්තකාරණං දිස්වාවbs
19. නිස්සජ්ජන්තීති b s

කාතූනන්ති[1] දුප්පටිනිස්සග්ගී; යෙ අත්තනෝ උපත්තං දිට්ඨිං ඉදමේව සච්චන්ති දළ්හං ගණ්හිත්වා අපි බුද්ධාදීහි කාරණං දස්සෙත්වා වුච්චමානා න පටිනිස්සජ්ජන්ති[2] තෙසමේතං අධිවචනං. තාදිසා හි පුග්ගලා යං යදෙව ධම්මං වා අධම්මං වා සුණන්ති[3] තං සබ්බං එවං අම්හාකං ආචරියෙහි කථිතං එවං අමෙහි සුතන්ති කුමෝමාව අඞ්ගානි සකෙ කපාලෙ අනොතාපෙයෙව සමොදහන්ති කුම්මීලගාහං[4] ගණ්හන්ති න විස්සජ්ජෙන්ති.[5] වුත්තනයපරියායෙන සුක්කපක්ඛෝ වෙදිතබ්බෝ.

එවං වතුවත්තාලීසාය ආකාරෙහි සල්ලෙඛං දස්සෙත්වා ඉදානි තස්මිං සල්ලෙඛෙ චිත්තුපාදස්සාපි බහුකාරතං[6] දස්සෙතුං චිත්තුප්පාදම්පි බො අහන්ති ආදිමාහ. තත්‍රායං: අහං චුන්ද තුම්හෙසු ධම්මෙසු චිත්තුපාදමත්තං බහුකාරං[7] වදාමි: යා පනෙතා කායෙන වාචාය අනුවිධියනා[8] යථා පඨමං චිත්තං උපත්තං තථෙව තෙසං ධම්මානං කායෙන[9] කරණං වාචාය ව කරොථාති ආණාපනා වා උග්ගහපරිපුච්ඡාදිනි වා තත්‍ර වාදෙයෙව නො එකන්තබහුකාරයෙව[10] හි තා අනුවිධියනාති[11] දස්සෙති; කස්මා පනෙත්‍ර චිත්තුපාදෙ'පි බහුකාරොති:[12] එකන්තහිතසුඛාවහත්තා අනුවිධියනානං.[11] හෙතුත්තා ච; දුක්ඛං දස්සාමීති[13] චිත්තුපාදෙ සයම්පි එකන්තහිතසුඛාවහො අනුවිධියනානම්පි හෙතු; එවං හි උපත්තාචිත්තත්තායෙව දුතියදිවසෙ මහාවිපිං[14] පිදහිත්වා මහාමණ්ඩපං කාරා භික්ඛුසතස්ස වා භික්ඛුසහස්සස්ස වා දානං දෙති; භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙථ පූජෙථ පරිවිසථාති පරිජනෙ ආණාපෙති; එවං සඞ්ඝස්ස චීවරසෙනාසනභෙසජ්ජං[15] දස්සාමීති චිත්තුපාදෙ සයම්පි එකන්තහිතසුඛාවහො අනුවිධියනානම්පි[16] හෙතු; එවං උපත්තාචිත්තත්තායෙව හි චීවරාදීනි අභිසඞ්ඛරොති[17] දෙති[18] දෙපෙති ච; එස නයො සරණගමනාදිසු;[18] සරණං ගච්ඡාමීති හි චිත්තං උපාදෙත්වාව පච්ඡා කායෙන වා වාචාය වා[19] සරණං ගණ්හාති;[20] තථා පඤ්චඞ්ගං අට්ඨඞ්ගං දසඞ්ගං වා සීලං සමාදියිස්සාමීති චිත්තං උපාදෙත්වාව[21] කායෙන වා වාචාය වා සමාදියති; පබ්බජිත්වා වතුසු සීලෙසු පතිට්ඨහිස්සාමීති ච චිත්තං උපාදෙත්වාව[21] කායෙන වාචාය ච පූරෙතබ්බං සීලං පූරෙති; බුද්ධවචනං උග්ගහෙස්සාමීති[22] චිත්තං උපාදෙත්වාව[23] එකං වා නිකායං චෙ වා තයො වා චත්තාරො වා පඤ්ච වා නිකායෙ වාචාය උග්ගණ්හාති;[24] එවං ධුතඞ්ගසමාදානකම්මට්ඨානුග්ගහ

---

1. න සක්කා ගඞ්ගං කාතූනන්ති le පරි නිස්සඞ්ගං. s නිස්සඟී b.
2. නිස්සජ්ජන්තීති b s.
3. ගණ්හාති b.
4. කුම්මිලගාහං. b කුම්මිලගාහං. s.
5. විස්සජ්ජන්ති b s.
6. බහුකාරං. le බහුපකාරතං. b.
7. බහුපකාරං. b.
8. කායෙන ච වාචාය ච අනුවිධියනා b s
9. කායෙන වං b.
10. බහුපකාරයෙව b.
11. අනුවිධියනාති b s.
12. බහුපකාරොති b.
13. මිනි හි b s.
14. මහාවිපියං. l.
15. චීවරං. සෙනාසන. භෙසජ්ජං. h s.
16. අනුවිධියමානානම්පි b.
17. අභිසඞ්ඛරොති s
18. දීසු b s.
19. කායෙනවාචාය l.
20. ගණ්හාති b.
21. උපපාදෙත්වා b.
22. උග්ගණ්හිස්සාමීති b s.
23. උපපාදෙත්වා ව b.
24. වත්තාරො පඤ්චනිකා යෙ වා උග්ගණ්හාති s.

කාසිණපරිකම්මඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයතාදීපනත්ථං විපස්සනාමග්ගඵලපච්චවෙක්ඛණඤ්ඤමඤ්ඤසම්මා සම්බොධිවසෙන[1] නෙතබ්බං. බුද්ධා භවිස්සාමීති හි චිත්තුපාදෙ සයම්පි එකන්තඝතිතසුඛාවහෙ අනුවිධියනානතම්පි[2] ගෙතු; එවං හි උපපන්නචිත්තතානෙව අපරෙන සමයෙන ඝපපඝතඝඝඝඝඤ්ඤාති චත්තාරි අසඛ්ඛෙය්‍යානි කාලෙන වවාය ච[3] පාරමියො පූරෙත්වා සදෙවකං ලොකං තාරෙනෙතා විචරති;[4] එවං සබ්බත්ථ චිත්තුපාදෙ'පි බහුකාරෙ[5] කායවාචාහි පන අනුවිධියනා[6] අතිබහුකාරායෙවාති[5] වෙදිතබ්බා.

එවං කුසලෙසු ධම්මෙසු චිත්තුපාදස්සාපි බහුකාරතං[5] දස්සෙත්වා ඉදානි තත්ථ නියොජෙතෙතා **තඤ්ඤාතිඝ** චුන්දාති ආදිමාහ. තං අත්ථතො පාකටමෙව එවං වතුවත්තාලීසාය ආකාරෙහි දස්සිතෙ සලෙලඛෙ චිත්තුපාදස්සාපි බහුකාරතං[5] දස්සෙත්වා ඉදානි තස්සෙව සලෙලඛස්ස භිතාධිගමාය මග්ගභාවං දස්සෙතෙතා **සෙය්‍යථාපිති** ආදිමාහ. තත්‍රස්සථෙ: යථා නාම චුන්ද ඛාණුකණ්ටකපාසාණාදීහි විසමො මග්ගො භවෙය්‍ය තස්ස පරිකම්මනාය පරිවජ්ජනත්ථාය අඤ්ඤෙ සුපරිකම්මකතො විය[7] භූම්භාගො සමො මග්ගො භවෙය්‍ය; යථා වා[8] රුක්ඛමූල පාසාණපපතාකුම්භිලමකාරදිපරියාකුලං[9] විසමං තිත්ථමෙස තස්ස පරිකම්මනාය පරිවජ්ජනත්ථාය අඤ්ඤං අවිසමං[10] අනුපුබ්බගම්භීරං සොපාන[11] ඵලකසදිසං තිත්ථං භවෙය්‍ය යං පටිපන්නා සුඛෙනෙව තං නදිං වා තළාකං වා අජ්ඣොගහෙත්වා නහායෙය්‍ය[12] වා උත්තරෙය්‍ය වා; එවමෙව ඛො චුන්ද විසමම්මග්ගවිසමතිත්ථසදිසාය[13] විහිංසාය සමන්නා ගතස්ස විහිංසකස්ස[14] පුග්ගලස්ස සම්මග්ගසමතිත්ථසදිසා අවිහිංසා හොති පරිකම්මනාය; යථෙව හි විසමම්මග්ගනිත්ථ[15]පරිවජ්ජනත්ථාය සමං මග්ගං ච තිත්ථඤ්ච පටියත්තං එවං විහිංසාපරිවජ්ජනත්ථාය අවිහිංසා පටියත්තා යං ස[16] පටිපන්නො සුඛෙනෙව මනුස්සගතිං වා දෙවගතිං වා[17] අජ්ඣොගහෙත්වා[18] සම්පතනිං වා අනුභවෙය්‍ය උත්තරෙය්‍ය වා ලොකා; එතෙනෙව උපායෙන සබ්බපදානි යොජෙතබ්බානි. එවං තස්සෙව භිතාධිගමාය මග්ගභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි උපරිභාවඛම නීයතං දස්සෙතෙතා **සෙය්‍යථාපිති** ආදිමාහ. තත්‍රස්සථෙ: යථා නාම චුන්ද යෙ කෙචි අනුසලා ධම්මා පරිසඤ්ඣනකා[19] වා අජ්ඣනකා වා දිස්සන්තියපි පරිසඤ්ඣා විපාකජනකා වා අජ්ඣනකා වා සබ්බෙ තෙ ජාතිවසෙන අඛොභාවඛගමනීයාති එවං නාමංව[20] හොන්ති විපාක කාලෙ අනිවඤ්ඣනත්තවිපාකහෙතූ; යථා ච යෙ කෙචි කුසලා ධම්මා

1. පවෙච්ඣඛඤ්ඣවඝසනා l
2. අනුවිධියනානතම්පි b s.
3. වාවාය l e
4. තාරෙන්තොවවරති s.
5. බහූපනාරෙ b.
6. අනුවිධියනා b s
7 විය ච b
8. යථා ච b s.
9. කුඤ්ඣිලපරිබ්‍යාකුලං b s
10 පරිවජ්ජනත්ථාය අවිසමං
11. ඝොපාණ b s.
12 අජ්ඣොගාහෙත්වා h s e නහානඝයය b s.
13. චුන්දවිසමතිත්ථ සදිසාය s.
14. විහිංසක b s.
15. විසමම්මග්ගවිසමනිත්ථ e.
16 අවිහිංසඝසපටියත්තා යව s පටියත්තාඝං b e.
17. මනුස්සගතිං වා l.
18. අජ්ඣොගාහෙත්වා b s e.
19. පරිසඤ්ඣායිකා b.
20. නාමංව s.

පටිසන්ධිජනකා[1] වා අජනකා වා දින්නායපි පටිසන්ධියා විපාක ජනකා වා අජනකා වා සබ්බෙ තෙ ජාතිවසෙන උපරිභාවඞ්ගමනීයාති එවං තාමාව[2] හොන්ති විපාකකාලෙ ඉට්ඨකන්තවිපාකත්තා: **එවමෙව ඛො වුන්ද විහිංසකස්ස**-පෙ-**උපරිභාවාසාති.**

තත්‍රායං උපමාසංසන්දනා:[3] යථා හි සබ්බෙ අකුසලා අධොභාවඞ්ගමනීයා එවං විහිංසකස්ස එකා විහිංසාපි; යථා ච සබ්බෙ කුසලා උපරිභාවඞ්ගමනීයා එවං අවිහිංසකස්ස එකා අවිහිංසාපි; එතෙනෙව උපායෙන අකුසලං අකුසලෙන කුසලඤ්ච[4] කුසලෙන උපමෙතබ්බං, අයං කිරෙත්ථ අධිප්පායොති එවං තස්සෙව සල්ලෙඛස්ස උපරිභාවඞ්ගමනීයතං දස්සෙන්තා ඉදානි පරිනිබ්බානෙ සම්භාවං දස්සෙතුං **සො වත ච්‍රන්දාති** ආදිමාහ තත්‍ර සොති වත්තබ්බපකාර[5] පුග්ගලනිද්දෙසො තස්ස සොති[6] ඉමං උද්දෙසවචනං ආහරිත්වා යො අත්තනා පලිපපලිපන්නො සො වත ච්‍රන්ද පරං පලිපපලිපන්නා උද්ධරිස්සතීති එවං සබ්බපදෙසු සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො. **පලිපපලිපන්නොති** ගම්භීරත්තද්දමෙ නිමුග්ගොති වුච්චති; නො ච ඛො අරියස්ස චිත්තයෙ; අරියස්ස පන චිත්තයෙ **පලිපන්නොති** පඤ්ච කාමගුණෙ වුච්චන්ති; **පලිපන්නොති** තත්ථ නිමග්ගොති බාලපුථුජ්ජනො; තස්මා එවමෙත්ථ අත්ථොජනා වෙදිතබ්බා: යථා ච්‍රන්ද කොචි පුරිසො යාව නාසිකග්ගා ගම්භීරකද්දමෙ[7] නිමුග්ගො අපරම්පි තත්තෙව[8] නිමුග්ගං හත්ථෙ වා සීසෙ වා ගහෙත්වා උද්ධරිස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති නාහි තං කාරණමත්ථි යෙන සො[9] නං උද්ධරිත්වා ථලෙ පතිට්ඨාපෙය්‍ය; එවමෙව යො අත්තානා පඤ්චකාමගුණ පලිපෙ[10] පලිපන්නො සො වත පරං තත්තෙව පලිපන්නං[11] උද්ධරිස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති; තත්ථ සියා: **අයුත්තමෙතං පුථුජ්ජනා** නම්පි[12] භික්ඛුභික්ඛුනි උපාසකඋපාසිකානං ධම්මදෙසනං සුත්වා හොන්ති යෙව ධම්මං අභිසමෙන්තාරොපි තසමා පලිපපලිපන්නො උද්ධරතීති; තං න තථා දට්ඨබ්බං; භගවාඤෙව හි තත්ථ උද්ධරති පසංසාමත්තමෙව පන ධම්මකථිකා ලභන්ති රඤ්ඤා පඨිතලෙඛවාචකො විය; යථා හි රඤ්ඤා පවච්ඡාජනපදෙ පඨිතං ලෙඛං තත්ථ මනුස්සා ලෙඛං වාචෙතුමජානන්තා[13] යො වාවෙතුං ජානාති තෙන වාචාපෙත්වා තම්පි සුත්වා රඤ්ඤා ආණාති ආදරෙන සම්පාදෙන්ති; න ච තෙසං හොති ලෙඛවාචනස්ස අයං ආණාති; ලෙඛවාචකො පන විස්සට්ඨාය වාචාය වාවෙති[14] අනෙලගලායාති[15] පසංසාමත්තමෙව ලභති; එවමෙව[16] කිඤ්චාපි සාරිපුත්තපපභුතයො ධම්මකථිකා ධම්මං දෙසෙන්ති

---

1. පටිසන්ධිඝාජනකා b.
2. එවං තාමාව s.
3. ඔපම්මසංසඳනා b s යථා ඝබ්බෙ b s.
4. කුසලං b.
5 වුත්තාපකාරා b s.
6. යොනි b s.
7. ගම්භීරෙකද්දමෙ b s.
8. අපරං b තත්තෙව l.
9. කාරණං අත්ථි එත සෙ b
10 පලිප s.
11. තත්තෙව b පලිපපලිපන්නා b s
12. මපි හි b.
13. තු අජානන්තා b s.
14. වාවෙසි b
15 අනෙළගලායානි e s අනෙලගලායානි b
16. එවමෙව: b

අථ ඛෝ ලික්ඛිතපණ්ණවාචකා[1] විය තෙ හොන්ති; භගවතොයෙව **පන සා** ධම්මදෙසනා රඤ්ඤො ආණා විය; යෙ ච නං **සුත්වා** ධම්මං අභිසමෙන්ති තෙ භගවායෙව උධුරතීති වෙදිතබ්බා;[2] ධම්මභාපිකා පන විස්සට්ඨාය වාචාය ධම්මං දෙසෙන්ති[3] අනෙලගලාඃයාති[4] පසංසා මත්තමෙව ලභන්තීති; තස්මා යුත්තමෙවෙතන්ති. වුත්තවිපරියායෙන සුකථාපකෙඛා වෙදිතබ්බා.

අදන්තො අවිනීතො අපරිනිබ්බුතොති එත්ථ පන අනිබ්බිසභාය අදන්තො; අසික්ඛාවිනයතාය අවිනීතො; අනිබ්බුතකිලෙසභාය අපරිනිබ්බුතොති[5] වෙදිතබ්බා;[6] සො තාදිසො පරං දමෙස්සති නිබ්බිසං කරිස්සති විනෙස්සති වා තීසුපි සික්ඛා සික්ඛාපෙස්සති පරිනිබ්බාපෙස්සති වා තස්ස කිලෙසෙ නිබ්බාපෙස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති; වුත්තවිපරියායෙන සුකථාපකෙඛා වෙදිතබ්බා.

එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛුස්ස-පෙ-පරිනිබ්බානායාති[7] එත්ථ පන එවමත්ථො වෙදිතබ්බා; යථා[8] අත්තනා පලිපාපලිපන්නො[9] පරං පලිපපලිපන්නං උද්ධරිස්සති දන්තො දමෙස්සති විනීතො විනෙස්සති පරිනිබ්බුතො පරිනිබ්බාපෙස්සතීති ඨානමෙතං විජ්ජති; කිං පන තං[10] පලිපාපලිපන්නත්තං[11] දන්තත්තං විනීතත්තං පරිනිබ්බුතත්තඤ්ච; එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛුස්ස පුරිසපුග්ගලස්ස අවිහිංසා හොති පරිනිබ්බානාය; කිං වුත්තං හොති: යො අත්තනා අවිහිංසකො තස්ස යා අවිහිංසා අයං[12] යා එසා භික්ඛුස්ස පරස්ස විහිංසා තස්ස පරිනිබ්බානාය හොති; අත්තනා[13] අවිහිංසකො පරස්ස විහිංසාවෙතනං නිබ්බාපෙස්සතීති ඨානමෙතං විජ්ජති; කිං පන තන්ති: අවිහිංසකභාවමෙව; යං හි යෙන අත්තනා අධිගතං හොති සො[14] පරං තථත්තාය[15] සමාදපෙතුං සක්කොති;[16] අථවා යථා අත්තනා පලිපාපලිපන්නො[9] දන්තො විනීතො පරිනිබ්බුතො පරං පලිපපලිපන්නං අදන්තං අවිනීතං අපරිනිබ්බුතඤ්ච උද්ධරිස්සති විනෙස්සති දමෙස්සති[17] පරිනිබ්බාපෙස්සතීති ඨානමෙතං විජ්ජති; එවමෙවං[18] භික්ඛුස්ස පුරිසපුග්ගලස්ස විහිංසා පහානාය මග්ගං භාවයතො උපජ්ජනා අවිහිංසා හොති පරිනිබ්බානාය; පරිනිබ්බුතො වඨ හි අපරිනිබ්බුතං අවිහිංසාවෙතනංව විහිංසාවෙතනං[19] පරිනිබ්බාපෙතුං සමත්ථො;[20] එතමත්ථං දස්සෙන්තො **එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ**ති ආදිමාහ[21] එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. යථා වෙත්ථ එවං සබ්බපදෙසු; අතිවිත්ථාරභයෙන පන අනුපදයොජනා න කතාති.

1. වාචකා b.
2. වෙදිතබ්බා b.
3. දෙසෙන්තීති s.
4. අනෙළගලාඃයාති c s අඵලගලාඃයාති b.
5. අපරිනිබ්බුතො l.
6. අපරිනිබ්බුතොති අත්ථොb
7. භික්ඛුස්ස පරිනිබ්බාඃයාඃති s.
8 යථාඤ්ඤාඃb යථාඤ්ඤි s.
9. අපලිපපලිපන්නොා b s.
10 කිං පනතන්ති b s.
11. අපලිපපලිපන්නත්තං.bs.
12. අවිහිංසා s
13. අත්තනා ඤි b s.
15 තදත්ථාය b.
16. සක්කොතීති b s.
17. දමෙස්සතීනෙස්සතිb.
18. එවමෙව b e s
19. අවිහිංසාවෙතනාතා. b විහිංසාවෙතනාතා. b
20. සමත්ථෝති s
21. ආදිමාහ l.

එවං තස්ස පරිනිබ්බාපනෙ සමත්ථභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි තං දෙසනං නිගමෙන්ථා ධම්මපටිපත්තියං නියොජෙතුං **ඉති ඛො භික්ඛවෙ භුඤ්ජති** ආදිමාහ. තත්ථ **සල්ලෙඛපරියායොති** සල්ලෙඛනාකාරණං; එස නයො සබ්බත්ථ. එත්ථ අභිහිංසාදයොව විහිංසාදීනං[1] සල්ලෙඛනතො සල්ලෙඛ කාරණං; තෙසං වසෙන චිත්තස්ස උපපාදෙතබ්බතො චිත්තුපපාද කාරණං; විහිංසාදිපරිකඛමනස්ස හෙතුතො පරිකඛමනකාරණං; උපරිභාවනිපඨාදනතො උපරිභාවකාරණං; විහිංසාදීනං පරිනිබ්බා පනතො පරිනිබ්බානකාරණන්ති[2] වෙදිතබ්බා.[3]

ගිතෙසිනොති හිතං එසනෙත්ථ; **අනුකම්පකෙනාති** අනුකම්ප මානෙන; **අනුකම්පං උපාදායාති** අනුකම්පං චිත්තෙන පරිග්ගහෙත්වා;[4] පවිවෙචාසිං වුත්තං හොති; **යන්නූනාහං මෙයාති** තං මයා[5] ඉමෙ පඤ්ච පරියායෙ දෙසෙන්තෙන[6] තුම්හාකං නත්ථං; එත්තකමෙව හි අනුකම්ප කස්ස සද්ධා නිවෙසං යදිදං අප්පරිතඩමම්දෙසනා; ඉතො පරං පන පටි පත්ති නාම සාවකානං නිවෙසං; තෙනාහ **එතානි භුඤ්ජ රුක්ඛමූලානි** -පෙ- **අම්හාකං අනුසාසනීති**. තත්ථ ච **රුක්ඛමූලානීති** ඉමිනා රුක්ඛ මූලසෙනාසනං දස්සෙති; **සුඤ්ඤාගාරානීති** ඉමිනා ජනවිවිත්තට්ඨානං; උභයෙනාපි ච යොගානුරූපං[7] සෙනාසනමාචික්ඛති දායජ්ජං නියෙ නෙති;[8] **කාමෙථාති** ආරම්මණූපනිජ්ඣානෙන අට්ඨනිංසාරම්මණානි ලක්ඛණූපනිජ්ඣානෙන ච අනිච්චාදිනොං[9] ඛන්ධායතනාදීනි උපනිජ්ඣා යථ; සම්ථඤ්ච විපස්සනඤ්ච වඩ්ඪෙථාති වුත්තං හොති; **මා පමාදත්ථාති** මා පමජ්ජිත්ථ; **මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථාති** යෙ හි පුබෙබ දහරකාලෙ ආරොග්‍යකාලෙ යතනසපායාදිසම්පත්තිකාලෙ සද්ධා සම්මුඛී[10] භාවකාලෙ ච යොනිසොමනසිකාරවිරහිතා රත්තින්දිවං[11] මඬ්ඩනඝතත්තා[12] ඛුත්වා සෙය්‍යසුඛං මිද්ධසුඛමනුභොන්තා **පමජ්ජන්ති** තෙ පච්ඡා ජරාකාලෙ රොගකාලෙ මරණකාලෙ විපත්තිකාලෙ **සද්ධා** පරිනිබ්බුතකාලෙ ච තං පුබෙබ පමාදවිහාරං අනුස්සරන්තා **සපපටි** සඞ්කාලකිරියඤ්ච භාරියං[13] සම්පස්සමානා විපටිසාරිනො හොන්ති; තුම්හෙ පන තාදිසා මා අහුවත්ථාති එතමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ **මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථාති**. **අයං වො අම්හාකං අනුසාසනීති** අයං අම්හාකං සන්තිකා ඤ්ඤාථ මා පමාදත්ථාති[14] තුම්හාකං අනුසාසනී ඔවාදොති වුත්තං හොතීති.

සල්ලෙඛසුත්තවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

---

1. අභිහිංසාදයො එවං අභිහිංසාදීනං s.
2. පරිනිබ්බානපත්ත s.
3. වෙදිතබ්බං b.
4. පරිග්ගණ්හිත්වා b.
5. කතං මයා s.
6. දෙසෙන්තෙනත්ත b s e.
7. යොගානුරූපං b.
8. නියෙසෙතී s.
9. අනිච්චාදිතො ච l.
10. සම්මුඛි b. [රත්තින්දිවං b.
11 රත්තිංදිවං සී 2 P2
12 මණ්ඩුලත්තා b
13. සපපටිසඞ්කාලකිරියං b.
14. පමාදථාති l s.

එවමෙව සුනාති සම්මාදිට්ඨිසුත්තං; තඤ්ච සම්මාදිට්ඨි සම්මාදිට්ඨිති ආවුසො වුච්චති කිත්තාවතා නු ඛො ආවුසොති වා සාතතං පනාවුසො අකුසලන්ති වා එවං යතනිකා[1] ථෙරෙන පුච්ඡා වුත්තා සබ්බා සත්ථුසම්මත්තා පුච්ඡා එව. තඤ්ච යසමා ජානන්තාපි සම්මා දිට්ඨිති වදන්ති අජානන්තාපි බාහිරකාපි සාසනිකාපි අත්ථසංවදි වසෙනාපි[2] අත්තපච්චක්ඛෙනාපි; තස්මා තං බහූනං[3] වචනං උපධාරය මිකඛන්තූනං ආමසන්තා **සම්මාදිට්ඨි සම්මාදිට්ඨිති ආවුසො වුච්චතී**ති ආහ. අයං හි එත්ථ අධිප්පායො: අපරෙහිපි **සම්මාදිට්ඨිති** වුච්චති අථා පරෙහිපි[4] සම්මාදිට්ඨිති වුච්චති[5] සචායං[6] එවං වුච්චමානො අත්ථසඞ්ඛ ලක්ඛණඤ්ච උපධාරය කිත්තාවතා නු ඛො ආවුසො අරියසාවකො සම්මාදිට්ඨි[7] හොතීති; තඤ්ච **සම්මාදිට්ඨිති** සොභනාය පඤ්ඤාය ච දිට්ඨියා සමන්නාගතො; යදා පන ඛමෙමෙවායං[8] සම්මාදිට්ඨිසඳ්දෝ වත්තති තදාස්ස සොභනා පඤ්ඤා ච දිට්ඨි සම්මාදිට්ඨිති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො. සා චායං සම්මාදිට්ඨි දුවිධා හොති ලොකියා ලොකුත්ත රා ති, තඤ්ච සාමඤ්ඤසාතඤඤණං[9] සච්චානුලොමිකඤඤණඤ්ච ලොකියා සම්මාදිට්ඨි; සබ්බෙපතො වා සබ්බාපි සාසවා පඤ්ඤා; අරියමග්ගඵල සම්පයුත්තා පඤ්ඤා ලොකුත්තරා සම්මාදිට්ඨි; සම්මාදිට්ඨිපුග්ගලො[10] පන තිවිධො හොති පුථුජ්ජනො සෙඛො අසෙඛොති.[11] තඤ්ච පුථුජ්ජනො දුවිධො හොති බාහිරකො සාසනිකො ච;[12] තඤ්ච බාහිරකො සම්මාවාදී සම්මඤ්ඤසාතදිට්ඨියා[13] සම්මාදිට්ඨි හොති නො සච්චානුලොමිකාය අත්තදිට්ඨිපරාමාසකත්තා; සාසනිකො වීහිපි; සෙඛො නියතාය සම්මාදිට්ඨියා සම්මාදිට්ඨි; අසෙඛො අසෙඛාය; ඉධ පන නියතාය නියාන්තිකාය ලොකුත්තරකුසලසම්මාදිට්ඨියා සමන්නාගතො **සම්මාදිට්ඨිති** අධිප්පෙතො; තෙනෙවාහ **උජුගතාඤඤ දිට්ඨි ඛමෙම අවෙච්චපසාදෙන සමන්නාගතො ආගතො ඉමං සද්ධම්මන්ති** ලොකුත්තරකුසලසම්මාදිට්ඨියෙව හි[14] අනතිවයමනුපගම්ම උජුභාවෙන ගතත්තා කායවඞ්කාදීනි වා[15] සබ්බවඞ්කානි සමූලඝට්ඨිත්වා ගතත්තා උජුගතා හොති; තායෙව ච දිට්ඨියා සමන්නාගතො නවපප කාරෙ'පි ලොකුත්තරධම්මෙ අවෙච්චපසාදෙන අවිල්පසාදෙන සමන්නාගතො හොති සබ්බදිට්ඨිගහනානි ච[16] විනිබ්බෙඨෙනෙතා[17] සබ්බකිලෙසෙ පජහන්තො ජාතිසංසාරං නික්කමන්තො පවිපත්තිං පරිනිට්ඨපෙන්තො අරියෙන මඤ්ඤෙන ආගතො ඉමං සම්බුද්ධප්පවෙදිතං අමතොගධං[18] නිබ්බානසඞ්ඛාතං සද්ධම්මන්ති වුච්චති.

---

1. යත්තකා b s
2. වසෙනාපි b s.
3. බහූනං b බහූ s.
4. වුච්චති අපරෙහිපි වුච්චතීති b.
5. අධිප්පායො අපරෙහිපි සම්මාදිට්ඨිති වුච්චති s.
6. සචායං b.
7. සම්මාදිට්ඨි b s.
8. යෙව අයං b s.
9. සාමඤඤසාතඤඤණං s.
10. පුග්ගලෝ b.
11. සෙඛෝ අසෙඛෝ s එව b s.
12. සාසනිකොති e.
13. සම්මඤඤසාතා දිට්ඨියා s
14. යෙවවහි b.
15. දීනි ච b.
16. ගහණානිව b ගහණානි s.
17. විනිබ්බඨෙනෙතා s.
18. අමතොගධ e.

යතො ඛොති කාලපරිච්ඡේදවචනමේතං; යස්මිං කාලේති වුත්තං හොති; **අකුසලඤ්ච පජානාතීති** දසඅකුසල[1]කම්මපථසඞ්ඛාතං අකුසලඤ්ච පජානාති නිරොධාරම්මණාය පඤ්ඤාය තිච්චවසෙන ඉදං දුක්ඛන්ති පරිච්ඡිජ්ඣනෙනා;[2] **අකුසලමූලඤ්ච පජානාතීති**[3] තස්ස මූලපච්චයභූතං අකුසලඤ්ච[4] පජානාති[5] තෙනෙව පඤ්ඤාරෙන අයං දුක්ඛසමුදයොති පරිච්ඡිජ්ඣනෙනා; එස නයො **කුසලඤ්ච කුසල මූලඤ්චා**ති එත්ථාපි. යථාවෙත්ථ එවං ඉතො පරෙසු සබ්බවාරෙසු තිච්චවසෙනෙව වත්ථු පජානනා වෙදිතබ්බා. **එත්තාවතාපිති** එත්ත කෙන ඉමිනා අකුසලාදිපජානනෙනාපි; **සම්මාදිට්ඨිං[6] අභාහනීති** වුත්තපකාරස්ස ලොකුත්තරසම්මාදිට්ඨියා සමන්නාගතො හොති **උජුගතාස්ස -පෙ- ආගතො ඉමං[7] සද්ධම්මන්ති**; එත්තාවතා සඞ්ඛිත්තදෙසනා නිට්ඨිතා හොති දෙසනායෙව වෙසා පඞ්ඛිත්තා තෙසං පන නිත්තුදං විත්ථාරවසෙනෙව සම්මා මනසිකාරපරිවෙඨෙ[8]ති වෙදිතබ්බා.

දුතියවාරෙ පන දෙසනාපි විත්ථාරෙන මනසිකාරපරිවෙඨෙ'පි විත්ථාරෙනෙව පවත්තෙතබ්බා. තත්ථ සඞ්ඛිත්තදෙසනාය වෙ ගෙට්ඨිමම්මඤ්ඤා විත්ථාරදෙසනාය වෙ උපරිමම්මඤ්ඤා කථිතාති නික්කුඩිතං සුත්තං ආහංසු විත්ථාරදෙසනාවසානෙ **සඞ්ඛිත්තා තිණානුසයං පහාසාති**[10] ආදිවචනං සම්පස්සමානා; ථෙරෙ පනාහ සඞ්ඛිත්තදෙසනායපි වත්තාරෙ මඤ්ඤා රාසිතො කථිතා විත්ථාරදෙසනායපිති; යා චායං ඉධ සඞ්ඛිත්තවිත්ථාරදෙසනාසු විවාරණා ආවිකතා[11] සා සබ්බවාරෙසු ඉධ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා; අපුබ්බානුත්තානපදවණ්ණනාමත්තමෙව හි ඉතො පරං කරිස්සාම.[12] තත්ථ පඨමවාරස්ස තාව විත්ථාර දෙස්සනාගං[13] **පාණාතිපාතො ඛො ආවුසො අකුසලන්ති** ආදිසු අකොසල්ලසම්භූතට්ඨෙන අකුසලං වෙදිතබ්බං පරතො වත්තබ්බකුසල පටිපක්ඛතො වා; තං ලක්ඛණතො සාවජ්ජදුක්ඛවිපාකසඞ්කිලිට්ඨං[14]වා; අයං තාවෙත්ථ සාධාරණපදවණ්ණනා.

අසාධාරණෙසු පන පාණස්ස අතිපාතො **පාණාතිපාතො**; පාණවධො පාණඝාතොති වුත්තං හොති; පාණොති වෙත්ථ වොහාරතො සත්තො පරමත්ථතො ජීවිතින්ද්‍රියං; තස්මිං පන පාණෙ පාණසඤ්ඤිනො ජීවිතින්ද්‍රියූපච්ඡෙදකඋපක්කමසමුට්ඨාපිකා කායවචීවිඤ්ඤත්තිසඞ්ඛාතා කායකම්මද්වාරප්පත්තා චෙතනා පාණාතිපාතො; සො ගුණවිරහිතෙසු තිරච්ඡානගතාදිසු පාණෙසු ඛුද්දකෙ පාණෙ අප්පසාවජ්ජෝ; මහාසරීරෙ මිගසාවජ්ජෝ; කස්මා: පයොගමහත්තතාය; පයොගසම්භත්තෙ'පි වත්ථුම්හි ගුණවන්තෙසු මනුස්සාදිසු අප්පගුණෙ පාණෙ අප්ප

---

1. දසකුසල b s.
2. පටිවිජ්ඣනෙනා අකුසල- (ම s) පජානාති b s.
3. පජානාති s.
4. අකුසලඤ්චිදඤ්ච b s.
5. පජානාතීති s.
6. සම්මාදිට්ඨි b s.
7. උජුගතස්ස -පෙ- ඉමං b
8. පපවිවෙඛා b.
9. විත්ථාරෙනව වුත්තනයෙනි b.
10. පහාසායනි s. [ආවිකතා b s.
11. දෙසනා සුවිචාරණා s
12. කරිස්සාම් b.
13. දෙසනාය b. [ලිට්ඨං b s.
14. දුක්ඛවිපාකං සඞ්කි

සාවජ්ජෝ; මහාගුණෙ පනෙ[1] මහාසාවජ්ජෝ; සරීරගුණානං පන සම්භවෙ සති කිලෙසානං උපක්කමානඤ්ච ඉදුත්තාය අපසාවජ්ජෝ; තිණ්ණං තාය මහාසාවජ්ජෝති වෙදිතබ්බෝ. තස්ස පඤ්ච සම්භාරා හොන්ති පාණෙ පාණසඤ්ඤිතා වධකචිත්තං උපක්කමෙ තෙන මරණන්ති; ඡප්පයොගා[2] සාහත්ථිකෝ ආණත්තිකෝ නිස්සග්ගියෝ ථාවරෝ විජ්ජාමයෝ ඉද්ධිමයෝති; ඉමස්මිං පනත්ථෙ[3] විත්ථාරියමානෙ[4] අතිපපඤ්චෝ හොති තස්මා තං[5] න විත්ථාරයාම අඤ්ඤඤ්ච එවරූපං; අත්ථිකෙහි පන සමන්තපාසාදිකා විනයට්ඨකථා ඔලොකෙත්වා ගහෙතබ්බෝ.[6]

අදින්නස්ස ආදානං අදින්නාදානං; පරස්සහරණං ථෙය්‍යං චොරිකාති වුත්තං හොති; තත්ථ[7] අදින්නානන්ති පරපරිග්ගහිතං;[8] යත්ථ පරෙ යථාකාමකාරිතං ආපජ්ජන්තෙ අදණ්ඩාරහෙ අනුපවජ්ජෝ ච හොති; තස්මිං පන පරපරිග්ගහිතෙ[9] පරපරිග්ගහිතසඤ්ඤිනො තදුභයක උපක්කමසමුට්ඨාපිකා චෙත්‍යචෙතනා අදින්නාදානං; තං ඛීණෙ පරසන්තකෙ අපසාවජ්ජං; පණීතෙ මහාසාවජ්ජං; කස්මා: වත්ථුපණීතතාය; වත්ථුසම්පත්තෙ සති ගුණාධිකානං සන්තකෙ වත්ථුස්මිං මහාසාවජ්ජං; තං තං ගුණාධිකං උපාදාය තතො[9] ඛීනගුණස්ස සන්තකෙ වත්ථුස්මිං අපසාවජ්ජං; තස්ස පඤ්ච සම්භාරා හොන්ති පරපරිග්ගහිතං[8] පරපරිග්ගහිතසඤ්ඤිතා ථෙය්‍යචිත්තං උපක්කමෙ තෙන හරණන්ති; ඡප්පයොගා[2] සාහත්ථිකාදයොව;[10] තෙ ච ඛො යථානුරූපං ථෙය්‍යාවහාරෙ පසය්හාවහාරෙ පරිච්ඡින්නාවහාරෙ පරිකප්පාවහාරෙ කුසාවහාරොති ඉමෙසං අවහාරානං වසෙන පවත්තන්ති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො; විත්ථාරෙ පන සමන්තපාසාදිකායං[11] වුත්තෙනා.

කාමෙසු මිච්ඡාචාරොති එත්ථ පන කාමෙසූති මෙථුනසමාචාරෙසු; **මිච්ඡාචාරොති** එකන්තනින්දිතෙ ලාමකාචාරෙ; ලක්ඛණතො පන අසද්ධම්මඞ්ගපාරාජිකෙන කායචාරපච්චත්තා අගමනීයට්ඨානවීතික්කමචෙතනා කාමෙසු මිච්ඡාචාරෝ; තත්ථ අගමනීයට්ඨානං නාම පුරිසානං තාව මාතුරක්ඛිතා පිතුරක්ඛිතා මාතාපිතුරක්ඛිතා භාතුරක්ඛිතා භගිනිරක්ඛිතා ඤාතිරක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා ධම්මරක්ඛිතා සාරක්ඛා සපරිදණ්ඩාති මාතුරක්ඛිතාදයො දස; ධනක්කීතා[12] ඡන්දවාසිනී භොගවාසිනී පටවාසිනී ඔදපත්තකිනී ඔභතචුම්බටා[13] දාසි ච භරියා[14] කම්මකාරී[15]ච භරියා[14] ධජාහටා[16] මුහුත්තිකාති එතා[17] ධනක්කීතා[12] දයො දසාති වීසති ඉත්ථියො; ඉත්ථීසු පන චින්තා සාරක්ඛි[13]සපරිදණ්ඩානං දස්සනඤ්ච ධනක්කීතා[12]දීනඤ්ච වාදස්සනං ඉත්ථිකං

1. මහාගුණෙ b s.
2. ඡ පයොගා b.
3. පනෙත්ථ b s.
4. විත්ථාරියමානෙ b
5. තං b, s.
6. ගහෙතබ්බං b.
7. තෙනාති; s
8. පරපරිග්ගහිතං b s.
9. තතො තතා b e.
10. දයෝ ච s.
11. කායඤ b.
12. ධනක්කීතා b.
13. ඔභවචුම්බටා b.
14. භරියා ච b s.
15. කාරී b e s.
16. ධජාහතා b s.
17. එතා ච b s
18. සාරක්ඛං b.

අඤ්ඤතරපුරිසෝ[1] ඉදං අගමනීයට්ඨානං නාම; සෝ පනෙස ඔවදිත්වාපි සීලාදිගුණරහිතෙ අගමනීයට්ඨානෙ අපසාවෙජ්ජෝ; සීලාදිගුණසම්පන්නෙ මහාසාවෙජ්ජෝ; තස්ස වත්තාරෝ සම්භාරා අගමනීයවත්ථු, තස්මිං සෙවනා[2]චිත්තං, සෙවනා පයොගෝ,[3] මඤ්ඤනාභිනිවෙසෝ පටිපත්ති අධිවාසනන්ති; එසෝ පයොගෝ සාහත්ථිකොයෙව.[4]

මුසාති විසංවාදනපුරෙක්ඛාරස්ස අත්ථභඤ්ජකෝ වචීපයොගෝ කායපයොගෝ වා; විසංවාදනාධිප්පායෙන පනස්ස[5] පරවිසංවාදකෝ[6] කායවචීපයොගසමුට්ඨාපිකා චෙතනා **මුසාවාදෝ**; අපරෝ නයෝ: මුසාති අභූතං අතච්ඡං වත්ථු;[7] **වාදෝ**ති තස්ස භූතතෝ තච්ඡතෝ විඤ්ඤාපනං; ලක්ඛණතෝ පන අථනං වත්ථු[8] තථතෝ පරං විඤ්ඤාපෙතුකාමස්ස තථා විඤ්ඤත්තිසමුට්ඨාපිකා චෙතනා මුසාවාදෙ; සෝ යමත්ථං භඤ්ජති තස්ස අපපතාය අපසාවෙජ්ජා මහන්තතාය මහාසාවෙජ්ජෝ; අපි ච ගහට්ඨානං අත්තනෝ සන්තකං අදාතුකාමතාය නත්ථීති ආදිනයපවත්තෙපා අපසාවෙජ්ජෝ; සඤ්ඤාණ භුත්වා අත්ථභඤ්ජනත්ථං වුත්තෙපා මහාසාවෙජ්ජෝ; පබ්බජිතානං අපකාමපි තෙලං වා ඵාණිතං වා[9] ලභිත්වා ගස්සා[10]ධිප්පායෙන අජ්ජ ගාමෙ තෙලං නදී මඤ්ඤෙ සන්දතීති පූරණ[11]කථානයෙන පවත්තෙපා අපසාවෙජ්ජෝ; අදිට්ඨංයෙව පන දිට්ඨන්ති ආදිනා නයෙන වදන්තානං මහාසාවෙජ්ජෝ; තස්ස චත්තාරෝ සම්භාරා හොන්ති අතථං වත්ථු විසංවාදනචිත්තං තජ්ජෝ වායාමෝ පරස්ස තදත්ථවිජානනන්ති; එසෝ පයොගෝ සාහත්ථිකොව; සෝ කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන[12]වා වාචාය වා පරවිසංවාදකා[13]කිරියාකරණෙ[14] දට්ඨබ්බෝ. තාය චෙ කිරියාය පරෝ තමත්ථං ජානාති අයං කිරියාසමුට්ඨාපක[15]චෙතනාක්ඛණෙයෙව මුසාවාදකම්මන්ති[16] බජ්ඣති.

පිසුණා[17]**වාචාති** ආදිසු යාය වාචාය යස්ස තං වචං භාසති තස්ස හදයෙ අත්තනෝ පියභාවං පරස්ස ච සුඤ්ඤභාවං කරොති සා **පිසුණා**[17]**වාචා**; යාය පන අත්තානම්පි පරම්පි ඵරුසං කරොති යා වාචා සයම්පි ඵරුසා නෙව කණ්ණසුඛා න හදයසුඛා වා[18] අයං **ඵරුසා**[19]**වාචා**; යෙන සම්ඵං පලපති නිරත්ථකං සෝ **සම්ඵප්පලාපෝ**: තෙසං මූලභූතා චෙතනාපි[20] පිසුණා[17]වාදිනාමමෙව ලභති; සා එව[21]ව ඉධ අධිප්පෙතාති. තත්ථ සඞ්කිලිට්ඨචිත්තස්ස පරෙසං වා භෙදාය අත්ත[22]

1. අඤ්ඤතරස්ස පුරිසා
2. සෙවනා e. s.
3. සෙවනාපයොගෝ s
4. සොව්ව b. එකොව e.
5. පරස්ස විසංවාදනස්ස s.
6. පරවිසංවාදනඤ්ච b.
7. වත්ථු b s.
8. වත්ථු b
9. සපිම් වා b.
10. ගහා b.
11. පූරණ e.
12. කායපරිබන්ධෙන b.
13. වාචායවිසංවාදක b.
14. කරණෙ s.
15. සමුට්ඨාපික b.
16. කම්මන්තා b s.
17. පිසුණ b.
18. වාචා l. හදයසුඛා අස. e
19. ඵරුස b.
20. චෙතනා p1. t.
21. සා එව. s.
22. අත්තනෝ b.

පියකම්යතාය වා භායවචිපයොගසමුට්ඨාපිකා චෙතනා පිසුණා[1]වාචා; සා යස්ස හෙදං කරොති තස්ස අපපගුණතාය අපපසාවජ්ජා මහා ගුණතාය මහාසාවජ්ජා; තස්සා වත්තාරො සම්භාරා භින්දිතබ්බා පරො ඉති ඉමෙ නාතා භවිස්සන්ති විනා භවිස්සන්තීති භෙදපුරෙක්ඛාරතා වා ඉති[2] අහං පියො භවිස්සාමි විස්සාසිකොති පියකම්යතා වා තජ්ජා වායාමො හාස්ස[3] තදත්ථවිජානනන්ති.

පරස්ස මම්මවෙජ්දනභායවචිපයොගසමුට්ඨාපිකා එකන්තඵරුස[4] චෙතනා ඵරුසා වාචා;[5] තස්සා ආවි[6] භාවත්ථමිදං වත්ථු. එකො කිර ගාමද්වාරෙ[7] මාතු වචනං අනාදියිත්වා අරඤ්ඤං ගච්ඡති; තං මාතා නිවත්තෙතුං අසක්කොන්තී වණ්ඩා තං මඤ්ඤි[8] අනුබන්ධතූති අක්කොසි; අථස්ස තථෙව අරඤ්ඤං[9] මඤ්ඤි[8] උට්ඨාසි; දුරක්ඛා යං මම මාතා මුඛෙන ඝාතෙයි තං මා හොතු යං චිත්තෙන චින්තෙසි තං හොතූති සච්චකිරියං අකාසි; මඤ්ඤි[8] නත්ථෙව බද්ධා[10]වය අට්ඨාසි; එවං මම්මවෙජ්දකොඅපි පයොගො චිත්තසණ්ඨානාය ඵරුසා වාචා න හොති; මාතාපිතරෙ හි කදාචි පුත්තකෙ එවං[11] වදන්ති චොරා වෙ[12] ඛණ්ඩා ඛණ්ඩිතං කරොන්තූති; උපපලපත්තමපි ච නෙසං උපරි පතන්තං[13] න ඉච්ඡන්ති; ආචරියුපජ්ඣායා ච සාදාචි නිසසිතකෙ එවං වදන්ති කිං ඉමෙ අහිරිකා[14] අනොත්තප්පිනොති වදන්ති[15] නිද්ධමථ නෙති; අථ ච[16] නෙසං ආගමාධිගමසම්පත්තිං ඉච්ඡන්ති; යථා ච චිත්තසණ්ඨානාය ඵරුසා[17] වාචා න හොති එවං වච්චසණ්ඨානාය අඵරුසා[17] වාචාපි න හොති; න හි මාරුපෙතුකාමස්ස ඉමං සුඛං සයාපෙථාති වචනං අඵරුසා[17] වචා හොති චිත්තඵරුසතාය පනෙසා ඵරුසා[18] වාචාව; සා යං සඤ්ඤාය[19] පවත්තිතා තස්ස අපපගුණතාය අපපසාවජ්ජා මහාගුණතාය මහාසාවජ්ජා; තස්සා තයො සම්භාරා අක්කොසි තබ්බා පරො කුපිතචිත්තං අක්කොසනාති අත්ථවිසදීපනා[20] කාය වච්පයොගසමුට්ඨාපිකා අකුසලචෙතනා සම්ඵප්පලාපොව; සො ආසෙවන මන්දතාය අපපසාවජ්ජා ආසෙවනමහන්තතාය මහාසාවජ්ජා; තස්ස චෙ සම්භාරා භාරතයුද්ධසීතාහරණාදිනිරත්ථකකථා පුරෙක්ඛාරතා තථාරූපිකථානථන්නඤ්ච.[21]

අභිජ්ඣායතීති **අභිජ්ඣා** පරභණ්ඩාභිමුඛී හුත්වා තන්නිධානතාය පවත්තතීති[22] අත්ථො; සා අහො වත ඉදං මමස්සාති එවං පරභණ්ඩා භිජ්ඣායනලක්ඛණා; අදින්නාදානං විය අපපසාවජ්ජා[23] මහාසාවජ්ජා ච;

1. පිසුන b.
2. භෙදප්පුරක්ඛාරතාවා b.
3. වායාමො s.
4. ඵරුස b.
5. ඵරුසාවා b.
6. ආවි s.
7. කිර දුරකොං b s.
8. මඤ්ඤි b.
9. සත්ථෙව s.
10. බන්ධා b. s.
11. එවමපි b. s.
12. චොරාසක b.
13. පතන- b.
14. අහිරිකා b.
15. අනොත්තප්පිකොං b. s චරන්ති b.
16. අථඛෝ b.
17. ඵරුස s. 22. පවත්තතීති l;
18. ඵරුස b. s. 23. ච. b.
19. සඤ්ඤාය වා P 1. r.
20. විසුද්ධපකා a. P2. r. විසුද්ධපක b. s.
21. තථාරූපිකථා කථනඤ්ච b s

තස්සා මෙ සම්භාරා පරභණ්ඩං අත්තනෝ පරිණාමනඤ්ච; පර භණ්ඩවඤ්ඤකෙ හි[1] ලොභෙ උප්පන්නෝ'පි න තාව කම්මපථභෙදෙ හොති යාව[2] අහොවතෙදං[3] මම්ස්සාති අත්තනෝ න[4] පරිණාමෙති; ඉතසුඛං බ්‍යාපාදයතීති බ්‍යාපාදෙ; සෝ පරවිනාසාය මනොපදොසලක්ඛණෙ එරුසාවාචා විය අපපසාවජ්ජෝ මහාසාවජ්ජෝ ච; තස්ස මෙ සම්භාරා පරසත්තෙනා ච තස්ස ච විනාසචින්තා; පරසන්තානවඤ්ඤකෙ හි නොධෙ උප්පන්නෝ'පි න තාව කම්මපථභෙදෙ හොති යාව අහොවනාසං උච්ඡිජ්ජිස්සාති විනස්සෙය්‍යාති තස්ස විනාසං න විත්තෙති,[5] යථාභුච්ච ගහණාභාවෙන මිච්ඡා පස්සතීති මිච්ඡාදිට්ඨි; සා නත්ථි දින්නන්ති ආදිනා නයෙන විපරිතදස්සනලක්ඛණා; සම්ඵප්පලාපෝ පි‍ය අපප සාවජ්ජා මහාසාවජ්ජා ච; අපි ච අනියතා අපපසාවජ්ජා නියතා මහා සාවජ්ජා; තස්සා[6] මෙ සම්භාරා වඤ්ඤනෝ ච ගහිතාකාරවිපරිතතා යථා ච තං ගණ්හාති තථාභාවෙන තස්සුප්පත්තිආනනති.

ඉමෙසං පන දස[7] අකුසලකම්මපථානං ධම්මතෝ සොධ්‍යාසතෝ ආරම්මණතෝ වෙදනතෝ[8] මූලතොති පඤ්චහාකාරෙහි විනිච්ඡයෝ වෙදිතබ්බෝ.

තත්ථ ධම්මතොති එතෙසු හි පච්පාරියා සත්ත චෙතනා ධම්මාව හොන්ති අභිජ්ඣාදයෝ තයො චෙතනාසම්පයුත්තා සොධ්‍යාසතොති පටිපාටියා සත්ත මිච්ඡාදිට්ඨි වාති ඉමෙ අට්ඨ කම්මපථා එව හොන්ති නො මූලානි[9] අභිජ්ඣාබ්‍යාපාදෙ කම්මපථා චෙව මූලානි ච; අභිජ්ඣා හි මූලං පත්වා ලොභෝ අකුසලමූලං හොති බ්‍යාපාදෙ දෙසෝ අකුසල මූලං; ආරම්මණතොති පාණාතිපාතෝ ජීවිතින්ද්‍රියාරම්මණතෝ සඞ්ඛාර රම්මණෝ හොති; අදින්නාදානං සත්තාරම්මණං වා සඞ්ඛාරාරම්මණං වා මිච්ඡාචාරෝ පොට්ඨබ්බවසෙන සඞ්ඛාරාරම්මණෝ;[10] සත්තාරම්මණෝතිපි එකෙ; මුසාවාදෙ සත්තාරම්මණෝ වා සඞ්ඛාරාරම්මණෝ වා; තථා පිසුණාවාචා[11] එරුසාවාචා[12] සත්තාරම්මණාව; සම්ඵප්පලාපෝ දිට්ඨ සුතමුතවිඤ්ඤාතවසෙන සත්තාරම්මණෝ වා සඞ්ඛාරාරම්මණෝ වා; තථා අභිජ්ඣා; බ්‍යාපාදෙ සත්තාරම්මණොව; මිච්ඡාදිට්ඨි තෙභූමක ධම්මවසෙන සඞ්ඛාරාරම්මණා. වෙදනතොති[8] පාණාතිපාතො දුක්ඛ වෙදනො හොති; කිඤ්චාපි හි රාජානො චොරං දිස්වා හසමානාපි[13] ගච්ඡථ නං ඝාතෙථාති වදන්ති සන්නිට්ඨානචෙතනා පන නෙසං දුක්ඛසම්පයුත්තාව හොති; අදින්නාදානං තිවෙදනං; මිච්ඡාචාරෝ සුඛ මජ්ඣත්තවසෙන තිවෙදනෝ; සන්නිට්ඨානචෙතනා පන මජ්ඣත්ත වෙදනා හොති;[14] මුසාවාදෙ තිවෙදනෝ; තථා පිසුණා වචා[11]

1. වඤ්ඤකෙ P. 1. t. V.
2. යාවන b. [වනඉදං-P1 e Vw.
3. අහොවතිදං b s අහෝ
4. අහනසෝ b. l
5. න විත්තෙතසි b
6 තස්ස b
7. දසකතා b s.
8. වෙදනාතො b. s c.
9. තෙව මූලානි a. p 2 r.
10. සඞ්ඛාරාරම්මණෝව b.
11. පිසුනාවාචා b.
12. එරුසවාචා s.
13. හසමානාපි b. s.
14. න හොති b. s.

එරුසා වාචා[1] දුක්ඛවෙදනා; සම්ඵප්පලාපෝ තිවෙදනෝ; අභිජ්ඣා සුඛමජ්ඣත්තවසෙන තිවෙදනා; තථා මිච්ඡාදිට්ඨි; ඛ්‍යාපාදෝ දුක්ඛ වෙදනෝ. මූලතොති පාණාතිපාතෝ දෝසමොහවසෙන විමූලකෝ හොති; අදින්නාදානං දෝසමොහවසෙන වා ලොභමොහවසෙන වා; මිච්ඡාචාරෝ ලොභමොහවසෙන; මුසාවාදෝ දෝසමොහවසෙන වා ලොභමොහවසෙන වා; තථා පිසුණා වාචා[2] සම්ඵප්පලාපෝ ච; එරුසා වාව[1] දෝසමොහවසෙන; අභිජ්ඣා මොහවසෙන එකමූලා;[3] තථා ඛ්‍යාපාදෝ; මිච්ඡාදිට්ඨි ලොභමොහවසෙන විමූලාති. **ලොභෝ අකුසල මූලනති** ආදීසු ලුබ්භතීති **ලොභෝ** දුස්සතීති **දෝසෝ** මුය්හතීති **මොහෝ**; තෙසු ලොභෝ සයඤ්ච අකුසලං[4] සාවජ්ජදුක්ඛවිපාකඤ්ච ඉමෙසඤ්ච පාණාතිපාතාදීනං අකුසලානං කෙසඤ්චි සම්ප යුත්තපභාවතඤ්ච[5] කෙසඤ්චි උපනිස්සයපච්චයතඤ්ච මූලනති අකුසලමූලං; වුත්තම්පි චෙතං "රත්තෝ බො ආවුසො රාගෙන අභි භූතෝ පරියාදිණ්ණචිත්තෝ[6] පාණම්පි හනතී"[7]ති ආදි. දෙසමොහානං අකුසලමූලභාවෝ'පි එසෙව නයෝ.

පාණාතිපානා වෙරමණී කුසලනති ආදීසු පාණාතිපාතාදයෝ වුත්තත්ථා එව. වෙරං[8] මණතීති වෙරමණී; වෙරං පජහතීති අත්ථෝ; විරමති වා එතාය සාරණ[9]භූතාය වෙරමා පුග්ගලොති[10] විකාරස්ස වෙසාරං ආපජ්ජාපි වෙරමණී; අයං තාවෙත්ථ ඛ්‍යඤ්ජනතො වණ්ණනා. අත්ථතො පන **වෙරමණීති** කුසලචිත්තසම්පයුත්තා විරති; සා පාණාති පාතා විරමනත්තස්ස "යා තස්මිං සමයෙ පාණාතිපාතා ආරති විරති"ති එවං වුත්තා කුසලචිත්තසම්පයුත්තා විරති; සා හෙදතො[11] තිවිධා හොති සම්පත්තවිරති සමාදානවිරති සමුච්ඡෙදවිරතීති; තත්ථ අසමා දිණ්ණ[12]සික්ඛාපදානං අත්තනෝ ජාතිවයබාහුසච්චාදිනි පච්චවෙක්ඛිත්වා අයුත්තං අමහාකං එවරූපං[13] කාතුනති සම්පත්තවත්ථුං අවිතික්ක මනතානං උපජ්ජමානා විරති සම්පත්තවිරතීති වෙදිතබබා; සීහළ දිපෙ චක්ඛානඋපාසකස්ස විය; තස්ස කිර දහරකාලෙයෙව මාතුයා රොගො උපජ්ජි; වෙජ්ජෙන ච අලද්ධසකමංසං[14] ලද්ධුං. වට්ටතීති වුත්තං; හතො චක්ඛානස්ස භාතා ගවඡ තාත ඛෙත්තා ආහිණ්ඩාහි[15] චක්ඛානං පෙසෙසි; සො තත්ථ ගතො; තස්මිඤ්ච සමයෙ එකො සසෝ තරුණසස්සං ඛාදිතුං ආගතො හොති; සො තං දිස්වා වෙගෙන ධාවනෙතා වලියා බද්ධෝ[16] කිරි කිරිති සද්දමකාසි; චක්ඛානෝ තෙන සද්දෙන ගන්ත්වා තං ගහෙත්වා චින්තෙසි මාතුහෙසජ්ජං කරොමීති; පුන චින්තෙසි න මෙතං පතිරූපං[17] යවාහං[18] මාතු ජීවිත

1. එරුසවාචා s.
2. පිසුනාවාචා b.
3. එකමූලකා e.
4. අකුසලා b. s.
5. සහාවකථෙත්‍රන b s
6. පරියාදින්නචිත්තෝ b. e. s.
7. හනතීනිb. s.
8. වෙරං. පන P1. P2. t. v. wl.
9. කරණ e.
10. සරණභූතාය b.
11 සාපරඤදතා e. 17. පවිරූප. b. s. [යාහ. b. භවාහ. a.
12. අසමාදින්නාය b. s.
13. එවං නාම b
14. අලද්ධසමිංසං b e
15. ආහිණ්ඩාඛීති e s.
16. බඤඩං b.

කාරණා පරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍යන්ති; අථ ඣං ගච්ඡ අරඤ්ඤං සසෙහි සද්ධිං තිණොදකං පරිභුඤ්ජාති මුඤ්චි; භාතරං වෝ[1] කිං තාත සසෝ ලද්ධොති පුච්ඡිතොං[2] තං පවත්තිං ආචික්ඛි; තතොං නං භාතා පරිභාසි; සෝ මාතුයා[3] සන්තිකං ගන්ත්වා යතොං'හං ජාතොං නාභිජානාමි සඤ්චිච්ච පාණං ජීවිතා වොරොපෙතාති[4] සච්චං වත්වා[5] අධිට්ඨාසි;[6] තාවදෙවස්ස මාතා අරොගා අහොසි. සමාදිණ්ණ[7] සික්ඛාපදානං පන සික්ඛාපදසමාදානෙ තතුත්තරිඤ්චි[8] අත්තනෝ ජීවිතම්පි[9] පරිච්චජිත්වා චත්තාරං අවිතික්කමනත්‍ථානං උපපජ්ජමානා විරති සමාදානවිරතීති වෙදිතබ්බා උත්තරවඩ්ඪමානවාසි[10] උපාසකස්ස විය. සෝ කිර අම්බරියවිහාරවාසි පිඞ්ගලබුද්ධරක්ඛිතත්‍ථෙරස්ස සන්තිකෙ සික්ඛාපදානි ගහෙත්වා ඛෙත්තං කසති;[11] අථස්ස ගොණෝ නට්ඨා; සෝ තං ගවෙසන්තො උත්තරවඩ්ඪමානං[10] පබ්බතං ආරුහි;[12] තත්‍ර නං මහාසප්පො අඤ්ඤහෙසි; සෝ විඤ්ඤාසි ඉමාය සද්ධිණවාසියා[13] සීසං ඡඩ්ඩෙමි; පුන විඤ්ඤාසි න මෙතං පතිරූපං යං මයා[14] භාවනීයස්ස ගුරුනෝ[15] සන්තිකෙ සික්ඛාපදං ගහෙත්වා භින්දෙය්‍යන්ති; එවං යාව තතියං විඤ්ඤාපෙත්වා ජීවිතං පරිච්චජාමි න සික්ඛාපදන්ති අංසෙ ඨපිතං භික්ඛණදණ්ඩවාසිං අරඤ්ඤෙ ඡඩ්ඩෙසි; තාවදෙව තං මහාවාළො[16] මුඤ්චිත්වා අගමාසීති.

අරියමග්ගසමඞ්ගිපුග්ගලා පන විරති සම්පෙච්ඡදවිරතීති වෙදිතබ්බා; යස්සා උපපත්තිතොපහුති පාණං ඝාතෙස්සාමීති[17] අරියපුග්ගලානං චිත්තම්පි න උපපජ්ජති;[18] සා පනායං විරති කොසල්ලපවත්තියා කුසලන්ති වුත්තා කුචිත්තස්ස සල්ලනතො වා;[19] කුසන්ති[20] ලද්ධවොහාරං දුස්සීල්‍යං[21] ලුනාතීතිපි කුසලං; කතමඤ්ච ආවුසො කුසලන්ති ඉමස්ස පන පඤ්හස්ස අනත්‍ථරූපත්තා කුසලානි න වුත්තානි; ඝථා ච අකුසලානං එවං ඉමෙසම්පි කුසලකම්මපථානං ධම්මතො කොට්ඨාසතො ආරම්මණතො වෙදනතොති[22] මූලතොනි පඤ්චහාකාරෙහි විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

තත්‍ථ ධම්මතොති එතෙසුපි පටිපාටියා සත්ත චෙතනාදි[23] වට්ටන්ති විරතියෝ'පි; අඤ්ඤා පන යෝ චෙතනාසම්පයුත්තාව. කොට්ඨාසතොති පටිපාටියා සත්ත කම්මපථා එව නො මූලානි; අනභිජ්ඣා මූලං පත්වා,[24] අලොභො

---

1. මුඤ්චිත්වාගතභාවඤ්චාව b. 9. අත්තනොච b
2 පුච්ඡිතෙ b.
3. මාතු b s.
4 වොරොපිතානි b
5 සච්චවචනං. s.
6. අධට්ඨාසි b L s e
7. සමාදින්නා b. s.
8. සමාදිනෙව b. s. තතුත්තරි ච b.
10. උත්තරවත්තඞ්ගා වාසි b.
11. කසති b.
12. ආරුහි b.
13. භික්ඛණාසියා b s e.
14. යථාහං l. පරිරූප॰ b s යාහං b.
15. ගරුනො m1 P2s t b w1 යාහං බුද්ධරක්ඛිතත්‍ථෙරස්ස
16. මහාසප්පො s.
17. ඝාතයිස්සාමීති b. s.
18. උපපජ්ජතීති b l.
19. කුවිත්තංසයනාසනාවා q.
20. කුසලන්ති b l s.
21. දුස්සිල්‍යං. b.
22. වෙදනාතොපි b. e. s.
23. චෙතනා s.
24. අනභිජ්ඣාති කම්මපථං පත්වා b s.

කුසලමූලං හොති; අබ්‍යාපාදෙ අදෙසො කුසලමූලං; **සම්මාදිට්ඨි අමොහො කුසලමූලං.** ආරම්භණතොති පාණාතිපාතාදීනං[1] ආරම්භණානෙව එතෙසං ආරම්භණානි වීතික්කමිතබ්බතොයෙව හි වෙරමණී නාම හොති; යථා පන නිබ්බානාරම්මණො[2] අරියමග්ගො[3] කිලෙසෙ පජහති[4] එවං ජීවිතින්ද්‍රියාදිආරම්භණාපෙතෙ කම්මපථා පාණාතිපාතාදිනි දුස්සිල්‍යානි[5] පජහන්තීති වෙදිතබ්බා. වෙදනතොති[6] සබ්බෙ සුඛ[7]වෙදනා වා හොන්ති මජ්ඣත්තවෙදනා වා; කුසලං පන්ථා හි දුක්ඛ[8]වෙදනා නාම නත්ථි.

මූලතොති පවිපාවියා සත්තසඳුණසම්පයුත්තචිත්තෙන විරමන්තස්ස අලොභඅදෙසඅමොහවසෙන තිමූලා හොන්ති; ඳුණවිප්පයුත්ත චිත්තෙන විරමන්තස්ස ද්විමූලා; අනභිජ්ඣා ඳුණසම්පයුත්තචිත්තෙන විරමන්තස්ස ද්විමූලා හොති[9] ඳුණවිප්පයුත්තචිත්තෙන එකමූලා; අලොභො පන අත්තනාව අත්තනො මූලං න හොති; අබ්‍යාපාදෙ'පි එසෙව නයො. සම්මාදිට්ඨි අලොභාදෙසවසෙන ද්විමූලා වාති. **අලොභො කුසලමූලන්ති** ආදිසු න ලොභොති අලොභො ලොභපටිපක්ඛස්ස ධම්මස්සෙතං අධිවචනං; අදෙසාමොහෙසුපි එසෙව නයො. තෙසු අලොභො සයඤ්ච කුසලං ඉමෙසඤ්ච පාණාතිපාතා වෙරමණි ආදීනං[10] කුසලානං කෙසඤ්චි සම්පයුත්තපභාවකට්ඨෙන කෙසඤ්චි උපනිස්සය පච්චයට්ඨෙන මූලන්ති කුසලමූලං; අදෙසාමොහානම්පි කුසලමූල භාවෙ එසෙව නයො. ඉදානි සබ්බම්පි තං සඞ්ඛෙපෙන ච විත්ථාරෙන ච දෙසිතං අත්ථං නිගමෙන්තො **යඤ්ච ඛො ආවුසොති** ආදිං[11] අපදානං වාරං ආහ. තත්ථ **එවං අකුසලං පජානාතීති** එවං යථානිද්දිට්ඨස්ස අකුසල[12]කම්මපථවසෙන අකුසලං පජානාති; එවං **අකුසලමූලන්ති** ආදිසුපි එසෙව නයො.

එත්තාවතා එකෙන නයෙන වකුසචිත්තම්මට්ඨානිකස්ස යාව අරහත්තා නිය්‍යානං කථිතං හොති; කථං: එත්ථ හි ඨපෙත්වා අභිජ්ඣාදස අකුසලකම්මපථා ච කුසලකම්මපථා ච දුක්ඛසච්චං; අභිජ්ඣා ච ලොභො අකුසලමූලඤ්චාති ඉමෙ වෙ ධම්මා නිප්පරියායෙන සමුදය සච්චං; පරියායෙන පන සබ්බෙ'පි කම්මපථා දුක්ඛසච්චං; සබ්බානි[13] කුසලාකුසලමූලානි සමුදයසච්චං; උභින්නං අපවත්තති නිරොධසච්චං; දුක්ඛපරිජානනො සමුදයපජහනො නිරොධපජානනතො[14] අරියමග්ගො මග්ගසච්චන්ති; ඉති ද්වෙ සච්චානි සරූපෙන වුත්තානි; ද්වෙ ආවත්ත භාරවසෙන වෙදිතබ්බානි. **සො සබ්බසො රාගානුසයං පහායාති** සො එවං අකුසලාදීනි පජානන්තො සබ්බාකාරෙන රාගානුසයං **පජහිත්වා; පටිඝානුසයං පටිවිනොදෙත්වාති** පටිඝානුසයඤ්ච සබ්බා

1. පාණාතිපාතාදි s.
2. නිබ්බානාරම්මණ b.
3. අරියමග්ගො b.
4. පජහතී b.
5. දුස්සිල්‍යානි b.
6. වෙදනාතො b e s.
7. සුඛා s.
8. දුක්ඛා s.
9. ද්විමූලා b.
10. වෙරමණී ආදීනං b e.
11. ආදි b
12. දුස්සාකුසල b.
13. සබ්බානිපි s.
14. දුක්ඛ. පරිජානනතො bs. සමුදය. පජහණතො s නිරොධ. පජානනතො b s.

කාරෙනෙව නිහරිත්වාති වුත්තං හොති; එත්තාවතා අනාගාමිමග්ගෝ කථිතෝ. **අසමිනි දිට්ඨිමානානුසයං සමූහනිඤ්ඤාති** පඤ්චසු ඛන්ධෙසු කඤ්චි[1] ධම්මං අනවක්කාරං කරිත්වා[2] අසමිති ඉමිනා සමූහගහණං කාරෙන පවත්ත[3]දිට්ඨිමානානුසයං සමූහකාතෙත්වා; තස්ස **දිට්ඨිමානානුසයන්ති** දිට්ඨිසදිසං මානානුසයන්ති වුත්තං හොති; අයං හි මානානුසයෝ අසමිති පවත්තත්තා දිට්ඨිසදිසෝ හොති. තස්මා එවං වුත්තෝ ඉමස්ස[4] අසම්මානං විත්ථාරතෝ විභාවෙතුකාමෙන ඛන්ධිය[5]වග්ගෙ ඛෙමකසුත්තං ඔලොකෙතබ්බං.[6] **අවිජ්ජං පහාය**ාති වට්ටමූලං අවිජ්ජං පජහිත්වා; **විජ්ජං උප්පාදෙත්වා**ති තස්සා අවිජ්ජාය සමුග්ඝාතිකං[7] අරහත්තමග්ගවිජ්ජං උප්පාදෙත්වා;එත්තාවතා අරහත්තමග්ගෝ කථිතෝ: **දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරා හොන්ති**ති අත්තභාවෙ[8] වට්ටදුක්ඛස්ස පරිච්ඡෙදකරෝ හොති; **එත්තාවතාපි ඛෝ ආවුසෝ**ති දෙසනං නිය්‍යාතෙති; ඉමාය කම්මපථදෙසනාය වුත්තමනසිකාරපරිවෙධවසෙනාපීති වුත්තං හොති; සෙසං වුත්තනයමෙව. එවං අනාගාමී අරහත්තමග්ගෙන[9] දෙසනං නිට්ඨපෙසීති.[10]

කම්මපථවාරවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

සාධාවුසොති ඛෝ -පෙ- **ආගමනා ඉමං සදධම්මන්ති** එවං ආයස්මතෝ සාරිපුත්තස්ස කුසලාකුසලමූලෙන වතුසච්චදෙසනං සුත්වා තං ආයස්මතෝ සාරිපුත්තස්ස භාසිතං සාධාවුසොති ඉමිනා වචනෙන තෙ භික්ඛූ අභිනන්දිත්වා ඉමස්සෙව වචනස්ස සම්පටිච්ඡනෙන චිත්තෙන අනුමොදිත්වා වචසා සම්පටිච්ඡිත්වා චෙතසා ච[11] සම්පියායිත්වාති වුත්තං හොති; ඉදානි යස්මා ථෙරෝ නානාපකාරෙන වතුසච්චදෙසනං දෙසෙතුං පටිබලෝ; යථාහ "සාරිපුත්තො භික්ඛවෙ පහොති චත්තාරි අරියසච්චානි විත්ථාරෙන ආචික්ඛිතුං දෙසෙතු"න්ති. යස්මා වා උත්තරිම්පි දෙසෙතුකාමොව හුත්වා එත්තාවතාපි ඛොති අවච තස්මා අපරෙනපි නයෙන සච්චදෙසනං සොතුකාමා තෙ භික්ඛූ ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං උත්තරිං[12] පඤ්ඤං ආපුච්ඡිංසු[13] ථෙරා සඝමෙව පුච්ඡිත්වා විස්සජ්ජිත[14] පඤ්හතෝ උත්තරිං සියා ඛො පනාවුසො අඤ්ඤම්පි පරියායො භවෙය්‍ය අඤ්ඤමපි කාරණන්ති ඉමිනා නයෙන අඤ්ඤං අතිරෙකං[15] පඤ්හං පුච්ඡිංසු; පුරිමපඤ්හස්ස වා උපරිභාගෙ පුච්ඡිංසුනි වුත්තං හොති, අථ නෙසං ව්‍යාකරමානෝ[16] ථෙරෝ **සියා ආවුසොති** ආදිමාහ. තත්‍රාය **මනුත්තාන**[17]**පදවණ්ණනා: ආහාරනති** පච්චයං; පච්චයෝ හි ආහරති

1. කිඤ්චි b s.
2. අනවක්කාරි b කත්වා s.
3. පවත්තං b s
4. ඉදඤ්ච l.
5. ඛන්ධක s.
6. තඛ්බන්ති b.
7. සමුග්ඝාටකං b s.
8. අස්මිංයෙව අත්තභාවෙව b ඉමිස්මිංයෙව අත්තභාවෙව s.
9. අනාගාමිමග්ගෙන අරහත්ත මග්ගෙති b s.
10. නිට්ඨාපෙසීති s
11. චෙතසා b චෙතසාව s.
12. උත්තරි b.
13. අපුච්ඡිංසු a P2 s b e පුච්ඡිංසු m1 P1 t v wi.
14. විස්සජ්ජිත s.
15. අතිරෙක s.
16. ඛ්‍යා b s කුරුම්‍යාකා s.
17. තත්‍රායං අනුත්තාන b s.

අත්තභාවෝ ඵලං තස්මා ආහාරොති වුච්චති; **භූතානං වා සත්තානන්ති** ආදිසු භූතාති **ජාතා**[1] නිබ්බත්තා; **සම්භවෙසීනන්ති**[2] යෙ සම්භවං ජාතිං නිපජ්ජන්ති[3] එසන්ති ගවෙසන්ති; තත්ථ චතූසු යොනීසු අණ්ඩජ ජලාබුජා[4] සත්තා යාව අණ්ඩකොසං වත්ථිකොසඤ්ච න භින්දන්ති තාව සම්භවෙසිනො නාම; අණ්ඩකොසං වත්ථිකොසඤ්ච භින්දිත්වා බහි නික්ඛන්තා[5] භූතා නාම; සංසෙදජොපපාතිකා ච[6] පඨමචිත්තක්ඛණෙ සම්භවෙසිනො නාම; දුතියචිත්තක්ඛණතොපභුති[7] භූතා නාම; යෙ වා යෙන[8] ඉරියාපථෙන ජායන්ති යාව තතො[9] අඤ්ඤං න පාපුණන්ති තාව සම්භවෙසිනො නාම; තතො පරං භූතා නාම; අථවා **භූතානි** ජාතා අභිනිබ්බත්තා යෙ භූතායෙව[10] න පුන භවිස්සන්තීති සබ්බං[11] ගවෙසන්ති තෙසං බීණාසවානං එතං අධිවචනං; සම්භාමෙසන්තීති **සම්භවෙසිනො**; අපපහීනභවසංයොජනත්තා ආයතිම්පි සම්භවං එසන්තානං සෙඛ[12]පුථුජ්ජනානමෙතං අධිවචනං; එවං සබ්බථාපි ඉමෙහි ඒහි පදෙහි සබ්බසත්තෙ පරියාදියති; වාසද්දෙ වෙත්ථ සම්පිණ්ඩනත්ථෙ; තස්මා භූතානඤ්ච සම්භවෙසීනඤ්චාති අයමත්ථො වෙදිතබ්බා: **ඨිතියාති** ඨිතත්ථං; **අනුග්ගහායාති** අනුග්ගහත්ථං උපකාරත්ථං; වචන භෙදෙයෙව වෙස[13] අත්ථො පන චින්තාමපි පදනං එකොයෙව; අථවා **ඨිතියාති** තස්ස තස්ස සත්තස්ස උපපන්නධම්මානං අනුපබන්ධවසෙන අවිච්ඡෙදාය; **අනුග්ගහායාති** අනුපප්පන්නානං උපපාදාය; උභො'පි චෙතානි භූතානං වා[14] ඨිතියා ඒව අනුග්ගහාය ච සම්භවෙසීනං වා ඨිතියා වෙව අනුග්ගහාය චාති එවං උභයත්ථ දට්ඨබ්බානි.

කබළීකාරෙ[15]**ආහාරෙ**ති කබළං[16]කත්වා අජ්ඣොහරිතබ්බකං ආහාරෙ;[17] ඔදනකුම්මාසාදිවත්ථුකාය ඔජායෙතං අධිවචනං; **ඔළාරිකො වා සුඛුමො වා**ති වත්ථුඔළාරිකතාය ඔළාරිකො වත්ථුසුඛුමතාය සුඛුමො; සහාවෙන පන සුඛුමරූපපරියාපන්නත්තා කබළීකාරෙ[15] ආහාරෙ සුඛුමොව හොති; සාපි වස්ස[18] වත්ථුනො[19] ඔළාරිකතා[20] සුඛුමතා ච උපාදුපාදාය වෙදිතබ්බා. කුමිභිලානං[21] හි ආහාරං උපාදාය මොරානං ආහාරෙ සුඛුමෙ; කුමභිලා[22] කිර පාසාණෙ ගිලන්ති තෙ ච නෙසං කුච්ඡිපත්තා[23] විලීයන්ති; මොරා සපවිච්ඡිකාදිපාණෙ ඛාදන්ති; මොරානං පන ආහාරං උපාදාය තරච්ඡානං ආහාරෙ සුඛුමෙ;

1. සඤ්ජාතා b s
2. සම්භවෙසිකොති b s.
3. නිබ්බත්තිං b s.
4. ජලම්බුජා s.
5. නික්ඛමන්තා s.
6. සංසෙදජඋපපාතිකාව s.
7. ණතොපභුති b e පභුතිං.
8. යෙන වා තෙයෙව l r t 1 යෙන වා යෙන P1 P2 s යෙන v ත්‍යන්නවා e යෙනයෙනවා b.
9. යෙ තතොං b.
10. භූතා යෙව b
11. සබ්බං. b s.
12. සෙඛ b.
13. භෙදෙයෙව b භෙදෙයෙව නෙසං. s.
14. භූතානං. b.
15. කවළීඛාරෙ s කබළීකාරෙ b.
16. කවළං. s
17. තබ්බභාරෙ s තබ්බතො කබළීකාරෙ ආහාරෙ b.
18. සාපිස්ස s.
19. වත්ථුතො b l s
20. ඔළාරිකතා ච s.
21. කුම්භිලානං. b.
22. කුම්භිලා b.
23. කුච්ඡිපත්තාව b s.

තෙ කිර තිවස්සඡඩ්ඩිතානි[1] විසාණානි වෙව අට්ඨිනි ච ඛාදනති; තානි ච තෙසං ඛෙළෙන තෙමිතමත්තානෙව කඤ්ඣුලං[2] විය මුද්දුකානි හොනති; තරවිඤ්ඤාණම්පි ආහාරං උපාදාය හත්ථිනං ආහාරො සුඛුමො; තෙ කි[3] නානාරුක්ඛසාඛායො ඛාදනති; හත්ථිනං ආහාරතො ගවය ගොකණ්ණමිගාදීනං ආහාරො සුඛුමො; තෙ කිර නීසාරානි[4] නානා රුක්ඛපණ්ණාදීනි ඛාදනති; තෙසම්පි ආහාරතො ගුත්තා අහාරො සුඛුමො; තා[5] අලුසුක්ඛතිණානි ඛාදනති; තාසං[6] ආහාරතො සසානං ආහාරො සුඛුමො; සසානං ආහාරතො සකුණානං සුඛුමො;[7] සකුණානමාහාරතො පවනන්තවාසිනං සුඛුමො;[7] පවනන්තවාසිනං ආහාරතො ගාමහොජකානං සුඛුමො;[7] ගාමහොජකානං ආහාරතො රාජරාජමහාමත්තානං සුඛුමො;[7] තෙසම්පි ආහාරතො චක්කවත්තිනො ආහාරො සුඛුමො; චක්කවත්තිනො ආහාරතො භුම්මදෙවානං[8] ආහාරො සුඛුමො; තෙසම්පි ආහාරතො[9] චාතුම්මහාරාජිකානං;[10] එවං යාව පරනිම්මිතවසවත්තිනං ආහාරො විත්ථාරෙතබ්බො. තෙසං පනාහාරො[11] සුඛුමොත්වෙව නිට්ඨං පත්තො. එත්ථ ච ඔළාරිකෙ වත්ථුස්මිං ඔජා පරිත්තා හොති දුබ්බලා; සුඛුමෙ බලවති; තථා හි එකපත්තපූරමපි යාගුං පිතො[12] මුහුත්තෙනෙව ජීරාපෙති. හොති යං කිඤ්චිදෙව ඛාදිතුකාමො; සපිං පන පසතමත්තම්පි[13] පිවිත්වා දිවසං අනොත්තු භාමො[14] හොති; තත්ථ වත්ථුපරිස්සමං විනොදෙති න පන සක්කොති පාලෙතුං; ඔජා පාලෙති න සක්කොති පරිස්සමං විනොදෙතුං; වෙ පන එතාතො හුත්වා පරිස්සමඤ්චෙව විනොදෙන්ති පාලෙන්ති වාති.

එසෙසා දුතියොති චක්ඛුසම්ඵස්සාදි[15] ඡබ්බිධොපි එසෙසා එතෙසු චතූසු ආහාරෙසු දුතියො ආහාරොති වෙදිතබ්බො; දෙසනානයෙ එව වෙස තස්මා ඉම්හා නාම කාරණෙන දුතියෙ තතියෙ වාති[16] ඉද මෙත්ථ න ගවෙසිතබ්බං. **මනොසඤ්චෙතනාති** වෙතනා එව වුච්චති; **විඤ්ඤාණන්ති** යං කිඤ්චි විත්තං; එත්ථාහ යදි පවවයථෙතා ආහාරට්ඨෙ අථ කස්මා අඤ්ඤත්ථපි සන්තානං පවවයෙපු විජ්ජමානෙසු ඉමෙයෙව වත්තාරෙ වුත්තානි: වුච්චතෙ: අජ්ඣත්තිකසන්තතියා විසෙසපච්චයත්තා; විසෙසපච්චයො[17] හි කබළීඞ්කාරාහාරභක්ඛානං සත්තානං රූප කායස්ස කබළීඞ්කාරාහාරෙ[18] නාමකායෙ වෙදනාය එසෙසා විඤ්ඤාණස්ස මනොසඤ්චෙතනා නාමරූපස්ස විඤ්ඤාණං, යථාහ: "සෙය්යථාපි

---

1. තිවස්සුජඣිතානි m1 P1 t v w1 තිවස්සවජ්ඣඩ්ඩිතානි b නිපි s
2. තෙමිතමත්තානෙව b කණ්ඩඛුල්ලං b s.
3. තෙ'පි b s.
4. නිසාරානි b.
5. තෙ b s.
6. තෙසං b s.
7. ආහාරෙ සුඛුමො b.
8. භුම්මදෙවානං b.
9. භුම් b භුම්මි s දෙවානං.
10. චාතුම්මහා b රාජිකානං.
11. තෙසං ආහාරෙ b s.
12. පිවතො b.
13. පසථ b s මත්තං b.
14. භාමොව a P2 r e.
15. යං කිඤ් චක්ඛුසම්ඵස්සාදි b.
16. දුතියෙ තතියෙ චාති b.
17. විසෙසපච්චවයෙ b.
18. කවළීඞ්කාරෙ s. ඣබළීඞ්කාරෙ b ආහාරෙ b s.

භික්ඛවෙ අයං කායො ආහාරට්ඨිතිකො ආහාරං පටිච්ච තිට්ඨති;[1] අනාහාරො නො තිට්ඨති තථා[2] එස්සපච්චයා[3] වෙදනා සඞ්ඛාර පච්චයා[3] විඤ්ඤණං විඤ්ඤණපච්චයා[3] නාමරූප"න්ති.

කො පනෙත්ථ ආහාරො කිං ආහරතීති: කබළීඞ්කාරාහාරො ඔජට්ඨමකරූපානි ආහරති; එස්සාහාරො තිස්සො වෙදනා; මනො සඤ්චෙතනාහාරො තයො භවෙ; විඤ්ඤණාහාරො පටිසන්ධිනාම රූපනන්ති; ඝථා: කබළීඞ්කාරාහාරො තාව මුඛෙ ඨපිතමත්තොයෙව[4] අට්ඨරූපානි සමුට්ඨාපෙති;[5] දන්තවිවුණණිතං පන අපෙක්ඛාහරියමානං එකොඝාසිත්ථං[6] අට්ඨට්ඨ රූපානි සමුට්ඨාපෙති[5]යෙව; එවං ඔජට්ඨමක රූපානි ආහරති. එස්සාහාරො පන සුඛවෙදනියො එස්සො උපජ්ජ මානො[7] සුඛවෙදනං ආහරති[8] දුක්ඛවෙදනියො දුක්ඛං අදුක්ඛමසුඛ වෙදනියො අදුක්ඛමසුඛන්ති එවං සබ්බථාපි එස්සාහාරො තිස්සො වෙදනා ආහරති; මනොසඤ්චෙතනාහාරෙ[9] කාමභවූපගං කම්මං කාමභවං ආහරති; රූපාරූපභවූපගානි තං තං භවං; එවං සබ්බථාපි මනොසඤ්චෙතනාහාරො තයො භවෙ ආහරති. විඤ්ඤණාහාරො පන යෙ[10] පටිසන්ධික්ඛණෙ තංසම්පයුත්තකා තයො ඛන්ධා යානි ච තිසන්තති වසෙන තිංස රූපානි උපජ්ජන්ති සහජාතාදිපච්චයෙන[11] තානි ආහරතීති වුච්චති; එවං විඤ්ඤණාහාරො පටිසන්ධිනාමරූපං ආහරතීති. එත්ථ ච මනොසඤ්චෙතනා[12] තයො භවෙ ආහරතීති සාසව[13]කුසලා කුසලචෙතනාව වුත්තා; විඤ්ඤණං පටිසන්ධිනාමරූපං ආහරතීති පටිසන්ධිවිඤ්ඤණමෙව වුත්තං; අවිසෙසෙන පන තංසම්පයුත්තතං සම්මට්ඨානධම්මානං[14] ආහරණතො'පෙතෙ ආහාරාති වෙදිතබ්බා. එතෙසු චතූසු ආහාරෙසු කබළීඞ්කාරාහාරො උපත්ථම්භෙනෙනා ආහාර කිච්චං සාධෙති; එසෙසා ථුසනෙනායෙව; මනොසඤ්චෙතනා ආයූහ නාකාව; විඤ්ඤණං විජානනත්තමෙව;[15] ඝථා: කබළීඞ්කාරාහාරො හි උපත්ථම්භෙනෙනායෙව කායට්ඨපනෙන සත්තානං ඨිතියා හොති; කම්මජනිතො'පි හි අයං කායො කබළීඞ්කාරාහාරෙන උපත්ථද්ධො[16] දසපි වස්සානි වස්සසතම්පි යාව ආයුපරිමාණා[17] තිට්ඨති; ඝථා කිං: ඝථා මාතුයා ජනිතො'පි දාරකො ධාතියා එඤ්ඤදීනි පායෙත්වා පොසිය මානො[18] චිරං තිට්ඨති; ඝථා ච උපත්ථම්භෙන[19] උපත්ථම්භිතං[20] ගෙහං; වුත්තම්පි චෙතං "ඝථා මහාරාජ ගෙහෙ පතනෙන අඤ්ඤත්ත දාරූනා උපත්ථම්භෙනන්ති අඤ්ඤත්ත දාරූනා උපත්ථම්භිතං සන්තං එවං[21]තං ගෙහං

1. ආහාරං පටිච්චාති
2. තිට්ඨති ඝථා s
3. පච්චයා s.
4. මත්තායෙවb.
5 සමුට්ඨපෙති s
6. අපජ්ඣාහරියමාණං එකඝාසාසිත්ථං s.
7. උපජ්ජමානොව e.
8. ආහරති තථා b s.
9. ආහරා b l s.
10. යෙව b.
11. පච්චයනයෙන s.
12. මනොසඤ්චෙතනා ආහරා r t l b e.
13. සාසවා b.
14. තං සම්පයුත්තානං සම්මට්ඨානධම්මානං l.
15. විජානනත්තමෙව l.
16. උපත්ථම්භිතො b s.
17. පරිමාණං b s.
18 පොසියමානත්තාව b
19. ඝථාචූපත්ථම්භන s ඝථාචූපත්ථම්භන b.
20. උපත්ථම්භිත b
21. එව b.

න පතති එවමෙව ඛො මහාරාජ අයං කායො ආහාරට්ඨිතිකො ආහාරං පටිච්ච තිට්ඨතී"ති. එවං කබළීඞ්කාරෙ ආහාරෙ උපත්ථම්භෙතෙතා ආහාරඞ්ගවං සාධෙති; එවං සාධෙතෙතා පන[1] කබළීඞ්කාරෙ ආහාරෙ විඤ්ඤාණං රූපසන්තතීනං පච්චයො හොති ආහාරසමුට්ඨානසස ච උපාදිණ්ණසස ච;[2] ඣාමජ්ඣානං අනුපාලකො හුත්වා පච්චයො හොති ආහාරසමුට්ඨානානං ජනකො හුත්වාති.[3] එසෙව පන සුඛාදිවත්ථුභූතං ආරම්මණං ඵුසනෙතායෙව සුඛාදිවෙදනාපවත්තනෙන[4] සත්තානං ඨිතියා හොති; මනොසඤ්චෙතනා කුසලාකුසලකම්මවසෙන ආයූහනායෙව භවමූලනිප්පාදනතො සත්තානං ඨිතියා හොති; විඤ්ඤාණං විජානනත්තමෙව නාමරූපපවත්තනෙන සත්තානං ඨිතියා හොති.

එවං උපත්ථම්භනාදිවසෙන ආහාරකිච්චං සාධයමානෙසු පන තෙසු[5] චත්තාරි භයානි දට්ඨබ්බානි; සෙය්‍යථිදං: කබළීඞ්කාරාහාරෙ නිකන්තිභයං[6] එසෙ උපගමනමෙව මනොසඤ්චෙතනායං[7] ආයූහනමෙව විඤ්ඤාණෙ අභිනිපාතොයෙව භයනති; කිං කාරණා: කබළීඞ්කාරාහාරෙ හි නිකන්තිං කත්වා[8] සීතාදීනං පුරක්ඛතා[9] සත්තා ආහාරත්ථාය මුද්ධගණනාදිනි[10] කම්මානි කරොන්තා[11] අනපපකං දුක්ඛං නිගච්ඡන්ති; එතෙවෙ ච ඉමසම්ං සාසනෙ පබ්බජිත්වාපි වෙජ්ජකම්මාදිකායං අනෙසනායං ආහාරං පරියෙසන්තා දිට්ඨෙ'පි ධම්මෙ ගාරය්හා හොන්ති; සම්පරායෙ'පි "තසස සඞ්කාපිපි ආදිත්තා සම්පජ්ජලිතා"ති ආදිනා ලක්ඛණසංයුත්තෙන වුත්තනයෙන සමණපෙතා හොන්ති; ඉමිනා[12] තාව කාරණෙන කබළීඞ්කාරාහාරෙ නිකන්තියෙව භයනති වෙදිතබ්බා. එසං උපගච්ඡන්තාපි එසසසාදිනො පරෙසං රක්ඛිතගොපිතෙසු[13] දුරාදිසු හණ්ඩෙසු[14] අපරජ්ඣන්ති; තෙ සහ භණ්ඩෙන හණ්ඩසාමිකා ගහෙත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං වා ජ්‍ඣාපෙත්වා සඞ්කාරකූටෙ[15] ඡඩ්ඩෙන්ති රජෙඤ්ඤු වා නියාතෙන්ති; තතො තෙ රාජා[16] විවිධා කම්මකාරණා[17] කාරෙති; කායසස ච හෙදා දුග්ගති නෙසං පාටිකඞ්ඛා හොති; ඉති එසසසාදි මූලකං දිට්ඨධම්මිකම්පි සම්පරායිකම්පි භයං සඞ්ඛමාගත[18]මෙව හොති; ඉමිනා කාරණෙන එසාහාරෙ උපගමනමෙව භයනති වෙදිතබ්බං. කුසලාකුසලකම්මායූහනෙනෙව පන[19] තම්මූලකං තීසු භවෙසු භයං සඞ්ඛමාගතංයෙව හොති; ඉමිනා කාරණෙන මනොසඤ්චෙතනාහාරෙ ආයූහනමෙව භයනති වෙදිතබ්බං. පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණඤ්ච යස්මිං යස්මිං ඨානෙ අභිනිපතති තස්මිං තස්මිං ඨානෙ පටිසන්ධිනාමරූපං ගහෙත්වාව නිබ්බත්තති; තස්ඤ්ච නිබ්බත්තෙ සඞ්ඛතයානි නිබ්බත්තානියෙව

---

1. සාධෙන්තා'පිව b s.
2. උපාදින්නසස ච b s.
3. ඣානිනිට්ඨානි s ඣත්වා පවත්තයොහොති. b.
4. පවත්තනෙනා b.
5. පසොතෙසු b s.
6. කබළීඞ්කාරෙ ආහාරනිස්සාසීයෙව භයං b.
7. සඤ්චෙතනායං. s.
8. නිඝන්තිං භයං ඤත්වා s
9. පුරක්ඛතා b s.
10. මුඛිගණනාදි b s.
11. කරොනතා b
12. ඉමිනාව b c s
13. ගොපිතෙසුපි l e.
14. භණ්ඩෙසු b.
15. කූටෙසු b s.
16. තියාතෙන්ති රාජා b.
17. ඣාපිකාරණා b s.
18. සඞ්ගත s.
19. නොතෙව l

හොන්ති තම්මූලකත්තාති; ඉමිනා කාරණේන වියඤ්ඤණාහාරෙ අභිනිපාතොයෙව භයන්ති වෙදිතබ්බා.[1] එවං සහයෙසු[2] පන ඉමෙසු ආහාරෙසු සම්මාසම්බුද්ධො කබළිඞ්කාරෙ ආහාරේ[3] නිකන්තිපරියාදානඤ්ච "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ දෙ ජයම්පතිකා"ති[4] ආදිනා නයෙන පුත්තමංසූපමං දෙසෙසි; ඵස්සාහාරෙ නිකන්තිපරියාදානඤ්ච "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ ගාවී නිවච්ඡා"ති ආදිනා නයෙන නිවච්ඡගාවූපමං දෙසෙසි; මනොසඤ්චෙතනාහාරෙ නිකන්තිපරියාදානඤ්ච "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ අඞ්ගාරකාසූ"ති ආදිනා නයෙන අඞ්ගාරකාසූපමං දෙසෙසි; විඤ්ඤාණාහාරෙ නිකන්තිපරියාදානඤ්ච "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ චොරං ආගුචාරි"නන්ති ආදිනා නයෙන සත්තිසතාභතූපමං[5] දෙසෙසි. තත්‍රායං භූතමත්ථං[6] ඤත්වා සඞ්ඛෙපතො අත්ථයොජනා:

දෙ කිර ජයම්පතිකා[4] පුත්තං ගහෙත්වා පරිත්තෙන පාථෙය්‍යෙන යොජනසතිකං කන්තාරමග්ගං පටිපජ්ජිංසු;තෙසං පඤ්ඤාස[7]යොජනානි ගතානි[8] පාථෙය්‍යං නිට්ඨාසි; තෙ බ්‍යපපිපාසාතුරා විරලච්ඡායායං නිසිදිංසු; තතො පුරිසො හරියං ආහ: හද්දෙ ඉතො සම්පත්තා පඤ්ඤාස[7] යොජනානි ගාමො වා නිගමො වා නත්ථි. තස්මා යං තං පුරිසෙන කාතබ්බං බහුම්පි කසිගොරක්ඛාදිකම්මං නදනි සක්කා තං මයා කාතුං එහි මං මාරෙත්වා උපඩ්ඪමංසං[9] ඛාදිත්වා උපඩ්ඪං පාථෙය්‍යං කත්වා පුත්තෙන සද්ධිං කන්තාරං නිත්ථරාහීති; සාපි ආහ: [10] සාමි මයාදනි යං තං ඉත්ථියා කාතබ්බං බහුම්පි පුත්තසන්තත්‍යාදිකම්මං තං කාතුං න සක්කා එහි මං මාරෙත්වා උපඩ්ඪමංසං[9] ඛාදිත්වා උපඩ්ඪං පාථෙය්‍යං කත්වා පුත්තෙන සද්ධිං කන්තාරං නිත්ථරාහීති; තතො සො[11] තං ආහ භද්දෙ මාතුගාමමරණෙන ච්‍යාහං මරණං පඤ්ඤායති නහි මඤ්ඤෙ කුමාරෙ මාතරා[12] විනා ජීවිතුං සක්කොති යදි පන මයං ජීවාම පුන දරකං ලභෙය්‍යාම භද්දකන්ති පුත්තකං මාරෙත්වා මංසං ගහෙත්වා කන්තාරං නිත්ථරිංසු.[13] තතො මාතා පුත්තමාහ තාත පිතු සන්තිකං ගච්ඡාහි;[14] සො අගමාසි; අථස්ස පිතා මයා පුත්තකං පොසෙස්සාමීති[15] කසිගොරක්ඛාදීහි අනප්පකං දුක්ඛමනුභූතං න සක්කොම් පුත්තං මාරෙතුං ත්වංයෙව තව පුත්තං මාරෙහීති තාත මාතු සන්තිකං ගච්ඡාහි[16] ආහ; සො අගමාසි; අථස්ස මාතාපි මයා පුත්තං පත්ථෙන්තියා ගොවත[17] කුක්කුරවතදෙවතාගාවාදිහිපි තාව අනප්පකං දුක්ඛමනුභූතං[18] කො

1. තච්ඡිකානි b s.
2. එවං භයෙසු s.
3. කාරාහාරෙ b s.
4. ජායපතිකානි b s. ජායම්පතිකානි e.
5. ඡසතතිසතාභතූපම. m1 P1 t v w e s.
6. තත්‍රායං තම්පත්ථං. s.
7. පඤ්ඤාස. b.
8. ගතානං. s.
9. උපඩ්ඪමංස. s.
10. නිත්තාරාහීති සාපිසාමිකාමාහ s.
11. නිත්තාරාහීති s r p පුන භෂ s b.
12. මාතරං b s.
13. නිත්තාරමිනි s r P1.
14. ගච්ඡාහි b e.
15. පොසිස්සාමීති b s.
16. සකන්තියමෙව b ගච්ඡාහීති a m1 P2 r t v w1 b e
17. ගොවත්තා කුක්කුරවත්තා s.
18. දුක්ඛං අනුභූතං. b.

පන වාදෙ කුවජියා[1] පරිහරන්තියා න සක්කොමහං[2] පුත්තං මාරෙතුන්ති වත්වා තාත පිතු සන්තිකමෙව ගච්ඡාති[3] ආහ; එවං සො විඤ්ඤාතසාසනොයෙව මතො; තෙ තං[5] දිස්වා පරිදෙවිත්වා සුතෙන[6] වුත්තනයෙන[7] මංසානි ගහෙත්වා ඛාදන්තා පක්කමිංසු. තෙසං සො පුත්තමංසාහාරො නවහි කාරණෙහි පටිකූලතාය[8] නෙව දවාය හොති න මදාය න මණ්ඩනාය න විභූසනාය; කෙවලං කන්තාරනිත්ථරණත්ථොයෙව[9] හොති; කතමෙහි නවහි කාරණෙහි පටිකූලතාති[10] වෙ: සජාතිමංසතාය සූතිමංසතාය පුත්තමංසතාය පියපුත්තමංසතාය තරුණමංසතාය ආමකමංසතාය අගොරසතාය[11] අලොණතාය අධූපිතතාය‍ාති. තස්මා යො භික්ඛු කබළීඞ්කාරූහාරං එවං පුත්තමංසසදිසං පස්සති සො තත්ථ නිකන්තිං පරියාදියති; අයං තාව පුත්තමංසූපමායං අත්ථයොජනා.

නිච්චම්මගාවූපමායං පන යථා සා ගාවී ජීවතො යාව ඛුරා තාව වමං උද්ධලෙත්වා[12] මුත්තා යං යදෙව නිස්සාය තිට්ඨති තත්ථ පාණකෙහි ඛජ්ජමානා දුක්ඛසෙවාධිභාරණං හොති; එවං එසෙ'පි යං යදෙව වත්ථුමාරම්මණං[13] වා නිස්සාය තිට්ඨති තංතංවත්ථාරම්මණසම්භවස්ස වෙදයිතදුක්ඛස්ස අධිකරණමෙව හොති; තස්මා යො භික්ඛු එස්සාහාරං එවං නිච්චම්මගාවිසදිසං පස්සති සො තත්ථ නිකන්තිං පරියාදියති; අයං නිච්චම්මගාවූපමායං අත්ථයොජනා.

අඞ්ගාරකාසූපමායං පන යථා සා අඞ්ගාරකාසු එවං මහාපරිළාහථෙන තයො භවා; යථා නානාබාහාසු ගහෙත්වා තත්ථ උපකඩ්ඪකා[14] වෙ පුරිසා එවං භවෙසු උපකඩ්ඪනථෙන මනොසඤ්චෙතනා; තස්මා යො භික්ඛු මනොසඤ්චෙතනාහාරං එවං අඞ්ගාරකාසූපකඩ්ඪකපුරිස[15] සදිසං පස්සති සො තත්ථ නිකන්තිං පරියාදියති; අයං අඞ්ගාරකාසූපමායං අත්ථයොජනා.

සත්තිසතාහතූපමායං[16] පන යෙන සො පුරිසො පුබ්බණ්හසමයෙ[17] සත්තිසතෙන හඤ්ඤති තමස්ස සරිරෙ[18] වණමුඛසතං හොති අන්තරා අථ්ථා විනිවිජ්ඣිත්වා පරභාගෙගෙවෙ[19]පතති; එවං ඉතරානිපි දෙ සත්ති සතානි;[20] එවමස්ස පතිතොකාසෙ අපතිත්වා ගතානි සත්තිහි සබ්බ සරිරං ජිඤ්ඣිදෙමෙව හොති; තස්ස එකවණමුඛෙ'පි උපඩ්ඪාය දුක්ඛස්ස පමාණං නත්ථි; කො පන වාදෙ තීසු වණමුඛසතෙසු. තත්ථ

1. කුවජිනා b e r.
2. තස්සකොහං b
තස්සකොමි e.
3. සන්තිකංයෙව b
හවිඤ්ඤති b e.
4. මිත්තං අන්තරා b.
5. තෙසං. b p2 r t v w1.
6. පුත්තඞ්ඛ b
7. තයෙනෙව b.
8. පරිකූලත්තා b.
9. නිත්තාරණත්ථා යෙව s.
10. පටිකූලොති
11. අහාගම්සතාය s
අහගාරසම්සතාය b
අහගාවරසාය m1 t v w1 w2.
12. උද්ධලිත්වා b.
13. වත්ථු- ආරම්මණ. b s.
14 උපකඩ්ඪනා
15. කාසුප b කාසූප
කඩ්ඪනකපුරිස s.
16. තිසතතිසතාහතූපමායං.es.
17. පුබ්බණ්හසමයෙ e b s.
18. සරිරං e s.
19. අපරභාගෙගෙවෙ b s p1
20. ඉතරානි ච්ච b ඉතරානි
වෙ සත්තිසතානිපි e.

සත්තනිපාතකාලෝ විය පවිසන්ති;[1] වණමුඛජනතං[2] විය ඛත්තියජනතං; වණමුඛෙසු දුක්ඛවෙදනුපපාදෙ විය ජානෙසු ඛත්තියෙසු වට්ටමූලක නානාවිධදුක්ඛුපපාදෙ.[3] අපරෝ නයෝ: ආගුචාරි[4] පුරිසෝ විය පවිසන්ති විඤ්ඤාණං; තස්ස සත්තිසාතෙහි[5] උපපන්නවණමුඛානි[6] විය විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං; වණමුඛපච්චයා තස්ස පුරිසස්ස තික්ඛලඳුක්ඛුපපාදෙ විය නාමරූපපච්චයා විඤ්ඤාණස්ස ඔතිනිංසකම්මකාරණා[7] අට්ඨානවුත්ති රෙගාදිවසෙන නානප්පකාරං[8] දුක්ඛුපපාදෙ දට්ඨබ්බෝ.[9] තස්මා යෝ භික්ඛු විඤ්ඤාණාහාරං එවං සත්තිසතාභිහතසදිසං[10] පස්සති සෝ තත්ථ නිකන්තිං පරියාදියති; අයං සත්තිසතාභිහතූපමායං[10] අත්ථයොජනා.

සෝ එවං ඉමෙසු ආහාරෙසු නිකන්තිං පරියාදියන්නෝ චත්තාරෝ'පි ආහාරෙ පරිජානාති; තෙසු පරිඤ්ඤාතෙසු සබ්බම්පි පරිඤ්ඤාතබ්බ[11] වත්ථුං පරිඤ්ඤාතමෙව හොති; වුත්තං හෙතං[12] භගවතා "සබ්බිඞ්කාරෙ භික්ඛවෙ ආහාරෙ පරිඤ්ඤාතෙ පඤ්චකාමගුණිකො රාගො පරිඤ්ඤාතෝ හොති පඤ්චකාමගුණිකෙ රාගෙ පරිඤ්ඤාතෙ නත්ථි තං සංයොජනං යෙන සංයොජනෙන සංයුත්තෝ[13] අරියසාවකො පුන ඉමං ලොකං ආගච්ඡෙය්‍ය; එසෙස භික්ඛවෙ ආහාරෙ පරිඤ්ඤාතෙ තිස්සො වෙදනා පරිඤ්ඤාතා හොන්ති තිස්සු වෙදනාසු පරිඤ්ඤාතාසු අරියසාවකස්ස නත්ථි කිඤ්චි උත්තරිං[14] කරණීයන්ති වදාමි; මනොසඤ්චෙතනාය භික්ඛවෙ ආහාරෙ පරිඤ්ඤාතෙ තිස්සො තණ්හා පරිඤ්ඤාතා හොන්ති තිසු තණ්හාසු පරිඤ්ඤාතාසු අරියසාවකස්ස නත්ථි කිඤ්චි උත්තරිං[14] කරණීයන්ති වදාමි; විඤ්ඤාණෙ භික්ඛවෙ ආහාරෙ පරිඤ්ඤාතෙ නාමරූපං පරිඤ්ඤාතං හොති නාමරූපෙ පරිඤ්ඤාතෙ අරියසාවකස්ස නත්ථි කිඤ්චි උත්තරිං[14] කරණීයන්ති වදාමි"ති.

තණ්හාසමුදයා ආහාරසමුදයොති පුරිමතණ්හාසමුදයා පවිසන්ති ඤානං ආහාරානං සමුදයො නිබ්බත්තිං[15] හොතීති අත්ථෝ; කථං: පවිසන්තිඛණෙ හි තිසන්තතිවසෙන උපපන්නසමතිංසරූපබ්භන්තරෙ[16] ජාතා ඔජා අත්ථි අයං තණ්හාපච්චයනිබ්බත්තෝ[17] උපාදිණ්ණකඛන්ධ ඞ්කාරාහාරෙ; පවිසන්තිචිත්තසමංයුත්තා පන එස්සවෙදනා සඤ්ඤ චිත්තං විඤ්ඤාණන්ති ඉමෙ තණ්හාපච්චයනිබ්බත්තා[17] උපාදිණ්ණක එස්සමනොසඤ්චෙතනාවිඤ්ඤාණාහාරාති; එවං තාව පුරිමතණ්හා සමුදයා පවිසන්තිඤානං[18] ආහාරානං සමුදයො වෙදිතබ්බො. යස්මා පනිධ උපාදිණ්ණකාපි අනුපාදිණ්ණකාපි ආහාරා මිස්සෙත්වා[19] කථිතා

1. පවිසන්තිවිඤ්ඤාණ නිබ්බත්තකාලෝ b.
2. වණමුඛබ s r.
3. දුක්ඛුපපාදෙති b.
4. ආගුචාරී b.
5. සාරවතී b.
6. වණමුඛබ a P2 r දිඝා mi P1 t v wl w2.
7. ඔතිනිංසකම්මකාරණbsp1
8. නානාප්පකාරක b.
9. දට්ඨබ්බබාති l.
10. තිසතනිසතාභතූපමායං es
11. පරිඤ්ඤාතං. b. පරිඤ්ඤාතා l s වත්තු b s.
12. වුත්තඤ්හෙතං. b s.
13. සම්පයුත්තා s.
14. උත්තරි b.
15. නිබ්බත්තනා b.
16. සත්තතිංස b රූපඛන්ධභන්තරෙ l.
17. පවත්තයනිබ්බත්තා b s උපාදිණ්ණක b s.
18. පවිසන්තිජානාන. e.
19. මිස්සිත්වා b s.

තසමා අනුපාදිණ්ණකානම්පි එවං තණ්හාසමුදයා ආහාරසමුදයෝ වෙදිතබ්බෝ. අථ්ථලොභසහගතචිත්තසමුට්ඨිතෙසු හි රූපෙසු ඔජා අත්ථි අයං සහජාතතණ්හාපච්චයනිබ්බත්තෝ අනුපාදිණ්ණකඛණ්ඩිකාරාහාරෝ; ලොභසහගතචිත්තසම්පයුත්තා පන ඵස්සවෙදනා සඤ්චේතනා චිත්තං විඤ්ඤාණන්ති ඉමෙ තණ්හාපච්චයනිබ්බත්තා අනුපාදිණ්ණකා ඵස්සමනොසඤ්චේතනාවිඤ්ඤාණාහාරාති. **තණ්හානිරොධා ආහාරනිරොධොති** ඉමිස්සා උපාදිණ්ණකානඤ්ච අනුපාදිණ්ණකානඤ්ච ආහාරානං පච්චයභූතාය තණ්හාය නිරොධෙන ආහාරනිරොධෝ පඤ්ඤායති; සෙසං වුත්තනයමෙව. අයං පන විසෙසෝ: [1] ඉධ [2] චත්තාරිපි සච්චානි සරූපෙනෙව වුත්තානි යථා ච ඉධ එවං ඉතෝ උත්තරිම්පි සබ්බවාරෙසු හසමා සබ්බත්ථ අසම්මුයාභෙදනත්ථං සච්චානි උද්ධරිතබ්බානි; **සබ්බවාරෙසු ච එත්තාවතාපි ඛො ආවුසොති** ඉදං දෙසනානියාමතෝ තත්ථ තත්ථ දෙසිතධම්මවසෙන යොජෙතබ්බං. තසස ඉධ තාව අයං යොජනා: **එත්තාවතාපීති** ඉමාය ආහාරදෙසනාය වුත්තතමනසිකාරපරිවෙඛවසෙනපිති [3] වුත්තං හොති; එස නයෝ සබ්බත්ථාපි. [4]

ආහාරවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

ඉදානි [5] **සාධාවුසොති** පුරිමනයෙනෙව ථෙරස්ස භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා තෙ භික්ඛූ උත්තරිං [6] පඤ්හං පුච්ඡිංසු; ථෙරොපි තෙසං අජ්ඣාසයම්පි පරියායෙන ව්‍යාකාසි; ඵස නයෝ ඉතෝ පරෙසුපි සබ්බවාරෙසු. තසමා ඉතෝ පරං එවරූපානි වචනානි අනාමසිත්වා [7] යෙන යෙන පරියායෙන ව්‍යාකරොති තස්ස තස්සෙව [8] අත්ථං වණ්ණයිස්සාම; ඉමස්ස පන වාරස්ස සඞ්ඛෙපදෙසනාය [9] **දුක්ඛඤ්ච පජානාතීති. එත්ථ දුක්ඛන්ති** දුක්ඛසච්චං; විත්ථාරදෙසනායං පන යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ සච්චනිද්දෙසෙ වුත්තමෙවාති.

සච්චවාරවණ්ණනා [10]
නිට්ඨිතා.

ඉතෝ පරං පටිච්චසමුප්පාදවසෙන දෙසනා හොති; තත්ථ **ජරාමරණවාරෙ තාව කතමං කත්තකන්ති** අයං සඞ්ඛෙපතො අනෙකෙසං සත්තානං සාධාරණනිද්දෙසොති ඤාතබ්බෝ; යා දෙවදත්තස්ස ජරා යා සොමදත්තස්සාති එවං හි [11] දිවසම්පි කථෙන්තස්ස නෙව සත්තා පරියාදානං ගච්ඡන්ති ඉමෙහි පන වීහි පදෙහි න කොචි සත්තො අපරියාදිණ්ණෝ [12] හොති තසමා වුත්තං අයං සඞ්ඛෙපතො අනෙකෙසං

---

1. චුත්තනයමෙව s.
2. ඉධ පන l.
3. පපරිවෙධ b වසෙනාපිති b s.
4. සබ්බත්ථාපි b s.
5. තසස ඉදානි s.
6. උත්තරිම්පි b s.
7 අනාමසෙත්වා b
8. තසසෙව b l.
9. දෙසනාය- b.
10 සච්චවණ්ණනා e.
11. සොමදත්තසසජරාති b එවඤ්හි b s.
12. අපරියා දිණ්ණෝ

සත්තායං සාධාරණනිද්දෙසොති; නාමඤ්ච නාමඤ්චාති අයං ගතිජාතිවසෙන අනෙකෙසං නිකායානං සාධාරණනිද්දෙසො; **සන්තානනිකායෙසූති** සාධාරණනිද්දෙසනිද්දිට්ඨස්ස[1] සරූපනිදස්සනං; **ජරා ජීරණතාති**[2] ආදීසු පන **ජරාති** සභාවනිද්දෙසො; **ජීරණතාති**[2] ආකාරනිද්දෙසො; **ඛණ්ඩිච්චන්ති** ආදයො කාලාතික්කමෙ කිච්චනිද්දෙසා; **පවත්තිං වෙ පකතිනිද්දෙසා; අයං හි ජරාති** ඉමිනා පදෙන සභාවතො දීපිතා[3] තෙනස්සායං සභාවනිද්දෙසො; **ජීරණතාති**[2] ඉමිනා ආකාරතො තෙනස්සායං ආකාරනිද්දෙසො; **ඛණ්ඩිච්චන්ති** ඉමිනා කාලාතික්කමෙ දන්තානඛානං ඛණ්ඩිතභාවකරණකිච්චතො; **පාලිච්චන්ති** ඉමිනා කෙස ලොමානං පලිතභාවකරණකිච්චතො; **වලිත්තචන්ති** ඉමිනා මංසං ම්ලාපෙත්වා තචෙ වෝ[4] වලිතභාවකරණකිච්චතො[5] දීපිතා; තෙනස්සා ඉමෙ **ඛණ්ඩිච්චන්ති** ආදයො තයො කාලාතික්කමෙ කිච්චනිද්දෙසා; තෙහි ඉමෙසං විකාරානං[6] දස්සනවසෙන පාකටීභූතා පාකටජරා දස්සිතා; යථෙව හි උදකස්ස වා වාතස්ස වා අග්ගිතො වා[7] තිණරුක්ඛාදීනං[8] සම්භග්ගපලිභග්ගතාය වා ඛිණමත්තාය වා ගතමග්ගො පාකටො හොති; න ච සො ගතමග්ගො තානෙව උදකාදීනි; එවමෙවං[9] ජරාය දන්තාදිසු ඛණ්ඩිච්චාදිවසෙන ගතමග්ගො පාකටො චක්ඛු උම්මීලෙත්වාපි[10] ගය්හති; න ච ඛණ්ඩිච්චාදීනි ජරා;[11] න හි ජරා චක්ඛු විදේසද්‍යාය හොති; **ආයුනො සංහානි ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකොති** ඉමෙහි පන පදෙහි කාලාතික්කමෙයෙව අභිව්‍යත්තායං[12] ආයුකඛයවකඛාදි ඉන්ද්‍රියපරිපාකසඤ්ඤිතාය පකතියා දීපිතා; තෙනාසීමෙ පච්ඡිමා වෙ පකතිනිද්දෙසාති වෙදිතබ්බා; තඤ්ච යස්මා ජරං පත්තස්ස ආයු හායති තස්මා ජරා ආයුනො සංහානීති එලුපචාරෙන වුත්තා; යස්මා වා[13] දහරකාලෙ සුපසන්නානි[14] සුඛුමම්පි අත්තනො විසයං සුඛෙනෙව ගණ්හනසමත්ථානි චක්ඛාදීනි ඉන්ද්‍රියානි ජරං පත්තස්ස පරිපක්කානි ආලුළිතානි[15] අවිසදානි ඔළාරිකම්පි අත්තනො විසයං ගහෙතුං අසමත්ථානි හොන්ති; තස්මා ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකොතිපි එලුපචාරෙනෙව[16] වුත්තා; සා පනායං එවං නිද්දිට්ඨා සබ්බාපි ජරා පාකටා පවිඡ්ඡන්නානි ද්‍රුවිධා හොති; තත්ථ දන්තාදිසු ඛණ්ඩභාවාදිදස්සනතො රූපධම්මෙසු[17] ජරා පාකටජරා නාම;[18] අරූපධම්මෙසු පන ජරා[19] නාදිසස්ස විකාරස්ස අදස්සනතො පටිච්ඡන්නජරා නාම;[20] පුන අච්චි සච්චිනි[21] එවම්පි ද්‍රුවිධා

1. කිද්දෙසෙනනිද්දිට්ඨස්ස b 9. එවමේව b e s 13. යස්මා පන s.
2. ජීරණතාති b s. 10. උම්මීලෙත්වාපි s 14. සුපසන්නානි s.
3. සභාවතොදස්සිතා s. උම්මිලිත්වාපි b. 15. ආලුලිතානි e s.
4. තචෙ b s. 11. ඛණ්ඩිච්චාදි න ජරා l 16. පරිපාකානි e
5. කිච්චවසෙනාපි s. ඛණ්ඩිච්චාදිනාව ජරා b එලුපචාරෙන s.
6. විකාර l. ඛණ්ඩිච්චාදිවසෙන ජරා s. 17. රූපධම්මෙසු පන s.
7. අග්ගිනාවා වාතස්සවා b. 12. අභිව්‍යත්තායං b m l 18. පාකටජරා b s.
8. තිණරුක්ඛාදීනං වා l. p l r s t v w l 19. පන b s.
20. පවිඡ්ඡන්නාජරා නාම; තත්ථ යථාය. ඛණ්ඩාදිභාවෙච දිස්සති සෙ තාදිභාවං දන්තාදීනං සුවිසෙසුදස්සනතා චරණණාගෙව තං චතුධාතු දිඨිවා මසනාචාරෙන විඤ්ඤෙත්වා ඉමේ දන්තා ජරාය පහවන්ති ජරා ජානාති උදකාධිනෙ බන්ධිති ගොසීසාදීනි ඔලොකෙත්වා මහධිඨා උදකාස්ස අත්ථිභාවං ජානන්ති විය b. 21. අච්ඡිසච්චිනි b.

හොති; තත්ථ මණ්ඩූකතාපකරජ්ජත[1] පවාළවඤ්ඤුරියාදීනං විය[2] මන්දදසකාදීසු පාණීනං විය ච[3] පුප්ඵඵලපල්ලවාදීසු ච අපාණීනං[4] විය අනන්තරනන්තර වණ්ණසණ්ඨානවිසෙසාදීනං දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යත්තා[5] ජරා අවීචිජරා[6]නාම නිරන්තර ජරාති අත්ථො; තතො අඤ්ඤත්‍ර පන ඨිතාවුත්තෙසු අනන්තරනන්තර වණ්ණසණ්ඨානවිසෙසාදීනං සුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා ජරා සවීචිජරා නාමාති වෙදිතබ්බා.

ඉතො පරං **තෙසං තෙසන්ති** ආදි වුත්තනයමෙව වෙදිතබ්බං. **චුති චවනතාති** ආදීසු පන **චුතීති** චවනසභාවෙන වුච්චති; එතෙන පඤ්චකඛන්ධානං[7] සාමඤ්ඤවචනමෙතං. **චවනතාති** භාවවචනෙන ලක්ඛණනිදස්සනං; **භෙදොති** චුතික්ඛන්ධානං භඞ්ගුපපත්ති[8] පරිදීපනං; **අන්තරධානන්ති** ඝටසෙව භින්නස්ස භින්නානං චුතික්ඛන්ධානං යෙන කෙනචි පරියායෙන ඨානාභාව[9]පරිදීපනං; **මච්චු මරණන්ති** මච්චුසඞ්ඛාතං මරණං; තෙන සමුච්ඡෙදමරණාදීනි නිසෙධෙති; කාලෝ නාම අත්ථකෝ තස්ස කිරියා[10]**කාලකිරියා**; එතෙන ලොකසම්මුතියා[11] මරණං දීපෙති; ඉදානි පරමත්ථං[12] දීපෙතුං **ඛන්ධානං භෙදොති** ආදිමාහ; පරමත්ථෙන හි ඛන්ධායෙව භිජ්ජන්ති න සත්තො නාම කොචි මරති; ඛන්ධෙසු පන[13] භිජ්ජමානෙසු සත්තා මරති භින්නෙසු මතාති වොහාරා හොන්ති; එත්ථ[14] චතුවොකාරවසෙන ඛන්ධානං භෙදෙ; එක වොකාර වසෙන කලෙබරස්ස[15] නික්ඛෙපො; චතුවොකාරවසෙන වා ඛන්ධානං භෙදෙ; සෙසවොහවසෙන කලෙබරස්ස[15] නික්ඛෙපො වෙදිතබ්බා; සඤ්ඤාභවවශෙ'පි රූපකායසඞ්ඛාතස්ස කලෙබරස්ස[15] සම්භවතො; අථවා යස්මා[16] වාතුම්මහාරාජිකාදීසු ඛන්ධා භිජ්ජනෙතව න කිඤ්චි නික්ඛිපන්ති[17] තස්මා තෙසං වසෙන ඛන්ධානං භෙදෙ; මනුස්සාදීසු කලෙබරස්ස නික්ඛෙපො; එත්ථ ච කලෙබරස්ස[15] නික්ඛෙපකාරණතොව[18] මරණං කලෙබරස්ස නික්ඛෙපොති වුත්තන්ති[19] එවමත්ථො දට්ඨබ්බො; **ඉති අයඤ්ච ජරා ඉදඤ්ච මරණං ඉදං වුච්චනාවුසෙති** ඉදං උභයම්පි එකතො කත්වා ජරාමරණන්ති කථියති; සෙසං වුත්තානයමෙවාති.

ජරාමරණවණ්ණනා[20]

නිට්ඨිතා.

ජාතිවාරෙ **ජාති සඤ්ජාතීති** ආදීසු ජායනට්ඨෙන **ජාති**; සා[21] අපරිපුණ්ණායතනාවසෙන වුත්තා;[22] **සඤ්ජායනට්ඨෙන සඤ්ජාති**; සා පරිපුණ්ණායතනාවසෙන වුත්තා;[22] ඔක්කමනට්ඨෙන **ඔක්කන්තීති**; සා අණ්ඩජ

---

1. රජව s.
2. පවාළසුරියාදිනං b පවාළවඤ්ඤුරියාදිනං s.
3 විය b s.
4. අපාණීනං b.
5. දුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා b දුවිඤ්ඤෙය්‍යතතා s.
6 අවිවිජරා b
7. පඤ්චඛන්ධානිය l
8. චුතිඛඞ්ගානං s භඞ්ගපපත්ති b.
9. ඨානා චුතිභාව s.
10. කිරියාති b s.
11. සම්මතියා s.
12. පරමත්ථන b m1 P1 s t v w1
13 ඛන්ධෙසු s.
14 එත්ථ ච b.
15. කළෙවරස්ස b s.
16. යස්මා ච b s.
17 නික්ඛමති b.
18. කාරණතො b s කාරණතො ච l.
19. වුත්තා. s
20. ජරාමරණවාරවණ්ණනා
21. සාය. a P2 r w1. [b s.
22. ශුත්තා b s.

ජලාබුජ[1]වසෙන වුත්තානං[2] තෙ හි අණ්ඩකොසං[3] වත්ථිකොසඤ්ච ඔක්කමන්තානං[4] පවිසනතා විය පරිසඤ්ඩං ගණ්හනති; අභිනිබ්බත්ත නටෙන **අභිනිබ්බත්තී**; සා සංසෙදජඔපපාතිකවසෙන වුත්තානං[2] තෙ හි පාකටාවෙව හුත්වා නිබ්බත්තනති; අයං තාව වොහාරදෙසනා. ඉදානි පරමත්ථදෙසනාව[5] හොති ඛන්ධාවෙ හි පරමත්ථතො පාතුභවන්ති න සත්තා; තත්ථ[6] **ඛන්ධානන්ති** එතවොහාරහවෙ එකස්ස චතුවොකාර භවෙ චතුන්නං පඤ්චවොකාරභවෙ පඤ්චන්නම්පි ගහණං වෙදිතබ්බං; **පාතුභාවොති** උපපත්ති; **ආයතනානන්ති** එත්ථ තත්ර තත්ර උපජ්ජ මානායතනවසෙන[7] සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො; **පටිලාභොති** සන්තතියං පාතුභාවො;[8] පාතුභවන්තානෙව හි තානි පටිලද්ධානි නාම හොන්ති; **අයං වුච්චතාවුසො[9] ජාතීති** ඉමිනා පදෙන වොහාරතො පරමත්ථ තො ව දෙසිතාය ජාතියා නිගමනං කරොති[10]; **භවසමුදයාති** එත්ථ පන ජාතියා පච්චයභූතො කම්මභවො වෙදිතබ්බො. සෙසං වුත්තනයමෙවාති.

ජාතිවණ්ණනා[11]
නිට්ඨිතා.

භවවාරෙ **කාමභවොති** කම්මභවො ව උපපත්තිභවො ච; තත්ථ කම්මභවො නාම කාමභවූපගං[12] කම්මමෙව; තං හි උපපත්තිභවස්ස කාරණත්තා "සුඛො බුද්ධානං උප්පාදෙ"[13] "දුක්ඛා පාපස්ස උච්ච යො"ති ආදීනි විය ඵලවොහාරෙන භවොති වුත්තං.[14] උපපත්තිභවො නාම තෙන කම්මෙන නිබ්බත්තං උපාදිණ්ණඛන්ධපඤ්චකං;[15] තං හි තත්ථ භවෙ භවතීති[16] කත්වා භවොති වුත්තං. එවං සබ්බථාපි ඉමං[17] කම්මඤ්ච උපපත්ති ව උභයමෙවතම්ඛ කාමභවොති වුත්තං; එස නයො රූපාරූපභවෙසු. **උපාදානසමුදයාති** එත්ථ පන උපාදානං කුසලකම්ම භවස්ස උපනිස්සයවසෙනෙව පච්චයො හොති; අකුසලකම්මභවස්ස උප නිස්සයවසෙනපි සහජාතාදිවසෙනපි; උපපත්තිභවස්ස පන සබ්බස්සාපි උපනිස්සයවසෙනෙව; සෙසං වුත්තනයමෙවාති.

උපාදානවාරෙ **කාමුපාදානන්ති**[18] ආදිසු වත්ථුකාමං උපාදියන්ති[19] එතෙන සයං වා තං උපාදියන්තීති කාමූපාදානං; කාමොං ව සො උපා දානඤ්චාති වා කාමූපාදානං; **උපාදානන්ති** දළහගහණං වුච්චති; දළහඤ්හි එත්ථ උපඝාතෙ, උපායාස[20] උපඝාතාදිසු[21] විය; පඤ්ච

---

1. ජලාබුජ s
2. යුත්තානං b s.
3. අණ්ඩකොසං b s.
4. ඔක්කාමන්තීති ඔක්කාමන්තානං s ඔක්කාමන්තානං b.
5. දෙසනා b s.
6. තත්ථ ච b m l p2 r e.
7. වසසනෙව b.
8. පාතුභාවෙ ඝෙව b s e l ඝානි l.
9. වුච්චති e
10. කරොතීති b s.
11. ජාතිවාරවණ්ණනා b s.
12. කාමභවෙ කාමං l කාමභවූපග s
13. බුද්ධානඤ්ඤ්ඤ්

කාමගුණිකසෙසතං රාගස්ස[1] අධිවචනං. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපෝ; විත්ථාරතෝ පනෙතං 'තත්ථ කතමං කාමූපාදානං යෝ කාමෙසු කාමච්ඡන්දෝ' ති වුත්තනයෙනෙව[2] වෙදිතබ්බං. තථා දිට්ඨිං ච සා උපාදානසද්දාති **දිට්ඨුපාදානං**; අථවා දිට්ඨිං උපාදියති[3] උපාදියනති වා එතෙන දිට්ඨිනති දිට්ඨුපාදානං; උපාදියති හි පුරිමදිට්ඨිං උත්තරදිට්ඨි;[4] උපාදියනති ච තාය දිට්ඨිං; යථාහ[5] "සස්සතෝ අත්තා ච ලෝකෝ ච[6]" "ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ" නති ආදි. සීලබ්බතුපාදානඅත්තවාදුපාදානවජ්ජස්ස[7] සබ්බ දිට්ඨිගතස්සෙතං අධිවචනං. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපෝ; විත්ථාරතෝ පනෙතං "තත්ථ කතමං දිට්ඨුපාදානං නත්ථි දින්නා" නති වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. තථා සීලබ්බතමුපාදියනති[8] එතෙන සයං වා තං උපාදියති සීලබ්බතඤ්ච තං උපාදානඤ්චාති වා **සීලබ්බතුපාදානං**; ගොසීල ගොවතාදීනි හි එවං සුද්ධීති අභිනිවෙසතො සයමෙව උපාදානානි;[9] අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපෝ. විත්ථාරතෝ පනෙතං "තත්ථ කතමං සීලබ්බතුපාදානං ඉතෝ බහිද්ධා සමණබ්‍රාහ්මණානං සීලෙන සුද්ධී" ති වුත්තනයෙනෙව[10] වෙදිතබ්බං. තථා[11] වදනති එතෙනාති වාදෙ, උපාදියනති එතෙනාති උපාදානං; කිං වදනති උපාදියනති වා: අත්තානං;[12] අත්තනෝ වාදුපාදානං **අත්තවාදුපාදානං**; අත්තවාදමත්තමෙව වා අත්තාති උපාදියති එතෙනාති අත්තවාදුපාදානං; වීසතිවත්ථුකාය සක්කායදිට්ඨියා එතං අධිවචනං; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපෝ. විත්ථාරතෝ පනෙතං "තත්ථ කතමං අත්තවාදුපාදානං ඉධ අස්සුතවා පුථුජ්ජනෝ අරියානං අදස්සාවී" ති වුත්තනයෙනෙව[13] වෙදිතබ්බං. **තණ්හාසම්භවෝති** එත්ථ තණ්හා කාමූපාදානස්ස උපනිස්සයවසෙන අනන්තරසමනන්තර නත්ථිවිගතාසෙවනවසෙන වා පච්චයෝ; අවසෙසානං පන සහජාතාදි වසෙනපි;[14] සෙසං වුත්තනයමෙවාති.[15]

තණ්හාවාරෙ **රූපතණ්හා**-පෙ-**ධම්මතණ්හාති** එත්ථ[16] චක්ඛුවාරාදිසු ජවනවීථියා පවත්තාය තණ්හාය සෙට්ඨිපුත්තෝ බ්‍රාහ්මණපුත්තෝති එවමාදිසු පිතිතෝ නාමං විය පිතිසදිසාරම්මණතෝ නාමං; එත්ථ ච රූපාරම්මණා තණ්හා[17] රූපෙ තණ්හාති රූපතණ්හා; සා කාමරාග භාවෙන රූපං අස්සාදෙනතී පවත්තමානා කාමතණ්හා; සස්සතදිට්ඨි සහගතරාගභාවෙන රූපං නිච්චං ධ්‍රුවං සස්සතනති එවං අස්සාදෙනතී පවත්තමානා භවතණ්හා; උච්ඡෙදදිට්ඨිසහගතරාගභාවෙන රූපං

---

1. පඤ්චකාමගුණිකරාගසෙසතං b s.
2. නයෙන b s.
3. අථවාදිට්ඨිං උපාදියතීති දිට්ඨුපාදානං s.
4. පුරිමදිට්ඨිඋත්තරදිට්ඨිං b.
5. දිට්ඨුපාදානං s.
6. ලොකොච්චාති ආදීසු හි පුරිමදිට්ඨිං උපාදියති ඉ තථා යථාහ සස්සතෝ
7. සීලබ්බතුපාදාන අත්තවාදුපාදාන වජ්ජිතස්ස s.
8. තඤ්ච s සීලබ්බතං උපාදියනති b.
9. උපාදානානි b උපාදානානි s.
10. වුත්තනයෙන b s m2.
11. ඉදහි b l s. (තථාහි විසුද්ධිමග්ගාදිසු)
12. උපාදියනති වා b.
13. නයෙන b s.
14. වසෙනාපි b s.
15. සෙසං වුත්තනයමෙවාති s.
16 ධම්මතණ්හාති එවං b s.
17. සාරම්මණතණ්හා b.

උච්ඡිජ්ජති විනස්සති පෙච්ච න භවිස්සතීති[1] එවං අස්සාදෙන්ති පවත්තෙන්ති. තණ්හා විභවතණ්හාති එවං තිවිධා හොති; යථා ච රූපතණ්හා තථා සද්දතණ්හාදයෝ'පිති එතානි අට්ඨාරස තණ්හානං[2] විවරිතානි[3] හොන්ති; තානි අජ්ඣත්තරූපාදිසු අට්ඨාරස බහිද්ධාරූපාදිසු අට්ඨාරසාති ඡත්තිංස; ඉති අතීතානි ඡත්තිංස අනාගතානි ඡත්තිංස පච්චුප්පන්නානි ඡත්තිංසාති අට්ඨසතං; "අජ්ඣත්තිකස්සුප්පාදෙ අසතී සති ඉත්ථස්මිං හොති"ති[4] වා එවමාදිනි අජ්ඣත්තිකරූපාදිනිස්සිතානි අට්ඨාරස "බාහිරස්සුප්පාදෙ ඉමිනා අසතී සති ඉමිනා[5] ඉත්ථස්මිං හොති"ති බාහිරරූපාදිනිස්සිතානි අට්ඨාරසාති ඡත්තිංස; ඉති අතීතානි ඡත්තිංස අනාගතානි ඡත්තිංස පච්චුප්පන්නානි ඡත්තිංසාති එවමපි අට්ඨසත තණ්හාවිවරිතානි හොන්ති; පුන සඞ්ඛෙ කාසිරමණෙ[6] රූපාදිසු ආරම්මණෙසු ඡළෙව තණ්හාකායා තිස්සොයෙව කාමතණ්හාදයෝ හොන්තීති එවං :-

නිද්දෙසෙන නිද්දෙසවිත්ථාර විත්ථරස්ස ච[7],
පුන සඞ්ඛෙපතො තණ්හා විඤ්ඤාතබ්බා විභාවිනාති.

වෙදනාසමුදයාති එත්ථ පන **වෙදනාති** විපාකවෙදනා අධිප්පෙතා සා තථං ඡන්ද රාගෙසු තණ්හාය පච්චයෝ හොතීති වෙ; අස්සාදනී යතො; සුඛාය හි වෙදනාය අස්සාදෙන[8] සත්තා නං[9] වෙදනං මමායන්තා[10] වෙදනාය තණ්හං උප්පාදෙත්වා වෙදනාරාගරත්තා හුත්වා චක්ඛු ආරෙ ඉට්ඨමෙව රූපං පස්සන්ති; ලද්ධා ව නං[11] අස්සාදෙන්ති; ආරම්මණදුයකානඤ්ච චිත්තකාරදීනං සක්කාරං කරොන්ති; තථා සොතාරාරාදිසු ඉට්ඨෙව[12] සද්දාදයෝ පස්සන්ති; ලද්ධා ව නෙ අස්සා දෙන්ති; ආරම්මණදුයකානඤ්ච විණාවාදකාගන්ධික්කසූදකා[13] නන්නවිධ නානාවිධසිප්පසඤ්ඤකාදීනං[14] සක්කාරං කරොන්ති; යථා කිං; යථා පුත්තසිනෙහෙන පුත්තං මමායන්තා ධාතියොපි[15] සක්කාරං කරොන්ති සපායාසපපිඛ්රදීනියෙව නං පායෙන්ති වෙව හොජෙන්ති ච; සෙසං වුත්තනයමෙව.

වෙදනාවාරෙ **වෙදනාසමුදයාති** වෙදනාසමුදයා; **චක්ඛුසම්ඵස්සජා වෙදනා-පෙ-මනොසම්ඵස්සජා වෙදනාති** එත.[16] "චක්ඛුසම්ඵස්සජ වෙදනා අත්ථි කුසලා අත්ථි අකුසලා අත්ථි අව්‍යාකතා"ති[17] එවං විභඞ්ග ආගතත්තා චක්ඛුවාරාදිසු පවත්තානං කුසලාකුසලාව්‍යාකතවෙදනානං සාරිපුත්තෙත්‍ථා මන්‍නාණිපුත්තෙත්‍ථාති එවමාදිසු මාතිතො නාමං විය මාති

1. න භවතීති l e.
2. තණ්හා b s.
3. විපරිතානි s.
4. අජ්ඣත්තිකස්සඤ්චු පාදය ඉමිනා අසතී ඉත්ථසමිති නහාතිති b.
5. අසතී සති b s
6. කරියමණන s කරියමණන b.
7. විත්ථාරස්ස ච b s.
8 අස්සාදෙනන්ති b.
9. සත්තා b.
10. මමායන්තාතං s.
11. ලද්ධා ව ය. m2 P2 r.
12. ඉට්ඨෙව b.
13. සුද b s m2.
14. සිපපසඤ්ඤසා සාරාදිනං. b.
15. ධාතියෙ b.
16. එව. l
17. අබ්‍යාකතානි b s

සදිසවත්ථුතෝ නාමං; වචනත්ථෝ පනෙත්ථ චක්ඛුසම්ඵස්සහෙතුජාතා වෙදනා[1] චක්ඛුසම්ඵස්සජා වෙදනා;[2] එස නයෝ සබ්බත්ථ; අයං තාවෙත්ථ සබ්බසඞ්ගාහිකා[3] කථා. විපාකවසෙන[4] චක්ඛුවාරෙ වේ චක්ඛුවිඤ්ඤාණානි වේ මනොධාතුයෝ තිස්සෝ මනොවිඤ්ඤාණධාතුයෝති එතාහි සම්පයුත්තවසෙන වෙදනා වෙදිතබ්බා; එස නයෝ සොතාවාරාදිසු; මනොවාරෙ මනොවිඤ්ඤාණධාතුසම්පයුත්තාව.[5] **එස්සසම්භවඤාති** එත්ථ පන පඤ්චවාරෙ පඤ්චවත්ථුකවෙදනානං සහජාතාවචක්ඛුසම්ඵස්සාදි සම්භවතා සම්භවතෝ හොති; අවසෙසානං චක්ඛුසම්ඵස්සාදයෝ උපනිස්සයාදිවසෙන පච්චයා, මනොවාරෙ තදාරම්මණවෙදනානං අවාරිකානඤ්ච පටිසන්ධිභවඞ්ගවුට්ඨිවෙදනානං සහජාතමනොසම්ඵස්සසම්භවතා සම්භවතෝ හොතීති වෙදිතබ්බා; සෙසං වුත්තනයමේව.

එස්සවාරෙ චක්ඛුසම්ඵස්සොති චක්ඛුම්හි සම්ඵස්සෝ; එස නයෝ සබ්බත්ථ. **චක්ඛුසම්ඵස්සෝ**-පෙ-**ඝානසම්ඵස්සොති** එත්තාවතා ච කුසලාකුසලවිපාකා පඤ්චවත්ථුකා දස එස්සා[6] වුත්තා හොන්ති; **මනොසම්ඵස්සොති** ඉමිනා සෙසචාරීසු[7] ලොකියවිපාකසම්පයුත්තඵස්සා;[8] **සළායතනසම්භවඤාති** ඡන්නං චක්ඛායතනාදීනං[9] ආයතනානං සම්භවතා සම්භවතෝ ඉමස්ස ඡබ්බිධස්සාපි ඵස්සස්ස[10] සම්භවතෝ හොතීති වෙදිතබ්බා සෙසං වුත්තනයමෙවාති.

සළායතනවාරෙ **චක්ඛායතනන්ති** ආදිසු යං වත්තබ්බං තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ ඛන්ධනිද්දෙසෙ වෙව ආයතනනිද්දෙසෙ ච වුත්තනයමෙව. **නාමරූපසම්භවඤාති** එත්ථ පන යඤ්චි[11] නාමං යඤ්චි රූපං යඤ්චි නාම රූපං තස්ස[12] ආයතනස්ස පවත්තියා හොති **තස්ස** වසෙන විසුද්ධිමග්ගෙ පටිච්චසමුප්පාදනිද්දෙසෙ වුත්තනයෙන නාමරූපසම්භවතා සළායතන සම්භවතෝ වෙදිතබ්බා; සෙසං වුත්තපකාරමෙවාති.

නාමරූපවාරෙ තම්තම්ඵලකඛණං **නාමං**; රූපනලකඛණං **රූපං**; විත්ථාරවාරෙ පනස්ස **වෙදනාති** වෙදනාකඛන්ධෝ; **සඤ්ඤාති** සඤ්ඤාකඛන්ධෝ; **චෙතනා එස්සෝ මනසිකාරොති** සඞ්ඛාරකඛන්ධෝ වෙදිතබ්බා; කාමඤ්හි අඤ්ඤෙපි සඞ්ඛාරකඛන්ධසඞ්ගහිතා[13] ධම්මා සන්ති ඉමේ පන තයෝ සබ්බදුබ්බලෙසුපි විත්තෙසු සන්ති තස්මා එතෙසං යෙව වසෙනෙත්ථ සඞ්ඛාරකඛන්ධෝ[14] දස්සිතෝ; **චත්තාරි**[15] **මහාභූතානීති** එත්ථ **චත්තාරීති** ගණනපරිවෙච්ඡදෙ; **මහාභූතානීති** පඨවීආපතෙජවායෝ;[16] යෙන පන කාරණෙන තානි **මහාභූතානීති** වුච්චන්ති යො වෙත්ථ අසෙසඤ්ඤ විනිච්ඡයනයෝ සො **සබ්බසෝ**[17]

---

1. වෙදනාති 1 e.
2. වෙදනාති b s.
3. සඞ්ගාහිකා b s.
4. වසෙන පන b s.
5. සම්පයුත්තා වා 1සම්පයුත්තාව s.
6. සම්ඵස්සා b s.
7. සෙසා b බාව්සති b s 2.
8. ලොකියවිපාකමන සම්පයුත්තා ඵස්සා b.
9. චක්ඛාදීනං b s m2.
10. සම්ඵස්සස්ස b s.
11. යං b s m1, 12. යස්ස b s.
13. සඞ්ගහිතා b s m2.
14. සඞ්ඛාරෝ'පි b s.
15. චත්තාරී ච b.
16. පඨවිආපතෙජවායාඃ.
එසං-අඞ්ගවනං b s
17. සොසබ්බා b s.

විසුද්ධිමග්ගෙ රූපකඛන්ධනිද්දෙසෙ වුත්තො. **චතුන්නඤ්ච මහාභූතානං උපාදාය**න්ති එත්ථ පන **චතුන්න**න්ති උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං; චත්තාරි මහාභූතානීති වුත්තං හොති; **උපාදාය**න්ති උපාදිඝිත්වා[1] ගහෙත්වාති අත්ථො; නිස්සායාතිපි එකො; චත්තමාත්තන්ති අයඤ්චත්ථ පාඨසෙසො;[2] සමූහත්ථෙ වා එතං සාමිවචනං; තෙන චතුන්නඤ්ච මහාභූතානං සමූහං උපාදාය චත්තමානං රූපන්ති අයමත්ථො[3] වෙදිතබ්බො; එවං **සඛත්ථොපි**[4] යානි ච චත්තාරි පඨවීආදීනි මහාභූතානි[5] යඤ්ච චතුන්නං මහාභූතානං උපාදාය වත්තමානං[6] චක්ඛායතනාදිභෙදෙන අභිධම්මෙ[7] පාළියමෙව වුත්තං තෙවිසතිවිධං රූපං තං සබ්බම්පි රූපන්ති වෙදිතබ්බං. **විඤ්ඤාණසම්භූදයා**නි[8] එත්ථ පන යං විඤ්ඤාණං යස්ස නාමස්ස යස්ස ච[9] රූපස්ස යස්ස ච නාමරූපස්ස පච්චයො හොති[10] තස්ස වසෙන විසුද්ධිමග්ගෙ පටිච්චසමුප්පාදනිද්දෙසෙ වුත්තනයෙනෙව විඤ්ඤාණසම්භූදයා නාමරූප සම්භූදයො වෙදිතබ්බො. සෙසං වුත්තනයමෙවාති.

විඤ්ඤාණවාරෙ **චක්ඛුවිඤ්ඤාණන්ති** චක්ඛුම්හි විඤ්ඤාණං චක්ඛුතො වා ජාතං විඤ්ඤාණන්ති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං; එවං **සොතඝානජිව්හාකායවිඤ්ඤාණානි**. ඉතරං පන මනොයෙව විඤ්ඤාණන්ති **මනොවිඤ්ඤාණං**. විපඤ්චවිඤ්ඤාණවජ්ජිතස්ස[11] තෙහුමකවිපාකචිත්තස්සෙතං අධිවචනං; **සඞ්ඛාරසම්භූදයා**ති එත්ථ පන යො සඞ්ඛාරො යස්ස විඤ්ඤාණස්ස පච්චයො හොති තස්ස වසෙන විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තනයෙනෙව[12] සඞ්ඛාරසම්භූදයා විඤ්ඤාණසම්භූදයො වෙදිතබ්බො; සෙසං වුත්තනයමෙවාති.

සඞ්ඛාරවාරෙ අභිසඞ්ඛරණලක්ඛණා **සඞ්ඛාරා**; විත්ථාරවාරෙ පනස්ස **කායසඞ්ඛාරා**ති කායතො පවත්තසඞ්ඛාරා; කායද්වාරෙ වොපනවසෙන පවත්තානං කාමාවචරකුසලතො අට්ඨන්නං අකුසලතො චාදස්සන්නන්ති වීසතියා කායසඤ්චෙතනානමෙතං අධිවචනං; **වචී සඞ්ඛාරා**ති වචිද්වාරෙ වචනභෙදවසෙන පවත්තානං. වීසතියා එව වචී සඤ්චෙතනානමෙතං අධිවචනං; **චිත්තසඞ්ඛාරා**ති චිත්තතො පවත්තසඞ්ඛාරා; කායවිඤ්ඤාරචොපනං[13] අනවහ්‍ය රහො නිසීදිත්වා විනෙත්තබ්බස්ස[14] පවත්තානං ලොකියකුසලාකුසලවසෙන එකූනතිංස මනොසඤ්චෙතනානමෙතං අධිවචනං; **අවිජ්ජාසම්භූදයා**ති එත්ථ පන කුසලානං උපනිස්සයවසෙන අකුසලානං සහජාතාදිවසෙනපි[15] අවිජ්ජා පච්චයො හොතීති වෙදිතබ්බා;[16] සෙසං වුත්තනයමෙවාති.

අවිජ්ජාවාරෙ **දුක්ඛඤ්ච අනුපුබ්බුප්පන්නන්ති** දුක්ඛඤ්චෙව අනුපුබ්බුප්පණං; මොහස්සෙතං අධිවචනං; එස නයො **සම්භූදඤ්ච අනුපුබ්බුප්පන්නන්ති** ආදිසු. තත්ථ වත්තුති කාරණන්ති දුක්ඛෙ අනුපුබ්බුප්පණං වෙදිතබ්බං: අඤ්ඤො

1. උපාදිඝිත්වා l.
2. පවත්තමානාතිපි අයමේත්ථ විසෙසො l.
3. අයං පනත්ථෙ b s.
4. සඛත්ථොපි b s m2.
5. භූතානිච s.
6. පවත්තමානං. b.
7. අභිධම්මේ b.
8. සම්භූදයාතිපි s.
9. යස්ස c.
10. පච්චයොගි s.
11. විඤ්ඤාණවජ්ජස්ස b තෙහුමකාබ s.
12. තස්සවසෙන b.
13. කායවචීවිඤාරෙවචොපනං.b. [b s m2.
14. විඤ්ඤත්තස්ස b විඤ්ඤ m 2.

ගඩතෝ වට්ටතෝ ආරම්මණතෝ පටිච්ඡාදනතෝ ච; තථා හි තං දුක්ඛසච්චපරියාපන්නත්තා දුකෙඛ අන්තොගධං; දුක්ඛසච්චඤ්චස්ස[1] නිස්සයපච්චයභාවෙන වට්ටං; ආරම්මණපච්චයභාවෙන ආරම්මණං; දුක්ඛසච්චඤ්ච තං[2] පටිච්ඡාදෙති; තස්ස යාථාවලක්ඛණපටිවෙධනිවාරණේන සඤ්ඤාපවත්තියා චෙව අපදානෙන; සමුදයෙ අඤ්ඤාණං නීහි කාරණෙහි වෙදිතබ්බං වට්ටතෝ ආරම්මණතෝ පටිච්ඡාදනතෝ ච; නිරොධෙ පටිපදාය ච අඤ්ඤාණං එකෙනෙව කාරණේන වෙදිතබ්බං පටිච්ඡාදනතෝ;[3] නිරොධපටිපදානං හි[4] පටිච්ඡාදකමෙව අඤ්ඤාණං; තෙසං යාථාවලක්ඛණපටිවෙධනිවාරණේන තෙසු ච ඤාණපවත්තියා අපදානෙන; න පන තං තත්ථ[5] අන්තොගධං තස්මිං සච්චවයෙ අපරියාපන්නත්තා; න තස්ස තං සච්චවයං වට්ට අසහජාතත්තා; නාරම්මණං තදුරබ්භ[6] අපවත්තනතෝ; පච්ඡිමං හි සච්චවයං ගම්භීරත්තා දුද්දසං; න තත්ථ[7] අණිභූතා අඤ්ඤාණං පවත්තති, පුරිමං පන පච්චනීකධෙඛනා[8] සභාවලක්ඛණස්ස දුද්දසත්තා ගම්භීරං; තත්ථ විපල්ලාසගාහවසෙන පවත්තති; අපි ච දුක්ඛෙති එත්තාවතා සඞ්ඛතෝ වට්ටතෝ ආරම්මණතෝ කිච්චතෝ ච අවිජ්ජා දීපිතා; දුක්ඛසමුදයෙති එත්තාවතා වට්ටතෝ ආරම්මණතෝ කිච්චතෝ ච; දුක්ඛනිරොධෙ දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදායාති එත්තාවතා කිච්චතෝ; අවිසෙසතෝ පන අඤ්ඤාණන්ති එතෙන සභාවතෝ නිද්දිට්ඨාති සඤ්ඤාතබ්බා.

ආසවසමුදයාති එත්ථ පන කාමාසවභවාසවා[9] සහජාතාදිවසෙන අවිජ්ජාය පච්චයා හොන්ති; අවිජ්ජාසවෝ උපනිස්සයවසෙනෙව; පුබ්බුප්පන්නා පෙත්ථ අවිජ්ජා අවිජ්ජාසවොති[10] වෙදිතබ්බා; සා[11] අපරාපරුප්පන්නාය අවිජ්ජාය උපනිස්සයපච්චයො හොති; සෙසං වුත්තනයමෙවාති.

ආසවවාරෙ **අවිජ්ජාසමුදයාති** එත්ථ අවිජ්ජා කාමාසවභවාසවානං සහජාතාදිවසෙන පච්චයො හොති;අවිජ්ජාසවස්ස උපනිස්සයවසෙනෙව අපරාපරුප්පන්නා පෙත්ථ අවිජ්ජා[12] අවිජ්ජාසවොති වෙදිතබ්බා; පුබ්බුප්පන්නා අවිජ්ජායෙව සා අපරාපරුප්පන්නස්ස අවිජ්ජාසවස්ස උපනිස්සයපච්චයො හොති; සෙසං වුත්තනයමෙවාති. අයං වාරෙ යා එසා පටිච්චසමුප්පාදපදෙසු ජෙට්ඨිකා අවිජ්ජා තස්සාපි පච්චයදස්සනවසෙන වුත්තෙතා; එවං වුත්තෙනන වානෙන[13] සංසාරස්ස අනමතග්ගතා සාධිතා හොති; කථං: ආසවසමුදයෙන හි අවිජ්ජාසමුදයෙ; අවිජ්ජාසමුදයෙනාපි ආසවසමුදයෙ; එවං ආසවා අවිජ්ජාය අවිජ්ජාපි ආසවානං පච්චයොති කත්වා පුබ්බා කොටි න පඤ්ඤායති අවිජ්ජාය තස්සා අපඤ්ඤායනතෝ[14] සංසාරස්ස අනමතග්ගතා සිද්ධා හොතීති.

---

1. දුක්ඛසච්චං තස්ස s
2 එතං b.
3 'නිරොධෙ' ඉච්චාදිනා පනෙත්ථ පාඨෙ සන්තේ පොත්ථකෙසුයෙව ආගතත්තා.
4. නිරොධපටිපදානඤ්ච s පටිපදාය හි b.
5. න පන තත්ථ b.
6. තදුරබ්භිණං l.
7. න චෙත්ථ b s.
8. චඤ්චනීයඨෙඛන b
9. කාමාසවභවාසවා s m2.
10. පුබ්බුප්පන්නාතත්තා චෙත්ථ අවිජ්ජාසවොති l.
11. වෙදිතබ්බා s m? සෙසං s.
12. චෙත්ථ s.
13. වානෙන b s.
14. අපඤ්ඤාණතෝ l

එවං සබ්බෙ'පිමෙ ඉමස්මිං සුත්තෙ කම්මපථවාරො-ආහාරවාරො-දුක්ඛවාරෙ ජරාමරණ-ජාති-භව-උපාදාන-තණ්හා-වෙදනා-ඵස්ස-සළායතන-නාමරූප-විඤ්ඤාණ-සඞ්ඛාර-අවිජ්ජා-ආසවවාරෙ'ති[1] සොළස වාරා වුත්තා; තෙසු එකෙකස්ස[2] වාරස්ස සඞ්ඛෙපවිත්ථාරවසෙන විධා සීතත්තා[3] ද්වතිංසට්ඨානෙසු චත්තාරි සච්චානි හොන්ති; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ ඉමෙසු ද්වතිංසට්ඨානෙසු චත්තාරි සච්චානි කථිතානි; එතෙසංයෙව විත්ථාරවසෙන වුත්තෙසු සොළසසු ඨානෙසු අරහත්තං කථිතං; ථෙරස්ස පන මතෙන ද්වතිංසායපි ඨානෙසු චත්තාරි සච්චානි වත්තාරොව මඝා කථිතානි;[4] ඉති සකලෙ'පි පඤ්චමභාණකායඅඞ්ගතීතෙ බුද්ධවචනෙ නත්ථි තං සුත්තං යත්ථ ද්වතිංසකඛත්තුං චත්තාරි සච්චානි ද්වතිංසකඛත්තුඤ්ච අරහත්තං පකාසිතං අඤ්ඤත්‍ර ඉමම්හා සම්මාදිට්ඨිසුත්තාති.

ඉදමවොචායස්මා සාරිපුත්තොති[5] ඉදං ද්වතිංසාය වත්‍රුසච්ච පරියායෙති ද්වතිංසාය අරහත්තපරියායෙතිති වත්‍රුසට්ඨියා කාරණෙහි අලඞ්කරිත්වා සම්මාදිට්ඨිසුත්තං ආයස්මා සාරිපුත්තො අවොච; **අත්තමනා තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස භාසිතං අභිනන්දුන්ති.**

සම්මාදිට්ඨිසුත්තවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

1. 1. 10.

එවංමෙ සුතන්ති සතිපට්ඨානසුත්තං. තත්‍ර **කුරූසු විහරතීති** කුරු නාම ජානපදිනො[6] රාජකුමාරා; තෙසං නිවාසො එකොපි ජනපදෙ රූළ්හිසද්දෙන[7] කුරූති[8] වුච්චති; තස්මිං කුරුජනපදෙ;[9] අඨකථාචරියා පනාහු: මඤ්ඣිමෙසු කාලෙ තීසු දීපෙසු මනුස්සා ජම්බුදීපොති බුද්ධපවෙණබුද්ධමහාසාවකකථාතන්තිපහුතීනං උත්තමපුරිසානං උප්පත්තිභූමි[10] උත්තමදීපො අතිරමණීයොති සුත්වා රඤ්ඤෝ මඤ්ඣිමුපඤ්ඤවතනිවාසා චඤ්චරහතං පුරක්ඛත්වා[11] චත්තාරොව දීපෙ අනුසංයායනත්‍ථාය සඤ්ඨා ආගමිංසු;[12] තතො රාජා පරිණායකරතනං[13] පුච්ඡි: අත්‍ථි නු ඛො මනුස්සලොකතො රමණීයතරං ඨානන්ති; කසමා දෙව එවං භණසි කිං න පස්සසි වජිරමයපරියාන්තං[14] ආනුභාවං නනු[15] එතෙසං ඨානං ඉතො රමණීයතරන්ති; රාජා චක්කරතනං පුරක්ඛත්වා[16] තත්‍ථ අගමාසි; චත්තාරොපි මහාරාජානො මඤ්ඣිමුමහාරාජා ආගතොති සුත්වාව[17] මහිද්ධිකො මහානුභාවො රාජා[18] න සක්කා යුද්ධෙන පරිභාතුන්ති සකරජ්ජං නියාතෙසුං;[19] සො තං ගහෙත්වා පුන පුච්ඡි:

1. ආසවවාරෙති b.
2. එකස්ස s.
3. විභත්තත්තා b.
4 ඨපිතානි b s e.
5. සාරිපුත්තො l.
6. කුරූනාමකා b s .
7. රූළ්හිසද්දෙන e.
8. කුරූසූති b.
9. කුරූසුජනපදෙ s.
10. උප්පත්තිභූමි b s e.
11. පුරක්ඛිත්වා b s.
12. අනුසායනත්‍ථාය b s.
ජනපදිනොෙ m2 රාජානොෙ e.
13. ආගම්සු b.
14. පරිනායකරතනං s.
15. සුරියාතා. b.
16. නූන b s.
17. පුරක්ඛිත්වා b s.
18. සුත්වා s.
19. මහිද්ධිකො රාජා b s m2.
20. නියාතෙසුං s.

අඤ්ඤං ඛු ඛො ඉතො රමණීයතරං ඨානන්ති; අථස්ස තාවතිංසභවනං කථිංසු: තාවතිංසභවනං දෙව රමණීයතරං;[1] තත්‍ර[2] සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො ඉමෙ චත්තාරො මහාරාජානො පරිවාරකා[3] දෙවාරිභූමියං තිට්ඨන්ති;[4] සක්කො දෙවරාජා මහිද්ධිකො මහානුභාවො; තාසිමානි[5] උපඩ්ඪයොජනසතුබ්බෙධො වෙජයන්තෝ[6] පාසාදෝ; පඤ්චයොජනසතුබ්බෙධා සුධම්මා දෙවසභා; දියඩ්ඩයොජන සතිකො වෙජයන්තෝ[6] රථෝ; තථා එරාවණෝ හත්ථී; දිබ්බරුක්ඛසහස්ස පතිමණ්ඩිතං නන්දනවනං චිත්තලතාවනං චාරුසහවනං මිස්සහවනං;[7] යොජනසතුබ්බෙධො පාරිච්ඡත්තකො කොවිළාරෝ; තස්ස හෙට්ඨා සට්ඨියොජනායතා[8] පඤ්ඤුසයොජනච්ඡට්ඨා පඤ්චදසයොජනුබ්බෙධා ජයසුමනා[9] පුප්ඵවණ්ණා පණ්ඩුකම්බලසිලා යස්සා මුද්ධනිඅ සක්කස්ස නිසිදතො උපඩ්ඪකායො අනුපව්සතීති; තං සුත්වා රාජා තත්ථ ගන්තුකාමෝ චක්කරතනං අබ්භුක්කිරි; තං ආකාසං[10] උග්ගහි සද්ධිං චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය; අථ චින්තෙසි දෙවලොකානං වෙමජ්ඣතො චක්කරතනං ඔතරිත්වා පථවියං පතිට්ඨාසි සද්ධිං පරිණායකරතන පමුඛාය චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය; රාජා එකකොව තාවතිංසභවනං අගමාසි; සක්කො මඤ්ඤා ආගතොති සුත්වාව තස්ස පච්චුග්ගමනං කත්වා සාගතං තෙ මහාරාජ සක්කන්ත මහාරාජ අනුසාස මහාරාජාති වත්වා සද්ධිං නාටකෙහි රජ්ජං දෙ භාගෙ කත්වා එකං භාගමදාසි; රඤ්ඤෝ තාවතිංසභවනෙ පතිට්ඨිතමත්තස්සෙව මනුස්සභාවෝ[11] විගච්ඡි; දෙවභාවෝ[12] පාතුරහොසි; තස්ස කිර සක්කෙන සද්ධිං පණ්ඩුකම්බල සිලායං නිසින්නස්ස අක්ඛිනිමෙසක[13] මත්තෙන නාන්තතං පඤ්ඤායති; තං අසල්ලක්ඛන්තා[14] දෙවා සක්කස්ස ච තස්ස ච නානන්තෙන ඵුසන්ති; සො තත්ථ දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවමානො යාව ජීතන්තිං සක්කා උප පජ්ජිත්වා[15] චුතා තාව රජ්ජං කාරෙත්වා අනිත්තෙනාව කාමෙහි තතො චවිත්වා අත්තනො උය්‍යානෙ පතිතො වානාතපෙන ඵුට්ඨගත්තෙ[16] කාලමකාසි; චක්කරතනෙ පන පථවියං පතිට්ඨිතෙ පරිණායකරතනං සුවණ්ණපට්ටෙ මඤ්ඤුපාහනං[17] ලිඛාපෙත්වා ඉදං මඤ්ඤුරජ්ජනි රජ්ජමනුසාසි; තෙ'පි තීහි දීපෙහි ආගතමනුස්සා පුන ගන්තුං අසක්කොනතා පරිණායකරතනං උපසඞ්කමිත්වා දෙව මයං රඤ්ඤෝ ආනුභාවෙන ආගතා ඉදානි ගන්තුං න සක්කොම වසනට්ඨානං නො දෙහීති යාචිංසු; සො තෙසං එකෙකං ජනපදමදාසි; තත්ථ පුබ්බ විදෙහතො ආගතමනුස්සෙහි ආවාසිතපදෙසො තායෙව පුරිමසඤ්ඤාය විදෙහරට්ඨන්ති නාමං ලභි; අපරගොයානතො ආගතමනුස්සෙහි

---

1. රමණීයං. l.
2. තත්ථස්ස s.
3. පරිවාරිකා b s
4. දෙවාරභූමියං තිට්ඨන්ති l
5. තාසිමානි ච s
   තාසිමානි පන b.
6. වෙජයන්තෙනා l.
7. චාරුසකාවනං. l.
8. යොජනායාමා s.
9. ජයසුමුම s
10. ආකාසෙ m2
    ආකාසෙන b s.
11. මනුස්සභාවතෝවෝ s.
12. දෙවභාවතෝවෝ s.
13. අක්ඛිනිමිම්ල s
    අක්ඛිනිමිම්ස b.
14 අසල්ලක්ඛණතා b m2.
15. උපපජ්ජිත්වා b s e m2.
16. ඵුසිතගත්තතා s ඵුසිත ගත්තතා b ඵුට්ඨගත්තතා m2.
17. පඤ්ඤන. a m1 m2 p2 r c.

ආවසිතපපදෙසො අපරභාගජාතපදෙති නාමං ලභි; උත්තරකුරුතො ආගතමනුස්සෙහි ආවසිතපපදෙසො කුරුරට්ඨන්ති නාමං ලභි; පඤ්ඤෙ[1] පන ගාමනිගමාදයො උපාදාය බහුවචනෙන වොහරීයන්ති;[2] තෙන වුත්තං කුරූසු විහරතීති.

සම්මාසම්බම්මං[3] නාම කුරූනං නිගමොති සම්මාසම්බම්මන්ති එත්ථ කෙචි ධකාරස්ස දකාරෙන අත්ථං වණ්ණයන්ති; සම්මාසො එත්ථ දම්තොති සම්මාසදම්මං;[4] **සම්මාසොති** සම්මාසපාදෙ පොරිසාදෙ වුච්චති; තස්ස කිර පාදෙ ඛාණුකෙන විද්ධට්ඨානෙ වණො රුහනොකා[5] චිත්තදරුසදිසො හුත්වා රුහි;[6] තස්මා සම්මාසපාදොති පඤ්ඤායිත්ථ; සො ච තස්මිං ඔකාසෙ දම්තො පොරිසාද[7]භාවතො පටිසෙධිතො; කෙන: මහාසත්තෙන; කතරස්මිං ජාතකෙති: [8] සුතසොමි[9]ජාතකෙති එකෙ; ඉමෙ පන ථෙරා ජයද්දිස[10]ජාතකෙති වදන්ති; තදු භි මහාසත්තෙන සම්මාසපාදෙ දම්තො; යථාහ:-

"පුත්තොහං භද්‍ර භොමි ජයද්දිසස්ස
පඤ්චාලරට්ඨාධිපතිස්ස අත්‍රජෙ,
චත්වාන[11] පාණං පිතරං අමොචයිං
සම්මාසපාදම්පි වහං පසාදයි[12]න්ති.

කෙචි පන ධකාරෙනෙව අත්ථං වණ්ණයන්ති; කුරුරට්ඨවාසීනං කිර කුරුවත්තධම්මො තස්මිං සම්මාසො ජාතො; තස්මා තං ඤානං සම්මාසො එත්ථ ධම්මො ජාතොති **සම්මාසම්බම්මන්ති**[3] වුච්චති; තත්ථ නිවිට්ඨනිගමසඤ්ඤාපි එතදෙව නාමං; භූමම්වවචනෙන කසමා න වුත්තනන්ති: අවසනොකාසතො; භගවතො කිර තස්මිං නිගමෙ[12] වසනොකාසො කොචි විහාරෙ නාහොසි; නිගමතො පන අපක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං උදකසම්පන්නෙ රමණීයෙ භූමිභාගෙ මහාවනසණ්ඩෙ අහොසි; තත්ථ භගවා විහාසි තං නිගමං ගොචරගාමං කත්වා; තස්මා එවමෙත්ථ[13]අත්ථො වෙදිතබ්බො: කුරූසු විහරති සම්මාසම්බම්මං නාම කුරූනං නිගමො තංයෙව[14] ගොචරගාමං කත්වාති. **එකායනොති** අයං හිකඛවෙ මග්ගොති කසමා භගවා ඉදං සුත්තමභාසි: කුරුවාසීනං[15] ගම්භීරඤෙය්‍යපටිඝ හණසම්පත්තාය; කුරුරට්ඨවාසිතො කිර භික්ඛු[16] භික්ඛුනියොපි උපාසක උපාසිකායොපි උතුපච්චයාදිසම්පත්තතා තස්ස රට්ඨස්ස සප්පායඋතු පච්චයසෙවනෙන[17] නිච්චං කල්‍යසරීරා ඡල්ලවිත්තා ච[18] හොන්ති තෙ චිත්තසරීරකල්‍යතාය අත්‍රග්ගඝිතපඤ්ඤබලා ගම්භීරඤාණං පටිග්ගහෙතුං

---

1. බහුකෙ b s.
2. වොහරිත්‍රන්ති m2 වොහරියන්ති b වොහරෙය්‍යුන්ති s.
3. සම්මාසම්බම්මං. b s e සම්මාසඤ්ඤම්මං. m2.
4. සම්මාසම්බම්මං. b සම්මාසඤ්ඤම්මං. s e m2.
5. රුහඤ්ඤා b s.
6. රුහි b s.
7. ඨපාරිසාදි s.
8. ජාතඤ්ඤා e.
9. මිගාසුත්තඤ්ඤා b සුත්තඤ්ඤා s.
10. ජයද්දිස b s.
11. දත්වාන b චජිත්වා e ඨඤ්ඤා m2
12. නිගඤ්ඤෙව s.
13. තස්මා එත්ථ s.
14. තං b s.
15. කුරුරට්ඨවාසීනං. b.
16. භික්ඛු b.
17. පච්චයවෙඤ්ඤනෙව s ඤෙවඤ්ඤනඤ්ඤතාය. b.
18. ච s m2.

සම්මා හොතී; තෙන නෙසං[1] භගවා ඉමං ගම්භීරදෙසනාපටිසංයුත්තං සම්මත්තං සම්පස්සනෙනා[2] ඵස්සවිසමාය ඨානෙසු කම්මට්ඨානං අරහත්තෙ පක්කිපිත්වා ඉදං ගම්භීරත්තං සතිපට්ඨානසුත්තං අභාසි; යථාහි පුරිසෝ සුවණ්ණවඞ්ගාටකං ලභිත්වා තත්ථ නානප්පකාරානි පක්ඛිපෙය්‍ය සුවණ්ණමඤ්ජුසං වා[3] පන ලභිත්වා සත්ත රතනානි පක්ඛිපෙය්‍ය එවං භගවා කුරුරට්ඨවාසිපරිසං ලභිත්වා[4] ගම්භීරදෙසනං දෙසෙසි;[5] තෙනෙවෙත්ථ අඤ්ඤානිපි ගම්භීරත්ථානි දීඝනිකායෙ මහානිදානං මහාසති පට්ඨානං ඉමස්මිං මජ්ඣිමනිකායෙ සාරූපමං, රාහුලොවාදං, රට්ඨපාලං, මාගණ්ඩියං, ආනඤ්ජසප්පායනන්ති අඤ්ඤානිපි සුත්තානි දෙසෙසි.

අපි ච තස්මිං ජනපදෙ වත්තමෙසා'පි[6] පරිසා පකතියාව[7] සති පට්ඨානභාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති; අත්තමසෝ දසහම්ම කරපරිජනාපි සතිපට්ඨානපටිසංයුත්තමෙව කථං කථෙන්ති; උදකන්තිකේ සුත්තනන්තනට්ඨානාදිසුපි නිරත්ථකකථා නාම නපවත්තන්ති; සවෙ කාචි ඉත්ථී අම්ම තවං කතරං[8] සතිපට්ඨානභාවනං මනසි කරොසීති පුච්ඡිතා න කිඤ්චිති වදති; නං[9] ගරහන්ති ධිරත්ථු[10] තව ජීවිතං ජීව මානාපි[11] තවං මතසදිසාති; අථ නං මාදිසා පුන එවමාහංසු[12] ඔවදිත්වා අඤ්ඤතරං සතිපට්ඨානං උග්ගණ්හාපෙන්ති; යා පන අහං අසුකා[13] සතිපට්ඨානං නාම මනසි[14] කරොමීති වදති තස්සා සාධු සාධූති සාධුකාරං දත්වා තව ජීවිතං සුජීවිතං[15] තවං නාම මනුස්සත්තා පත්තා තවඤ්චාය සම්මාසම්බුද්ධො උප්පන්නොනිපි[16] ආදීනි පසංසන්ති; න කෙවලඤ්චෙත්ථ මනුස්සජාතිකායෙව සතිපට්ඨානමනසිකාරයුත්තා[17] තෙ තිස්සාය විහරන්තා තිරච්ඡානගතාපි; තන්ත්‍රිදං වත්ථු: එකෝ කිර නවගණ්ඨිං සුවපොතකං ගහෙත්වා සික්ඛාපෙන්තො විචරති; සෝ භික්ඛු නිද්දොසස්ස[19] උපනිස්සාය වසිත්වා ගම්මකාලෙ සුවපොතකං පමුස්සිත්වා[20] ගතො; තං සාමණෙරියො ගහෙත්වා පරිජ්ඣිංසු; බුද්ධරක්ඛිතොති වස්ස[21] නාමං අකංසු; තං එකදිවසං පුරතො නිසින්නං දිස්වා මහාථෙරී ආහ බුද්ධරක්ඛිතානි; කිං අය්‍යෙනි; අත්ථි තෙ කොචි භාවනාමනසිකාරොති; නත්ථය්‍යෙනි; ආවුසො පබ්බජිතානං සතනිකෙ වසනෙහෙව නාම විස්සට්ඨඅත්තභාවෙන භවිතුං න වට්ටති කොචිදෙව මනසිකාරෙ ඉච්ඡිතබ්බා[23] තවං පන අඤ්ඤං න සක්ඛිස්සසි අට්ඨිං අට්ඨීති සඤ්ඣායං කරොහීති; සෝ ථෙරියා ඔවාදෙ ඨත්වා අට්ඨිං අට්ඨීති සඤ්ඣායනෙනා වරති; තං එකදිවසං පාතොව තොරණග්ගෙ නිසිදිත්වා

1. නෙසං e m2.
2. සම්පස්සමානො b.
3. මඤ්ජුසං s m2.
4. කුරුරට්ඨවාසිනං ලභිත්වා s වාසිපරිසං ලභිත්වා b.
5. දෙසෙසි b s.
6. වත්තෙසා h s m2.
7. පකතියා h.
8. අම්ම ඤතරං s.
9. නං b s.
10. ධිරත්ථං b ධිරත්ථු s.
11. ජීවන්තීපි s.
12. මාදිසිත්ථිවරූප මඤ්ඤිනී h s
13. අසුඤ e.
14. සතිපට්ඨානං මනසි b.
15. සාධුකං තවජීවිතං b.
16. උප්පන්නොනිති b s e. උප්පන්නොනිපි m2.
17 මනසිකාරෙ යුත්තා l.
18. නවකොං h නවොසුවපොථකං s.
19. සිඤ්ඛුනුපස්සයං s.
20. පමුස්සිත්වා s m2 පමුසිත්වා b.
21. බුබරක්ඛිතොතිස්ස b s. බුබරක්ඛිතොති තස්ස l.
22. අට්ඨිඤ්ච b s තව මනසිකාරෙති b.
23. ඉච්ඡිතඛබ්බානි s.

බාලාතපං තපමානං[1] එසා සකුණෙ සකුණෙ බඩපඤ්ඤරෙන අඤ්ඤහෙසි; සො කී කීති[2] සද්දමකාසි; සාමණෙරියො සුත්වා[3] අය්‍යෙ බුද්ධරක්ඛිතො සකුණෙන ගහිතො මොවෙම තනති ලෙඛ්ඩු ආදීනි ගහෙත්වා අනු බන්ධිත්වා මොවෙසුං; තං ආහෙත්වා පුරතො ඨපිතං ථෙරි ආහ: බුද්ධරක්ඛිත සකුණෙන ගහිතකාලෙ කිං විනෙතසීති; න අය්‍යෙ අඤ්ඤං විනෙතසිං අට්ඨිපුඤ්ඡෝව අට්ඨිපුඤ්ඡං ගහෙත්වා ගච්ඡති ඤාතරඤ්ඤපි ඨානෙ විපකිරිසිඤ්ඤතීති[4] එවං අය්‍යෙ අට්ඨිපුඤ්ඡමෙව විනෙතසිනති; සාධු සාධු බුද්ධරක්ඛිත අනාගතෙ භවක්ඛයඤ්ඤ[5] තෙ පවවයො භවිඤ්ඤතීති එවං තස්ථ තිරච්ඡානගතාපි[6] සතිපට්ඨානමනසිකාරයුත්තා; තඤ්ඤා නෙසං භගවා සතිපට්ඨානවුද්ධිමෙව[7] ජානන්නොව[8] ඉදං සුත්තං අභාසි. තස්ථ එකායනොති එකමග්ගො; මග්ගස්ස හි:

"මග්ගො පන්ථො පථෝ පජ්ජෝ අඤ්ජසං වට්ටමායනං,
නාවා උත්තරසෙතූ ච කුලෙලා ච ඛිසි සඞ්ඛාමෝ"ති.

බහූනි නාමානි; සවායං ඉධ අයනනාමෙන වුත්තො; තඤ්ඤා එකායනොති අයං භික්ඛවෙ මග්ගොති එස්ථ එකමග්ගො අයං භික්ඛවෙ මග්ගො න වෙඛපථභූතොති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො; අථවා එකෙනා[9] අයිතබ්බොති එකායනො; එකොනාති ගණසඞ්ඛණිකං පහාය වවහාරෙන[10] පවිත්තෙනා;[11] අයිතබ්බොති පටිපජ්ජිතබ්බො අයනති වා එත්තෙනාති අයනං; සංසාරතො නිබ්බානං ගච්ඡන්තීති අත්ථො; එකස්ස අයනං එකායනං; එකස්සාති සෙට්ඨස්ස; සබ්බසත්තසෙට්ඨො ව[12] භගවා; තඤ්ඤා භගවතොති වුත්තං හොති; කිඤ්චාපි හි තෙන අඤ්ඤෙපි අයනති එවං සන්තෙ'පි භගවතොව[13] සො අයනං තෙන උපපාදිතත්තා; යථාහ "සො හි බ්‍රාහ්මණ භගවා අනුප්පන්නස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා"ති ආදි. අයනීති වා අයනං ගච්ඡති පවත්තතීති අත්ථො; එකස්මිං අයනෙ[14] එකායනං; ඉමස්මිංයෙව ධම්මවිනයෙ පවත්තති නාඤ්ඤත්‍රාති[15] වුත්තං හොති; යථාහ. "ඉමස්මිං ඛො සුභද්‍ර ධම්මවිනයෙ අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො උපලබ්භති"ති. දෙසනාහෙදෙයෙව හෙසං අත්ථො පනෙකොං[16] අපි ච එකං අයතීති එකායනං; පුබ්බභාගෙ නානාවිධ භාවනානය[17]ප්පවත්තෙතා'පි අපරභාගෙ එකං නිබ්බානමෙව ගච්ඡතීති වුත්තං හොති. යථාහ බ්‍රහ්මා සහම්පති :-

"එකායනං ජාතිඛයන්තදස්සි
මග්ගං පජානාති හිතානුකම්පී,
එතෙන මග්ගෙන අතංසු[18] පුබ්බෙ
තරිස්සන්ති යෙ ච තරන්ති ඔඝ"න්ති.[19]

---

1. තපමානං b.
2. කිරිකි l e කිරි කිරිති s b.
3. සාමණෙරියො b s.
4. විපකිරිඤ්ඤතීති b l s c.
5. අනාගත භවඤ්ඤ l e.
6. තිරච්ඡානගතාපි s.
7. වඩ්ඪිඤ්ඤිව s බුඩ්ඪිමෙව b.
8. ජඤ්ඤඤ්ඤා b පජානඤ්ඤා l c.
9. එකඤ්ඤව s.
10. වොවහාරෙන P1 r වෙඝඤ්ඤෙන m2P2 වුපඤ්ඤාරෙන s.
11. පවිත්තඤ්ඤත්තා b.
12. සබ්බඤ්ඤානං b s
සෙට්ඨඤ්ඤව a e.
13. භගවඤ්ඤා ච s.
14. අයඤ්ඤනි b.
15. න අඤ්ඤත්‍රාති b s.
16. පනෙකඤ්ඤව b.
17. නයෙන s.
18. තරිංසු b s.
19. තරිස්සන්තියෙව b තරිස්ස
රෙවවතරන්තිවොඝනති s.

කෙවී පන 'න පාරං දිගුණං යන්තී"ති ගාථාභයෙන[1] යස්මා එකවාරං නිබ්බානං ගච්ඡන්ති[2] තස්මා එකායනොති වදන්ති තං න යුජ්ජති; ඉමස්ස හි අත්ථස්ස සකිං අයනොති ඉමිනා බ්‍යඤ්ජනෙන භවිතබ්බං; යදි පන එකං අයනමස්ස එකා ගති පවත්තනීති[4] එවං අත්ථං යොජෙච්චා වුච්චෙය්‍ය බ්‍යඤ්ජනං යුජ්ජෙය්‍ය අත්ථෝ පන උභයථාපි න යුජ්ජති: තස්මා: ඉධ පුබ්බභාගමග්ගස්ස අධිප්පෙතත්තා; සාධාදිවතු ආරම්මණපවත්තෙතා හි පුබ්බභාගසතිපට්ඨානමග්ගො ඉධාධිප්පෙතො;[5] න ලොකුත්තරෝ; සෝ ච අනෙකවාරම්පි අයති අනෙකඤ්චස්ස අයනං හොති; පුබ්බෙ'පි ච ඉමස්මිං පදෙ මහාථෙරානං සාකච්ඡා අහොසි යෙව. තිපිටකචූළ්ලනාගත්ථෙරෝ පුබ්බභාගසතිපට්ඨානමග්ගොති[6] ආහ ආචරියෝ පනස්ස තිපිටකචූළ්ලසුම්මත්ථෙරෝ[7] මිස්සකමග්ගොති ආහ; පුබ්බභාගෝ හන්නෙතා;[8] මිස්සකෝ ආවුසොති; ආචරියෙ ප්‍රතපප්‍රනං හණතෙතා[9] අපපවිබානිච්චා තුණ්හී අහොසි; පඤ්හං අච්චිච්චිනිච්චා[10] උට්ඨහිංසු; අථාචරියත්ථෙරෝ නාගානකොට්ඨකං ගච්ඡන්නෝ මයා මිස්සකමග්ගො භාවිතෝ චූළ්ලනාගෝ[11] පුබ්බභාගමග්ගොති[12] ආදයෙ[13] වොහරති නො නු ඛෝ[14] එත්ථ විනිච්ඡයොති සුත්තන්තං ආදිතෝ පට්ඨාය පරිවත්තෙන්තෝ "යෝ හි කොචි භික්ඛවෙ ඉමෙ චත්තාරෝ සතිපට්ඨානෙ එවං භාවෙය්‍ය සත්ත වස්සානී"ති ඉමස්මිං ඨානෙ සල්ලක්ඛෙසි: ලොකුත්තරමග්ගො උපපජ්ජිත්වා සත්ත වස්සානි සිට්ඨ මානො නාම නත්ථි මයා වුත්තෙතා මිස්සකමග්ගො න ලබතී චූළ්ල[6] නාගෙන දිට්ඨො පුබ්බභාගමග්ගොව[15] ලබතීති ඤත්වා අට්ඨමියං ධම්මසවනෙ සුවෙට්ඨ[16] අගමාසි; පොරාණකත්ථෙරා කිර පියධම්ම සවනා[17] හොනති සද්දං සුත්වාව අහං පඨමං අහං පඨමනති[18] එකපප හාරෙනෙව ඔසරනති; තස්මිඤ්ච දිවසෙ චූළ්ලනාගත්ථෙරස්ස වාරෙ තෙන ධම්මාසනෙ නිසිදිත්වා විජ්ජනි[19] ගඟෙත්වා පුබ්බගාථාසු[20] වුත්තාසු ථෙරස්ස ආසන්නපිට්ඨියං සිතස්ස න[21] එතදහොසි[22] රහො නිසිදිත්වා වක්ඛාමීති;[23] පොරාණකත්ථෙරා හි අනුස්සුය්‍යකා[24] හොනති න අත්තනො රුචිමෙව උච්ඡුහාරං විය[25] උක්ඛිපිත්වා විවරනති කාරණමෙව ගණ්හනති අකාරණං විස්සජ්ජෙන්ති; තස්මා ථෙරෙ ආවුසො චූළ්ලනාගාති ආහ; සො ආචරියස්ස විය සඳ්දෙති ධම්මං ඨපෙත්වා කිං භන්තෙතති ආහ; ආවුසො චූළ්ලනාග මයා වුත්තෙතා මිස්සකමග්ගො න ලබතී තයා වුත්තෙතා පුබ්බභාගසතිපට්ඨානමග්ගොව ලබතීති; ථෙරෙ විත්තෙසි:

1. ආගතනයෙන e
2. ගච්ඡන්තී l.
3. තිපි e.
4. පවත්තතීති b s e පවත්තතීති l.
5. ඉධ අධිප්පෙතා b.
6. චූළ b.
7. චූළසුම්මත්ථෙරෙ b සුම්මනත්ථෙරෙ s.
8. භන්තෙ l.
9. පුනපපුන භණතෙන භණතෙ a d2.
10. අවිනිවිච්ඡිත්වා b s.
11. චූළනාගො b
12. පුබ්බභාගොති b s.
13. මග්ගොති e.
14. ඛොනු e.
15. මග්ගො ව s.
16. සුවනො b සුවෙට්ඨ b d2 s.
17. ධම්මසවනා b s.
18. අහං අහං පඨමනති l.
19. ඛිජ්ජනි. b.
20. පුබ්බකථාසු b s.
21. සිතස්ස පන d1 සිතස්ස a b d2 m2 P2 r s.
22. න අහොසි e.
23. න වක්ඛාමීති b s.
24. අනුස්සුය්‍යකා b.
25. විය එව. b.

අඤ්ඤං ආවරියො සබ්බපරියත්තිකො තෙපිටකො[1] සුතබුද්ධො එව රූපසාරිපි නාම භික්ඛුනො අයං පඤ්ඤා ආලුළිතා[2] අන්‍යාගතෙ මම භාතිකා[3] ඉමං පඤ්ඤං ආලුළිසන්‍නාති[4] සුත්තං ගහෙත්වා ඉමං පඤ්ඤං නිච්චලං කරිස්සාමීති පටිසමභිදාමග්ගතො එකායනතො[5] මග්ගො වුච්චති පුබ්බභාගසතිපට්ඨානමග්ගො :-

"මග්ගානට්ඨඞ්ගිකො සෙට්ඨො සච්චානං චතුරො පද,
විරාගො සෙට්ඨො ධම්මානං දිපදුත්තමචක්ඛුමා.

එසෙව[7] මග්ගො නත්ථඤ්ඤු දස්සනස්ස විසුද්ධියා,
එතං හි[8] තුම්හෙ පටිපජ්ජථ මාරස්සෙතං පමොහනං.[9]
එතං හි[8] තුම්හෙ පටිපන්නා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සථා"ති-

සුත්තං ආහරිත්වා ඨපෙසි.

මග්ගොති නොනට්ඨෙන[10] මග්ගො නිබ්බානගමනට්ඨෙන නිබ්බානන්තිකෙහි මග්ගනීයට්ඨෙන[11] ච; **සත්තානං විසුද්ධියාති** රාගාදීහි මලෙහි අභිජ්ඣාවිසමලොභාදීහි ච උපක්කිලිට්ඨචිත්තානං.[12] සත්තානං විසුද්ධත්ථාය[13]; තථා හි: ඉමිනාව මග්ගෙන අතීතො සත්තසංඝාතපටිඝානං වත්‍තන්නං අසඛ්ඛෙය්‍යානං උපරි එකසමිංයෙව[14] කපෙ නිබ්බත්තෙන[15] තණ්හඞ්කරමෙධඞ්කරසරණඞ්කරදීපඞ්කරාදීනං අට්ඨන්නං බුද්ධානං පාදමූලෙ කතාභිනීහාරානං සබ්බඤ්ඤුතඤාණස්ස පරිපාචනත්ථං අනෙකාසු[17] සම්මාසම්බුද්ධානං සන්තිකෙ බුද්ධකාරකානං සත්තන්නං ධම්මානං පූරිතත්තා අනෙකෙසු කප්පසතසහස්සෙසු පූරිතානං පාරමීනං පරිපාකගතත්තා අත්තනා පත්තබ්බං සම්මාසම්බොධිඤාණං පත්වා අනෙකෙහි දෙවමනුස්සනාගයක්ඛගන්ධබ්බාදීහි පූජිතපූජෙන අනෙකෙහි සත්තසහස්සෙහි පරිවුතො බාරාණසිං උපනිස්සාය ඉසිපතනෙ මිගදායෙ අට්ඨාරසහි බ්‍රහ්මකොටීහි පරිවුතො අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවත්තෙන්තෙන භගවතා පවත්තිතත්තා ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තන්තපරියාපන්නා චත්තාරොපි සතිපට්ඨානා සත්තානං විසුද්ධියා එකන්තිකා මග්ගා[18] ගණ්ඨනපථං වීතිවත්තා අරියසාවකානි[19] ඉමෙ සත්තා සබ්බෙ[20] විත්තමලෙ පවාහෙන්ති[21] පරමවිසුද්ධිං පත්තා; රූප මිලවසෙන පන සඞ්කිලෙසවොදානපඤ්ඤත්තියෙව නත්ථි; තථා හි :-

රූපෙන සඞ්කිලිට්ඨෙන සඞ්කිලිස්සන්ති මානවා,[22]
රූපෙ සුද්ධෙ විසුජ්ඣන්ති අනඤ්ඤානං[23] මහෙසිනා.

චිත්තෙන සඞ්කිලිට්ඨෙන සඞ්කිලිස්සන්ති මානවා,
චිත්තෙ සුද්ධෙ විසුජ්ඣන්ති ඉත්‍ථී වුත්තං මහෙසිනා.

යථාහ: "චිත්තසඞ්කිලෙසා භික්ඛවෙ සත්තා සඞ්කිලිස්සන්ති චිත්ත වොදානා විසුජ්ඣන්ති" ති. තඤ්ච චිත්තවොදානං ඉමිනා සතිපට්ඨාන මග්ගෙන හොති; නෙනාහ සත්තානං විසුද්ධියාති; **සොකපරිදෙවානං**[24] **සමතික්කමායාති** සොකස්ස ච පරිදෙවස්ස ච සමතික්කමාය පහානා

---

1. තිපිටකො s තිපෙටකො l. 15. නිබ්බත්ත l. 19. භාවඤාණෙති b s.
2. ආලුලති e s. 9, මාරසෙනපමද්දනං. b l s. 20. සබ්බ s.
3. අනාගතෙ භාතිකා m? s 16. භාණුමිනී s. 21. පවාහෙන්ති b s.
අනාගතෙ ධම්මකපිකාd2. 17. අනෙකා b. 22 මිණවා s,
4. ආලුළිසන්‍නාතීති b. 10. නොනට්ඨෙන s. 23. න අඤ්ඤා. b.
5. එකායන b. 11. "ගමනීයට්ඨෙනාති වා පාඨෙ" ඉති විභා මහානියමෙනෙව b.
6. පදදන්ත. ච b 12. සඞ්කිලිට්ඨචිත්තානං. d2 කිලිට්ඨචිත්තානං b d1.
7. එසොව V w1 e. 13. විසුවිසං e. 18. පවෙචකබුද්ධා b.
8. එතඤ්ච. e එතඤ්ඤි bs. 14. එකසම්බඤ්ඤව b s. 24. සොකපරිදෙවානං b s.

යාති අත්ථො; අයං හි මඝෝ භාවිතෝ සත්තතිමහාමත්තාදීනං විය සොකසමකිත්තකමාය පටිවාරාදීනං විය ච පරිදෙවසමතික්කමාය[1] සංවත්තති; තෙනාහ සොකපරිද්දවානං[a] සමතික්කමාය යාති; කිඤ්චාපි හි සත්තතිමහාමත්තෙහා :-

"යං පුබ්බෙ තං විසොධෙහි පච්ඡා තෙ මාහු[2] කිඤ්චනං
මජ්ඣෙ වෙ නො ගහෙස්සසි උපසන්තො චරිස්සසී"ති.

ඉමං ගාථං සුත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්තො.
පටිවාරා :-

"න සන්ති පුත්තා තාණාය න පිතා නපි[3] බන්ධවා
අන්තකෙනාභිපන්නස්ස නත්ථි ඤාතීසු තාණතා"ති

ඉමං ගාථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. යස්මා පන කායවෙදනා චිත්තධම්මෙසු කඤ්චි[4] ධම්මං අනාමසිත්වා භාවනා නාම නත්ථි තස්මා තෙ'පි ඉමිනාව මඝෙන සොකපරිදෙවෙ සමතික්කන්තාති වෙදිතබ්බා; දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමායාති[5] කායිකදුක්ඛස්ස ච[6] චෙතසිකස්ස දොමනස්සස්ස චාති ඉමෙසං චිත්තං අත්ථඞ්ගමාය නිරොධාය‍ාති අත්ථො; අයං හි මඝෝ භාවිතෝ තිස්සත්ථෙරාදීනං විය දුක්ඛස්ස සක්කාදීනං විය ච දොමනස්සස්ස අත්ථඞ්ගමාය සංවත්තති; තත්‍රායං අත්ථදීපනා:

සාවත්ථියං කිර තිස්සො නාම කුටුම්බිපුත්තො චත්තාරිස[7] භිරඤ්ඤ කොටියො පහාය පබ්බජිත්වා[8] අරඤ්ඤෙ විහරති; තස්ස කනිට්ඨභාතුභරියා ගබ්භෙ තං ජීවිතා වොරොපෙත්වා පඤ්චසතෙ වොරෙ පෙසෙසි; තෙ ගන්ත්වා ථෙරං පරිවාරෙත්වා නිසීදිංසු; ථෙරො ආහ කස්මා ආගතත්ථ[9] උපාසකාති; තං ජීවිතා වොරොපෙස්සාමාති; පාටිහොගං[10] මෙ උපාසකා ගහෙත්වා අජ්ජ්ඣාරහානං ජීවිතං දෙථාති; කො තෙ සමණ ඉමස්මිං ඨානෙ පාටිහොගෙ[10] හරිස්සන්තීති; ථෙරෙ මහන්තං පාසාණං ගහෙත්වා දෙව උත්‍රාසිනි[11] භින්දිත්වා වට්ටති උපාසකා පාටිහොගොති[10] ආහ; තෙ අපක්කමිත්වා වඞ්කමාසියෙ[12] අග්ගිං ඣාපෙත්වා නිපජ්ජිංසු;[13] ථෙරස්ස වෙදනා වික්ඛම්භෙත්වා[14] සීලං පච්චවෙක්ඛතෙ පරිසුද්ධං සීලං නිස්සාය පීතිපාමොජ්ජං උපජ්ජි; තතො අඞ්ගක්කමෙන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා තියාමරත්තිං සමණධම්මං ඣාත්වා අරුණුග්ගමනෙ අරහත්තං පත්වා ඉමං උදානං උදානෙසි :-

"උහො පාදානි භින්දිත්වා සඤ්ඤමිස්සාමි[15] වො අහං,
අට්ටියාමි හරායාමි සරාගමරණං අහං
එවාහං විඤ්ඤාපෙත්වාන යථාභූතං විපස්සිසං[16]
සමපත්තෙ අරුණුග්ගමහි අරහත්තං අපාපුණි"න්ති. [17]

---

1. ව b. 6. දුක්ඛස්ස s. a. සොකපරිදෙවානංbs 11. උත්‍රාසිනි b s. 16 විපස්සාසිංෙ s.
2. මිඤ්ඤ b. 7. චත්තාලීස b චත්තාළිස s. 12. වඞ්කමනසියෙ b s. 17. අරහත්ත
3. කාපි b. 8. පබ්බජිත්වා එකකොව d2. 13. නිපජ්ජිංසු b [මපාපුණිත්ථ b.
4. කිඤි b s. 9. ආගතත්ථ b. 14. වික්ඛම්භෙත්වා b s. [සංයම්සාමි l e.
5. අත්ථඞ්ගමායාති l. 10. පාතිහොගං. b. 15. සඤ්ඤපෙස්සාම්b සඤ්ඤපෙස්සාමි s

අපරභි[1] තිංස භික්ඛූ භගවතො සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤවිහාරෙ වසන්ා උපඝාතත්ථං ආවුසො තියාමරත්තිං සමණධම්මොව[2] කාතබ්බොති න අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස සන්තිකං ආගච්ඡන්තා වත්ා විහරිංසු; තෙසං සමණධම්මං කත්වා පවත්තසමයෙ[3] පච්චාගච්ඡන්තානං එකො ව්‍යඤ්ඣෙ[4] ආගච්ඡත්වා එකෙකං භික්ඛුං ගහෙත්වා ගච්ඡති; න කොචි මං ව්‍යඤ්ඣෙ ගණ්හීති වාවමපි නිච්ඡාරෙසි; එවං පඤ්චදසසු[5] භික්ඛූසු ඛාදිතෙසු උපොසථදිවසෙ ඉතරෙ ආවුසො කුහිංනි පුච්ඡිත්වා ඤත්වා ච[6] ඉදානි[7]ගහිතෙන ගහිතොඅහිති වත්තබ්බන්නි වත්වා විහරිංසු; අථ අඤ්ඤතරං දහරභික්ඛුං පුරිමනයෙනෙව ව්‍යඤ්ඣෙ ගණ්හි; සො ව්‍යඤ්ඣෙ හනෙන්තෙ ආහ; භික්ඛු ඝාතෙතුරදණ්ඩෙ ව උක්කාදයො ව[8] ගහෙත්වා මොචෙස්සාමාති අනුබන්ධිංසු; ව්‍යඤ්ඣෙ භික්ඛූනං අගතිපථං[9] ඤාණාතටට්ඨානං ආරුය්හ තං භික්ඛුං පාදඛුට්ඨකතො[10] පට්ඨාය ඛාදිතුං ආරභි; ඉතරෙ'පි ඉදානි සපුරිස අමෙහෙති කත්තබ්බ[11] න්නති භික්ඛූනං විසෙසො නාම එවරූපෙ යානෙ පඤ්ඤායතීති ආහංසු; සො ව්‍යඤ්ඣමුඛෙ නිපන්නොව[12] තං වෙදනං විකඛමොත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙන්තා යාව ගොපථකා ඛාදිතසමයෙ සොතාපන්නො හුත්වා යාව ජණ්ණුකා ඛාදිතසමයෙ සකදාගාමී යාව නාභිං ඛාදිතසමයෙ අනාගාමී හුත්වා හදයරූපෙ ඛාදිතෙයෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා ඉමං උදානං උදානෙසි :-

"සිලවා වතසම්පන්නො පඤ්ඤවා සුසමාහිතො,
ඔහුත්තං පමාදමබ්භාය ව්‍යඤ්ඣතොරුධ්‍යමානසො.
පඤ්ජරස්මිං ගහෙත්වාන සිලාය[13] උපනීතකො
කාමං ඛාදතු මං ව්‍යඤ්ඣො හකෙඛා කායො අවෙතනොති[14]
පවිලදෙඩ කම්මට්ඨානමෙති[15] මරණං හෙහිති[16]හදයක"න්නති.

අපරෙ'පි පිත[17]මල්ලත්ථෙරෙ නාම ගිහිකාලෙ තීසු රජ්ජෙසු පවත්තං ගහෙත්වා තම්බපණ්ණිදීපං ආගම්ම රාජානං දිස්වා රඤ්ඤා නානුඤ්ඤාහො එකදිවසං කිලඤ්ජකාසනසාලද්වාරෙන[18]ගච්ඡන්තො "රූපං භික්ඛවෙ න තුම්හාකං තං පජහථ තං වො පහීනං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය හවිස්සතී"ති න තුම්හාකවඤ්ඤං සුත්වා විනොදෙසි නෙව කිර රූපං අත්තනො න වෙදනාති; සො තංයෙව අඞ්කුසං කත්වා නික්කඩ්ඪිත්වා මහාවිහාරං ගන්ත්වා පබ්බජ්ජං[19] යාචිත්වා පබ්බජිතො උපසම්පන්නො දෙව මාතිකා පගුණං කත්වා තීණි[20] භික්ඛූ ගහෙත්වා ගවරවාලියං[21] අඞ්ගණං ගන්ත්වා සමණධම්මං අකාසි; පාදෙසු අව හන්තෙසු ජණ්ණුකෙහි වඩ්ඪමානි; තමෙනං රත්තිං එකො මිගලුද්දකො

1. අපරෙ'පි b s e. 7. ඉදානිව ආවුසො b, 13. සිලාය b s, 19. පබ්බජ්ජං. b,
2. ඛමොව s, 8. උක්කාදයොව b s, 14. අවිඤ්ඤානං b අවිඤ්ඤානං l,
3 සමිඝ. e 9. අගති. lb s, s,ඝකදුඛාම්මුඛොඃ 15, කම්මට්ඨානෙ b s. 20. තිංසති s,
4. ව්‍යඤ්ඣෙ b s. 10. පාදඛ්‍යට්ඨකො d, 16. හොති s. 21. ගවරවාලිය s ගඛල
5. පඤ්චසු දහසු b සොඪසසු s. 11. කාතබ්බ. e. 17 දීප s. [වා ලිඛිතගඛරවාලියෙ.
6. ඤත්වාව s m2, 12. නිපජ්ජනෙනෙව b, 18, කිලඤ්ජකාපන bසාලාවාරෙන s,

මිගොති මඤ්ඤමානො පහරි;[1] සත්ති විනිවිජ්ඣිත්වා ගතා; සො තං සත්තිං හරාපෙත්වා පහාරමුඛානි තිණවට්ටියා[2] පූරාපෙත්වා පාසාණ පිට්ඨියං අත්තානං නිසීදාපෙත්වා ඔකාසං කාරාපෙත්වා[3] විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා උක්කාසිතසද්දෙන ආගතානං භික්ඛූනං ව්‍යාකරිත්වා[4] ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"භාසිතං බුද්ධසෙට්ඨස්ස[5] සබ්බලොකහිතවාදිනො[6],
න තුම්හාකං ඉදං රූපං තං ජහෙය්‍යාථ භික්ඛවො.
අනිච්චා වත සඞ්ඛාරා උපාදවයධම්මිනො,
උපජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති තෙසං වූපසමො සුඛො"ති.

අථ නං භික්ඛූ ආහංසු. සචෙ හනෙත්‍ථ සම්මාසම්බුද්ධො අරොගො අභවිස්ස අද්ධා තෙ සමුද්දමජ්ඣෙන[7] හත්‍ථං පසාරෙත්වා සීසං පරාමසෙය්‍යාති; එවං තාව[8] අයං මඤ්ඤා නිස්සත්තෙරුදිනං විය දුක්ඛස්ස අත්‍ථභඤ්ජිකා සංවත්තතී.

සකෙකා පන දෙවානම්පියෙ අත්තනො පඤ්චවිධං පුබ්බනිමිත්තං දිස්වා මරණභයසන්තජ්ජිතො දෙමනස්සජාතො භගවන්තං උපසඞ්ඛමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡි; සො උපෙක්ඛාපඤ්ඤාස්සජ්ජනාවසානෙ[9] අසීති සහස්සානි දෙවතානි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි; සා චස්ස[10] උපපත්ති පුන පාතාලිකාව අහොසි.

සුබ්‍රහ්මාපි දෙවපුත්තෙහා අච්ඡරාසඝස්සපරිවුතො[11] සඤ්ඤාසමපත්තිං අනුභොති; තත්‍ථ පඤ්චසතා අච්ඡරා[12] රුක්ඛතො පුප්ඵානි ඔචිනන්ති යොව[13] වච්ඡා නිරයෙ උපපන්නා;[14] සො කිං ඉමා විරාවන්තීති උපධාරෙන්තො තාසං නිරයෙ නිබ්බත්තභාවං දිස්වා කිත්තකා නු ඛො මම ආයුත්ති උපපරික්ඛන්තො අත්තනො'පි ආයුපරික්ඛයං විදිත්වා[15] තත්‍ථෙව නිරයෙ නිබ්බත්තනභාවං දිස්වා භීතො අතිවිය දෙමනස්ස ජාතො හුත්වා ඉමං මෙ දෙමනස්සං සත්‍ථා විනොස්සති න අඤ්ඤථා අවසෙසා පඤ්චසතා අච්ඡරායො ගහෙත්වා භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡි:-

"නිච්චං උත්‍රස්තම්දං[16] චිත්තං නිච්චං උබ්බිග්ගම්දං මනො,
අනුපපන්නාසු කිවෙජ්ජු[17] අථො උපපතිතෙසු ච;
සචෙ අත්‍ථි අනුත්‍රාසං[18] තමෙම අක්ඛාහි පුච්ඡිතො"ති.

තතො නං භගවා ආහ:

"නාඤ්ඤත්‍ර බොජ්ඣා තපසා "නාඤ්ඤත්‍ර ඉන්‍රිය[20]සංවරා,
නාඤ්ඤත්‍ර සබ්බනිස්සග්ගා සොත්‍ථිං පස්සාමි පාණින"නති.

---

1. ඨතියා පහරි b.
2. වටවිඤාව b e s
3. කාරෙත්වා b s.
4. බ්‍යාකරිත්වා b s.
5. සෙට්ඨෙ න l s.
6. වාදිනා l s.
7. මුඛමජ්ඣෙකං b
8. එතාවතා b s.
9. සො පඤ්හවිස්සජ්ජනා.වසානෙ l b s e.
10 සාපස්ස s.
11. පරිවාරො b s
12. අච්ඡරාසතං b.
13. තත්‍රියො b.
14. උපපන්නා s e m2.
15. විදිත්වාව sචවිත්වාව b.
16. උත්‍රාසම්දං s
17. කිංවෙජ්ජු b l s.
18 අනුත්‍රාසනං [b s m2,
20. නාඤ්ඤත්‍රින්ද්‍රිය b,

සෝ දෙසනාපරියොසානෙ පඤ්චහි අවජ්ජාසතෙහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය තං සම්පත්තිං ඨාවරං කත්වා දෙවලොකමෙව අගමාසීති. එවමයං මඤ්ඤා භාවිතෝ සඤ්ඤාදීනං විය දෙමීත්‍යාසස්ස අත්ථසිද්ධාය සංවත්තතීති වෙදිතබ්බා.

ඒකායනස්ස අධිගමාණාති ඒකයෝ වුච්චති අරියෝ අට්ඨඞ්ගිකෝ මඤ්ඤා තස්ස අධිගමාය පත්තියාති වුත්තං හොති; අයං හි පුබ්බභාගෙ ලොකියෝ සතිපට්ඨානමඤ්ඤා භාවිතෝ ලොකුත්තරමඤ්ඤස්ස[1] අධිගමාය සංවත්තති; තෙනාහ ඒකායනස්ස අධිගමායාති. **නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාණාති** තණ්හාවානවිරහිතත්තා නිබ්බානන්ති ලද්ධනාමස්ස අමතස්ස සච්ඡිකිරියාය අත්තපච්චක්ඛතායාති වුත්තං හොති; අයං හි[2] මඤ්ඤා භාවිතෝ අනුපුබ්බෙන නිබ්බානසච්ඡිකිරියං සාධෙති; තෙනාහ නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියායාති.

තත්‍ථ කිඤ්චාපි සත්තානං විසුද්ධියාති වුත්තෙ සොකාසමත්තිකා මාදීනි අත්ථතො සිද්ධානෙව හොන්ති; ඨපෙත්වා පන සාසනයුත්තිං කොවිදෙ අඤ්ඤසං න පාණවානි න ච භගවා පඨමං සාසනයුත්තිං කොවිදං ජනං[3] කත්වා පච්ඡා ධම්මං දෙසෙති තෙන තෙන[4] පුග්ගලෙන තං තං අත්ථං ඤපෙති; තස්මා ඉධ යං යං අත්ථං එකායනමඤ්ඤා සාධෙති තං තං පාණවං කත්වා දස්සෙතුං සොකපරිදෙවානං[5] සමතික්කමාදයාති ආදිමාහ. යස්මා වා යා සත්තානං විසුද්ධි[6] එකායන මඤ්ඤෙන සංවත්තති සා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමෙන හොති; සොකපරිදෙවානං[5] සමතික්කමෝ දුක්ඛදෙමනස්සානං අත්ථඞ්ගමෙන දුක්ඛදෙමනස්සානං අත්ථඞ්ගමෝ ඤායස්ස අධිගමෙන;[7] ඤායස්ස අධිගමෝ[8] නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය; තස්මා ඉමම්පි කමං දස්සෙතුං සත්තානං විසුද්ධියාති වත්වා සොකපරිදෙවානං[5] සමතික්කමාදයාති ආදිමාහ අපි ච වණ්ණභණනමෙතං එකායනමඤ්ඤස්ස; යථෙව හි භගවා "ධම්මං වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙස්සාමි යදිදං ඡ ඡක්කානී"ති ඡ ඡක්කදෙසනාය අත්ථං පදෙහි වණ්ණං අභාසි; යථා ච අරියවංසදෙසනාය "චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ අරියවංසා අග්ගඤ්ඤෙ රත්තඤ්ඤෙ වංසඤ්ඤෙ පොරාණා අසඞ්කිණ්ණා අසඞ්කිණ්ණපුබ්බා න සඞ්කීයන්ති න සඞ්කීයිස්සන්ති[9] අප්පතිකුට්ඨා සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහී"ති නවහි පදෙහි වණ්ණං අභාසි; එවං ඉමස්සපි එකායනමඤ්ඤස්ස සත්තානං විසුද්ධිආදීහි සත්තහි පදෙහි වණ්ණං අභාසි. කස්මා ඉති චෙ:[10] තෙසං භික්ඛූනං උස්සාහජනත්‍ථං; වණ්ණභාසනං හි සුත්වා තෙ භික්ඛූ අයං කිර[11]

---

1. ලොකුත්තරස්සමඤ්ඤස්ස b.
2. අයඤ්හි b.
3. කොවිදං ව නං l.
4. තෙනෙව පන b s.
5. සොකපරිදෙවානං b s.
6. විසුද්ධි සා s.
7. ඤායස්සාධිගමෙන b.
8. ඤායස්සාධිගමෝ b.
9. පුබ්බාං න සඞ්කීයන්ති න සඞ්කීයිස්සන්ති
10. ඉති චෙති l.
11. අයං b s.

මඤ්ඤා හදයසඤ්ඤාපහූතං සොකා වාචාවිප්පලාපහූතං පරිදෙවං කායිකං[1] අසාතහූතං දුක්ඛං චෙතසිකං[1] අසාතහූතං දෙමනස්සන්ති වත්තාරෝ උපද්දවෙ හරති[2] විසුද්ධිං සත්තා නිබ්බානන්ති තයෝ විසෙසෙ ආවහන්තීති උස්සාහජාතා ඉමං ධම්මදෙසනං[3] උග්ගහෙතබ්බං පරියාපුණිතබ්බං ධාරෙතබ්බං වාචෙතබ්බං ඉමස්සව මඤ්ඤා භාවෙතබ්බං මඤ්ඤිස්සන්ති; ඉති තෙසං නික්ඛිත්තං උස්සාහජනනත්ථං වණ්ණං අහාසි කම්බලවාණිජාදයො කම්බලාදීනං[4]වණ්ණං විය: යථා හි සතසහස්සග්ඝනකා[5]පණ්ඩුකම්බලං වාණිජෙන කම්බලං ගණ්හථාති[6] උග්ඝොසිතෙ'පි අසුකකම්බලොති න තාව මනුස්සා ජානන්ති; කෙසකම්බලවාලකම්බලාදයො'පි හි[7] දුග්ගන්ධා ඛරසම්ඵස්සා කම්බලාත්වෙව වුච්චන්ති; යදා පන තෙන ගන්ධාරකා[8] රත්තකම්බලො සුඛුමො උජ්ජලො සුඛසම්ඵස්සොති උග්ඝොසිතං හොති; තදා යෙ පහොන්ති තෙ ගණ්හන්ති; යෙ නප්පහොන්ති[9] තෙ'පි[10] දස්සනකාමා හොන්ති; එවමෙවං[11]එකායනො අයං භික්ඛවෙ මඤ්ඤොති වුත්තෙ'පි අසුකමඤ්ඤොති න තාව පාකටො හොති; නානප්පකාරකා හි අනියාමානමඤ්ඤාපි[12] මඤ්ඤාත්වෙව වුච්චන්ති; **සත්තානං විසුද්ධියා**ති ආදිමහි පන වුත්තෙ අයං කිර මඤ්ඤා චත්තාරෝ උපද්දවෙ හරති තයෝ විසෙසෙ ආවහන්තීති උස්සාහජාතා ඉමං දෙසනං[13] උග්ගහෙතබ්බං පරියාපුණිතබ්බං ධාරෙතබ්බං වාචෙතබ්බං ඉමස්සව මඤ්ඤා භාවෙතබ්බ [14] මඤ්ඤිස්සන්තීති වණ්ණං හාසනෙත්තා[15] සත්තානං විසුද්ධියාති ආදිමාහ. යථා ච සතසහස්සග්ඝනක[16] පණ්ඩුකම්බලවාණිජූපමා[17] එවං රත්තජම්බුනදූ[18] සුවණ්ණ උදහපඤ්ඤ මණිරතන-විසුද්ධිවුත්තා[19] මණිරතන[20]- රොමකපබ්බාළාදි[21] වාණිජූප මායෝ'පෙත්ථ[22] ආහරිතබ්බා.

ඤදිදන්ති නිපාතො; යෙ ඉමෙති අයමස්ස[23] අත්ථො; **චත්තාරොති** ගණනපරිච්ඡෙදෙ; තෙන න තතො හෙට්ඨා න උද්ධන්ති **සතිපට්ඨාන**[24] පරිච්ඡෙදං දීපෙති; **සතිපට්ඨානාති** තයො සතිපට්ඨානා:සතිගොචරෝ'පි හිධා පරිපන්නෙසු සාවකෙසු සඤ්ඤා පටිඤානුභවභිනිවත්තතාපි සතිපි; "චතුන්නං භික්ඛවෙ සතිපට්ඨානානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච දෙසිස්සාමි තං සුණාථ-පෙ-කො ච භික්ඛවෙ කායස්ස සමුදයො ආහාරසමුදයා[25] කායස්ස සමුදයොති[26] ආදිසු හි සතිගොචරෝ[27] සතිපට්ඨානන්ති වුච්චති; තථා "කායො උපට්ඨානං[28] නො සති සති උපට්ඨානඤ්චව[29] සති චා"ති ආදිසු;[30] තස්සප්පථා: පතිට්ඨහති[31]

---

1. කායිකා b s. 10. තෙ s. 16. ගහණිකා b s. 18. රත්තජම්බුනදාදි s. 31. පතිට්ඨාති
2. හරති b. 11. එවමෙව s e. 19. සුවිසුද්ධ b s e 20. මිනිතාරතනාදි s.[bse.
3. ඉමං දෙසනං b m2. 17. වාණිජෙපමා b s 25. ආහාරසමුදයා s m2.
4. කම්බලාදි s. 12 අනියාය කා b s මිත්තාස c. 26. කායසමුදයොති e s.
5. සතසහස්සග්ඝනිකා s ගහණිකා b පණ්ඩුකම්බල e. 27. ගොචරෙපි s. 29. සති
6. කම්බලං ගණ්හථ නාම්බලං ගණ්හථාති e. 21. ධොනපවාළාදිහි s. [පට්ඨානඤ්චව්ව.
7 දයොපි l. 13. ඉමම්මදසනං b, 22. පමාදයො'පෙත්ථ b ?ථයාමෙත්ථ s.
8. ගන්ධාරක s. 14. භාවෙසෙතබ්බං m4. 23. ඉමෙති b. 28. කායෙපට්ඨානං b.
9. න පහොන්ති b. 15 භාසෙත්තා b s. 24. සතිපට්ඨානමිත්ත e. 30. ආදිසුපිට s

අසම්මත්ති පට්ඨානං; කා පතිට්ඨිති[1] ඉති; සතියා පට්ඨානං; සතිපට්ඨානං පඨානං ඨානන්ති[2] වා පට්ඨානං; සතියා පට්ඨානං සතිපට්ඨානං භත්තිට්ඨානඅසාටට්ඨානාදීනි විය. "තයෝ සතිපට්ඨානා යදරියෝ සෙවති යදරියෝ සෙවමානෝ සත්තා ගණමනුසාසිතුමාරහතී"ති එත්ථ[3] තිධා පවිජන්තොසු සාවකෙසු සඤ්ඤාපනාදිවිත්තතනතා සතිපට්ඨානන්ති වුත්තං;[4] තඤ්හෙතං: පට්ඨපෙතබ්බතෝ පට්ඨානං; පවත්තති තබ්බතෝති අත්ථෝ; කෙන පට්ඨපෙතබ්බතෝති: සතියා; සතියා පඨානං සතිපට්ඨානන්ති. "චත්තාරෝ සතිපට්ඨානා භාවිතා බහුලීකතා සත්ත බොජ්ඣඞ්ගෙ පරිපූරෙන්තී"ති ආදීසු පන සතියෙව සතිපට්ඨානන්ති වුච්චති: තඤ්හෙතං: පතිට්ඨාතීති පට්ඨානං; උපට්ඨාති ඔක්කන්දිත්වා[5] පක්ඛන්දිත්වා පවත්තතීති[6] අත්ථෝ; සතියෙව[7] සතිපට්ඨානං; අථවා සරණට්ඨෙන සති; උපට්ඨානට්ඨෙන පට්ඨානං; ඉති සති ච සා පට්ඨානඤ්චාති සතිපට්ඨානං; ඉදමිධ අධිප්පෙතං[8] යදි එවං කස්මා සති පට්ඨානාති බහුවචනං: සතිබහුත්තතා; ආරම්මණභෙදෙන හි බහුකා තා සතියෝ;[9] අථ මඤ්ඤාති කස්මා එකවචනං: මඤ්ඤට්ඨෙන එකත්තතා; වත්තබ්බෝ'පි හි එතා සතියෝ මඤ්ඤට්ඨෙන එකත්තං ගච්ඡන්ති; වුත්තඤ්හෙතං[10] "මඤ්ඤාති කෙනට්ඨෙන මඤ්ඤා නිබ්බානගමනට්ඨෙන නිබ්බානප්පකොහි මඤ්ඤනියට්ඨෙන වා"ති. වත්තබ්බෝ'පි වෙතා අපරභාගෙ කායාදීසු ආරම්මණේසු කිච්චං සාධයමානා නිබ්බානං ගච්ඡන්ති ආදිතො පට්ඨාය ච නිබ්බානප්පකොහි මඤ්ඤනන්තීති[11] තඤ්ච වත්තබ්බෝ'පි එකෝ මඤ්ඤාති වුච්චති[12] එවඤ්ච සති වචනානුසන්ධිනා සාසු සන්ධිකාව දෙසනා හොති; "මාරසෙනප්පමද්දනං වෝ භික්ඛවෙ මඤ්ඤං දෙසිස්සාමි[13] තං සුණාථ-පෙ-කතමෝ ච භික්ඛවෙ මාරසෙනප්පමද්දනෝ මඤ්ඤා යදිදං සත්තා බොජ්ඣඞ්ගා"ති ආදීසු විය[14] යථා මාරසෙනප්පමද්දනොති[15] ච සත්තා බොජ්ඣඞ්ගාති ච අත්ථතෝ එකං ඛ්‍යඤ්ජනමෙව[16] නානං එවං එකායනමඤ්ඤාති ච වත්තබ්බෝ සති පට්ඨානාති ච අත්ථතෝ එතං ඛ්‍යඤ්ජනමෙවෙත්ථ නානං; තස්මා මඤ්ඤට්ඨෙන එකත්තා එකවචනං ආරම්මණභෙදෙන සතිබහුත්තතා බහුවචනං වෙදිතබ්බං.

කස්මා පන භගවතා වත්තාරෙව සතිපට්ඨානා වුත්තා අඤ්ඤා අනධිකාති: වෙනෙය්‍යභිත්තතා; තණ්හාචරිතදිට්ඨිචරිතසමථයානිකා විපස්සනායානිකෙසු හි මන්දතික්ඛවසෙන චෙධා චෙධා පවත්තෙසු[17] වෙනෙය්‍යෙසු මන්දස්ස තණ්හාචරිතස්ස ඔළාරිකං කායාදුප්පස්සනාසති පඨානං විසුද්ධිමඤ්ඤා; තික්ඛස්ස සුඛුමං වෙදනාදුප්පස්සනා[18] සතිපට්ඨානං

1. කාපතිට්ඨානි b s e. 7. සතියෙව පට්ඨානං b s. 13. දෙසෙස්සාමි b s.
2. පඨානට්ඨානන්ති e m2. 8. අධිප්පෙතා b. 14. විය හි b m2.
3. එත්ථපි b s. 9 එකාභිනිවෙසා b. 15 සෙනප්පමද්දනෝ b.
4. වුත්තෝ b s වුච්චති d2. 10. වුත්තඤ්හෙතං b s. 16. මේවච s මේවෙත්ථ b.
5. ඔක්කන්දිත්වා b s m2. 11. මඤ්ඤන්තීති s මඤ්ඤි 17. චෙධා පවත්තෙසු b d2.
6. වත්තතීති s m2. 12. වුච්චති s. ඤාති b. 18. වෙදනානුපස්සනා b.

දිට්ඨිපරිනිස්සජ්ජි[1] මඤ්ඤස්ස නානිප්පභෙදගතං චිත්තානුපස්සනාසතිපට්ඨානං විසුද්ධිමග්ගො; නිකන්තස්ස අනිප්පභෙදගතං ධම්මානුපස්සනාසතිපට්ඨානං; සමථයානිනස්ස ච මඤ්ඤස්ස අභිඥාන්තභබ්බනිමිත්තං පඨමං සතිපට්ඨානං විසුද්ධිමග්ගො. නිකන්තස්ස ඔළාරිකාරම්මණඅසණ්හගතතො දුතියං; විපස්සනායානිනස්සපි මඤ්ඤස්ස නානිප්පභෙදගතාරම්මණං නත්ථියං. නිකන්තස්ස අනිප්පභෙදගතාරම්මණං වත්තුං; ඉති වත්තාරොව වුත්තා අනූනා අනධිකාති.

සුභසුඛනිච්චඅත්තභාවච්චිපල්ලාසප්පහානත්ථං වා;කායො හි අසුභො නත්ථ ච සුභවිපල්ලාසවිපල්ලත්ථා සත්තා.[2] තෙසං නත්ථ අසුභභාව දස්සනෙන තස්ස විපල්ලාසස්ස පහානත්ථං[3] පඨමං සතිපට්ඨානං වුත්තං; සුඛා නිච්චං අභාති ගහිතෙසුපි ච[4] වෙදනාදිසු[5] වෙදනා දුක්ඛා චිත්තං අනිච්චං ධම්මා අනත්තා: තෙසු ච සුඛනිච්ච[6] අත්තවිපල්ලාසවිපල්ලත්ථා[7] සත්තා; තෙසං නත්ථ දුක්ඛාදිභාවදස්සනෙන තෙසං විපල්ලාසානං පහානත්ථං සෙසානි තීණි වුත්තානීති එවං සුභසුඛනිච්චඅත්තභාවච්චිපල්ලාසප්පහානත්ථං වා චත්තාරොව වුත්තා අනූනා අනධිකානි වෙදිතබ්බා.

න කෙවලඤ්ච විපල්ලාසප්පහානත්ථමෙව[8] චතුරොඝයොගාසවගන්ථඋපාදානඅගතිපහානත්ථම්පි චතුබ්බිධාහාරපරිඤ්ඤත්ථඤ්ච[9] චත්තාරොව වුත්තානීති වෙදිතබ්බානි.[10] අයං තාව පනරණයො. අට්ඨාථායං පන සරණවසෙන චෙව එතත්ථ[11] සමොසරණවසෙන ච එසෙවෙව සතිපට්ඨානං ආරම්මණවසෙන චත්තාරොතී එතදෙව වුත්තං; යථා හි චතුවාරෙ නගරෙ පාච්චත්තෙ[12] ආගච්ඡන්තා පාච්චදිසාය උට්ඨානසහණ්ඩං[13] ගහෙත්වා පාච්ච[12]වාරෙන නගරමෙව පවිසන්ති; දක්ඛිණතෝ පච්ඡිමතෝ උත්තරතෝ ආගච්ඡන්තා උත්තරදිසාය උට්ඨානසහණ්ඩං[13] ගහෙත්වා උත්තරවාරෙන නගරමෙව පවිසන්ති; එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං. නගරං විය හි නිබ්බානං; මහානගරවාරං විය[14] අට්ඨඞ්ගිකෝ ලොකුත්තරමග්ගො; පාච්ච[12]දිසාදයො විය කායාදයො; යථා[15] පාච්චත්තෙ[12] ආගච්ඡන්තා පාච්චදිසාය උට්ඨානසහණ්ඩං[13] ගහෙත්වා පාච්චවාරෙන නගරමෙව පවිසන්ති එවං කායානුපස්සනාමුඛෙන[16] ආගච්ඡන්තා චුද්දසවිධෙන කායානුපස්සනං භාවෙත්වා කායානුපස්සනාභාවනානුභාවනිබ්බත්තෙන අරියමග්ගෙන එකං නිබ්බානමෙව ඔසරන්ති; යථා දක්ඛිණතෝ ආගච්ඡන්තා දක්ඛිණදිසාය උට්ඨානක හණ්ඩං[13] ගහෙත්වා දක්ඛිණවාරෙන නගරමෙව පවිසන්ති එවං වෙදනානුපස්සනාමුඛෙන ආගච්ඡන්තා නවවිධෙන වෙදනානුපස්සනං භාවෙත්වා වෙදනානුපස්සනාභාවනානුභාවනිබ්බත්තෙන අරියමග්ගෙන

1. දිට්ඨිවිරහිතස්ස හි l චරිතස්සාපි b s 12. පාච්චත්තෙ b. 14. නගරං විය හි නිබ්බාන
2. විපල්ලත්ථවිත්තා m1 ρ1 t V w1 විපල්ලට්ඨසත්තා s. මහානගරං චාරං විය b
3. තස්සපහානත්ථං s. 8. මෙව අට්ඨඛා b. [නිබ්බාන-නගරවාරං විය විය හි s.
4. ගහිතෙසුපි a m2 ρ2 r. 9. පරිඤ්ඤත්ථමපි b පරිඤ්ඤත්ථඤ්ච s.
5. ගහිතසුපි වෙදනාසු ච s. 10. වෙදිතබ්බා b s. 15. යථා වඃ යථා හි d2.
6. තෙ සුභසුඛහිච්ච l sතෙසුච හිච්ච b. 13. උට්ඨානකං භණ්ඩං b.
7. විපලට්ඨා b s. 11. එකත්ත s එකත්ත b. 16. කායානුපස්සනාවසෙන s.

එසං නිබ්බානමෙව ඔසරති; යථා පච්ඡිමතො ආගච්ඡන්තා පච්ඡිමදිසාය උට්ඨානකහණ්ඩං ගහෙත්වා පච්ඡිමවාරෙන නගරමෙව පවිසන්ති එවං චිත්තානුපස්සනාමුඛෙන ආගච්ඡන්තා සොළසවිධෙන චිත්තානුපස්සනං භාවෙත්වා චිත්තානුපස්සනාභාවනානුභාවනිබ්බත්තෙන අරියමග්ගෙන එසං නිබ්බානමෙව ඔසරන්ති; යථා[1] උත්තරතො ආගච්ඡන්තා උත්තර දිසාය උට්ඨානකහණ්ඩං[2] ගහෙත්වා උත්තරවාරෙන නගරමෙව පවිසන්ති එවං ධම්මානුපස්සනාමුඛෙන ආගච්ඡන්තා පඤ්චවිධෙන ධම්මානුපස්සනං භාවෙත්වා ධම්මානුපස්සනාභාවනානුභාවනිබ්බත්තෙන අරියමග්ගෙන එසං නිබ්බානමෙව ඔසරන්තීති[3] එවං සරණවසෙන වෙව එකන්ත[4] සමොසරණවසෙන ච එකමෙව සතිපට්ඨානං ආරම්මණ වසෙන වත්තාරෙව[5] වුත්තානි වෙදිතබ්බා.

කතමෙ චත්තාරෝති කතෙහුකම්මතා[6] පුච්ඡා; **ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ; **භික්ඛවෙති** ධම්මපරිග්ගාහකපුග්ගලාලපනමෙතං;[7] **භික්ඛූති** පටිපන්නිසම්පාදකපුග්ගලනිද්දෙසනමෙතං; අඤ්ඤං'පි වා දෙව[8]මනුස්සා පටිපන්නිං සම්පාදෙන්තියෙව සෙට්ඨත්තා පන පටිපත්තියා භික්ඛිභාව දස්සනතො ච භික්ඛූති ආහ; භගවතො හි අනුසාසනිං පටිච්ඡන්නෙසු[9] භික්ඛු සෙට්ඨා සබ්බපකාරාය අනුසාසනියා භාජනභාවතො; තස්මා සෙට්ඨත්තා භික්ඛූති ආහ; තස්මිං ගහිතෙ පන සෙසා ගහිතාව හොන්ති රාජගමනාදිසු රාජගහණෙන සෙසපරිසා[10] විය; යො ඉමං[11] පටිපන්නිං පටිපජ්ජති සො භික්ඛු නාම හොතීති පටිපන්නියා භික්ඛුභාවදස්සන තො'පි භික්ඛූති ආහ; පටිපන්නකො හි[12] දෙවො වා හොතු මනුස්සො වා භික්ඛූති සඞ්ඛං ගච්ඡතියෙව. යථාහ:-

"අලඞ්කතො වෙ'පි සමං චරෙය්‍ය
සන්තො දන්තො නියතො බ්‍රහ්මචාරී,
සබ්බෙසු භූතෙසු නිධාය දණ්ඩං
සො බ්‍රාහ්මණො සො සමණො ස භික්ඛූ"ති.

කායෙසූති රූපකායෙ; රූපකායො හි ඉධ අඞ්ගපච්චඞ්ගානං කෙසා දීනඤ්ච ධම්මානං සමූහට්ඨෙන හත්ථිකායරථකායාදයො[13] විය කායොති අධිප්පෙතො; යථා ච සමූහට්ඨෙන එවං කුච්ඡිතානං ආයට්ඨෙන; කුච්ඡිතානං හි පරමජෙගුච්ඡානං සො ආයොතිපි කායො ආයොනි උපපත්තිදෙසො;[14] තත්‍රායං වච්චනිද්දෙසෝ; ආයතනි තත්‍රොති ආයො; කෙ ආයතනි: කුච්ඡිතා කෙසාදයෙ; ඉති කුච්ඡිතානං ආයොති කායො; **කායානුපස්සීති** කායං අනුපස්සනසීලො කායං වා අනුපස්ස මානො; කායෙති ච වත්වාපි පුන කායානුපස්සීති දුතියං කායගහණං[15]

1 යථාව s.
2. උට්ඨානක. භණ්ඩං b.
3. ඔසරන්ති d2 s b.
4. එකන්ත s එකන්ත b.
5 වත්තාරොති e.
6. සතෙහුකම්මතා s.
7 පුග්ගලානමාලපනමෙත d2,
8 අඤ්ඤෙපි වා දෙවා P1 අඤ්ඤෙපි දෙව a r අඤ්ඤං'පි
9. සංපච්ඡන්නෙසුහි පටිපන්නෙසු. [දෙවා P2 w2 අඤ්ඤෙ
10. සෙස පුරිසා m1 P1 Γ V w1. [පිච්චදෙව b.
11. යො ව ඉමං b m2 P2 ı s. 14. උපපත්තිදෙසෝ b s e.
12. පටිපන්නකො a d1 m2 P1 P2 r Γ V w1 s e
13. හත්ථිකායඅස්සකායාදයො හත්ථිකායඅස්සකාය රථ
15. කායගහණං b. [කායාදයා b

අසම්මිස්සතො වවත්ථානඤාණවිනිබ්භොගාදිදස්සනත්ථං ඤාතානි වෙදිතබ්බං; තෙන න කායෙ[1] වෙදනානුපස්සී වා[2] චිත්තධම්මානුපස්සී වා අථ ඛො කායානුපස්සීයෙවාති කායසඞ්ඛාතෙ වත්ථුස්මිං කායානුපස්සනා කාරණෙව දස්සනෙන අසම්මිස්සතො වවත්ථානං දස්සිතං හොති; තථා න කායෙ අඛ්ඛවවඛ්ඛවිනිමුත්තං[3] එකධම්මානුපස්සී නපි[4] කෙස ලොමාදිවිනිමුත්තං[3] ඉත්ථිපුරිසානුපස්සී;[5] යොපි වෙත්ථ කෙසලොමාදිකො භූතුපාදයෙ[6] සමූහසඞ්ඛාතො කායො තත්ථපි න භූතුපාදයෙ[6] විනිමුත්තං[3] එකධම්මානුපස්සී අථ ඛො රථසමභාරානුපස්සකො විය අඞ්ග පච්චඞ්ගසමූහානුපස්සී[7] නගරවයවානුපස්සකො විය කෙසලොමාදි සමූහානුපස්සී සාදලිකඛණ්ඩපත්තවට්ටිවිනිබ්භුජ්ජකො[8] රිත්තමුට්ඨි විනිවෙඨකො විය ච භූතුපාදයසමූහානුපස්සියෙවාති නානප්පකාරතො සමූහවසෙනෙව කායසඞ්ඛාතස්ස වත්ථුනො දස්සනෙන ඝන විනිබ්භොගො දස්සිතො හොති; න හෙත්ථ යථාවුත්තසමූහවිනිමුත්තො කායො වා ඉත්ථී වා පුරිසො වා අඤ්ඤො වා කොචි ධම්මො දිස්සති; යථාවුත්තධම්මසමූහමත්තෙයෙව පන තථා තථා සත්තා විඤ්ඤා නිවෙසං කරොන්ති. තෙනාහු පොරාණා:-

"යං පස්සති න තං දිට්ඨං යං දිට්ඨං තං න පස්සති,
අපස්සං බජ්ඣතෙ මූළ්හො බජ්ඣමානො න මුච්චති"නි

ඝනවිනිබ්භොගාදිදස්සනත්ථන්ති වුත්තං[9] ආදිසද්දෙන චෙත්ථ අයම්පි අත්ථො වෙදිතබ්බො: අයං හි එතස්මිං කායෙ කායානුපස්සියෙව න අඤ්ඤධම්මානුපස්සී; කිං වුත්තං හොති: යථා අනුදකභූතායපි[10] මරීචියා උදකානුපස්සිනො හොන්ති න එවං අනිච්චදුක්ඛානත්තඅසුභ භූතෙයෙව[11] ඉමස්මිං කායෙ නිච්චසුඛඅත්තසුභභාවානුපස්සී[12] අථඛො කායානුපස්සී අනිච්චදුක්ඛානත්තඅසුභාකාර[13] සමූහානුපස්සියෙවාති වුත්තං හොති;[14] අථ වා යොයං පරතො "ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු අරඤ්ඤ ගතො වා-පෙ-යො සතොව අස්සසති"ති ආදිනා නයෙන අස්සාස පස්සාසාදිවුණ්ණක[15] ජාතඅධිකපරියොසානො කායො වුත්තො; යො ච "ඉධෙකච්චො පඨවී[16] කායං අනිච්චතො අනුපස්සති ආපොකායං තෙජොකායං වායොකායං කෙසකායං ලොමකායං ඡවිකායං චම්මකායං මංසකායං රුහිරකායං නහාරුකායං අට්ඨිකායං අට්ඨිමිඤ්ජකාය"නාති පටිසම්භිදායං කායො වුත්තො; තස්ස සබ්බස්ස ඉමස්මිංයෙව කායෙ අනුපස්සනතො කායෙ කායානුපස්සිති එවම්පි අත්ථො දට්ඨබ්බො. අථවා කායෙ අහන්ති වා මමන්ති එවං ගහෙතබ්බස්ස

1. තෙන කායෙ න ස.
2. වෙදනානුපස්සී b s වෙදනානුපස්සී න ස.
3. මිනිමුත්තං b s.
4. නාපි b s.
5. ඉත්ථිපුරිසානුපස්සී s.
6. භූතුපාදය b.
7. අඞ්ගපච්චඞ්ගානුපස්සී s.
8. විනිබ්භුජ්ජකොමිය b s.
9. වුත්තං b l s.
10. අනොදකභූතායපි s.
11. භූතෙව s.
12. භාවනානුපස්සී s.
13. අනිච්චදුක්ඛානත්තඅසුභාකාර s.
14. අනිච්චදුක්ඛඅනත්තඅසුභා [කාර සමූහානුපස්සියෙවාති b
15. වුණ්ණික b.
16. පඨමිබ. පඨමිඉ

කායස්ස[1] අනනුපස්සනතො තස්සතස්සෙව පන කෙසලොමාදිකස්ස නානාධම්මසමූහස්ස අනුපස්සනතො කායෙ[2] කෙසාදිධම්මසමූහ සඞ්ඛාත[3]කායානුපස්සීති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො.

අපි ච "ඉමස්මිං කායෙ අනිච්චතො අනුපස්සති නො නිච්චතො"ති ආදිනා අනුක්කමෙන[4] පරිසමිට්ඨං ආඝාතනගස්ස සබ්බස්සෙව අනිච්ච ලක්ඛණාදිනො ආකාරසමූහසඞ්ඛාතස්ස කායානුපස්සනතො'පි කායෙ කායානුපස්සීති එවමපි[5] අත්ථො දට්ඨබ්බො තථා හි අයං කායෙ කායානුපස්සනාපටිපදං පටිපන්නො භික්ඛු ඉමං කායං අනිච්චානු පස්සනාදීනං සත්තන්නං අනුපස්සනානං වසෙන අනිච්චතො අනු පස්සති නො නිච්චතො දුක්ඛතො අනුපස්සති නො සුඛතො අනත්තතො අනුපස්සති නො අත්තතො නිබ්බින්දති නො නන්දති විරජ්ජති නො රජ්ජති නිරොධෙති නො සමුදෙති පටිනිස්සජ්ජති[6] නො ආදියති; සො තං අනිච්චතො අනුපස්සනෙනා නිච්චසඤ්ඤං පජහති දුක්ඛතො අනුපස්සනෙනා සුඛසඤ්ඤං පජහති අනත්තතො අනුපස්සනෙනා අත්තසඤ්ඤං පජහති නිබ්බින්දනෙනා නන්දිං පජහති විරජ්ජනෙනා රාගං පජහති නිරොධෙනෙනා සමුදයං පජහති පටි නිස්සජ්ජනෙනා[7] ආදානං පජහතීති වෙදිතබ්බො.

විහරතීති ඉරියති; **ආතාපීති** තීසු භවෙසු කිලෙසෙ ආතපතීති[8] ආතාපො විරියස්සෙතං නාමං;[9] ආතාපො අස්ස අත්ථීති ආතාපි; **සම්පජානොති** සම්පජඤ්ඤසඞ්ඛාතෙන ඤාණෙන සමන්නාගතො; **සතිමාති** කායපරිග්ගාහිකාය සතියා සමන්නාගතො; අයං පන යස්මා සතියා ආරම්මණං පරිග්ගහෙත්වා[10] පඤ්ඤාය අනුපස්සති: නහි සති විරහිතස්ස අනුපස්සනා නාම අත්ථි; තෙනෙවාහ "සතිඤ්ච ඛොහං භික්ඛවෙ සබ්බත්ථිකං වදාමී"ති. තස්මා එවං කායෙ කායානුපස්සී විහරතීති එත්තාවතා කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානකම්මට්ඨානං වුත්තං හොති; අථ[11] යස්මා අනාතාපිනො අනොතාපඛෙපො අනාරද්ධකරො හොති; අසම්පජඤ්ඤො උපායපරිග්ගහෙ අනුපායපරිවජ්ජනෙ ච මුය්හති;[12] මුට්ඨස්සති[13] උපායාපරිවජ්ජනෙ අනුපායපරිග්ගහෙ ච[14] අසම්පජඤ්ඤා හොති; තෙනස්ස තං කම්මට්ඨානං න සම්පජ්ජති; තස්මා යෙසං ධම්මානං ආතාපාදයො තං සම්පජ්ජති තෙසං දස්සනත්ථං ආතාපී සම්පජඤ්ඤො සතිමාති ඉදං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

ඉති කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානං[15] සම්පයොගඞ්ගඤ්චාස්ස[16] දස්සෙත්වා ඉදානි පහානඞ්ගං දස්සෙතුං **විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා දොමනස්සන්ති** වුත්තං. තත්ථ **විනෙය්‍යාති** තදඞ්ගවික්ඛම්භනෙන වා

1. යස්ස කස්සචි d2 s b.
2. කායකායෙ s.
3. සඞ්ඛතසඞ්ඛාතස්ස b.
4 ආදිනානුක්කමෙන b s.
5. එවං b.
6 පටිනිස්සජ්ජති b s.
7 පටිනිස්සජ්ජනෙනා b s.
8. ආතාපෙතීති b ආතාපතීති s
9. අභිවචනං a p2 r.
10. පරිග්ගහෙත්වා පරිග්ගණ්හිත්වා පටිග්ගණ්හිත්වා b.
11. අථවා b ,
12. සම්මුය්හති b
15. සතිපට්ඨානෙ l.
16. සම්පයොගඞ්ගඤ්චාස්ස b [සම්පයොගඤ්චාස්ස l s.
13. අනුපායපරිවිජ්ජන්ත ච මුය්හන්ති L s.
14. උපායපරිග්ගහෙ අනුපායපරිවජ්ජනෙ ච s.

විඤ්ඤාණවිඤ්ඤෙය්‍ය වා විඤ්ඤාතබ්බා; ලොකෙති තස්මිංයෙව කායෙ; කායො හි ඉධ ලුජ්ජනපලුජ්ජනට්ඨෙන[1] ලොකොති අධිප්පෙතො යඤ්ච පනස්ස න කායමත්තයෙව අභිජ්ඣාදොමනස්සං පහීයති[2] වෙදනාදිසුපි පහීයතියෙව;[2] තස්මා "පඤ්චපි උපාදානක්ඛන්ධා ලොකො"ති වීහඞ්ඛ වුත්තං; ලොකසඞ්ඛාතතා වා තෙසං ධම්මානං අනුඛුම්භණතඤ්ඤෙවනෙසං[3] වුත්තං; යං පනාහ "තත්ථ කතමො ලොකො සෙව කායො ලොකො"ති අයමෙත්ථ[4] අත්ථො; තස්මිං ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං විනෙය්‍යාති එවං සම්බන්ධො දට්ඨබ්බො; යස්මා පනෙත්ථ අභිජ්ඣාගහණෙන කාමවිත්ථෙදෙ දොමනස්සගහණෙන බ්‍යාපාදෙ සඞ්ගහං ගච්ඡති; තස්මා නීවරණපරියාපන්නබලවධම්මවය දස්සනෙන නීවරණපහානං වුත්තං හොතීති වෙදිතබ්බං; විසෙසෙන වෙත්ථ අභිජ්ඣාවිනයෙන කායසමත්තතාමූලකස්ස අනුරොධස්ස දොමනස්සවිනයෙන[5] කායවිපත්තිමූලකස්ස විරොධස්ස අභිජ්ඣාවිනයෙන ච කායෙ අභිරතියා දොමනස්සවිනයෙන කායභාවනාය අනභිරතියා අභිජ්ඣාවිනයෙන කායෙ අභූතානං සුභසුඛභාවාදීනං පකෙඛපස්ස දොමනස්සවිනයෙන කායෙ භූතානං අසුභාසුඛභාවාදීනං අපකඛපනස්ස ච පහානං වුත්තං; තෙන යොගාවචරස්ස යොගානුභාවෙන යොගසම්පත්තා ච[7] දීපිතා හොති යොගානුභාවෙන හි එස යදයං[8] අනුරොධවිරොධවිප්පමුත්තො අරතිරතිසහො අභූතපකෙඛපභූතාපනයන විරහිතොඉ[9] ච හොති; අනුරොධවිරොධවිප්පමුත්තො වෙස අරතිරතිසහො අභූතං අපකඛිපනෙත්තා භූතඤ්ච අනපනෙනෙත්තා යොග සම්පත්තා හොතීති.

අපරො නයො: කාමෙ කාමානුපස්සතීති එත්ථ අනුපස්සනායඤ්ච කම්මට්ඨානං වුත්තං; විහරතීති එත්ථ වුත්තවිහාරෙන කම්මට්ඨානීභාවස්ස කායපරිහරණං; ආතාපීති ආදීසු ආතාපෙන සම්මප්පධානං; සතිසම්පජඤ්ඤෙන සබ්බත්ථක[10]කම්මට්ඨානං කම්මට්ඨානපරිහරණූපායො වා; සතියා වා කායානුපස්සනාවසෙන පවිලද්ධසමථෙ; සම්පජඤ්ඤෙන විපස්සනා; අභිජ්ඣාදොමනස්සවිනයෙන භාවනාඵලං[11] වුත්තනති වෙදිතබ්බං. විහඞ්ඛ පන "අනුපස්සතීති තත්ථ කතමා අනුපස්සනා[12] යා පඤ්ඤා පජානනා-පෙ-සම්මාදිට්ඨි අයං වුච්චති අනුපස්සනා ඉමාය අනුපස්සනාය උපෙතො හොති සමුපෙතො උපාගතො සම්පාගතො උපපන්නො සමුපපන්නො[13] සමන්නාගතො තෙන වුච්චති අනුපස්සීති; විහරතීති ඉරියති වත්තති පාලෙති යපෙති යාපෙති චරති[14] විහරති තෙන වුච්චති විහරතීති; ආතාපීති තත්ථ කතමං ආතාපං[15] යො චෙතසිකො විරියාරම්භො-පෙ-සම්මාවායාමෝ ඉදං වුච්චති ආතාපං[15]

1 ලුජ්ජනට්ඨෙන r s. ලුජ්ජනට්ඨෙන පලුජ්ජනට්ඨෙන s m්. 10. සඞ්ඛිත්තෙ b
2. පහීයති b. 6. මිත්තෙන l. 11. භංවඞ්ගමූල- s. 15 ආතපං b.
3. අනුඛුම්භණතඤ්ඤෙවනෙසං b s. 7. සම්පත්තාව s. 12. කතමානුපස්සනා b.
4. අයමෙවෙත්ථ b s. 8. යදිදං- b s c. 13. උපපන්නො b c.
5. විනයෙන පන b ලුඛ s. 9 භගහරහිතෙ s. 14. යාපෙති හරති b s.

ඉමිනා ආතපෙන[1] උපෙතො හොති-පෙ-සම්මාගතො තෙන වුච්චති ආතාපීති. සම්පජානොති තත්ථ කතමං සම්පජඤ්ඤං යා පඤ්ඤා පජානනා-පෙ-අමොහො ධම්මවිචයො සම්මාදිට්ඨි ඉදං වුච්චති සම්පජඤ්ඤං. ඉමිනා සම්පජඤ්ඤෙන උපෙතො හොති-පෙ-සමන්නාගතො තෙන වුච්චති සම්පජානොති.[2] සතිමාති තත්ථ කතමා සති යා සති අනුස්සති-පෙ-සම්මාසති අයං වුච්චති සති ඉමිනා සතියා උපෙතො හොති-පෙ-සමන්නාගතො තෙන වුච්චති සතිමාති. විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා දෙමනස්සන්ති තත්ථ කතමෙ ලොභො සෙවෙ කාමෙ ලොභො පඤ්චපි උපාදානක්ඛන්ධා ලොභො අයං වුච්චති ලොකෙ. තත්ථ කතමා අභිජ්ඣා යො රාගො සාරාගො අනුනයො අනුරොධො නන්දි නන්දි රාගො චිත්තස්ස සාරාගො අයං වුච්චති අභිජ්ඣා. තත්ථ කතමං දෙමනස්සං යං චෙතසිකං අසාතා චෙතසිකං දුක්ඛා චෙතොසම්ඵස්සජා අසාතා දුක්ඛා වෙදනා ඉදං වුච්චති දෙමනස්සං. ඉති අයඤ්ච අභිජ්ඣා ඉදඤ්ච දෙමනස්සං ඉමමෙව ලොකෙ විනීතා හොනති පටිවිනීතා සනතා සමිතා වූපසන්තා අත්ථඞ්ගතා අබ්භත්ථඞ්ගතා අපිතා ඛ්‍යපිතා සොසිතා විසොසිතා ව්‍යන්තිකතා[3] තෙන වුච්චති විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදෙමනස්ස''නන්ති එවමෙතෙසං පදානං අත්ථො වුත්තො; තෙන සහ අයං අඨ්ඨකථානයො යථා සංසන්දති එවං වෙදිතබ්බා.

අයං තාව කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානුද්දෙසස්ස අත්ථවණ්ණනා.

ඉදානි[4] වෙදනාසු-විනෙත-ඛම්මිසු ඛම්මානුපස්සි විහරති-පෙ-විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදෙමනස්සන්ති එත්ථ වෙදනාසු[5] වෙදනානුපස්සිති එවමාදිසු වෙදනාදීනං පුන වචනෙ[6] පයොජනං කායානුපස්සනායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. වෙදනාසු වෙදනානුපස්සි[7] විනෙත විත්තානුපස්සි ඛම්මිසු ඛම්මානුපස්සිති එත්ථ පන වෙදනාති තිස්සො වෙදනා; තා ච ලොකියා එව;[8] විත්තම්පි ලොකියං; තථා ඛම්මා; තෙසං විභාගො නිද්දෙසවාරෙ පාකටොව භවිස්සති; කෙවලං පනිධ යථා වෙදනා අනුපස්සිතබ්බා තථා අනුපස්සනෙනා වෙදනානුසු[9] වෙදනානුපස්සිති වෙදිතබ්බා. එස[10] නයො විත්තධම්මෙසු.[11] කථඤ්චා වෙදනා[12] අනුපස්සිතබ්බාති: සුඛා තාව වෙදනා දුක්ඛතො; දුක්ඛා සල්ලතො; අදුක්ඛමසුඛා අනිච්චතො; යථාහ:-

"යො සුඛං දුක්ඛතො අද්ද[13] දුක්ඛමදුක්ඛි සල්ලතො,
අදුක්ඛමසුඛං සන්තං අදක්ඛි නං අනිච්චතො,
ස වෙ සම්මද්දසෙ භික්ඛු උපසනතො වරිස්සතී"ති.

සබ්බා එව වෙතා දුක්ඛාතිපි අනුපස්සිතබ්බා; වුත්තං හෙතං "යං කිඤ්චි වෙදයිතං සබ්බං තං දුක්ඛසම්මතී වදමී"ති. සුඛා[14] දුක්ඛතොපි ච අනුපස්සිතබ්බා; යථාහ "සුඛා වෙදනා ඨිතිසුඛා විපරිණාම

1. ආතපෙන b. 5. එත්ථපන b. 8. එව- s. 12. වෙදනාසු a m2, P2. r.
2 සම්පජඤ්ඤා s. 6· පුනකථනෙ s. 9. අනුපස්සනෙනා b m2. 13. අද්ද s.
3. බ්‍යන්තිකතා b බ්‍යන්තිකතා s 10. එතෙව s. 14. සුඛ b සුඛ- m2.
4. අත්ථවණ්ණනා b. 7. පස්සිවිහරති b s. 11 ඛම්මිසූති b.

දුක්ඛං"ති සබ්බං විත්ථාරෙතබ්බං. අපි ච අනිච්චාදිසත්තානුපස්සනාවසෙනාපි[1] අනුපස්සිතබ්බා සෙසං නිද්දෙසවාරෙයෙව පාකටං හවිස්සති. චිත්තධම්මෙසුපි චිත්තං තාව ආරම්මණාභිපතිසහජාතහූමන්තම්මවිපාකකිරියාදිනානත්තභෙදනං අනිච්චාදි[2] අනුපස්සනානං නිද්දෙසවාරෙ ආගත සරාගාදිභෙදනඤ්ච වසෙන අනුපස්සිතබ්බං. ධම්මා[3] සලක්ඛණ සාමඤ්ඤලක්ඛණානං සුඤ්ඤතධම්මස්ස[4] අනිච්චාදිසත්තානුපස්සනානං නිද්දෙසවාරෙ ආගතසත්තාසහතාදිභෙදනඤ්ච වසෙන අනුපස්සිතබ්බා; සෙසං වුත්තනයමෙව. කාමඤ්චෙත්ථ යස්ස කායසඞ්ඛාතෙ ලොකෙ අභිජ්ඣා දෙමනස්සං පහීනං තස්ස වෙදනාදිලොකෙසුපි තං පහීනමෙව නානාපුග්ගලවසෙන පන නානාචිත්තක්ඛණිකසතිපට්ඨානභාවනාවසෙන ච සබ්බත්ථ වුත්තං; යතො වා එකත්ථ පහීනං සෙසෙසුපි පහීනං හොති තෙනෙවස්ස තත්ථ පහානදස්සනත්ථම්පි එවං[5] වුත්තානි වෙදිතබ්බං.

උද්දෙසවාරකථා නිට්ඨිතා.

ඉදානි සෙය්යථාපි නාම ඡෙකො විලිවකාරකො[6] ථූලකිලඤ්ජසණ්හකිලඤ්ජවඩ්ඩාටක[7]පෙළාපුවාදීනි උපභාරණානි ඝාතෙත්වා එකං මහාවෙණුං[8] ලභිත්වා චතුධා භින්දිත්වා තතො එකෙකං වෙණුඛණ්ඩං[9] ගහෙත්වා එළෙත්වා තං තං උපකරණං කරෙය්ය; එවමෙවිමේ භගවා සතිපට්ඨානදෙසනාය සත්තානං අනෙකාපකාරවිසෙසාධිගමං ඤත්වා කාමෙ එකමෙව සම්මාසතිං "චත්තාරෙ සතිපට්ඨානා ඛතමෙ චත්තාරෙ ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සි"ති ආදිනා නයෙන ආරම්මණවසෙන චතුධා භින්දිත්වා තතො එකෙකං සතිපට්ඨානං ගහෙත්වා විභජන්තො ඛථඤ්ච භික්ඛවෙති ආදිනා නයෙන නිද්දෙසවාරං වත්තුමාරද්ධො. තත්ථ ඛථඤ්චාති ආදි විත්ථාරෙතුකම්යතා පුච්ඡා; අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො:[10] භික්ඛවෙ යෙන ච[11] පකාරෙන භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සි විහරතීති; එසනයො සබ්බ[12]පුච්ඡාවාරෙසු. ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛූති භික්ඛවෙ ඉමස්මිං සාසනෙ භික්ඛු; අයං හෙත්ථ ඉධ සද්දො සබ්බපකාරකායානුපස්සනානිබ්බත්තනසාසන[13]පුග්ගලස්ස සන්නිස්සයභූතසාසනපරිදීපනො අඤ්ඤසාසනස්ස තථාභාවපටිසෙධනො ච; වුත්තං හෙතං "ඉධෙව[14] භික්ඛවෙ සමණො-පෙ-සුඤ්ඤා පරපවාදා සමණෙභි අසෙඛෙහී"ති.[15] තෙන වුත්තං ඉමස්මිං සාසනෙ භික්ඛූති. අරඤ්ඤගතො වා-පෙ-සුඤ්ඤාගාරගතො වාති ඉදමස්ස සතිපට්ඨානභාවනානුරූපසෙනාසනපරිග්ගහපරිදීපනං; ඉමස්ස හි භික්ඛුනො දීඝරත්තං රූපාදිසු ආරම්මණෙසු අනුවිසටං[16] චිත්තං

---

1. වසෙනපි s.
2. අනිච්චාදිනං s m1 P1 r t V w1 e.
3 ධම්ම s.
4. සුඤ්ඤතා ධම්මස්ස b s.
5. එතං d1 m2 P2 r එවං නං a m1 P1 t V w1.
6. විලීවකාරකං s.
7. වඩ්ඩකාටකං b s.
8. මහාවෙළු. b s.
9 එවමේවං b
10. සඞ්ඛෙපතො e.
11. කෙනචි s.
12. සබ්බත්ථ s. [අසෙඛෙහීති s.
13. භික්ඛුතාසස e
14. ඉධ e.
15 සමණෙභි
16. අනුපවිසනතං b

කම්මට්ඨානම්පි ඔතරිතුං න ඉච්ඡති; කුටගොණයුත්තරථෝ විය උපඩ්ඪමේව ධාවති; තස්මා සෙය්‍යථාපි නාම ගොපෝ කුටඩෙනුයා සඛඛං ඛීරං පිවිත්වා වඛඛිත[1]කුටවච්ඡං දමෙතුකාමෝ ඩෙනුතෝ අපනෙත්වා, එකමන්තෙ මඟනත්ථං ථම්භං[2] නිඛණිත්වා තත්ථ යොත්තෙන ඛන්ධෙය්‍ය; අථස්ස සෝ වච්ඡෝ ඉතෝ චිතෝ ච විප්ඵන්දිත්වා පලායිතුං අසක්කොන්තො තමේව ථම්භං උපනිසීදෙය්‍ය වා උපනිපජ්ජෙය්‍ය වා එවමේවං[3] ඉමිනාපි භික්ඛුනා දීඝරත්තං රූපාරම්මණාදිරසපරිභවඛිත්තං දුට්ඨචිත්තං දමෙතුකාමෙන රූපාදිආරම්මණතෝ අපනෙත්වා අරඤ්ඤං වා රුක්ඛමූලං වා සුඤ්ඤාගාරං වා පවෙසෙත්වා[4] තත්ථ සතිපට්ඨානාරම්මණත්ථම්භෙ සතියොත්තෙන බන්ධිතබ්බං; එවමස්ස තං චිත්තං ඉතෝ චිතෝ ච විප්ඵන්දිත්වාපි පුනප්පුනං[5] ආවිණ්ණාරම්මණං[6] අලභමානං සතියොත්තං ඡින්දිත්වා පලායිතුං අසක්කොන්තං තමේවා රම්මණං උපචාරප්පනාවසෙන උපනිසීදති චෙව උපනිපජ්ජති ච; තෙනාහු පොරාණා:-

"යථා ථම්භෙ නිබන්ධෙය්‍ය වච්ඡං දමථකාමකා,
බන්ධෙය්‍යෙවං සකං චිත්තං සතියාරම්මණෙ දළ්හ"න්ති.

එවමස්සෙතං[8] සෙනාසනං භාවනානුරූපං හොති. තෙන වුත්තං ඉදමස්ස සතිපට්ඨානභාවනානුරූපසෙනාසනපරිඤ්ඤාදිපදනන්ති. අපි ච යස්මා ඉදං ඤාණානුප්පත්තියා මූලභූතං[9] සබ්බබුද්ධිපච්චෙකබුද්ධ සාවකානං[10] විසෙසාධිගමදිට්ඨධම්මසුඛවිහාරපදට්ඨානං ආනාපානසති කම්මට්ඨානං ඉච්ඡි[11]පුරිසඝත්තිඅස්සාදිසඳ්දසමාකුලං ගාමන්තං අපරිච්ච ජිත්වා න සුකරං සම්පාදෙතුං සද්දකණ්ටකත්තා ඛ්‍යානස්ස; අරඤ්ඤෙ පන අරඤ්ඤේ සුකරං යොගාවචරෙන ඉදං කම්මට්ඨානං පරිග්ගහෙත්වා ආනාපානවතුත්ථජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා තදෙව[12] ඛ්‍යානං පාදකං කත්වා සඛ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා අග්ගඵලං[13] අරහත්තං පාපුණිතුං; තස්මාස්ස අනුරූපං[14] සෙනාසනං දස්සෙතුං භගවා **අරඤ්ඤගතෝ වා**ති ආදිමාහ. වඤ්චිජ්ජාවරියෝ විය හි භගවා; සෝ යථා වඤ්චිජ්ජාවරියෝ නගරභූමිං පඤ්ඤපෙත්වා සුට්ඨු උපපරික්ඛිත්වා එත්ථ නගරං මාපෙථාති උපදිසති; සොත්ථිනාව[15] නගරෙ නිට්ඨිතෙ රාජකුලතෝ මහාසක්කාරං ලභති; එවමෙව[16] යොගාවචරස්ස අනුරූපං සෙනාසනං උපපරික්ඛිත්වා එත්ථ කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජිතබ්බන්ති උපදිසති තතො හත්ථ[17] කම්මට්ඨානමනුයුඤ්ජන්තෙන[18] යොගිනා අනුක්කමෙන අරහත්තෙ පතිට්ඨා සමාසබුද්ධා වත භගවාති[19] මඟනත්ථං සක්කාරං ලභති; අයං පන භික්ඛු දීපිසදිසොති වුච්චති; යථා හි

1. වඛඛිත- b s. 7. දම- b 12. තමෙව b s 15. ඡත්තපිකා ච b s.
2. එකා- මඟනත්ථ- ථම්භ- එකමන්තත්ථ- b s. 13. අග්ගඵල s. 16. එවමෙව b c
3. එවමෙව, b s c. 8. එවමස්සත- b s. 17. තතො s m'.
4. පවිසිත්වා d 1 s පවිසෙත්වා b 9. සම්භිතත- a m 2 P 2 r V 18. කම්මට්ඨාන- අනු
5. විපඵන්දිත්වාපි c. 10. පච්චෙකබුද්ධ බුද්ධසාවකාන- b s. [යුඤ්ජන්තෙන b s.
6. ආවිණ්ණ- ආරම්මණ- b s. 11. ඉච්ඡි s. 14. අනුරූප b m 2. 19. වත සෝ භගවාති b s

මහාදීපිරාජා අරඤ්ඤේ නිණගහනං වා වනගහනං වා පබ්බතගහනං වා නිස්සාය නිලීසිත්වා වනමහිසගොකණ්ණසූකරාදයෝ මිගෙ ගණ්හාති එවමෙවං[1] අයං අරඤ්ඤදීසු කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජන්තෝ භික්ඛු යථාකකමෙන වත්තාරෝ මිගෙ වෙව[2] අරියඵලානි ච ගණ්හාති[3] තෙනාහු පොරාණා:-

"යථා ගා[4] දීපිකෝ නාම නිලීසිත්වා ගණ්හති මිගෙ,
තථෙවායං බුද්ධපුත්තෝ යුත්තයොගෝ විපස්සකෝ,
අරඤ්ඤං පවිසිත්වාන ගණ්හාති[6] ඵලමුත්තමං"නති.

තෙනාසා[7] පරකකමජවයොගහූමිං අරඤ්ඤසෙනාසනං දසෙසෙන්තෝ[8] භගවා **අරඤ්ඤගතෝ වා**ති ආදිමාහ. ඉතෝ පරං ඉමසමිං තාව ආනාපානපබ්බෙ යං වත්තබ්බං සියා තං විසුද්ධිමගෙ වුත්තමෙව. තසස පන ඉමෙසං දිසං වා[9] අසසසනෙන දිසං අසස සාමිනි පඤ්ඤාති-පෙ-පසසමභිසං භාසඝඩ්ඩාරං පසසිසසාමිනි සික්ඛනීති එවං වුත්තානං අසසාසපසසාසානං වසෙන සිකඛතො අසසාසපසසාසනිමිත්තෙන වත්තාරි ඣානානි උප්පජ්ජන්ති; සෙ ඣානා වුට්ඨහිත්වා අසසාසපසසාසෙ වා පරිගණ්හාති[10] ඣානඞගානි වා[11] තඤ්ච අසසාසපසසාසඣානම්පිකෝ අසසාසපසසාසා[12] කින්නිසසිතා වඤ්ච නිසසිතා[13] වඤ්ච නාම කරජකායෝ චාරජකායෝ නාම වත්තාරි මහාභූතානි උපාදරූපඤ්චාති එවං[14] රූපං පරිගණ්හති;[15] තතෝ තදුභයම්පි එසසපඤ්චකෙ නාමනති; එවං නාමරූපං පරිගහෙත්වා[15] තසස පච්චයං පරියෙසන්තෝ අවිජ්ජාදි[16] පච්චයසමුප්පාදං දිසවා පච්චයපච්චයුප්පන්නධම්මමත්තමෙවෙතං අඤ්ඤෙ සත්තෝ වා පුග්ගලෝ වා නත්ථීති ඕතිණ්ණඣඞඛා සපපච්චයනාමරූපෙ නිලඛණං ආරොපෙත්වා විපසසනං වඩ්ඩෙන්තෝ අනුක්කමෙන අරහත්තං පාපුණාති; ඉදමෙකසසං[17] භික්ඛුනො යාව අරහත්තා නියසානමුඛං; ඣානකම්මිකෝපි ඉමානි ඣානඞගානි කින්නිසසිතානි වඤ්ච[18] නිසසිතානි වඤ්ච නාම කරජකායෝ; ඣානඞගානි නාමං කරජකායෝ රූපනති නාමරූපං වවත්ථපෙත්වා තසස පච්චයං පරියෙසන්තෝ අවිජ්ජාදි පච්චයාකාරං දිසවා පච්චයපච්චයුප්පන්නධම්මමත්තමෙවෙතං අඤ්ඤෙ සත්තෝ වා පුග්ගලෝ වා නත්ථීති ඕතිණ්ණඣඞඛා සපපච්චයනාමරූපෙ ත්‍රිලකඛණං ආරොපෙත්වා විපසසනං වඩ්ඩෙන්තෝ අනුක්කමෙන අරහත්තං පාපුණාති; ඉදමෙකසස[19] භික්ඛුනො යාව අරහත්තා නියසානමුඛං.

---

1. මිගෙ b ගණ්හති b s එවමෙව b s e.
2. වෙව වත්තාරි b s.
3. ගණ්හති b s e.
4. යථාපි b s m2.
5. නිලීසිත්වාන ගණ්හති s නිලීසිත්වාගණ්හතිමිගෙ b.
6. ගණ්හති b e.
7. තෙනාසස b.
8. අපදිසසෙන්තා a m2 P2 R.
9. දීසං b s.
10. පරිගණ්හති c පරිගණ්හති b s.
11. වා පරිගණ්හාත s
12. ඉමෙ අසසාසපසසාසා b.
13. වඤ්ච නිසසිතා b,
14. එව s
15. එවරූප පරිගණ්හිත්වා s.
16. අවිජ්ජාදී. e m2
17. ඉදං එකසස b s ඉදං එකසස m2.
18. වඤ්ච. b.
19. ඉදං එකසස b.

ඉති අජ්ඣත්තං වා එවං අත්තනෝ වා **අස්සාසපස්සාසකායෙ කායානුපස්සී විහරති; බහිද්ධා වා** පරස්ස වා **අස්සාසපස්සාසකායෙ; අජ්ඣත්තබහිද්ධා වා** කායෙන[1] අත්තනෝ කායෙන පරස්ස **අස්සාස පස්සාසකායෙ; එතෙනස්ස පහූණකම්මට්ඨානං අට්ඨපෙත්වා**[2] අපරාපරං සඤ්චරණ කාලෙ[3] කථිතෙ; **එකකාලෙ**[4] පන ඉදං උභයං න ලබ්භති. **සමුදයධම්මානුපස්සී වා**ති යථා නාම කම්මාරස්ස[5] හත්ථසඤ්ච ගඤ්ඡර නාළිඤ්ච නප්පජ්ඣ වායාමං පටිච්ච වාතෙ අපරාපරං සඤ්චරති; එවං භික්ඛුනෝ කරජකායඤ්ච නාසාපුටඤ්ච[6] චිත්තඤ්ච පටිච්ච අස්සාස පස්සාසකායෙ අපරාපරං සඤ්චරති: කායාදයෙ ධම්මා සමුදයෙ;[7] තෙ පස්සනෙතා **සමුදයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරතීති** වුච්චති. **වයධම්මානුපස්සී වා**ති යථා හත්ථාය අපනීතාය ගඤ්ඣරනාළියා හිත්තාය තජ්ජෙ ච වායාමෙ අසති සෙ වාතෙ නපපවත්තති; එව මෙවං[8] කායෙ භිත්තෙ නාසාපුටෙ[9] විඤ්ඤෙ විත්තෙ[9] නිරුද්ධෙ අස්සාසපස්සාසකායෙ නාම නපපවත්තතීති[8] කායාදිනිරොධා අස්සාස පස්සාසනිරොධෙ;[10] එවං පස්සනෙතා **වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරතීති** වුච්චති. **සමුදයවයධම්මානුපස්සීති**[11] කාලෙන සමුදයං කාලෙන වයං අනුපස්සනෙතා; **අත්ථි කායොති වා පනස්සාති**[12] කායොති **වා**[13] අත්ථි න සත්තො න පුග්ගලො න ඉත්ථි න පුරිසෙ න අත්තා න අත්තනියං නාහං න මම න කොචි න කස්ස චිති එවමස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හොති; **ඤාණමත්තායා**ති පයොජන පරිවෙජ්දවත්ථුපනමෙතං; ඉදං වුත්තං හොති: යා සා සති[14] පච්චු පට්ඨිතා හොති සා න අඤ්ඤත්ථාය;[15] අථ ඛො **ඤාණමෙව ඤණ මත්තාය** අපරාපරං උත්තරුත්තරිං[16] ඤණපමාණත්ථාය වෙව සති පමාණත්ථාය ච; **සතිසම්පජඤ්ඤානං වුද්ධත්ථායා**ති[17] අත්ථො. **අනිස්සිතෙන ච විහරතීති** තණ්හානිස්සයදිට්ඨිනිස්සයානං වසෙන **අනිස්සිතෙ**[18] විහරති; **න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියතීති** ලොකස්මිං කිඤ්චි රූපං වා-පෙ-විඤ්ඤණං වා අයං මෙ අත්තා වා අත්තනියං වාති න ගණ්හාති;[19] **එවම්පීති** උපරි අත්ථං උපාදාය සම්පිණ්ඩනත්ථෙ[20] පිකාරෙ; ඉම්නා පන පදෙන භගවා ආනාපාන පබ්බදෙසනං නිය්‍යාතෙත්වා දස්සෙසි.[21] තත්ථ **අස්සාසපස්සාසෙ**[22] පරිග්ගහිතා සති දුක්ඛසච්චං; තස්සා සමුට්ඨාපිකා පුරිමතණ්හා සමුදයසච්චං; උභින්නං අපවත්තති නිරොධසච්චං; දුක්ඛපරිජානනා

1. වාති එවං s. 9. විත්තෙ ච b s. 17. වුඩ්ඪත්ථායාති b s e.
2. අට්ඨපෙත්වා s පට්ඨපෙත්වා b 10. නිරොධෙනි b. 18. අනිස්සිතෙ b s m2.
3. සඤ්චරණකාලෙ b. 11. පස්සීවාති b. 19. න ගණ්හති b s.
4. එකස්මිං කාලෙ b. 12. වා පනාසඤ්ඤාපච්චුපට්ඨිතා හොතීති c.
5. කම්මාරං b s. 13. කායොව b කායො ච d2 s m2. 20. සම්පිණ්ඩණත්ථෙ b m2.
6. නාසාපුටඤ්ච b s 14. සෝ සති b s. 21. දස්සෙති b දස්සෙතීති s.
7. සමුදයධම්මෙ b. 15. අඤ්ඤදත්ථාය s m2. 22. අස්සාසපස්සාසෙ h.
8. න පවත්තති b එවමෙව b s e. 16. උත්තරුත්තරි e උත්තරි b s.

සමුදයපජහනෝ[1] නිරොධාරම්මණෝ අරියමග්ගෝ මග්ගසච්චං; එවං චතුසච්චවසෙන උස්සක්කිත්වා නිබ්බුතිං පාපුණාතීති. ඉදමෙකස්ස අස්සාසපස්සාසවසෙන අභිනිවිට්ඨ[2]භික්ඛුනෝ යාව අරහත්තා නියාමමුඛභාති.

ආනාපානපබ්බං නිට්ඨිතං.

එවං අස්සාස[3]පස්සාසවසෙන කායානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි ඉරියාපථවසෙන විභජිතුං පුන ච පරඤති ආදිමාහ. තත්ථ කාමං සොණසිඟාලාදයෝ'පි[4] ගච්ඡන්තා ගච්ඡාමාති ජානන්ති; න පනෙතං එවරූපං ජානනං සඞ්ඛාය වුත්තං; එවරූපං හි ජානනං සහේතුඵලදිට්ඨිං න පජහති අත්තසඤ්ඤඤ්ච න උග්ඝාටෙති කම්මට්ඨානං වා සතිපට්ඨානභාවනා වා න හොති; ඉමස්ස පන භික්ඛුනෝ ජානනං සහේතුඵලදිට්ඨිං පජහති අත්තසඤ්ඤඤ්ච උග්ඝාටෙති කම්මට්ඨානඤ්චෙව සතිපට්ඨානභාවනා ච හොති; ඉදං හි නෝ ගච්ඡති කස්ස ගමනං කිං කාරණා ගච්ඡතීති[5] එවරූපං ජානනං[6] සඞ්ඛාය වුත්තං; ඨානාදිසුපි එසෙව නයෝ. තත්ථ කෝ ගච්ඡතීති න කොචි සත්තෝ වා පුග්ගලෝ වා ගච්ඡති; කස්ස ගමනන්ති න කස්සචි සත්තස්ස වා පුග්ගලස්ස වා ගමනං; කිං කාරණා ගච්ඡතීති චිත්තකිරියවායොධාතුචිපඵාරෙන ගච්ඡති; තස්මා[7] එස එවං පජානාති: ගච්ඡිස්සාමීති චිත්තං උප්පජ්ජති තං වාඝං ජනෙති වායෝ විඤ්ඤත්තිං ජනෙති; චිත්තකිරියවායොධාතුචිපඵාරෙන සකලකායස්ස පුරතෝ අභිනීහාරෝ ගමනන්ති වුච්චති; ඨානාදිසුපි එසෙව නයෝ. තත්‍රාපි හි තිට්ඨාමීති චිත්තං උප්පජ්ජති තං වාඝං ජනෙති වායෝ විඤ්ඤත්තිං ජනෙති; චිත්තකිරියවායොධාතුචිපඵාරෙන සකලකායස්ස කොටිතෝ පට්ඨාය උස්සිතභාවෝ ඨානන්ති වුච්චති; නිසීදාමීති චිත්තං උප්පජ්ජති තං වාඝං ජනෙති වායෝ විඤ්ඤත්තිං ජනෙති; චිත්තකිරියවායොධාතුචිපඵාරෙන හෙට්ඨිමකායස්ස සම්මිඤ්ජනං[8] උපරිමකායස්ස උස්සිතභාවෝ නිසජ්ජාති වුච්චති; සයාමීති චිත්තං උප්පජ්ජති තං වායං ජනෙති වායෝ විඤ්ඤත්තිං ජනෙති; චිත්තකිරියවායොධාතුචිපඵාරෙන සකලසරීරස්ස තිරියතෝ පසාරණං සයනන්ති වුච්චතීති. තස්ස එවං පජානතෝ එවං හොති:[9] සත්තෝ ගච්ඡති සත්තෝ තිට්ඨතීති වුච්චති න කොචි සත්තෝ ගන්තා වා ඨිතෝ වා අත්ථි;[10] යථා වා පන[11] සකටං ගච්ඡති සකටං තිට්ඨතීති වුච්චති න[12] කිඤ්චි සකටං නාම ගච්ඡන්තං වා තිට්ඨන්තං වා අත්ථි; එවමෙවං ඉරෝ පන ඛොණෙ යෝජෙත්වා ජෙකමහි සාරථිමහි පාජෙන්තෙ

1 සමුදයපජහනෝ s සමුදය. පජහනෝ b. 10 වුච්චති අත්ථෝ පන කොචි
2 අභිනිවිට්ඨස්ස b s. 7. කස්මා l. [සත්තෝ ගච්ඡන්තෝ වා ඨිතෝ
3. එවම්පාඨ b. 8. සම්මිඤ්ජනං. b. [වා නාම b වුච්චති අත්ථි පන
4. සිඟාලාදයෝ'පි,b s. 9. එවං පස්සතෝ හොති s. [කොචි සත්තෝ ගච්ඡෝ
5. ගම්මතීති l e. 11. යථා පන b s m2. [වා ඨිතෝ වාතිනාමී s.
6. එවං සම්පජානං b s එවං සම්පජානගමනං l. 12. නව b s.

සකටං ගච්ඡති සකටං තිට්ඨතීති වොහාරමත්තතං[1] හොති; එවමෙවං[2] අජ්ඣත්තඤ්ඤන[3]සකටං විය කායෝ; ගොණා විය චිත්තජවාතා;[4] සාරථී[5] විය චිත්තං; ගච්ඡාමි තිට්ඨාමීති[6] චිත්තෙ උප්පන්නෙ වායොධාතු විඤ්ඤත්තිං ජනයමානා උප්පජ්ජති චිත්තකිරියවායොධාතුවිපථරෙන ගමනාදීනි පවත්තන්ති; තතො[7] සත්තා ගච්ඡති සත්තා තිට්ඨති අහං ගච්ඡාමි අහං තිට්ඨාමීති වොහාරමත්තං හොතීති.

තෙනාහ:–[8]

"නාවා මාලුතවෙගෙන ජියාවෙගෙන තෙජනං,
යථා යාති තථා කායෝ යාති වාතාහතො අයං.
ඉතුඅ[9]සුත්තවසෙනෙව චිත්තසුත්තවසෙනිදං,
පයුත්තං කායඉනමපි යාති යාති[10] නිසිදති.
කො නාම එත්ථ සෝ සත්තො යො විනා හෙතුපච්චයෙ,
අත්තනො ආනුභාවෙන තිට්ඨෙ වා යදි වා වජෙ"ති.

තස්මා එවං හෙතුපච්චයවසෙනෙව පවත්තානි ගමනාදීනි සල්ලක්ඛනෙනා[11] එස **ගච්ඡනෙනා වා**[12] **ගච්ඡාමීති පජානාති ඨිතො වා නිසිනෙනා වා සයානො වා සයානොඅහීති පජානාතීති** වෙදිතබ්බා. **යථා යථා වා පනස්ස කායො පණිහිතො හොති තථා තථා නං පජානාතීති** සබ්බසඞ්ගාහිකවචනමෙතං; ඉදං වුත්තං හොති: යෙන යෙන වා ආකාරෙනස්ස[13] කායො ඨිතො හොති තෙන තෙන නං පජානාති; ගමනාකාරෙන ඨිතං ගච්ඡතීති පජානාති; ඨාන. නිසජ්ජා. [14]සයනාකාරෙන ඨිතං සයානොති පජානාතීති. **ඉති අජ්ඣත්තං වා**ති එවං අත්තනො වා චතුඉරියාපථපරිගණ්හනෙන[15] කායෙ කායානුපස්සී විහරති; **බහිද්ධා වා**ති පරස්ස වා චතුඉරියාපථ පරිගණ්හනෙන;[16] **අජ්ඣත්තබහිද්ධා වා**ති කාලෙන අත්තනො කාලෙන පරස්ස[17] චතුඉරියාපථපරිගණ්හනෙන[18] කායෙ කායානුපස්සී විහරති; **සමුදයධම්මානුපස්සීති**[19] ආදිසු පන අවිජ්ජාසමුදයා රූප සමුදයොති ආදිනා නයෙන පඤ්චහාකාරෙහි රූපක්ඛන්ධස්ස සමුදයො ච වයො ච නිගරිතබ්බා; තං හි[19] සන්ධාය ඉධ සමුදය ධම්මානුපස්සීති[20] ආදි වුත්තං. **අත්ථි කායොනි වා පනස්සා**ති ආදි වුත්තසදිසමෙව. ඉධාපි[21] චතුඉරියාපථපරිගාහිකා සති දුක්ඛසච්චං; තස්සා සමුට්ඨාපිකා පුරිමතණ්හා සමුදයසච්චං; උභින්නං අප්පවත්ති නිරොධසච්චං; දුක්ඛ[22]පරිජානනො **සමුදය[23]පජහනො** නිරොධා

1. වොහාරවචනමෙව b. 9. යත්තං. b m2. 16. පරිගණ්හනෙන b s.
2. එවමෙව b s e m2. 10. සෙනියාති m2. 17. පරස්ස වා l e. 23. සමුදය. b
3. පාජනවෙගෙන b අජානනවෙඨන s. 18. පඤ්චහි b s. [සමුදයපජ
4. චිත්තජවානා s. 11. සල්ලක්ඛනෙනා b. 19. තඤ්හි b s. [හනො s.
5. සාරථි s. 12. ගච්ඡනෙනා s. 20. සමුදයවයධම්මානුපස්සිනි e
6. ගච්ඡාමිති b s. 13. ආකාරෙන තස්ස b s. 21. ඉධ පන b s. [පස්සිනාති b.
7. පවත්තන්ති s. 14. නිසජ්ජ b s l. 22. දුක්ඛ. b.
8. වුත්තනීති s m2. 15. පරිගණ්හණෙන b පරිඤ්ඤණෙනා s

රම්මණෙ අරියමග්ගො මග්ගසච්චං; එවං චතුසච්චවසෙන උස්සක්කිත්වා නිබ්බුතිං පාපුණාතීති ඉදමෙකස්ස චතුඉරියාපථපරිහාරකස්ස භික්ඛුනො යාව අරහත්තා නියාමතාමුඛනති.

ඉරියාපථපබ්බං නිට්ඨිතං.

එවං ඉරියාපථවසෙන කායානුපස්සනං[1] විභජිත්වා ඉදානි චතුසම්පජඤ්ඤවසෙන විභජිතුං පුන ච පරඤනි ආදිමාහ. තත්ථ අභික්කන්තඤ්ච පටික්කන්තඤනති එත්ථ තාව අභික්කන්තං වුච්චති ගමනං; පටික්කන්තං නිවත්තනං; තදුභයම්පි චතූසු ඉරියාපථෙසු ලබ්භති; ගමනෙ තාව පුරතො කායං අභිහරන්තො අභික්කමතීති නාම; පච්ඡිවත්තන්තො[2] පච්ඡික්කමතීති නාම; යානෙ'පි නිසින්නකොව කායං පුරතො ඔණාමෙන්තො අභික්කමතීති නාම; පච්ඡතො අපනාමෙන්තො පටික්කමතීති නාම; නිසජ්ජාය[3] නිසින්නකොව ආසන්නස්ස පුරිමඅඞ්ගාභිමුඛො සංසරන්තො අභික්කමතීති නාම; පච්ඡිමං අඞ්ගපපදෙසං[4] පච්චාසංසරන්තො[5] පටික්කමතීති නාම; නිපජ්ජායපි[6] එසෙව නයො. සම්පජානකාරී හොතීති සම්පජඤ්ඤන සබ්බකිච්චකාරී සම්පජඤ්ඤසීසෙන[7] වා කාරී හොති; සො හි අභික්කන්තාදිසු[8] සම්පජඤ්ඤං කරොන්තොව න කත්ථචි සම්පජඤ්ඤවිරහිතො හොති; තත්ථ සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං සප්පායසම්පජඤ්ඤං ගොචරසම්පජඤ්ඤං අසම්මොහසම්පජඤ්ඤන්ති චතුබ්බිධං සම්පජඤ්ඤං; තත්ථ අභික්කමනචිත්තෙන උප්පන්නෙ චිත්තවසෙනෙව අගන්තබ්බ[9] කිච්චතු මෙ එත්ථ ගතෙන අත්ථො[10] අත්ථි නත්ථීති අත්ථානත්ථං පරිගණ්හිත්වා අත්ථපරිගණ්හනං[11] සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං; තත්ථ ච අත්ථොති චෙතියදස්සනබොධිදස්සනසඞ්ඝදස්සනථෙරදස්සනඅසුභදස්සනාදිවසෙන ධම්මතො වඤ්ඤි; චෙතියං[12] දිස්වාපි හි බුද්ධාරම්මණං. සඞ්ඝදස්සනෙන සඞ්ඝාරම්මණං පීතිං උප්පාදෙත්වා තදෙව ඛයතො[13] සම්මසන්තො අරහත්තං පාපුණාති; ථෙරෙ දිස්වා තෙසං ඔවාදෙ පතිට්ඨාය අසුභං දිස්වා තත්ථ පඨමජ්ඣානං උප්පාදෙත්වා තදෙව ඛයතො[13] සම්මසන්තො අරහත්තං පාපුණාති; තස්මා එතෙසං දස්සනං සාත්ථං.[14] කෙචි පන ආමිසතොපි වඤ්ඤි අත්ථොයෙව තං නිස්සාය ඉමාවරියානුග්ගහාය පටිපන්නත්තාති වදන්ති.

තස්මිං පන ගමනෙ සප්පායාසප්පායං පරිගණ්හිත්වා සප්පාය පරිගණ්හනං[15] සප්පායසම්පජඤ්ඤං; සෙය්‍යථිදං: චෙතියදස්සනං තාව සාත්ථං;[14] සචෙ පන චෙතියස්ස මහාපූජායං[16] දසවාදස

1. කායෙකායානුපස්සනා s, 7. සම්පජඤ්ඤමෙව b
2. පච්චිවත්තෙන්තොපි b. 8. අභික්කමාදිසු e l.
3. නිසජ්ජායපි b. 9. අගන්තබ්බා b l.
4. පච්ඡිමං b අඞ්ගපදෙසං. s.10. අත්ථෙසයවා s.
5. පච්චාසරන්තොපි l පච්චාසංසරන්තොපි s.
11. පරිගණ්හිත්වා b s අත්ථපරිගණ්හණං. b.
12. චෙතියං වා බොධිං වා b.
13. ඛයවයතො b s.
14. සාත්ථකං b s.
15 පරිගණ්හිත්වා සප්පාය [පරිගණ්හණං. b.
16. මහාපූජාය b s.

යොජනත්තරෙ පරිසා සන්නිපතති;[1] අත්තනො විභවානුරූපං ඉත්තියො'පි පුරිසාපි අලඞ්කතපරියන්තා චිත්තසම්මරූපකානි[2] විය සඤ්චරන්ති; තත්ර වාසූ ඉථෙ ආරම්මණෙ ලොභො අනිට්ඨෙ[3] පටිඝො අසමපෙක්ඛනෙන[4] මොහො උපපජ්ජති; කායඝංසඝාපත්තිං ආපජ්ජති ජීවිතබ්‍රහ්මචරියානං[5] වා අන්තරායො හොති; එවං තං ඨානං අසප්පායං හොති; වුත්තප්පකාරඅන්තරායාභාවෙ සප්පායං;[6] සඞ්ඝදස්සනම්පි සාධු; සචෙ පන අන්තොගාමෙ මහාමණ්ඩපං කාරෙත්වා සබ්බරත්තිං ධම්මසවනං කාරෙන්තෙසු මනුස්සෙසු වුත්තප්පකාරතෙව ජනසන්නිපාතො වෙව අන්තරායො ච හොති; එවං තං ඨානං අසප්පායං; අන්තරායාභාවෙ සප්පායං; මහාපරිසපරිවාරානං ථෙරානං දස්සනෙ'පි එසෙව නයො.

අසුභදස්සනම්පි සාධු; තදත්ථදීපනත්ථඤ්හි ඉදං වත්ථු: එකො කිර දහරභික්ඛු සාමණෙරං ගහෙත්වා දන්තකට්ඨත්ථාය ගතො; සාමණෙරො මඟ්ගා ඔක්කම්ම්ත්වා පුරතො ගච්ඡන්තො අසුභං දිස්වා පඨමජ්ඣානං[7] නිබ්බත්තෙත්වා තදෙව පාදකං කත්වා සඞ්ඛාරෙ සම්මසන්තො තීණි ඵලානි සච්ඡිකත්වා උපරි මඟ්ගත්ථාය කම්මට්ඨානං පරිග්ගහෙත්වා[8] අට්ඨාසි; දහරො තං අපස්සන්තො සාමණෙරානි පක්කොසි; සො මයා පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය භික්ඛූනා සද්ධිං දෙව කථා නාම න කථිත පුබ්බා අඤ්ඤස්මිං හි[9] දිවසෙ උපරි විසෙසං නිබ්බත්තෙස්සාමීති[10] විත්තෙත්වා කිං ගන්තෙතන්ති පරිව්වජං අදාසි; එතිත්ති ච වුත්තො[11] එත වව්තෙත්වා ආගන්ත්වා භණ්ඩෙ ඨපෙත්වා තාව මඤ්ඤෙ ගන්ත්වා මයා සීතොකාසෙ ඕහුත්තං පුරත්ථාභිමුඛං[12] ඨත්වා ඔලොකෙථාති ආහ; සො තථා නාම්ත්වා තෙන පත්තවිසෙසමෙව[13] පාපුණි.[14] එවං එකං අසුභං විත්‍යා ජ්‍යානං අත්‍රාය ජ්‍යානං;[15] එවං සාධ්‍රණම්පි පණ්‍යතං පුරිසස්ස මාතුගාමසුභං අසප්පායං; මාතුගාමස්ස ච පුරිසසුභං; සහාගමෙව සප්පායන්ති එවං සප්පායපරිගණ්හනං සප්පායසමපජ්ඣඤ්ඤං නාම; එවං පරිග්ගහිත[16] සාධ්‍රණසප්පායස්ස පන අට්ඨතිංසාය කම්මට්ඨාන සෙසු අත්තනො චිත්තරුචියං[17] කම්මට්ඨානසඞ්ඛාතං ගොචරං උග්ගහෙත්වා භික්ඛාචාරගොචරෙ තං ගහෙත්වාව[18] ගමනං ගොචර සම්පජඤ්ඤං නාම්.

තස්සාවිභාවත්ථං[19] ඉදං චතුක්කං වෙදිතබ්බං: ඉධෙකච්චො භික්ඛු ගරති න පච්චාගරති; එකච්චො න ගරති පච්චාගරති; එකච්චො පන[20] නෙව ගරති න පච්චාගරති; එකච්චො ගරති ච පච්චාගරති ච; තත්ථ යො භික්ඛු දිවසං වඞ්කමෙන නිසජ්ජාය ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි

1. සන්නිපතන්ති a b s. 8. පරිග්ගණ්හිත්වා b ගහෙත්වා l. 14. පාපුණි b s.
2. රූපානි e 9. අඤ්ඤස්මිංපි b s. 15. ඥායති b.
3. අනිට්ඨෙ ආරම්මණෙ l e. 10. නිබ්බත්තිස්සාමීති b s, 16. පරිග්ගණ්හිත l.
4. අසමපෙක්ඛනෙ m2 p?r s. 11. වුත්තෙ b. 17. රුචිතං b විසෙස රුචිතං s
5. බ්‍රහ්මචරියාදීනං p1 P2r 12. පුරත්ථාභිමුඛො b d s. 18. ගහෙත්වා s.
6 සප්පායං; බොධිදස්සනෙ'පි එසෙව නයො b. 19. තස්සාවිභාවත්ථං b s.
7. පඨමංඣානං s. 13. පත්තවිසෙසං l e 20. එකච්චෙව b s.

චිත්තං පරිසොධෙත්වා තථා රත්තියා පඨමං යාමං මජ්ඣිමෙ[1] යාමෙ සෙය්‍යං කප්පෙත්වා පච්ඡිමෙ[2] යාමෙ'පි නිසජ්ජාවඩ්ඪමෙහි චිත්තං මෙත්වා පගෙව වෙනෙය්‍යඛණඩොධියඛණවිත්තං කත්වා බොධිරුක්ඛෙ උදකං ආසිඤ්චිත්වා[3] පානීයං[4] පරිභොජනීයං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා[5] ආචරියූ පජ්ඣායවත්තානිදීනි සබ්බානි ඛණ්ඩකවත්තානි සමාදාය වත්තති; සො සරීරපරිකම්මං කත්වා සෙනාසනං පවිසිත්වා[6] වෙ තයො පල්ලඞ්ක උසුමං[7] ගාහාපෙත්වා[8] කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජිත්වා[9] භික්ඛාචාර වෙලාය උට්ඨහිත්වා කම්මට්ඨානසීසෙනෙව පත්තචීවරමාදාය සෙනාසනතො නික්ඛමිත්වා කම්මට්ඨානං මනසි කරොන්තො[10] වෙනෙය්‍යඛණං ගන්ත්වා සචෙ බුද්ධානුස්සතිකම්මට්ඨානං හොති තං අවිස්සජ්ජෙත්වාව වෙනෙය්‍යඛණං පවිසති; අඤ්ඤථෙව කම්මට්ඨානං හොති සොපාන මූලෙ[11] ඨත්වා ගන්ථෙන ගහිතගණ්ඩං විය තං ඨපෙත්වා බුද්ධාරම්මණං පීතිං ගහෙත්වා වෙනෙය්‍යඛණං ආරුය්හ මහන්තෙනෙව වෙනෙය්‍යං[12] තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා වතුස්සු ඨානෙසු වන්දිතබ්බං; බුද්ධකාලෙපි[13] තථෙව පදක්ඛිණං කත්වා අට්ඨසු ඨානෙසු වන්දිතබ්බං; වෙනෙය්‍යං වන්දිත්වා බොධියඛණං පත්තෙනාපි බුද්ධිස්ස භගවතො සම්මුඛා විය නිපච්චාකාරං දස්සෙත්වා බොධි වන්දිතබ්බො; සො එවං වෙනෙය්‍යඤ්ච බොධිඤ්ච වන්දිත්වා පටිසාමිතට්ඨානං ගන්ත්වා පටිසාමිතභණ්ඩකං ගන්ථෙන ගණ්හනෙනා විය නික්ඛිත්තකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ගාමසමීපෙ කම්මට්ඨානසීසෙනෙව චීවරං පාරුපිත්වා ගාමං පිණ්ඩාය පවිසති; අථ නං මනුස්සා දිස්වා අය්‍යෝ නො ආගතොති පච්චුග්ගන්ත්වා පත්තං ගහෙත්වා ආසනසාලාය[14] වා ගෙගෙ වා නිසීදාපෙත්වා යාගුං දත්වා යාව භත්තං නිට්ඨාති[15] තාව පෑදෙ ධොවිත්වා මකෙඛ්ත්වා[16] පුරතො නිසීදිත්වා පඤ්හං වා පුච්ඡන්ති ධම්මං වා සොතුකාමා හොන්ති; සචෙ'පි න[17] කථාපෙන්ති ජනසඞ්ගහත්ථං ධම්මකථා නාම කාතබ්බායෙවාති අට්ඨ කථාවරියා වදන්ති; ධම්මකථා හි කම්මට්ඨානවිනිමුත්තතා[18] නාම නත්ථි; තස්මා කම්මට්ඨානසීසෙනෙව ධම්මං භාසෙත්වා කම්මට්ඨානසීසෙනෙව ආහාරං පරිභුඤ්ජිත්වා අනුමොදනං වත්ත්වා[19] නිවත්තනියමානෙනාපි[20] මනුස්සෙහි අනුගතොව ගාමතො නික්ඛමිත්වා තත්ථ තෙ නිවත්තෙත්වා[21] මග්ගං පටිපජ්ජති; අථ නං පුරෙතරං නික්ඛමිත්වා බහිගාමෙ කතාහතත්ථ කිච්චා සාමණෙරදහරභික්ඛූ දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා පත්තචීවරමස්ස ගණ්හන්ති; පොරාණකා[22] භික්ඛූ කිර න[23] අහමාහං උපජ්ඣායොති[24]

---

1. මජ්ඣිමං b.
2. පච්ඡිමං b.
3. අභිසිඤ්චිත්වාb.
4. පානියං b පානීය s.
5. පරිභොජනියං b පච්චුපට්ඨාපෙත්වා b s.
6. පවිසිත්වා ච s.
7. උසුමං b.
8. ගාහාපෙත්වා s.
9. කම්මට්ඨානමනුයුඤ්ජිත්වා s.
10. කරොන්තොනෙව d s b.
11. සොපානපාදමූලෙ b s.
12. මහන්තං වෙනෙය්‍යංවෙ b මහන්තං වෙනෙය්‍යං s l.
13. බුද්ධකා වෙනෙය්‍යං s වෙනෙය්‍යං වෙ b.
14. සාලායං b.
15. න නිට්ඨාති b.
16. තතලෙනමකෙඛත්වා b.
17. සචෙ පහ s.
18. විනිමුත්තතා b විමුත්තතා s.
19. කත්වා b s.
20. මනුසා s මනුසා'පි b.
21. තඤ්චෙව b s නිවත්තනිත්වා s
22. පොරාණං b. [නිවාරෙත්වාd l.
23. කිර l e
24. උපජ්ඣායොති l e.

ආචරියොති මූඛං ඔලොකෙත්වා[1] වත්තං කරොන්ති; සමන්තා පරිවෙජ්දෙත්වෙව කරොන්ති; තෙ තං පුච්ඡන්ති· භන්තෙ එතෙ මනුස්සා තුහමාකං කිං[2] මාති[3]පක්ඛතො සමඛ්ඛා පිතිපක්ඛතොති; කිං දිස්වා පුච්ඡථාති; තුම්හෙසු එතෙසං පෙමබහුමාන්නත්ති;[4] ආවුසො යං මාතා පිතූහිපි දුක්කරං නං එතෙ අම්හාකං කරොන්ති; පත්තචීවරම්පි නො එතෙසං සන්තකමෙව; එතෙසං ආනුභාවෙන නෙව භයෙ භයං න ඡාතකෙ ඡාතකං ජානාම; එදිසා නාම අම්හාකං උපකාරිනො නත්ථීති තෙසං ගුණෙ කථෙන්තා ගච්ඡන්ති, අයං වුච්චති හරන්ති න පච්චාහරන්තීති.[5]

යස්ස පන පගෙව වුත්තපකාරං[6] වත්තපටිවත්තං කරොන්තස්ස කම්මට්ඨානෙ ජප්පලති; අනුපාදිණ්ණකං[7] මුඤ්චිත්වා උපාදිණ්ණකං[7] ගණ්හාති;[8] සරීරතො සෙදා මුච්චන්ති;[9] කම්මට්ඨානං වීථිං නාරොහති;[10] සො පගෙව පත්තචීවරමාදාය වෙගසාව වෙත්තියං වන්දිත්වා ඡොරුපානං[11] නික්ඛමනවෙලායමෙව ඡාමං ඔරුහිත්වා යාගුං ලභිත්වා ආසනසාලං ගන්ත්වා පිවති; අථස්ස ඛාදාහික්ඛන්තුං[12] අජ්ඣොහරණමත්තෙනෙව කම්මට්ඨානෙ උපාදිණ්ණකං මුඤ්චිත්වා අනුපාදිණ්ණකං ගණ්හාති;[8] ඝටඝටෙන නහානතො පිය තෙජොධාතු පරිළාහනිබ්බානං[13] පත්වා කම්මට්ඨානසීසෙන යාගුං පරිභුඤ්ජිත්වා පත්තඤ්ච මුඛඤ්ච ධොවිත්වා අනන්තරභවෙ[14] කම්මට්ඨානං මනසි කත්වා අවසෙසට්ඨානෙ පිණ්ඩාය වරිත්වා කම්මට්ඨානසීසෙන ආහාරං පරිභුඤ්ජිත්වා තතො පට්ඨාය පොඛ්ඛානුපොඛ්ඛං[15] උපට්ඨහමානං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වාව ආගච්ඡති;[16] අයං වුච්චති න හරති පච්චා හරතීති[17] එදිසා ව භික්ඛූ යාගුං පිවිත්වා විපස්සනං ආරභිත්වා බුද්ධ සාසනෙ අරහත්තං පත්තා නාම ගණ්ඨිපථං වීතිවත්තා; සිඟලදීපෙ යෙව තෙසු තෙසු ගාමෙසු[18] ආසනසාලායෙ[19] න තං ආසනං අත්ථි යත්ථ යාගුං පිවිත්වා අරහත්තං පත්තභික්ඛූ නත්ථි.

යො පන පමාදවිහාරී හොති නික්කිත්තධුරෙ සඛ්බවත්තානි භින්දිත්වා පඤ්චවිධවෙතොඛිලබන්ධාධිවත්තෙන්තා[20] විහරන්තො කම්මට්ඨානං නාම අත්ථීතිපි සඤ්ඤං අකත්වා ගාමං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා අනනුලොමිකෙන ගිහිසංසග්ගෙන සංසට්ඨා වරිත්වා ව භුඤ්ජිත්වා ව තුච්ඡෙ නික්ඛමති; අයං වුච්චති නෙව හරති න පච්චාහරතීති.[21] යථා පනායං

---

1. අන්තොපලාකෙත්වා l c උල්ලොකෙත්වා b.
2 මනුස්සා කිං තෙ s කිං වෙ b.
3. මාතු b.
4. එතෙසං බහුමානත්ති s පෙමං බහුමානත්ති b.
5. පච්චාහරති s l.
6. වුත්තපපකාර s.
7. අනුපාදිණ්ණකං b s.
8. ගණ්හති b s.
9 මුඤ්චන්ති b s e.
10. කම්මට්ඨානවීථිං b s කම්මට්ඨානවීථිං භ රුහති a m2 P2 r.
11. ඔරුපානං ඔවරණත්ථාය a m2 R.
12 ඛාදිතුං b.
13. නිබ්බානං. b s.
14. අනන්තරභවෙන b s.
15. පොඛ්ඛානුපොඛ්ඛං b පොඛානුපොඛං s,
16. ගහෙත්වා ගච්ඡති b s.
17. ආහරති න හරති l පච්චාහරති s.
18. ඨානෙසු b.
19. ආසනසාලාය. b.
20. පපඤ්චවෙතොඛිල s
[පඤ්චවිධවෙතොඛිල b බින
[බන්ධිත්වෙන්තා b s,
21. නාහරතීති l.

හරති එ පචවාහරති වාති වුත්තෝ සෝ ගතපචවාගතිකවත්තවසෙන[1] වෙදිතබ්බෝ. අත්තකාමා[2] හි කුලපුත්තා සාසනෙ පබ්බජිත්වා දසපි වීසතිපි පඤ්ඤාසම්පි[3] සත්තපි එකතෝ[4] වසන්තා කතිකවත්තං කත්වා විහරන්ති; ආචුසෝ තුම්හෙ න ඉණට්ඨා[5] න ජීවිකාපකතා[6] පබ්බජිතා; දුක්ඛා මුච්චිතුකාමා පන්ත[7] පබ්බජිතා;තස්මා ගමනෙ උපපන්නකිලෙසං ගමනෙයෙව නිග්ගණ්හථ; ඨානෙ. නිසජ්ජාය.[8] සයනෙ උපපන්නකිලෙසං සයනෙයෙව නිග්ගණ්හථාති; තෙ එවං කතිකවත්තං කත්වා භික්ඛාචාරං ගච්ඡන්තා අඩ්ඩඋසභ-උසභ-අඩ්ඩගාවුත-ගාවුතන්තරෙසු පාසාණං ඔනුන්නි තාය සඤ්ඤාය කම්මට්ඨානං මනසි කරොන්තාව ගච්ඡන්ති; සචෙ කස්සචි ගමනා කිලෙසො උපජ්ජති තත්තෙව නං නිග්ගණ්හති; තථා අසක්කොන්තෙ තිට්ඨති; අථස්ස පච්ඡතො ආගච්ඡන්තොා'පි තිට්ඨති; සෝ අයං භික්ඛු තුච්ඡං උපපන්නවිතක්කං ජානාති අනනුච්ඡවිකං තෙ එතන්ති අත්තානං පටිවොදෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා තත්තෙව අරියභූමිං ඔක්කමති; තථා අසක්කොන්තෙ නිසීදති; අථස්ස පච්ඡතො ආගච්ඡන්තොා'පි නිසීදතීති සොයෙව නයො. අරියභූමිං ඔක්කමිතුං අසක්කොන්තොා'පි තං කිලෙසං වික්ඛම්භෙත්වා[9] කම්මට්ඨානං මනසි කරොන්තොව ගච්ඡති; න කම්මට්ඨානවිප්පයුත්තෙන චිත්තෙන පාදං උද්ධරති; උද්ධරති වෙ පටිනිවත්තිත්වා[10] පුරිමපදෙසංයෙව එති.

ආළින්දක[11]වාසිමහාසුස්ස[12]දෙවත්ථෙරෝ විය. සෝ කිර එකූන වීසතිවස්සානි ගතපචවාගතිකවත්තං[13] පූරෙන්තො එව විහාසි; මනුස්සාපි සුදං අනන්තරාමග්ගෙ කසන්තා ව වපන්තා ච[14] මද්දන්තා ච[15] කම්මානි ව කාරෙන්තා ථෙරං තථා ගච්ඡන්තං දිස්වා අයං ථෙරෝ පුනපපුනං නිවත්තිත්වා ගච්ඡති කින්නු ඛො මඟ්ගමූළ්හා උදාහු කිඤ්චි පමුට්ඨොති සමූලලපන්ති;[16] සෝ තං අනාදියිත්වා කම්මට්ඨානයුත්තෙන චිත්තෙනෙව සමණධම්මං කරොන්තො වීසතිවස්සබ්භන්තරෙ අරහත්තං පාපුණි; අරහත්තං පත්තදිවසෙයෙවස්ස[17] වඩ්ඪමානකොච්චං අධිවත්ථා දෙවතා අඞ්ගුලිහි දීපං උජ්ජාලෙත්වා[18] අට්ඨාසි; වත්තාරොා'පි මහාරාජානො සක්කො ව දෙවානම්පියෙ බ්‍රහ්මා ව සහම්පති උපට්ඨානං අගමංසු;[19] තඤ්ච ඔභාසං දිස්වා වනවාසිමහාතිස්සත්ථෙරෝ නං දුතියදිවසෙ පුච්ඡි: රත්තිභාගෙ ආයස්මතො සන්තිකෙ ඔභාසෝ අහොසි කිං සෝ ඔභාසොනි; ථෙරෝ වික්ඛෙපං කරොන්තො ඔභාසො නාම දීපොභාසොා'පි හොති මණිඔභාසොා'පීති. එවමාදිමාහ;[20] තතො පට්ඨාය දෙථ තුම්හෙහි නිබ්බිඩෙහි[21] ආමාති පටිඤ්ඤං ආරොචෙසි.

---

1 වසෙනෙව P1 v w1 y. 9. වික්ඛම්භෙත්වා b. 15. සාසන්තා වපන්තා මද්දන්තා s.
2. අත්තකාමා b s. 10. පටිනිවත්තෙත්වා b. 16. සල්ලපන්ති b s.
3. දසපි වීසතිපි b s නිංසුපි පඤ්ඤාසුංපි b. 17. අරහත්තපත්තදිව
4. පඤ්ඤාසම්පි එකතො l e. 11. ආලින්දක s වාසි b. සෙයෙවස්ස b.
5 ඉණවට්ටභයවට්ට b s. 12. සුස්ස s. 18 උජ්ජලිත්වා b දීපං කත්වා s පජ්ජලෙත්වා m1 P1
6. ඛ ජීවපඨකා s ඛ ජීවිතපඨකා l ඛාජීවපකතා b. 19. ආගම්සු a P2 ආග [tvw1.
7. පන්තෙ b s. 13. ගතපචවාගතවත්තං s. 20. එවමාහ b. [මංසු b.
8. නිසජ්ජාය. b, 14. අන්තරාමග්ගෙ වපන්තා ච l e. 21. නිබ්බෙහි s නිබ්බඩෙහි b.

කාළවල්ලිමණ්ඩපවාසිමහානාගත්ථේරෝ විය ච; සෝ'පි කිර ගත පච්චාගතිකවත්තං[1] පූරෙන්තෝ පඨමං තාව භගවතෝ මහාපධානං පූජෙස්සාමීති[2] සත්ත වස්සානි ඤානවඞ්කමමෙව[3] අධිට්ඨාසි;[4] පුන සොළස වස්සානි ගතපච්චාගතිකවත්තං පූරෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. සෝ කම්මට්ඨානයුත්තෙනෙව චිත්තෙන පාදං උද්ධරන්තෝ විසුත්තෙන[5] උද්ධටෙ පතිනිවත්තෙන්තෝ[6] ගාමසමීප[7] ගන්ත්වා ඝාවී නූ[8] පබ්බජිතෝ නූති ආසඞ්කනීයපදෙසෙ ඨත්වා පාරුපිත්වා කච්ඡකරකතෝ[10] උදකෙන පත්තං ධොවිත්වා උදකගණ්ඩිසං කරොති; කිං කාරණා: මා මෙ භික්ඛං දත්වා වන්දිතුං වා ආගතෙ මනුස්සෙ දිස්වායුකා හොථාති[11] වවත්ථාපෙත්තෙනාපි කම්මට්ඨානවිරෙහිපෙ අහොසීති: අජ්ජ භත්තං කත්තමිති දිවසං වා භික්ඛුගණ්නං වා පඤ්ඤං[12] වා පුච්ඡිතෝ පන උදකං ගිලිත්වා ආරොචෙති;[13] සචෙ[14] දිවසාදිපුච්ඡකා[15] න හොන්ති භික්ඛමන වෙලායං[16] ගාමචාරෙ නිට්ඨිතිත්වා[17] යාති.

ගලම්බතිත්ථ[18] විහාරෙ වස්සූපගතා[19] පඤ්ඤස භික්ඛූ විය. තෙ කිර ආසාළහ[20] පුණ්ණමායං කතිකවත්තං අකංසු: අරහත්තං අපත්වා අඤ්ඤං මඤ්ඤං න ආලපිස්සාමාති; ගාමඤ්ච පිණ්ඩාය පවිසන්තා උදකගණ්ඩිසං කත්වා පවිසිංසු; දිවසාදිසු පුච්ඡිතෙසු වුත්තනයෙනෙව පටිපජ්ජිංසු; තත්ථ මනුස්සා නිට්ඨානං[21] දිස්වා ජානිංසු අජ්ජෙසං ආගතා අජ්ජ චෙති; එවඤ්චි[22] විනෙන්තසුං: කින්නු ඛො එතෙ අමෙහගෙව[23] සඳ්ධිං න සල්ලපන්ති උදාහු අඤ්ඤමඤ්ඤන්දමපීති;[24] යදි අඤ්ඤමඤ්ඤං න සල්ල පන්ති අද්ධා විවාදජාතා භවිස්සන්ති; එථ නෙ[25] අඤ්ඤමඤ්ඤං ඛමා පෙස්සාමාති සබ්බෙ විහාරං ගන්ත්වා පඤ්චසාය භික්ඛූසු[26] වෙ'පි භික්ඛූ එකොකාසෙ නාදාසංසු; තතො[27] යො තෙසු වඤ්ඣා පුරිසෝ සෝ ආහ: න හො කලහකාරකානං ඔකාසෝ ඊදිසෝ හොති; සුසම්මට්ඨං[28] චෙතියඞ්ගණං බොධියඞ්ගණං; සුනික්ඛිත්තා සම්මජ්ජනියෝ; සුපට්ඨිතං[29] පානීයං පරිභොජනීයන්ති; තෙ තත්තොව නිවත්තා. තෙ'පි භික්ඛූ අත්තනොතෙමොසෙයෙව අරහත්තං පත්වා මහාපවාරණාය විසුද්ධි පවාරණං[30] පවාරෙසුං.

එවං කාළවල්ලිමණ්ඩපවාසි[31] මහානාගත්ථේරෝ විය ගලම්බතිත්ථ[32] විහාරෙ වස්සූපගතභික්ඛූ විය ච කම්මට්ඨානයුත්තෙනෙව චිත්තෙන පාදං උද්ධරන්තෝ ගාමසමීපං පත්වා උදකගණ්ඩිසං කත්වා විපියො

---

1. පවජ්ාගතිකවත්තං b. 11. හොන්තූති s. 19. ගත b s. 27. තත්ථ V.
2. පූජිස්සාමිති b. 12. පඤ්ඤා b. 20. ආසාළහි b a ආසාළහි e.
3. වස්සානි චඞ්කම s ඤානවඞ්කමනමෙව b 21. නිට්ඨිතිභා. b. 28. සුසම්ටඨං s.
4. අධිට්ඨහි s. 13 ආරොචෙසි b 22. එවං. s. 29 සුපට්ඨිං.සුපපතිඨිතං.b.
5. විපසුතෙනෙන b. 14. සචෙ'පි s. 23. අමෙහගෙ යෙව b. 30. විසුති(පප්b)පවාර
6. උදඛතෙපතිනිවත්තන්තෙනා b 24 සඤ්ඤමපි b. 31. වංසි b s. [ණාංඛඃ.
7. ගාමිසාසමීප. b. 15. පුච්ඡකා b. 25. එථතෙ s එව. තෙ a P2 එව. තෙ
8. ඝාවී නූ ඛඃ l. 16. වෙලාය b. [තෙ p l r V w l එව. තෙ m2.
9. ඔසඞ්ඛ s. 17. නිවට්ඨිත්වා b. 26. පඤ්ඤඝසිසාඛුසු l. 32. කලම්බ
10. කවච්ඡකතාරකතා b s. 18. කලම්බතිත්ථ b s ඝලම්බතිත්ථ a m2 P2. නිත්ථ b s.

සල්ලකෙඛවා යථා සූරාසොණ්ඩධුත්තාදයෝ කලහකාරකා වණ්ඩහත්ථි අස්සාදයෝ වා නත්ථි තං ජිතිං පටිපජ්ජති; තත්ථ ච[1] පිණ්ඩාය චරමානෝ න තුරිතතුරිතෝ විය ජවෙන ගච්ඡති; න හි ජවන[2]පිණ්ඩපාතිය ධුතඞ්ගං නාම කිඤ්චි අත්ථි; විසම[3]භූමිභාගපපත්තම්පත්ත උදකසකටං විය නිච්චලෝ භූත්වා ගච්ඡති; අනුඝරං පවිට්ඨෝ ච දාතුකාමතං වා අදාතුකාමතං වා[4] සල්ලකෙඛතුං තදනුරූපං කාලං ආගමෙනෙත්වා නික්ඛං ගහෙත්වා අන්තෝගාමෙ වා බහිගාමෙ වා විහාරමේව වා ආගන්ත්වා යථාඨාපිතෙ පනිරූපෙ ඔකාසෙ නිසීදිත්වා කම්මට්ඨානං මනසි කරොන්තෝ ආහාරෙ පටිකූලාකාරසඤ්ඤං උපට්ඨපෙත්වා[5] අකඛබහඤ්ඤාතවණ්ණලෙපන[6]පූජනමංසූපමාවසෙන[7] පච්චවෙක්ඛන්තෝ[8] අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං ආහාරං ආහාරෙති නෙව දවාය, න මදාය න මණ්ඩනාය න විභූසනාය; භූතනිත්තී ව උදකනිච්චං කත්වා ඔහුතපුබ්බං හතපුබ්බකිලමථං පටිපස්සම්භෙත්වා යථා පුරෙභත්තං එවං පච්ඡාභත්තං යථා පුරිමයාමං එවං[9] පච්ඡිමයාමඤ්ච කම්මට්ඨානමේව මනසි කරොති අයං වුච්චති ගරති ච පච්චාහරති ච.

ඉදමපන[10] හරණපච්චාහරණසඞ්ඛාතං ගහපච්චාගතිකවත්තං[11] පූරෙන්තෝ යදි උපනිස්සයසම්පන්නෝ හොති පඨමවයෙ එව අරහත්තං පාපුණාති; නො චෙ පඨමවයෙ පාපුණාති අථ මජ්ඣිමවයෙ; නො චෙ මජ්ඣිමවයෙ පාපුණාති අථ මරණසමයෙ; නො චෙ මරණසමයෙ පාපුණාති අථ දෙවපුත්තෝ හුත්වා;[13] නො චෙ දෙවපුත්තෝ හුත්වා පාපුණාති අනුපපන්නෙ බුද්ධෝ නිබ්බත්තෙත්වා[14] පච්චෙකබොධිං සච්ඡි කරොති; නො චෙ පච්චෙකබොධිං සච්ඡිකරොති අථ බුද්ධානං සම්මුඛීභාවෙ ඛිප්පාභිඤ්ඤාසු වා හොති සෙය්‍යථාපි ථෙරෙ බාහියෝ[15] දාරුචීරියෝ; මහාපඤ්ඤාසු වා සෙය්‍යථාපි ථෙරෙ සාරිපුත්තෙත්වා; මහිද්ධිකෙසු වා සෙය්‍යථාපි ථෙරෙ මහාමොග්ගල්ලානෙත්වා;[16] ධුතවාදෙසු[17] වා සෙය්‍යථාපි ථෙරෙ මහාකස්සපෙත්වා; දිබ්බචක්ඛුකෙසු වා සෙය්‍යථාපි ථෙරෙ අනුරුද්ධෙත්වා; විනයධරෙසු වා සෙය්‍යථාපි ථෙරෙ උපාලිත්වා;[18] ධම්මකථිකෙසු වා සෙය්‍යථාපි ථෙරෙ පුණ්ණත්වා[19] මන්තාණිපුත්තෙත්වා; ආරඤ්ඤිකෙසු[20] වා සෙය්‍යථාපි ථෙරෙ රෙවතෙත්වා; බහුස්සුතෙසු වා සෙය්‍යථාපි ථෙරෙ ආනන්දෙත්වා; සික්ඛාකාමෙසු වා සෙය්‍යථාපි ථෙරෙ රාහුලෙත්වා බුද්ධපුත්තෙත්වා. ඉති ඉමස්මිං වතුක්කෙ යථායං හරති ච පච්චාහරති ච තස්ස ගොචරසම්පජඤ්ඤං සිද්ධං පත්තං හොති.

---

1. තත්ථ s.
2. ජවෙන b.
3. සම b.
4. දාතුකාමං වා අදාතුකාමං වා l b.
5. උපට්ඨාපෙත්වා b s a.
6. වණ්ණලෙපන b.
7. පූජනම්-සූපමාවසෙන e.
8. නං පච්චවෙක්ඛණතා b
9. එවං පච්ඡාභත්තං පුරිමයාමං l.
10. ඉමං පන d1 b s.
11. ගහපච්චාගතවත්තං s
13. භූත්වා පාපුණාති b s
14. උප්පජ්ජන්නෙ tv. බුද්ධෙ b
15. බාහිරෙ b.
16. මොග්ගල්ලානෙ b,
17. ධුතඞ්ගධරෙ b.
18. උපාලි b s e.
19. සෙය්‍යථාපි පුණ්ණෙ ls.
20. ආරඤ්ඤිකෙ b s.

අභික්කමාදිසු පන අසම්මුය්හනං අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං; තං එවං වෙදිතබ්බං: ඉධ භික්ඛු අභික්කමන්තො වා පටික්කමන්තො වා යථා අඞ්ගපච්චඞ්ගානි[1] අභික්කමාදිසු අත්තනා අභික්කමොති අත්තනා අභික්කමොති නිබ්බත්තිතොති වා අහං අභික්කමාමි[2] මයා අභික්කමෝ නිබ්බත්තිතොති වා සම්මුය්හතිතොති වා අසම්මුය්හන්තො අභික්කමාමීති චිත්තෙ උපජ්ජමානෙ තෙනෙව චිත්තෙන සද්ධිං චිත්තසමුට්ඨානා වායොධාතු විඤ්ඤත්තිං ජනයමානා උපපජ්ජති; ඉති චිත්තකිරිය වායොධාතුවිප්ඵාරවෙන අයං කායසම්මතො අට්ඨිසඞ්ඝාටො[4] අභික්කමති; තඤ්චෙවං[5] අභික්කමන්තො එකෙකපාදුද්ධරණෙ පඨවී ධාතු ආපොධාතුති වෙ ධාතුයො ඔමත්තා හොන්ති මන්දා; ඉතරා වෙ අධිමත්තා හොන්ති බලවතියො; තථා අතිහරණවීතිහරණෙසු; වොස්සජ්ජනෙ තෙජොධාතු[6] වායොධාතුයො ඔමත්තා හොන්ති මන්දා; ඉතරා වෙ අධිමත්තා[7] බලවතියො; තථා සන්නික්ඛෙපනසන්නිරුම්භනෙසු;[8] තත්ථ උද්ධරණෙ පවත්තා රූපාරූපධම්මා අතිහරණං න පාපුණන්ති; තථා අතිහරණෙ පවත්තා වීතිහරණං; වීතිහරණෙ පවත්තා වොස්සජ්ජනං; වොස්සජ්ජනෙ පවත්තා සන්නික්ඛෙපනං; සන්නික්ඛෙපනෙ පවත්තා සන්නිරුම්භනං[9] න පාපුණන්ති; තත්ථ තත්ථෙව පබ්බපබ්බං ඝන්සිත්වා ඔධිඔධිං[10] හුත්වා තත්තකපාලෙ පක්ඛිත්තතිලා[11] විය තටතටායන්තා තිජ්ජන්ති; තත්ථ කො එකො අභික්කමති; භස්ස වා එතස්ස අභික්කමනං; පරමත්ථතො හි ධාතූනං යෙව ගමනං ධාතූනං ඨානං ධාතූනං නිසජ්ජා[12] ධාතූනං සයනං තස්මිං තස්මිං හි කොට්ඨාසෙ සද්ධිං රූපෙන:-

අඤ්ඤං උපපජ්ජතෙ චිත්තං අඤ්ඤං චිත්තං නිරුජ්ඣති
අච්චිමනුසම්බන්ධො නදීසොතොව වත්තතීති-

එවං අභික්කමාදිසු අසම්මුය්හනං අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං නාමාති.

නිට්ඨිතො අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙ සම්පජානකාරි හොතීති පදස්ස අත්ථො.

ආලොකිතෙ විලොකිතෙති එත්ථ පන ආලොකිතං නාම පුරතො පෙක්ඛනං; විලොකිතං නාම අනුදිසාපෙක්ඛනං; අඤ්ඤතිපි හෙට්ඨා උපරි පච්ඡතො පෙක්ඛනවසෙන ඔලොකිතඋල්ලොකිතාපලොකිතානි නාම හොන්ති; තානි ඉධ න ගහිතානි; සාරූපවසෙන පන ඉමානෙව වෙ ගහිතානි; ඉමිනා වා[13] මුඛෙන සබ්බානිපි තානි ගහිතානෙවාති. එත්ථ[14] ආලොකෙසසාමීති[15] චිත්තෙන උපපන්නෙ චිත්තවසෙනෙව අනාලොකෙන්ථා[16] අත්ථපරිගණ්හනං සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං තං

1. අඞ්ගපච්චඞ්ගානං b.
2. අභික්කමාමි වා e.
3. සම්මුය්හනතී b
4. අට්ඨිසඞ්ඝාතො b, .
5. තඤ්චෙව b s
6. තෙජො b.
7. අධිමත්තා හොන්ති b.
8. සන්නිරුජ්ඣනෙසු b
9. සන්නිරුජ්ඣනං. b.
10. පඛිං. පඛං. b සන්ධිඔධි ඔධිඔධි b s.
11. තිලං. b.
12. නිසජ්ජනං. b.
13. ඉම්නාව b.
14. තත්ථ b s.
15. ආලොකිස්සාමීති b.
16. අනොලොකෙතබ්බා l e.

ආයස්මන්තං නන්දං කායසක්ඛිං කත්වා වේදිතබ්බං වුත්තං හෙතං භගවතා "සචෙ භික්ඛවෙ නන්දස්ස පුරත්ථිමා දිසා ආලොකෙතබ්බා හොති සබ්බ[1] චෙතසෝ සමන්නාහරිතබ්බා නන්දෙ පුරත්ථිමං දිසං ආලෝකෙති එවං මෙ පුරත්ථිමං දිසං ආලොකයතො න අභිජ්ඣා දෙමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්යුනති ඉති වා[2] තස්ස සම්පජානො හොති සචෙ භික්ඛවෙ නන්දස්ස පච්ඡිමා දිසා-පෙ-උත්තරා දිසා-දක්ඛිණා දිසා-උද්ධං-අධො-අනුදිසා ආලොකෙතබ්බා හොති සබ්බ[1]චෙතසෝ සමන්නාහරිතබ්බා නන්දෙ අනුදිසං ආලොකෙති එවං මෙ අනුදිසං[3] ආලොකයතො-පෙ-සම්පජානො හොති" ති. අපි ච ඉධාපි පුබ්බෙ වුත්තවෙනෙයදස්සනාදිවසෙනෙව සාත්ථකතා ච සප්පායතා ච වෙදිතබ්බා.

කම්මට්ඨානස්ස පන අවිජහනමෙව ගොචරසම්පජඤ්ඤං; තස්මා ඛන්ධධාතුආයතනකම්මට්ඨානිකෙහි අත්තනො අත්තනෝ[4] කම්මට්ඨාන වසෙනෙව සාඛිණාදිකම්මට්ඨානිකෙහි වා පන කම්මට්ඨානසීසෙනෙව ආලොකනවිලොකනං කාතබ්බං; අඛණතරෙ අත්තා නාම ආලොකොනා වා විලොකොනා වා[5] නත්ථි ආලොකෙස්සාමීති පන චිත්තෙ උප්පජ්ජමානෙ තෙනෙව චිත්තෙන සද්ධිං චිත්තසමුට්ඨානා වායොධාතු විඤ්ඤත්තිං ජනයමානා උපජ්ජති; ඉති චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාර වසෙනෙව ගෙට්ඨිමං අක්ඛිදලං අධො සීදති; උපරිමං උද්ධං ලඛෙති; කොචි යන්තකෙන විවරන්තො නාම නත්ථි; තස්මා චක්ඛුවිඤ්ඤණං දස්සනකිච්චං සාධෙන්තං උප්පජ්ජතීති එවං සම්පජානං පන්තෙ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං නාම; අපි ච මූලපරිඤ්ඤුආගන්තුකතාවකාලිකභාවවසෙන පෙත්ථ[6] අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. මූලපරිඤ්ඤුවසෙන තාව:

භවඞ්ගාවජ්ජනෙනෙව දස්සනං සම්පටිච්ඡනං
සන්තීරණං වොට්ඨපනං[7] ජවනං හවති සත්තමං.

තත්ථ භවඞ්ගං උපපත්තිභවස්ස අඞ්ගකිච්චං සාධයමානං පවත්තති; තං ආවට්ටෙත්වා[8] කිරියමනොධාතු ආවජ්ජනකිච්චං සාධයමානා; තන්නිරොධා චක්ඛුවිඤ්ඤණං දස්සනකිච්චං සාධයමානං; තන්නිරොධා විපාකමනොධාතු සම්පටිච්ඡනකිච්චං[9] සාධයමානා; තන්නිරොධා විපාකමනොවිඤ්ඤණධාතු සන්තීරණකිච්චං සාධයමානා; තන්නිරොධා කිරියමනොවිඤ්ඤණධාතු වොට්ඨපන[7]කිච්චං සාධයමානා; තන්නිරොධා සත්තක්ඛත්තුං ජවනං ජවති; තත්ථ පඨමජවනෙ'පි අයං ඉත්ථී අයං පුරිසොති රජ්ජනදුස්සනාදිවසෙන ආලොකිතවිලොකිතං න හොති; දුතියජවනෙ'පි-පෙ-සත්තමජවනෙ'පි-එතෙසු පන

1. සබ්බ- b s. 4. අත්තනෝ b s 7. වොට්ඨබ්බන- b s.
2. ඉති ඒසා b ඉතිහ e a. 5. ආලොකොනාවිලොකොනානාම b s, 9. සම්පටිච්ඡනකිච්චං- s.
3. (පුරිම-)අනුදිසං- b, 6. වසෙන පනෙත්ථ b. 8. ආවත්තිත්වා s ආවත්තෙත්වා කිරියා b.

යුද්ධමණ්ඩලේ යොධෙසු විය හෙට්ඨුපරියඒසෙන[1] ඔජ්ජහිං පති තෙසු[2] අයං ඉජ්ඣි අයං පුරිසොති රජ්ජානිදිසෙන ආලොකිතවිලොකිතං හොති; එවං තාවෙත්ථ මූලපරිඤ්ඤාවසෙන අසමෙමාභිසමය ඤ්ඤං වෙදිතබ්බං.

චක්ඛිවාරෙ පන රූපෙ ආපාථගතෙ භවඞ්ගචලනතො උද්ධං සක්ඛිවා[3] නිපජ්ජනවසෙන ආවජ්ජනාදිසු උපපජ්ජිත්වා නිරුද්ධෙසු අවසානෙ ජවනං උපපජ්ජති; තං පුබ්බෙ උපපන්නානං ආවජ්ජනාදීනං ගෙහභූතෙ චක්ඛිවාරෙ ආගන්තුකපුරිසො විය හොති; තස්ස යථා පරගෙහෙ කිඤ්චි යාචිතුං පවිට්ඨස්ස ආගන්තුකපුරිසස්ස ගෙහසාමිකෙ සුපි[4] තුණ්හීභාසිනෙපි ආණාකරණං න යුත්තං; එවං ආවජ්ජනාදීනං ගෙහභූතෙ චක්ඛිවාරෙ ආවජ්ජනාදිසුපි අරජ්ජනෙපි අදුස්සනෙපි අමුය්හනෙපි ච[5] රජ්ජනදුස්සනමුය්හනං අයුත්තභාවේ එවං ආගන්තුක භාවවසෙන අසමෙමාභිසමය ඤ්ඤං වෙදිතබ්බං.

යානි පනෙතානි[6] චක්ඛිවාරෙ චොළපනපරියොසානානි චිත්තානි උපජ්ජන්ති තානි සද්ධිං සම්පයුත්තධම්මෙහි තත්ථ තත්ථෙව භිජ්ජන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤං න පස්සන්තීති ඉතරානි[7] තාවකාලිකානි හොන්ති; තත්ථ යථා එකස්මිං ඝරෙ සබ්බෙසු මාතුසකෙසු මතෙසු අවසෙසස්ස එකස්ස තං ඛණංයෙව මරණධම්මස්ස න යුත්තා තාවතිකාදිසු අභිරති නාම; එව මෙවං එකාවාරෙ සසම්පයුත්තකෙසු[8] ආවජ්ජනාදිසු තත්ථ තත්ථෙව මතෙසු අවසෙසස්ස තං ඛණංයෙව[9] මරණධම්මස්ස ජවනස්සාපි රජ්ජන දුස්සනමුය්හනවසෙන අභිරති නාම න යුත්තාති එවං තාවකාලිකභාව වසෙන අසමෙමාභිසමය ඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. අපි ච ඛණ්ඩිච්චතාධාතු පවවිච්චවෙකඛතා[10]වසෙනපෙතං වෙදිතබ්බං; එත්ථ හි[11] චක්ඛු වෙව[12] රූපඤ්ච රූපක්ඛන්ධෝ; දස්සනං විඤ්ඤාණක්ඛන්ධෝ; තංසම්ප යුත්තා වෙදනා වෙදනාක්ඛන්ධෝ; සඤ්ඤා සඤ්ඤාක්ඛන්ධෝ; එස්සාදිකා සඞ්ඛාරක්ඛන්ධෝ; එවමේතෙසං පඤ්චන්නං ඛන්ධානං සම්මායෙ ආලොකනවිලොකනං පඤ්ඤායති; තත්ථ කො එකො ආලොකෙති කො විලොකෙති; තථා චක්ඛු චක්ඛායතනං;[13] රූපං රූපායතනං; දස්සනං මනායතනං; වෙදනාදයො සම්පයුත්තා[14] ධම්මා ධම්මායතනං; එවමේතෙසං වත්ථූනං ආයතනානං සම්මායෙ ආලොකනවිලොකනං පඤ්ඤායති; තත්ථ කො එකො ආලොකෙති කො විලොකෙති; තථා චක්ඛු චක්ඛුධාතු; රූපං රූපධාතු; දස්සනං චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතු;[15] තංසම්පයුත්තා වෙදනාදයො ධම්මා[16] ධම්මධාතු; එවමේතාසං වත්ථූනං ධාතූනං සම්මායෙ ආලොකනවිලොකනං පඤ්ඤායති; තත්ථ කො එකො ආලොකෙති කො විලොකෙති; තථා චක්ඛු නිස්සයපච්චයො;

1. හෙට්ඨුපරියඒසෙන b. 7. ඉතරානි b. 12. චතුඛන්ධෙව s a.
2. පවත්තිතෙසු s. 8. සම්පයුත්තෙසු l s e සඤ්ඤාපයුත්තෙසු b.
3. සඤ්චිවා s සඤ්චිවා. b. සඤ්ඤාණිවා d2 13. චතුඛන්ධායතනං s.
4. ගෙහසාමි b කෙසු b s. 9. ඛණෙයෙව b s a. 14. සම්පයුත්තා b.
5. සුපි b. 10. පවවච්චක්ඛනා b. 15. දස්සනං විඤ්ඤාණධාතු b.
6. පන තානි b. 11. එත්ථව P1 t e තත්ථ a m2. 16. වෙදනාදයො b s.

රූපං ආරම්මණපච්චයෝ ආවජ්ජනං අනන්තරසමනන්තරූපනිස්සය
අත්ථිවිගතපච්චයෝ; ආලොකෝ උපනිස්සයපච්චයෝ; වෙදනාදයෝ[1]
සහජාතපච්චයා; එවමේතෙසං පච්චයානං සම්භවයෙ ආලොකනවිලෝ
කනං පඤ්ඤායති; තත්ථ කෝ එකෝ ආලොකෝති කෝ විලොකෝතීති
එවමේත්ථ ඛණ්ඩාගතනධාතුපච්චයපච්චවෙක්ඛනවසෙනපි අසම්මොහ
සම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං.

සම්මිඤ්ජිතෙ[2] පසාරිතෙති පබ්බානං සම්මිඤ්ජන[3]පසාරණෙ;
තත්ථ චිත්තවසෙනෙව සම්මිඤ්ජන[3]පසාරණං අකත්වා හත්ථපාදානං
සම්මිඤ්ජන[3]පසාරණපච්චයා අත්ථානත්ථං පරිගණෙන්ති,[4] අත්ථපරි
ගණනං[5] සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං; තත්ථ හත්ථපාදෙ අතිවිරං සම්මිඤ්ජෙන්ති
පසාරෙන්ති එව වා[6] ඕතස්ස ඛණෙ ඛණෙ වෙදනා උපජ්ජන්ති; චිත්තං
එකග්ගතං[7] න ලභති; කම්මට්ඨානං පරිපතති;[8] විසෙසං නාධිගච්ඡති;[9]
කාලෙ[10] සම්මිඤ්ජෙන්තස්ස[11] කාලෙ[10]පසාරෙන්තස්ස පන තා වෙදනා
නුප්පජ්ජන්ති;[12] චිත්තං එකග්ගං හොති; කම්මට්ඨානං ඵාතිං ගච්ඡති;
විසෙසමධි[13]ගච්ඡතීති එවං අත්ථානත්ථපරිගණ්හනං[5] වෙදිතබ්බං. අපෙ
පන සන්තිපි සපායාසපායං පරිගණෙන්ති[14] සපායපරිගණ්හනං[5]
සපායසම්පජඤ්ඤං; තත්‍රායං නයෝ: මහාවෙතියඞ්ගණෙ කිර දහර
භික්ඛූ සජ්ඣායං ගණ්හන්ති; තෙසං පිට්ඨිපස්සෙ දහරභික්ඛුනියෝ ධම්මං
සුණන්ති; තත්‍රෙකා දහරා හත්ථං පසාරෙන්තා කායසංසග්ගං පත්වා
තෙනෙව කාරණෙන ගිහිනී[15]ජාතා. අපරෝ[16] භික්ඛු පාදං පසාරෙන්තා
අඟුලන්තරෙ පසාරෙසි; අට්ඨි ආහච්ච පාදෙ ඛාණි. අපරෝ වම්මිකෙ පසා
රෙසි; සො ආසිවිසෙන දට්ඨා. අපරෝ චීවරකුටිදණ්ඩකෙ පසාරෙසි;
තං මණිසපෙපා ඛසි[17] තස්මා එවරූපෙ අසප්පායෙ අපසාරෙත්වා[18]
සප්පායෙ පසාරෙතබ්බං. ඉදමේත්ථ සප්පායසම්පජඤ්ඤං.

ගොචරසම්පජඤ්ඤං පන මහාථෙරවත්ථුනා දීපෙතබ්බං. මහා
ථෙරෝ කිර දිවාට්ඨානෙ නිසින්නෝ අන්තෙවාසිකෙහි සද්ධිං[19] කථය
මානෝ සඟසා හත්ථං සම්මිඤ්ජිත්වා පුන යථාට්ඨානෙ ඨපෙත්වා සණිකං
සම්මිඤ්ජි;[20] තං අන්තෙවාසිකා පුච්ඡිංසු: කස්මා භන්තෙ සඟසා
හත්ථං සම්මිඤ්ජිත්වා පුන යථාට්ඨානෙ ඨපෙත්වා සණිකං සම්මිඤ්ජිත්‍ථාති;[21]
යතෝ පට්ඨායාහං ආවුසො කම්මට්ඨානං මනසි කාතුං ආරද්ධෝ න මෙ
කම්මට්ඨානං මුස්සිත්වා හත්ථෝ සම්මිඤ්ජිතපුබ්බෝ; ඉදානි පන මෙ[22]
තුම්හෙහි සද්ධිං කථය[23]මානෙන කම්මට්ඨානං මුස්සිත්වා සම්මිඤ්ජිතෝ;

---

1. රූපවෙදනාදයෝ s 9. න අධිගච්ඡති s. 16. අපරොපි b s
2. සම්මිඤ්ජිතෙ b. 10. කාලෙන s. 17. ඛාසි b s. 21. සම්මිඤ්ජිත්‍ථාති b
3. සම්මිඤ්ජන b 11. සම්මිඤ්ජන්තස්ස b සම්මිඤ්ජන්තස්ස s. [සම්මිඤ්ජ
4. පරිගණෙන්ති b 12. න උපජ්ජන්ති b s 18. අපසාරිත්වා b. ඝිඤ්ඤාති s.
5. පරිගණ්හනං b. 13. විසෙසං අධි s. 19 ඇඩ. ධම්ම. d1.
6 සම්මිඤ්ජිත්වා පසාරිත්වා එවවා b සම්මිඤ්ජිත්වාවා පසාරිත්වාවා s. 22. පන b s e.
7. එකග්ගං b l s. 14. පරිගණෙන්ති b පරිගණ්හන්ති s. 23. කථිය b.
8. පරිපතති b s 15 ගිහි b. 20. සම්මිඤ්ජි b නං e a.

තස්මා පුන යථාඨානෙ ඨපෙතා සම්මසෙත්ථාති; සාධු භන්තෙ භික්ඛූහා නාම එවරූපෙන භවිතබ්බන්ති. එවමෙවාපි කම්මට්ඨානා විජහනමෙව ගොචරසමපජඤ්ඤන්ති වෙදිතබ්බං.

අඛන්තරෙ අත්තා නාම කොචි සම්මසෙත්තෙතා වා පස්සාරෙතෙතා වා නත්ථි; වුත්තපපකාරවිත්තකිරියා[1]වායොධාතුවිපඨාරෙන පන සුත්තාභඩ්ඨනවසෙන දුරුඝත්තස්ස හත්ථපාදලාළතා[2] විය සම්මිඤ්ජනපසාරණා හොතීති පජානතා[3] පනෙත්ථ අසම්මොහසමපජඤ්ඤන්ති වෙදිතබ්බං.

සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණෙති එත්ථ සඞ්ඝාටිචීවරාහ නිවාසන පාපුරණ[4]වසෙන පත්තස්ස භික්ඛාපරියාහරණාදිවසෙන පරිභොගො ධාරණං නාම; හත්ථ සඞ්ඝාටිචීවරධාරණෙ හාව නිවාසෙතා පාරුපිතා[5] ව පිණ්ඩාය චරතො ආමිසලාභො සිත්තස්ස පටිඝාතාය්‍යාති ආදිනා නයෙන භගවතා වුත්තපපකාරෙයෙව ච අත්ථෙ අත්ථෙ නාම; තස්ස වසෙන සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. උණ්හපකතිකස්ස පන දුබ්බලස්ස ච චිවරං සුඛුමං සප්පාය්‍යං; සීතාලුකස්ස ඝනං දුප්පටවං; විපරිතං[6] අසප්පාය්‍යං; යස්ස කස්සචි ජිණ්ණං අසප්පාය්‍යමෙව; අඡාළාදිදුනෙ[7] හිස්ස තං පලිබොධකරං[8] හොති; තථා පට්ට[9]දුකූලාදිභෙදං ලොභනීයං චිවරං;[10] තාදිසං හි අරඤ්ඤෙ එකාකස්ස නිවාසනන්තරායකරං[11] ජීවිතන්තරායකරඤ්චාපි[12] හොති; නිපරිභොගෙන පන ඨං කිමිත්තකම්මාදි මිච්ඡාජීවවසෙන උපජ්ජනං යඤ්චස්ස සෙවමානස්ස අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති තං අසප්පාය්‍යං; විපරිතං සප්පාය්‍යං; තස්ස වසෙනෙත්ථ සප්පායසම්පජඤ්ඤං කම්මට්ඨානාවිජහනවසෙන[13] ච ගොචර සම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං අඛන්තරෙ අත්තා නාම කොචි චිවරං පාරුපනෙතා නාම[14] නත්ථි; වුත්තපපකාරවිත්තකිරියවායොධාතු විපඨාරෙනෙව පන චිවරපාරුපනං හොති; තත්ථ චිවරම්පි අවෙතනං කායොපි අවෙතනො; චිවරං න ජානාති මයා කායො පාරුතොති;[15] කායොපි[16] න ජානාති අහං චීවරෙන පාරුතොති; ධාතුයොව ධාතු සමූහං පවිඤ්ඣදෙන්ති පටපිලොතිකාය පොත්ථකරූපපවිඤ්ඣදනෙ විය; තස්මා නෙව සුන්දරං චිවරං ලභිත්වා සොමනස්සං කාතබ්බං; න අසුන්දරං ලභිත්වා දෙමනස්සං; නාගවම්මිකථෙරෙතියරුක්ඛාදිසු හි කෙචි මාලාගන්ධිලුපන[17]වත්ථාදීහි සක්කාරං කරොන්ති; කෙචි ගූථමූත්තඝානදූමදණ්ඩඝත්ථපඝාරාදීහි අසක්කාරං; න හෙත[18] වම්මිකරුක්ඛාදයො සොමනස්සං වා දෙමනස්සං වා[19] කරොන්ති; එවමෙව නෙව සුන්දරං චීවරං ලභිත්වා සොමනස්සං කාතබ්බං; න අසුන්දරං ලභිත්වා දෙමනස්සන්ති; එවං පවත්තපවිඤ්ඣානවසෙනෙත්ථ[20] අසම්මොහසමපජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං.

---

1. කිරියා s.
2. ලළනං b ලාලන ० s.
3. එවං b පරිජානනා b s a.
4. පාරුපන b s e.
5. පාරුපෙත්වා b s.
6. ඔමිඝපරීතං a m2 P2 e.
7. දුනෙන l s e
8 කරණං. b.
9 පවට්ටන්න b.
10. ලොභනීය චිවරධාරණං a r t v ලොභනීය b c.
11 නිවාසනන්තරායකරං. b.
12. කරං වාපි b s.
13. වජ්ජනෙව b s.
14 පාරුපනෙතා b.
15. පාරුපිදෙතීති T V w l.
16. කාසොපි b s.
17. ඛුම් b.
18. නන්ත නාඝb.
19. දෙමනස්සං b.
20. වසෙන පඤ්ඤත්ථ b.

පත්තධාරණේ'පි පත්තං සහසාව අගහෙත්වා ඉමං ගහෙත්වා පිණ්ඩාය චරමානෝ භික්ඛං ලභිස්සාමීති එවං පත්තගහණපච්චයා පවිලීතබ්බඅත්ථවසෙන[1] සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං; කිඤ[2] දුබ්බලසරීරස්ස පන ගරු පත්තෝ අසප්පායෝ; යස්ස කස්සචි චතුපඤ්චගණ්ඩිකාඝතෝ දුබ්භිසොධනියෝ[3] අසප්පායෝ ච;[4] දුද්ධෝත පත්තෝ හි න වට්ටති; තං ධොවන්තස්සෙව වස්ස පලිබෝධෝ හොති; මණිවණ්ණපත්තෝ පන ලොහනීයෝ චිවරෙ වුත්තනයෙනෙව අසප්පායෝ; නිම්ඵානකම්මාදිවසෙන ලද්ධෝ පන යඤ්චස්ස සෙවමානස්ස අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති අයං එකන්තඅසප්පායොව; විපරීතෝ සප්පායෝ; තස්ස වසෙනෙව[5] සප්පායසම්පජඤ්ඤං කම්මට්ඨානාවිජහනවසෙනෙව ච ගොචරසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං; අභ්‍යන්තරෙ අත්ථං නාම කොචි[6] පත්තං ගණ්හනෙන්තා[7] නත්ථි; වුත්තප්පකාරවිත්තකිරියාවායොධාතුඋප්පාරෙ නෙව පන[8] පත්තගහණං නාම හොති; තත්ථ පත්තෝ'පි අවෙත්තබ්බෝ; හත්ථාපි අවෙත්තබ්බා; පත්තෝ න ජානාති අහං හත්ථෙහි ගහිතොම්හි; හත්ථාපි න ජානන්ති පත්තෝ අම්හෙහි ගහිතොම්හි; ධාතුයොව ධාතුසමූහං ගණ්හන්ති සණ්ඨාසෙන අගහිවණ්ණපත්තගහණේ[9] වියාති; එවං පවත්තපටිසඞ්ඛානවසෙනෙත්ථ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. අපි ච යථා හිත්‍යාහත්ථපාදෙ වණමුඛෙහි පග්ඝරිතපුබ්බලොහිතකිමිකුලෙ[10] නීලමක්ඛිකාසමපරිකිණ්ණෙ අනාථසාලායං අනාථමනුස්සෙ දිස්වා දයාලුකා පුරිසා තෙසං වණපටිවිජ්ඣනකාචොළකානි[11] වෙව කපාලාදීහි ච[12] භෙසජ්ජානි උපනාමෙන්ති; තත්ථ චොළකානිපි කෙසඤ්ච සණ්හානි කෙසඤ්ච ථූලානි පාපුණන්ති; භෙසජ්ජකපාලකානිපි කෙසඤ්ච සුසණ්ඨානානි කෙසඤ්ච දුස්සණ්ඨානානි පාපුණන්ති; න තෙ තත්ථ සුමනා වා දුම්මනා වා හොන්ති; වණපටිවිජ්ඣනමත්තෙනෙව හි චොළකෙන භෙසජ්ජපටිග්ගහණමත්තෙනෙව ච කපාලකෙන තෙසං අත්ථෝ; එවමෙව යෝ භික්ඛු වණචොළකං විය චීවරං භෙසජ්ජකපාලං[13] විය පත්තං කපාලෙ භෙසජ්ජං විය ච පත්තෙ ලද්ධං භික්ඛං සල්ලකෙන්තෙන විය සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණෙ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤෙන උත්තමසම්පජානකාරී[14] වෙදිතබ්බෝ.

අසිතාදීසු **අසිතෙන්ති** පිණ්ඩපාතභොජනෙ; **පිතෙති** යාගුආදිපානෙ; **ඛායිතෙන්ති** පිට්ඨ[15] ඛජ්ජකාදිඛාදනෙ; **සායිතෙන්ති** මධුඵාණිතාදිසායනෙ; තත්ථ "නෙව දවාය"න්ති ආදිනා නයෙන වුත්තෙසු අත්ථවිධෝ'පි අත්ථෝ අත්ථෝ නාම තස්ස වසෙන සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. **ලූඛපණීතාදිත්තමධුරාදීසු** පන යෙන භොජනෙන යස්ස අත්ථෝ හොති

1. වසෙනෙව s.
2. කිඤ s.
3. නීයෝ b e.
4. ච b
5. වසෙන s.
6. කොචිඅත්ථං නාම a.
7. ගණ්හනෙන්තා නාම b.
8. විපරීතරසෙනෙව s.
9. අගහිවණ්ණභාජනේ b.
10. කිමිකුලෙ b.
11. වණපට්ඨවනචොළකානි b.
12 කපාලාදීනි ච mi Pl r t V wi
13. කපාලකං b.
14. උත්තමසම්පජඤ්ඤකාරිති bs.
15 පිට්ඨඛ s.

තං තස්ස අඋපපායං; යං පන නිමිත්තඤ්ඤමාදිවසෙන පවිලද්ධං යඤ්චස්ස භුඤ්ජතෝ අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති තං එකන්තඅසපායමෙව; විපරීතං සපායං; තස්ස වසෙ නොහි[1] සපායඤ්ච සම්පජානකිරියාවිජ්ජමානවසෙනෙව ච ගොචර සම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. අබ්භන්තරෙ අත්තා නාම කොචි භුඤ්ජකොහි[2] නත්ථි; වුත්තනයකාරවිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙනෙව[3] පන පත්තපරිභුඤ්ජනං නාම හොති; විත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙනෙව හත්ථස්ස පත්තෙ ඔතරණං[4] නාම හොති; විත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙ නෙව ආලොපකරණං ආලොපඋද්ධරණං මුඛවිවරණඤ්ච හොති න කොචි කුඤ්චිකාය න ඡත්තකෙන[5] හනුසාඨිනි විවරති; විත්තකිරිය වායොධාතුවිප්ඵාරෙනෙව ආලොපස්ස මුඛෙ ඨපනං උපරිදන්තානං මූසලකිච්චසාධනං හෙට්ඨාදන්තානං උදුක්ඛලකිච්චසාධනං ජිව්හාය හත්ථකිච්චසාධනඤ්ච හොති; ඉති නං[6] නත්ථි අඡජිව්හාය නහුබෙලෙ[7] මූලජිව්හාය බහලබෙලො මසෙඛති; තං හෙට්ඨාදන්තා උදුක්ඛලෙ ජිව්හා හත්ථපරිවත්තිතං බෙළුඋදකතෙමිතං උපරිදන්තමූසලසඤ්ඤුණ්ණිතං කොචි කථවත්ථුකා වා දබ්බියා වා අන්තොා පවෙසෙන්තොා[8] නාම නත්ථි; වායොධාතුයාව[9] පවිසති; පවිට්ඨං පවිට්ඨං කොචි පලාලසඤ්චරකං[10] කත්වා ධාරෙන්තොා නාම නත්ථි; වායොධාතුවසෙනෙව තිට්ඨති; සීතං සීතං කොචි උද්ධනං කත්වා අග්ගිං ජාලෙත්වා[11] පචන්තොා[12] නාම නත්ථි; තෙජොධාතුයාව[13] පචති; පක්කං පක්කං කොචි දණ්ඩකෙන[14] වා ඝට්ටියා වා බහි නීහරන්තොා[15] නාම නත්ථි; වායොධාතු යෙව නීහරති; ඉති වායොධාතු අභිහරති ච වීතිහරති ච[16] ධාරෙති ච පරිවත්තෙති ච[17] සඤ්චුණ්ණෙති ච විසොසෙති ච නීහරති ච; පඨවීධාතු ධාරෙති ච පරිවත්තෙති ච සඤ්චුණ්ණෙති ච විසොසෙති ච;[18] ආපොධාතු සිනෙහෙති ච අල්ලත්තඤ්ච[19] අනුපාලෙති; තෙජොධාතු අන්තොා පවිට්ඨං[20] පවිට්ඨං පරිපාචෙති; ආකාසධාතු අඤ්ඤා හොති; විඤ්ඤාණ ධාතු තත්ථ තත්ථ සම්මාපයොගමඤ්ඤා ආභුඤ්ජතීති;[21] එවමපවත්තන[22] පරිඝඨානවසෙනෙව අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං.

අපි ච ගමනතො පරියෙසනතො පරිභොගතො ආසයතො නිධානතො අපරිපක්කතො පරිපක්කතො ඵලතො නිස්සන්දනතො[23] සම්මක්ඛනතොති එවං දසවිධ[24] පටිකූලහාවපච්චවෙක්ඛණතො පෙත්ථ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. විත්ථාරකථා පනෙත්ථ විසුද්ධිමග්ගෙ ආහාරපටිකූලසඤ්ඤානිද්දෙසතො ගහෙතබ්බා.

---

1 වසෙන s. 9. ධාතුයාව s. 15. නීහාරෙඝා b නීහරෙඝා l s.
2. භුඤ්ජකොා b s. 10. සඤ්චර. b. 16. අභිහරති ච b. 22. එවඤ්චවත්තන: 2P2r
3. විප්ඵාරවසෙනෙව b s. 11. ජාලිත්වා b. 17. පවත්තෙති ච. [එවවසපවත්vw1am1P1.
4 ඔතාරණං b s. 12. පවත්තෙන්තා s. 18. විසොසෙඛති ච b පරිවත්තෙති ච
5. කුඤ්චිකාය පන s කුඤ්චිකායඅන්තකෙඝා ච b. [විසොසෙඝිච s.
6. ඉති b. 13. ච s. 19. අල්ලත. ච s· 23. නිස්සන්දනං b
7. නහුඝ බෙහුලා b s 14. දණ්ඩකෙඝා b s 20. අන්තොා b s. නිසන්දනොා s.
8. පවිසන්තොා M2 P2 පවෙසන්තොා s. 21. ආභුජ්ජතීති b, 24. දසවිධං s පටිකූල b.

උච්චාරපස්සාවකම්මෙති උච්චාරස්ස ච පස්සාවස්ස ච කරණේ; හත්ථ පත්තකාලේ උච්චාරපස්සාවං අකරොන්තස්ස සකලසරීරතො සෙදෝ මුච්චනති[1] අක්ඛීනි භමනති චිත්තං න එකග්ගං හොති අඤ්ඤදේව රොගා උපපජ්ජනති; කරොන්තස්ස පන සබ්බං තං න හොතීති අය මෙත්ථ අත්ථෝ; තස්සෙව[2] වසෙන සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. අට්ඨානෙ උච්චාරපස්සාවං කරොන්තස්ස පන ආපත්ති හොති අයඤ්ච ඛත්ති ජීවිතන්තරායෝ හොති; පතිරූපෙ ඨානෙ කරොන්තස්ස සබ්බං තං න හොතීති ඉදමෙත්ථ සප්පායං; තස්ස වසෙන සප්පායසම්පජඤ්ඤං කම්මට්ඨානාවිජහනවසෙනෙව ච[3] ගොචරසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං; අභ්‍යන්තරෙ අත්තා නාම කොචි උච්චාරපස්සාවකම්මං[4] කරොතෙත්තා නත්ථි; චිත්තකිරියවායොධාතුච්පථාරෙනෙව පන උච්චාරපස්සාවකම්මං හොති; යථා පන[5] පකෙක ගණ්ඩෙ ගණ්ඩහෙදෙන පුබ්බලොහිතං අකාමතාය නික්ඛමති; යථා ච අතිහරිතා උදකභාජනා උදකං අකාමතාය නික්ඛමති; එවං පකඤ්ඤයමුත්තවත්ථූසු[6] සන්නිට්ඨිතා උච්චාරපස්සාවා වායුවෙගසම්පීළිතා අකාමතායපි නික්ඛමන්ති; සො පන්නායං එවං[7] නික්ඛමනෙත්තා උච්චාරපස්සාවො නෙව තස්ස භික්ඛුනෝ අත්තනෝ හොති;[8] න පරස්ස; කෙවලං සරීරනිස්සන්දොව[9] හොති; යථා කිං: යථා උදකතුම්බතො[10] පුරාණඋදකං ඡඩ්ඩෙන්තස්ස නෙව තං අත්තනෝ හොති; න පරෙසං;[11] කෙවලං පටිග්ගහනමත්තමෙව හොති; එවං පවත්තපටිසඞ්ඛානවසෙනෙත්ථ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං.

ගතාදිසු **ගමනෙති** ගමනෙ; **ඨිතෙති** ඨානෙ; **නිසිජ්ජනෙති** නිසජ්ජාය; **සුත්තෙති** සයනෙ; **ජාගරිතෙති** ජාගරණෙ; **භාසිතෙති** කථනෙ; **තුණ්හීභාවෙති** අකථනෙ; "ගච්ඡන්තො වා ගච්ඡාමීති පජානාති ඨිතො වා ඨිතො'ම්හීති පජානාති නිසින්නො වා නිසින්නො'ම්හීති පජානාති සයානො වා සයානො'ම්හීති පජානාති"ති ඉමස්මිං[12] ඨානෙ අධිට්ඨාන ඉරියාපථා භාවිතා; "අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙ ආලොකිතෙ විලොකිතෙ සම්මිඤ්ජිතෙ පසාරිතෙ"ති ඉමස්මිං[13] මජ්ඣිමා; "ගතෙ ඨිතෙ නිසින්නෙ සුත්තෙ"ති ඉධ පන බුද්ධකා චුණ්ණියා[14] ඉරියාපථා කථිතා; තස්මා එතෙසුපි වුත්තනයෙනෙව සම්පජඤ්ඤකාරිතා වෙදිතබ්බා.

තිපිටකමහාසීවි[15]ත්ථෙරො පනාහ: "යො චිරං ගන්ත්වා වා වඩ්ඪකිඅත්ථා වා අපරභාගෙ ඨිතො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති චඩ්කමනකාලෙ පවත්තා රූපාරූපධම්මා එත්ථෙව නිරුද්ධාති අයං ගතෝ[16] සම්පජඤ්ඤකාරී නාම; යො සජ්ඣායං වා කරොන්තො පඤ්හං වා විස්සජ්ජෙන්තො[17]

1. මුච්චනති b s.
2. තස්ස b s.
3. වසෙනෙව පන s වසෙනෙව e
4. පස්සාවං b s.
5. යථා වා පන d1.
6. වත්ථූසු
7. යො පනායං s.
8. භික්ඛුනෝ හොති d1.
9. නිස්සන්දෙ ච s.
10. උදකකුම්භතො s e.
11. න පරස්ස a.
12. ඉමස්මිං ඨි b.
13. ඉමස්මිං ඨානෙ a e.
14. බුද්ධක b s චුණ්ණිය s චුණ්ණික b.
15. මහාසිව b.
16. අයං ගම්මන c.
17. සජ්ඣායං වා කරොන්තෝ විසජ්ජෙන්තෝ s a විසජ්ජන්තෝ b.

කම්මට්ඨානං වා මනසි කරොනෙතා චිරං ඨත්වා අපරභාගෙ නිසිදන්නො ඉති පවිසඤ්ඡිකඛති ඨිතකාලෙ පවත්තා රූපාරූපධම්මා එතෙව නිරුද්ධාති අයං සීතෙ සම්පජානකාරී නාම;[1] යො සජ්ඣායාදිකරණ වසෙනෙව චිරං නිසීදිත්වා අපරභාගෙ නිපන්නො[2] ඉති පටිසඤ්ඡිකඛති නිසින්නකාලෙ පවත්තා රූපාරූපධම්මා එතෙව නිරුද්ධාති අයං නිසින්නෙ සම්පජානකාරී නාම; යො පන නිපන්නකාෙ[3] සජ්ඣායං වා කරොනෙතා[4] කම්මට්ඨානං වා මනසි කරොනෙතා නිද්දං ඔක්කමිත්වා අපරභාගෙ උට්ඨාය[5] ඉති පටිසඤ්ඡිකඛති සයනකාලෙ පවත්තා රූපා රූපධම්මා එතෙව නිරුද්ධාති අයං සුත්තෙ ච[6] ජාගරිතෙ ච සම්පජානකාරී නාම; කිරියමයචිත්තානං හි අප්පවත්තං සුත්තං නාම[7] පවත්තං ජාගරිතං නාමාති; යො පන භාසමානො අයං සද්දෙ නාම ඔට්ඨෙ ච පටිච්ච දන්තෙ ච ජිව්හඤ්ච තාලුඤ්ච පටිච්ච විත්තසඤ[8] තදනුරූපං පයොගං පටිච්ච ජායතීති සතො සම්පජානො භාසති; චිරං වා පන කාලං සජ්ඣායං වා කත්වා ධම්මං වා කථෙත්වා කම්මට්ඨානං පරිවත්තෙත්වා පඤ්හං වා විස්සජ්ජෙත්වා අපරභාගෙ තුණ්හීභූතො ඉති පටිසඤ්ඡිකඛති: භාසිතකාලෙ උප්පන්නා රූපාරූපධම්මා එතෙව නිරුද්ධාති අයං භාසිතෙ සම්පජානකාරී නාම; යො තුණ්හීභූතො චිරං ධම්මං වා කම්මට්ඨානං වා මනසි කත්වා අපරභාගෙ ඉති පටිසඤ්ඡිකඛති: තුණ්හීභූතකාලෙ පවත්තා රූපාරූපධම්මා එතෙව නිරුද්ධා උපාදු රූපපවත්තියා සති භාසති නාම අසති තුණ්හීභවති නාමාති; අයං තුණ්හීභාවෙ සම්පජානකාරී නාමා"ති. තයිදං මහාසිවත්ථෙරෙන වුත්තං අසම්මොහධුරං ඉමස්මිං සතිපට්ඨානසුත්තෙ අධිප්පෙතං. සාමඤ්ඤඵලෙ පන සබ්බම්පි වතුබ්බිධං සම්පජඤ්ඤං ලබ්භති;[9] තඤා විසෙසතො එත්ථ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤසෙව වසෙන සම්පජානකාරිතා වෙදිතබ්බා.

සම්පජානකාරි සම්පජානකාරිති ච සබ්බපදෙසු සතිසම්පයුත්තසෙව සම්පජඤ්ඤස්ස වසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො; විභඞ්ගපකරණෙ පන "සතො සම්පජානො අභික්කමති සතො සම්පජානො පටික්කමති"ති එවං එතානි[10] පදානි විභත්තානෙව. ඉති[11] අජ්ඣත්තං වාති එවං වතු සම්පජඤ්ඤපරිගණ්හනෙනා[12] අත්තනො වා කායෙ පරස්ස වා කායෙ කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන වා[13] පරස්ස කායෙ කායානුපස්සී විහරති; ඉධාපි[14] සමුදයධම්මානුපස්සීති ආදිසු රූපක්ඛන්ධසෙව සමුදයො ච වයො ච නිගරිතබ්බො. සෙසං වුත්තසදිසමෙව ඉධ වතු සම්පජඤ්ඤපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චං; තස්සා සමුට්ඨාපිකා පුරිම තණ්හා සමුදයසච්චං; උභින්නං අප්පවත්ති නිරොධසච්චං; වුත්තනපකාරෙ

1. කාම භොති s.
2. නිසිදන්නො l
3. නිසිනාකො l නිපන්නකොව b s.
4. කාරොනෙතා පඤහං වාවිසජ්ජෙතා b.
5. වුට්ඨාය h.
6. සුත්තෙ b a.
7. සොත්තං නාම l
8. විත්තසස ච b.
9. ලබ්භති s.
10. එවං නාති b a.
11. ඉදානි l s.
12. පරිග්ගණ්හනෙන b s
13. කාලෙන
14. ඉධ b.

අරියමග්ගෙසා මග්ගසච්චං; එවං චතුසච්චවසෙන උස්සකඛිත්වා නිබ්බුතිං පාපුණාතීති. ඉදමෙසාස්ස චතුසමපජඤ්ඤපරිගාහකස්ස වසෙන[1] යාව අරහත්තා නියාසානුඛණති.

චතුසමපජඤ්ඤපබ්බං නිට්ඨිතං.

එවං චතුසමපජඤ්ඤවසෙන කායානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි පටිකූලමනසිකාරවසෙන විභජිතුං **පුන චපරනති** ආදිමාහ. තත්ථ **ඉමමෙව කායනති** ආදිසු යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං **සබ්බාකාරෙන**[3] විත්ථාරතො විසුද්ධිමග්ගෙ කායගතාසතිකම්මට්ඨානෙ වුත්තං. **උඨහතා මුඛාති** හෙට්ඨා ච උපරි චාති තීහි මුඛෙහි යුත්තා; **නානාවිහිතස්සාති** නානාවිධස්ස; ඉදං පනෙත්ථ ඔපම්මසංසන්දනං: උභතොමුඛා මූතොළි[4] විය හි චතුමහා[5]භූතිකො කායො; තත්ථ මිසෙසතා[6] පකිණ්ණ නානාවිධඛුද්දං විය හි[7] නෙසාදයො චත්තිංසාකාරා; චක්ඛුමා පුරිසො විය යොගාවචරෝ; තස්ස තං මූතොළිං මුඤ්චිත්වා පච්ච වෙක්ඛතො නානාවිධඛුද්දපාණකාලො[8] විය යොගිනො චත්තිංසාකාරස්ස විභූතාභාවෝ[9] වෙදිතබ්බා. **ඉති අජ්ඣත්තං වාති එවං** කෙසාදිපරිගණ්හනෙන[10] අත්තනො වා කායෙ පරස්ස වා කායෙ කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන වා[11] පරස්ස කායෙ කායානුපස්සී විහරති; ඉතො පරං වුත්තනයමෙව, කෙවලං හි ඉධ චත්තිංසාකාර පරිගණ්හාභිඤා සති දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනා කත්වා නියාසානුඛං වෙදිතබ්බං. සෙසං පුරිමසදිසමෙවාති.

පටිකූල[2]මනසිකාරපබ්බං නිට්ඨිතං.

එවං පටිකූලමනසිකාරවසෙන කායානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි ධාතුමනසිකාරවසෙන විභජිතුං **පුන චපරනති** ආදිමාහ තත්ථායං ඔපම්මසංසන්දනෙන සද්ධිං අට්ඨවණ්ණනා: යථා කොචි ගොඝාතකො වා තස්සෙව[12] භතතවෙතනභතො[13] අන්තෙවාසිකො වා[14] ගාවිං වධිත්වා චතුමහාපථෙ[15] කොට්ඨාසං[16] කත්වා නිසින්නො අස්ස; එවමෙව භික්ඛු චතුන්නං ඉරියාපථානං යෙන කෙනචි ආකාරෙන සිතත්තා[17] යථාඨිතං යථාපණිහිතං කායං අත්තා ඉමස්මිං කායෙ පඨවීධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු[18] වායොධාතූති එවං පවවෙක්ඛති; කිං වුත්තං හොති: යථා ගොඝාතකස්ස ගාවිං පොසෙන්තස්සාපි ආහාරනං[19]

---

1. ඝිත්ථුනො වසෙන b
2. පටිකූල b.
3. නා සබ්බාකාරෙන l s.
4. පතොළි e. 2 h මූතොළි e.
5. මාතු b s මිම්හා s.
6. මිසසිත්වා
7 විය b s.
8. ඛුද්දසස b s.
9. විභූතභාලෝ l b.
10 වාති කෙසාදිසු පරිහරණෙන s
11. කාලෙන e.
12. තසසවා b s
13 වෙත්තනභතෙතා b s.
14. අන්තෙවාසිකෙ b s.
15. වතුමහාපථෙ b s
16 කොට්ඨාසං b s
17 ආහාරෙන s.
18. පඨවධ තු-පෙ- b
19. ආහාරනං b2,

ආහරන්තස්සාපි ආහරිත්වා තත්ථ බන්ධිත්වා ඵලේඛන්තස්සාපි වඩ්ඩෙන්තස්සාපි වඩ්ඩිතං මතං[1] පස්සන්තස්සාපි තාවදෙව ගාළ්හති සඤ්ඤං න අන්තරධායති යාව නං පදලෙත්වා[2] ඛිලසො න විහඤ්ඤති; විහඤ්ඤිත්වා නිසින්නස්ස පන ගාළ්හසඤ්ඤං[3] අන්තරධායති මංසඤ්ඤං පවත්තති; තාවස්ස එවං හොති. අහං ගාළිං විකකිණාමි[4] ඉමෙ ගාළිං හරන්තීති; අථ ඛවස්ස[5] අහං මංසං විකකිණාමි ඉමෙ මංසං හරන්ති ඉවෙවව හොති; එවමෙව ඉමස්සාපි භික්ඛුනො පුබ්බෙ බාලපුථුජ්ජනකාලෙ ගිහිභූතස්සාපි[6] පබ්බජිතස්සාපි තාවදෙව සත්තොති වා පුග්ගලොති වා සඤ්ඤා න අන්තරධායති යාව[7] ඉමමෙව කායං යථාඨිතං යථාපණිහිතං ඤාන විනිබ්භොගං භාවා ධාතුසො න පච්චවෙක්ඛති; ධාතුසො පච්ච වෙක්ඛතො පනස්ස සත්තසඤ්ඤා අන්තරධායති ධාතුවසෙනෙව චිත්තං සන්තිට්ඨති. තෙනාහ භගවා: **ඉමමෙව කායං යථාඨිතං යථාපණිහිතං ධාතුසො පච්චවෙක්ඛති** අත්ථි **ඉමස්මිං කායෙ පථවීධාතු** අපොධාතු **තෙජොධාතු වායොධාතු**[8] **සෙය්යථාපි භික්ඛවෙ දක්ඛො ගොඝාතකො වා**-පෙ-**වායොධාතූති**. ගොඝාතකො විය හි යොගී; ගාවිසඤ්ඤා විය සත්තසඤ්ඤා; වාතුම්මාපථො විය චතුඉරියාපථො; ඛිලසො විහඤ්ඤා නිසින්නාභාවො[9] විය ධාතුසො පච්චවෙක්ඛණන්ති; අයමෙත්ථ පාළිවණ්ණනා. කම්මට්ඨානකථා පන විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතා. **ඉති අජ්ඣත්තං වා**ති එවං චතුධාතුපරිගණ්හනෙන අත්තනො වා කායෙ පරස්ස වා කායෙ කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන වා පරස්ස කායෙ කායානුපස්සී විහරති; ඉතො පරං වුත්තනයමෙව. කෙවලං හි ඉධ චතුධාතුපරිග්ගාහිකා සති දුඤ්ඤවචනන්ති එවං ඔජට්ඨා කම්මා නියාමානමුඛං වෙදිතබ්බං. සෙසං පුරිමසදිසමෙවාති.

ධාතු[10]මනසිකාරපබ්බං නිට්ඨිතං

එවං ධාතු[11] මනසිකාරවසෙන කායානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි නවහි සිවථිකා[12]පබ්බෙහි විභජිතුං **පුන චපරන්ති** ආදිමාහ. තත්ථ **සෙය්යථාපි පස්සෙය්යා**ති යථා පස්සෙය්ය; **සරීරන්ති** මතසරීරං; **සිවථිකා යං ජඩ්ඩිතන්ති** සුසානෙ අපවිද්ධං;[13] එකාහං මතස්ස අස්සාති **එකාහමතං**; ද්වීහං මතස්ස අස්සාති **ද්වීහමතං**; තීහං මතස්ස අස්සාති **තීහමතං**; හඤ්ඤා විය වායුනා උද්ධං ජීවිතපරියාදානා යථානුක්කමං සමුග්ගතෙන සූනා[14] භාවෙන උද්ධුමාතත්තා **උද්ධුමාතං**; උද්ධුමාතමෙව උද්ධුමාතකං; පටිකූලත්තා වා කුච්ඡිතං උද්ධුමාතන්ති **උද්ධුමාතකං**;[15] විනිලං වුච්චති විපරිභින්නවණ්ණං; විනිලමෙව **විනිලකං**; පටිකූලත්තා වා කුච්ඡිතං විනිලන්ති **විනිලකං**; මංසුස්සදට්ඨානෙසු රත්ත

1. වඩ්ඩිතං s වඩ්ඩිතමතං. ඉති 6 ගිහිභූ s. 11. එතුධාතු a m2 P2 R.
2. පදලිත්වා b [කාළවි 7. යාවිදෙව l 12. තව e සිවථිකා b.
3. ගාවිතිසඤ්ඤා b s. 8. ධාතුති b 13. අපවිධං. s.
4. විකිණාමි . 9. නිසින්නාඝාතනතා s. 14. සූනා b කං b s a
5. ඛවාස්ස b. 10. එතුධාතුය e 15. උද්ධුමාතත්තා උද්ධුමාත

වණ්ණස්ස පුබ්බසන්නිවයට්ඨානෙසු සෙතවණ්ණස්ස යෙභුය්‍යෙන ච නීල[1]වණ්ණස්ස නීලට්ඨානෙ[2] නීලසාටකපාරුතසෙව ඡවසරීරසෙතං අධිවචනං; පරිඝිත්තට්ඨානෙහි[3] නවහි වා වණමුඛෙහි විස්සන්දමානං[4] පුබ්බං විපුබ්බං; විපුබ්බමෙව විපුබ්බකං; පටිකූලතා වා කුච්ඡිතං විපුබ්බන්ති විපුබ්බකං; විපුබ්බකං ජාතං තථාභාවං ගතන්ති විපුබ්බකජාතං; සො ඉමමෙව කායන්ති සො භික්ඛු ඉමං අත්තනො කායං තෙන කායෙන සද්ධිං සඤ්ඤෙන උපසංහරති උපනෙති; කථං; අයම්පි ඛො කායො එවංධම්මො එවම්භාවී එවං අනතීතොති; ඉදං වුත්තං[5] හොති: ආයු උසමා විඤ්ඤුණන්ති ඉමෙසං තිණ්ණං ධම්මානං අත්ථිතාය අයං කායො ඨානගමනාදිකම්මං හොති; ඉමෙසං පන විගමා අයම්පි එවංධම්මෙව එවං පූතිකසභාවොයෙව; එවං භාවිනි[6] එවමෙවං[7] උද්ධුමාතාදිභෙදෙ භවිස්සති; එවං අනතීතොති[8] එවං උද්ධුමාතාදිභාවං අන්‍ය තිකකනෙතා; ඉති අජ්ඣත්තං වාති එවං උද්ධුමාතකාදි[9]පරිගණ්හනෙන අත්තනො වා කායෙ පරස්ස වා කායෙ කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන වා පරස්ස කායෙ කායානුපස්සී විහරති; ඛජ්ජමානන්ති උදරාදිසු නිසිදිත්වා උදරමංසං ඔඨ්ඨමංසං අක්ඛිකූටාදීනි[10] ලුඤ්චිත්වා[11] ලුඤ්චිත්වා ඛාදියමානං; සමංසලොහිතන්ති සෙසාවයවසමංසලොහිතයුත්තං; නිම්මංස ලොහිතමක්ඛිතන්ති[12] මංසෙ ඛීණෙ'පි ලොහිතං න සුස්සති තං සඤ්ඤාය වුත්තං ලොහිතමක්ඛිතන්ති;[13] අසෙසඤ්ඤනානි අසෙසඤ්ඤා දිසා හාගෙත; හත්ථට්ඨිකන්ති වතුසට්ඨිභෙදම්පි හත්ථට්ඨිකං පාටියෙක්කං[14] විපකිණ්ණං; පාදට්ඨිකාදිසුපි එසෙව නයො. තෙරොවස්සිකානීති අතික්කන්තසංවච්ඡරානි; පූතීනීති අබෙහිකාසෙ ඨිතානි වාහනපවුට්ඨි සමථසෙන තෙරොවස්සිකානෙව පූතීනි හොන්ති; අපෙතා භූමිගතානි පන චිරතරං තිට්ඨන්ති; චුණ්ණකජාතානීති චුණ්ණචුණ්ණං[15] හුත්වා විපකිණ්ණානි;[16] සබ්බත්ථ සො ඉමමෙවාති වුත්තනයෙන ඛජ්ජමානාදීනං වසෙන[17] යොජනා කාතබ්බා.

ඉති අජ්ඣත්තං වාති එවං ඛජ්ජමානාදිපරිගණ්හනෙන යාව චුණ්ණකභාවා අත්තනො වා කායෙ පරස්ස වා කායෙ කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන වා[18] පරස්ස කායෙ කායානුපස්සී විහරති; ඉධ ඨත්වා තවසීවථිකා සමොධානෙතබ්බා; එකාහමතං වාති හි[19] ආදිනා නයෙන වුත්තා සබ්බාපි එකා; කාකෙහි වා ඛජ්ජමානන්ති ආදිකා එකා; අට්ඨිකඝටිකලිකං සමංසලොහිතං නහාරුසම්බන්ධන්ති එකා; නිම්මංසලොහිතමක්ඛිතං නහාරුසම්බන්ධන්ති එකා; අපගතමංස

---

1. යෙභුය්‍යෙන විනිල s.
2. නීලට්ඨානෙසු b s e.
3. ඨානෙහි s.
4. විඤ්ඤමානං. b.
5. කිං වුත්තං. b s.
6. එවං භාවී b.
7. එවමෙපතං. a m2 P2 එවං. b.
8. අනතීතොති b
9. උද්ධුමාතාදි b s
10. උදරමංසඔට්ඨමංස b අක්ඛිකූටාදීනි b s
11. දිත්වි s e
12. මක්ඛිතන්තනති ඉඛසඵලි.
13. නිම්මංසලොහිතමක්ඛිතන්ති b
14. පාටිඑක්කං. s පාටිඑක්කං. පාටිඑක්කං. b.
15. චුණ්ණං. චුණ්ණං. b.
16. විකිණ්ණානි b d1 d2 s.
17 ඛජ්ජමානනාදිවසෙන t2.
18. කාලෙන a e.
19. වාති b d2 s.

ලොහිතං නහාරුයම්බන්ධනති එකා; අට්ඨිකානි අපගතසම්බන්ධානීති ආදිකා එකා; අට්ඨිකානි සෙතානි සඛවණ්ණූපනිභානීති[1] එකා; අට්ඨිකානි[2] පුඤ්ජකිතානි තෙරොවස්සිකානීති එකා; අට්ඨිකානි[3] පූතිනි චුණ්ණකජාතානීති එකා. එවං බෝ භික්ඛවෙති ඉදං[4] නවසිවථිකං දස්සෙත්වා කායානුපස්සනං නිට්ඨපෙන්තා ආහ. තත්ථ නවසිවථිකා පරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චං; තස්සා සමුට්ඨාපිකා පුරිමතණ්හා සමුදය සච්චං; උභින්නං අප්පවත්ති නිරොධසච්චං; දුක්ඛ[5]පරිජානනා සමුදය[6] පජහනා නිරොධාරම්මණා අරියමග්ගෝ මග්ගසච්චං; එවං චතුසච්ච වසෙන[7] උස්සක්කිත්වා නිබ්බිදං පාපුණාතීති ඉදං නවසිවථිකා[8] පරිග්ගාහකානං භික්ඛූනං යාව අරහත්තා නියාමනමුඛෙනති.

සිවථිකාපබ්බං[9] නිට්ඨිතං.

එත්තාවතා ච ආනාපානපබ්බං ඉරියාපථපබ්බං චතුසම්පජඤ්ඤ පබ්බං පටිකූලමනසිකාරපබ්බං ධාතුමනසිකාරපබ්බං නව සිවථිකා පබ්බානීති[10] චුද්දසපබ්බා කායානුපස්සනා නිට්ඨිතා හොති. තත්ථ ආනාපානපබ්බං පටිකූලමනසිකාරපබ්බන්ති ඉමිනෙව වේ අපදානා කම්මට්ඨානානි; සිවථිකානං පන ආදීනවානුසංස[11]නාවසෙන වුත්තත්තා සෙසානි ඛාදනාදීසුපි උපචාරකම්මට්ඨානතෙවානි.

කායානුපස්සනා නිට්ඨිතා[12].

එවං භගවා චුද්දසවිධෙන කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානං කථෙත්වා ඉදානි නවවිධෙන වෙදනානුපස්සනං කථෙතුං කථඤ්චු භික්ඛවෙති ආදිමාහ. තත්ථ සුඛං වෙදනන්ති කායිකං වා චෙතසිකං වා සුඛං වෙදනං වෙදියමානෝ අහං සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති. පජානාතීති අත්ථෝ; තත්ථ කාමං උත්තානසෙය්‍යකාපි දූරතා ඵස්සපිවනාදිකාලෙ සුඛං වෙදියමානා සුඛං[13] වෙදියාමාති පජානන්ති න පනෙතං එවරූපං ඤාණං සඞ්ගහං වුත්තං; එවරූපං හි[14] ඤාණං සත්තුපලද්ධිං න ජහති[15] සත්තාසඤ්ඤං න උග්ඝාටෙති[16] කම්මට්ඨානං වා සතිපට්ඨාන භාවනා වා න හොති; ඉමස්ස පන භික්ඛුනෝ ඤාණං සත්තුපලද්ධිං ජහති[17] සත්තාසඤ්ඤං උග්ඝාටෙති[16] කම්මට්ඨානඤ්චෙව සතිපට්ඨාන භාවනා ච හොති; ඉදං හි කෙ වෙදියති කස්ස වෙදනා කිංකාරණා වෙදනාති එවං සම්පජඤ්ඤවෙදියනං සඞ්ගහං වුත්තං. තත්ථ කෙ වෙදියතීති න කොචි සත්තෝ වා පුග්ගලෝ වා වේදියති; කස්ස වෙදනාති

---

1. සඛවණ්ණපටිභාගානීති b s.
2. එකා b s.
3. එකා b s.
4. ඉධ නවසිවථිකා s සිවථිකා b.
5. දුක්ඛං b.
6. සමුදය. b s.
7. වසෙනෙව b.
8. සිවථිකා b.
9. සිවථිකපබ්බං. b නවසිවථිකාපබ්බං. b2 s.
10. පබ්බානි e.
11. ආදීනවානුසං b.
12. කායානුපස්සනා b නිට්ඨිතා s
13. සුඛං වෙදනං. d1 d2.
14. එවරූප. ඤාණානි b s.
15. ජිජහති b s.
16. උග්ඝාටෙති s.
17. ජිජහති s.

න කස්සචි සත්තස්ස වා පුග්ගලස්ස වා වෙදනා; කිං කාරණා වෙදනාති වත්තු ආරම්මණා ච පනස්ස වෙදනා;[1] යස්මා එස[2] එවං පජානාති: තං තං සුඛාදීනං වත්තුං ආරම්මණං කත්වා වෙදනාව[3] වෙදියති තං පන වෙදනා පවත්තිං උපාදාය අහං වෙදියාමීති වොහාරමත්තං හොතීති එවං වත්තුං[4] ආරම්මණං කත්වා වෙදනා[5] වෙදියතීති සල්ලක්ඛෙතෝ[6] එස සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාතීති වෙදිතබ්බා.

චිත්තලහුපබන්ධතෙ අසඤ්ඤතරෝ ථෙරෝ විය ථෙරෝ කිර අඵාසුක කාලෙ බලවවෙදනාය නිම්මත්තනෙනා[7] අපරාපරං පරිවත්තති; තමේකෝ දහරෝ ආහ: කතරං වෝ භන්තෙ ඣානං රුජ්ජතීති;[8] ආවුසෝ පාටියෙක්කං රුජ්ජනධම්මානං[9] නාම නත්ථි වත්තුං ආරම්මණං කත්වා වෙදනා[10] වෙදියතීති; එවං ජානනකාලතෝ පට්ඨාය අධිවාසෙතුං වට්ටති නෝ හන්තෙතාති; අධිවාසෙමි ආවුසොති; අධිවාසනා භන්තෙ සෙය්‍යාති;[11] ථෙරෝ අධිවාසෙසි; වාතෝ[12] යාව ඉදඤ්ච ඵාලෙසි: මඤ්ඩුකෙ අත්තානි රුසිකතානි[13] අහෙසුං; ථෙරෝ දහරස්ස දස්සෙසි වට්ටතාවුසෝ එත්තිකා[14] අධිවාසනාති; දහරෝ තුණ්හී අහොසි; ථෙරෝ විරියසමතං[15] යොජෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිත්වා සම්සීසී හුත්වා පරිනිබ්බායි.

යථා ච සුඛං එවං දුක්ඛං-පෙ-නිරාමිසං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියමානෝ නිරාමිසං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාති; ඉති භගවා රූපකම්මට්ඨානං කථෙත්වා අරූපකම්මට්ඨානං කථෙන්තෝ වෙදනාවසෙන කථෙසි; දුවිධං හි කම්මට්ඨානං රූපකම්මට්ඨානං[16] අරූපකම්මට්ඨානඤ්ච[16] රූපපරිග්ගහෝ අරූපපරිග්ගහොති[17]පි එතදෙව වුච්චති; තත්ථ භගවා රූපකම්මට්ඨානං කථෙන්තෝ සඞ්ඛෙපමනසිකාර වසෙන වා විත්ථාරමනසිකාරවසෙන වා චතුධාතුවව්ථානං කථෙසි;[18] තදුභයම්පි විසුද්ධිමග්ගෙ සබ්බාකාරතෝ[19] දස්සිතමෙව අරූපකම්මට්ඨානං පන කථෙන්තෝ යෙහුය්‍යෙන වෙදනාවසෙන කථෙසි; නිබ්බෙධෝ හි අරූපකම්මට්ඨානෙ අනිත්තිවෙසෝ එස්සවසෙන වෙදනාවසෙන චිත්ත වසෙනාති; කථං: එකච්චස්ස හි සඞ්ඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන වා පරිග්ග හිතෙ රූපකම්මට්ඨානෙ තස්මිං ආරම්මණෙ චිත්තචෙතසිකානං පඨමාභි නිපාතෙ[18] තං ආරම්මණං ඵුසන්තෝ උපජ්ජමානෝ එස්සෝ පාකටෝ හොති; එකච්චස්ස තං ආරම්මණං අනුභවන්තී උපජ්ජමානා වෙදනා පාකටා හොති; එකච්චස්ස තං ආරම්මණං පරිග්ගහෙත්වා විජානන්තං උපජ්ජමානං විඤ්ඤාණං පාකටං හොති තත්ථ යස්ස එස්සෝ පාකටෝ හොති සෝ'පි[19] න කෙවලං එස්සොව උපජ්ජති තෙන සද්ධිං තදෙව ආරම්මණං අනුභවමානා වෙදනාපි

1. වෙදනාන s.
2. තස්මා එස b l s e
3. වෙදනා e a
4. වෙදනාව වත්තුං b.
5. වෙදනාව b s.
6. සල්ලක්ඛණතා b s.
7. නිස්සිනතෙනා a b s
8. රුජ්ජතීති b s
9. වෙදනාව b s.
10 සෙය්‍යෙනි b .
11. තතා වාතෝ b
12. රුසිහතානී b s.
13. එත්තකා b s.
14. සමථං- l s e.
15. කම්මට්ඨානඤ්ච b s.
16. කථෙසි b
17. සබ්බාකාරතෝ විසුඞ්
18 නිපාතෙ [මග්ගෙ b s.
19. සෝ b s.

උපපජ්ජති සඤ්ඤානමානා[1] සඤ්ඤපි චෙතයමානා චෙතනාපි විජානමානං[2] විඤ්ඤාණමපි උපපජ්ජතීති එසසපඤ්චමකෙයෙව පරිගණ්හති; යස්ස වෙදනා පාකටා හොති සෝ'පි[3] න කෙවලං වෙදනාව උපපජ්ජති තාය සද්ධිං[4] ඵුසමානො එසෙසා'පි උපපජ්ජති සඤ්ඤානමානා සඤ්ඤපි චෙතයමානා චෙතනාපි විජානමානං[2] විඤ්ඤාණම්පි උපපජ්ජතීති එසස පඤ්චමකෙයෙව පරිගණ්හති; යස්ස විඤ්ඤාණං[5] පාකටං හොති සෝ'පි[6] න කෙවලං විඤ්ඤාණමෙව උපපජ්ජති තෙන සද්ධිං තදෙවාරම්මණං ඵුසමානො එසෙසා'පි උපපජ්ජති අනුභවමානා වෙදනාපි සඤ්ඤානමානා සඤ්ඤපි චෙතයමානා චෙතනාපි උපපජ්ජතීති එසස පඤ්චමකෙයෙව පරිගණ්හති; සො ඉමෙ එසස පඤ්චමකා ධම්මා කිං නිස්සිතාති උපධාරෙනෙතා වත්ථුනිස්සිතාති[7] පජානාති; වත්ථු නාම කාරජකායො යං සන්ධාය වුත්තං "ඉදඤ්ච පන මෙ විඤ්ඤාණං එත්ථ සිතං[8] එත්ථ පටිබද්ධා"නති සො අත්ථතො භූතානි චෙව උපාදාරූපානි ච; එවමෙත්ථ වත්ථු රූපං එසස පඤ්චමකා නාමනති නාමරූපමත්තමෙව[9] පස්සති; රූපසෙව්හ රූපකඛන්ධො නාමං වත්තාරෝ අරූපිනො ඛන්ධාති පඤ්චකඛන්ධමත්තං හොති; නාමරූපවිනිමුත්තා හි පඤ්චත්තඛන්ධා පඤ්චක්ඛන්ධවිනිමුත්තං වා[10] නාමරූපං නත්ථි; සො ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධා කිං හෙතුකාති උපපරික්ඛනෙතා අවිජ්ජාදිහෙතුකාති පස්සති; තතො පවයා[11] වෙව පච්චයුප්පන්නසඳ්ද ඉදං අඤ්ඤසඳ්සහෙතා වා ප්‍රුගාලො වා නත්ථි සුද්ධසඛ්ඛාරපුඤ්ජමත්තමෙවාති සපපවචයනාමරූපවසෙන තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා විපස්සනාපට්ටිපාටියා අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති සම්මසනෙතා විවරති; සො අජ්ජ අජ්ජාති පටිවෙධං ආනඹ්ඛමානො තථාරූපෙ දිවසෙ එතුඝපපායං[12] ප්‍රුගාලඝපපායං[12] හොජන සපපායං[12] ධම්මසවනසපපායං වා[13] ලභිත්වා එකාපලුඛෙකන නිසීදෙන්නා[14] විපස්සනං මත්ථකං පාපෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨාති; එවං ඉමෙසං තිණ්ණම්පි[15] ජනානං යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං කථිතං හොති.

ඉධ පන භගවා අරූපකම්මට්ඨානං කථෙන්තො වෙදනාවසෙන කථෙසි; එසසවසෙන වා විඤ්ඤාණවසෙන වා හි[16] කථියමානං[17] න පාකටං හොති අන්ධකාරං විය ඛායති; වෙදනාවසෙන පන පාකටං හොති; කස්මා: වෙදනානං[18] උපපත්තිපාකටතාය; සුඛදුක්ඛවෙදනානං හි උපපත්තිපාකටා;ඝද සුඛං උපපජ්ජනිඝකලඝරීරං ඛොභෙත්වා මදුඝන්නං එරමානං අතිඝඤ්ඨමානං ඝතඛොතං ඝපපිං[19] ඛාදුපඝන්නං විය[20]

---

1. ඝඤ්ඤානඝමානා b.
2. විජානඝන මානං. b.
3. ඝසො b ඝාපි s.
4. සද්ධිං තදෙවාරම්මණං. b.
5. විඤ්ඤාණම්පි s.
6. ඝසො b තම්පි s.
7. වත්ථුං නිස්සිතානි b s.
8. නිස්සිතං s
9. නාමරූපමෙව a e.
10. විනිමුත්තං. b s එව b.
11. පවවඝෙ b.
12. ඝපපාඝ b.
13. ඝපපායං. b එ s.
14. නිසිදෙන්නාව l.
15. ඉමිඝසරිතිණ්ණං. b s.
16. වාහි විඤ්ඤාණ වසෙන වා b s.
17. කථියමාන. s a e.
18. වෙදනා s
19. ඝඝඛොතං. l.
20. විය එ s.

සතපාකතෙලං මක්ඛයමානං විය සටසඟසෙන පරිළාහං නිබ්බාපයමානං විය අහො සුඛං අහො සුඛන්ති වාචං නිච්ඡාරයමානමේව උපපජ්ජති; යදා දුක්ඛං උපපජ්ජති සකලසරීරං ඛොභෙන්තං මද්දන්තං එරමානං අභිසඤ්ඤායමානං තත්තඵාල[1] පවෙසන්තං විය විලිත්තම්බලොහෙන ආසිඤ්චන්තං විය සුක්ඛතිණවනසපතිම්හි[2] අරඤ්ඤේ දරුඋක්කාකලාපං[3] ඛිපියමානං[4] විය අහො දුක්ඛං අහො දුක්ඛන්ති විපලපයමානමෙව[5] උපපජ්ජති; ඉති සුඛදුක්ඛවෙදනානං උපපත්ති පාකටා හොති; අදුක්ඛමසුඛා පන දුද්දීපනා අඤ්ඤාරූ[6] අවිභූතා; සා[7] සුඛදුක්ඛානං අපගමේ සාතාසාතපටිපක්ඛවසෙන[8] මජ්ඣත්තාකාරභූතා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනාති නයතො ගණ්හන්තස්ස පාකටා හොති; සථා කිං: යථා අන්තරා පිට්ඨිපාසාණං ආරුහිත්වා[9] පලාතස්ස මිගස්ස අනුපදං[10] ගච්ඡන්තො මිගලුද්දකො පිට්ඨිපාසාණස්ස ඔරභාගෙ'පි පරභාගෙ'පි පදං දිස්වා මජ්ඣෙ අපස්සන්තො'පි ඉතො ආරුළ්හො ඉතො ඔරුළ්හො මජ්ඣෙ පිට්ඨිපාසාණෙ ඉමිනා පදෙසෙන ගතො භවිස්සතීති නයතො ජානාති; එවං ආරුළ්හට්ඨානෙ පදං විය හි සුඛවෙදනාය උපපත්ති පාකටා හොති; ඔරුළ්හට්ඨානෙ පදං විය දුක්ඛවෙදනාය උපපත්ති පාකටා හොති; ඉතො ආරුහ ඉතො ඔරුහ මජ්ඣෙ[11] එවං[12] ගතොති නයතො ගහණං විය සුඛදුක්ඛානං අපගමේ සාතාසාතපටිපක්ඛවසෙන[13] මජ්ඣත්තාකාරභූතා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනාති නයතො ගණ්හන්තස්ස පාකටා හොති; එවං භගවා පඨමං රූපකම්මට්ඨානං කථෙත්වා, පච්ඡා අරූපකම්මට්ඨානං වෙදනාවසෙන විනිවට්ටෙත්වා[14] දස්සෙසි. න කෙවලඤ්ච ඉධෙව එවං දස්සෙසි චූළ[15]තණ්හාසඞ්ඛයෙ මහාතණ්හාසඞ්ඛයෙ චූළවෙදල්ලෙ මහාවෙදල්ලෙ රට්ඨපාලසුත්තෙ මාගන්දියෙ[16] සුත්තෙ ධාතුවිභඞ්ගෙ ආනඤ්ජෙ[17] සපායෙ දීඝනිකායමහානිදානෙ සකකපඤ්හෙ මහාසතිපට්ඨානෙ සංයුත්තනිකායෙ චූළනිදාන සුත්තෙ රුක්ඛූපමෙ[18] පරිමීමංසනසුත්තෙ සකලෙ වෙදනාසංයුත්තෙති එවං අනෙකෙසු සුත්තෙසු පඨමං රූපකම්මට්ඨානං කථෙත්වා පච්ඡා අරූපකම්මට්ඨානං වෙදනාවසෙන විනිවට්ටෙත්වා[19] දස්සෙසි; යථා ච තෙසු එවං ඉමස්මිම්පි සතිපට්ඨානෙ[20] පඨමං රූපකම්මට්ඨානං කථෙත්වා පච්ඡා අරූපකම්මට්ඨානං වෙදනාවසෙන විනිවට්ටෙත්වා[21] දස්සෙසි. තත්ථ සුඛං වෙදනාති ආදීසු අයං අපරොපි පජානනපරියායො: **සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාතීති** සුඛාය වෙදනාය ඛණෙ[22] දුක්ඛාය වෙදනාය අභාවතො සුඛං වෙදනං වෙදියමානො සුඛං වෙදනං

1. තත්තාකපාල-b තත්තඵාල-s
2. වනපතිම්හි b s
3. කළාපෙ e.
4. පක්ඛිපමාන- b පක්ඛිපයමාන- s.
5. විපලාපයමානමෙව b s.
6. අඤ්ඤාරූව b.
7. සෙසා s.
8. පටිපක්ඛපවසෙන b s
9. ආරෙහිත්වා b s.
10. අනුපථ- b l s.
11. ඉතො ආරුහාමජ්ඣෙ le
12. එව b s.
13. පටිපක්ඛපවසෙන b s.
14. නිවත්තෙත්වා-වසෙන්තෙත්වා vb.
15. චුළල a s.
16. මාගණ්ඩිය b
17. ආනෙඤ්ජ b
18 රුක්ඛොපමේ
19. පටිසංසන්දසුත්තෙ b s
20. සුඛං b සුඛ s e a වෙද
21. දුක්ඛ s. [නාක්ඛණෙ b s.
22. දුක්ඛාය අභාවතො l

වෙදියාමීති පජානාති; තෙනාහ යා පුබ්බෙ භුතපුබ්බා[1] දුක්ඛා වෙදනා තස්සා ඉදානි අභාවතො ඉමිස්සා ච සුඛායැ[2] ඉතො පථමං අභාවතො වෙදනා නාම අනිච්චා අද්ධුවා[3] විපරිණාමධම්මාති ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති; වුත්තම්පි චෙතං[4] භගවතා "යස්මිං අඤ්ඤෙස්සන සමයෙ සුඛං වෙදනං වෙදෙති; තෙව තස්මිං සමයෙ දුක්ඛං වෙදනං වෙදෙති න අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදෙති සුඛංයෙව තස්මිං සමයෙ වෙදනං වෙදෙති යස්මිං අඤ්ඤෙස්සන සමයෙ දුක්ඛං-පෙ-අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදෙති නෙව තස්මිං සමයෙ සුඛං වෙදනං වෙදෙති න දුක්ඛං[5] වෙදනං වෙදෙති අදුක්ඛමසුඛඤ්ඤෙව තස්මිං සමයෙ වෙදනං වෙදෙති; සුඛාපි ඛො අඤ්ඤෙස්සන වෙදනා අනිච්චා සඛතා පටිච්චසමුප්පන්නා ඛයධම්මා වයධම්මා විරාගධම්මා නිරොධධම්මා; දුක්ඛාපි ඛො-පෙ-අදුක්ඛමසුඛාපි ඛො අඤ්ඤෙස්සන වෙදනා අනිච්චා-පෙ-නිරොධධම්මා; එවං පස්සං අඤ්ඤෙස්සන සුතවා අරියසාවකො සුඛායපි වෙදනාය නිබ්බින්දති[6] දුක්ඛායපි[7] අදුක්ඛමසුඛායපි වෙදනාය නිබ්බින්දති නිබ්බින්දං විරජ්ජති විරාගා විමුච්චති විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති[8] ඤාණං හොති ඛීණා ජාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං කතං කරණීයං නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාති" "සාමිසං වා සුඛන්ති ආදිසු සාමිසා සුඛා නාම පඤ්චකාමගුණාමිසනිස්සිතා ච ගෙහසිතා[9] සොමනස්සවෙදනා; නිරාමිසා සුඛා නාම ච නෙක්ඛම්මසිතා[10] සොමනස්සවෙදනා; සාමිසා දුක්ඛා නාම ච ගෙහසිතා දොමනස්සවෙදනා; නිරාමිසා[11] දුක්ඛා නාම ච නෙක්ඛම්මසිතා දොමනස්සවෙදනා; සාමිසා අදුක්ඛමසුඛා නාම ච ගෙහසිතා උපෙක්ඛා වෙදනා; නිරාමිසා අදුක්ඛමසුඛා නාම ච නෙක්ඛම්මසිතා උපෙක්ඛා වෙදනා; තාසං විභාගෙ උපරිපණ්ණාසකෙ[12] පාළියං ආගතොයෙව. ඉති අජ්ඣත්තං වාති එවං සුඛවෙදනාදි පරිගණ්හනෙන අත්තනො වා වෙදනාසු පරස්ස වා වෙදනාසු කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන වා පරස්ස වා වෙදනාසු වෙදනානුපස්සී විහරති; සමුදය ධම්මානුපස්සි වාති එත්ථ පන අවිජ්ජාසමුදයා වෙදනාසමුදයොති ආදිනි පඤ්චහි ආකාරෙහි වේදනානං සමුදයඤ්ච වයඤ්ච පස්සනොහා සමුදය ධම්මානුපස්සී වා වෙදනාසු විහරති වයධම්මානුපස්සී වා වෙදනාසු විහරති කාලෙන සමුදයධම්මානුපස්සී[13] කාලෙන වයධම්මානුපස්සී වා වෙදනාසු විහරතීති වෙදිතබ්බා; ඉතො පරං කායානුපස්සනායැ[14] වුත්තනයමෙව කෙවලං හි ඉධ වෙදනාපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චනති එවං යොජනා කත්‍වා වෙදනාපරිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනො භාග්‍යානා මුඛං වෙදිතබ්බං සෙසං තාදිසමෙවෙති.

වෙදනානුපස්සනා නිට්ඨිතා.

---

1. අනුභූතපුබ්බා b s.
2. සුඛාය වෙදනාය d1 d2 b.
3. අද්ධුවා b s.
4. වුත්තං හෙතං 1 e.
5. න ච තස්මිං සමයෙ දුක්ඛං. s e.
6. වෙදනායඤ්ච b.
7. දුක්ඛායපි වෙදනාය b.
8. විමුත්තමිතීති d1 d2 s.
9. ගෙහසිත b s
10. නික්ඛම්ම b සිත b s e.
11. නිරාමිසාපි s.
12. උපරිපණ්ණාසෙ b s.
13. පස්සී වා b.
14. පස්සනායං. b.

එවං භාවිධෙන වෙදනානුපස්සනාසතිපට්ඨානං කථෙත්වා ඉදානි සොළසවිධෙන චිත්තානුපස්සනං කථෙතුං **කථඤ්ච භික්ඛවෙ**ති ආදිමාහ තත්ථ **සරාගන්ති** අට්ඨචිධං[1] ලොභසහගතං; **විත්තරාගන්ති** ලොකියකුසලාව්‍යාකතං; ඉදං පන යස්මා ධම්මසම්මස්සනං;[2] න ධම්මසමොධානං; තස්මා ඉධ එතපදෙ'පි ලොකුත්තරං න ලබ්භති; සෙසානි චත්තාරි අකුසලචිත්තානි නෙව පුරිමපදං න පච්ඡිමපදං භජන්ති. **සදොසන්ති** දුවිධං දොමනස්සසහගතං;[3] **විත්තදොසන්ති** ලොකියකුසලාව්‍යාකතං; සෙසානි දස අකුසලචිත්තානි[4] නෙව පුරිමපදං න පච්ඡිමපදං[5] භජන්ති. **සමොහන්ති** විචිකිච්ඡාසහගතඤෙව උද්ධච්චසහගතඤ්චාති දුවිධං; යස්මා පන මොහො සබ්බාකුසලෙසු උප්පජ්ජති තස්මා සෙසානි'පි[6] ඉධ වට්ටන්ති යෙව; ඉමස්මිං යෙව හි දුකෙ චාදසාකුසලචිත්තානි පරියාදිණ්ණානීති.[7] **විත්තමොහන්ති** ලොකියකුසලාව්‍යාකතං; **සඞ්ඛිත්තන්ති** පිහම්ඣානුපගතං; එතං හි සඞ්කුචිතචිත්තං[8] නාම; **වික්ඛිත්තන්ති** උද්ධච්චසහගතං; එතං හි පසටචිත්තං[9] නාම; **මහග්ගතන්ති** රූපාරූපාවචරං;[10] **අමහග්ගතන්ති** කාමාවචරං; **සඋත්තරන්ති** කාමාවචරං; **අනුත්තරන්ති** රූපාරූපාවචරං;[11] තත්‍රාපි යඤ්චතුරං රූපාවචරං; අනුත්තරං අරූපාවචරමෙව; **සමාහිතන්ති** යස්ස අප්පනා සමාධි උපචාරසමාධි වා අත්ථි; **අසමාහිතන්ති** උභයසමාධිවිරහිතං; **විමුත්තන්ති** තදඞ්ගවික්ඛම්භනවිමුත්තිහි විමුත්තං; **අවිමුත්තන්ති** උභයවිමුත්තිවිරහිතං; සමුච්ඡෙදපටිප්පස්සද්ධිනිස්සරණවිමුත්තානං පන ඉධ ඔකාසොව[12] නත්ථි.

ඉති අජ්ඣත්තං වාති එවං සරාගාදිපරිගණ්හනෙන[13] යස්මිං යස්මිං ඛණෙ යං යං චිත්තං පවත්තති තං තං සල්ලක්ඛණෙනා අත්තනො වා චිත්තෙ පරස්ස වා චිත්තෙ ඤාණෙන වා අත්තනො ඤාණෙන වා පරස්ස චිත්තෙ චිත්තානුපස්සී විහරති; **සමුදයධම්මානුපස්සිති** එත්ථ පන අවිජ්ජාසමුදයා විඤ්ඤාණසමුදයොති එවං පඤ්චහි පදෙහි[14] ආකාරෙහි විඤ්ඤාණස්ස සමුදයො ච වයො ච නීහරිතබ්බො; ඉතො පරං වුත්තනයමෙව කෙවලං හි ඉධ චිත්තපරිඤ්ඤාභිඤා සති දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනං කත්වා චිත්තපරිඤ්ඤාඝකස්ස භික්ඛුනො යාව අරහත්තා නිය්‍යානමුඛං[15] වෙදිතබ්බං. සෙසං තාදිසමෙවාති.

චිත්තානුපස්සනා නිට්ඨිතා.

---

1. අට්ඨචිධ b,s e.
2. යස්මිං සම්මස්සනං b s.
3. දෙමනස්සහගතං b.
4. දසාකුසලචිත්තානි b s.
5. පුරිමං පදං භජන්ති න පච්ඡිමං පදං b.
6. තස්මා සානිපි b s.
7. පරියාදිණ්ණානීති s.
8. සඞ්කුචිත චිත්තං b.
9. පසතචිත්තං b d2පසවචිත්තං s.
10. රූපාවචරරූපාවචරං s.
11. රූපාවචරං ච අරූපාවචරං වා s කාමාවචරං ච අරූපං [වචරං ච b.
12. ඔකාසො ච d1ඔකාසො d2 P1 t w1.
13. පරිඤ්ඤහණෙනාb පරිඤ්ඤණෙනෙන s.
14. එවං පඤ්චහි l b s e.
15. භික්ඛුනො නිය්‍යානමුඛං b d1 d2 s

එවං සොළසවිධෙන චිත්තානුපස්සනාසතිපට්ඨානං[1] කථෙත්වා ඉදානි පඤ්චවිධෙන ධම්මානුපස්සනං කථෙතුං[2] **කථඤ්ච භික්ඛවෙති** ආදිමාහ. අපි ච භගවතා කායානුපස්සනාය සුද්ධරූපපරිග්ගහෝ කථිතෝ; වෙදනාචිත්තානුපස්සනාහි සුද්ධඅරූපපරිග්ගහෝ; ඉදානි රූපාරූපමිස්සකපරිග්ගහං කථෙතුං කථඤ්ච භික්ඛවෙති ආදිමාහ. කායානුපස්සනාය වා රූපකම්මට්ඨානපරිග්ගහෝ[3] කථිතෝ; වෙදනානුපස්සනාය වෙදනාකම්මට්ඨානපරිග්ගහොව; චිත්තානුපස්සනාය විඤ්ඤාණකම්මට්ඨානපරිග්ගහොව;[4] ඉදානි සඞ්ඛතාසඞ්ඛාරකම්මට්ඨානපරිග්ගහම්පි කථෙතුං කථඤ්ච භික්ඛවෙති ආදිමාහ. තත්ථ **ඝානඤ්ච** නති අභිණ්හසම්මුදාවාරවසෙන සංවිජ්ජමානං; **අඝානඤ්ච** නති අසම්මුදාවාරවසෙන වා පහීනත්තා වා අවිජ්ජමානං; **ඝානා චාති** යෙන කාරණෙන කාමච්ඡන්දස්ස උප්පාදෝ හොති; **තඤ්ච පජානාතීති** තඤ්ච කාරණං පජානාති;[5] ඉමිනා[6] නයෙන සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. තත්ථ සුභනිමිත්තෙන[7] අයොනිසොමනසිකාරෙන කාමච්ඡන්දස්ස උප්පාදෝ හොති; සුභනිමිත්තං නාම සුභමපි සුභනිමිත්තං සුභාරම්මණම්පි සුභනිමිත්තං; අයොනිසොමනසිකාරෝ නාම අනුප්පාදයමනසිකාරෝ උප්පජ්ජමානසිකාරෝ අනිච්චෙ නිච්චන්ති වා දුක්ඛෙ සුඛන්ති වා අනත්තනි අත්තාති වා අසුභෙ සුභන්ති වා මනසිකාරෝ; තං තත්ථ බහුලං පවත්තයතො කාමච්ඡන්දෙ උපජ්ජති; තෙනාහ භගවා "අත්ථි භික්ඛවෙ සුභනිමිත්තං තත්ථ අයොනිසො[8]මනසිකාරබහුලීකාරෝ අයමාහාරෝ අනුප්පන්නස්ස වා කාමච්ඡන්දස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා කාමච්ඡන්දස්ස භියෝභාවාය වෙපුල්ලාය"ති. අසුභනිමිත්තෙ පන යොනිසොමනසිකාරෙන පහානං හොති; අසුභනිමිත්තං නාම අසුභමපි අසුභාරම්මණම්පි; යොනිසොමනසිකාරෝ නාම උප්පාදමනසිකාරෝ පථමනසිකාරෝ අනිච්චෙ අනිච්චන්ති වා දුක්ඛෙ දුක්ඛන්ති වා අනත්තනි අනත්තාති වා අසුභෙ අසුභන්ති වා මනසිකාරෝ; තං තත්ථ බහුලං පවත්තයතො කාමච්ඡන්දෙ පහීයති;[9] තෙනාහ භගවා "අත්ථි භික්ඛවෙ අසුභනිමිත්තං තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරෝ අයමාහාරෝ අනුප්පන්නස්ස වා කාමච්ඡන්දස්ස අනුප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා කාමච්ඡන්දස්ස පහානාය"ති. අපි ච ඡ ධම්මා කාමච්ඡන්දස්ස පහානාය සංවත්තන්ති අසුභනිමිත්තස්ස උග්ගහෝ අසුභභාවනානුයොගෝ ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතා භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතා කල්‍යාණමිත්තතා සප්පාය කථාති. දසවිධං හි අසුභනිමිත්තං උග්ගණ්හන්තස්සාපි කාමච්ඡන්දෝ පහීයති;[9] භාවෙන්තස්සාපි; ඉන්ද්‍රියෙසු පිහිතද්වාරස්සාපි; වත්තුනං පඤ්චන්නං ආලොපානං ඔකාසෙ සති උදකං පිවිත්වා යාපනසීලතාය භොජනෙ මත්තඤ්ඤුනෝ'පි.

තෙනෙතං[10] වුච්චතං.

1. චිත්තානුපස්සන s.
2. දස්සෙතුං s
3. පරිග්ගහොව b s.
4. පරිග්ගහොවාති b.
5. පජානාතීති s.
6. ඉමිනාව d1.
7. සුභනිමිත්තෙනපි s
8. තත්ථායොනිසෝ s.
9. පහීයති s.
10. තෙන d1 d2 m1 P1 t v w1 e.

"වත්තාරෝ පඤ්ච ආලොපෙ අභුඤා උදකං පිවෙ,
අලං එසුවිහාරාය පණ්ඩිතස්සාය භික්ඛුනො"ති.

අසුභකම්මට්ඨානිස්සාතෙරසදිසෙ අසුභභාවනාරතෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි කාමච්ඡන්දෙ පහීයති; ඣානනිස්සන්දාදිසු[1] දස අසුභනිස්සිතසපායකථාසුපි පහීයති; තෙන වුත්තං ඡ ධම්මා කාමච්ඡන්දස්ස පහානාය සංවත්තන්තීති ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි පහීනස්ස කාමච්ඡන්දස්ස අරහත්තමග්ගෙන ආගතිං අනුප්පාදෙ ඤාණං පජානාති; පටිඝනිමිත්තෙ අයොනිසොමනසිකාරෙන පන ව්‍යාපාදස්ස උප්පාදෙ ඤාණං; තස්ස පටිඝමපි පටිඝනිමිත්තං; පටිඝාරම්මණම්පි පටිඝනිමිත්තං; අයොනිසොමනසිකාරෝ සබ්බත්ථ එකලක්ඛණොව; තං තඝම්ං නිමිත්තෙ බහුලං පවත්තයතො ව්‍යාපාදෙ උප්පජ්ජති; තෙනාහ[2] "අත්ථි භික්ඛවෙ පටිඝනිමිත්තං තත්ථ අයොනිසො මනසිකාරබහුලීකාරෝ අයමාහාරෝ අනුප්පන්නස්ස වා[3] ව්‍යාපාදස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා[4] ව්‍යාපාදස්ස භියේ‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය"ති මෙත්තාය පන වෙතොවිමුත්තියා යොනිසොමනසිකාරෙනස්ස[5] පහානං ඤාණං; තත්ථ[6] මෙත්තාති වුත්තෙ අප්පනාපි උපචාරොපි වට්ටති; වෙතොවිමුත්තීති අප්පනාව; යොනිසොමනසිකාරෝ වුත්තලක්ඛණොව; තං තත්ථ බහුලං පවත්තයතො ව්‍යාපාදෙ පහීයති; තෙනාහ[2] "අත්ථි භික්ඛවෙ මෙත්තා වෙතොවිමුත්ති තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරෝ අයමාහාරෝ අනුප්පන්නස්ස වා ව්‍යාපාදස්ස අනුප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා ව්‍යාපාදස්ස පහානාය"ති.

අපි ච ඡ ධම්මා ව්‍යාපාදස්ස පහානාය සංවත්තන්තීති මෙත්තානිමිත්තස්ස උග්ගහො මෙත්තාභාවනානුයොගො කම්මස්සකතාපච්චවෙක්ඛණා පටිසඞ්ඛානබලලතා[7] කල්‍යාණමිත්තතා සප්පායකථාති. ඔදිස්සකඅනොදිස්සක[8]දිසාඋරණාදං හි අසඳ්ධතරවසෙන මෙත්තා උග්ගණ්හන්තස්සාපි ව්‍යාපාදෙ පහීයති; ඔඛිසො අනොඛිසො[9] දිසා උරණවසෙන මෙත්තං භාවෙන්තස්සාපි;[10] ත්වං එතස්ස කුද්ධො කිං කරිස්සසි කිමස්ස සීලාදීනි නාසෙතුං සක්ඛිස්සසි; නනු ත්වං අත්තනො කම්මෙන ආගන්ත්වා අත්තනො කම්මෙනෙව ගමිස්සසි පරස්ස කුජ්ඣනං නාම විකවිකඛාරතත්තඅයසලාකගුථාදීනි[11] ගහෙත්වා පරං පහරිතුකාමතාසදිසං හොති; එසොපි තව කුද්ධා කිං කරිස්සති කිං තෙ සීලාදීනි විනාසෙතුං සක්ඛිස්සති; එස අත්තනො කම්මෙන[12] ආගන්ත්වා අත්තනො කම්මෙනෙව[13] ගමිස්සති අපරිච්ඡින්නපහෙණකං[14] විය පරිත්තං ඛිත්තරජොමුට්ඨිං විය ච[15] එතසෙස වෙස[16] කොධො ඔත්ථකෙ

1 දීඝ b s
2. තෙනාහභගවා b.
3. අනුප්පන්නස්ස s e.
4. උප්පන්නස්ස e.
5. යොනිසොමනසිකාරවසෙන a
6. තත්ථතත්ථ b.
7. බහුලිකතා b.
8. ඔදිස්සකඅනොදිස්සක b
9. ඔඛිස අනොඛිස b.
10. භාවන්තස්සාපි b.
11. සලාකාගුථාදීනි b e.
12. කම්මෙනෙව b s.
13 කම්මෙන b s.
14. පහොතකං b.
15. රජමුට්ඨිං b විය e.
16. එතස්සෙවෙස b s.

පනීඝනීති එවං අත්තනෝ ච පරස්ස ච කම්මඤ්ඤතං පච්චවෙක්ඛතෝ‘පි උභයකම්මඤ්ඤතං පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිසඛ්ඛානෙ සීතඤ්ඤපි අසඤ්ඤත්තෙරසදිසෙ මෙත්තාභාවනාරතෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තඤ්ඤපි ඛ්‍යාපාදෙ පහීයති; ඣානනිඝජ්ඣාදිසු මෙඛාතානිඝසිත සපඤ්ඤකථායපි පහීයති; තෙන වුත්තං ඡ ධම්මා ඛ්‍යාපාදඤ්ඤ පහානාය සංවත්තන්තීති ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි පහීනඤ්ඤ ඛ්‍යාපාදඤ්ඤ අනාගාම්මඤ්ඤෙන ආයතිං අනුප්පාදෙ ඤොතීහි පජානාති; අරතිආදිසු අයොනිසොමනසිකාරෙන පීනමිද්ධඤ්ඤ උප්පාදෙ ඤොති; අරති නාම උක්කණ්ඨිතතා; තන්දී නාම[1] කායාලසියතා;[2] විජම්භිකා[3] නාම කායවිනාමනා;[4] හත්ථපාදඤ්ඤමද්දෙ, නාම හත්ථාමුවිඤා හත්ථපරිළාහො; චෙතසො ලීනත්තං නාම චිත්තඤ්ඤ ලීනාකාරෙ; ඉමෙසු[5] අරතිආදිසු අයොනිසොමනසිකාරං බහුලං පවත්තයතො පීනමිද්ධං උප්පජ්ජති; තෙනාඤ “අත්ථි භික්ඛවෙ අරති තන්දී[1] විජම්භිකා[3] හත්ථපාදඤ්ඤමද්දෙ චෙතසො ච ලීනත්තං තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරෙ අනුප්පන්නඤ්ඤ වා පීනමිද්ධඤ්ඤ උප්පාදඤ්ඤ උප්පන්නඤ්ඤ වා පීනමිද්ධඤ්ඤ නිග්ඝාතාය වෙදුල්ලායා”ති

ආරම්භධාතු ආදිසු පන ඤොනිසොමනසිකාරෙනඤ්ඤ[6] පහානං ඤොති; ආරම්භධාතු[7] නාම පඨමාරම්භවීරියං;[8] නික්කමධාතු නාම ඤොසජ්ජතො නික්ඛන්තතායඤ්ඤ තතො බලවතරං; පරක්කමධාතු නාම පරං පරං ඨානං අක්කමනතො තතො‘පි බලවතරං;ඉමඤ්ඤ තිවිධං පදහනදෙ විරියෙ යොනිසොමනසිකාරං බහුලං පවත්තයතො පීනමිද්ධං පහීයති; තෙනාඤ “අත්ථි භික්ඛවෙ ආරම්භධාතු[7] නික්කමධාතු පරක්කමධාතු තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරෙ අයමාහාරෙ අනුප්පන්නඤ්ඤ වා පීනමිද්ධඤ්ඤ අනුප්පාදඤ්ඤ උප්පන්නඤ්ඤ වා පීනමිද්ධඤ්ඤ පහානාය”ති. අපි ච ඡ ධම්මා පීනමිද්ධඤ්ඤ පහානාය සංවත්තන්ති අතිඤොජනෙ නිමිත්තඤ්ඤ ඤොති ඉරියාපථසමපරිවත්තනා ආලොකසඤ්ඤ මනසිකාරෙ අබ්භොකාසවාසෙ[9] කල්‍යාණමිත්තතා සප්පායකථාති. ආහරහත්ථක තත්‍රවට්ටකඅලංසාටකකාමාසකභුත්තවමිතකඤොජනං[10] භුඤ්ජිත්වා රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙ නිසීදනස්ස හි සමණ්ඩමම්ං කරොතො පීනමිද්ධං මහාහත්ථි විය ඔත්ථරන්තං ආගච්ඡති; චතුඤ්ඤවාලොප ඔකාසං[11] පන ඨපෙත්වා පානීයං පිවිත්වා ඨායනසිලස්ස නික්ඛිත්තො තං න ඤොතීති එවං අතිඤොජනෙ[12] නිමිත්තං ගණ්හන්තඤ්ඤස්සාපි [13] පීනමිද්ධං පහීයති; යඤ්ම ඉරියාපථෙ පීනමිද්ධං ඔකඤ්ඤමති තතො අඤ්ඤං පරිවත්තනඤ්ඤස්සාපි[14] රත්තිං වඤ්ඤලොකාදිපාලොකඋක්කාලොකෙ දිවා සුරියාලොකං මනසිකරොන්තඤ්ඤස්සාපි අබ්භොකාසෙ වසන්තඤ්ඤස්සාපි මහා

1. උක්කණ්ඨිතා තන්දිනාම b. 7. ආරම්භධාතු b s. 12. ඤොජන s
2. කායාලසියතා b. 8. පඨමාරම්භවීරියං b s. 13. ගණ්හන්තඤ්ඤස්සාපි s.
3. විජම්භිකා b. 9. කාලාවාසොඅබ්භොකාසෙවාසඤ්ඤ e.
4. විනාමනා s. 10. ආහාරහත්ථකතුත්තවමිතකඤොජනං භුඤ්ජිත්වා
5. ඉමෙසු පන s [කාමාසකඤ්ඤ ඤොජනං b s.
6. මනසිකාරෙන නඤ්ඤ l. 11. ලොපඔකාසං s. 14. පරිවත්තනඤ්ඤස්සාපි s.

කඤ්ඤපෙළේරසදිසෙ පණීතපිතම්ඩෙ කල්‍යාණමිත්තෙන සෙවිතබ්බසාපි පිතම්ඩං පණියති; ඤානනිසජ්ජාදිසු ඛුද්ඛඤනිසිතසපායකථායපි පණියති; තෙන වුත්තං ඡ ධම්මා පිතම්ඩස්ස පහානාය සංවත්තන්තීති ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි පණීතස්ස පිතම්ඩස්ස අරහත්තමග්ගෙන ආයතිං අනුපපාදෙ හොතීති පජානාති; වෙතසො අවූපසමෙ අයොනිසොමනසිකාරෙන උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස[1] උපපාදෙ හොති; අවූපසමො නාම අවූපසන්තාකාරෙ; උද්ධච්චකුක්කුච්චමෙවෙතං[2] අත්ථතො; තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරං බහුලං පවත්තයතො උද්ධච්චකුක්කුච්චං උපජ්ජති; තෙනාහ 'අත්ථි භික්ඛවෙ වෙතසො අවූපසමො තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරෙ අයමාහාරෙ අනුපපන්නස්ස වා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස උපපාදාය උපපන්නස්ස වා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය"ති. සමාධිසඞ්ඛාතෙ පන වෙතසො වූපසමෙ යොනිසොමනසිකාරෙනස්ස පහානං හොති; තෙනාහ "අත්ථි භික්ඛවෙ වෙතසො වූපසමෝ තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරෙ අයමාහාරෙ අනුපපන්නස්ස වා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස අනුපාදාය උපපන්නස්ස වා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානාය"ති.

අපි ච ඡ ධම්මා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානාය සංවත්තන්ති බහුස්සුතතා පරිපුච්ඡකතා විනයෙ පකතඤ්ඤුතා වුද්ධසෙවිතා[3] කල්‍යාණමිත්තතා සපායකථාති. බාහුසච්චෙනපි හි එකං වා වෙ වා තයො වා චත්තාරො වා පඤ්ච වා නිකායෙ පාළිවසෙන[4] අත්ථවසෙන ච උග්ගණ්හනතස්සාපි උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහීයති; කපියාකපියපරිපුච්ඡා බහුලස්සාපි විනයපකතියං[5] විඤ්ඤුවයිභාවතාය[6] පකතඤ්ඤු නොපි වුච්චෙ[7] මහලලකථෙරෙ[8] උපසඞ්කමනතස්සාපි උපාලිත්‍ථෙර සදිසෙ[9] විනයධරෙ කල්‍යාණමිත්තෙන සෙවිතබ්බස්සාපි උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහීයති; ඤානනිසජ්ජාදිසු කපියාකපියනිසිතසපායකථායපි[10] පහීයති; තෙන වුත්තං ඡ ධම්මා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානාය සංවත්තන්තීති ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි පහීනෙ උද්ධච්චකුක්කුච්චෙ උද්ධච්චස්ස[11] අරහත්තමග්ගෙන කුක්කුච්චස්ස අනාගාමිමග්ගෙන ආයතිං අනුපපාදෙ හොතීති පජානාති; විචිකිච්ඡාඨානියෙසු ධම්මෙසු අයොනිසොමනසිකාරෙන විචිකිච්ඡාය උපපාදෙ හොති; විචිකිච්ඡාඨානියා ධම්මා නාම පුනප්පුන[12] විචිකිච්ඡාය කාරණභූතා විචිකිච්ඡාව; තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරං බහුලං පවත්තයතො විචිකිච්ඡා උපජ්ජති; තෙනාහ "අත්ථි භික්ඛවෙ විචිකිච්ඡාඨානියා ධම්මා තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරෙ අයමාහාරෙ අනුපපන්නාය වා විචිකිච්ඡාය උපපාදාය උපපන්නාය වා විචිකිච්ඡාය භිය්‍යොභාවාය

1. උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස. 6 විඤ්ඤුවිසිකතාය s. 11 ඡහිධම්මෙහි පහීනස්ස [උද්ධච්චස්ස s
2. මෙව තං l s e. 7. වුච්චෙ b s.
3. වුඩ්ඪසෙවිතා b s. 8. මහලලසෙ ථෙරෙඤසෙථෙරෙ b s
4. පාළිවසෙන ච b d1 d2. 9. උපාලිත්‍ථෙරසදිසෙ b s e. 12. ධම්මාපුනප්පුනං.
5. විනයපණ්ණත්තියං. bd2s. 10. කථායපි s. [පුනප්පුනං. b.

වෙපුල්ලායා"ති කුසලාදිධම්මෙසු[1] යොනිසොමනසිකාරෙන පහාසා පහානං හොති; තොනාහ "අපි නු ඛෝ භික්ඛවෙ කුසලාකුසලා ධම්මා සාවජ්ජානවජ්ජා ධම්මා සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බා ධම්මා හීනාපණීතා ධම්මා කණ්හසුක්කසප්පටිභාගා ධම්මා තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරෙ අයමාභාරෙ අනුප්පන්නාය වා විචිකිච්ඡාය අනුප්පාදය උප්පන්නාය වා විචිකිච්ඡාය පහානාය"ති.

අපි ච ඡ ධම්මා විචිකිච්ඡාය පහානාය සංවත්තන්ති බහුස්සුතතා පරිපුච්ඡකතා විනයෙ පකතඤ්ඤුතා අධිමොක්ඛබහුලතා කල්‍යාණමිත්තතා සප්පායකථාති. බාහුසච්චෙනාපි හි එකං වා-පෙ-පඤ්ච වා නිකායෙ පාළිවසෙන[3] අත්ථවසෙන ච උග්ගණ්හතොසාපි විචිකිච්ඡා පහීයති; තීණි රත්තානි ආරබ්භ පරිපුච්ඡාබහුලසාපි විනයෙ විණ්ණවසිභාවස්සාපි තීසු රත්තෙසු ඔකප්පනීය[4]සද්ධාසම්බන්ධතඅධිමොක්ඛබහුලස්සාපි සද්ධාධිමුත්තෙන[5] වක්කලිත්‍ථෙරසදිසෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි විචිකිච්ඡා පහීයති; ඤාණනිසජ්ජාදිසු තිණ්ණං රත්තානං ගුණනිස්සිතසප්පායකථායපි පහීයති; තෙන වුත්තං ඡ ධම්මා විචිකිච්ඡාය පහානාය සංවත්තන්තීති. ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි පහීනාය විචිකිච්ඡාය සොතාපත්තිමග්ගෙන ආයතිං අනුප්පාදෙ හොතීති පජානාති; ඉති අජ්ඣත්තං වාති එවං පඤ්චනීවරණපරිගණ්හනෙන අත්තනො වා ධම්මෙසු පරස්ස වා ධම්මෙසු ඤාණෙන වා අත්තනො කාලෙන වා පරස්ස ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති; සමුදයවයා පනෙත්ථ සුඤ්ඤතනිමිත්තඅසුභනිමිත්තාදිසු[6] අයොනිසොමනසිකාර යොනිසොමනසිකාරවසෙන පඤ්චසු නීවරණෙසු වුත්තායෙව[7] නීහරිතබ්බා. ඉතො පරං වුත්තත්තයමෙව. කෙවලං හි ඉධ නීවරණ පරිග්ගාහිකා සති දුකඛසච්චනති එවං යොජනා කතා නීවරණපරිග්ගහ ඤස්ස භික්ඛුනො නිය්‍යානමුඛං වෙදිතබ්බං. සෙසං තාදීසමෙවාති.

නීවරණපබ්බං නිට්ඨිතං.

එවං පඤ්චනීවරණවසෙන ධම්මානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි පඤ්චඛන්ධවසෙන විභජිතුං පුන ච පරන්ති ආදිමාහ. පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධෙසූති[8] උපාදානස්ස ඛන්ධා උපාදානක්ඛන්ධා; උපාදානස්ස පච්චයභූතා ධම්මප්පඤ්ඤා ධම්මරාසයොති අත්ථො. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො; විත්ථාරතො පන ඛන්ධකථා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තා. ඉති රූපන්ති ඉදං රූපං එත්තකං රූපං න ඉතො පරං රූපං අත්ථීති සභාවතො රූපං පජානාති;[9] වෙදනාදිසුපි එසෙව නයො. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො; විත්ථාරෙන පන රූපාදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ ඛන්ධකථායමෙව වුත්තානි. ඉති රූපස්ස සමුදයොති එවං අවිජ්ජාසමුදයාදිවසෙන පඤ්චහාකාරෙහි

1. කුසලාදීසු ධම්මෙසු b s. 4. ඔකප්පනීය b s c. 7. වුත්තනයෙන b s.
2. පහාසෝපි විභූතිභාවය s. 5. සද්ධාධිමුත්තෙන s. 8. ආදිමාහ තත්ථ පඤ්චසු
3. වසෙන ච s. 6. පනෙත්ථ සුඤ්ඤනිමිත්තාදීසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු b s.
9. පඤ්ඤායතීති। ජානාතීති,

රූපස්ස සමුදයෝ; **ඉති රූපස්ස අත්ථඞ්ගමෝති** එවං අවිජ්ජානීරොධාදිවසෙන පඤ්චඞ්ගාරෙනි රූපස්ස අත්ථඞ්ගමෝ; වෙදනාදිසුපි එසෙව නයෝ. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපෝ; විත්ථාරෙ පන විසුද්ධිමග්ගෙ උදයබ්බය ඤාණකථායං වුත්තෝ. **ඉති අජ්ඣත්තං වාති** එවං පඤ්චක්ඛන්ධපරිගණ්හනෙන අත්තනෝ වා ඛමෙමන පරස්ස වා ඛමෙමන කාලෙන වා පරස්ස ඛමෙමන ධම්මානුපස්සී විහරති; සමුදය වයා පනෙත්ථ අවිජ්ජාසමුදයා රූපසමුදයොති ආදීනං පඤ්චන්නං[1] ඛන්ධෙසු වුත්තානං පඤ්චන්නඤ්ච ලක්ඛණානං වසෙන නීහරිතබ්බා. ඉතො පරං වුත්තනයමෙව. කෙවලං හි ඉධ ඛන්ධපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනං කත්වා ඛන්ධපරිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනෝ නිය්‍යානමුඛං වෙදිතබ්බං සෙසං තාදිසමෙවාති.

ඛන්ධපබ්බං නිට්ඨිතං.

එවං පඤ්චක්ඛන්ධවසෙන ධම්මානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි ආයතන වසෙන විභජිතුං **පුන ච පරන්ති** ආදිමාහ. තත්ථ **ඡසු අජ්ඣත්තිකබාහිරෙසු ආයතනෙසූති** වක්ඛුං[2] සොතං ඝානං ජිව්හා කායෝ මනොති ඉමෙසු ඡසු අජ්ඣත්තිකෙසු; රූපං සද්දෝ ගන්ධෝ රසෝ ඵොට්ඨබ්බා ධම්මොති[3] ඉමෙසු ඡසු බාහිරෙසු; **චක්ඛුඤ්ච පජානාතීති** චක්ඛුපසාදං යාථාවසරසලක්ඛණවසෙන පජානාති; **රූපෙ ච පජානාතීති** බහිද්ධා චතුසමුට්ඨානිකරූපෙ ච[4] යාථාවසරසලක්ඛණවසෙන පජානාති; **යඤ්චතදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංයොජනන්ති** යඤ්ච චක්ඛුඤ්චෙව රූපෙ චාති[6] උභයං පටිච්ච කාමරාගසංයොජනං පටිඝ-මානා- දිට්ඨි- විචිකිච්ඡා- සීලබ්බතපරාමාස- භවරාග- ඉස්සා- මච්ඡරිය- අවිජ්ජා[7]සංයොජනානි දසවිධං[8] සංයොජනං උපජ්ජති තඤ්ච යාථාව සරසලක්ඛණවසෙන පජානාති; කථං පනෙතං උපජ්ජතීති: චක්ඛු චාරෙ තාව ආපාථගතං ඉට්ඨාරම්මණං කාමස්සාදවසෙන අස්සාදයතො අභිනන්දතො කාමරාගසංයොජනං උපජ්ජති; අනිට්ඨාරම්මණෙ කුජ්ඣතො පටිඝසංයොජනං උපජ්ජති; **එතෙනා**[9] මං සෝ අඤ්ඤතරෙන එතං[10] ආරම්මණං විහාවෙතුං සමත්ථෝ අත්ථීති මඤ්ඤතො මානසංයොජනං උපජ්ජති; එවං[11] රූපාරම්මණං නිච්චං ධුවන්ති ගණ්හතෝ දිට්ඨිසංයොජනං උපජ්ජති; එවං රූපාරම්මණං සත්තෝ නු ඛෝ සත්තස්ස නු ඛොති විචිකිච්ඡතො විචිකිච්ඡාසංයොජනං උපජ්ජති; සමපහාතිහවෙ වත නෝ[12] ඉදං සූලහං ජාතන්ති භවං පත්ථෙන්තස්ස භවරාගසංයොජනං[13] උපජ්ජති; ආයතිමපි[14] එවරූපං[15] සීලබ්බතං සමාදියිස්සා සක්කා ලද්ධුන්ති සීලබ්බතං සමාදියන්තස්ස සීලබ්බත

1. සමුදයොති ආදීසු s.
2. චක්ඛු b s.
3. ඵොට්ඨබ්බං e ධම්මොති bsc.
4. සමුට්ඨානිකරූපං b s.
5. යං ච තං b s.
6. රූපඤ්චාති d2.
7. මච්ඡරියාවිජ්ජා b s.
8. දසවිධං l c
9. න කොචි අඤ්ඤතු b s න අඤ්ඤතු කොචි d2.
10. එසං s.
11. එතං l b.
12. සම්පතභවෙ [අත්තනෝ s.
13. භවසංයොජනං s.
14. ආයතිං s.
15. එත රූප l

පරාමාසසංයොජනං උප්පජ්ජති; අහො වතෙතං රූපාරම්මණං අඤ්ඤෙන ලභෙය්යුන්ති උසූයතො[1] ඉස්සාසංයොජනං උප්පජ්ජති; අත්තනා ලද්ධං රූපාරම්මණං අඤ්ඤස්ස මච්ඡරියතො මච්ඡරියසංයොජනං උප්පජ්ජති; සබ්බෙහෙව සහජාතඅනුසුණවසෙන අවිජ්ජාසංයොජනං උප්පජ්ජති; **යථා ච අනුපපන්නස්සාති** යෙන කාරණෙන අසමුදාචාරවසෙන අනුපපන්නස්ස තස්ස දසන්නම්පි සංයොජනස්ස උප්පාදෙ හොති තඤ්ච කාරණං පජානාති; **යථා ච උප්පන්නස්සාති** අපගිනතෙන පන සමුදාචාරවසෙන වා උප්පන්නස්ස තස්ස දසන්නම්පි සංයොජනස්ස යෙන කාරණෙන පහානං හොති තඤ්ච කාරණං පජානාති; **යථා ච පහීනස්සාති** තදඞ්ගවික්ඛම්භනපහානවසෙන ච පහීනස්සාපි තස්ස දසන්නම් සංයොජනස්ස යෙන කාරණෙන ආයතිං අනුප්පාදෙ හොති තඤ්ච පජානාති; කථං[2] කාරණෙන පනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෙ හොති: දිට්ඨිවිචිකිච්ඡාසීලබ්බතපරාමාසඝනස්ස ඔච්ඡරියභෙදස්ස තාව පඤ්චන්නම්පි සංයොජනස්ස සොතාපත්තිමග්ගෙන ආයතිං අනුප්පාදෙ හොති; කාමරාගපටිඝසංයොජනද්වයස්ස ඔළාරිකස්ස සකදාගාමිමග්ගෙන; අණුසහගතස්ස අනාගාම්මග්ගෙන; මානභවරාගඅවිජ්ජාසංයොජනත්තයස්ස අරහත්තමග්ගෙන ආයතිං අනුප්පාදෙ හොති; **සොතාපන්නඤ්ච පජානාති සෝතං වාති** ආදිසුපි එසෙව නයො. අපි චෙත්ථ ආයතනකථා විත්ථාරතො විසුද්ධිමග්ගෙ ආයතනනිද්දෙසෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. **ඉති අජ්ඣත්තං වාති** එවං[3] අජ්ඣත්තිකායතනපරිගණ්හනෙන අත්තනො වා ධම්මෙසු බාහිරායතනපරිගණ්හනෙන පරස්ස වා ධම්මෙසු කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන වා පරස්ස ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති; සමුදයවයා පනෙත්ථ **අවිජ්ජාසමුදයා චක්ඛුසමුදයොති** රූපායතනානං[4] රූපක්ඛන්ධෙ අරූපායතනානෙසු මනායතනස්ස විඤ්ඤාණක්ඛන්ධෙ ධම්මායතනස්ස සෙසක්ඛන්ධෙසු වුත්තනයෙන නිහරිතබ්බා; ලොකුත්තරධම්මා න ගහෙතබ්බා. ඉතො පරං වුත්තනයමෙව. කෙවලං හි ඉධ ආයතන පරිඤ්ඤාභිකා සති දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනං කත්වා ආයතන පරිඤ්ඤාභකස්ස භික්ඛුනො නිය්යානමුඛං වෙදිතබ්බං. සෙසං තාදිසමෙවාති.

ආයතනපබ්බං නිට්ඨිතං.

එවං ඡ අජ්ඣත්තිකබාහිරායතනවසෙන ධම්මානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි බොජ්ඣඞ්ගවසෙන විභජිතුං **පුන ච පරන්ති** ආදිමාහ. තත්ථ **බොජ්ඣඞ්ගෙසූති** බුජ්ඣනකසත්තස්ස[5] අඞ්ගෙසු; **ඤාණන්ති** පවිචයාභවසෙන සංවිජ්ජමානං; **සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගන්ති** සතිසඞ්ඛාතං සම්බොජ්ඣඞ්ගං; එත්ථ හි සම්බුජ්ඣති ආරද්ධවිපස්සකතො පට්ඨාය යොගාවචරොති සම්බොධි; යාය වා සො සතිආදිකාය සත්තධම්ම

---

1. උසූයනතො b උසූයායනතො s. 2. කථං s. 3 දට්ඨබ්බා ඉති s
4. රූපායතනස්ස b s. 5. බුජ්ඣනකසඞ්ඛාතස්ස le.

සාමඤ්ඤා සම්බුජ්ඣති කිලෙසනිද්දාතො උට්ඨාති සචානි වා පටිවිජ්ඣති සා ධම්මසාමඤ්ඤා[1] සම්බොධි; තස්ස සම්බොධිස්ස තස්සා වා සම්බොධියා අඞ්ගානි සම්බොජ්ඣඞ්ගා; තෙන වුත්තං සත්තිසම්බොධඞ්ගං සම්බොජ්ඣඞ්ගානි. සෙසසම්බොජ්ඣඞ්ගෙසුපි ඉමිනාව නයෙන වව නත්ථො වෙදිතබ්බො.[2] අසණ්ඨානානි අපපවිලාභවසෙන[3] අවිජ්ජමානං; යථා ව අනුපපන්නසාති ආදිසු පන සත්තිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස තාව "අත්ථි භික්ඛවෙ සත්තිසම්බොජ්ඣඞ්ගට්ඨානියා[4] ධම්මා තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා සත්තිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා සත්තිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භියේ‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා සංවත්තන්ති"ති එවං උප්පාදෙ හොති; තත්ථ සතියෙව සත්තිසම්බොජ්ඣඞ්ගට්ඨානියා[4] ධම්මා; යොනිසොමනසිකාරො වුත්තලක්ඛණොයෙව; තං තත්ථ බහුලං පවත්තයතො සත්තිසම්බොජ්ඣඞ්ගා උප්පජ්ජන්ති; අපි ච වත්තාරො ධම්මා සත්ති සම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති සත්තිසම්පජඤ්ඤං මුට්ඨස්සතිපුග්ගලපරිවජ්ජනතා උපට්ඨිතසතිපුග්ගලසෙවනතා තදධිමුත්තතාති. අභික්කන්තාදිසු හි සත්තසු ඨානෙසු සත්තිසම්පජඤ්ඤෙන භවිතබ්බං තික්ඛිත්තකායකිරියාදිසු[5] මුට්ඨස්සතිපුග්ගල[6] පරිවජ්ජනෙන තිස්සදත්ත ථෙරඅභයත්ථෙරාදිසදිස[7]උපට්ඨිතසතිපුග්ගල[8]සෙවනෙන ඨානනිසජ්ජාදිසු සත්තිසම්පජඤ්ඤං නිත්තණ්හපණ්ඩුභාරවිත්තතාය ච[9] සත්ති සම්බොජ්ඣඞ්ගා උප්පජ්ජන්ති; එවං චතූහි කාරණෙහි උප්පන්නස්ස පනස්ස[10] අරහත්තමග්ගෙන භාවනා පාරිපූරි[11] හොතීති පජානාති.

ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස පන[12] "අත්ථි භික්ඛවෙ කුසලාකුසලා ධම්මා–පෙ–කණ්හසුක්කසප්පටිභාගා ධම්මා තත්ථ යොනිසොමනසිකාර බහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භියේ‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා සංවත්තන්ති"ති එවං උප්පාදෙ හොති;[13] අපි ච සත්ත ධම්මා ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති පරිපුච්ඡකතා වත්ථුවිසදකිරියා ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනා දුප්පඤ්ඤපුග්ගලපරිවජ්ජනතා පඤ්ඤවන්ත[14]පුග්ගලසෙවනා ගම්භීරඤාණචරියපච්චවෙක්ඛණා තදධිමුත්තතාති. තත්ථ පරිපුච්ඡකතාති ඛන්ධධාතු ආයතනඉන්ද්‍රියබලබොජ්ඣඞ්ගමග්ගඣානවිමොක්ඛ[15] සමථවිපස්සනානං[16] අත්ථසන්නිස්සිතපරිපුච්ඡාබහුලතා; වත්ථුවිසදකිරියාති අජ්ඣත්තිකබාහිරානං වත්ථූනං විසදභාවකරණං; යදූ හිස්ස සෙසනඛලොමාදි[17] අසිදීසානි[18] හොන්ති සරීරං වා උස්සන්නදොසඤ්ඤිවව සෙදමල

1. ධම්මසාමඤ්ඤා b e.
2. දට්ඨබ්බා l e.
3. අපපවිලාභවසෙන l අපවිලාභවසෙන e.
4. ට්ඨානියා s.
5. භදිසෙ l b.
6. පුග්ගලෙ l b.
7. භදිසෙ b.
8. පුග්ගලෙ b.
9. චිත්තකායෙ l.
10. උප්පජ්ජමානස්ස b.
11. පාරිපූරී b e.
12. සත්තබොජ්ඣඞ්ගස්ස l e.
13. හොතීති s.
14. පඤ්ඤවතා e.
15. මග්ගඣානවිමොක්ඛ s.
16. සමාධිවිපස්සනානං l.
17. ලොමා b s.
18. ලොමානි දීඝානි l අසිදීඝා b s.

මක්ඛිතඤ්ච තදූ අජ්ඣත්තිකං[1] වත්ථු අවිසදං හොති අපරිසුද්ධං; යදූ පන චිවරං ජිණ්ණං කිලිට්ඨං දුග්ගන්ධං හොති සෙනාසනං වා උකලාපං තදූ බාහිරං[2] වත්ථු අවිසදං හොති අපරිසුද්ධං; තස්මා කෙසාදිවෙජ්ජනෙන[3] උද්ධවිරෙචනඅධොවිරෙචනාදීහි සරීරසල්ලහුකභාවකරණෙන උච්චා දනනහාපනෙන ච[4] අජ්ඣත්තිකං වත්ථු විසදං කාතබ්බං; සූචිකම්ම ධොවනරජනපරිභණ්ඩකරණාදීහි බාහිරං[2] වත්ථු විසදං කාතබ්බං; එතසම්ං හි අජ්ඣත්තිකබාහිරෙ වත්ථුම්හි අවිසදෙ උපපජ්ජනාසු චිත්ත චෙතසිකෙසු ඤාණම්පි අපරිසුද්ධං හොති අපරිසුද්ධානි දීපකපල්ලකවට්ටි තෙලානි නිස්සාය උපජ්ජනදීපසිඛාය ඔභාසො විය; විසදෙ පන අජ්ඣත්තිකබාහිරෙ වත්ථුම්හි උපජ්ජනාසු චිත්තචෙතසිකෙසු ඤාණම්පි විසදං හොති පරිසුද්ධානි දීපකපල්ලකවට්ටිතෙලානි නිස්සාය උපජ්ජන දීපසිඛාය ඔභාසො විය; තෙන වුත්තං වත්ථුවිසදකිරියා ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උපාදාය සංවත්තතීති. ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනා නාම සද්ධාදීනං ඉන්ද්‍රියානං සමභාවනරණං; සචෙ හිස්ස සද්ධින්ද්‍රියං බලවා හොති ඉතරානි මන්දානි තතො විරියින්ද්‍රියං පඤ්ඤාගතිකචිත්තං සතින්ද්‍රියං උපට්ඨානගතිකචිත්තං සමාධින්ද්‍රියං අවිකෙපගතිකචිත්තං පඤ්ඤින්ද්‍රියං දස්සන ගතිකචිත්තං කාහූ න සක්කොති; තස්මා තං ධම්මසභාවපච්චවෙක්ඛණෙන වා යථා වා මනසිකාරෙතො බලවං[5] ජාතං තථා අමනසිකාරෙන ගාපෙතබ්බං. වක්කලිත්‍ථෙරවත්ථු චෙත්ථ නිදස්සනං.

සචෙ පන විරියින්ද්‍රියං බලවං හොති අථ නෙව සද්ධින්ද්‍රියං අධි මොක්ඛගතිකචිත්තං ඛාතුං සක්කොති; න ඉතරානි ඉතරගතිකචිත්තභෙදං; තස්මා තම්පස්සද්ධාදිභාවනාය ගාපෙතබ්බං; තත්‍රාපි සොණත්‍ථෙරස්ස වත්ථුං[6] දස්සෙතබ්බං. එවං සෙසෙසුපි එතස්ස බලවභාවෙ සති ඉතරෙසං අත්තනො කිච්චෙසු අසමත්ථතා වෙදිතබ්බා; විසෙසතො පනෙත්ථ සද්ධාපඤ්ඤානං සමාධිවිරියානඤ්ච සමතං[7] පසංසන්ති; බලවසද්ධො හි මන්දපඤ්ඤං මුද්ධාපසන්නො හොති අවත්ථුම්හි පසීදති; බලවපඤ්ඤං මන්දසද්ධා කෙරාටිකපක්ඛං භජති හෙස්සජ්ජසමූට්ඨිතො විය රොගො අතෙකිච්ඡා හොති; විත්තුපාදමත්තෙනෙව කුසලං හොතීති අභිඛාවිත්වා ඤානදීනි අනරෙනෙතා නිරයෙ උපපජ්ජති; උභින්නං සමතාය වත්ථුම්හියෙව පසීදති; බලවසමාධි[8] පන මන්දවිරියං[9] සමාධිඤ්ච කොසජ්ජපක්ඛතතා කොසජ්ජං අභිභවති; බලවවිරියං[10] මන්ද සමාධිවිරියඤ්ච උද්ධච්චපක්ඛතතා උද්ධච්චං අභිභවති; සමාධි පන විරි යෙන සංයොජිතො කොසජ්ජෙ පතිතුං න ලභති; විරියං සමාධිනා සංයොජිතං උද්ධච්චෙ පතිතුං න ලභති; තස්මා තදුභයං සමං කාතබ්බං; උභයසමතාය හි අපණා හොති. අපි ච සමාධිකම්මිකස්ස බලවතීපි සද්ධා වට්ටති; එවං සද්දහනෙතා ඔකප්පනෙතා අපණං පාපුණිස්සති;

1. අජ්ඣත්තික s. 5. බලව s. 7 සමත්ත. s. 10. බලවං විරියං. s.
2. බාහිර s. 6. වත්ථු b s. 8. බලවං s සමාධි. b e.
3. කෙසාදිවෙජ්ජදපනෙන b උඛ. විරෙචන b s. 9. මන්දං විරියං. s. (පනෙන s.
4. උච්චාදනනහාපනෙන ච සුගන්ධිකරණෙන ච ඔභාසොදනෙන ච සමා

සමාධිපඤ්ඤස්ස පන සමාධිකම්මිකස්ස එකඟතා බලවතී වට්ටති; එවං හි සො අපපනං පාපුණාති; විපස්සනාකම්මිකස්ස පඤ්ඤා බලවතී වට්ටති; එවං හි සො ලක්ඛණපටිවෙධං පාපුණාති; උභින්නං පන සමතායපි[1] අප්පනා හොතියෙව; සති පන සබ්බත්ථ බලවතී[2] වට්ටති; සති හි චිත්තං උද්ධච්චපක්ඛිකානං සද්ධාවීරියපඤ්ඤානං වසෙන උද්ධච්චපාතතො කොසජ්ජපක්ඛිකෙන සමාධිනා කොසජ්ජපාතතො රක්ඛති; තස්මා සා ලොණධූපනං විය සබ්බබ්‍යඤ්ජනෙසු සබ්බකම්මිකඅමච්චො විය ච සබ්බ රාජකිච්චෙසු සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතබ්බා. තෙනාහ "සති ච පන සබ්බත්ථිකා වුත්තා භගවතා; කිං කාරණා; චිත්තං හි සතිපටිසරණං; ආරක්ඛපච්චුපට්ඨානාව සති; න[3] විනා සතියා චිත්තස්ස පගුණභාවහානියෙව හොතී"ති.

දුප්පඤ්ඤපුග්ගලපරිවජ්ජනතා නාම ඛන්ධාදිභෙදෙ අනොගාළ්හපඤ්ඤානං දුම්මෙධපුග්ගලානං ආරකා[4] පරිවජ්ජනං; පඤ්ඤවන්තා[5] පුග්ගලසෙවනා නාම සමපඤ්ඤාසලක්ඛණපරිගාහිකාය උදයව්‍යය[6] පඤ්ඤාය සම්පන්නා ගම්භීරඤාණචරියපච්චවෙක්ඛණා නාම ගම්භීරෙසු ඛන්ධාදිසු පවත්තාය ගම්භීරපඤ්ඤාය පභෙදපච්චවෙක්ඛණා; තදධිමුත්තතා නාම යානතිසජ්ජාදිසු ධම්මවිවයසම්බොජ්ඣඞ්ගසමුට්ඨාපනඤ්ච නිත්තා[7] පොණපබ්භාරචිත්තතා; එවං උපපන්නස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන භාවනා පාරිපූරි[8] හොතීති පජානාති.

විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස "අත්ථි හික්ඛවෙ ආරම්භධාතු[9] නික්ඛමධාතු පරක්කමධාතු තඤ්ච යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භියෝභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා සංවත්තතී"ති එවං උපපාදෙ හොති; අපි ච එකාදස ධම්මා විරිය සම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති අපායභයපච්චවෙක්ඛණතා ආනිසංසදස්සාවිතා ගමනවීථිපච්චවෙක්ඛණතා පිණ්ඩපාතාපචායනතා දළිද්දමහත්තපච්චවෙක්ඛණතා සඤ්ඡමහත්තපච්චවෙක්ඛණතා ජාති මහත්තපච්චවෙක්ඛණතා සබ්‍රහ්මචාරිමහත්තපච්චවෙක්ඛණතා කුසීත පුග්ගලපරිවජ්ජනතා ආරද්ධවීරියපුග්ගලසෙවනතා තදධිමුත්තතාති. තත්ථ නිරයෙසු පඤ්චවිධබන්ධන[10] තම්මකාරණතො[11] පට්ඨාය මහාදුක්ඛං අනුභවනකාලෙ'පි තිරච්ඡානයොනියං ජාලකඛිපකුම්මාදීහි ගහිත කාලෙ'පි පායනකණ්ටකාදිපහාරතුන්නස්ස පන සකටවහනාදිකාලෙ'පි පෙතනිජ්ඣමෙ[12] අනෙකානිපි වස්සසහස්සානි එකං බුද්ධන්තරම්පි බ්‍රහ්මපායඤ්ච ආකුරිභූතකාලෙ'ති කාළකඤ්ඤක[13] අසුරෙසු සට්ඨියත්ථ අසීතියත්ථපමාණෙන අට්ඨිවම්මමත්තෙනෙව අත්තභාවෙන වාතාත පාදි දුක්ඛානුභවනකාලෙ'පි න සක්කා විරි සම්බොජ්ඣඞ්ගං උප්පාදෙතුං

1. සමතාය ච s. 6 උදයඛයය b d1 d2 s e. 10. පඤ්චවිධබන්ධන d2 l
2. සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතබ්බතොබලවති h. පඤ්චවිධබන්ධ b c s.
3 නව b. 7. තතාතිනා l e. 11. කරණතො b l s.
4. ආරකාව b s. 8. පාරිපූරි b c. 12. කාලෙ s පිත්තිච්ඡයෙ b s
5. පඤ්ඤවන්තා e. 9. ආරඛධාතු b d1 d2 s. 13 කාලනිඤ්චිත b කාලකඤ්ජිකා s.

අයමෙව හි තෙ භික්ඛු කාලොති එවං අපායභයං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගා උපපජ්ජන්ති. න සක්කා කුසීතෙන තාව ලොකුත්තර ධම්මා ලද්ධුං ආරද්ධවිරියෙනෙව සක්කා අයමානිසංසොති විරියස්සාති එවං ආනිසංසදස්සාවිතොඋපපජ්ජන්ති. සබ්බබුද්ධපච්චෙකබුද්ධමහා සාවකෙහෙව තෙ ගතමග්ගො ගන්තබ්බොති සො ව න සක්කා කුසීතෙන ගන්තුන්ති එවං ගමනම්පි පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි උපපජ්ජන්ති. යෙ තං පිණ්ඩපාතාදීහි උපට්ඨහන්ති ඉමෙ තෙ මනුස්සා නෙව ඤාතකා; න දාසකම්මකරා; නපි තං නිස්සාය ජීවිස්සාමාති තෙ පණ්ඩිතාති පිණ්ඩ පාතාදීනි දෙන්ති; අථ ඛො අත්තනො කාරුඤ්ඤං මහප්ඵලතං පච්චා පිංසමානා දෙන්ති; ඉතිරාපි අයං ඉමෙ පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිත්වා කාය දඞ්ඩි[1]බහුලො සුඛං විහරිස්සතීති න එවං සම්පස්සතා තුය්හං පච්චයා අනුඤ්ඤාතා; අථ ඛො අයං ඉමෙ පරිභුඤ්ජමානො සමණධම්මං කත්වා වට්ටදුක්ඛතො මුච්චිස්සතීති තෙ පච්චයා අනුඤ්ඤාතා; සොදානි ත්වං කුසීතො විහරන්තො න තං පිණ්ඩපාතං අපචායිස්සසි; ආරද්ධවිරි යස්සෙව[2] පිණ්ඩපාතාපචායනං නාම හොතීති එවං පිණ්ඩපාතා පචායනං පච්චවෙක්ඛණතස්සාපි උපපජ්ජති; මහාමිත්තත්ථෙරස්ස විය: ථෙරො කිර කස්සකලෙණෙ නාම පටිවසති; තස්ස ච; ගොචරගාමෙ එකා මහාඋපාසිකා ථෙරං පුත්තං කත්වා පටිජග්ගති; සා එකදිවසං අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තී ධීතරං ආහ: අම්ම අජ්ජකස්මිං නාම[3] ඨානෙ පුරාණ තණ්ඩුලා අජ්ජකස්මිං ඛීරං අජ්ජකස්මිං සප්පි අජ්ජකස්මිං ඵාණිතං තව භාතිකස්ස අය්‍යමිත්තස්ස ආගතකාලෙ භත්තං පචිත්වා ඛීරසප්පිමධු ඵාණිතෙහි[4] සද්ධිං දෙහි; ඉමඤ්ච භුඤ්ජිස්සාසි;[5] අහං පන භිය්‍යො පක්ඛං[6] පාරිවාසිකභත්තං භුඤ්ජිත්වා භුත්තභාවෙනි; දිවා ඉධං භුඤ්ජිස්සසි අම්මාති; සාකපණ්ණං පක්ඛිපිත්වා කණතණ්ඩුලෙහි අම්බිලයාගුං පචිත්වා ඨපෙහි අම්මාති; ථෙරෙ චීවරං පාරුපිත්වා පත්තං නීහරන්තොව තං සද්දං සුත්වා අත්තානං ඔවදි: මහාඋපාසිකා කිර භුඤ්ජිත්වා පාරි වාසිකභත්තං භුඤ්ජි; දිවාපි කණපණ්ණම්බිලයාගුං භුඤ්ජිස්සති; තුය්හං අත්ථාය පන පුරාණතණ්ඩුලාදීනි ආවිකතානි; තං නිස්සාය ඛො පනාහං නෙව ඛෙත්තං න වත්ථුං න භත්තං න වත්ථං පවාසිංසති; තිස්සො පන සම්පත්තියො පත්ථයමානා දෙති; ඉමං එතිස්සා තා සම්පත්තියො දාතුං සක්කිස්සති න සක්කිස්සතීති; අයං ඛො පන පිණ්ඩපාතො තයා සරා ගෙන සද්ධෙසෙන සොමනස්සෙන න සක්කා ගණ්හිතුන්ති පත්තං ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා ගණ්ඨිකං මුඤ්චිත්වා නිවත්තිත්වා කාසාකලෙණමෙව ගන්ත්වා පත්තං හෙට්ඨාමඤ්චෙ විවරං විවරවංසෙ ඨපෙත්වා අරහත්තං අපා පුණිත්වා න නික්ඛම්සාමීති විරියං අධිට්ඨහිත්වා නිසීදි; දීඝරත්තං අපප මත්තො හුත්වා නිවුත්ථභික්ඛු විපස්සනං වඩ්ඩෙත්වා පුරෙභත්තමෙව අර හත්තං පත්වා විකසමානම්ව[7] පදුමං මහාඛීණාසවො සිතං කරොන්තොව නික්ඛම්; ලෙණද්වාරෙ රුක්ඛමහි අධිවත්ථා දෙවතා.

1. කාඅදළඝ් d2 s. 3. අජ්ජකස්මිං b s. 5. ඉමඤ්ච භික්ඛු භුඤ්ජිත්වා යාසීති d2.
2. විරියසෙව හි b s. 4. ඛීරසප්පිඵාණිතෙහි b s.
6. පක්ඛං s. 7. විකසිතං විය b විකසිතම්ව s.

"නමෝ තෙ පුරිසාජඤ්ඤ නමෝ තෙ පුරිසුත්තම,
යස්ස තෙ ආසවා ඛීණා දක්ඛිණෙයෝසි මාරිසා"ති-

උදානං[1] උදානෙත්වා හත්ථෙ පිණ්ඩාය පවිට්ඨානං තුම්හාදිසානං අරහන්තානං භික්ඛං දත්වා මහල්ලකිත්තියො දුක්ඛා මුච්චිස්සන්තීති ආහ. ථෙරෝ උට්ඨහිත්වා ද්වාරං විවරිත්වා කාලං ඔලොකෙන්තා පාතොයෙවාති ඤත්වා පත්තචීවරං ආදාය ගාමං පාවිසි, දුරිතාපි හත්ථං සම්පාදෙත්වා ඉදානි මෙ භාතා ආගම්ඝිස්සති ඉදානි මෙ භාතා ආගම්ඝිස්සතීති[2] චාරං ඔලොකයමානා නිසීදි; සා ථෙරෙ ඝරචාරං සම්පත්තෙ පත්තං ගහෙත්වා සප්පිඵාණිතයොජිතස්ස බීරපිණ්ඩපාතස්ස පූරෙත්වා ගහෙත්වා ඨපෙසි; ථෙරෝ සුඛං හොතූති අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි; සාපි තං ඔලොකයමානා අට්ඨාසි; ථෙරස්ස හි තදා අනිච්චං පරිඝ්‍රුඩෝ ජීවිතණ්ණා අහොසි; විපස්සනාඤාණානි ඉන්ද්‍රියානි; මුඛං බන්ධනා මුත්ත[3] තාලපක්කං විය අනිච්චං විරොචිත්ථ; මහාඋපාසිකා අරඤ්ඤා ආගන්ත්වා කිං අම්ම භාතිනො තෙ ආගතොති පුච්ඡි; සා සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචෙසි; උපාසිකා[4] අජ්ජ මෙ ප්‍රාත්තස්ස පබ්බජිතභාවං මත්ථකං පත්තභාවන්ති ඤත්වා අභිරමතී තෙ අම්ම භාතා බුද්ධසාසනෙ න උක්කණ්ඨතීති ආහ. මහන්තං ඛො පනෙතං සද්ධූ දුග්ගජ්ජං යදිදං සත්ත අරියධනානි[5] නාම; තං න සක්කා කුසීතෙන ගහෙතුං; යථා හි විපරිපන්නං පුත්තං මාතාපිතරෝ අයං අම්හාකං අප්පතෙය්‍යොති පරිබාහිරං කරොන්ති; සො තෙසං අචවයෙන දුග්ගජ්ජං න ලභති; එවං කුසිතොපි ඉදං අරියධනදුග්ගජ්ජං න ලභති; ආරද්ධවිරියොව ලභතීති දුග්ගජ්ජ මහත්තං පච්චවෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති. මහා ඛො පන තෙ සත්ථා; සද්ධූනො හි තෙ මාකුවජිසම්මි පටිසන්ධිග්ගහණත[6] කාලෙපි[7] අභිනික්ඛමනෙපි අභිසම්බොධියම්පි ධම්මචක්කප්පවත්තනයමකපාටිහාරියදෙවොරොහනආයුසඞ්ඛාරොස්සජ්ජනෙස්සුපි පරිනිබ්බානකාලෙපි දසසහස්සී ලොකධාතු කම්පිත්ථ; යුත්තනනු තෙ එවරූපස්ස සද්ධූ සාසනෙ පබ්බජිතා කුසීතෙන භවිතුන්ති එවං සද්ධූමහත්තං පච්චවෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති. ජාතියාපි ත්වං ඉදානි න ලාමකජාතිකො අසම්භින්නාය මහාසම්මතපවෙණියා ආගතෙ ඔක්කාකරාජවංසෙ ජාතොසි; සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ච[8] මහාමායාදෙවියා ච[9] නත්තා; රාහුලභද්දස්ස භාණිවෙඨා; තස්ස නාම එවරූපෙන ජීනපුත්තෙන භුත්වා න යුත්තං කුසීතෙන විහරිතුන්ති එවං ජාතිමහත්තං පච්චවෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා වෙව අසීති මහාසාවකා ච[10] විරියෙනෙව ලොකුත්තරධම්මං පටිවිජ්ඣිංසු; ත්වං එතෙසං සබ්‍රහ්මචාරීනං මග්ගං පටිපජ්ජසි න පටිපජ්ජසීති[11] එවං සබ්‍රහ්මචාරිමහත්තං පච්චවෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති. කුච්ඡිං පූරෙත්වා ඛීනඅජ්ඣාසදිසෙ විස්සට්ඨකාමිකා

1. එවං උදානං b s.
2. ඉදානි ආගම්ඝිස්සතීති b d1d2s.
3. පමුත්ත b s
4. සා උපාසිකා b s.
5. අරියධනං b.
6. ගහණ b d2 s.
7. කාලෙ s.
8. මහාරාජස්සපි s මහාරාජස්ස b. [පජ්ජිස්සසීති b s,
9. දෙවිසා s.
10. අසීති ච මහාසාවකා bs.
11. පටිපජ්ජිස්සසීතපටි

වෙනසිකවිරියෙ කුසිතපුග්ගලෙ පරිවජ්ජෙන්තසස්සාපි ආරද්ධවිරියෙ පඟ්හතෙන පුග්ගලෙ සෙවන්තසස්සාපි ඣානනිසජ්ජාදිසු විරියුපපාදනත්ථං නිග්ගහපොණපබ්භාරවිත්තසස්සාපි උපපජ්ජති. එවං උපපන්නස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන භාවනා පාරිපූරි[1] හොතීති පජානාති.

පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස "අත්ථි භික්ඛවෙ පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගට්ඨානියා ධම්මා තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භියොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා සංවත්තතී"ති එවං උපපාදෙ හොති; තත්ථ පීතියෙව පීති සම්බොජ්ඣඞ්ගට්ඨානියා ධම්මා නාම:[2] තස්සා[3] උපපාදකමනසිකාරො යොනිසොමනසිකාරො නාම; අපි ච එකාදස ධම්මා පීති සම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උපපාදාය සංවත්තන්ති බුද්ධානුස්සති ධම්මා-සඞ්ඝා-සීලා-චාගා[4]-දෙවතානුස්සති උපසමානුස්සති පුඛපුග්ගලපරිවජ්ජනතා සිනිද්ධපුග්ගලසෙවනතා[5] පසාදනියසුත්තන්තපච්චවෙක්ඛණතා තදධිමුත්තතාති; බුද්ධගුණෙ අනුස්සරණතස්සාපි[6] හි යාව උපචාරසඤ්ඤා සරිරං එරමානො පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො උපජ්ජති; ධම්මසඞ්ඝගුණෙ[7] අනුස්සරණතස්සාපි දීඝරත්තං අඛණ්ඩං කත්වා රක්ඛිතං චතුපාරිසුද්ධි සීලං[8] පච්චවෙක්ඛණතස්සාපි ගිහිනො දසසීලං පණ්ඩසීලං පච්ච වෙක්ඛණතස්සාපි දුබ්භික්ඛභයාදිසු පණීතභොජනං සම්ගහොවාරිනං දත්වා එවං නාම අදමහාති චාගං පච්චවෙක්ඛණතස්සාපි ගිහිනොපි එවරූපෙ කාලෙ සීලවන්තානං දින්නදානං[9] පච්චවෙක්ඛණතස්සාපි යෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතා[10] දෙවතානං පතතා තථාරූපානං ගුණානං[11] අත්තනි අත්ථිතං පච්චවෙක්ඛණතස්සාපි සමාපත්තියා වික්ඛම්භිතෙ කිලෙසෙ[12] සඨිමපි සහනතිමපි[13] වස්සානි න සමුදාචරනතීති පච්චවෙක්ඛණතස්සාපි වෙතියදස්සනබොධිදස්සනථෙරදස්සනෙසු අසක්කච්චකිරියාය සංසුච්ච ලුඛභාවෙ බුද්ධාදිසු පසාදගිනොහාභාවෙන ගද්‍රභපිළෙථ රජාදිසෙ ලුඛපුග්ගලෙ පරිවජ්ජෙන්තස්සාපි බුද්ධාදිසු පසාදබහුලෙ මුදුචිත්තෙන සිනිද්ධපුග්ගලෙ සෙවන්තස්සාපි රතනත්තයගුණපරිදීපකෙ පසාදනීයෙ සුත්තන්තෙ පච්චවෙක්ඛණතස්සාපි ඣානනිසජ්ජාදිසු පීතිඋපපාදනත්ථං නිග්ගහපොණපබ්භාරවිත්තසස්සාපි උපපජ්ජති; එවං උපපන්නස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන භාවනා පාරිපූරි හොතීති පජානාති.

පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස "අත්ථි භික්ඛවෙ කායපස්සද්ධි චිත්ත පස්සද්ධි තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භියොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය

1. පාරිපූරී b e. 6. නානුස්සපි s.
2. එකානියා නාම a m1 m2 P1 P2 t v w1. 7. ගුණං s.
3. එකානියා ධම්මා s තස්සාපිs. 8. රක්ඛිතං චතුපාරිසුඛසීලං s12.
4. ධම්ම සඞ්ඝ සීල වෙගබ s e. 9. දින්නං දානං s.
5. පරිවජ්ජනා සිනිඞ්ඩපුග්ගලසෙවනා s පසාදනීය b s e. 10. සමන්නාගතානදෙවතාbs.
11. තථාරූපානං b s.
12. වික්ඛම්භිතකිලෙසං b.,
13. සඨිපිසහතතිපි s.

පාරිපූරියා සංවත්තතී"ති එවං උප්පාදෙ හොති. අපි ච සත්ත ධම්මා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති පණීතභොජන සෙවනතා උතුසුඛසෙවනතා ඉරියාපථසුඛසෙවනතා මජ්ඣත්ත පයොගතා සාරද්ධකායපුග්ගලපරිවජ්ජනතා පස්සද්ධකායපුග්ගල සෙවනතා තදධිමුත්තතාති. පණීතං හි සිනිද්ධං සප්පායභොජන මුඤ්ඣන්තස්සාපි සිතුණ්හස්ස උතුස්ස ඣානාදීසු ච ඉරියාපථෙසු සප්පායං උතුඤ්ච ඉරියාපථඤ්ච සෙවන්තස්සාපි පස්සද්ධි උප්පජ්ජති; යො පන මහා පුරිසජාතිකො සබ්බඋතුඉරියාපථක්ඛමොව හොති[1] න තං සඞ්ඛෙතං වුත්තං; යස්ස සභාගවිසභාගතා ඤත්වා තස්සෙව විසභාගෙ උතුඉරියා පථෙ වජ්ජෙත්වා සභාගෙ සෙවන්තස්ස[2] උප්පජ්ජති: මජ්ඣත්තපයොගො වුච්චති අත්තනො ච පරස්ස ච කම්මස්සකතා[3]පච්චවෙක්ඛණා; ඉමිනා මජ්ඣත්තපයොගෙන උප්පජ්ජති. යො ලෙඛ්ඛදණ්ඩාදිහි පරං විහෙඨ මානොව විචරති එවරූපං සාරද්ධකායං පුග්ගලං පරිවජ්ජෙන්තස්සාපි සංයතපාදපාණිං[4] පස්සද්ධකායං පුග්ගලං සෙවන්තස්සාපි ඣාන නිසජ්ජාදීසු පස්සද්ධි උප්පාදනත්ථාය තින්නපොණපබ්භාරවිත්තස්සාපි උපපජ්ජති; එවං උපපන්නස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන භාවනා පාරිපූරි හොතීති පජානාති.

සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස "අත්ථි නික්ඛෙ සමථනිමිත්තං අබ්යග්ග නිමිත්තං තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයම්හාරො අනුප්පන්නස්ස වා සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භියෝභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරි පූරියා සංවත්තතී"ති එවං උප්පාදෙ හොති; තත්ථ සමථොව[5] සමථ නිමිත්තං; අවික්ඛෙපථෙන ව අබ්යග්ගනිමිත්තන්නති. අපි ච ඉමාදස ධම්මා සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති වත්ථුවිසද කිරියතා ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනතා නිමිත්තකුසලතා සමයෙ චිත්තස්ස පග්ගණ්හනතා සමයෙ චිත්තස්ස නිග්ගණ්හනතා සමයෙ සම්පහංසනතා සමයෙ අජ්ඣුපෙක්ඛනතා අසමාහිතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා සමාහිත පුග්ගලසෙවනතා ඛානවිමොක්ඛපච්චවෙක්ඛනතා තදධිමුත්තතාති. තත්ථ වත්ථුවිසදකිරියතා ච[6] ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනතා ච වුත්ත නයෙනෙව[7] වෙදිතබ්බා; නිමිත්තකුසලතා නාම තාසිණනිමිත්තස්ස උග්ගහණකුසලතා;[8] සමයෙ චිත්තස්ස පග්ගණ්හනතාති යස්මිං සමයෙ අතිසිථිලවීරියතාදීහි ලීනං චිත්තං හොති තස්මිං සමයෙ ධම්මවිචය විරියපීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගසමුට්ඨාපනෙන තස්ස පග්ගණ්හනං; සමයෙ චිත්තස්ස නිග්ගණ්හනතාති යස්මිං සමයෙ අවචාරද්ධවීරියතාදීහි උද්ධතං චිත්තං හොති තස්මිං සමයෙ පස්සද්ධිසමාධිඋපෙඛාසම්බොජ්ඣඞ්ග සමුට්ඨාපනෙන තස්ස නිග්ගණ්හනං; සමයෙ සම්පහංසනතාති යස්මිං සමයෙ චිත්තං පඤ්ඤුපයොගමන්දතාය වා උපසමසුඛානධිගමෙන වා

1. ඤමමො හොති d1 d2.
2. සෙවන්තස්සාපි b s.
3 කම්මස්සකතා b s.
4. පාණිං s.
5. සමථොව s.
6. කිරියතා s.
7. නයෙන s.
8. උග්ගහකුසලතා s
උග්ගණ්හනකුසලතා e.

නිරස්සාදං හොති තස්මිං සමයෙ අට්ඨසංවෙගවත්ථුපච්චවෙක්ඛණෙන සංවෙජෙති; අට්ඨ සංවෙගවත්ථූනි නාම ජාතිජරාව්‍යාධිමරණානි වත්තාරි අපායදුක්ඛං පඤ්චමං අතීතෙ වට්ටමූලකං දුක්ඛං අනාගතෙ වට්ටමූලකං දුක්ඛං පච්චුප්පන්නෙ ආහාරපරියෙට්ඨිමූලකං දුක්ඛන්ති ඉමානි අට්ඨ සංවෙගවත්ථූනි ඉමානි අට්ඨ සංවෙගවත්ථූනි රතනත්තයගුණානුස්සරණෙන ච පසාදං ජනෙති අයං වුච්චති සමයෙ සම්පහංසනතාති; සමයෙ අජ්ඣුපෙක්ඛනතා නාම යස්මිං සමයෙ සම්මාපටිපත්තිං ආගම්ම අලීනං අනුද්ධතං අනිරස්සාදං ආරම්මණෙ සමප්පවත්තං සමථවිපස්සනාපක්ඛිකං චිත්තං හොති තදස්ස පග්ගහනිග්ගහසමපහංසනෙසු න ව්‍යාපාරං ආපජ්ජති සාරථි[1] විය සමප්පවත්තෙසු අස්සෙසු අයං වුච්චති සමයෙ අජ්ඣුපෙක්ඛනතාති. අසමාහිතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා නාම උපචාරං වා අප්පනං වා අප්පත්තානං වික්ඛිත්තචිත්තානං පුග්ගලානං ආරකා පරිවජ්ජනං. සමාහිතපුග්ගලසෙවනතා නාම උපචාරෙන වා අප්පනාය වා සමාහිත චිත්තානං සෙවනා භජනා පයිරුපාසනා. තදධිමුත්තතා නාම ඨාන නිසජ්ජාදිසු සමාධිඋපනිදහනඨානෙ එව නිත්තනොණතභාවචිත්තතා. එවං හි පටිපජ්ජතො එස උපජ්ජති; එවං උපජ්ජන්තස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගොත භාවනා පාරිපූරි හොතීති පජානාති.

උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස "අත්ථි භික්ඛවෙ උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣඞ්ගට්ඨානියා ධම්මා තත්‍ර යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරෙ අයමාහාරෙ අනුප්පන්නස්ස වා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භියේ‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා සංවත්තතී"ති එවං උප්පාදෙ හොති. තත්‍ර උපෙක්ඛාව උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගට්ඨානියා ධම්මා නාම; අපි ච පඤ්ච ධම්මා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තනති සත්ත මජ්ඣත්තතා සඞ්ඛාරමජ්ඣත්තතා සත්තසඞ්ඛාරකෙලායනපුග්ගලපරිවජ්ජනතා සත්තසඞ්ඛාරමජ්ඣත්තතාපුග්ගලසෙවනතා තදධිමුත්තතාති. තත්‍ර චිත්තකාරෙහි සත්තමජ්ඣත්තතා සම්පාපෙති; එවං අත්තනො කමෙමින ආගන්ත්වා අත්තනොව[2] කමෙමින ගම්ඡසි; එසොපි අත්තනො කමෙමින ආගන්ත්වා අත්තනොව[2] කමෙමින ගම්ඡති; එවං කං කෙලායසීති එවං කම්මඤ්ඤතාපච්චවෙක්ඛණෙන ච පරමත්ථතො සත්තොයෙව නත්ථි සො එවං කං කෙලායසීති එවං නිඤ්ඤත්තපච්ච වෙක්ඛණෙන ච චිත්තකාරෙහි සඞ්ඛාරමජ්ඣත්තතා සම්පාපෙති. ඉදං චීවරං අනුපුබ්බෙන වණ්ණවිකාරඤ්චව ජීරණභාවඤ්ච උපගන්ත්වා පාදපුඤ්ඡනචොළකං හුත්වා යථිස්සොවිය ඡඩ්ඩනීයං භවිස්සති; සචෙ පනස්ස සාමිකො භවෙය්‍ය නාස්ස එවං චිත්තසිතුං දදෙය්‍යාති එවං අස්සාමිකභාවපච්චවෙක්ඛණෙන ච; අනද්ධනීයං ඉදං තාවකාලිකන්ති එවං තාවකාලිකභාවපච්චවෙක්ඛණෙන ච; යථා ච[3] චීවරෙ එවං පත්තාදිසුපි යොජනා කාතබ්බා. සත්තසඞ්ඛාරකෙලායනපුග්ගල

1. සාරථි s. 2. අත්තනොව b s. 3. යථා l.

පරිවජ්ජනකානි එව යො පුග්ගලො ගිහි වා අත්තනො පුත්තධිතාදිකෙ පබ්බජ්තො වා අත්තනො අනෙතවාසික[1]සමානුපජ්ඣායකාදිකෙ මමායති; සහජෙතෙව නෙසං නෙසචෙජ්දනසූචිකම්මචීවරධොවන රජනපත්තපචනාදීනි කරොති; මුහුත්තම්පි අපස්සන්තො අසුකො සාමණෙරො කුහිං[2] අසුකො දහරො කුහිනති හත්තම්ගො විය ඉතො චිතො ච ආලොකෙති; අඤ්ඤෙන නෙසචෙජ්දනාදිනං අත්ථාය මුහුත්තං තාව අසුකං පෙසෙථාති යාචියමානොපි අහෙපි තං අත්තනො කම්මං න කාරෙම තුම්හෙ තං ගහෙත්වා කිලමෙස්සථාති න දෙති; අයං සත්තකෙලාභතො නාම. යො පන චීවරපත්ත[3]ථාලක කත්තරයට්ඨිආදීනි මමායති; අඤ්ඤස්ස හත්ථෙන පරාමසිතුම්පි න දෙති නාමකාලිකං යාචිතො මයම්පි ඉමං මම්මායන්තා න පරිභුඤ්ජාම තුම්හාකං කිං දස්සාමාති වදති; අයං සඞ්ඛාරකෙලාභතො නාම. යො පන තෙසු විසුපි වත්ථුසු ඡන්දරාගං උදපාදෙති අයං සත්තසඞ්ඛාර මජ්ඣත්තෙසු නාම. ඉති අයං උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො, එවරූපස්ස සඞ්ඛාරකෙලාභතුග්ගහලෙ[4] ආරකා පරිවජ්ජෙන්තස්සාපි සත්තසඞ්ඛාර මජ්ඣත්තපුග්ගලෙ[5] සෙවන්තස්සාපි ඨානනිසජ්ජාදිසු තදුපාදනස්ස නින්නපොණපබ්භාරචිත්තස්සාපි උපජ්ජති; එවං උපජ්ජන්තස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන භාවනා පාරිපූරි ගොතීති පජානාති. **ඉති අජ්ඣත්තං වා** ති එවං අත්තනො වා සත්තසම්බොජ්ඣඞ්ගං[6] පරිගණ්හිත්වා පරස්ස වා නාලෙන වා අත්තනො කාලෙන වා පරස්ස සම්බොජ්ඣඞ්ග පරිගණ්හිත්වා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති: සමුදයවයං පනෙත්ථ බොජ්ඣඞ්ගානං[7] නිබ්බත්තිනිරොධවසෙන වෙදිතබ්බා; ඉතො පරං වුත්තනයමෙව. කෙවලං හි ඉධ බොජ්ඣඞ්ගපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛ සච්චන්ති එවං යොජනා කත්වා බොජ්ඣඞ්ගපරිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනො භියෝනමුඛං වෙදිතබ්බං. සෙසං තාදිසමෙවාති.

බොජ්ඣඞ්ගපබ්බං නිට්ඨිතං.

එවං සත්තබොජ්ඣඞ්ගවසෙන ධම්මානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි චතුසච්චවසෙන විභජිතුං **පුන ච පරන්ති** ආදිමාහ. තත්ථ **ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතං පජානාතීති** යථෙවං තණ්හං තෙහුම්හෙ ධම්මෙ ඉදං දුක්ඛන්ති යථාසභාවතො පජානාති; තථෙව ඛො පන **දුක්ඛස්ස** ජනිකං සමුට්ඨාපිකං පුරිමතණ්හං අයං දුක්ඛසමුදයොති; උභින්නං අපවත්තිං[8] නිබ්බානං අයං දුක්ඛනිරොධොති; දුක්ඛපරිඤ්ඤං සමුදයපජහනං නිරොධසච්ඡිකරණං අරියමග්ගං අයං දුක්ඛනිරොධ ගාමිනිපටිපදාති යථාසභාවතො පජානාතීති අත්ථො; අවසෙසා අරියසච්චකථා විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතායෙව. **ඉති අජ්ඣත්තං වා** ති

1. අනෙතවාසිකා සබ්බවිකාරෙසු e.
2. කුහිංගතා s.
3. පත්ත පත්තචීවර b s.
4. පුග්ගල. d1 d2 s.
5. පුග්ගලං s.
6. සම්බොජ්ඣඞ්ගං b s.
7. සම්බොජ්ඣඞ්ගානං s.
8. අපවත්තිං b s.

එවං අත්තනො වා වත්තාරි සච්චානි පරිගණ්හිත්වා පරස්ස වා කායලෙන වා අත්තනො කායලෙන වා පරස්ස වත්තාරි සච්චානි පරිගණ්හිත්වා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති;[1] සමුදයවයා පනෙත්ථ චතුන්නං සච්චානං යථාසභාවතො උපත්තිනිවත්ති[2]වසෙන වෙදිතබ්බා. ඉතො පරං වුත්තනයමෙව. කෙවලං හි ඉධ චතුසච්ච පරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනා කත්වා සච්චපරිග්ගාහකස්ස නික්ඛිත්තො නියාමකමුඛං වෙදිතබ්බං සෙසං තාදිසමෙවාති.

චතුසච්චපබ්බං නිට්ඨිතං

එත්තාවතා ආනාපානං චතුඉරියාපථං චතුසම්පජඤ්ඤං ද්වත්තිංසාකාරං චතුධාතුවවත්ථානං නව සීවථිකා වෙදනානුපස්සනා චිත්තානුපස්සනා නීවරණපරිග්ගහො ඛන්ධපරිග්ගහො ආයතනපරිග්ගහො බොජ්ඣඞ්ගපරිග්ගහො සච්චපරිග්ගහොති එතෙසූති කම්මට්ඨානානි වුත්තානියෙව.[3] තෙසු[4] ආනාපානං වත්තිංසාකාරං[5] නව සීවථිකානි එකාදස අපස්සාකම්මට්ඨානානි හොන්ති: දීඝභාණකමහාසිවත්ථෙරෝ පන නව සීවථිකා ආදීනවානුපස්සනාවසෙන වුත්තානි ආහ; තස්මා තස්ස මතෙන වෙයෙව අපස්සාකම්මට්ඨානානි සෙසානි උපචාර කම්මට්ඨානානි; කිං පනෙතෙසු සබ්බෙසු අභිනිවෙසො ජායති න ජායතීති: නො න ජායති;[6] ඉරියාපථසම්පජඤ්ඤනීවරණබොජ්ඣඞ්ගෙසු හි අභිනිවෙසො න ජායති සෙසෙසු ජායතීති. මහාසිවත්ථෙරෝ පනාහ: එතෙසුපි අභිනිවෙසො ජායති අයං හි අත්ථි නු ඛො මෙ වත්තාරෝ ඉරියාපථා උදාහු නත්ථි අත්ථි නු ඛො මෙ චතුසම්පජඤ්ඤං උදාහු නත්ථි අත්ථි නු ඛො මෙ පඤ්චනීවරණා උදාහු නත්ථි අත්ථි නු ඛො මෙ සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා උදාහු නත්ථීති එවං පරිගණ්හන්ති තස්මා සබ්බත්ථ අභිනිවෙසො ජායතීති.

යො හි කොචි භික්ඛවෙති යො කොචි භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා උපාසකො වා උපාසිකා වා;[7] **එවං භාවෙය්‍යාති** ආදිතො පට්ඨාය වුත්තෙන භාවනානුක්කමෙන භාවෙය්‍ය; **පාමොක්ඛඞ්ගානි පටිකඞ්ඛං තබ්බං අවස්සංභාවීති අත්ථො; අනාසවතා අරහත්තං; සති වා උපාදිසෙසෙති** උපාදානසෙසෙ වා සති අපරික්ඛීණෙ; **අනාගාමිතාති** අනාගාමිභාවො එවං සත්තන්නං වස්සානං වසෙන සාසනස්ස නිය්‍යානිකභාවං දස්සෙත්වා ඉත තතොපි අපතරෙ[8] කාලෙ දස්සෙතුං **තිට්ඨන්තු භික්ඛවෙති** ආදිමාහ. සබ්බමපි වෙතං මජ්ඣිමසෙඨ්ඨව වෙනෙය්‍යපුග්ගලස්ස වසෙන වුත්තං; භික්ඛපඤ්ඤං පන සන්ධාය "පාතො අනුසිට්ඨා සායං විසෙසං[9] අධිගමිස්සති සායං

---

1. විහරතීති b s
2. නිපජ්ජති l නිබ්බුති s.
3. වුත්තානි s.
4. වුත්තානියෙසු a P2 r e.
5. ආනාපාන චත්තිංසාකාර s චත්තිංසාකාරෙ b.
6. අභිනිවෙසො ජායතීති න ජායති b අභිනිවෙසොජායති [න ජායතීති න ජායතීති s.
7. උපාසිකාවාති s.
8. තතො අපරතරෙ'පි b s
9. කිඤ්චි විසෙසං. e.

අනුසිට්ඨා පාතො විසෙසං අධිගමිස්සති"ති වුත්තං. ඉති භගවා එවං නියාහනිකං භික්ඛවෙ මම සාසනානි දස්සෙත්වා එකවිසතියාපි ඨානෙසු අරහත්තනිකූටෙන දෙසිතං දෙසනං නියාතෙත්වා එකාසනෙ අසං භික්ඛවෙ[1] ඔගෙහා-පෙ-ඉති සඝනං වුත්තං ඉදමෙත්ථ පකිණ්ණකං වුත්තනානි ආහ. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

සතිපට්ඨානසුත්තවණ්ණනා
නි ට්ඨි තා.

නිට්ඨිතො ච මූලපරියායවග්ගො නාම
පඨමො වග්ගො.

---

1. එකායනෝ මග්ගවෙ අයං ස.

INDEX.

	පිටුඅංකෙ.
අකඝිරලාභී	145
අකිච්ඡලාභී	,,
අකුසලඤ්ච පජානාති	178
අකුසලඤ්ච පජානාති	,,
අකුසලමූලං	185
අකුසලං	103
අගාරසමා	101, 162,
අගොචරෙ	75
අග්ගපිණ්ඩං	131
අඝං	,,
අඝාසනං	,,
අඝොදකං	,,
අඩ්ඪණං අඩ්ඪණං	129
අවිරපකඤ්ඤතඤ්ඤ	91
අවජ්ජං	158
අවෙජ්ජිතඤ්ඤං	80
අජ්ජතග්ගෙ	123
අඤ්ඤතඤ්ඤබ්‍යාකාසි	225, 227
අඤ්ඤතංකථංකථී හොති	64
අඤ්ඤතං භවතොසමථ-	
මනුයුත්තො	141
අඤ්ඤතං වෙතොසමථමනු-	
යුත්තො අනිරාකතජ්ඣානො	142
අඤ්ඤතරෙ	163
අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස	138
අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස සුභාසිතං-	
සමනුමොදිංසු	,,
අඤ්ඤු	269
අඤ්ඤුණං	202
අඤ්ඤුතුං	92
අඤ්ඤිස්සා	135
අඤ්ඤින්ත	246
අට්ඨඛිණකො	96
අණුමත්තෙසු	140
අතික්කමම්මරූපෙ	146
අතිමානී	171
අතිමානො	154
අතිරෙකඩෙමං	86
අත්තනාව අත්තානං	66
අත්තනාව අත්තානං	
සඤ්ඣානාමි	65
අත්තනොවදිට්ඨධම්මසුඛ-	
විහාරං	116
අත්තමනවාචං නිච්ඡාරෙසි	137
අත්තමනා තෙ භික්ඛූ	81
අත්තමනා තෙ භික්ඛූ ආයස්ම-	
තො සාරිපුත්තස්ස භාසිතං	
අභිනන්දුං	203
අත්තමනො	137
අත්තවාදපටිසංයුත්තා	164
අත්තවාදුපාදානං	198
අත්තුක්කංසකපරවම්භී	105
අත්ථවසො	116
අත්ථවෙදං	157
අත්ථාය	112
අත්ථාය හිතාය සුඛාය	
දෙවමනුස්සානං	111
අත්ථි ඉදං	159
අත්ථි උත්තරිං ඉමස්ස සඤ්ඤා-	
ගතස්ස නිස්සරණං	159

පිටුඅංකෙ.

අත්ථිකායොතිවාපනස්ස 225
අත්ථි පණ්ඩිතං 159
අත්ථිභික්ඛවෙ ආසවා දස්සනා-
පහාතබ්බා 62
අත්ථිමජ්ඣිමා පටිපදා 95
අත්ථිමෙ අජ්ඣත්තං අඞ්ගණං 126
අත්ථිමෙ අත්තා 65
අත්ථිමෙතුම්හෙසු අනුනාමපා-
කිනානි මෙ සාවකා ධම්මදායාදා-
හවෙය්‍යුං නො ආමිසදායාදා 84
අත්ථිමෙ තුම්හෙසු-පෙ-නො
ආමිසදායාදා 84
අත්ථි නිනං 159
අථ 86
අථ ඛො අඤ්ඤෙව මෙ පුරිමො-
භික්ඛු 88
අථඛ්වාහං 136
අථදුතියස්ස 87
අදන්තො අවිනීතො අපරි-
නිබ්බුතො 175
අදින්නාදානං 179
අදින්නාදායී 169
අධ්‍යානං 64
අධිකක්කං 161
අනගාරියං 101, 162
අනත්තනාව අත්තානං 66
අනධිවාසකතො 74
අනභාවංගමෙති 76
අනභිසම්බුද්ධස්ස 102
අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා 148
අනාසත්තෙ 75
අනිරාකතජ්ඣානො 141
අනිස්සිතො ච විහරති 225
අනුකම්පිතරූපා 117
අනුකම්පං උපාදාය 176
අනුග්ගහාය 187
අනුත්තරං 38, 59, 252
අනුද්ධං සෙස්සති 128
අනුපත්තසදත්ථො 39

පිටුඅංකෙ.

අනුපප්පන්නස්ස 260
අනුපපන්නා චෙව ආසවා-
උපපජ්ජන්ති 61
අනුපපන්නාවෙව ආසවා=
උපපජ්ජන්ති උපපන්නාච-
ආසවා පවඩ්ඪන්ති 63
අනුමොදෙය්‍යං 132
අනුරහොමං 130
අනුසෙන්ති 165
අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං 148
අනෙකවිහිතා 164
අනෙකසූපං අනෙක-
බ්‍යඤ්ජනං 136
අනොත්තාපී 171
අන්තමකාසි දුක්ඛස්ස 80
අන්තරධානං 196
අන්තරාපණං 135
අන්තරෙන සිනාන්තෙන 160
අන්ධකාරෙ 118
අපවිසෙවතො 72
අපරිඤ්ඤතං තස්ස 30
අපරිසුද්ධකායඤ්ච කම්මන්ත-
සන්නිස්සිතඤ්ච 103
අපරිසුද්ධ කායකම්මන්තා 103
අපරිසුද්ධමනොකම්මන්තා 104
අපරිසුද්ධවචීකම්මන්තා ,,
අපරිසුද්ධත්තා භික්ඛවෙ-
වත්ථස්ස 151
අපරිසුද්ධ වණ්ණමෙවස්ස 151
අපරිසුද්ධාජීවා 104
අපරෙන සමයෙන 108
අපත්තමානසො 38
අපමත්තස්ස 114
අපමත්තා 171
අපමත්තෙතා 162
අපස්සුතා 171
අපහරිතෙ 86
අපාණකෙ 87
අපෙවනාම පස්සෙය්‍යං 108

පිටුඅංකය.

අබ්‍රහ්මචාරී 169
අභික්කන්තං භොගොතම–
අභික්කන්තං භොගොතම 117
අභික්කන්තපටික්කන්තෙන 228
අභිජ්ඣා 181
අභිජ්ඣාලු 104, 169
අභිජ්ඣාලු ව්‍යාපන්නාවිත්තා 170
අභිජ්ඣා විසමලොභං විත්තස්ස
උපකිලෙසං පජහති 155
අභිඤ්ඤතා 107
අභිඤ්ඤය 95
අභිඤ්ඤා මෙසිං 113
අභිනිබ්බත්තති 197
අභිභූ 32
අභිලක්ඛිතා 107
අභිසම්බුද්ධා 51
අමනසිකරණීයානං ධම්මානං–
මනසිකාරා 63
අමනසිකරණීයෙ 62
අමහග්ගතං 252
අමූනි උපපාදිං 114
අයමෙව 95
අයං ඛො ආවුසො 129
අයං ඛො මෙ බ්‍රාහ්මණ 113,114,116
අයං ඛො සා ආවුසො 97
අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී–
පටිපදා 115
අයං දුක්ඛනිරොධො ,,
අයං දුක්ඛසමුදයො ,,
අයං වුච්චතාවුසො ජාති 197
අයං වුච්චති භික්ඛවෙ භික්ඛු–
සිනාතො අන්තරෙන–
සිනාතෙන 160
අයං වො අම්හාකං අනුසාසනී 176
අයොනිසො භික්ඛවෙ–පෙ–
පහීයනති 60
අරඤ්ඤගතොවා 223, 224
අරඤ්ඤගතොවා-පෙ සඤ්ඤා–
රගතොවා 222

පිටුඅංකය.

අරඤ්ඤෙ වනපත්ථානි 102
අරඤ්ඤෙ විහාරඤ 103
අරති 144
අරතිරතිසහො අස්සං ,,
අරහතං 163
අරහං 39
අරහං සම්මාසම්බුද්ධා 48
අරිය ධම්මස්ස අකොවිදෙ 20
අරිය ධම්මෙ අවිනිතො ,,
අරියසාවකො අරිය ධම්මස්ස–
කොවිදෙ අරියධම්මෙවා සුවි–
නීතො 67
අරියා 103
අරියානං අදස්සාවී 19
අරියො 96
අලොභොකුසලමූලං 185
අවාපුරිවා 135
අවිජ්ජං පහාය 186
අවිජ්ජා 114, 116
අවිජ්ජාසමුදයා 201, 202
අවිජ්ජාසවො 62
අවිනිපාත ධම්මො 147
අවිපරිණාම ධම්මො 66
අවිමුත්තං 252
අවෙච්චපසාදෙන 155
අවහයනති 103
අසන්තං 253
අසමාහිතං 252
අසමාහිතා 106
අසමපජානා 106
අසමොහ ධම්මො 111
අසංරද්ධා 112
අසිතෙ 240
අස්මිති දිට්ඨිමානානුසයං
සමූහනිත්වා 186
අස්සද්ධා 137, 171
අස්සුතවා පුථුජ්ජනො 18
අහං ඛො පන බ්‍රාහ්මණ–පෙ–
සඤ්ඤානාමි 110

පිටුඅංකය

අභංඛුඛෝ'සම් 64
අභමපි තෙන ආදිසෙසාභවෙය්‍යං 85
අභමපි තෙන න ආදිසෙසා-
භවෙය්‍යං 85
අහොවත 130
අහොසිංඛුඛෝ න ඛු ඛෝ 63
අහොසිංඛුඛෝ-පෙ-සොකුතිං-
ගාමිභවිස්සති "
අහිරිකා 171
ආකඞ්ඛෙය්‍ය වෙ 140, 141
ආකඞ්ඛෙය්‍ය වෙ-පෙ-අනෙක-
විහිතං 148
ආකඞ්ඛෙය්‍ය වෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු
ලාභී අස්සං 143
ආකඞ්ඛෙය්‍ය වෙ-පෙ-යෙ තෙ
සන්තා 146
ආකාසානඤ්චායතනං 33
ආචාරගොචර සම්පන්නා 140
ආජීවිකෝ 137
ආතාපිනෝ 114
ආතාපී 219, 220
ආදිමෙව 164
ආධානගාහී 171
ආපං ආපතො 27
ආපණා වා කම්මාරකුලා වා 127
ආපත්තො අස්සං 129
ආපාදිං 103
ආභතා 127
ආභස්සරා 32
ආභිචෙතසිකානං 145
ආමන්තයසි 12
ආමිසඤ්ඤතරං 87
ආමිසදායාදවහොනති 91
ආයතනානං 197
ආයස්මන්තංයෙව සාරිපුත්තං-
පටිභාතු 92
ආයස්මා 91

පිටුඅංකය.

ආයස්මාසාරිපුත්තො එතද-
වොච ඉධාවුසො සඤ්ඤපවි=
චිත්තස්සවිහරතො-පෙ-එත්තා-
වතාඛො ආවුසො සඤ්ඤපවි-
චිත්තස්සවිහරතො සාවකා-
විවෙකං නානුසික්ඛන්ති 92
ආයුනො සංඛාති ඉන්ද්‍රියානං-
පරිපාකො 195
ආරද්ධං ඛො පන මෙ බ්‍රාහ්මණ 112
ආරද්ධං ඛො පනමෙ බ්‍රාහ්මණ-
විරියං අහොසි 112
ආරද්ධවිරියා 171
ආරම්මණතානං 132
ආරම්මණෙනියානි 108
ආරුපපා 146
ආලොකිතෙ විලොකිතෙ 235
ආලොකො 114
ආවුසො භික්ඛවෙ 91
ආසවසමුදයා 202
ආසවානං ඛයං 69
ආසවානං ඛයඤ්ඤාය 115
ආසවානං ඛයා 148
ආසවා විඝාතපරිළාහා 71
ආහාරං 186
ඉඤ්ජාවචරානං 129
ඉති අජ්ඣත්තං වා 225, 227, 243
244, 245, 246, 251, 252, 257, 258
259, 268
ඉතිඅයඤ්චජරා ඉදඤ්චමරණං
ඉදංවුච්චතාවුසො 196
ඉතිඛො චුන්ද 176
ඉතිපි සො භගවා 155
ඉතියත්තං වුත්තං 149
ඉතිරූපං 257
ඉතිරූපස්ස අත්ථඞ්ගමො 258
ඉතිරූපස්ස සම්භවො 257
ඉතිවදම් 51
ඉතිවිදිත්වා 48, 154
ඉති සලෙලඛො කරණීයො 169

පිටුඅඩෙකා.

ඉති සෝ කුපිතෝ 130, 131
ඉති සෝ කුපිතෝ හොති-
අපපතීතෝ 129
ඉතිහතෙ 138
ඉත්ථත්තායය 116, 163
ඉදං 66
ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතංපජා-
නාති 268
ඉදං වත්වා සුගතෝ 90
ඉදං වුච්චතිභික්ඛවෙ දිට්ඨිගතං 66
ඉදම්වොච භගවා 51
ඉදම්වොවාඅසමා සාරිපුත්තෝතා 203
ඉදමහං 110
ඉධ 18, 69, 86, 92, 169, 217
ඉධ ඛෝ පන වෝ 168
ඉධ භික්ඛවෙ 18
ඉධභික්ඛවෙ අස්සුතවා
පුථුජ්ජනෝ 62
ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු 222
ඉධාහං භික්ඛවෙ 85
ඉධූපපන්නෝ 113, 114
ඉධෙකච්චෝ භික්ඛු 167
ඉධෙව සිනාහි 162
ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරා 137
ඉම්මෙවකායං 244
ඉම්මෙවකායං-පෙ-වාඔඝාතු 245
ඉම්නා 92
ඉම්නා පඨමෙන ඣානෙන ථෙරා
භික්ඛූ ගාරය්හා 93
ඉමෙ ආසවා 115
ඉමෙ වුච්චන්ති ආසවා සංවරා-
පහාතබ්බා 72
ඉමෙවුච්චන්ති දස්සනා පහා-
තබ්බා 69
ඉමෙවුච්චන්ති-පෙ-අධිවාසනා-
පහාතබ්බා 74
ඉමෙවුච්චන්ති-පෙ-පරිවජ්ජනා-
පහාතබ්බා 75
ඉමෙ වුච්චන්ති-පෙ භාවනා-
පහාතබ්බා 80

පිටුඅඩෙකා.

ඉමෙ වුච්චන්ති භික්ඛවෙ 69
ඉමෙ වුච්චන්ති භික්ඛවෙ ආසවා-
පටිසෙවනා පහා තබ්බා 72
ඉමෙ වුච්චන්ති-පෙ-විනොදනා-
පහාතබ්බා 76
ඉමෙසං ඛෝ ආවුසෝ 134
ඉස්සා 153
ඉස්සුකී 170
උක්කට්ඨාඅං විහරති 3, 10
උක්කාමුඛං 158
උක්කුජ්ජෙය්‍ය 118
උච්චාරපස්සාවකමෙම 242
උජ්ඣතාඤ්ඤ දිට්ඨිධමෙමඅවෙච්ච-
පසාදෙන සමන්නාගතෝ-
ආගතෝ ඉමං සද්ධම්මං 177, 178
උට්ඨාඅාසනා විහාරං පාවිසි 90
උණ්හං 73
උද්ධතා 105, 170
උන්නළා 137
උපට්ඨිතා සති 171
උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා 112
උපනාහි 170
උපනාහෝ 153
උපමා මං ආවුසෝ සාරිපුත්ත-
පටිභාති 136
උපසංහරති 246
උපසංහරෙය්‍ය 150,
උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යං 149
උපසම්පජ්ජ විහාසි 162
උපාදානං 197
උපාදාන සම්භවා ,,
උපාදාය 201
උපාසකං මං භවං ගොතමෝ-
ධාරෙතු 122
උපාසකානං 133
උපාසිකානං 133
උපොසථෝ සද 161
උපපජ්ජන්ති 165
උපපජ්ජන්ති අනුසෙනති සම්භද-
වරන්ති 165

පිටුඅංකය.

උපජ්ඣායස්ස 71
උපපත්තං 144
උපපත්තානං-පෙ-අධිවාසක-ජාතිකෝ 74
උපපන්නුපපන්නෙ 76
උභතොමුඛා 244
උභෝ මහානාගා 138
එකං 7
එකං සමයං 7, 8
එකත්තං 34
එකත්තානත්තං 34
එකත්තෙන 102
එකමන්තං 100
එකම්දගං 136
එකායනෝ 207
එකායනෝ අයං භික්ඛවෙ-මග්ගෝ 205
එකායනෝ-පෙ-ඉතියන්තං-වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්චවුත්තං 270
එකාභමතං 245
එකෝ 162
එකෝ වූපකට්ඨෝ 162
එතං ඛුන තං භයභෙරවං ආගච්ඡති 109
එතං මම 165
එතරහිවා පච්චුප්පන්නං අද්ධානං 64
එතානි චුන්ද රුක්ඛමූලානි-පෙ-අම්හාකං අනුසාසනී 176
එතෙ 168
එත්තාවතාපි 194
එත්තාවත්තාපි ඛො ආවුසො 186 ,,
එවං 3, 4, 5, 6, 87
එවං අකුසලං පජානාති 185
එවං අනාගතෙ 246
එවං ඛො භික්ඛවෙ 247
එවං ගොත්තෙ 114
එවං ධම්මෙ එවංපඤ්ඤෙ 157
එවං පඤ්ඤෙ 115

පිටුඅංකය.

එවංභන්තෙති ඛො තෙභික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං 18
එවං භාවී 246
එවං භාවෙය්‍ය 269
එවං මෙ සුතං ආයස්මා සාරි-පුත්තෙ 124
එවං වණ්ණා 114
එවං වුත්තෙ 162
එවං ස තෙ 72
එවං සීලෝ 157
එවං සුබද්ධකඛපටිසංවෙදී 114
එවමායුපරියන්තෙ 114
එවමාවුසො 127
එවමාවුසො-පෙ-පච්චස්සොසුං 92
එවමාහාරෝ 114
එවමෙතං බ්‍රාහ්මණ 101
එවමෙතං 165
එවමෙතාසං 165
එවමෙව 151
එවමෙව ඛො 127
එවමෙව ඛො චුන්ද 175
එවමෙව ඛො චුන්ද විහිංසභස්ස -පෙ-උපරිභාවාය 174
එවමෙව ඛො චුන්ද විහිංසභස්ස -පෙ-පරිනිබ්බානාය 175
එවම්පි 225
එවමෙම්සුතං 2, 3, 6, 7, 81, 99 138, 149, 163 177, 203
එසාහං 118
එසෝ මෙ අත්තා 165
එසෝ'හමස්මි ,,
ඔකප්පෙය්‍යං 75
ඔකාසනති 196
ඔක්කමනෙ පුබ්බඞ්ගමා 93
ඔත්තාපී 171
ඔධි 156
ඔපපාතිකෝ 148
ඔපිලාපෙස්සාමි 87
ඔරම්භාගියානං 148

පිටුඅංකය.

ඔළාරිකොවා සුඛුමොවා 187
ඔළිගල්ලං 75
ඔහිතභාරෝ 39
කඬ්කී වෙචිකිච්ඡී 105
කණ්ටකඛාතනං 75
කතං කරණීයං 115, 163
කතංවෝ තං මයා 176
කතකරණීයෝ 39
කතකිබ්බිසං 161
කතමං පනාවුසෝ අකුසලං 177
කතමාවසා 95
කතමෝ වත්තාරෝ 217
කතමෝ ච භික්ඛවෙ ආසවා–
දස්සනා පහාතබ්බා 62
කතමෝ ච භික්ඛවෙ ආසවා–
සංවරපහාතබ්බා 69
කතමෝ ච භික්ඛවෙ විතතස්ස–
උපඛ්කිලෙසාඅභිජ්ඣා–
විසමලොභෝ 152
කථඤ්චු 222
කථඤ්චුභික්ඛවෙ222, 247, 252, 253
කච්චාන්නුඛෝ 64
කච්චාන්නුඛෝ'ස්මි 65
කන්තාරෝ 66
කබළිඞ්කාරෝ ආහාරෝ 187
කම්මාස්සධම්මංනාමකුරූනං–
නිගමෝ 205
කල්‍යාණමිත්තතා 171
කාමභවෝ 197
කාමාසවා 115
කාමූපාදානං 197
කාමෙසු 179
කාමෙසු තිබ්බසාරාගා 104
කාමෙසු මිච්ඡාචාරෝ 179
කායඝඩ්කාරෝ 201
කායානුපස්සී 217
කායෙ 217
කායෙ කායානුපස්සී 219, 220
කායෙන එසිත්ථා 146

පිටුඅංකය.

කායෝ පස්සම්භති 157
කාලංකරිස්සති — 127
කාලඝතා 144
කාලකිරියා 196
කිං කාහසි ගයං ගන්ත්වා උදපා–
නෝ'පි තෙ ගයා 162
කිං බ්‍රාහ්මණ බාහුකාය නදියා–
කිං බාහුකා නදී කරිස්සති 160
කිං සුන්දරිකා කරිස්සති 161
කිං හුත්වා කිං අහොසිං 64
කිඤ්චි භික්ඛවෙ ජානතෝ 59
කිඤ්චාපි 88, 134, 136
කිඤ්චාපිසෝ 88
කිත්තාවතා 91
කිත්තාවතානු ඛෝ ආවුසෝ ,,
කිත්තාවතානුඛෝ–පෙ–
නානුසික්ඛනති 92
කින්නු ඛෝ 64
කින්නු ඛෝ අහං අඤ්ඤදත්ථු
හයපරිකාඛී විහරාමි 109
කින්නු ඛෝ අහොසිං 64
කුණපං 135
කුතෝ ආගතෝ සෝ කුහිං–
ගාමී භවිස්සති 65
කුපිතෝ 131, 132, 133, 134
කුරූසු විහරති 203, 205
කුලපුත්තා 101, 162
කුසලඤ්චු කුසලමූලඤ්චු 178
කුසීතා 106, 137, 171
කොවුතිතෝ 137
කොධනා 170
කොධෝ 153
කෝ නු ඛෝ ආවුසෝ සාරි–
පුත්තෙ හෙතු කෝ පච්චයෝ 126
ඛජ්ජමානං 246
ඛණ්ඩිච්චං 195
ඛණ්ඩානං 197
ඛණ්ඩානං හෙදෙ 196
ඛමෝ උණ්හස්ස 73

පිටුඅංකය.

ඛමෝ ජීඝජ්ඣය-පෙ-සිරිං-
සපසමථස්සානං 73
ඛමෝ දුරුත්තානං දුරාගතානං-
වචනපථානං ,,
ඛයා 50
ඛයා රාගස්ස 40
ඛයාරාගස්ස වීතරාගත්තා ,,
ඛාණුං 75
ඛාසිතෙ 240
ඛිණා ජාති 115
ඛිණාජාති-පෙ-අබභඤ්ඤසි 163
ඛිණාසවො 39
ඛෙමීතං 162
ඛො පන 156, 169
ගවජති පන භවං ගොතමො-
බාහුකං නදිං සිනාසිතුං 160
ගතෙ 242
ගයා 161
ගරු 141
ගහනං 66
ගාථාහි අජ්ඣභාසි 160
ගාරය්හා 93
චක්ඛායතනං 200
චක්ඛුකරණී 95
චක්ඛුඤ්චපජානාති 258
චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරං අසංවුතස්ස-
විහරතො සංවුතස්ස විහරතො 71
චක්ඛුවිඤ්ඤණං 201
චක්ඛුසම්ඵස්සජාවෙදනා-පෙ-
මනො සම්ඵස්සජා වෙදනා 199
චක්ඛුසම්ඵස්සො 200
චක්ඛුසම්ඵස්සො-පෙ-කාය-
සම්ඵස්සො ,,
ඡණ්ඩං 75
ඡතුන්නං 201
ඡතුන්නං මහාභූතානඤ්ච-
උපාදාය ,,
ඡත්තං 156
ඡත්තාරි 200

පිටුඅංකය.

ඡත්තාරි මහාභූතානි 200
ඡත්තාරෙ 124, 214
ඡත්තාරෙ මෙ ආවුසො-
පුග්ගලා 125
ඡන්දනිකං 75
ඡපලා 137
ඡවානා 196
ඡාතුදදසී 108
ඡිත්තසඞ්ඛාරෙ 201
ඡිත්තුප්පාදම්පි ඛො අහං 172
ඡිත්තෙ සඞ්කිලිට්ඨෙ 151
ඡුණ්ණකජාතානි 246
ඡුති 196
ඡුති වවනතා ,,
ඡෙතනා එසෙසා මනසිකාරෙ 200
ඡඩ්ඩියඨමෙමා 86
ඡමඞ් 105
ඡසු අජ්ඣත්තික බාහිරෙසු-
ආයතනෙසු 258
ඣානඤ්ඣානඤ්ං විය 135
ඤාතා 117
ඤරා 195
ඤරාජීරණතා 195
ඤරාමරණං 48
ඤාගරිතෙ 242
ඤාගරියං අනනුයුත්තතා 137
ඤාති 48, 196
ඤාති සඤාති ,,
ඤාණුස්සොණී 99
ඤානනතිමං භික්ඛු ආපත්තිං-
ආපජ්ජෙසා 129
ඤීඝජ්ඣදුබ්බල්‍යපරෙතා 86
ඤීඝජීතානමපි 135
ඤීමහං 137
ඤීරණතා 195
ඤීවිතපථා 137
ඤාඝථ 176
ඤුණකරණී 95
ඤුගස්ස අධිගමාය 213

පිටුඅංකය.

ඝනං 132, 133
ඝිතෙ 242
තං 114
තංකිස්සහෙතු 88, 135, 151
තංකිස්සහෙතු අපරිඤ්ඤතං පස්සාති වදමි 26
තංකිස්සහෙතු තංහිතස්ස-භික්ඛවෙ භික්ඛූනං 90
තං තෙතං මම 165
තං සුණාථ 17
තංහි 88
තඤ්ච පජානාති 253
තණ්හානං 50
තණ්හානිරොධා ආහාර-නිරොධො 194
තණ්හාසමුදයා 198
තණ්හාසමුදයා ආහාරසමුදයො 193
තතියෙන 93
තත්ථ ච මෙ බ්‍රාහ්මණවිහරතො 108
තත්ථ පරිනිබ්බායි 148
තත්‍ර 12, 93, 95, 126
තත්‍ර ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො -පෙ-එතදවොච 91
තත්‍ර තත්‍ර 66
තත්‍රාපාසි එවන්නාමො 114
තත්‍රාවුසො 93, 94, 126
තත්‍රාවුසො කොධො ච 97
තත්‍රාවුසො ලොභො ච 94
තත්‍රෙකස්ස 87
තථාරූපාසු 108
තමො 114
තමහි තමහි 195
තස්මා තිහ 50
තස්මා තිහ චුන්ද 173
තස්මා තිහ මෙ භික්ඛවෙ 90
තස්මා තිහ භික්ඛවෙ-පෙ-අභිසම්බුද්ධොති වදමි 50

පිටුඅංකය.

තස්මාතිහ මෙ භික්ඛවෙ-පෙ-නො ආමිසදායාදා 85, 90
තස්ස එවං අයොනිසො මනසිකරොතො ඡන්නාදිට්ඨීනං 65
තස්ස එවං ජානතො එවං-පස්සතො 159
තස්ස එවමස්ස සල්ලෙඛෙන විහරතො 167
තස්ස භික්ඛුනො දීඝරත්තං-අපිවජ්ජායෙ-පෙ-විරියාරම්භාය-සංවත්තිස්සති 88
තස්ස මය්හං 103, 107
තස්ස මෙ එවං ජානතො එවං-පස්සතො 115
තස්ස සහදස්සනෙන අමනාපතාව සණ්ඨහෙය්‍ය 135
තස්ස සුභනිමිත්තස්ස මනසිකාරා 128
තස්සෙතං පාටිකඞ්ඛං 126
තිට්ඨන්තු භික්ඛවෙ 269
තිණ්ණං සංයොජනානං 146
තීහමතං 245
තීහි ඨානෙහි 93
තුණ්හීභාවෙ 242
තුමෙහ ව මෙ 85
තුමෙහ ව මෙ භික්ඛවෙ-පෙ-නො ධම්මදායාදා 84
තුමෙහ'පි තෙන ආදිස්සාභවෙය්‍යාථ 84, 92
තෙජං තෙජතො 27
තෙන 92
තෙනහි ,,
තෙසං තං 144
තෙසං තෙ කාරා 143
තෙසං තෙසං 194, 196
තෙරොවස්සිකානි 246
ත්‍යාහං 86
ථද්ධා 171
ථමෙසා 153

පිටුඅංකය.

චිතමිධ පරිසුට්ඨිතා 105, 170
චෙරා 93
දස්සනා පහාතබ්බා 69
දහරෙ 138
දිට්ඨං 33
දිට්ඨං දිට්ඨතෝ ,,
දිට්ඨං මඤ්ඤති ,,
දිට්ඨධම්ම සුඛවිහාරානං 145
දිට්ඨධම්මෙ ,,
දිට්ඨම්මං මඤ්ඤති 34
දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති 101
දිට්ඨෙවධම්මෙ 149
දිවාති සඤ්ඤානානති 109
දිවාගෙව සමානං 110
දිස්සතෙ වෙව සූයතෙ ච 134
දුක්ඛදෙමනස්සානං අත්ථඞ්ග-
මාය 210
දුක්ඛස්සන්තං කරෙය්‍යං 147
දුග්ගතිපාටිකඞ්ඛා 151
දුප්පඤ්ඤ 107
දුප්පටිනිස්සග්ගී 172
දුරභවනිණමෙවස්ස 150
දුරභිරමං 102
දුරභිසම්භවානිහි ,,
දුරතෝ'පි 92
දුරතොපි ඛො 91
දෙවෙ දෙවතෝ 30
දෙසෙස්සාමි 16
දෙසො 183
ධිගමතං 245
ධෙ ඛො අහං 116
ධෙ ඛො අහං බ්‍රාහ්මණඅත්ථ-
වසෙ ,,
ධම්මඤ්ච භික්ඛවෙ භික්ඛවෙ 118
ධම්මදායාදා මෙ භික්ඛවෙ භවථ-
මා ආමිසදායාදා 84
ධම්මපරියායෙන 137
ධම්මවෙදං 157
ධම්මූපසංහිතං පාමුජ්ජං ,,

පිටුඅංකය.

ධාරෙස්සතති 92
ධුවො 66
න ඛො පනාහං-පෙ-පටිසෙවාමි 103
න ඛො පනාහං බ්‍යාපන්න-
චිත්තා 105
න ඛො පනෙතං බ්‍රාහ්මණ එවං-
දට්ඨබ්බං 116
න ඛො පනෙතෙ චුන්ද අරියස්ස-
විනයෙ සල්ලෙඛාවුච්චන්ති-
දිට්ඨධම්ම සුඛවිහාරා එතෙ
අරියස්ස විනයෙ වුච්චන්ති 168
න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති 225
න ච නංරජාපථෙ 128
න ච පරියොදපෙය්‍යං 127
න ච මං අරතිසහෙය්‍ය 141
න ච මං භික්ඛූ ජානෙය්‍යුං 129
න විරස්සෙව 162
න වෙව පරිභුඤ්ජෙය්‍යං 127
න ඡන්දං ජනෙස්සති 126
න තෙ භික්ඛු භගවතො භාසිතං-
අභිනන්දුං 52
නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං අඞ්ගණං 126
නත්ථි මෙ අත්තා 65
නත්ථි 48
නත්ථි දුක්ඛස්ස මූලං ,,
නපජ්ඣායති 92
නභොත්‍යනුකම්පතා අස්ස 135
නමෙ සො අත්තා 165
නවායමිස්සති 126
න වා 94
න විරියං ආරභිස්සති 127
න සද්ධා 137
න සුජ්ඣති 161
න සො භික්ඛු ලභෙය්‍ය 131
න හි නං සොධයෙ 161
නානත්තං 34
නානාවිහිතස්ස 214
නාපරං ඉත්ථත්තාය 116, 168
නික්කාමයමානා 106

පිටුඅංකය.

නිසාමිලාභී 145
නිසභකුජ්ජිතං 118
නිවෙවා 66
නිබ්බානං මෙති මඤ්ඤති 36
නිබ්බානං 35
නිබ්බානං නිබ්බානතෝ ,,
නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය 213
නිබ්බානාය සංවත්තති 95
නිවාසෙවා 136
නිසිඤ්ඤ 242
නිසිදි 100
නෙතං මම 165
නෙමනතාණිසෝ 136
නෙවස්ස තං හොති අනත-
රායාය 157
නෙසෝ'හමස්මි 165
නෝ අජානතෝ නෝ අපස්සතෝ59
නෝ භුඛෝ'සම් 64
පකඛන්නෝ 161
පකඛස්ස 108
පගෙව සුඛිතානං 135
පජහති 154
පජාපති 31
පජාපතිතෝ 31
පජාපතිස්මිං ,,
පජාපතිං ,,
පඤ්චදසි අවඨම් 108
පඤ්චසූපාදානක්ඛන්ධෙසු 257
පඤ්ඤූ සමපන්නා 171
පටිකුජ්ජිතා 135
පටිවජ්ජනං 118
පටිසාඤ්ඤඨං පටිවිනොදෙනා 185
පටිනිස්සඟී 171
පටිනිස්සඨං 156
පටිපජ්ජෙය්‍යුං 135
පටිහාතු නං 136
පටිලාභෝ 197
පටිසඛ්ඛායොනිසෝ 70
පටිසඛ්ඛායොනිසෝ උපපන්න-
කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති 75

පිටුඅංකය.

පටිසඛ්ඛායොනිසෝ වණ්ඩං-
හත්ථිං පරිවජ්ජෙති 75
පටිසඛ්ඛායොනිසෝ සති-
සම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති 76
පටිසල්ලාණං වුට්ඨිතෝ 163
පටිසල්ලාණං 163
පඨවිං 38
පඨවිං අභිඤ්ඤති 26
පඨවිං පඨවිතෝ 23
පඨවිං පඨවිතෝ අභිජානාති 38
පඨවිං පඨවිතෝ සඤ්ඤත්වා 23
පඨවිං මඤ්ඤති 24
පඨවිං මා මඤ්ඤි 38
පඨවිං මෙති මඤ්ඤති 26
පඨවිතෝ මඤ්ඤති 25
පඨවිතෝ සඤ්ඤානාති 23
පඨවියා මඤ්ඤති 25
පණ්හානං ගිලානපච්චය-
භෙසජ්ජ පරික්ඛාරානං 134
පණ්හානං පිණ්ඩපාතානං ,,
පණ්හානං සෙනාසනානං ,,
පණ්ඩු පුත්තෙහා 137
පතතචීවරමාදාය 136
පත්ථයමානෝ 38
පදුට්ඨමනසඞ්කප්පා 105
පජානාති 102
පඛඛජනති 162
පඛඛජිතා 101
පමත්තා 171
පමුදිතස්ස පීති ජායති 157
පයාගෝ 161
පරික්ඛයා 146
පරික්ඛීණභවසංයොජනෝ 40
පරිඤ්ඤාතං තස්ස 40, 41
පරිඤ්ඤාතත්තා තාථාගතස්ස 48
පරිඤ්ඤෙය්‍යං තස්ස 39
පරිපුණ්ණා 86
පරියොදපෙය්‍යුං 128
පරියොනද්ධා 127

පිටුඅංකය.

පරියොසිතො 86
පරියොදපනං 158
පරිසුද්ධං 158
පරෙ 169
පරෙ මිච්ඡාදිට්ඨි ”
පරෙ විහිංසකා භවිස්සන්ති–
මයමෙත්ථ අවිහිංසකා භවිස්සා–
මාති සල්ලෙඛොකරණියො ”
පලිපං 174
පලිපන්නො ”
පලිපපලිපන්නො ”
පලෙඛිමං 103
පවාරිතො 86
පවාහෙති 160
පස්සතො 58
පස්සද්ධකායො සුඛං 157
පහානං පටිනිස්සග්ගො 165
පහිතත්තස්ස 114
පහිතත්තො 162
පහීනො හොති 155
පහීනං 156
පාටිකඞ්ඛං 269
පාණාතිපාති 169
පාණුපෙතං 123
පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතා 140
පාතුභවො 197
පාසකමම්මං 161
පාපකානං ඛො එතං ආවුසො 129
පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ 76
පාපණිතා 171
පාලිවචං 195
පිණ්ඩපාතං 157
පියො වස්සං 141
පිසුණාවාචා 169, 180
පිතිමනස්ස 157
පිතෙ 240
පුඤ්ඤලා 124
පුඤ්ඤසම්මතා 160

පුන ච පරං 226, 228, 244, 245, 257 259, 268
පුබ්බඞ්ගමො 101
පුබ්බෙව සම්බොධා 102
පුරාණඤාණකාරපුත්තො 137
පූජෙය්‍යං 133
පූතීනි 246
පෙතා 144
එරුසා වාචා 169, 180
එසසමුදයා 200
එසෙවා දුතියො 188
බහිද්ධා වා 225, 227
බහුකාරෙ 101
බහුජනසුඛාය 111
බහුජනහිතාය ”
බහුස්සුතා 171
බාලො 161
බාහුකා සුන්දරිකා භරස්සූති–
බාහුමතී 161
බාහුකං 160
බාහුලිකා 137
බුද්ධ අවෙච්චපසාදෙන 155
බුද්ධ අවෙච්චපසාදෙන-
සමන්නාගතොඅහි 156
බොජ්ඣඞ්ගෙසු 259
බොධිසත්තසෙස්ව සතො 103
බ්‍යාපන්නචිත්තා 105, 169
බ්‍යාපාදෙ 152, 182
බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං 162
බ්‍රහ්මචරියං 163
බ්‍රහ්මචාරී 169
බ්‍රහ්මං බ්‍රහ්මතො 32
බ්‍රූහෙතා සුසුඛුගාරානං 142, 143
භගවතො භාසිතං අභිනන්දුං 81
භගවන්තං අභිවාදෙත්වා 163
භගවා 9, 12
භගවා එතදවොච 13
භත්තඡෙ 131
භදන්තෙ 13

පිටුඅංකය.

භයදස්සාවී 140
භයං 144
භවසම්භිදයා 197
භවන්තං ගොතමං සරණං-
ගච්ඡාම 118
භවා 48
භවාසවෝ 62
භවිස්සාමි නු ඛෝ න නු ඛෝ 64
භවං තෙහං ගොතමෝ සමාද-
පෙතා 101
භාවනීයෝ 141
භාවෙති විවෙකනිස්සිතං 79
භාසිතෙ 242
භාසිස්සාමි 17
භික්ඛවෙ 16, 18, 217
භික්ඛවෙ භික්ඛු 37
භික්ඛවෝ 12
භික්ඛුනීනං 133
භික්ඛුසඞ්ඝා 119
භික්ඛූ 12, 217
භියෝ 103
භිංසනකානි 108
භීරුකජාතිකා 105
භූතස්මී 86
භූතතෝ මඤ්ඤති 30
භූතා 187
භූතානං වා සත්තානං 187
භූතෙ අභිනන්දති 30
භූතෙ භූතතෝ සඤ්ඤානාති 28
භූතෙ මඤ්ඤති 29
භූතෙ මෙති මඤ්ඤති 30
භූතෙසු මඤ්ඤති 29
මකිී පලාසී 170
මකෙඛා 153
මඝෝ 96, 209
මඝං ආචික්ඛෙය්‍ය 118
මවඩු මරණං 196
මවජරියං 153
මවජරී 170

පිටුඅංකය.

මඤ්ඤ 102
මණ්ඩනජාතිකෝ 138
මදෙ 154
මනසිකරණීයෙ ධම්මෙ නපජ-
ජානාති 62
මනසි කරිස්සති 128
මනසි කරොථ 17
මනාපෙ 141
මනෝ 102
මනෝවිඤ්ඤණං 201
මනොසඤ්චෙතනා 188
මනොසමථසෙසා 200
මමං උද්දිස්ස 101
මයමෙත්ථඅවිහිංසකාභවිස්සාම 169
මයමෙත්ථසමමාවිමුත්තිි-
භවිස්සාම 170
මෘගමපි ඛෝ 102
මලෙන 127
මහග්ගතා 252
මහප්ඵලා මහානිසංසා 143
මහාභූතානි 200
මාතාභිසමයං 80
මානෙයය්‍යං 133
මාතො 154
මාපජ්ජාවිපජ්ජාසාරිතොඅනු-
වත්ත 176
මා පමාදත්ථ ,,
මායා 153
මායාවී 171
මිච්ඡාඤාණී 170
මිච්ඡාදිට්ඨි 182
මිච්ඡාදිට්ඨී 169
මිච්ඡාසඞ්කප්පා 170
මිච්ඡාවාචං ,,
මිච්ඡාවිමුත්තී ,,
මුධරා 137
මුච්චස්සාති 106, 171
මුතං 84
මුත්තං 156

පිටුඅංකය

ඕසං 180
ඕසාවාදී 169
ඕසාවාදෙ 180
ඕලං 11, 48
ඕමෙ 3, 4, 5, 109, 114
ඕමොරෙ වා කටඨං පාණෙති 109
ඕමොහො 183
ඔක්ඛවතදුභයං පටිච්ච-
උපජ්ජති සංයොජනං 258
ඔතො 155, 156
ඔතො ඛො 178
ඔතො ඛො ආවුසො 185
ඔතො ඛො භික්ඛවෙ 155
ඔතො ඛො භික්ඛවෙ-පෙ-
අනාතමකාසිදුක්ඛස්ස 80
ඔතො'පි ඛො පනස්ස 155, 156
ඔත්ථ ව 165
ඔත්ථ වෙතා දිට්ඨියො-
උපජ්ජන්ති 164
ඔථා 114
ඔථා ව අනුපපන්නස්ස 259
ඔථා ව උපපන්නස්ස "
ඔථා ව පහීනස්ස "
ඔථා තං 114
ඔථා තං අරහතා සම්මා-
සම්බුද්ධෙන 117
ඔථාභූතඔථාභූතස්ස 109
ඔථාභූතං 165
ඔථාභූතං අඛණ්ඩසුඝිං 115
ඔථා ඔථා 137
ඔථා වා 253
ඔදිදං 87, 214
ඔදිනීලකාඨ ඔදිපිතකාඨඔදි-
ලොහිතකාඨ ඔදිමඤ්ජට්ඨ-
කාඨ 150
ඔන්නුනාහං 87
ඔස්ස භික්ඛවෙ ධම්මෙ මනසි-
කරොතො අනුපපජ්ජතොවා-
කාමාසවොා 62

පිටුඅංකය.

යං ඉධෙකච්චස්ස 129
යං ඛො තං-පෙ-වදෙය්‍ය 111
යංතං භික්ඛුං භික්ඛූජානෙය්‍යුං 129
යං හිස්ස 71, 72, 74, 75, 76, 80
යා ඉමා 164
යා තා 107
යානකාරප්පත්තා 136
යාවදත්ථා 86
යාවදෙව 225
යාවදෙව සතිසම්පජඤ්ඤාය "
යුවා 138
යෙ ආසවා දස්සනා 80
යෙ ඛො පෙව් සමණා වා-
බ්‍රාහ්මණා වා 103
යෙන සුගතා තෙනුපසඞ්කම් 99
යෙනිමෙසං 126
යෙමෙ 101
යෙසඤ්ච ධම්මානං 92
යෙසාහං 143
යෙහි වො 103
යොගකෙඛමං 38
යො වෙව ඛො ආවුසො-
සොපෙ යො ව අපපවයො-
උභයමෙතං අඛණ්ඩං 129
යොනිසො ව ඛො භික්ඛවෙ 61
යොනිසො ච මනසිකාරං-
අයොනිසො ච මනසිකාරං 59
යො'පි 39
යො'පි සො 37
යො'පි සො භික්ඛවෙ භික්ඛු-
අරහං 39
යො'පි සො භික්ඛවෙ භික්ඛු-
සෙඛො 37
යොහි කොචි භික්ඛවෙ 269
රඞ්ඝජානෙ 150
රවසිතා 135
රජ්ජපථෙ 127
රජ්ජෙන 127
රති 144

පිටුඅංකය

රත්තිති සඤ්ඤානත්ති 110
රත්තිං යෙව සමානං 109
රාගදෝසමෝහාභාවා තාහුත්තා 147
රාජගහෙ විහරාමි ගිරිබ්බජෙ 136
රුක්ඛමෙත්තියානි 108
රුක්ඛමූලානි 176
රූපතණ්හා-පෙ-ධම්මතණ්හා 198
රූපං 200
රූපෙ ච පජානාති 258
ලභති අත්ථවෙදං 156
ලභති අත්ථවෙදං ලභති-ධම්මවෙදං 156
ලාභසක්කාරසිලොකං 105
ලුඛචීවරධරෙ 134
ලොකවාදපටිසංයුත්තා 164
ලොකාමිසං 125
ලොකානුකම්පාය 111
ලොකෙ 111, 220
ලොකෙ උපපජ්ජන්ති 164
ලෝඛ්‍යසම්මතා 160
ලෝභස්ස ච පහානාය 95
ලෝභෝ 183
ලෝභෝ අකුසලමූලං ,,
ලෝභෝ ච පාපකොදෙසෝ ච-පාපකෝ 95
වඩ්ඪං 137
වචනපථෝ 74
වච්ඡඛාරෙ 201
වජෙජසු 140
වදෙ වදෙය්‍ය 66
වත්තෙත්තියානි 108
වනත්ථං 156
වනපත්ථං 102
වශධම්මානුපස්සී වා 225
වශධම්මානුපස්සීවාකායස්මිං-විහරති ,,
වලිත්තචතා 195
වාඨං වාඨකෝ 28
වාචත්තසි සංයොජනං 80

පිටුඅංකය.

වාතොවං පණ්ණසටංඑරෙති 109
වි 3
විකිණ්ණවාචා 137
විඛ්ඛිත්තං 252
විචිතකාළකං 136, 157
විජ්ජං උපපාදෙන්ති 186
විජ්ජා 114, 116
විඤ්ඤණසමුදයා 201
විඤ්ඤතං 34
විඤ්ඤූ සබ්‍රහ්මචාරී 75
විනීලකං 245
විනෙය්‍ය 219
විනෙය්‍යලොකෙ අභිජ්ඣා-දොමනස්සං ,,
විනොදෙති 76
විපස්සනාය සම්පන්නාගතෝ 141, 142
විපුබ්බකජාතං සෝ ඉමමෙව-කායං 246
විපරිණ්ඩිතං 66
විබ්භන්තචිත්තා 106
විමුච්චිත්ථ 115
විමුත්තායම්ං විමුත්තමිතිඤාණං ,,
විමුත්තා 252
විමුත්තෝ 40
විමොක්ඛා 146
විරාගනිස්සිතං 79
විවරෙය්‍ය 118
විවිච්චෙවකාමෙහි-පෙ-චතුත්ථජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ-විහාසිං 112
විවිච්චෙව කාමෙහි-පෙ-පඨමජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ-විහරෙය්‍ය 167
විවෙකං නානුසික්ඛන්ති 91, 92
විසූකං 66
විහරති 10, 38, 71, 219, 220
විහිංසකා භවිස්සන්ති 169
විතදෙසං 252
විතමොහං ,,
විතරාගං

පිටුඅංකය.

ඒතිස්සාමෙය්‍යං 87
වුත්තං ඛෝ පනෙතං ,,
වුසිතවා 39
වුසිතං 115, 163
වූපකට්ඨා 162
වෙචිකිච්ඡි 170
වෙදනා 199, 200, 221
වෙදනා කායා 199
වෙදනාසමුදයා ,,
වෙදනාසු වෙදනානුපස්සී 221
වෙරිං 161
වෙහප්ඵලා 32
වෝ 16, 169
වොස්සග්ගපරිණාමිං 79
ස උත්තරං 252
සකදාගාමී 147
සකිදෙව් ඉමං ලෝකං-
ආගන්ත්වා 147
සක්කරෙය්‍යුං 133
සක්කාරෝ 106
සඛෝ සෝ භික්ඛවෙ 154, 157
සඛිලිට්ඨතරා අස්සම-
ලග්ගාභීතා 127
සඛිලිට්ඨචිත්තෙතා ,,
සඛිලිට්ඨචිත්තෙතාකාලං-
කාරිස්සති 128
සඛිලිට්ඨං මලග්ගාභීතං 150
සඛ්කාරසමුදයා 201
සඛ්කරෝ ,,
සඛ්කිත්තං 252
සඛ්කාරුපත්තචීවරධාරණෙ 239
සඛ්ඛෝ 119
සචෙ ආකඛ්ඛථ 86
සචෙ පාණං න හිංසසි සචෙ=
අදින්නං නාදියසි 162
සචෙ මුසා න භණසි ,,
සච්චතෝ එතෙතෝ 65
සඤ්ඤාති 196
සතිමා 219

පිටුඅංකය.

සඤා 170
සඤා මායාවිනෝ 137
සතිපට්ඨානා 214
සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං 259
සති වා උපාදිසෙසෙ 269
සත්තනිකායෙ 195
සත්තානං විසුද්ධියා 209, 214
සත්ථු පව්විත්තස්ස 92
සත්ථු පව්විත්තස්ස විහරතෝ 91
සදත්ථෝ 40
සදු එගඟු 161
සදු සම්පජ්ජතෙ වතං ,,
සදෙසං 252
සද්දහානෝඅමච්ඡරී 162
සද්ධා 101, 102, 171
සද්ධා අගාරසමා 137
සන්තං 253
සන්තා 146
සන්තා එතෙ විහාරා 168
සන්ති 109
සන්තිකෙ 92
සන්ති ඛෝ පන බ්‍රාහ්මණ 109
සන්නොසං විජ්ජමාන්‍යා 125
සන්දිට්ඨිපරාමාසී 171
සප්පටිපුග්ගලෝ 130
සප්පුරිසා 19
සප්පුරිසානං අදස්සාවිසප්පුරිස-
ධම්මස්ස අකොවිදෙ, සප්පුරිස-
ධම්මෙ අවිනීතෙ 22
සබ්බභූතෙසු කරොති බෙමතං 162
සබ්බධම්මමූලපරියායං 14, 15, 16
සබ්බසෝ 50
සබ්බසෝ රාගානුසයං පහාය 178
සබ්බසෝ රූපසඤ්ඤානං 168
සබ්බසිඞ්ග මඤ්ඤති 35
සබ්බං සබ්බතෝ 35
සබ්බාසවසංවරසංවුතෝ 80
සබ්‍රහ්මචාරී 137
සම්මංසලොහිතං 246

පිටුඅංකෙ.

සමනුමොදිංසු 138
සමයං 7
සමාදය 140
සමාදයසික්ඛථ සික්ඛාපදෙසු 140
සමාධිං අලභමානස්ස 102
සමාහිතං 252
සමාහිතං චිත්තං එකග්ගං 112
සම්මදඅධම්මානුපස්සී 243, 252
සම්මදඅධම්මානුපස්සී වා 225, 251
සම්මදඅ-පෙ-කායස්මිං විහරති 225
සම්මදඅවයධම්මානුපස්සී ”
සම්මදයෙ අයදසුණං 201
සම්මුදාවරනති 165
සම්මොහං 252
සම්පජානකාරී හොති 228
සම්පජඤ්ඤා 219
සම්පඤ්ඤාසිලා 138, 139, 140
සම්පඤ්ඤාසිලා භික්ඛවෙ-පෙ-
ඉදමෙතං පරිච්චවුත්තං 149
සම්පපලාපී 169
සම්පපලාපෙ 180, 181
සම්බොධාය 95
සම්බොධිපරායනෙ 147
සම්භවෙසිනං 187
සම්භවෙසිනෙ ”
සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තෙනා 40
සම්මපසඤ්ඤාගපස්සතෙ 165
සම්මා 80
සම්මාඤාණී 170
සම්මාදිට්ඨි 170, 177
සම්මාදිට්ඨි සම්මාදිට්ඨිතිආවුසො-
වුච්චති 177
සම්මාදිට්ඨි සම්මාදිට්ඨිති-
ආවුසෙ වුච්චති කිත්තා-
වතානු ඛො ආවුසො ”
සම්මාදිට්ඨි හොති 178
සම්මාසමෙබොධිං 50
සම්මොදනීයං කථංසාරණීයං-
වීතිසාරෙත්වා 100

පිටුඅංකෙ.

සම්මොහවිහාරස්මිං වදමි 110
සම්මිඤ්ජිතෙ පසාරිතෙ 238
සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා 149, 162
සරාගං 252
සරීරං 245
සලොමහංසානි 108
සල්ලෙඛපරියායෙ 176
සල්ලෙඛො 169
සල්ලෙඛො කරණීයෝ 170
සසත්තිසමං 66
සස්සතො ”
සළායතනසමුදයා 200
සංයොජනං 66
සංයොජනානං 148
සාඛණෙණ 127
සාඛණෙණව සමානො 125, 126
සා ජනතා 101
සාඝෙය්‍යං 153
සාධාවුසෙ 194
සාධාවුසොති ඛො-පෙ-
ආගතො ඉමං සද්ධම්මං 186
සාධුකං මනසිකරොථ 17
සාධු වත 137
සාමඤ්ඤං අනාපෙක්ඛවතෙනා ”
සාමිසං වා සුඛං 251
සායන්හසමයං 163
සාරමෙහා 153
සාසිතෙ 240
සාරිපුත්තෙනා 91
සාලරාජමූලෙ 11
සාලිනං 157
සාලෝ 11
සාලොහිතා 144
සාසනං සිථිලං ගණ්හනති 93
සික්ඛථ සික්ඛාපදෙසු 140
සික්ඛාය න තිබ්බගාරවා 137
සියා 86
සියා ඛො පන තෙ 116

පිටුඅංකය.

සියා ඛො පන තෙ බ්‍රාහ්මණ–
එවමස්ස 116
සිලොකො 106
සිලබ්බතූපාදනං 198
සිලෙසෙවල 147, 148, 149
සිලෙසෙවස්ස පරිපූරකාරී 141, 142
සිවථිකාය ඡඩ්ඩිතං 245
සුඛං වෙදනා 247
සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති–
පජානාති 250
සුඤ්ඤාගාරානි 176
සුතවා ච ඛො භික්ඛවෙ 67
සුතං 5, 6, 34
සුතෙන 242
සුද්ධස්ස 161
සුද්ධස්ස වෙ සද්ධ එගඩු »
සුද්ධස්ස සුවිකම්මස්ස »
සුන්දරිකභාරද්වාජො 160
සුබ්බචා 171
සුභකිණ්හා 32
සුභගවනෙ 10
සුභනිමිත්තං 128
සුභනිමිත්තං න මනසිකාරියසති 129
සුභරතාය 88
සෙඛො 37
සෙය්‍යථාපි 127, 135, 152, 158, 173
සෙය්‍යථාපි පසෙසය්‍ය 245
සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ වත්ථං 149
සෙය්‍යසිදං 96
සො 113
සො අපි ඉදං 159
සො ඉදං දුක්ඛන්ති 115

පිටුඅංකය.

සො ඉදං දුක්ඛන්ති යොනි–
යො මනසිකරොති 67
සො එවං අයොනිසොමනසි–
කරොති අහොසිං නු ඛොඅහං 63
සො එවං සමාහිතෙ–
චිත්තෙ 113, 115
සොකපරිදෙවානං සමතික්කම–
මාය 209
සො ඛො අහං 109, 112
සො ඛො අහං–පෙ–
පටිවිජ්ඣෙමං 109
සොතඝානජිව්හාකාය–
විඤ්ඤාණානි 201
සො තතො චුතො 113, 114
සො තතො චුතො–
ඉත්ථිපපත්තෙයා 113
සො තං පිණ්ඩපාතං 87
සොතාපත්තෙයා 146
සොභා 75
සො මෙත්තා සහගතෙන–
චෙතසා 158
සො වත චුදෙ 174
සො සබ්බසො රූපානඤ්ඤෙව–
පහාය 187
හත්ථවණිකං 246
හදයාභදයං මංසෙඤ්ඤඅඤ්ඤය 137
හරති 3
හරන්ති මංසෙඤ්ඤ 102
හවෙ 103
හිතාය 112
හිතෙසිනා 176
හිරිමනා 171
හීනවීරියා 106

TRIPITAKA PUBLICATIONS.

Vol. No.	NAME OF BOOK.	EDITED BY
1.	Petavatthu Aṭṭhakathā,	Siri Dhammārāmatissa Nāyaka Thero & Acarya Pandit Māpalagama Chandajóty Thero
	Second Edition	Weliwitiye Pandit Sórata Thero
2.	Thera-Gāthaṭṭhakathā 1st Part,	Súriyagoda Sumangala Thero & Weboda Sangharatana Thero
3.	Therī-Gāthaṭṭhakathā,	Bihalpola Siri Dewarakkhita Nāyaka Thero
4.	Dígha Nikāyaṭṭhakathā 1st Part,	Heyyantuduwe Dhammakitti Siri Dewamitta Nāyaka Thero
5.	Dhammapadaṭṭhakathā 1st Part,	K. Siri Sumangala Ratanasāra Nāyaka Thero
6.	Udānaṭṭhakathā, Second Edition	Bihalpola Siri Dewarakkhita Nāyaka Thero Weliwitiye Pandit Sórata Thero & Pandit Palannoruwe Vimaladhamma Thero
7.	Suttanipātaṭṭhakathā,	Súriyagoda Sumangala Thero & Māpalagama Chandajóty Thero
8.	Visuddhimaggaṭṭhakathā,	Pamunuwe Buddhadatta Thero
9.	Nettippakaraṇaṭṭhakathā,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāyaka Thero
10	Mahāniddesaṭṭhakathā,	Boruggamuwe Acarya Siri Rewata Thero
11	Khuddakapāṭhaṭṭhakathā,	Acarya Pandit Welipitiye Dewananda Nāyaka Thero
12	Buddhavaṃsaṭṭhakathā,	Pandit Yagirala Paññānanda Nāyaka Thero
13.	Dhammapadaṭṭhakathā 2nd Part,	K. Siri Sumangala Ratanasāra Nāyaka Thero
14	Cūlaniddesaṭṭhakathā,	Boruggamuwe Acarya Siri Rewata Thero
15.	Anguttara Nikāyaṭṭhakathā, 1st Part,	Dhammakitti Siri Dhammānanda Nāyaka Thero
16.	Samyuttanikāyaṭṭhakathā 1st Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāyaka Thero
17.	Vimānavatthu Aṭṭhakathā,	Madugalle Siri Siddhattha Nāyaka Thero & Acarya Morontuduwe Dhammānanda Nāyaka Thero

(TRIPITAKA PUBLICATIONS.)

Vol. No.	NAME OF BOOK.	EDITED BY
18	Thera Gāthaṭṭhakathā, 2nd Part,	Berukāne Ariyañāna Thero
19	DighaNikāyaṭṭhakathā 2nd Part,	Boruggamuwe Acarya Siri Rewata Thero
20	Jātakaṭṭhakathā 1st Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāyaka Thero
21.	Paṭisambhidā Maggaṭṭhakathā,	Mangala Dhammakitti Siri Jinaratana Nāyaka Thero, M. Siri Anomadassi Nāyaka Thero & Weliwitiye Pandit Sórata Thero
22	Samyutta Nikāyaṭṭhakathā 2nd Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāyaka Thero
23	Itivuttakaṭṭhakathā,	Acarya Morontuduwe Dhammānanda Nāyaka Thero
24.	Jātakaṭṭhakathā 2nd Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāyaka Thero
25.	Sutta Sangahaṭṭha kathā,	Acarya Baddegama Siri Piyaratana Thero
26.	Cariyāpiṭakaṭṭhakathā,	Acarya Kukulnāpe Siri Dewarakkhita Thero
27.	Catubhānawāraṭṭhakathā,	Pandit Doranégoda Nānasena Thero
28.	Samantapāsādikā Vinayaṭṭhakathā, 1st Part,	Acarya Baddegama Siri Piyaratana Thero & Weliwitiye Pandit Sórata Thero
29.	Apadānaṭṭhakthā, 1st Part,	Weliwitiye Pandit Sórata Thero
30.	Mātikaṭṭhakathā,	Siri Saddhammakitti Karandana Jinaratana Thero
31.	Samyutta Nikāyaṭṭhakathā, 3rd Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāyaka Thero
32.	Jātakaṭṭhakathā, 3rd Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāyaka Thero
33.	Anguttara Nikāyaṭṭhakathā, 2nd Part,	Dhammakitti Siri Dhammānanda Nāyaka Thero
34.	Vibhangaṭṭhakathā,	Pandit Yagirala Siri Paññānanda NāyakaThero
35.	Majjhima Nikāyaṭṭhakathā, 1stPart,	Dhammakitti Siri Dhammānanda Nāyaka Thero